Lizelotė Velskopf-Henrich

HARKA
KELIAS TREMTIN

Drąsiųjų keliai

Nr. 154

Lizelotė Velskopf-Henrich

HARKA
KELIAS TREMTIN

Romanai

Iš vokiečių kalbos vertė
ADOMAS DRUKTENIS

VILNIUS
„VYTURYS"
1986

84.4VDR-44
Ve-102

Liselotte Welskopf-Henrich
HARKA. DER WEG IN DIE VERBANNUNG
Altberliner Verlag Lucie Groszer

Antras leidimas

V $\frac{4703000000—048}{M\ 856(08)—86}$ 112—86

HARKA

OLOS PASLAPTIS

Naktis buvo be vėjo. Nejudėjo nė vienas lapelis, nė viena spygliuota šakelė. Kalno šlaite, atvirame į šiaurės rytus, medžių žievė buvo dar drėgna, beveik šlapia; vėjo suneštas sniegas ištirpo, padvelkus pirmajai pavasario šilumai. Nuo upės, vingiuojančios aplink Juodųjų kalnų masyvą, kilo rūkas. Jis tvyrojo virš samanų ir uolų, skverbėsi pro brūzgynus, globstė medžius, dar labiau tirštindamas mėnesienos nakties prieblandą, šešėlius, kuriais medžių viršūnės dangstė iš dangaus krintančią žvaigždžių šviesą.

Aukštai šlaite, prigludęs prie sukempėjusios medžio šaknies, kiūtojo indėnų berniukas. Jis nejudėjo, ir miško žvėrys galėjo jį pajusti tik iš kvapo. Žebenkštis, užuodusi žmogų, nunėrė į kitą pusę, tačiau pelėda kuo ramiausiai praskriejo pro sustingusį medį, su kurio siluetu buvo susiliejęs berniuko šešėlis. Prasiskverbęs pro medžių šakas, miško žemę pasiekė blausus mėnesienos spindulys; jis krito visai netoli berniuko, nušviesdamas nedidelį plotelį plaukiančio rūko ir ruoželį žemės. Vilnijant rūkui, tas šviesus lopinėlis judėjo, keitėsi ir, rodos, buvo vienintelis neramus daiktas toje begarsėje nakties ramybėje.

Berniukas nenuleido akių nuo to judančio lopinėlio. Kitą toks šviesos spindulys būtų tik padrąsinęs ir įkvėpęs vilties — juk berniukas buvo vienui vienas kalnų miško tamsoje. Tačiau Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis, dakotų berniukas, atsidūręs naktį tarp medžių, uolų ir žvėrių, nejautė jokios baimės. Jis turėjo peilį, be to, kiekvienu metu galėjo įsilipti į medį, o to visiškai pakanka, kad jaustumeis saugus. Jo mintys sukosi visai apie ką kita.

Blausioje ir neaiškioje mėnesienos šviesoje jis pastebėjo žemėje kažkokio žmogaus pėdą. Pėda buvo dar neseniai įminta. Apskritai čia nebuvo nieko nuostabaus, juk šią vietą nuo palapinių kaimo skyrė vos dvi valandos kelio. Tačiau pėda buvo labai didelė, o ir šiaip atrodė

gana įtartina. Harka Nakties Akis tiesiog pats savimi netikėjo. Gal jį apgavo tas vis judantis ir besikeičiantis šviesos lopinėlis, gal suklaidino rūkas? Dar kartą ir dar kartą matavo jis žvilgsniu čia įsispaudusią pėdą. Jo akis retai kada apsirikdavo, jau prieš kelerius metus iš tėvo ir vyresniųjų draugų jis išmoko labai tiksliai skaityti pėdas.

Šitokios plačios ir gilios pėdos negalėjo palikti nė vienas jo giminės indėnų medžiotojas. Net jeigu nepažįstamasis kairiąja koja būtų paslydęs ant slidžiais spygliais nukloto skardžio ir visu svoriu pasviręs ant dešiniosios,— ir tada toks pėdsakas indėnui būtų per gilus. Be to, ir kiti požymiai rodė, kad čia įspausta pėda skiriasi nuo tų, kurias buvo įpratęs matyti Harka Nakties Akis. Kulnas įmintas giliau negu pirštų galai, ir jo kontūrai labai aiškūs.

Harka krūptelėjo. Didžiųjų karių ir išmintingų vyrų pasakojimuose šitokios pėdos buvo priskiriamos priešams, medžiojamų žvėrių ir žemių plėšikams, Ilgiesiems Peiliams, kurių dakotų berniukas dar niekados nebuvo matęs.

Harka nusprendė nejudėti iš vietos, kol ateis tėvas. Vidury nakties tėvas išsiuntė jį į mišką. Berniukas nė pats dar nežinojo, kam ir kodėl, žinojo tik tiek, kad čia dalykas svarbus, ir nujautė, kad tėvas, medžiotojų grupės karo vadas, nori atskleisti jam didelę paslaptį. Mat jau buvo nuspręsta sekančią dieną palikti senąją stovyklą miškingų kalnų papėdėje ir leistis ieškoti naujų medžioklės plotų pietinėse prerijose. Paskutinę naktį prieš kelionę karo vadas dar norėjo pakalbėti su sūnumi ir papasakoti jam, kokią paslaptį slepia senoji miškingų kalnų tėviškė.

Nujausdamas, kad greitai sužinos paslaptį, ir matydamas tą keistą pėdsaką, kuriame, rodos, slypėjo priešiškumas ir pavojus, vienuolikmetis berniukas sunerimo ir įtempė dėmesį. Išsiųsdamas jį į mišką, tėvas tikriausiai dar nieko nežinojo apie tas pėdas.

Medžių viršūnėse kažkas sušlamėjo, Harka sukluso. Greičiausiai gainiojasi dvi laukinės katės, pagalvojo jis. Triukšmas buvo girdėti čia vienoj, čia kitoj pusėj. O gal ten kartais lūšys? Žvėrys purkščiojo ir šnypštė. Jie vis artėjo. Sausas medis, prie kurio šaknies buvo prigludęs

Harka, staiga sudrebėjo; į jo šakas įšoko vienas žvėrelis, paskui jį tuoj ir kitas. Nirtulingai sušnypštę, plėšrūnai šoko ant kits kito ir ėmė kandžiotis. Indėnų berniukas nežymiai pasuko galvą ir pažvelgė aukštyn. Jo spėjimas pasitvirtino — tai buvo iš tikrųjų lūšys. Triokštelėjo sausa šaka. Abu žvėrys susikibę dribtelėjo žemėn, nuriedėjo stačiu šlaitu ir pagaliau išsiskyrė. Vienas tuoj pat nubidzeno šalin, kitas kiek padvejojo ir nubėgo iš paskos. Berniukas išgirdo, kaip jie kiek tolėliau vėl įsirabždino į medį. Dar kartą supurkščioję, jie nutolo medžių šakomis, ir miške vėl stojo nakties tyla.

Harka vėl įsmeigė akis į mėnesienos nušviestą žemės lopinėlį ir išsigando. Lūšys krisdamos visiškai užlygino pėdos žymes. Kaipgi jis dabar parodys jas tėvui?

Spoksoti į tą vietą nebebuvo prasmės, ir Harka ėmė galvoti apie tėvą spėliodamas, kokią paslaptį jis ketina jam atskleisti. Sutarta valanda buvo jau čia pat. Tuoj tuoj pasirodys vadas Matotaupa.

Harka sukluso. Jis turėjo jautrią ausį, bet tėvui vis dėlto pavyko jį užklupti netikėtai. Šviesos lopinėlį ūmai uždengė stambi, tamsoje neaiškiai dūluojanti figūra. Berniukas atsistojo, ir tėvas uždėjo jam ant peties ranką. Valandėlę abu stovėjo tylėdami. Harka laukė, ką pasakys jam tėvas. Bet kadangi šis nieko nesakė, tai Harka jam tyliai pašnabždėjo:

— Čia buvo šviežios pėdos žymės. Dvi susipešusios lūšys jas sutrypė. Bet ta pėda ne indėno.

Vadas ilgai tylėjo, paskui tarė:

— Mums reikės pasisaugoti. Eime.

Jis patraukė į kalną, ir Harka nusekė iš paskos, atsargiai, mitriai, tvirtais ir plačiais žingsniais kaip ir tėvas. Šlaitas kilo vis staigiau aukštyn, po kojomis dabar buvo tik uolos, apsiraizgiusios medžių šaknimis, ir samanos. Eiti buvo sunku, bet užtat čia visai nesigirdėjo žingsnių. Pro šakas iš dangaus žvelgė žvaigždės; mėnulis pasislėpė. Harka sekė tėvui pridurmui, bet jo širdis smarkiai plakė, kaktą išmušė prakaitas. Vadas kopė vis sparčiau, tarsi bijodamas kažkur pavėluoti.

Pagaliau jis sustojo, nors berniukas niekaip negalėjo suprasti kodėl. Abu indėnai apėjo uolų sieną, išsišovusią

maždaug penkiolika metrų virš medžių viršūnių. Dabar jie buvo ant tos stačios sienos. Tėvas atsigulė ir atsargiai iškišęs galvą pro skardžio kraštą pažvelgė žemyn. Berniukas irgi pasekė tėvu. Pūtė lengvas vėjelis. Medžių viršūnės žemutiniame šlaite siūravo lyg tamsios jūros vilnys.

Ūmai vadas pačiupo berniukui už rankos, tarsi norėdamas jį sulaikyti arba atkreipti į kažką jo dėmesį, ir iš to staigaus judesio Harka suprato, kad jis nesapnavo,— matyt, tėvas pastebėjo tą patį, ką ir Harka Nakties Akis: uolų siena praslinko kažkoks šešėlis, tik iš kur jis atsirado, berniukas niekaip negalėjo suprasti.

Uola skendėjo toje neaiškioje prieblandoje, kokia būna mėnesėtą ir žvaigždėtą naktį,— tiesa, Harka su tėvu dabar nematė nei žvaigždžių, nei mėnulio, juos užstojo kalnai ir medžių viršūnės,— ir tos uolų sienos vidury šmėkštelėjo kažkoks šešėlis, pastebimas tik medžiotojo akiai,— sujudėjo ir tuoj pat išnyko. Harka įsmeigė akis į tą vietą. Ten buvo išsišovęs kažkoks gūbrys, o šalia jo dūlavo didelė įduba, lyg ir kokia kiaurymė. O gal iš tikrųjų toje vietoje žiojėjo ola, kurių šiuose kalnuose buvo gana daug. Dakotų medžiotojų grupė, kuriai priklausė ir Harka su tėvu, įsikūrė šiame kalnų rajone prieš kelias savaites, iki jų kaimelio nuo čia buvo visai netoli, kaip jau minėta, maždaug dvi valandos kelio. Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis Jaunųjų Šunų sąjungos vadas buvo skersai išilgai išvaikščiojęs šią vietovę. Bet šitos uolų sienos, kur dabar jį atsivedė tėvas, jis visą laiką vengė, nes kaimelyje ėjo kalbos, kad ši vieta esanti užburta. Gal dėl to čia ir šmėkštelėjo tas neaiškus šešėlis? Harka žvilgtelėjo į tėvą, kuris sutelkęs visą dėmesį taip pat stebėjo tą uolos vietą, kur buvo išsišovęs gūbrys. Sprendžiant iš šmėkštelėjusio šešėlio, atrodė, tartum anapus gūbrio, kur negalėjo pasiekti abiejų indėnų akys, būtų kas greitai sujudėjęs. Harka galvojo ne tik apie burtus, bet ir apie tą žmogaus pėdą miške.

Vadas Matotaupa atsiklaupė, nusiėmė lasą ir užkabino jį už medžio, stipriai įsišaknijusio viršum uolos skardžio. Paskui, tvirtai suėmęs rankomis nukarusius laso galus, atsargiai ėmė leistis žemyn; leisdamasis visą laiką buvo labai atidus — jeigu už uolos gūbrio būtų pasislė-

pęs žmogus ir norėtų į jį šauti, jis turėtų pirma pasirodyti indėnui. Vadas buvo su odiniais indėniškais ledžingais, susijuosęs plačia šlaunų prijuoste, apsiavęs minkštais žvėrių odos mokasinais. Plaukai, supinti į kasas, buvo užkritę ant pečių. Ant kaklo, parišta šikšniniu pasaitėliu, kabėjo odinė makštis su peiliu. Kitokio ginklo Matotaupa — Keturi Lokiai — neturėjo, nebuvo pasiėmęs net tomahauko.

Vadas apėjo uolos gūbrį — iki ten kaip tik siekė abu laso galai. Paskui užlindo už uolos iškyšulio ir dingo berniukui iš akių. Porą minučių Harka buvo vienas, visiškai negirdėjo ir nematė tėvo. Pagaliau iš už to iškyšulio pasirodė vado ranka, jis lengvai mostelėjo berniukui leistis pas jį.

Greitai ir Harka pasiekė tą vietą, kur susikūprinęs stovėjo tėvas. Abu indėnai dabar buvo prie olos angos, kuri atrodė juodesnė už naktį. Vadas žengė porą žingsnių olos vidun, atsargiai apsigrabaliodamas kojomis, nes ola staigiai leidosi žemyn. Harka tokiu pat būdu nusekė paskui jį. Tėvas sustojo ir atsisėdo. Atsisėdo ir Harka. Olos sienos buvo drėgnos, oras sunkus. Kažkur iš toli, iš kalno gilumos, jų ausis pasiekė švelnus, beveik dainuojantis garsas. Berniukas sukluso ir nejučiom arčiau prisislinko prie tėvo. Dabar nebegrėsė toks pavojus, kaip ten, mėnesienoje, kur jie buvo geras taikinys pasislėpusiam priešui — dabar juos pačius slėpė olos tamsa. Tik reikia būti budriems, ir niekas jų neužklups iš netyčių. Harka visiškai pasikliovė tėvo kovine patirtimi.

Įsitikinęs, kad aplinkui ramu, vadas pakilo ir patraukė gilyn į olą. Nuo skliautų lašėjo vanduo. Keistos formos uolos, vienos nukarusios iš viršaus, kitos stūksančios iš žemės lyg piramidės, dažnai užstodavo jiems kelią, tad eiti buvo gana sunku. Dainavimas kalno viduje sustiprėjo, tiesiog pavirto ošimu.

Harka nieko daugiau negalvojo — žiūrėjo tik kelio ir tėvo. Abu indėnai jau buvo giliai kalne. Ošimas pasidarė tiesiog kurtinantis. Visa ola griaudėjo nuo tokio baisaus triukšmo, kad negalėjai nė apsiklausyti.

Ir staiga iš tamsos pasigirdo kraupus riksmas, kurio aidas, atsimušęs į sienas, nuvilnijo per visą olą. Tėvas,

ieškodamas už ko nusitverti, viena ranka pagriebė Harką, ir berniukui pasirodė, kad jis smenga į kažkokią gelmę. Siaubas nusmelkė jį, ir jis stvėrėsi uolos atbrailos, tos pačios, kurios kita ranka dar laikėsi tėvas. Atbraila nulūžo. Ant Harkos siūbtelėjo vanduo.

Bet tuo metu tėvas, matyt, susirado geresnę atramą, jis patraukė berniuką, ir Harka pajuto po kojomis tvirtą žemę. Dar kartą iš kažkur nuaidėjo riksmas, bet daugiau nepasikartojo, dabar aplink buvo tik tamsa ir tas griaudžiantis ošimas.

Harkos krūtinė sunkiai kilnojosi, bet jis suėmė save į nagą ir atsitokėjęs pagalvojo: o gal kartais tėvas čia šaukė? Ne, greičiausiai ne jis. Nors, tiesa, aidžioje oloje, ir dar griaudžiant tokiam triukšmui, žmogaus balsas galėjo skambėti kitaip negu paprastai. Bet antrasis riksmas pasigirdo iš toliau, o juk tada tėvas buvo visai šalia Harkos.

Tamsoje sužibo kelios žiežirbos. Per tokį triukšmą Harka neišgirdo, kaip tėvas įžiebė ugnį. Dabar, žybtelėjus šviesai, jis pamatė tėvo ranką ir jį užliejusią vandens čiurkšlę, smarkiai trykštančią iš kažkokio požeminio šaltinio dešinėje olos atšakoje; vanduo tekėjo ta atšaka ir šniokšdamas garmėjo į nežinomas kalno gelmes.

Žiežirbos vėl užgeso.

Tėvas atsikėlė, paėmė Harką už rankos ir nusivedė atgal link olos angos. Pavedėjęs kelis metrus, paleido berniuko ranką, nes dabar nebegrėsė pavojus paslysti ar kur įgriūti. Harka sekė paskui tėvą; tylėdami, kaip ir pirma, kai žengė olos gelmėn, abu indėnai pasiekė tą vietą, kur stačioje olos sienoje žiojėjo anga. Griausmas ir ošimas nutolo, buvo girdėti tik tolimas dainuojantis garsas. Jie vėl pamatė medžių viršūnes, siūbuojančias nakties vėjyje, aukštai virš uolų ir miško spindinčias žvaigždes, nepasiekiamas ir abejingas.

Suūkė apuokas.

Vadas apžiūrėjo, ar laso galai dar tebėra nukarę ant uolos gūbrio. Viskas buvo kaip buvę, ir Matotaupa nusitraukė lasą žemyn. Dabar jis užkabino jį už uolos iškyšulio ir nusileido tiesiai į mišką. Harka irgi nusliuogė žemyn ir nusekė paskui tėvą, kuris tamsiu mišku perėjo atšlaitę

ir iš pietinės kalno pusės patraukė į vakarinę. Kai Matotaupa paspartino žingsnį, Harka vėl vos spėjo paskui jį.

Pagaliau jie pasiekė nepaprastai platų šaltinį, kuris su didžiule jėga veržėsi iš kalno. Stačia, mišku apaugusia atšlaite vanduo šniokšdamas krito į didesnį upelį kalno papėdėje.

Prie šaltinio vadas sustojo. Čia buvo nedidelė progumėlė, į ją iš dangaus žvelgė žvaigždės, vanduo spindėjo, ir lengviau buvo orientuotis. Matotaupa liepė berniukui gultis ir miegoti. Harka pakluso, nors ir nenorom. Bet jis norėjo tėvui įrodyti, kad moka susitaikyti su bet kokia padėtimi. Jis susirado samanų kilimėlį, susirangė ir pažvarbęs užmigo.

Kai berniukas pabudo iš miego, jau aušo rytas. Tamsa sklaidėsi, žvaigždės ir mėnulis blėso, dangus, medžiai, uolos ir samanos buvo įgavę spalvą, o srauniai čiurlenančiame šaltinyje blykčiojo tekančios saulės atspindžiai. Čiulbėjo paukščiai, šokinėjo voveraitės, ieškodamas maisto dūzgė kažkoks vabzdys. Buvo šalta, dar šalčiau negu naktį; rasa ant sausų lapų ir spyglių, dengiančių žemę, atrodė kaip sidabrinis šerkšnas.

Harka stebėjo tėvą, kuris vaikščiojo pakrante, matyt, ieškodamas pėdų, tačiau aptiko tik kelių žvėrelių pėdsakus, vedančius prie šaltinio bei upelio ir vėl atgal — daugiau nieko. Vadas prisėdo šalia berniuko.

— Kalne buvo žmogus,— tarė jis iš lėto ir labai rimtai.— Vanduo, kurį mes matėme oloje, išteka štai čia.

Harka įdėmiai apžiūrėjo šaltinį. Ar galėjo juo iš kalno išnerti žmogus? Tas atrodė neįtikėtina, bet įmanoma. Harka susimąstė, bet tėvas jau kalbėjo toliau:

— Būtų geriau dar keletą dienų čia pasilikti. Tas svetimas žmogus arba numirs oloje, arba išplauks su šaltinio vandeniu. Bet tu žinai, kad mes turime išsikelti, reikia ieškoti bizonų, ir aš, kaip karo vadas, turiu vadovauti žygiui. Aš negaliu čia gaišti. Mes galime tik pasikviesti vieną karį ir palikti jį budėti prie šaltinio. Paskui jis pasivys mus. Bėk į stovyklą ir paklausk taikos vadą Baltąjį Bizoną, ką jis čia gali atsiųsti. Aš palauksiu, kol mane kas pakeis. Ar supratai?

Harka leidosi į kelią. Nors buvo pavargęs, bet iš susijaudinimo visiškai nejautė nuovargio ir pasišokinėdamas nukurnėjo atšlaite stovyklos link. Jam visą laiką neišėjo iš galvos, ko šiąnakt tėvas jį buvo nusivedęs į olą. Ką jis norėjo jam parodyti? Susitikus su nepažįstamuoju, viskas išėjo kitaip, negu buvo numatyta, ir paslaptis, kurią Matotaupa paskutinę naktį prieš iškeliaujant norėjo atskleisti sūnui, taip ir liko paslaptimi. Sunkių ir neaiškių minčių prislėgtas, Harka pagaliau pasiekė palapinių kaimą, kurį paliko vakar temstant.

Tipi, kaip dakotai vadina savo konusines bizonų odų palapines, stovėjo miško pievoje palei upę. Keturių didesnių palapinių grupė skyrėsi iš kitų: tai buvo burtininko, pasitarimų, taikos vado ir karo vado palapinės. Jos buvo ypač rūpestingai išpieštos įvairiaspalviais mineraliniais dažais, kuriuos indėnai mokėjo gamintis,— išrašytos visokiausiais magiškais ženklais. Karo vado Matotaupos palapinė buvo paženklinta didžiuliu keturkampiu. Ant sunkių odinių sienų krito saulės spinduliai. Harkos motina buvo atrišusi nuo kuoliukų ir praskleidusi palapinės skvernus iš rytų pusės, kad į būstą patektų šviesa ir oras. Harka matė ugniakurą tėvo palapinės viduryje, aukštyn kylančius dūmus ir molinius puodus. Prie ugnies sėdėjo senelė ir siuvo kažkokį drabužį. Dešimtmetė Harkos sesutė ir devynmetis broliukas atidžiai stebėjo, kaip senelė dirba. Motina prie palapinės lupo kiškį. Harka baisiai panoro valgyti, nes jau kelios savaitės jie gyveno pusbadžiu, tačiau nugalėjo alkį ir, kaip buvo įsakyta tėvo, tuoj pat nuėjo prie taikos vado palapinės, kuri stovėjo šalia Matotaupos būsto.

Baltojo Bizono palapinė, kaip ir paprastai pastarosiomis dienomis, buvo uždaryta, nes taikos vadas sirgo. Nieko jam nepadėjo ir burtininko užkalbėjimai. Nors jis nebuvo sužeistas, tačiau kasdien vis labiau nyko. Harka bijojo to nematomo priešo, kuris įsimetė į taikos vado kūną ir čiulpė jo jėgas. Gretimoje burtininko palapinėje, išpieštoje gyvatėmis ir žaibais, pasigirdo prislopintos burtininko giesmės, ir berniukas, prisidėjęs prie burnos ranką, tyliai kreipėsi į Vakantanką, Didžiąją Paslaptį, kuri, jam nesuvokiama, slypėjo visur, ką tik jis matė ir girdėjo.

Harka susikaupė ir įėjo į Baltojo Bizono palapinę.

Viduje buvo beveik tamsu. Palapinės gilumoj sėdėjo moteris, tyli, tarytum viskam abejinga. Odinis kimono formos drabužis su kutotais rankogaliais ir pakraščiais buvo švelniai aptempęs jos liemenį. Susidėjusi rankas ant kelių, ji liūdnu žvilgsniu žiūrėjo į berniuką, priėjusį prie ugniakuro. Baltasis Bizonas gulėjo išsitiesęs ant odomis apdangstyto gulto, padėjęs galvą ant atramos, nupintos iš vytelių ir pakabintos ant kažkokio trikojo. Jo veidas buvo sukritęs, rankos išdžiūvusios kaip šakaliai. Jis truputėlį sujudėjo duodamas ženklą, kad laukia, ką pasakys Harka. Prie jo kojūgalio stovėjo Šonka, vienturtis Baltojo Bizono sūnus, penkiolikos metų berniukas, visas nuogas, tik persijuosęs šlaunų prijuoste. Harka nuleido akis. Jis nemėgo Šonkos. Jie jautė vienas kitam tą savotišką antipatiją, kuri išplaukia iš daugybės nereikšmingų smulkmenų, nors nė vienos iš jų negali laikyti nesantaiką kurstančia priežastimi. Bet dabar Harka nenorėjo apie tai galvoti. Jam buvo svarbu tik viena: kad Baltasis Bizonas išklausytų jo tėvo prašymą ir paliktų prie kalnų šaltinio sargybinį, kai stovykla pajudės iš senosis buveinės.

Berniukas trumpai drūtai išdėstė reikalą.

Atrodo, kad sergantis vadas ne viską suprato, ką sakė Harka; jis neramiai ir bejėgiškai papurtė galvą, pagaliau kreipėsi į Šonką.

— Mano tėvas sako, kad mes negalime prarasti nė vieno kario,— tarė Šonka Harkai, bet šis suprato, kad toks atsakymas yra paties Šonkos išmonė, ir užsidegė pykčiu.

— Eik,— paliepė Šonka.— Mano tėvas jau tarė savo žodį, hau.

Harka dar kartą pasižiūrėjo į ligonį. Šis užmerkė akis, ir nebeliko vilties, kad jis pats tars žodį. Harka apsisuko ir išėjo.

Ką daryti?

Berniukas apsidairė. Stovykloje virte virė gyvenimas. Eidamas čia, jis to beveik nepastebėjo, nes viskas jam buvo nuo seno įprasta ir, rodos, neverta dėmesio. Bet dabar, apmetęs akimis kaimą, jis kiekvieną gyvą daiktą ir kiekvieną veiksmą perleido per savo sąmonės prizmę — ne-

ramiai zujančius šunis, kurie buvo tokie pat alkani, kaip ir jis pats, sulysusius vaikus, pagaikščiais varinėjančius kamuolį, mažas mergaites, prie atvirų palapinių padedančias motinoms ir vyresnėms seserims, pagaliau visą kaimenę arklių, rupšnojančių skurdžią žolę, skabančių krūmus ir graužiančių medžių žievę, karo ir medžioklės trofėjus prie kai kurių palapinių — bizonų ragus, skalpus, kabančius ant aukštų karčių ir besisupančius vėjyje. Gausiausiai trofėjais apkabinėta kartis buvo priešais tėvo palapinę.

Netrukus Harka susirado savo draugą Četaną, Sakalą. Jis drožė iečių smaigalius. Četanas buvo vyresnis už Harką, jau šešiolikos metų,— augalotas, liesas. Harka priėjo prie jo, ir Četanas nutraukė savo darbą.

Nors laiko buvo labai mažai, Harka vis dėlto susirangė šalia draugo,— negi galima greitosiomis sutvarkyti tokį svarbų reikalą,— ir beveik žodis žodin pakartojo viską, ką buvo sakęs Baltajam Bizonui.

— Dabar tark žodį tu, Četanai,— užbaigė jis.

— Tavo tėvas yra mūsų karo vadas,— energingai tarė liesas, tamsiaodis jaunuolis.— Tegu jis ir įsako. Svetimas žmogus mūsų medžioklės plotuose — juk tai ženklas griebtis ginklo. Čia pats Matotaupa turi tarti žodį.

Harkai mušė kraujas į veidą, jis visas paraudo kaip žarija. Draugo žodžiuose jis pajuto priekaištą, kad Matotaupa nepakankamai ryžtingai elgiasi, o kadangi širdies gilumoje jautė, kad šitoks nepasitenkinimas jo labai gerbiamu tėvu iš dalies yra pagrįstas, tai dar labiau pasipiktino.

— Mano tėvas žino, ką daro. Hau. Ar perimtum sargybą prie šaltinio, nors tu dar ir nesi karys?

— Kodėl gi ne, jeigu tik mano tėvas Saulės Lietus leis. Eime pas jį.

Harka sutiko. Saulės Lietaus, Četano tėvo, stovykloje nebuvo. Jis buvo išjojęs į prerijas, kurios plytėjo aplink miškingą kalnų masyvą, todėl abu berniukai atsivedė arklius ir leidosi jo ieškoti. Četanas žinojo, kad tėvas išjojo į pietvakarius pasidairyti bizonų. Berniukai nujojo per mišką ir perbrido seklų upeliuką, juosiantį iš pietų pu-

sės kalnų masyvą, o kai perkirto paskutinę miško juostą, begalinėse, banguotose, rudai žaliose prerijose Četanas tuoj pat aptiko tėvo pėdsakus. Brydė, kur prajojo tėvas, buvo aiški kaip takas, ir juodu pasileido šuoliais ant savo puslaukinių, nebalnotų keršių.

Po ketvirčio valandos surado Saulės Lietų, šis jau iš tolo išgirdo kanopų dundėjimą ir, pamatęs jaunuosius raitelius, laukė jų.

Harka trečią kartą žodis žodin pakartojo savo pranešimą, nieko nepraleisdamas ir nieko nuo savęs nepridėdamas.

Saulės Lietus susimąstęs žvelgė į tolį. Saulė jau smagiai spigino, vėjas kuteno akis, ir indėnai turėjo prisimerkti.

— Eisime visi trys,— nusprendė karys.— Harka parodys mums kelią. Aš pats noriu apžiūrėti tą vietą, o paskui Matotaupa tegu sprendžia, kas iš mūsų pasiliks sargyboje. Jeigu tik per tą laiką ten ko nors neatsitiko.

Greitai jie prijojo mišką ir palapinių kaimą. Čia nusėdo nuo mustangų, ir Harka su Četanu nuvedė visus tris arklius atgal į kaimenę. Po to pėsti leidosi prie šaltinio pas vadą Matotaupą. Kaip laukinės katės slinko per mišką — Harka priekyje, Saulės Lietus iš paskos, o pačiame gale Četanas.

Kai visi trys priartėjo prie tos vietos, kur netoliese turėjo būti šaltinis, Harka, kaip vadovas, pasidarė labai atsargus, nes iš savo patirties, jau tapusios instinktu, žinojo, kad visur, kur gali slypėti pavojus, reikia iš paskutiniųjų stengtis pačiam neišsiduoti. Slėpdamasis už medžių ir krūmų, vedė jis savo abu palydovus prie uolos iškyšulio kalno šlaite, iš kur buvo galima slapta mesti akį į šaltinį. Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis labai džiaugėsi, pagalvojęs, kaip bus puiku, kai jis, tėvo nepastebėtas, nusigaus ten ir galės į jį žiūrėti iš savo slėptuvės. Paskui tėvas juokdamasis pagirs jį už tokį sumanumą.

Tačiau, kai Harka, gulėdamas tarp krūmų, metė pirmą žvilgsnį į kalnų šaltinį ir vandens skalaujamą skardį, jo mintys ir svajonės staiga išsisklaidė.

Šlaite, prie sraunaus, čiurlenančio šaltinio, tįsojo galinga Matotaupos figūra; gulėjo jis kniūpsčias, žemyn galva, suglebusiom rankom.

Kraujo niekur nebuvo matyti, ar tėvas sužeistas, ar ne, iš tokio atstumo taip pat sunku buvo įžiūrėti. Peilis tebebuvo makštyse, kabančiose ant odinio pasaitėlio. Harka ėmė dairytis, ar nematyti kokių pėdų, bet nieko nepastebėjo.

Kankinamas baisios baimės, kad Matotaupa nebegyvas, Harka jau norėjo šokti ir bėgti prie tėvo. Bet Saulės Lietus, suprasdamas ir atjausdamas berniuką, sutūrėjo. Paskui jis negirdima ženklų kalba liepė Četanui pasilikti stebėjimo vietoje, o pats su Harka nusprendė iš kairės ir dešinės apeiti šaltinį, apžiūrėti, kaip ten viskas atrodo, paskui vėl susitikti prie upelio.

Tokiu būdu vienuolikmetis Harka gavo svarbų uždavinį ir suprato, kad Saulės Lietus pasikliauja juo kaip tikru kariu. Šitoks pasitikėjimas įkvėpė jam naujų jėgų; matydamas apalpusį ar negyvą tėvą, jis pajuto neapykantą tam nematomam priešui. Nors nervai buvo įtempti, jis jautėsi ramus, kaip tikras karys, tvirtai pasiryžęs drąsiai pasitikti pavojų.

Indėnų berniukas atsargiai nusliuogė nuo krūmais apaugusio uolos iškyšulio ir, saugodamasis, kad kas nepamatytų jo iš atviros aikštelės prie šaltinio, pasuko miško link. Čia jis šliaužė, čia vėl bėgo, slėpdamasis už storesnių ir plonesnių medžių kamienų. Neužmynė nė ploniausio žagarėlio, nepajudino nė vienos šakelės, nes žinojo, kad mažiausias lapelio krustelėjimas gali išduoti jį nežinomam priešui. Šimtus kartų Harka pratinosi šitaip vaikščioti, žaisdamas su savo vienmečiais ar medžiodamas miške su tėvu smulkius žvėrelius. Dakotų berniukas išeina griežtą mokyklą, kurioje išmoksta visko, be ko negali apsieiti medžiotojas ir karys. Harka vadovavo Jaunųjų Šunų sąjungai, kuriai priklausė jo amžiaus berniukai. Jis tapo tos sąjungos galva ne dėl to, kad buvo karo vado sūnus, bet dėl to, kad buvo apdairus, ryžtingas ir vikrus. Todėl ir šiandien Saulės Lietus, antrasis giminės vadas, pasikliovė juo kaip tikru vyru.

Harka nuėjo gerą galą, bet nepastebėjo nieko, kas būtų atkreipę jo dėmesį. Ir jo palydovai nedavė jokio ženklo — nei Četanas, kuris pasislėpęs gulėjo viršuj ant uolos, nei Saulės Lietus, kuris, kaip ir Harka, slinko mišku kitapus šaltinio ir turėjo padaryti daugiau kelio negu berniukas, nes tik iš viršaus galėjo apeiti upelį.

Rytmetinis paukščių čiulbėjimas seniai jau buvo nutilęs, tik kada ne kada pasigirsdavo vienas kitas balsas. Ant akmens saulėje šildėsi driežas. Harka atsargiai apėjo tą vietą, nenorėdamas išgąsdinti gyvūnėlio, nes ir jis bėgdamas galėjo sukelti priešui įtarimą.

Iki šiol berniukas nepastebėjo jokių žmogaus pėdsakų — nei į vieną, nei į kitą pusę. Atsargiai, kaip ir pirma, slinko jis tolyn ir pagaliau priėjo beveik iki tos vietos, kur stačiu šlaitu į upelį sruvo šaltinis. Harka pažvelgė pro medžius ir krūmus į vandenį. Bangos šokinėjo per nuzulintas uolas ir nuskalautus akmenis; kartais jos pagaudavo saulės spindulį, blyksteldavo ir vėl sau ritosi tamsios kaip žemė ir žalios samanos. Iš viršaus, nuo šaltinio, ir iš apačios, kur buvo nedidelis krioklys, sklido smarkus ošimas, visur kitur vanduo ramiai kliuksėjo ir gurgėjo, skalaudamas vieną kitą išsišovusį akmenį. Harkai buvo pažįstamos tos vietos, jis čia ne kartą lankėsi su savo draugais, Jaunaisiais Šunimis. Jis gerai žinojo, kaip čia teka upelis ir kur būna žvėrių pėdų.

Viskas atrodė po senovei, niekur nebuvo matyti jokių įtartinų žymių. Harka atidžiai apsidairė. Čia, prie upelio, jis turėjo susitikti su Saulės Lietumi.

Tarp krūmų kitame upelio krante pasirodė vyresniojo indėno veidas. Juodu žiūrėjo į kits kitą ir iš žvilgsnio suprato, kad nei vienas, nei kitas nepastebėjo nieko įtartino. Saulės Lietus lengvu galvos krustelėjimu paliepė Harkai slinkti savo krantu aukštyn prie šaltinio. Paskui jo veidas vėl pradingo, ir jeigu Harka nebūtų žinojęs, kad karys slenka kitu upelio krantu, jis būtų ničnieko nepastebėjęs.

O gal kartais ir nežinomasis priešas buvo toks pat apdairus ir slinko kur nors mišku, pasislėpęs nuo indėnų akių?

Juo labiau Harka artėjo prie tos vietos, kur gulėjo apalpęs ar negyvas tėvas, juo didesnis nerimas jį kankino. Dabar jis slinko vis atsargiau ir atsargiau, kol pagaliau, užsiglaudęs už medžių šakų ir nedidelio akmens luito, visai iš arti pamatė tėvą. Ir koks buvo jo džiaugsmas, kai jis pastebėjo, kad Matotaupa gyvas. Jo akys judėjo. Nors jis gulėjo veidu žemyn, tačiau viena akimi atsargiai žvelgė į berniuką, kurį, matyt, jau seniau buvo pastebėjęs.

Matotaupa gyvas!

Harka nejudėjo. Tik akimis tyrinėjo gulintį tėvą ir aikštelę aplink jį — atidžiai apžiūrinėjo kiekvieną žemės pėdą. Tikriausiai tą patį darė ir Saulės Lietus, nes jo vis dar nebuvo girdėti nė garso, nors jis anapus upelio taip pat seniai turėjo būti pasiekęs tą pačią vietą, kaip ir Harka savo krante.

Visi buvo įtempę akis ir ausis — Četanas aukštai ant uolos, Harka ir Saulės Lietus miške prie upelio, be abejo, ir pats Matotaupa, nors jis ir toliau gulėjo nejudėdamas.

Aikštelė prie šaltinio buvo nužerta saulės. Aplink dūzgė dvi bitės — pirmieji žvalgai, ištirpus sniegui. Tikriausiai jos buvo alkanos, kaip ir žmonės, taip pat išbaigę žiemos atsargas. Bitės ieškojo medaus, dakotai bizonų, bet nei vabalėlis, nei žmogus dar nerado to, ko reikėjo palaikyti gyvybei.

Ramiai dūzgiančios bitės, voras, ropojantis sausais akmenimis, paukštis, nutūpęs prie upelio atsigerti vandens,— visa tai rodė, jog keturi indėnai laikėsi labai tyliai, bijodami išgąsdinti šiuos miško gyventojus. Ar buvo čia dar koks kitas žmogus, kuris laikėsi taip pat tyliai? Nežinia.

Harka svarstė, kodėl tėvas taip keistai guli,— galva žemyn, atmetęs rankas, lyg būtų pargriuvęs. Berniukas gerai apžiūrėjo šalia riogsančius akmenis. Tikriausiai Matotaupa bus pargriuvęs. Net medžiotojo akis, ir dar visai iš arti, vos galėjo įžiūrėti pėdas. Harka nusprendė, kad tėvas stovėjo prie upelio, truputį žemiau šaltinio, ir jo galva buvo slenksčio aukštyje. Tai rodė kojų pirštų žymės, įsispaudusios smėlyje. Matyt, Matotaupa, atgręžė nugarą į uolą ir šaltinį: akimirką dirstelėjo pasroviui — gal

išgirdo ką miške krebždant. Prieš kelias valandas, išsiskirdamas su tėvu, Harka dar pastebėjo, kaip šis pasislėpė, kad, niekieno nematomas, galėtų sekti, kas dedasi prie šaltinio. Kodėl jis išėjo iš savo slėptuvės? Šito berniukas niekaip negalėjo suprasti. Neatrodė, kad tėvas būtų sužeistas. Jo ruda nugara, ištepta lokio taukais, nebijanti nei šalčio, nei drėgmės, spindėjo saulėje; melsvai juodi plaukai buvo lygiai perskirti sklastymu. Sveika buvo ir gyvatės oda, juosianti kaklą. Sveikos atrodė ir abi gražiosios karo erelio plunksnos ant pakaušio. Ledžingai ir mokasinai buvo švarūs; peilis kyšojo makštyse, lasas gulėjo šalia. Tik vienas dalykas kėlė Harkai įtarimą — keistas akmuo, gulintis netoli Matotaupos. Jis buvo ne toks, kaip visi vandens nugludinti rieduliai, bet kampuotas, keistos formos. Jo paviršius nelygus, kaip tų nedidelių akmens piramidžių, kurios kyšodamos iš žemės tada taip kliudė jiems prasibrauti giliau į olą.

Staiga Matotaupa sujudėjo. Greitai kaip driežas nėrė jis iš savo vietos ir atsidūrė už akmens luito ir krūmo, kur slypėjo Harka. Abu netarė nė žodžio, abu laukė. O ir kam tos kalbos. Ir taip buvo aišku, kad Saulės Lietus viską matė iš savo kranto ir tuoj pat atsėlins čionai.

Netrukus taip ir atsitiko. Saulės Lietus atšliaužė prie jų, Matotaupa ir Harka prisislinko arčiau, ir visi trys susiglaudę iš tos pačios slėptuvės stebėjo šaltinį. O ten dėjosi keisti dalykai, nustebinę indėnus ir prikaustę jų dėmesį. Vanduo, srūvantis iš olos, kažkaip sunerimo, prislopo ir persiskyrė į dvi dalis, lyg kas kalno viduje būtų užstojęs jam kelią. Paskui staiga prasiveržė su dviguba jėga ir išsviedė du kumščio didumo akmenis, kurių vienas nubildėjo ant rieduliais nukloto kranto, o kitas atsitrenkė į medį. Harka apžiūrėjo tuos abu akmenis. Jie buvo tokie pat aštrūs ir keistos formos, kaip ir anas, sukėlęs jam įtarimą.

Matotaupa, Saulės Lietus ir Harka klausiamai pasižiūrėjo kits į kitą. Ir abu vyrai pradėjo ženklais kalbėtis.

— Šituos akmenis sviedė ne žmogus,— tarė Matotaupa.

— Tas vanduo užburtas,— atsakė Saulės Lietus.

Ir abu vyrai, lyg gindamiesi burtų, prisidėjo ranką prie burnos. Harka irgi pasekė jų pavyzdžiu.

Matotaupa pakilo ir patraukė į mišką, Saulės Lietus su Harka nusekė paskui jį. Kai jie tiek nutolo nuo upelio, jog jau galėjo patyliukais šnekėtis, nebijodami, kad kas išgirs, Matotaupa ėmė pašnibždom pasakoti, kas jam nutiko, kai jis vienas budėjo prie šaltinio.

— Žinote,— pradėjo jis,— kai Harka mane paliko, aš gulėjau pasislėpęs ir stebėjau šaltinį. Staiga girdžiu — miške šlama stirna. Kaime visi alkani. Sakau, paseksiu ją ir nudėsiu peiliu. Ir prisipažinsiu, paskubėjau — išlindau iš savo slėptuvės, kad aikštelėje galėčiau ją geriau patykoti ir užpulti. Ne ilgiau kaip akimirką nusigręžiau nuo šaltinio. Ir ūmai kad trenks man kažkas į pakaušį; aptemo akys, aš pargriuvau, bet sąmonės nepraradau.

Matotaupa nutilo.

— Tau pataikė akmuo? — paklausė Saulės Lietus.

— Taip. Jis dar tebeguli prie upelio. Ar jūs jo nematėte? Tai ne paprastas lauko akmuo.

— Aš mačiau jį,— tarė Harka.

— Netrukus man vėl prašviesėjo akyse,— pasakojo toliau Matotaupa.— Bet aš niekaip negalėjau suprasti, kaip gali patys akmenys lekioti ore. Ar tik jo nepaleido koks priešas?.. Jeigu taip, tai nusprendžiau jį gudrumu paimti. Gulėjau nejudėdamas, kad jis pamanytų, jog aš negyvas. Jeigu jis ateis nuimti man skalpo, pašoksiu ir nudobsiu jį. Bet neatėjo joks priešas. Atėjote jūs.

— Taip,— pratarė Saulės Lietus ir nutilo susimąstęs. Paskui, kiek patylėjęs, vėl prabilo: — Tai užburta ola, ir tas vanduo užburtas,— kalbėjo jis, pabrėždamas kiekvieną žodį.— Havandšita, mūsų burtininkas, perspėjo visą kaimą. Negerai, Matotaupa, kad tu paskutinę naktį, prieš mums iškeliaujant, nuėjai prie tos užburtos olos ir dar pasiėmei su savimi berniuką. Burtų dvasia tave dar kartą perspėjo. Galimas daiktas, kad tai blogas ženklas mums visiems.

Harka matė, kaip išbalo tėvo veidas, net ruda jo oda įgavo kažkokį pilką atspalvį.

— Blogas ženklas? Kodėl? — paklausė Matotaupa, ir jo balsas skambėjo dusliai kaip įskilęs ąsotis.

— Mus gali ištikti didelis pavojus, jeigu leisimės ieškoti naujų medžioklės plotų, turėdami tiek mažai vyrų.

Matotaupa suraukė kaktą.

— Atrodo, kad bizonų kaimenės pasuko kita kryptimi. Mes nenorime mirti badu.

Saulės Lietus nepakėlė akių į vadą.

— Na tai eime,— trumpai tarė jis.

Vyrai jau buvo beeiną, bet tuo metu Harka mostelėjo ranka, prašydamas išklausyti jį.

— Ką dar pasakysi? — paklausė tėvas.

— Pėdos, tėve. Šiąnakt aš mačiau kažkokias pėdas, nepažįstamo žmogaus pėdas. Tu tai žinai, ir Saulės Lietus žino.

— Grįždami atgal, mes dar kartą jas apžiūrėsime,— kiek patylėjęs, nusprendė Matotaupa.

Saulės Lietui tas nelabai patiko. Bet jis nenorėjo prieštarauti Matotaupai. Vyrai tris kartus ūktelėjo, mėgdžiodami paukščio balsą,— pašaukė iš stebėjimo punkto Četaną. Tada visi keturi patraukė į tą miško vietą, kur Harka, naktį laukdamas, matė pėdos žymę. Tačiau, ten nuėję, nieko nerado. Tarp kitko, Harka tik vienas ieškojo atsidėjęs, jam atrodė, kad abu vyrai ir Četanas, sutrikę po visų įvykių, per anksti numojo ranka į pėdas. Bet jis buvo tik berniukas ir negalėjo reikalauti, kad vyrai dar kartą leistų jam pasakyti savo nuomonę. Tad jam nieko kito nebeliko, kaip tik grįžti kartu su kitais į stovyklą.

GRUMTYNĖS SU VILKAIS

Berniukas parėjo į tėvo palapinę keistai susijaudinęs, bet tvardėsi, ir, iš šalies žiūrint, sunku buvo atspėti, kas dedasi jo širdyje. Motina pašaukė valgyti. Palapinės vidury ji kepė ant ugnies kiškį. Harka, jo jaunesnysis broliukas ir sesutė susėdo kartu su motina ir senele. Kepamas kiškis skleidė malonų kvapą, ir prie palapinės, neramiai šniukštinėdami, tykojo puslaukiniai šunys. Kai mėsa buvo gatava, kiekvienas pasiėmė savo peilį — Harkos broliukas ir sesutė taip pat turėjo savo peilius. Kiekvienas susirado ir po molinį dubenį. Senelė pasirinko kiškio

galvą. Motina ir mažoji Uinona gavo po priekinę koją, o abu berniukai, Harka ir Harpstena,— po šlaunelę. Visa kita liko tėvui, kurio dabar nebuvo palapinėje. Jis pagal genties papročius nevalgė drauge su moterimis ir vaikais.

Papietavęs Harka susitiko su Četanu. Dabar jis mielai būtų aptaręs su vyresniuoju draugu visus įvykius; dar mieliau būtų vėl nubėgęs į mišką paieškoti pėdų prie olos angos! Juk žmogus negalėjo ateiti ir nueiti, nepalikdamas jokio pėdsako. Bet Četanas daugiau apie tai neužsiminė, todėl ir Harka nedrįso viešai pareikšti savo nuomonės. Jis nutylėjo savo mintis, bet nerimas širdyje pasiliko. Norėdamas užsimiršti, jis sušaukė visą būrį Jaunųjų Šunų, ir, nubėgę prie upės kalno papėdėje, berniukai ėmė žaisti: šokinėjo į šaltą ledinį vandenį ir plaukiojo. Vaikai buvo gerai užsigrūdinę. Lepesnieji anksti numirdavo, nepakeldami sunkių gyvenimo sąlygų, o tie, kurie užaugdavo, būdavo stiprūs ir nebijodavo jokių sunkumų.

Harka pastebėjo, kad per mišką ateina Šonka, Baltojo Bizono sūnus, ir nusprendė iškrėsti jam pokštą: pasislėpė už žilvičių krūmo, žinodamas, kad jeigu Šonka pasuks prie upės, tai būtinai eis pro jį. Jau temo. Debesys ir vanduo žvilgėjo rausvais atspindžiais, medžių lapuose žaidė vakaro žara ir tirštėjantys sutemų šešėliai. Šonka, nieko nenujausdamas, artėjo prie kranto. Jis buvo plačiapetis, stipriai sudėtas. Jo jauname veide visą laiką galėjai išskaityti kažkokį įniršį, kuris ypač išryškėdavo tada, kai jam atrodydavo, kad jo vienmečiai ir jaunesnieji vaikai elgiasi su juo ne taip pagarbiai, kaip jis to norėtų. Iš teisybės niekas ir nežinojo, kodėl berniukai ne per daug pagarbiai žiūrėjo į Šonką, juk jis neatsilikdavo nuo kitų nei per arklių lenktynes, nei svaidant akmenis, nei plaukiojant upe. Tačiau vienas, nors metais ir jaunesnis, visada jį pralenkdavo — tai Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis. Šis turėjo didesnį autoritetą, ir tai žemino Šonką berniukų ir mergaičių akyse.

Šonka, nepastebėjęs Harkos, priėjo prie žilvičių krūmo. Tuo metu Harka stvėrė jam už kairės kojos ir patraukė. Netikėtai užkluptas, Šonka pūkštelėjo į vandenį.

Berniukai ėmė garsiai rėkti, sveikindami Harką. O šis, šokinėdamas nuo akmens ant akmens, jau atsidūrė ant seno medžio kamieno pačiame upės vidury, kur buvo pati giluma ir sraunuma. Šaižiai sušukęs, jis ėmė tyčiotis iš Šonkos, kuris, visas šlapias, išlindo iš vandens ir tuoj pat šoko prie savo priešo. Harka prisileido jį per sieksnį, paskui šoko kaip lydys į upės sraunumą ir nuplaukė po vandeniu pasroviui.

Šonka jo nesivijo. Jis stovėjo ir žiūrėjo, kur išners Harka. Rankoje laikė akmenį.

Dabar Harka suprato, kad per daug užsibrėžė. Polaidžio vanduo buvo baisiai šaltas, jis tiesiog žnaibyte žnaibė kūną, ir jaunajam plaukikui netrukus pradėjo stingti rankos ir kojos. Bet jis iš paskutiniųjų stengėsi, nenorėdamas iškilti iš vandens anksčiau, negu pasieks artimiausią posūkį — ten jis pasislėps už didžiulio uolos luito, kad nematytų Šonka, ir išlips į krantą. Šaltis tiesiog gniaužė širdį, alsinantis nuovargis stingdė sąnarius — rodos, paskęstum maloniam alpuly, panašiame į snaudulį, ir būtų gera gera. Bet pagalvojęs, kaip būtų kvaila prigerti bežaidžiant, berniukas pajuto naujų jėgų antplūdį ir, iš paskutiniųjų susiėmęs, pasivarė dar galiuką, kol pasiekė upės vingį. Dabar jis užčiuopė kojomis dugną, greitai išlipo iš vandens ir, visas šlapias, drebėdamas nuo šalčio, užsiglaudė už uolos luito. Iš čia buvo matyti, kaip Šonka su akmeniu rankoje pamažu eina smėlėtu ir akmenuotu paupiu žemyn. Jaunųjų Šunų būrys metė visus savo žaidimus — dabar jiems rūpėjo pasižiūrėti, kaip baigsis Harkos ir Šonkos kova. Kai kurie pasileido pakrante žemyn, norėdami iš arčiau viską matyti.

Šonka pasuko tiesiai prie uolos luito, už kurio kiūtojo Harka. Tikriausiai jis ketino pasilypėti ant to akmens ir pasidairyti, kur dingo jo priešininkas. Harka įtraukė galvą ir prisiplojo prie žemės. Dabar jis nebematė Šonkos, tik klausėsi ausis ištempęs.

Sparčiai temo, danguje jau sužibo pirmosios žvaigždės.

Harka pajuto, kaip Šonka užsilipo ant akmens. Tai buvo akimirka, kurios jis laukė. Greitai pašoko, stryktelėjo ant akmens, puolė nieko nenujaučiantį Šonką ir pargriovė. Abu nusirito į paupio smėlį. Harka išplėšė savo

priešininkui iš plaukų varnos plunksnas ir, pergalingai šūkaudamas, pasileido į mišką. Dar garsiau džiūgavo ir klykavo Jaunieji Šunys, sveikindami savo vadą, galutinai nugalėjusį vyresnįjį berniuką.

Miške Harka sutiko savo draugą Četaną, kuris, balsu juokdamasis ir negailėdamas liaupsių, pasveikino jį su pergale.

Tuo tarpu Šonka atsikėlė. Su apsimestiniu abejingumu ir panieka praėjo pro berniukus ir apleido savo pralaimėjimo vietą. Tačiau jo širdyje virė pyktis, kad pasidavė Harkai. Kodėl taip atsitiko, jis ir pats gerai nežinojo. Juk buvo stiprus ir greitas. Jeigu jis nutvertų Harką, tam būtų ne juokas. Bet tas mažylis visada jį paimdavo gudrumu. Harka buvo nuovokesnis, mokėjo geriau kombinuoti, greičiau veikti — žinodavo, kaip netikėtai užklupti priešininką. Dažniausiai jis iš anksto atspėdavo, ką Šonka darys vienu ar kitu atveju, o šis niekados nenumatydavo, kaip elgsis Harka.

Šonka pamažu slinko ratu aplink palapinių kaimą ir laužė galvą, kaip jam atstatyti savo garbę ir pamokyti Harką. Jeigu jau patyrei kur nesėkmę, tai stenkis atsigriebti — toks jau buvo nerašytas indėnų jaunimo įstatymas.

Po ilgų svarstymų Šonka nusprendė šį vakarą nieko nedaryti. Geriau palauks, kol atsiras patogi proga, ir tada parodys tam vaikigaliui. Surūgęs parėjo jis į tėvo palapinę.

Čia viskas buvo po senovei, taip pat kaip ir rytą, kai Harka atėjęs pranešė, kas jiems nutiko oloje. Baltasis Bizonas karščiuodamas gulėjo savo patale. Iš palapinės gilumos išėjo motina ir ėmė kuždėtis su sūnumi. Ji buvo baisiausiai išsigandusi, kad Baltasis Bizonas nenumirtų. Gal jai dar kartą šauktis burtininko, kuris praėjusią naktį nieko negalėjo padėti? O gal verčiau duoti jam gerai išprakaituoti garinėje? Arba nueiti pas Untšidą, Matotaupos motiną, kuri iš visų kaimo moterų geriausiai pažįsta gydomąsias žoleles ir kaip žynė net karių labai vertinama?

Apie Untšidą Šonka nenorėjo nė girdėti, juk ji buvo iš Matotaupos ir Harkos palapinės, kurios šiandien jis la-

biau, nei bet kada, neapkentė. O burtininkas iš gretimos palapinės jam ir pačiam buvo kraupus. Bet garinė gal ir padėtų sergančiam tėvui. Šonka ne mažiau kaip motina bijojo, kad tėvas nenumirtų. Jam buvo penkiolika metų, jis jau dalyvaudavo bizonų medžioklėse, bet į karius dar nebuvo pakeltas. Ar jis vienas sugebėtų išmaitinti motiną ir save? Vargu. Vadinasi, jeigu tėvas numirtų, jis su motina turėtų pereiti į kitą palapinę ir gautų kitą tėvą. Vien apie tai pagalvojus, jį krėtė šiurpas. Štai kodėl jis taip drebėjo dėl tėvo gyvybės. Garinė turėtų padėti ligoniui.

Jis susupo ligonį į bizonų odos antklodę, ir motina tuoj pat išbėgo į palapinę, kur buvo įrengta garinė, pažiūrėti, ar neataušę ten akmenys. Ji rūpestingai sudėjo juos dar kartą į ugnį, o kai akmenys pakankamai įkaito ir jau buvo galima pilti ant jų vandenį, kartu su sūnumi atnešė Baltąjį Bizoną. Jie pasodino ligonį palapinėje, paskui motina užpylė ant akmenų vandens; palapinė tuoj pat privirto garų. Kai Baltasis Bizonas visas išprakaitavo, Šonka su motina nunešė jį prie upės ir panardino į šaltą vandenį. Tai buvo nuo seno įprastas būdas gydyti reumatizmu ir karštine sergančius ligonius. Baltąjį Bizoną nupurtė šiurpas, ir kai Šonka su motina ištraukė jį iš vandens, jo kūnas buvo visai suglebęs; baisingai išsigandęs berniukas suprato, kad tėvas nebegyvas.

Dar neatsipeikėjęs iš siaubo, Šonka kartu su motina nunešė mirusįjį atgal prie palapinės. Čia jie parinko stiprių dvišakių baslių ir įkalė juos į žemę netoli palapinės. Lavoną stipriai suvyturiavo į odinę antklodę ir pakabino ant baslių. Pagal indėnų papročius mirusysis neturėjo daugiau liesti žemės.

Tada Baltojo Bizono žmona pradėjo raudą, kuri skelbė šią liūdną žinią visam kaimui ir nedavė jam užmigti. Atsiliepdami į žmogaus aimanas, pratisais balsais kaukė šunys.

Harka su broliuku Harpstena gulėjo ant patiesalų tėvo palapinėje. Harpstena buvo jau įmigęs, bet Harka vis dar negalėjo akių sudėti. Jis girdėjo, kaip šnibždasi motina su senele. Tėvas dar nebuvo grįžęs; jis dalyvavo pasitarime pas Saulės Lietų.

Praėjusią naktį Harka tik paryčiais užmigo ant samanų prie šaltinio, bet dabar, palapinėje, jo vėl neėmė miegas. Jis galvojo apie olos paslaptį, kurios jam nepavyko sužinoti, apie pėdsakus, apie rytdienos žygį ir girdėjo, kaip prie Baltojo Bizono palapinės nuolat aidi moterų raudos. Baltasis Bizonas mirė.

Baltojo Bizono mirtis išgąsdino ir Harką. Rytoj rytą jie iškeliauja ieškoti naujų medžioklės plotų. Ten jie susidurs su naujais priešiškais kaimynais. O dabar jų giminė neteko narsaus ir sumanaus kario. Prie Baltojo Bizono palapinės vis dar aidėjo pratisas raudojimas, monotoniškas ir kraupus, tartum mėgdžiojantis vilkų kauksmą.

Harka sukluso, išgirdęs žingsnius, artėjančius prie palapinės. Grįžo tėvas. Kai jis įėjo į vidų ir atsigulė, Harka su palengvėjimu atsiduso. Iš pradžių jis dar girdėjo tėvo alsavimą, paskui ir pats kietai užmigo — pasinėrė į snaudulį, begalvodamas, kaip patekės saulė ir jie iškeliaus į nežinomas prerijas.

Bet po kelių valandų jį pažadino visai kas kita. Visą dieną pūtęs vėjas staiga virto audra. Jis siautėjo po plačias prerijas, gairino miškais apaugusius kalnus, švilpė medžių viršūnėse, plazdino net palapines ramioje miško pievoje; jų šonai išsipūtė, pušinės atramos virpėjo. Aukštai kalnuose poškėjo ir trinksėjo griūnantys ir eižėjantys medžiai. Tas triukšmas tuoj pat sukėlė ant kojų visą stovyklą. Miške vėjas guldyte guldė medžius. Harka greitai prisijuosė šlaunų prijuostę ir pažadino jaunesnįjį broliuką. Senelė jau buvo atsikėlusi. Motina kaip tik žadino Uinoną. Harka apsidairė, ieškodamas akimis tėvo, bet nerado — tikriausiai jis jau buvo išėjęs. Braškėjimas ir trinksėjimas dar labiau sustiprėjo. Atrodė, kad audra šluote šluoja ištisus kalnų šlaitus.

Harka keturpėsčias išropojo iš palapinės, bijodamas, kad audra nepartrenktų jo žemėn. Aplinkui medžių viršūnėse siaubingai ūžavo vėjas, medžiai linko ligi pat žemės, o aukštai kalnuose vėl trioškėjo ir braškėjo lūžtantys jų kamienai. Tas triukšmas tiesiog ėjo per širdį. Palapinės plazdėjo ir drebėjo. O nuimti jų buvo negalima, nes, atrišus nuo baslių skvernus, įsisukęs vėjas išverstų ir nulaužtų atramas.

Moterys, vaikai ir seniai susispietė pievos viduryje, kur grėsė mažiausias pavojus. Ten veržėsi taip pat arkliai ir šunys. Vyrai ir vyresnieji berniukai pasiliko prie palapinių, kad galėtų tuoj pat šokti gelbėti, jeigu vėjas kokią išverstų. Be ginklų, palapinė buvo brangiausias kiekvienos šeimos turtas, praradus ją, sunku buvo įsigyti naują, nes bizonus, iš kurių odos buvo daromos palapinių sienos, visų pirma reikėjo surasti ir sumedžioti. O kiek dar laiko praeidavo, kol indėnai savo būdu išdžiovindavo ir išdirbdavo jų odas, kad nepraleistų drėgmės ir šalčio.

Harka su Četanu budėjo prie Matotaupos ir Saulės Lietaus palapinių. Pamatę, kad vėjas bando nuplėšti kokį palapinės skverną, jie įtempdavo virves, nuvytas iš bizonų gyslų, ir neleisdavo išrauti iš žemės kuoliukų. Ir kur buvę, kur nebuvę vis pažvelgdavo į kits kitą. Vėjas pūtė nelygiai. Kartais jis aprimdavo, o paskui ir vėl siūbtelėdavo su nauja jėga. Baisiausia buvo, kad neatsirastų sūkurių. Sprendžiant iš visko, viršutiniuose oro sluoksniuose jau sukosi verpetai. Harka pastebėjo, kaip vėjo gūsis nunešė nuo kalno visą medį su šaknimis ir sausomis šakomis. Kur jis nulėkė, Harka gerai nematė, nes oras buvo keistai padūmavęs. Greičiausiai audra nusinešė savo grobį toli į prerijas.

Nuo kalno dardėjo uolos luitas; tikriausiai jį išklibino ledas ir polaidžio vanduo; dabar, audrai išrovus medį, jis, matyt, visai atskilo ir, grėsmingai dundėdamas, riedėjo link miško aikštelės, kur stovėjo palapinės. Žmonėms ir gyvuliams nieko kito nebeliko, kaip tik laukti, kur pataikys ta uolos atplaiša.

Ji žnektelėjo pačiame aikštelės gale ir smailiu kampu įsmigo į žemę. Visi lengviau atsikvėpė.

Pagaliau šniokštimas ir ūžavimas kiek aprimo, vėjas pamažu liovėsi draskęs palapines. Gyvuliai vėl sujudo.

Matotaupa užšoko ant didelio akmens, kad visi jį matytų, ir davė ženklą valgyti, o paskui ruoštis į kelionę.

Untšida, senelė, Matotaupos palapinėje išdalijo skurdžius pusryčius. Vaikai ir moterys gavo sutrintų uogų ir šaknų iš mažų odinių maišiukų, Matotaupa suvalgė saują džiovintos bizono mėsos, likusios dar nuo medžioklės

rudenį. Tai buvo viskas, ir šito turėjo užtekti visai dienai. Vakare nieko daugiau nebus valgyti.

Harkos senelė, Matotaupos motina, dabar buvo gerbiamiausia moteris visoje stovykloje, nes po Baltojo Bizono mirties, kol dar nebuvo paskirtas naujas taikos vadas, Matotaupa buvo vienatinis genties galva. Ji išėjo į lauką ir atrišo pirmąjį palapinės bortą, kuris vis dar stipraus vėjo blaškomas ėmė plazdėti kaip kokia vėliava. Tai buvo ženklas visiems pradėti kraustymąsi.

Viskas buvo greitai sukrauta, nes medžiotojų šeimos turėjo mažai mantos. Moterys ir mergaitės, užlipusios ant palapinių karčių, atrišo gyslines virves, jungiančias karčių galus; šiame darbe jau talkininkavo ir dešimtmetė Uinona. Harka su savo žaidimų draugais ir vienmečiais parvedė arklius. Nešuliniams arkliams buvo pririšti valkčiai, padaryti iš dviejų karčių, kurios vienu galu būdavo pririšamos arkliui ant nugaros, o kitu vilkdavosi žeme; tarp jų būdavo ištempiama odinė antklodė, ant jos sukraunama visa manta ir susodinami vaikai, per dideli motinai nešti ant nugaros ir per maži, kad galėtų patys joti. Vežimų indėnai neturėjo, nes nemokėjo gamintis ratų.

Harka ir devynmetis Harpstena jau turėjo savo arklius ir kartu su kitais berniukais bei kariais raiti zujo aplink besiformuojančią vilkstinę. Moterys ir mergaitės jojo ant nešulinių arklių. Vilkstinės priekyje stojo Havandšita, burtininkas, daugiau kaip aštuoniasdešimties metų senis, liesas, gyslotas, kiek gunktelėjęs. Prieš pajudant vilkstinei, jis sukalbėjo nuo amžių įprastą rytinę maldą, prašydamas maisto ir taikos visai giminei, paskui žengė pirmąjį žingsnį, tada, paspaudęs savo keršį, į priekį išjojo karo vadas Matotaupa ir nuvedė vilkstinę per audros nusiaubtą mišką.

Norėdami išeiti į prerijas, jie turėjo persikelti per upę, prie kurios vakar žaidė berniukai. Havandšita ir Matotaupa nuvedė vilkstinę paupiu žemyn, ieškodami brastos. Harka žinojo, kad brasta yra už tūkstančio žingsnių pasroviui, ir kadangi čia, netoli buvusios stovyklos, niekas nesitikėjo pavojaus ir nesilaikė griežtos tvarkos, Harka su Četanu pajojo galiuką į priekį ir surado vietą,

kur upės vaga buvo platesnė ir seklus vanduo sruveno smėlėtu dugnu. Čia juodu sustojo ir paskutinį kartą pažvelgė į tas apylinkes, kurias gerai pažinojo nuo pat mažumės ir dabar turėjo apleisti ilgam laikui, o gal kartais ir visam amžiui. Nauji medžioklės plotai — jų kraustymosi tikslas — buvo už kelių dienų kelio į pietus.

Harka nustebo, pamatęs, kaip smarkiai audra nusiaubė abu upės krantus. Lankstūs žilvičių krūmai išliko nenukentėję, bet du jauni medeliai, augę užlajoj, buvo išrauti su šaknimis; dabar jų duobėse rinkosi vanduo. Toje vietoje kažkas sublizgo. Harka susidomėjo ir, kadangi turėjo laiko, prijojo arčiau pasižiūrėti, nuo ko gi čia taip atsimuša blyškūs saulės spinduliai. Jis pažvelgė nuo arklio į neįprastai žibantį daiktą. Iš pirmo žvilgsnio atrodė, kad tai nedidelis akmenukas, bet jis buvo gelsvai rausvas ir švytėjo daug gražiau negu kiti. Harka nusliuogė nuo arklio — jis jojo be balno — ir pasilenkė geriau apžiūrėti radinio. Atrodė, kad tai iš tikrųjų ne kas kita, kaip neįprastas akmuo, kažkada čia atplukdytas vandens, paskui apneštas smėliu ir žemėmis, o dabar, išrovus medžius, vėl iškilęs į dienos šviesą.

Harka pakilojo jį rankoje ir įsikišo į maišelį prie diržo — tegu bus prisiminimui. Apie savo radinio vertę ir reikšmę jis dar neturėjo nė mažiausio supratimo.

Vilkstinė tartum ilga gyvatė priartėjo prie brastos ir, įveikusi dar kelias kliūtis miške, išėjo į atviras prerijas.

Stiprus žiemryčių vėjas plaikstė arklių karčius ir berniukų plaukus. Vilkstinė judėjo į pietryčius, priešais spiginančią saulę, ir visi prisimerkę žvelgė į atsivėrusias begalines platumas. Pirmąją dieną Lokės giminė keliavo pažįstamomis kalvotomis pievomis; indėnai čia dažnai atklysdavo iš kaimo dairydamiesi, ar nepamatys kur bizonų kaimenės. Tą pirmąją dieną jiems vargu ar grėsė koks pavojus, nes jie dar tebebuvo medžioklės plotuose, kurie neginčijamai priklausė galingoms dakotų gentims.

Apie pietus oras gerokai pasitaisė; dulsvas dangus pasidarė aiškus kaip krištolas, ir žiemrytys pagaliau aprimo, tik šiureno pageltusią drėgną žolę. Harka apgailestavo, kad „prerijų šunys", tie maži graužikai, tokie

gudrūs — vos tik vilkstinė priartėja prie jų būstų, žiūrėk, jau ir dingo savo olose. Harka nespėdavo nė strėlės į juos paleisti. Vaikai valkčiuose niurzgėjo, kad arkliai savo ilgomis uodegomis vis kapoja jiems veidus. Daugybė nekaustytų kanopų šlumsėjo per žolę. Iš paskos driekėsi plati brydė — ji išliks čia kelias dienas, o gal ir kelias savaites. Harkai vis neišėjo iš galvos ola kalno šlaite, pasilikusi jau toli užpakaly. Niekas iš visos vilkstinės nežinojo, net nenujautė, kas dabar dedasi miške ir prie tos olos.

Indėnai keliavo ligi pat vakaro. Kadangi rytą laiku susiruošti sutrukdė audra, ligi saulės laidos jie sukorė ne daugiau kaip trisdešimt penkis kilometrus.

Kariai parinko patogią poilsio vietą. Iš dešinės ėjo kalvų grandinė, kurių vienas šlaitas leidosi į upelį. Nuotakios pievos buvo jau šiek tiek sugėrusios drėgmę, tad palapines galima buvo pasistatyti prabrinkusioje vietoje. Nedidelis prerijų upelis pagirdė ištroškusius žmones ir gyvulius. Malkų arti nebuvo. Tad laužo teko atsisakyti. Tik išskobto medžio kamieno viduje rusenanti amžina ugnis buvo ir šią naktį rūpestingai prižiūrima. Kelionėje ja rūpinosi seni vyrai. Mat nuo neatmenamų laikų buvo paprotys šitokiu varganu būdu nešiotis su savimi brangią ugnį, laikomą kone šventenybe.

Valkčiai buvo nukabinti ir pastatytos palapinės. Baltojo Bizono našlė, kaip ir visi kiti, pasistatė atskirą tipi, nes dar nebuvo nuspręsta, kuri šeima priglobs ją su sūnumi, kas juos maitins ir gins nuo pavojų.

Visi žmonės buvo pavargę, todėl trupučiuką užkandę susisupo į antklodes ir greit sumigo. Arkliai rupšnojo apipuvusią pernykštę žolę ir ieškojo pirmų žalių daigelių, jau prasikalusių iš žemės. Šunys ramiai sugulė į krūvą, savo kūnais šildydami kits kitą.

Dangus liko giedras, ir nors vėjas nutilo, naktis buvo labai šalta. Banguotos prerijos plytėjo ligi pat tolimo horizonto, tarytum kokia bekraštė jūra.

Slinko valandos.

Gerokai po vidurnakčio Harka pabudo. Jį pažadino skardus, spiegiamas riksmas. Bet tai nebuvo karo šūkis. Karo šūkį kiekvienas vaikas ir miegoda-

mas mokėjo atskirti, juk taip dažnai jie treniruodavosi, išgirdę šį riksmą, greitai pašokti iš miegų ir griebtis ginklo. Vadinasi, tai nebuvo karo šūkis, o paprastas pavojaus ženklas. Harka, kaip ir tėvas, peilį nešiojosi makštyse, kabančiose ant kaklo; šįkart ir naktį jo nebuvo nusikabinęs. Lankas ir strėlės gulėjo šalimais, tad, pašokęs iš guolio, jis tuoj pat čiupo ginklą į rankas. Lauke buvo neramu. Piktai ir baimingai kaukė ir skalijo šunys. Harka išgirdo trypiant ir grūdantis krūvon arklius ir išbėgo į lauką. Matotaupos eržilas, pririštas priešais palapinę, daužėsi kaip pašėlęs, norėdamas nusitraukti.

— Pasilik prie mustango! — sušuko vadas savo sūnui ir nurūko į vakarus link kalvų grandinės. Paskui jį nusekė keli vyrai. Tarp jų Harka pastebėjo Saulės Lietų ir keletą vyresniųjų berniukų; jis buvo labai nepatenkintas, kad turi pasilikti ir saugoti prie palapinės arklį, bet nepaklusti negalėjo. Iš arklių ir šunų elgesio Harka nusprendė, kad netoliese pasirodė vilkai. Tai negalėjo būti maži baikštūs kojotai, su jais šunų ruja būtų lengvai susidorojusi. Puslaukiniai šunys bijojo tik didelių pilkšvų prerijų vilkų. Harka mėgino nuraminti tėvo mustangą, paėmęs jį už pavadžių, parištų pakaklėj, bet eržilas, jausdamasis esąs kaimenės vedlys, taip veržėsi iš rankų, jog Harka bijojo, kad jis nenutrauktų pavadžių ar neišrautų baslio, prie kurio buvo pririštas; todėl nusprendė užšokti ant arklio, kad, jam ištrūkus, bent galėtų pasukti jį ten, kur pats panorės. Jodinėti dakotų vaikai išmoksta nuo ketverių metų amžiaus, o Harka buvo išėjęs gerą Četano ir tėvo mokyklą. Dabar, būdamas vienuolikos metų, jis jau galėjo išsilaikyti ir ant ką tik pagauto laukinio arklio nugaros. Jis žinojo šio stipraus ir ryžtingo mustango charakterį ir suprato jo jaudinimąsi. Arklys dabar turbūt jautėsi lyg surištas karys, matydamas, kaip priešas skriaudžia moteris ir vaikus. Daug negalvojęs, Harka perpjovė odinius pavadžius, ir eržilas nušuoliavo prie arklių kaimenės. Mustangai džiugiai pasveikino savo draugą.

O vyrai tuo metu jau kovojo su alkanais plėšrūnais. Ne tiek iš nakties šešėlių žaismo, kiek iš riksmų, sklin-

dančių nuo aukštumos, berniukas suprato, kad penki vilkai jau turėtų būti nudėti. Šunys padrąsėjo; didesnieji ir stipresnieji puolė į priekį ir ėmė grumtis su vilkais. Harka, šlaunimis atsargiai spausdamas eržilo šonus, visą laiką jojo ratu aplink mustangų kaimenę.

Staiga arklys pasisuko ir ėmė spardytis. Harka iškart pastebėjo žolėje dvi blizgančias plėšrūno akis. Stipriai suspaudęs šlaunimis arklio šonus, jis įtempė lanką ir įdėjo strėlę. Tačiau vilkas, kurio akis pamatė berniukas, pakeitė taktiką. Jis norėjo apeiti besispardantį eržilą ir įsiveržti į kaimenę. Arkliai iš vakaro buvo supančioti, tad šokavo tik mažais šuoliukais ir negalėjo išbėgti į prerijas. Jie buvo visiškai bejėgiai prieš vilkus. Kaimenėje kaipmat kilo baisus sąmyšis. Sėdėdamas ant piestu stojančio arklio, Harka paleido vieną strėlę į tą pusę, kur sujudėjo vilkas, bet tuoj pat suprato, kad nepataikė. Plėšrūnas puolė vieną kumelę, ir toji griebėsi vienintelės gelbėjimosi priemonės, kuri jai buvo įmanoma: krito ant žemės ir ėmė voliotis. Harkos eržilas spardėsi ir kandžiojosi kaip pašėlęs, nuo kalvos sklido šunų kauksmas ir vyrų riksmai. Buvo labai tamsu, nes iš čia mėnulio nebuvo matyti ir kaimenę dengė kalvos šešėlis.

Harka nušoko žemėn. Dabar jis nebijojo paleisti arklio, nes žinojo, kad eržilas nepaliks supančiotos kaimenės. Nepasikliaudamas lanku ir strėlėmis, jis greitai vėl užsimetė lanką ant peties ir išsitraukė peilį. Vilkas, taikydamasis nutverti kumelei už gerklės, nieko daugiau aplinkui nematė. Harka prislinko prie jo ir stipriu, tiksliu smūgiu suvarė jam į kaklą peilį ligi pat rankenos.

Ištraukęs geležtę iš stimpančio žvėries kūno, jis pergalingai sušuko. Bet tą akimirką jam pačiam vos neatsitiko kaip tam nusmeigtam vilkui. Apsvaigęs nuo pergalės, jis valandėlę pamiršo atsargumą ir staiga pasibaisėjęs pamatė, kad prieš jį visa ruja plėšrūnų. Akies mirksniu viskas pasidarė aišku. Didžioji ruja pasidalijo į dvi dalis; viena nedidelė grupė ir toliau puolė nuo aukštumos pusės, ir nors ten vilkai turėjo nuostolių, užtat į juos buvo nukreiptas visas vyrų ir šunų dėmesys. Tuo tarpu kita rujos dalis pusračiu apėjo kalvą, taikydamasi

netikėtai užklupti arklių kaimenę. Prie arklių naktį visados budėdavo sargai. Harka vakare girdėjo, kaip buvo skirstoma sargyba, ir žinojo, kad šiuo metu prie mustangų turėjo būti Četanas ir Šonka. Tačiau nei vieno, nei kito čia nesimatė. Tikriausiai jie neiškentę nubėgo į aukštumą ir dabar ten kovoja su vilkais.

Harka perspėdamas garsiai suriko. Trys vilkai jau užpuolė vieną arklį ir draskė jį dantimis. Gal kartais plėšrūnai visai nepuls berniuko, juk jie bijo žmogaus kvapo, o be to, turi pakankamai grobio, kuris jiems visai nepavojingas. Bet čia buvo vienas vilkas, didesnis negu kiti, tikriausiai rujos vadas, tas ir pasileido prie Harkos. Vienintelis išsigelbėjimas buvo užšokti ant tėvo eržilo. Harka taip ir padarė, o mirtinai išsigandęs arklys nušuoliavo tolyn nuo kaimenės.

Už kokių penkiasdešimt metrų jaunajam raiteliui pavyko apgręžti arklį, kuris, praėjus pirmai paniškai baimei, dabar pats veržėsi prie pavojuj atsidūrusios kaimenės, tikriausiai norėdamas ir ją patraukti paskui save. Vos tik pamatęs palapines ir arklius, Harka tuoj suprato, kas ten atsitiko. Daugelis vyrų ir berniukų, netgi moterų ir mergaičių, atskubėję pjaustė arkliams pančius ir užsėdę ant jų jojo šalin, tokiu būdu gelbėdami mustangus nuo vilkų. Daug plėšrūnų, draskiusių parblokštus arklius, buvo nudobta — žmonės tvatijo juos kas kuo galėjo.

Harka žinojo, kad dabar jam nevalia paleisti tėvo arklio. Eržilas, matyt, norėjo bėgti tolyn į prerijas ir patraukti paskui save visą kaimenę; Harka tariamai pasidavė jo nešamas. Keli mustangai su raiteliais ant nugaros, keli be nieko pasekė jiems iš paskos, ir tokiu būdu pavyko išvengti netvarkingo bėgimo. Apsukęs didelį ratą, arklių būrys per tuščias, nakties tamsoj skendinčias prerijas vėl sugrįžo į stovyklą.

Vilkai tuo metu išbėgiojo, tad arkliai jau nebebijojo grįžti atgal.

Bet kaip dabar atrodė stovykla! Ryto brėkšma, skelbianti saulės tekėjimą, leido viską aiškiai apžvelgti. Vilkai papjovė ir beveik sudraskė dvylika arklių. Kiti devyni arkliai buvo taip sukandžioti, kad vyrai turėjo juos pribaigti. Penkiolika gyvulių išvis dingo be žinios, matyt,

ištrūko ir pabėgo. Didžiosios Lokės giminė iš šimto penkiasdešimt arklių neteko viso ketvirčio, tai buvo didelis nuostolis, ypač dabar, keliantis į naują vietą.

Indėnai suvarė arklius į krūvą kitame stovyklos gale ir vėl supančiojo, nes, užuosdami kraujo kvapą, jie vis negalėjo nurimti. Moterys parnešė negyvų gyvulių mėsą. Havandšita ir Matotaupa padalijo ją visoms palapinėms, žiūrėdami, kiek kurioje yra burnų. Mažesnius gabaliukus išalkę žmonės tuoj pat suvalgė žalius.

Harka vėl pririšo tėvo eržilą priešais palapinę ir dabar vaikščiojo aplink, apžiūrinėdamas negyvus vilkus ir nakties įvykių pėdsakus. Jis surado vilką, kurį pats buvo nudėjęs, ir nusipjovė jo ausis kaip pergalės ženklą. Harpstena, jaunesnysis broliukas, stovėjo šalimais ir stebėjosi. Harka mostelėjo jam ir, kai devynmetis berniukas priėjo, parodė jam pėdas ir papasakojo viską apie grumtynes su vilkais, kad jaunėlis galėtų šio to pasimokyti. Paskui dar kartą apžiūrėjo nudėtus vilkus. To didžiulio žvėries, kurį jis netoliese matė pavojingiausią grumtynių akimirką, čia nebuvo. Berniukai atsargiai pasekė vilko pėdas. Jas nesunku buvo atskirti. Plėšrūno letenos buvo didžiulės, ir bėgo jis didesniais šuoliais negu kiti. Jam pavyko pasprukti.

— Tas dičkis — visų vilkų vadas,— paaiškino Harka broliukui.— Iš jo pėdų matyti, kaip jis vedė rują ir kaip padalijo ją į dvi dalis, norėdamas mus gudrumu įveikti. Daug vilkų krito, bet kiti pasisotino, nors ir nėra bizonų.

Viską apžiūrėję, berniukai sugrįžo į tėvo palapinę. Čia jie rado Četaną ir Šonką, raudonuojančius priešais Matotaupą. Harka mielai būtų tuoj pat vėl išsivedęs Harpsteną, nes nenorėjo, kad jaunesnysis broliukas girdėtų, kaip baramas Četanas, Harkos vyresnysis draugas. Bet buvo po laiko — Harpstena jau nubėgo pas motiną palapinės gilumon, tad Harka irgi pasiliko ir klausėsi, kaip tėvas bara abu vaikinus.

— Jūs pasielgėt kaip mažos mergaitės, kurios nemoka valdytis,— kalbėjo karo vadas, ir tai buvo didžiausias išbarimas, koks tik galėjo būti.— Palikote arklius, norėdami pelnyti vilko ausis. Žinote, kas paskui atsitiko. Di-

džiosios Lokės kariai mano, kad jūs neverti nešioti nudėtų vilkų ausis.

Harka labai gailėjo savo draugo Četano. Kokia gėda! Četanas turės atlikti daug drąsių ir gerai apgalvotų žygių, kol nuplaus savo gėdą. Žinoma, tas pats buvo ir Šonkai, bet apie jį Harka negalvojo. Jis nusisuko, lyg nieko nebūtų matęs ir girdėjęs. Nenorėjo, kad Četanas jaustųsi pažemintas vienuolikmečio berniuko akyse.

Išblyškę, prikandę lūpas, abu vaikinai išėjo iš vado palapinės. Matotaupa išdėjo juos tokiais žodžiais, kad jie šito dieną naktį neužmirš, kol neišpirks savo kaltės kilniais žygiais.

Matotaupa davė ženklą ruoštis į kelią.

Moterys kaip mat sudorojo trisdešimt palapinių. Kai kuriems vaikams teko joti kartu su motinomis arba tenkintis vieta valkčiuose, nes trūko arklių. Kelios moterys ėjo pėsčios, kaip ir Havandšita.

Tačiau Harka, Vilko Nugalėtojas, galėjo vėl sėsti ant savo eikliojo keršio; kaip tikras karys jis jojo ilgoje eilėje šalia nešulinių arklių.

VIENAS OLOJE

Tą rytą, kai Didžiosios Lokės giminę užklupo audra ir ji turėjo kelioms valandoms atidėti savo kelionę, oloje kalno šlaite štai kas atsitiko.

Kalno gilumoj, kur buvo tamsu, nors į akį durk, dusdamas nuo tvankaus oro, sujudėjo žmogus. Jo odinė striukė ir odinės kelnės buvo kiaurai permirkę vandeniu, basos kojos ir plaukai — šlaput šlaputėliai. Jis kiūtojo beveik stačiai kylančios urvo atšakos įlinkyje ir švokšdamas skubiai grabaliojo savo nepatogaus būsto sienas. Kiek giliau kalno kiaurymėje garmėjo vanduo, ir nuo jo šniokštimo žmogui tiesiog galva plyšo. Iš to požeminio upelio jis ką tik išsikapstė, nors ir pats dar gerai nežinojo kaip. Bet dabar vėl jautėsi atsipeikėjęs, vėl galėjo laisviau kvėpuoti. Kūnas buvo visas sudaužytas — skaudėjo galvą, pečius, kelius. Kliokiantis vanduo neseniai žaidė su juo lyg su kokiu akmeniu; trankė į uolų sienas,

svaidė į gelmes. Pametė jis šautuvą, pametė skrybėlę, peilį, skiltuvas sušlapo. Dabar jis nieko daugiau neturėjo, tik apgailėtiną gyvybę ir permirkusius drabužius ant kūno,— ir visa tai dar kalno viduje, be mažiausios nuovokos, kaip iš čia išsikrapštyti į dienos šviesą.

Žmogus sukaupė savo valią, pasistengė ramiai kvėpuoti ir viską gerai apsvarstyti.

Vanduo nunešė jį žemyn, vadinasi, anga, pro kurią jis pateko į olą, buvo kažkur viršuje. Tiesiu keliu ten neišsikapstysi, nes eiti prieš srovę ir įveikti požeminį krioklį neįmanoma. Liko tik viena išeitis — kopti ta olos atšaka, kurioje jis dabar kiūtojo, ir pažiūrėti, kur ji toliau veda. Šitokia perspektyva per daug nedžiugino, jis buvo pavargęs, bet, antra vertus, neturėjo jokių maisto produktų, ir jeigu iš viso dar buvo kokia viltis, tai reikėjo nedelsiant leistis šiuo pavojingu keliu. Numirti iš troškulio nenumirs, nes vandens prisirijo daugiau, negu reikia.

Žmogus dar kartą apsigrabaliojo rankomis ir basomis kojomis, o paskui, dešine ir kaire atsiremdamas į siauro urvo sienas, ėmė pamažu slinkti aukštyn. Šitaip kopti buvo gana sunku. Jis nežinojo, diena dabar ar naktis ir kiek laiko praėjo, kai šitaip plūkiasi. Nebūtų galėjęs tikrai pasakyti, ir kiek jau pasislinko aukštyn. Bet kad kilo į viršų, tai buvo aišku. Pamažu urvas pasidarė nebe toks status, ir jis galėjo greičiau varytis į priekį.

Tai jį padrąsino. Sukaupęs visas jėgas, be paliovos kopė toliau. Kai urvas pagaliau persiskyrė į dvi dalis, žmogus tiesiog nežinojo, į kurią pusę jam toliau kopti. Pagaliau padarė tą, ką ir kiekvienas jo vietoj būtų daręs: pasirinko kelią, kuris buvo platesnis ir kuriuo buvo lengviau judėti į priekį. Kankinamas baimės, kad tas urvas gali kur nors pasibaigti aklaviete, jis slinko tolyn ir tolyn. Širdis daužėsi kaip pašėlusi, ir, nors buvo permirkęs vandeniu, jį mušė prakaitas.

Ūmai krūtinę užliejo viltis, ji tiesiog sukrėtė jį savo netikėtumu nelyginant koks smarkus išgąstis. Jam pasirodė, kad oloje sumirgėjo šviesa; žmogus greit užsidengė ranka akis, paskui vėl atsimerkė, norėdamas įsitikinti, ar čia tikrovė, ar čia sapnas. Ne, jis nesapnavo. Blau-

sioje šviesoje buvo matyti olos sienos ir jo paties ranka. Žmogus jau buvo bepuoląs į priekį, kiek tiktai jam leido siauras urvas, bet staiga sustojo lyg įbestas. Tai, ką jis pamatė, buvo ne dienos šviesa, o kažkoks ugnies atšvaitas.

Ugnies atšvaitas šitoje oloje!

Žmogus negalėjo pajudėti iš vietos, tik spoksojo į tą mįslingą šviesą.

Oloje tartum kas sušlamėjo. Gal čia yra dar koks žmogus? Nejau tai įmanoma? Baisu buvo ir kvėpuoti.

Paskui jis pamatė į save įsmeigtą kažkieno žvilgsnį. Pastebėjo du pirštus, laikančius nedidelę degančią balaną, ir mirgančioje balanos šviesoje kažkokį veidą, seną ar jauną, šito jis nežinojo, bet tai buvo žmogaus, vyro, veidas, ir tas kitas atrodė ne mažiau nustebęs kaip ir jis pats.

— Po šimts velnių! — nusikeikė tas kitas, ir jo balsas nuskambėjo oloje labai keistai.

— Po velnių! — atsiliepė varvanosis.

— Po perkūnais, iš kurgi tu čia atsiradai, juodaplauki slieke?

— Iš vandens, vyruti. Ar čia yra koks išėjimas?

— Būti tai yra, tik kažin ar aš panorėsiu tave iš čia išleisti!

Balana vėl užgeso. Žmogus dar spėjo pamatyti, kad tas kitas turi peilį. Dabar vėl buvo visiškai tamsu, baisiai tamsu.

— O kodėl tu turėtum manęs neišleisti? — paklausė jis prikimusiu iš susijaudinimo balsu.

— O kas man iš to, jeigu tave išleisiu, tu prakeiktas landūne ir urvinis šliuže, varliagyvi tu! Ko tau čia prireikė?

Tamsoje šis stiprus ir aštrus balsas skambėjo dar aštriau ir grėsmingiau. Žmogaus dabar nebuvo matyti, bet peilis, kurį šis turėjo, taip ir stovėjo akyse, ir tas balsas, tas sklindantis iš tamsos balsas nieko gero nežadėjo.

— Aš nežinojau, kad čia tavo ola,— tarė teisindamasis varvanosis.

— Tai dabar žinosi! Ko tu čia ieškojai?

— Nieko... nieko neieškojau.

— Nemeluok, šunsnuki, jeigu tau brangi gyvybė. Aukso ieškojai! Kur jis?

— Aš nieko neturiu... nieko...

— Kur tu jį matei?

— Aš nieko neradau...

— Na palauk, aš tave išmokysiu sakyti teisybę. Lik sveikas! Aš einu. Tik jau nesumanyk paskui mane slinkti, jeigu nenori palydėti galvos. Pastipk sau čia. Sėkmės! — Ir lyg pasisuko eiti.

— Žmogau, žmogau, pasigailėk gi! Aš nieko neturiu, nieko nemačiau, aš pasakysiu viską, padarysiu viską!

— Kvailys tu. Eikš! Tu man viską prisipažinsi!

— Viską, viską...

Pasigirdo piktas juokas.

— Na tai eikš!

Jis vargais negalais apsisuko siaurame urve, ir tada abu nuslinko vienas paskui kitą. Jie šliaužė ir kopė gana ilgai, atrodė, kad tam keliui nebus galo. Pagaliau prieš akis sudūlavo neaiški prieblanda, tai buvo iš tikrųjų dienos šviesos atspindys. Varvanosis suriko iš džiaugsmo.

— Užčiaupk kakarinę, idiote, miške — dakotai!

— Žinau, o mielas dangau, ir tyliu.

— Ar tau mielas ar nemielas dangus, man nesvarbu, bet jeigu nenori tuoj pat atsidurti pragare, tai geriau prikąsk liežuvį.

Varvanosis išlindo pro olos angą, apraizgytą medžių šaknimis ir užgožtą šakų. Visiškai išsimušęs iš jėgų, jis parkrito ant žemės, bet čia pajuto į save įsmeigtą tiriamą žvilgsnį ir sudrebėjo.

— Štai ir guli bejėgis kaip koks nuluptas bizonas. Tai gal dabar pagaliau pasakysi, ko čia ieškojai?

Varvanosiui iš baimės ir pykčio ištryško ašaros.

— Aukso... bet nieko neradau.

— Aukso! O kas tau liepė čia ieškoti aukso? A?

— Ak, pasklido tokios kalbos... o mano prekyba nekaip ėjo.

— Kokia prekyba?

— Kailiais ir degtine.

— Galėjai ir toliau sau ją varyti, tai pats tinkamiausias darbas tokiems kvailiams, kaip tu! O kurgi tu palikai visus savo dantis? A?

— Minesotoje, sere, pas dakotus. Pereitais metais.

— Koks aš tau seras, tuščiagalvi tu!

Varvanosis vargais negalais atsisėdo. Truputį aprimęs, jis žiūrėjo į tą priešais stovintį žmogų. Tai buvo jaunas vyras, tikriausiai ne vyresnis kaip dvidešimt dvejų ar dvidešimt trejų metų, rudaplaukis, vėjo nugairintu liesu, prakauliu veidu. Jo lūpos buvo piktai sučiauptos. Varvanosis nusprendė, kad su šituo žmogumi reikia būti atsargiam. Po nepavykusio apsilankymo oloje jis nenorėjo galų gale dar prakišti ir savo gyvybę.

— Tik tokios kalbos pasklido,— pradėjo jis vėl.— Neaiškios kaip vėjas, kuris nežino, iš kur ateina ir kur nueina, tik tiek, kad kažkur apie Juoduosius kalnus galima esą kai ko rasti, bet aš savo akimis nemačiau nė vieno, kuris būtų ką turėjęs. O per tą prakeiktą dakotų sukilimą pereitais metais jie sugriovė mano krautuvę Minesotoje ir išmušė man dantis... tad norėjau pažiūrėti... na taigi...

— ...manei, gal čia dakotai taikūs? Galiu tave perspėti, mielasis! Jie pasirašė sutartį, kad tas kraštas visiems laikams jiems vieniems priklauso, ir jeigu tu, baltasis, pasirodysi jiems, jie tave kuo ramiausiai nukankins ir be jokių sąžinės priekaištų suspirgins ant ugnies. O tavo skalpas kybos ant karties.

— Visai neketinu lįsti į jų žabangas.

— Ketini ar neketini, o jau vos nepakliuvai jiems į nagus. Kurgi tu palikai savo aulinius batus, a?

— Aulinius batus?

— Neapsimesk kvailiu, šito aš negaliu pakęsti, tik bereikalingai gaišini laiką. Užtektinai pritrypei pėdų ten miške ant samanų.

Varvanosis išsigando.

— Aš palikau pėdsakus?

— Tikrus dramblio pėdsakus, mano mielasis. Ir paskui tu įlindai į olą?

— Taip...

— Ir ten tu nieko nesutikai? Be manęs galų gale?

— Sutikau...

— Laimė, kad dar prisipažįsti. Kaipgi ten buvo?

— Gerai nė nežinau — baisu buvo. Aš norėjau įveikti požeminio upelio atšaką, bet vanduo pradėjo nešti žemyn. Norėjau ko nors įsitverti ir tamsoje užgriebiau kažkokį žmogų... na taigi... bet tas tipas ištrūko ir visai nedraugiškai spyrė man koja, tada aš su vandens srautu nulėkiau žemyn.

— Aha... hm, hm... cha, cha... neblogai... ir juokinga. Šiaip ar taip, aš tau duosiu gerą patarimą, mano mielasis: dink iš šios apylinkės, mauk kiek tavo mustango kojos neša.

— Aš nežinau, ar tebeturiu dar arklį.

— Užtat aš žinau, aš jį turiu. Tu sėsi ant jo ir dumsi iš čia, ir jeigu dar nors vieną vienintelį kartą pasirodysi šiuose miškuose, tai žinok, kad gyvas nebesugrįši. Supratai? Čia mano rajonas.

— Supratau. Tavo rajonas.

— Aš už tave gudresnis. Pastebėjai?

— Pastebėjau.

— Tai taip ir žinok. Aš grąžinu tau arklį, tokių stipenų man nereikia, ir tu leidiesi į kelionę... kaip tu vadiniesi?

— Benas.

— Gal pasakyti tau gerą verslą?

Benas giliai atsikvėpė ir akies krašteliu dėkingas žvilgtelėjo į savo išgelbėtoją.

— Pasakyk.

— Jok į Najobrerą ir atidaryk ten krautuvę. Tai vietovė su ateitim. Aš parūpinsiu tau pradžiai klientų, kad vėl galėtum atsistoti ant kojų. Žiūrėk, kad visados turėtumei parako ir švino, na ir degtinės... tada tave lankys medžiotojai ir indėnai, o kartu ir kailiai plauks.

— Bet indėnai...

— Aš jau sakiau tau, kad tu idiotas. Tu negali čia šniukštinėti po jų prerijas ir miškus, kai jie patys badauja — kas kas, tik jau ne tu,— bet jeigu tu jiems pardavinėsi paraką ir šviną...

— Taip, taip, taip... bet ar truputį ne per greitai?..

— Mano rankose viskas eina greitai, ir gyvenimas, ir mirtis, įsidėmėk tai. Vadinasi, tu sutinki?

— Pamėginsiu.

— Pasikliauji mano draugyste, tuščiagalvi tu?

— Labai.

— Tai tavo laimė. Eime!

Pusiau apsvaigęs vilkosi Benas per mišką. Kelias, kuriuo jį vedė nepažįstamasis, buvo ilgas ir sunkus. Išvargęs jis dažnai klupinėjo, nes jo pečius jau slėgė keturiasdešimt žiemų ir vasarų, o ir normaliomis sąlygomis būtų buvę sunku lygintis su tuo jaunu rudaplaukiu. Kai pagaliau jie pasiekė arklius, Benas tuoj pat atrišo balnamaišį ir godžiai čiupo gabalą džiovintos mėsos iš savo atsargų.

— Tai aš tau palikau,— pašaipiai tarė rudaplaukis,— o dabar nešdinkis iš čia!

— Aš neturiu jokio ginklo...

— O kas man darbo — nereikėjo jo pamesti! Na, spausk iš čia ir kad man daugiau akių nerodytum Juoduosiuose kalnuose, supratai?

— Supratau.

Benas giliai atsiduso. Paskui užsėdo ant savo arklio ir atsargiai nujojo per mišką — kai tik pasieks prerijas, tuoj spruks iš čia į pietryčius. Su permirkusiais drabužiais jam buvo baisiai šalta, bet jis galvojo tik viena: kaip greičiau ištrūkti iš to rudaplaukio nagų. Tas vyrukas įvarė jam gerokai baimės, tačiau širdies gilumoje jis buvo tvirtai nusprendęs paklausyti jo patarimo ir atidaryti Najobreroje krautuvę. Su šitokiu velnio vaiku geriau sugyventi gražiuoju... o gal kartais Najobreroje iš tikrųjų jam pavyks vėl šiek tiek uždirbti ir nereikės šitaip rizikuoti, kaip toje oloje, kuri su savo klaidžiais labirintais ir srauniais vandenimis tikri spąstai žmogui.

Rudaplaukis įsilipo į medį ir, pamatęs, kad Benas iš tikrųjų šuoliais spruko iš čia, nusijuokė pats sau.

— Tuščiagalvis,— tarė jis dar kartą.— Tik vienas vienintelis žmogus ras čia aukso... ir tas vienintelis būsiu aš.

Jis nubėgo prie savo arklio, nekurdamas ugnies, suvalgė viską, kas dar buvo likę iš vakarykščios dienos lai-

mikio, ir atsigulė šalimais porą valandų numigti. Pabudo tiksliai, kaip ir buvo numatęs. Buvo jau tamsu. Bet tas nė kiek nekliudė jam vykdyti savo sumanymą. Kadangi žinojo, kad indėnai iškeliavo su savo palapinėmis kitur, tai, per daug nesisaugodamas, nuėjo prie to skardžio, kur buvo olos anga, pro kurią ten pirma pateko Matotaupa ir Harka. Jis irgi nusileido su lasu ir atsargiai įžengė į olą. Apsigrabaliodamas paėjo tolyn ir išgirdo šniokščiant vandenį, kuris buvo toks lemtingas Benui. Pasiekęs požeminį upelį, atsisėdo ant žemės ir įsižiebė ugnį, norėdamas geriau apsidairyti aplinkui. Ypač jį domino dešinioji olos atšaka, iš kurios veržėsi vanduo ir paskui garmėjo į gelmę kairėje.

— Po velnių,— tarė jis sau,— po šimts velnių! Čia yra vienintelis dalykas, ko tas idiotas man neprisipažino: kodėl jis būtinai norėjo patekti ten, iš kur veržiasi vanduo,— ten kažkas turėtų būti.— Jis dar kartą apžiūrėjo olą.— Bet ten niekas nepateks, netgi aš, Rudasis Džimas, to neįstengsiu... Bet, po velnių, ko gi čia norėjo tas raudonodis su savo snargliu vaikėzu? Kaip tik čia? Čia kažkas turėtų būti, bet, po perkūnais, kaipgi man tai įspėti!.. Ir tas idiotas šito neįspėjo, antraip nebūtų nuplaukęs pavandeniui...

Ugnis užgeso.

— Na, šiai dienai užteks. Reikės ką nors kita sugalvoti, visiškai kita. Bet tai bus mano ola, ir niekas kitas čia kojos neįkels. Ne aš būsiu, jeigu neištesėsiu savo žodžio.

Piktas sugrįžo jis atgal ir dar valandą numigo prie arklio.

Kitą rytą Rudasis Džimas atjojo į miško pakraštį ir apžiūrėjo dar aiškius indėnų vilkstinės pėdsakus. Jis mirkčiojo priešais saulę ir patenkintas sau galvojo, kaip lengvai jam pavyko susidoroti su tuo bedančiu Benu. Jis buvo įsitikinęs, kad tas prekiautojas, kontrabandininkas, aukso ieškotojas ir, kaip matyt, vėtytas ir mėtytas sukčius būtinai paklus jam, Rudajam Džimui. Mintis apie krautuvę, kurią turėtų atidaryti Najobreroje tas bedantis juočkis, jam atėjo į galvą staiga, bet nepasakytum, kad šiaip sau, be jokio ryšio. Jodamas į Juoduosius kal-

nus, jis pastebėjo, jog atkampiose pasienio provincijose nėra kur nusipirkti būtiniausių dalykų. Ir čia kaip tik galėtų padėti koks apsukrus verteiva, kaip, pavyzdžiui, Benas. Tik jis turėtų būti atsargus ir nekaišioti kur nereikia nosies. Bet jam tikriausiai jau praėjo noras pačiam leistis į nuotykius.

Taip, Benas dabar buvo jo rankose, o valdžia naudotis Džimas mokėjo iš pat mažų dienų, visi jo vienmečiai jo klausydavo ir bijodavo, nes jis buvo suktas, stiprus ir neturėjo jokių skrupulų. Jis džiaugėsi savo pikta galia, bet kartu niekaip negalėjo atsikratyti nemalonios minties, kad nieko nerado nei oloje, nei upės smėlyje. Nė kruopelytės aukso! O juk sklido kalbos, jog ten slypi neapsakomi lobiai, ir jis norėjo būti pirmas... turėjo būti pirmas... ir bus pirmas! Jis vienas. Dabar čia jo valdos.

Šitaip nusprendęs, jis padarė netikėtą dalyką, kuris, rodos, visai nesiderino su ką tik jo puoselėta mintimi: išsuko arklį iš miško ir kuo ramiausiai nujojo indėnų vilkstinės paliktomis pėdomis.

PRIEŠIŠKI KAIMYNAI

I

Ir antrą dieną Lokės giminė traukė į pietus. Harka sėdėjo ant savo eikliojo keršio ir vis dairėsi aplinkui. Bet labiausiai jis žiūrėjo į pietų pusę, kur plytėjo nauji medžioklės plotai: ten jie tikėjosi aptikti bizonų ir vėl pagaliau pasisotinti. Visi jojo tylėdami. Kiekvienas buvo paskendęs savo mintyse. Aukštai danguje skriejo ratus kažkoks plėšrūnas paukštis. Apie pietus Havandšita ir Matotaupa pasuko labiau į dešinę, ir tolumoj pasirodė Uolinių kalnų kontūrai su spindinčiomis, saulės apšviestomis sniego kepurėmis.

Ligi saulės laidos jie įveikė penkiasdešimt septynių kilometrų kelią. Vyrai, moterys ir vaikai nesižavėjo raudonu saulės rutuliu, kuris prieš pasislėpdamas už horizonto dar kartą užliejo savo spinduliais dangų ir prerijas. Jie žvarbo nuo šalčio, kuris atėjo kartu su tamsa, moterys ir mergaitės sukosi greitai ir mikliai, kaip visada,

skubėdamos pastatyti trisdešimt palapinių, kurios pavargusiems žmonėms žadėjo ramybę ir poilsį.

Indėnai, susisupę į odines antklodes, tuoj pat sumigo ir pabudo tik tada, kai rytuose visu gražumu sutvisko pirmieji saulės spinduliai. Šį kartą jie irgi nakvojo netoli upeliuko, ir ryto metą paaiškėjo, kad čia yra dvi vietos, tinkamos maudytis. Prie vienos nuėjo moterys ir mergaitės, prie kitos — vyrai ir berniukai. Harka labai apgailestavo, kad netgi dabar, pavasarį, vanduo upelyje toks seklus, jog neįmanoma plaukioti. Vasarą šis upelis tikriausiai visai išdžiūdavo. Atsigulęs į srovę, Harka pliuškenosi ir taškėsi su savo jaunesniuoju broliuku Harpstena. Išsimaudę vaikai išsitrynė kūną smėliu ir išsitepė lokio taukais; nuo to oda pasidarydavo minkšta ir nebijodavo saulės, vėjo ir šalčio. Sugrįžę į palapinę, jie gavo vilkienos; mėsa buvo neskani, bet vis geriau, negu nieko.

Po pusryčių, prieš leidžiantis į kelionę, dar liko valandėlė laisvo laiko. Untšida, senelė, sėdėjo prie ugniakuro ir rūšiavo žoleles, kurių buvo prisirinkusi upelio pakrantėje. Harka su savo sesute Uinona sėdėjo ir žiūrėjo. Senelė aiškino vaikams, ką kurios žolelės gydo: šitos, sakė ji, tinka dėti ant atviros žaizdos, anos padeda žaizdai surandėti. Uinona labai atidžiai klausėsi, nes ji norėjo tapti tokia pat gerbiama žiniuone, kaip ir senelė. Harka buvo ne toks kantrus ir paklausė Untšidą, ar tik ji nemano, kad jų giminės kariams netrukus prireiks tų žolelių žaizdoms gydyti.

— Tu skaitai mano mintis, Harka Vilko Nugalėtojau,— atsakė Matotaupos motina.— Mes einame į tą pusę, kur apie pietus būna saulė. Bet ten gyvena dakotų priešai pauniai. Jie irgi medžioja bizonus, ir jeigu mes juos sutiksime, mūsų vyrai turės kautis.

— Tėvas sakė, kad dakotų žemės siekia iki Didžiosios Upės, ir pauniai neturi teisės jos peržengti!

— Šitaip sako dakotų vadai ir kariai. Paunių vadai ir kariai yra kitokios nuomonės apie medžioklės plotų ribas.

Untšida norėjo dar kažką sakyti, bet nutilo, nes į palapinę įėjo susijaudinusi motina ir pranešė, kad netoli stovyklos žvalgai aptikę svetimus pėdsakus.

Harka tuoj pat išrūko į lauką. Jis norėjo smulkiau žinoti, kas tai per pėdsakai.

Čia jis pamatė, kaip Matotaupa ir Saulės Lietus buvo beeiną pas Havandšitą, bet netoli jo palapinės sustojo. Saulės Lietus ėmė kažką aiškinti vadui, lyg norėdamas primesti jam savo nuomonę, kol dar neprasidėjo pasitarimas pas burtininką. Tačiau, iš visko sprendžiant, Matotaupa nenorėjo su juo sutikti. Galų gale jie liovėsi ginčijęsi ir abu kartu įėjo į burtininko būstą. Dabar Harka jų jau nebematė.

Berniukas pasistiepė ant pirštų galų, nežinodamas, ar jam grįžti į savo palapinę, ar susiieškoti Četaną, ar prisidėti prie kelių Jaunųjų Šunų. Bet ilgai galvoti nereikėjo, nes staiga iš kažkur atsirado Četanas.

— Ko tu čia stovi lyg bizonas, atitrūkęs nuo kaimenės? — paklausė jis Harką.

— Jie tariasi Havandšitos palapinėje.

— Žinai dėl ko?

— Dėl pėdsakų,— spėjo Harka.

— O ką tu manai?

— Mūsų žvalgai aptiko pėdsakus. Ką aš galiu manyti, nieko nematęs? Pirma reikia pamatyti pėdsakus, o tada jau galima ką nors galvoti.

— Hau. Nori, parodysiu?

— Noriu!

Harkos visas kūnas įsitempė lyg lanko timpa kario rankoje.

— Tai eikš.

Ir juodu pasileido į prerijas.

Šonka stovėjo prie nelaimės ištiktos savo palapinės ir žiūrėjo berniukams įkandin.

Četanui ir Harkai toli bėgti nereikėjo. Už kokių trijų šimtų metrų nuo stovyklos vienos kalvos šlaite kaip tik ir buvo tie pėdsakai, kuriuos Četanas norėjo parodyti Harkai. Četanas laukė, ką pasakys draugas.

Harka ilgai ir rūpestingai apžiūrinėjo tą vietą. Jis žinojo, kad Četanas nori jį išbandyti.

— Žolių stiebeliai truputėlį jau atsitiesė,— tarė jis pagaliau,— bet tik truputėlį, nes dauguma jų glebūs ir silpni po žiemos. Čia gulėjo žmogus, ir jis buvo atsar-

gūs, nes guldamasis ir keldamasis beveik nepaliko jokio pėdsako. Tiesa, atsikėlė jis tikriausiai greičiau ir ne taip apgalvotai, nes štai čia — matai? — smėlyje žymu kojos pirštai. Tie pėdsakai nėra aiškūs, nes koja buvo ne basa, o apmauta mokasinais, tačiau įspausti jie neseniai, jų pakraščiai dar nespėjo nubyrėti. Priešo žvalgas pakilo iš čia visai paryčiui. Tai buvo indėnas. Turbūt jis skubėjo pasitraukti. Ar jūs jo nematėte?

— Ne,— atsakė Četanas prislėgtu, beveik kaltu balsu,— mes nepastebėjome nei jo paties, nei jo palydovo. Galimas daiktas, kad jų buvo ne du, o trys, bet mes jų nematėme. Tikriausiai prasilenkėme, ir jie priėjo beveik ligi pat stovyklos, o kai pastebėjome pėdsakus ir pasileidome atgal, jie irgi pasitraukė, tik jau kitu keliu, ir mes jų nepamatėme, bet man atrodo, kad ir jie mūsų nematė. Greičiausiai kuris nors iš jų surado mūsų pėdas, kaip ir mes jų, ir mes apsilenkėme eidami ir į vieną, ir į kitą pusę.

— Bet juk tai juokinga ir per daug garbės nedaro! Vadinasi, mes nežinome, iš kokios giminės tie svetimi žmonės?

— Taip, šito mes nežinome, bet, reikia manyti, jų žvalgai, prislinkę ligi mūsų stovyklos, suprato, kad tai dakotų palapinės.

Harka susimąstęs toliau tyrinėjo pėdsakus.

— Tai galėjo būti dakotų arba šejenų žvalgai.

— Dakotai ar šejenai, ar pauniai — to mes nežinome.

— Gal dabar pasekime ir pažiūrėkime, kas jie tokie?

— Jų pėdos nutrūko, ir ne taip lengva bus jas surasti. Reikėtų sugaišti daug laiko. Todėl mano tėvas nuėjo į stovyklą pasitarti su karo vadu. Tuo tarpu mūsų žvalgai, pakeitę Saulės Lietų, Šonką ir mane, guli kiek piečiau ir žiūri, ar nepamatys ko įtartino. Tačiau kol kas iš jų nėra jokių naujų žinių.

— Jeigu tie nepažįstami žvalgai priklausytų kokiai dakotų genčiai, jie būtų nesislapstę ir drąsiai priėję prie mūsų palapinių, kai tiktai suprato, kad ir mes esame dakotai,— svarstė toliau Harka.

Dakotai — pats žodis reiškia „septyni genčių tarybos laužai"— buvo susiskirstę į septynias dideles genties at-

šakas, kurios savo ruožtu dalijosi į daugybę grupių ir giminių; šitaip susiskirstyti juos privertė specifinis medžiotojų gyvenimo būdas. Lokės giminė įėjo į oglalos grupę, kuri priklausė tetonų-dakotų atšakai, gyvenančiai vakaruose.

— Gal jie ir dakotai, o nepasirodė tik todėl, kad pirma norėjo pranešti savo vadui.

— Kažin,— nenorėjo sutikti Harka.— Greičiausiai tai buvo pauniai.

— Tie pauniai tai tikri kojotai, bailūs prerijų šunys! — su panieka tarė Četanas.— Jie gyvena prie Plato upės. Jie neišdrįstų brautis taip toli į šiaurę, į dakotų medžioklės plotus!

— Gal ir jie neturi ko valgyti.

— Jeigu mes ligi šiol neaptikome bizonų, vadinasi, bizonai privalo būti prie Plato upės, ir pauniai turi užtektinai mėsos.

— Iš kur tu tai žinai? Bizonai išvis nieko „neprivalo". Kas gi jiems gali įsakyti?

— Alkis, kuris ir mus gena iš vienos vietos į kitą. Bet ko gi mes ginčijamės? Iš pėdų sunku ką spręsti. Ir aš nedaug ką žinau, ir tu nedaug. Galbūt greitai paaiškės, katro iš mudviejų teisybė. Juk viena aišku: tie nepažįstami kariai lankėsi čia visai neseniai.

— Jie čia buvo ne raiti, bet pėsti, vadinasi, negalėjo toli nusidanginti, kad ir kaip greitai būtų bėgę.

Harka nutilo, nes pamatė, kad tėvas su Saulės Lietumi išėjo iš burtininko palapinės. Vadas pasišaukė dar du karius — Senąją Antilopę ir Varną — ir kartu su jais ir Saulės Lietumi pasuko link savo būsto. Dabar Harkai buvo patogi proga pasiklausyti, ką jie šnekėsis. Tėvo palapinėje jis visada turi teisę sėdėti, jeigu tik niekas nevaro lauk.

Todėl jis paliko Četaną, greitai apibėgo aplink palapinę, kad ne taip kristų į akis, ir dar pirma karių įsmukęs į vidų, atsisėdo kamputyje prie motinos, senelės ir broliuko su sesute.

Netrukus įėjo Matotaupa su trimis kariais. Iškilmingo pasitarimo jis neskelbė. Vyrai tik prisikimšo trumpas pypkes, kaip ir derėjo daryti per trumpą pasitarimą.

— Jūs žinote, koks reikalas,— pradėjo Matotaupa.— Mes visi spėjame, kad aplink mus šniukštinėja pauniai. Jeigu čia kur netoli yra tų šunsnukių gauja, jie būtinai mus užpuls.

— Na ir tegu pabando, gaus per nosį, ir tuoj jų skalpai kabės prie mūsų palapinių,— išsišoko Senoji Antilopė.

Matotaupa metė į jį priekaištingą žvilgsnį, nes buvo neįprasta, kad mažiausiai nusipelnęs pasitarimo dalyvis pirmas atsakytų vadui. Senoji Antilopė susigėdęs nudelbė akis.

— Mes turime būti pasiruošę kovai,— prabilo dabar Varnas.— Ko gero, tie prašvinkę žiurkėnai norės mums įkąsti, nelaukdami, kol pagal tėvų papročius bus iškastas karo kirvis. Jeigu jie šmižinėja po mūsų medžioklės plotus, tai, be abejo, žino, kad ir mes, pamatę bet kurį iš jų, tuoj pasiųsime strėlę.

— Teisybė,— patvirtino Senoji Antilopė.— Jeigu mes susitiksime su pauniais, tada jau prabils strėlės ir ietys. Ir aš klausiu tave, vade Matotaupa: ar mes lauksime čia, šioje stovykloje, kol pasirodys priešai, ar keliausime toliau?

— Keliausime toliau! — piktai sušuko Varnas.— Argi mes esame ne dakotų medžioklės plotuose? Nejau išsigąsime kelių įžūlių kojotų, netgi gerai nežinodami, ar jie išvis ruošiasi mus pulti? Argi tai dera Didžiosios Lokės sūnums?

Senoji Antilopė suraukė kaktą.

— Tu per daug karščiuojiesi, Varne. O ką sako burtininkas, Matotaupa? Tu juk kalbėjai su juo.

— Taip,— atsakė vadas.— Saulės Lietus ir aš kalbėjomės su Havandšita. Jis pataria mums keliauti toliau, tik, sako, reikia išsiųsti daugiau žvalgų.

— O kaip tu pats manai, Matotaupa? Kelyje mūsų moterims ir vaikams grės didesnis pavojus negu palapinėse.

Dabar tarė žodį Saulės Lietus.

— Mes esame kariai ir mokėsime apginti moteris ir vaikus. Man jau dabar niežti nagai nubausti paunius, kad jie drįsta kelti koją į mūsų prerijas. Keliaukime toliau!

Kiti taip pat pritarė jo nuomonei. Visi degė nekantrumu apginti savo teises ir pamokyti paunius, jeigu tik jie išdrįs pasirodyti.

— Vadinasi, keliaujam toliau! — užbaigė Matotaupa.

Senoji Antilopė išėjo iš palapinės garsiai apskelbti visiems, kas nutarta.

Tuo tarpu Matotaupa paskyrė šešis žvalgus, tris raitus, kad būtų galima greičiau veikti, ir tris pėsčius, kad jie galėtų lengviau pasislėpti. Tie pėstieji buvo Saulės Lietus, Četanas ir Šonka. Varnas, jo vyresnysis sūnus ir dar vienas karys išsiruošė į kelią raiti.

Untšida pirmoji pradėjo ardyti palapinę. Jos pavyzdžiu pasekė ir kitos moterys. Strazdai, nuolatiniai arklių kaimenių palydovai, purpčiojo į šalis, kai berniukai ir mergaitės atėjo pasiimti arklių. Kartu su tais trim kariais, kurie kaip pamaina jau buvo išsiųsti anksčiau, dabar žvalgybą ėjo iš viso devyni vyrai ir jaunuoliai. Tai buvo neįprastai daug, vadinasi, grėsė didelis pavojus.

Netrukus palapinės buvo sutvarkytos, ir vilkstinė vėl patraukė į žygį. Visi buvo labai susirūpinę, nors niekas netarė nė žodžio. Kiekvienas karys laikė rankoje po dvi tris strėles, kad galėtų jas tuoj pat paleisti, jeigu pasirodytų priešas. Kartais kuris nors mosteldavo smogiamuoju ir svaidomuoju ginklu, padarytu iš žilvičių vytelių,— sulenktų vytelių galai buvo surišti, o kilpoje tarp jų įdėtas kiaušinio formos akmuo. Jeigu su šitokia lanksčia kuoka pataikydavai priešui per galvą, tai tas daugiau jau nesikeldavo.

Harka neišsitraukė savo medžioklinių strėlių iš saidoko. Kovinių strėlių su užkarpa gale jis dar neturėjo. Be to, ir negražu būtų mėgdžioti tikrus karius. Bet jis buvo pasiryžęs nesnausti, jeigu koks priešas kėsintųsi į moteris ar vaikus. Berniukas jojo šalia motinos ir sesers, kurios abi sėdėjo ant vieno arklio.

Nepraėjo nė pusvalandžio, ir staiga nuaidėjo perspėjantys žvalgų šūksniai. Nors saugumo sumetimais buvo sutarta duoti signalą, mėgdžiojant strazdo švilpavimą, tačiau žvalgai nesilaikė šito susitarimo. Tai rodė, kad dabar jiems daug svarbiau kuo greičiau pranešti apie gresiantį pavojų, negu žiūrėti atsargumo. Šūksniai aidėjo

vis arčiau ir arčiau. Matyt, žvalgai labai skubėjo grįžti į vilkstinę. Harka atidžiai klausėsi ir vis žvilgčiojo į tėvą, išdidų raitą karo vadą, kuris skyrėsi iš kitų, nes jam ant galvos plevėsavo karo erelio plunksnos. Visi laukė Matotaupos įsakymo. Niekas neabejojo, kad teks susiremti su priešu.

Pirmas iš grįžtančių žvalgų ant kalvos pasirodė Saulės Lietus. Iš visos jo laikysenos buvo galima spręsti, kad jis baisiai pailsęs. Matyt, jojo lyg patrakęs, tartum čia būtų sprendžiamas gyvybės ir mirties klausimas. Iš jo ženklų visi suprato, koks gresia pavojus: artėja daugiau kaip šešiasdešimt raitų paunių, ir, reikia manyti, anaiptol ne draugiški ketinimai juos čia veda. Vos tiktai Saulės Lietus perdavė šią nebylią žinią, vėl iš visų pusių pasigirdo perspėjantys žvalgų šūksniai. Visi vyrai ir paaugliai — kas tekinas, kas šuoliuodamas ant arklio — lėkė atgal iš žvalgybos, skubėdami įsijungti į karių ir gynėjų gretas. Dabar jie čia buvo labai reikalingi.

Išgirdęs naują triukšmą, Harka sukluso. Tie garsai sklido dar iš tolo, bet jie artėjo, ir nebuvo jokios abejonės, kad tai dunda žemė nuo šuoliais lekiančių raitelių būrio. Priešai, apie kuriuos pranešė žvalgai, netrukus bus čia.

Vadui paliepus, moterys pasiėmė vaikus su savim ir atkabino valkčius: geriau jau prarasti palapinę ir visą mantą negu gyvybę. Be ryšulių jos su vaikais galėtų greičiau gelbėtis, jeigu prispirtų bėda. Džiovintą bizonų mėsą ir džiovintas šaknis bei uogas, tas neliečiamas maisto atsargas, jos visą laiką nešiojosi su savimi odiniuose maišeliuose.

Grėsmingas triukšmas nepaprastai sparčiai artėjo. Plynu lauku priešo mustangai lėkė visu greičiu. Harka, pasilikęs su moterimis ir vaikais, įtemptai žvelgė į vakarus. Iš ten buvo girdėti šuoliuojančių raitelių dundėjimas. Netrukus kalvos viršūnėje pasirodė priešai, išsiskleidę darnia linija. Nors jie buvo dar gana toli, tačiau aštri ir pastabi medžiotojų akis aiškiai matė, kaip jie ragina arklius ir grėsmingai mojuoja ietimis.

Iš lanko dar neįmanoma buvo jų pasiekti.

Ir staiga atsitiko baisus dalykas. Pasigirdo kažkoks keistas pokštelėjimas, kokio Harka kaip gyvas dar nebuvo girdėjęs. Harkos motina stvėrėsi už krūtinės ir lóštelėjo atgal, lyg kas būtų ją parbloškęs. Pavadis iškrito jai iš rankų. Harka tuoj pat prijojo padėti. Tačiau motina užgesusiomis akimis susmuko jam į glėbį, ir berniukas suprato, kad ji nebegyva. Nebegalėdamas jos išlaikyti, jis nušoko žemėn, kairiąją ranką perkišo per savo arklio pavadį, vargais negalais nukėlė ją ir paguldė į žolę. Nors jam nebuvo kada gerai įsižiūrėti, kaip ji dabar atrodė, tačiau ši akimirka įstrigo atmintin visam gyvenimui. Iš krūtinės tekėjo plonytė kraujo srovelė. Gražus, dar jaunas veidas buvo be gyvybės ženklų.

Uinona garsiai suriko ir taip pat buvo bešokanti nuo arklio, bet Harka ją sudraudė ir liepė joti prie kitų moterų. Jis pats tuoj vėl užšoko ant savo keršio. Akys degte degė, bet iš jų neištryško nė viena ašara. Vėl pasigirdo pokštelėjimas, taip pat kaip ir pirmą kartą, ir Harka išgirdo, kaip kažkas suzvimbė ore.

— Macavakenas! Macavakenas! — suriko Saulės Lietus. Tai reiškė: paslaptingoji geležis.

Harka išsigando, bet kartu jį pagavo baisus pyktis, kad priešas nužudė jo motiną. Jis pažvelgė į tėvą ir kitus karius — jie turi atkeršyti už motinos mirtį.

O priešai jau buvo visai arti, juos galėjai pasiekti strėle iš lanko. Tačiau niekas nešaudė, buvo aišku, kad kariai nusprendė pasitikti priešą ant arklių. Lokės giminės vyrai taip pat išsiskleidė į vieną liniją. Abi pusės gerai matė viena kitą ir galėjo suskaičiuoti, kokios katros jėgos. Keturiasdešimt du dakotų kariai stovėjo priešais šešiasdešimt septynis paunius.

Lokės giminės vyrai turėjo gerai žiūrėti, kad pranašesnės priešo jėgos neužkluptų jų iš sparnų.

Harka nenuleido akių nuo priešų būrio. Pauniai, kaip ir dakotai šiuo metu, stodami į mūšį, buvo tik su šlaunų prijuostėmis. Taukais ištepta oda blizgėjo saulėje. Raudonais dažais išmarginti veidai atrodė gana karingai. Pakaušiai buvo plikai nuskusti, ne taip kaip dakotų, kurie nešiojo ilgus plaukus. Tik pačiame viršugalvyje iššaukiančiai plaikstėsi nedidelė skalpo sruoga. Kai kurie jau

tempė lankus ir dėjosi strėles, kiti vėl grėsmingai mojavo ietimis.

Harka akimis ieškojo priešų vado ir netrukus atpažino jį: jis buvo su erelio plunksnomis ant galvos, o rankoje laikė tą pavojingą ginklą, kuriuo nužudė motiną. Tai buvo ilgas vamzdis su didele medine rankena, ir Harka matė, kaip priešų vadas kažką grūda lazda į jo vidų. Berniukas čia pirmą kartą išvydo šaunamąjį ginklą, per vamzdį užtaisomą šautuvą.

Atsakydamas į paunių šūvį, Matotaupa šaižiu balsu suriko:

— Hi-jip-jip-jip-hi-jaah!

Tai buvo dakotų karo šūkis.

Visi Lokės giminės kariai pastvėrė jį, ir riksmas nubangavo tyliu prerijų oru lyg vėjo gūsis vandens paviršiumi. Priešai atsakė tokiu pat riksmu, ir abiejų pusių šūksmai susiliejo į vientisą riaumojimą. Šunys skalijo ir kaukė, dar labiau didindami bendrą triukšmą.

— Ak jūs, šunys, pauniai! — sušuko Saulės Lietus, perrėkdamas tą neartikuliuotų garsų maišalynę.— Nemanykit, kad išgąsdinsit mus su tuo savo macavakenu! Ech jūs, bailiai ir nususę šunys! Jūs, moterų žudikai! Eikšekit! Mes jums parodysime, kaip kovoja vyrai!

— Ei jūs, suskretėliai iš Oglalos grupės! — iššaukiamai atsiliepė paunių vadas.— Eikit sau, iš kur atėję, jei ne, mes parodysime jums kelią atgal! Jūsų kasos papuoš mūsų trofėjų lazdas, o jūs patys inkšdami išsislapstysite po olas, kaip kokie prerijų šuniūkščiai!

Po tų žodžių vėl nuskambėjo karingas riksmas, kuriuo kiekvienas stengėsi padrąsinti save ir išgąsdinti priešą.

Paunių vadas vėl įvarė į vamzdį kulką ir jau buvo bekeliąs prie skruosto šautuvą. Bet Matotaupa, nieko nelaukdamas, paspaudė savo keršį, ir tas kiek įkabindamas pasileido į priešo pusę.

Visi suprato, kad pirmiausia reikia nutildyti tą paslaptingą ginklą, su kuriuo priešo vadas galėjo iš tokio tolimo atstumo nušauti žmogų, o jeigu pasisektų jį pagrobti, tai būtų laimė! Visi baisiausiai įsitempę žiūrėjo į Ma-

totaupą. Dar nespėjus pauniui iššauti, Matotaupa jodamas paleido ietį.

Ietis įsmigo pauniui į petį. Jis loštelėjo atgal, išmetė iš rankų šautuvą ir vos nenusirito aukštielninkas nuo arklio, bet atskubėjęs į pagalbą raitelis spėjo jį sulaikyti. Matotaupa, dabar jau lydimas Senosios Antilopės, Varno ir jo vyresniojo sūnaus, veržėsi į priekį, pasiryžęs galutinai pribaigti priešininką. Padėti savo vadui ir apsaugoti jo brangų ginklą iš paunių pusės taip pat atskubėjo keli kariai. Taigi raitelių linijos pakriko. Saulės Lietus, pasinaudojęs ta proga, greitai prasiveržė su keliais kariais pro atsiradusį plyšį ir užpuolė paunius iš užnugario. Pakirstas jo plunksnuotos strėlės, vienas paunis nusirito nuo arklio. Džiaugsmingas dakotų riksmas palydėjo pirmąją kovos sėkmę.

Abu karo vadai ir jų palydos tuo tarpu suėjo į artimą mūšį. Tarp jų užvirė nuožmi kova. Senoji Antilopė pakėlė nuo žemės paunių vado šautuvą, bet tuoj pat numetė jį šalin — kadangi nemokėjo juo naudotis, tas ginklas jam pasirodė ne toks patogus kaip kuoka.

Harka įtemptai sekė mūšį ir neišleido iš akių nė menkiausios smulkmenos. Jis pastebėjo, kaip tas nelemtas ginklas vėl nukrito į žolę. Aplinkui virė kova, atrodė, kad macavakeną tuoj sutryps mustangų kanopos. Daug negalvodamas, berniukas numetė Untšidai savo keršio pavadžius, nusliuogė nuo arklio ir pasilenkęs nubėgo į mūšio lauką. Niekas jo nesulaikė. Nepaisydamas pavojaus, jis šmižinėjo tarp piktai trypiančių, piestu stojančių arklių, aptaškytų kovojančių raitelių krauju. Vienas arklys įspyrė jam į ranką, bet susijaudinęs Harka beveik nepajuto skausmo. Jis greitai pakėlė nuo žemės šautuvą. Ginklas buvo daug sunkesnis, negu Harka manė, ir neturėjo jokio diržo. Berniukas pasibruko jį po pažasčia ir kiek tik įkabindamas pasileido atgal. Atbėgęs užšoko ant arklio ir piktdžiugiškai suriko, skelbdamas savo pergalę. Paskui paspaudė kulnais arklio šonus, ir tas šuoliais nurūko per prerijas. Harka žinojo — pamatę, kad jis pagrobė šautuvą, priešai šoks jį vytis. To jis kaip tik ir siekė: norėjo išskaidyti priešo jėgas ir tokiu būdu paversti niekais jo pranašumą.

Jodamas Harka pastebėjo, kad Havandšitos vadovaujama pajudėjo visa moterų ir vaikų vilkstinė. Palikę valkčius su palapinėmis, drabužiais, indais ir įrankiais, jie traukėsi toliau nuo mūšio vietos. Dalis šunų tuoj ėmė šniukštinėti, ieškodami maisto, kiti nubėgo paskui moteris ir vaikus.

Harka dar kartą garsiai suriko, norėdamas paerzinti priešus, ir iškėlė savo trofėjų, kad visi jį galėtų matyti. Piktas šūktelėjimas, o paskui daugiabalsis kimus paunių riksmas patvirtino, kad anoj pusėj priešas jau atkreipė į jį dėmesį. Jam iš paskos pasipylė strėlių kruša. Vikriai kaip tikras karys jis pakibo ant arklio šono ir pasislėpė nuo priešo šūvių. Strėlės zvimbė virš arklio nugaros. Pasiekęs priešingą kalvos šlaitą, Harka stabtelėjo pasiklausyti ir pasitaisyti šautuvo, kuris jau buvo beiškrentąs jam iš rankos. Čia jis išgirdo arklių kanopų dundėjimą ir suprato, kad jį atsiveja šeši ar septyni pauniai. Berniukas vėl suriko ir paragino arklį. Keršis buvo labai greitas, o be to, jo gyvuliškas instinktas skatino jį bėgti kuo toliau nuo šūksmų ir kovos lauko. Berniukas buvo lengvas, ir arklys, ištiesęs kaklą, išpūtęs šnerves, kiek įkabindamas skriejo per prerijas. Vėjas plaikstė jo karčius ir uodegą. Harka prigludo prie arklio sprando. Atsigręžęs kalvos viršūnėje pamatė savo persekiotojus. Jie rėkė iš pykčio, o du iš jų vėl įsidėjo strėles, tačiau Harka buvo nepasiekiamas — šuoliuojantis arklys netruko atitolti per tris šimtus penkiasdešimt metrų. Plunksnoti mirties pasiuntiniai su savo smaigaliais ir užkarpom, nepasiekę tikslo, krito užpakalyje jo į žolę. Harka atsitiesė ir dar kartą iškėlė šautuvą, tyčiodamasis iš savo persekiotojų. Tuo metu driokstelėjo šūvis. Dakotų berniukas neturėjo nė mažiausio supratimo, kaip tas ginklas galėjo iššauti. Jis pats apstulbo, o šautuvas, atatrankos veikiamas, iškrito jam iš rankos. Tačiau šūvis labai išgąsdino paunius. Jie pamanė, kad Harka moka naudotis jų vado ginklu, ir tuoj pat pradingo nuo kalvos. Harka pristabdė arklį ir, apsukęs jį, nujojo pasiimti šautuvo. Jam nereikėjo nė nulipti nuo arklio. Įkišęs koją į ašutų kilpą, pritvirtintą prie mustango gugos, jis pakibo ore ir, lengvai šuoliuojant arkliui, pakėlė nuo žemės šautuvą. Paskui išdidus užsiri-

to į viršų ir nujojo ant kalvos, kur jau nebebuvo nė vieno persekiotojo.

Iš čia jis vėl apmetė akimis kovos lauką.

Havandšitos vadovaujama moterų ir vaikų vilkstinė buvo jau gana toli nujojusi, ir dabar jiems nebegrėsė tiesioginis pavojus. Priešas galėjo juos pasiekti tik tada, jeigu pauniai nugalėtų dakotus.

Raiteliai šiuo metu kovėsi ne darniomis gretomis, o pasklidę kas sau. Paunių vadas gulėjo negyvas žolėje. Matotaupa, vėl pastvėręs savo ietį, kovojo su įniršusiu priešu, stengdamasis, kaip reikalavo indėnų kovos paprotys, dar kartą ieties smaigaliu paliesti negyvą vadą. Saulės Lietus su savo karių grupe kairiajame sparne visiškai sutriuškino ir atbloškė paunius. Tačiau dešiniajame sparne geriau sekėsi pauniams, ir todėl daugumas Lokės giminės vyrų dabar skubėjo saviškiams į pagalbą.

Harka suriko iš visos gerklės ir grėsmingai atstatė šautuvą į tą pusę, kur dabar virė nuožmus mūšis. Paunius vėl pagavo baimė ir pyktis, nes jie žinojo, kokia galia slypi tame stebuklingame ginkle. Kai kurie iš jų pasileido bėgti, kiti šoko prie Harkos. Prispaustiems dakotams tai buvo tikras išganymas — pasinaudoję priešo sumaištimi, jie užgriuvo juos su nauja jėga. Tuo tarpu Matotaupai, besiveržiančiam prie nebegyvo paunių vado, pasisekė perverti ietimi dar vieną stiprų priešą, ir jis džiaugsmingai suriko, skelbdamas savo pergalę. Tas dar labiau išgąsdino priešus. Likę be vado, jie kovojo padrikai, ir vis daugiau paunių leidosi į kojas.

Dakotai kaip išmanydami vijosi priešus, bet netrukus vadas, papūtęs kovos trimitą, davė ženklą tvarkingomis gretomis persekioti besitraukiančius paunius.

Harka visa tai matė ir dėjosi į galvą. Bet dabar jam buvo pats metas susirūpinti savo kailiu, nes persekiotojai, pasišovę atimti iš jo trofėjų, buvo jau visai netoli. Šį kartą berniukas elgėsi kitaip. Iš pradžių jis leidosi į prerijų platybes, norėdamas nusivilioti paskui save ir atitraukti iš pagrindinio kovos lauko dalį priešų, o dabar, ieškodamas pagalbos, šuoliais nulėkė į Matotaupos vadovaujamą saviškių būrį. Jį ir jo trofėjų dakotai pasitiko džiaugsmo šūksniais. Raiteliai apsupo jį iš visų pu-

sių, o kai kurie atgręžė savo ginklus prieš keturis paunius, atsivijusius Harką.

Dabar niekas neabejojo dakotų pergale; paunių pasipriešinimas buvo palaužtas. Vienas kitas dar nenorėjo pasiduoti, bet netrukus ir tie paskutinieji davė kojoms valią. Traukdamiesi jie dar laidė strėles į atkakliai lipančius ant kulnų dakotus.

Grupės vis labiau tolo viena nuo kitos, ir pagaliau pradingo iš akių paskutinis gyvas paunis.

Vadas Matotaupa papūtė kovos trimitą. Žemas jo garsas reiškė, kad reikia rinktis.

Išsisklaidę kariai iš visų pusių šuoliais pasileido Matotaupos link. Jie apsupo žolėje gulintį paunių vadą, kurį Matotaupa buvo patiesęs kuokos smūgiu, mosavo ginklais ir, kovos įkarščio pagauti, tolydžio skardeno orą pergalės šūksniais.

Iš pietų pusės, vadovaujama Havandšitos, pajudėjo moterų ir vaikų vilkstinė — traukė atgal į kovos lauką, kur dar mėtėsi išbarstyti žolėje įvairiausi daiktai. Kai kurie indai buvo sukulti, dvi palapinių lazdos sulaužytos, bet šiaip viskas išliko sveika ir nepaliesta. Moterys ėmė tvarstyti vyrų žaizdas. Ant tų, kurios pavojingai kraujavo, dėjo suvilgytas medžių karnas, o kitas paliko atviras — ten kraujas sukrešės ir žaizda savaime užsitrauks. Matotaupai buvo peiliu perpjauta koja. Untšida ją sutvarstė. Žaizda Saulės Lietaus petyje atrodė labai bjauriai — ietis nudrėskė mėsą ir sužeidė sąnarį. Karys turėjo eiti pas burtininką Havandšitą. Senis mažai teišmanė apie vidaus ligas, tačiau žaizdas gydė labai puikiai, ir jam pavyko sutvarkyti sužalotą sąnarį. Saulės Lietus kentėjo sukandęs dantis, nes tikram kariui netiko kad ir menkiausiu garsu išsiduoti, kaip jam skauda. Havandšita pasišaukė Untšidą, ir toji davė Saulės Lietui keletą gydomųjų žolelių, kurių buvo pririnkusi iš ryto. Gydomąsias žoleles jie uždėjo po tvarsčiu tiesiai ant žaizdos. Išblyškęs, bet nė kiek nesvyruodamas, kaip koks stiprus sužeistas bizonas, Saulės Lietus nuėjo prie savo arklio. Untšida davė jam atsigerti iš šikšninio maišo. Četanas su Šonka taip pat nukentėjo mūšyje: Četanui strėlė perdrėskė petį, o Šonkai ant galvos pūpsojo guzas — nedaug tetrūko, ir

kuoka būtų sutrupinusi jam kiaušą. Abu laikėsi labai narsiai, ir visiems buvo aišku, kad vyrukai išpirko savo kaltę — niekas dabar nebepriekaištaus, kad naktį, užpuolus vilkams, jie paliko savo postus. Harka trynė ir sūpavo arklio kanopos sutrenktą ranką. Nors jam ir labai skaudėjo, bet jis guodėsi bent tuo, kad ranka lanksti ir jis gali gerai ją valdyti.

Lokės giminė taip pat patyrė nuostolių. Krito keturi vyrai: du jauni kariai ir du vyresni — paliko žmonas našles ir vaikus našlaičius. Motinos, žmonos ir vaikai raudojo. Jau buvo ištiestos odinės antklodės susupti žuvusiems.

Atsisveikinimas buvo trumpas, nes Lokės giminė nenorėjo ilgiau gaišti kovos vietoje. Naudodamiesi iškovota pergale, indėnai norėjo tuoj pat vėl leistis į kelionę.

Harka, Uinona ir Harpstena kartu su Untšida stovėjo prie motinos lavono. Didelės Uinonos akys patamsėjo; visi trys vaikai vos tramdė ašaras — jiems taip magėjo pulti ir prisiglausti prie motinos, kurią iš jų tarpo visiems laikams išplėšė vienintelis nelaiku ištrūkęs šūvis. Žinoma, tuo stebuklingu ginklu, kuris dabar atsidūrė Harkos rankose, paunių vadas norėjo nušauti vieną iš karių, bet jis prastai nusitaikė, ir štai dabar vaikai paskutinį kartą stovi prie savo negyvos motinos — netrukus ir ji bus susupta į odinę antklodę ir pakabinta ant mietų, kad vilkai negalėtų pasiekti ir sudraskyti lavono. Untšida paglostė Uinonai galvą, ir mergaitė prisiglaudė prie senelės. Abu berniukai susiėmė už rankų. Visi norėjo pajusti, kad dabar juos riša dar glaudesni saitai, nes kartu patyrė, kas yra kova ir sunkus sielvartas. Pagaliau Untšida paguldė motiną į stiprią bizono odos antklodę ir susupo negyvą kūną. Harka nusigręžė ir įsmeigė akis į tolį. Kartėlis jam tiesiog smaugė gerklę, tačiau jis nė mažiausiu akies mirktelėjimu neparodė savo skausmo. Bet tam, kas jį gerai pažinojo, buvo aišku, kad jis mielai atsisakytų visos šlovės, kurios nusipelnė šiose kautynėse, atiduotų ir savo trofėjų, kad tik galėtų prikelti motiną. Tačiau gerai jį pažinojo ir viską suprato tik viena Untšida. Kai Harka vėl atsigręžė į kitus, Untšida buvo vienintelė, kuriai jis išdrįso pažvelgti į akis ir parodyti savo skausmą. Senelei

patiko, kad jos anūkas toks tvirtas ir santūrus. Ji nė vienu judesiu, nė vienu žodžiu neišsidavė, kad žino, kas dedasi jo širdyje. Tik akys sakė, kad ji supranta Harką. Berniukas dar žvilgtelėjo į Uinoną, savo mažąją sesutę, kuri buvo tokia panaši į motiną ir kuriai jis šiandien pajuto dar karštesnę brolišką meilę negu ligi šiol. Bet nereikia, kad ir tai kas sužinotų, netgi Untšida, nors ji, būdama tokia jautri ir sumani, tikriausiai pati viską numano.

Kai Harka sugrįžo pas savo draugus, Jaunuosius Šunis, tie sutiko jį džiaugsmingais šūksniais, nes jis laikėsi kovoje kaip tikras karys ir laimėjo trofėjų. Net Saulės Lietus, Varnas ir Senoji Antilopė jį labai gyrė. Tačiau kaip Harkai pergalės džiaugsmą temdė skausmas netekus motinos, taip ir suaugusieji, triumfuodami dėl laimėto mūšio, niekaip neįstengė atsikratyti rūpesčio, kas jų laukia ateityje. Niekas negalėjo pasakyti, ką žada tas pirmas susitikimas su pauniais. Kas galėjo būti tikras, kad prerijos, kurias jie pasirinko savo naująja tėvyne, tikrai taps jų neginčijamomis valdomis?

Matotaupa vėl išsiuntinėjo į visas puses žvalgus, ir Lokės giminė pajudėjo Plato žiočių link. Prerijos, kuriomis jie dabar keliavo, plytėjo aukštai virš jūros lygio, ir klimatas čia buvo atšiaurus. Ant parudavusių pievų kai kur dar baltavo sniego lopai. Aplinkui, kiek tik akis aprėpia, nebuvo nei medžio, nei krūmo. Tik vėjas, niekur neužkliūdamas, siautėjo po tas plynias. Atėjus vakarui, labai greitai užgeso saulės šviesa, ir danguje sužibo nesuskaičiuojama daugybė žvaigždžių.

Tą vėjuotą ir šaltą vakarą Lokės giminė vėl pasistatė palapines prie nedidelio upelio. Visi sulindo į savo būstus. Lauke pasiliko tik sargybiniai, išsidėstę plačiu ratu aplink stovyklą.

Arkliai buvo pavargę ne mažiau už žmones, todėl, mažumėlę apmalšinę alkį, susispietė į krūvą, norėdami bent kiek nuo kits kito sušilti. Kai kurie net atsigulė. Šunys, apšniukštinėję viską aplinkui ir neradę jokių žmogaus maisto likučių, leidosi medžioti į nakties tamsos apgaubtas prerijas. Keli kojotai, viaukšnoję netoli stovyklos, greitai spruko šalin.

Harka kartu su Untšida, Harpstena ir Uinona sėdėjo palapinės gilumoj, kaip ir šios nuotykingos dienos rytą. Ugnies palapinėse niekas nekūrė. Priešas galėjo per kelis kilometrus užuosti dūmų kvapą ir pagal tai nustatyti, kur apsistojo Lokės giminė.

Vado vaikai buvo pavargę ir nusiminę. Dabar, vakare, jie dar labiau pasigedo palapinėje motinos. Nė vienas nenorėjo eiti gulti. Nors ir nusivarę per dieną, šį vakarą jie bijojo miego, ir Untšida jų nespyrė. Ji patyliukais niūniavo kažkokią raudą. Ta rauda buvo labai liūdna, bet vaikai mielai jos klausėsi. Untšidos balsas skambėjo taip drąsiai ir kartu meilingai, kad vaikai jautėsi saugūs šalia jos.

Tačiau iš lauko pusės sklido visai kitokie garsai. Pro Untšidos raudą vis pasigirsdavo ritmiškas kojų dundėjimas ir monotoniški moterų balsai. Tai jaunesniosios moterys dainuodamos šoko aplink nukautų paunių skalpus. Tas šokis buvo ne tiek triumfo išraiška, kiek maldavimas ir užkeikimas. Mat indėnai tikėjo, kad priešas nėra galutinai nugalėtas, jeigu dar nesusitaikyta su jo dvasia. Tad moterys ir stengėsi savo šokiu ir daina nuraminti priešo dvasias.

Tai žinojo ir vaikai.

Harka kartu su broliuku ir sesute sėdėjo šalia Untšidos palapinėje ir pasidėjęs ant kelių čiupinėjo savo trofėjų — macavakeną. Jis neapkentė šio ginklo, kadangi jis nužudė jo motiną, ir kartu jautėsi neatskiriamai su juo susijęs. Tas ginklas turės atitaisyti padarytą skriaudą. Juo Harka atkeršys už savo motiną — nušaus kokį paunį. Tų vyrų su plikais kiaušais ir kuokštu plaukų ant pakaušio jis net nelaikė žmonėmis. Va dakotai — tai žmonės, galvojo jis, o pauniai — tikri vilkai, kuriuos reikia naikinti. Ir jis, Harka, nelauks, kol užaugs ir taps kariu. Ne, šitiek metų jis nelauks. Jis laimėjo macavakeną, ir tas ginklas priklauso jam. Jis išsiaiškins to ginklo paslaptį ir išmoks juo naudotis. Bet kas galėtų jam padėti visa tai padaryti? Niekas. Šitokio žmogaus čia nėra.

Netgi tėvas nemoka su juo apsieiti.

Kol Harka taip galvojo, Uinona padėjo galvą Untšidai ant kelių, lyg ruošdamasi miegoti. Bet ji nemiegojo.

Lauke vis dar tebešoko ir tebedainavo moterys. Toks ritualinis šokis trukdavo kelias valandas.

Matotaupos palapinėje nebuvo. Tikriausiai jis dar tarėsi su Havandšita ir Saulės Lietumi, ar verta jiems rytojaus dieną toliau keliauti, o jeigu taip, tai kuria kryptimi.

Buvo jau vėlu, ir Harpstena su Uinona pagaliau užmigo. Kai vadas įėjo į palapinę, tik vienas Harka dar nemiegojo. Jis pažvelgė į tėvą. Vadas įeidamas paliko palapinę truputį pravirą, ir blausus mėnesienos atšvaitas dabar krito vidun. Matotaupa atsisėdo prie šalto ugniakuro palapinės viduryje, prisikimšo trumpą pypkutę ir užsirūkė.

Pagaliau jis pažvelgė į Harką. Berniukas it sustingęs tebesėdėjo toje pačioje vietoje palapinės gilumoj — pakėlęs galvą ir, kaip pirma, pasidėjęs ant kelių macavakeną.

Tėvas pamojo jam, kviesdamas pas save. Harka labai atsargiai padėjo macavakeną ant žemės — bijojo, kad tas ginklas vėl netikėtai neiššautų,— ir priėjo prie tėvo.

— Tu šiandien veikei greitai, ryžtingai ir teisingai,— pagyrė vadas savo vyresnįjį sūnų.

Harka apsidžiaugė, girdėdamas tokius tėvo žodžius, bet jo džiaugsmas šiandien buvo kitoks negu paprastai — kažkoks rimtesnis.

— Macavakenas — tavo trofėjus,— kalbėjo toliau tėvas.

— Taip,— išdidžiai atsakė berniukas, nes iš tėvo žodžių suprato, kad jis, Harka, galės pasilaikyti tą ginklą sau.

— Tu iš jo iššovei per susirėmimą su pauniais.

— Ne, jis pats savaime iššovė,— garbingai prisipažino Harka.

— Bet juk tai burtai, ne kas kita.

— Galbūt, tėve. O gal mes tik nemokame su tuo ginklu apsieiti. Mes turime surasti karį, kuris mokėtų juo naudotis, būtinai turime surasti, nors mums reikėtų jo ieškoti ir šimtą dienų. Tatanka Jotanka, didysis dakotų burtininkas, taip pat tikriausiai žino šitokių ginklų paslaptį.

— Galimas daiktas. Bet dabar aš norėčiau paprašyti, kad tu pagalvotum apie ką kita. Jau vėlus laikas, bet vis dėlto pagalvok. O gal tu per daug pavargęs?

— Ne, aš nesu per daug pavargęs,— atsakė Harka ir pasitempė.

— Pagal mūsų paprotį berniukas, sulaukęs tavo, Harka Vilko Nugalėtojau, amžiaus, turi sudėti auką Didžiajai Paslapčiai.

— Taip, tėve.

Harka labai gerai žinojo tą paprotį, apie kurį dabar kalbėjo tėvas. Visi vyresnieji jo draugai jau buvo padarę šitokias aukas. Harka pats savo akimis matė, kaip Četanas, anksti subrendęs ir drąsus berniukas, būdamas vienuolikos metų, paaukojo savo mylimiausią šunį. Jis atliko tai labai šaltakraujiškai ir ramiai. Tačiau Harka žinojo, kad Četanui nelengva buvo padaryti tą auką, nes jis labai mylėjo savo šunį. Bet kai gyvulėlis nebegyvas gulėjo Juodųjų kalnų oloje ir buvo garbinamas kaip vakanas [1], Četanas ne tik neparodė, bet ir širdyje nugalėjo savo skausmą. Visi didžiavosi Četanu, ir Četanas pats buvo kupinas pasididžiavimo. Harka niekada neabejojo, kad ir jis padarytų tokią auką lygiai taip pat ramiai ir klusniai kaip ir jo vyresnysis draugas. Bet kai dabar pasakė tėvui „taip", staiga jį pagavo baimė. Jis jautėsi pavargęs, nors to ir neprisipažino, o ir dvasiniai pergyvenimai — kovos įtampa ir įkarštis, gailestis, netekus motinos — atėmė daug jėgų. Jis tiesiog buvo draskomas prieštaringiausių jausmų — skausmo ir pergalės džiaugsmo. Metas jau buvo vėlus, lauke tamsu, ir berniukas dabar labiau už viską troško atsigulti ir ramiai pamiegoti, kaip štai broliukas su sesute. Bet jis numanė, kad kaip tik šiuo momentu tėvas užduos jam dar sunkesnį uždavinį, tik dar nežinojo kodėl.

— Harka Kietasis Akmenie,— kalbėjo toliau tėvas,— kiekvienas berniukas aukoja tai, kas jam brangiausia, ir tai darydamas jis jau atlieka žygdarbį. Tu labai gerai kovojai ir mums, vyrams, daug padėjai, manau, kad mokėsi ir auką sudėti.

---

[1] Vakanas — magiška antgamtinė jėga, dakotų supratimu, įsikūnijusi burtininko asmenyje.

— Taip, tėve.

Jis vėl ištarė „taip" garsiai ir aiškiai, bet širdyje smarkiai kankinosi, net galva ėmė svaigti.

— Ką tu labiausiai brangini, Harka?

— Savo arklį, tėve.

— Arklys mums reikalingas, mes negalime be jo apsieiti. Ką tu dar labai brangaus turi, Harka Kietasis Akmenie?

Harka gerai pagalvojo ir susitaikė su mintimi, kad kaip tik šiąnakt turės ką nors paaukoti.

— Aš branginu savo trofėjų,— tarė jis pagaliau.— Ginklą, kuris nužudė mano motiną ir su kuriuo aš ketinu šaudyti paunius, kai tiktai išmoksiu juo naudotis.

— Būtų gerai šitą užburtą ginklą atiduoti Didžiajai Paslapčiai.

Harkai užkando žadą, ir jis ilgai negalėjo ištarti žodžio. Galiausiai paklausė:

— O kaip tai galima padaryti, tėve?

— Reikia jį atiduoti į burtininko palapinę.

— Tu iš manęs šito reikalauji, tėve?

— Aš nieko nereikalauju. Aš tik klausiu: ar tu gali įveikti pats save?

Harkai pašoko išdidumas.

— Galiu.

Jis atsistojo, ir sunku buvo suprasti, ko šiame judesyje buvo daugiau — įniršio ar užsispyrimo. Be to, dar galėjo susidaryti įspūdis, jog jis bijo, kad neimtų gailėtis savo sprendimo. Harka paėmė šautuvą ir išėjo iš palapinės.

Lauke berniukas pamatė moteris, jos vis tebešoko aplink pakabintus šviežius skalpus. Tarp jų buvo ir Matotaupos laimikis: paunių vado ir jo stipriausio kario skalpai.

Harka praėjo pro šokančias moteris ir patraukė prie burtininko palapinės. Ji buvo uždaryta, bet jis nedvejodamas įėjo vidun.

Čia irgi buvo tamsu, kaip ir visose kitose palapinėse. Kartu su juo įsiveržęs vėjo gūsis tyliai sužvangino kažkokius daiktus, sukabintus ant gyvatės odų ir bizono gyslų. Harka sustojo prie įėjimo. Palapinės gilumoj kažkas sujudėjo, prie jo prislinko išdžiūvusio, susenusio Havandšitos šešėlis.

Harka padavė jam šautuvą.

— Šitą daiktą aš, Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis Vilko Nugalėtojas, aukoju Didžiajai Paslapčiai,— išdrožė jis tvirtai ir ryžtingai, tarsi norėdamas greičiau užbaigti šį reikalą.— Aš viską pasakiau.

Senasis burtininkas paėmė ginklą.

— Gerai. Jis priklauso burtininko palapinei. Hau!

Harka nelaukė, ką dar pasakys Havandšita. Jis greitai apsisuko ir išėjo iš tipi.

Lauke tarsi kokie vaiduokliai vis dar tebešoko moterys.

Harka negrįžo tiesiai į tėvo palapinę. Jis nubėgo prie arklių, kur jo draugas Četanas, nors ir sužeistas, saugojo kaimenę.

Patekėjo mėnulis, ir tolumoj ėmė staugti vilkai.

Harka paglostė savo keršį, ir šis priglaudė minkštas šnerves jaunajam šeimininkui prie skruosto.

Nei Harka, nei Četanas netarė nė žodžio.

Harka susimąstė. Savo keršio jis negalėjo paaukoti, nes arklys dabar labai reikalingas. Užtat paaukojo savo trofėjų, ginklą, kurio taip bijo priešai. O argi tas ginklas nereikalingas? Ir ką veiks su juo senis burtininkas savo palapinėje? Kodėl jis norėjo jau šiąnakt jį gauti, nespėjus Harkai gerai su juo susipažinti? Harką dažnai apnikdavo mintys, kurios niekad nekildavo kitiems berniukams ir vyrams. Kartais jam dėl to net baisu pasidarydavo, ir jis bjaurėdavosi pats savimi, bet vis tiek negalvoti ir neklausti negalėjo. Ką veiks senasis burtininkas su ginklu?

Ar jis moka su juo apsieiti, gal žino jo paslaptį? Jei taip, tai turi teisę jo reikalauti, nes niekas kitas tos paslapties nežino. O gal kiekvieną paslaptingą daiktą reikia atiduoti Didžiajai Paslapčiai, kurią geriausiai pažįsta tik burtininkas? Bet juk ginklas buvo paunių vado rankose, ir šis juo naudojosi, nors anaiptol nėra burtininkas.

Harka pats vienas niekaip negalėjo rasti atsakymo į šiuos klausimus, bet ir pasidalyti savo abejonėmis su Četanu nenorėjo. Tie klausimai graužė jį kaip koks kirminas medį. Jis labai nenorom atidavė macavakeną — gal kaip tik čia ir buvo jo klaida. Jeigu taip, tai tos klaidos jis negalės ištaisyti. Juk ir dabar gailėjosi atidavęs tą

ginklą. Mat, turėdamas macavakeną, jis būtų stipresnis už visus tuos, kurie apsiginklavę tik lanku ir strėlėmis,— galėtų iš toliau pasiekti ir nudėti priešą. O motinai mirus, jis tiesiog degte degė noru atkeršyti priešui. Ir štai dabar turėjo atiduoti ginklą, kurį buvo atėmęs iš priešų jis, berniukas!

Harka pajuto, kad nūnai jis nieko taip netrokšta, kaip įsigyti kitą macavakeną. Ir įsigys, nesvarbu kaip, bet įsigys, dieną ir naktį galvos, kaip jam tai padaryti!

Šitaip nutaręs, berniukas be žodžių paliko savo draugą ir sugrįžo į palapinę.

Tėvas vėl pagyrė Harką, kad jis ne tik narsiai kovojo, bet ir paaukojo savo laimikį. Tačiau šį kartą tėvo žodžiai nepadarė jam jokio įspūdžio, nors šiaip jis visada labai džiaugdavosi, jeigu tėvas jį pagirdavo. Juo daugiau jis galvojo, juo labiau aiškėjo, kad tik jau ne tėvas sumanė jam šitokią auką. Šitokia mintis galėjo kilti tik senajam burtininkui. Iš Havandšitos Harka jau buvo patyręs ne vieną neteisybę. Kartą, pavyzdžiui, berniukai žaidė, ir Harka buvo jų „burtininkas". Senis netikėtai užklupo vaikus ir apkaltino Harką, kad šis planuojąs kažką pikta.

NEPAŽĮSTAMASIS

Rytojaus dieną dakotai vėl leidosi į kelionę, ir tik dabar kariai iš tikrųjų pajuto savo žaizdas. Mat vakar — iš pradžių kovos įkarščio, paskui pergalės triumfo pagauti, o pagaliau nuovargio nukamuoti — jie buvo pamiršę visus skausmus. Dabar, per naktį pailsėję, visi jautėsi kaip sudaužyti. Sužeista šlaunis trukdė Matotaupai valdyti arklį, o Saulės Lietus buvo visiškai bejėgis ir vos ne vos laikėsi ant mustango. Keturi kariai žuvo mūšyje. Dakotams tai buvo didelis nuostolis, kurį jie galės atstatyti tik po kelerių metų.

Daug vyrų ir jaunuolių zujo aplinkui, iš abiejų pusių saugodami vilkstinę, nes niekas negalėjo žinoti, ko dabar griebsis pauniai. Gal jie pasiuntė savo žmones pas pietinius kaimynus, norėdami su jų pagalba atsikeršyti už pralaimėjimą. Tačiau žvalgai dairėsi ne tiktai paunių, ne

mažiau jiems rūpėjo ir kitas klausimas: ar neaptiks jie vietų, kur galėtų pamedžioti, nes, kad ir koks buvo didelis paunių pavojus, jiems žūt būt reikėjo susirasti maisto, kurio atsargos kasdien vis labiau tirpo. Tad žmones graužė dvigubas nerimas, nors garsiai to niekas nesakė.

Prerijose vėl siautėjo vėjas, jis šiureno žolę, lenkdamas ją prie žemės. Toli vakaruose vis aiškiau ėmė ryškėti kalnų virtinė. Kai trečią kelionės dieną Lokės giminė vėl pasiekė upelį, šis buvo platesnis, gilesnis ir sraunesnis, negu visi kiti ligi šiol pasitaikę kelyje. Kalnų viršūnės dar tebebuvo užsidėjusios blizgančias sniego kepures, tačiau ir ten sniegas jau tirpo. Harka žiūrėjo į plačią, sraunią upės srovę, kuri, užliejusi visą slėnį, laižė pakrančių kalvas. Drumzlinas pavasario vanduo garsiai šniokštė, skalaudamas vienur kitur įstrigusį medžio kamieną.

Lokės giminė turėjo persikelti per šį patvinusį upelį, o tai padaryti buvo galima tik suradus brastą. Senasis Havandšita, savo gyvenime matęs daug prerijų, miškų ir vandenų, ir šį kartą nenusiminė. Jis nuvedė vilkstinę paupiu aukštyn ir netrukus surado brastą. Čia upė buvo dvigubai platesnė, užtat ne tokia srauni, kai kur iš vandens kyšojo smėlio slenksčiai.

Matotaupa nusėdo nuo arklio, pasišaukė Harką ir padavė jam palaikyti arklį. Jis pats, pasiėmęs į ranką ietį, kartu su Havandšita ėmė bristi per upę. Abu vyrai brido nenusirengę — sušlapę odiniai mokasinai greitai vėl išdžius; odą indėnai mokėjo taip išdirbti, kad ji niekada nesukietėdavo.

Prieš kiekvieną žingsnį vyrai tikrino ietimi upės gylį ir sraunumą ir tik tada statė koją. Pagaliau jie pasiekė kitą krantą, ten kažką pasitarė ir, sugrįžę per brastą atgal, paliepė visiems keltis į kitą pusę. Odinės antklodės, ištemptos tarp dviejų pušinių karčių, buvo taip pritvirtintos prie arklių, kad, siekiant vandeniui ligi kelių, joms negrėsė pavojus sušlapti. Moterys atsargiai vedė krovininius gyvulius tiesiai per brastą, o berniukai leido savo arkliams truputį pasipliuškenti vandeny ir atsigaivinti.

Kai paskutinis žmogus persikėlė į pietinį Šiaurinio Plato krantą, vyrai vilkstinės priekyje sustojo ir paliepė

čia pat, upės pakrantėje, ruošti stovyklą nakčiai. Toks įsakymas visus nustebino, nes saulė dar buvo gana aukštai; jeigu jau taip, tai, vadinasi, turi būti kokia nors ypatinga priežastis. Tačiau niekas negirdėjo jokio perspėjamo žvalgų šūksnio, ir Harka, nors buvo beveik pačiame vilkstinės vidury, nematė, kad būtų sugrįžęs koks žvalgas. O gal kalvota vietovė pietiniame krante neleido jam pastebėti, kas dedasi priekyje?

Na, ilgainiui paaiškės, kas paskatino vadą padaryti šitokį sprendimą. Niekas neklausinėjo, kodėl ir kaip, visi ramiai pakluso įsakymui. Moterys išrinko pakrantėje patogią vietą ir ėmė statyti palapines, žiūrėdamos, kad vado ir Havandšitos tipi būtų stovyklos viduryje.

Harka sušaukė Jaunuosius Šunis ir nusivedė juos prie brastos, kur buvo negilu ir berniukai galėjo be baimės maudytis. Tačiau vanduo buvo bjauriai šaltas, tad ir maudymasis nelabai juos pradžiugino, su tuščiu pilvu visi sužvarbo greičiau nei paprastai ir netrukus išsiskirstė į palapines.

Harka pasiliko vienas ir nusprendė pasidairyti po apylinkę. Tyrinėdamas pėdas, jis apsuko ratą aplink stovyklą ir staiga sutiko Šonką, kuris neseniai buvo grįžęs iš žvalgybos. Harka įsmeigė į jaunuolį klausiamą žvilgsnį. Jis numanė, kad kažkuris iš žvalgų nepastebėtas sugrįžo ir perdavė vadui kažkokią žinią. O gal kartais tą žinią atnešė Šonka?

Jaunuolis pajuto Harkos žvilgsnį.

— Ko taip įsproginai į mane akis? — paklausė jis.

— Taip sau,— ramiai atsakė Harka ir nuleido blakstienas.

— Geriau jau liautumeis spoksojęs. Dar, ko gero, pastebėsi ką nors, kas tau nepatinka.

— Jeigu jau aš atmerkiu akis, tai tik tam, kad matyčiau, ir man visiškai tas pat, ar tai, ką aš matau, man patinka, ar ne. Svarbu, kad aš vaikštau nemiegodamas.

— Mažiems šuniukams patartina laiku eiti gulti,— pasišaipė Šonka.

— Aš ne mažas šuniukas, o Jaunasis Šuo.

— Na gerai, gali gulti kada tik nori, bet, žinok, turėsi anksti keltis.

— Dakotų berniukai visada anksti keliasi.

— Jeigu pamigsi, galėčiau pažadinti laiku.

— Ką tu čia vis šneki apie miegą, Šonka? Juk dabar pats vidurdienis.

— Tu pats apie tai pradėjai.

Harkai nepatiko tokios Šonkos kalbos. Jis numanė, kad Šonka kažką žino, tik nesako, ir kad tos jo žinios nėra geros. O Šonka tiesiog žaidė Harkos smalsumu, ir Harka dabar gailėjosi išsidavęs.

— Na gerai, pradėjau tai pradėjau, o tu tuoj ir įsikandai,— tarė jis nepatenkintas.

Šonka papūtė lūpas ir nuėjo sau, palikęs Harką.

Staiga berniukas pasijuto vienišas ir visų apleistas, lyg mūšio lauke daug kraujo netekęs sužeistasis. Tiesa, jis ir pats dorai nežinojo, kuo paaiškinti šitokią savijautą, bet taip jau buvo, ir tiek. Kiek pastoviniavęs vietoje, patraukė į tėvo palapinę. Ėjo slapstydamasis, bijodamas, kad kas nepamatytų, nes tarėsi lyg ir pralaimėjęs Šonkai, nors iš tikrųjų dar netarė jam savo paskutinio žodžio. Parėjęs tyliai įslinko į palapinę. Ką nors veikti nebuvo jokio noro, tad atsigulė ant bizono antklodės ir įsižiūrėjo į angą tipi viršuje, paliktą dūmams išeiti. Be jo, palapinėje daugiau nieko nebuvo. Bet netrukus parėjo Uinona, ji atsisėdo šalia, išleido ilgą kasą ir ėmė pinti ją iš naujo. Harka pažvelgė į sesutę, o toji, pajutusi draugišką brolio žvilgsnį, pakėlė į jį mąslias akis ir pagaliau tarė:

— Šonka su savo motina persikels į mūsų palapinę. Juk Šonka nebeturi tėvo, mes netekome mamos, o kol aš maža, Untšidai vienai bus sunku nudirbti visus darbus.

— Taigi.— Harka išlygino raukšlę bizono odos antklodėje.— O kas tau tai sakė?

— Untšida. Jai sakė tėvas. Tu irgi turėjai tai girdėti, bet buvai kažkur išėjęs.

— Buvau išėjęs?

— Taip, buvai išėjęs.

Vaikai nutilo. Kiekvienas stengėsi įsivaizduoti, ką jaučia ir galvoja kitas.

Iš teisybės visa tai buvo natūralu ir savaime suprantama. Sunkus gyvenimas išmokė žmones visada laikytis išvien ir nelaimės valandą ištiesti kitam pagalbos ranką.

Siekiant bendro tikslo, asmeninės simpatijos ir antipatijos čia labai mažai ką tereiškė. Ką daryti ir ko nedaryti, visa tai apspręsdavo kasdieninė būtinybė.

Todėl Harka, sužinojęs šią naujieną, nieko daugiau nepasakė. Vadinasi, Šešoka, Baltojo Bizono našlė, persikels su savo sūnumi pas Matotaupą, karo vadą, kuris neteko žmonos per susidūrimą su pauniais. Visa tai buvo natūralu ir savaime suprantama. Niekas negalėjo tuo stebėtis. Šitokiam sprendimui pritartų kiekvienas karys, kiekviena moteris. Šešoka buvo ne per daug išmintinga ir ne tokia graži kaip velionė Harkos motina. Bet ji buvo rūpestinga ir kukli moteris. Reikia manyti, ji mokės paklusti Matotaupai ir Untšidai.

Dabar Harka nutraukė savo mintis ir tarė:

— Mes turime Untšidą.

Sesutė giliai atsiduso.

— Teisybė. Mes turime Untšidą.

Harka vėl susimąstė. Vadinasi, tėvas imasi auklėti Šonką, kad šis taptų tikras Lokės giminės karys. Nuo šiol Šonka gyvens jų palapinėje ir bus kaip vyresnysis jo brolis. Bet juk ir broliai gali varžytis, kuris iš jų drąsesnis, stipresnis ir vikresnis, kuris moka geriau valdytis. Harka nusprendė giliai širdyje paslėpti visus savo jausmus ir parodyti Šonkai, kad jis, Harka, nors ir Jaunasis Šuo, bet anaiptol nėra mažas. Jis apsižvalgė palapinėje, galvodamas, kur ateity reikėtų įsitaisyti guolį. Turbūt geriausia bus prie pat įėjimo. Ten jis galės niekieno nepastebėtas bet kada išeiti ir pareiti.

Tik dabar Harka pamatė, kad Uinona tyliai verkšlena.

— Kurgi Harpstena? — paklausė jis mergaitę, norėdamas ją prakalbinti ir numaldyti.

Uinona sukūkčiojo.

— Jis nuėjo padėti Šešokai susikrauti daiktus.

— Ak šitaip, nuėjo padėti,— tarė Harka pats sau ir nė nekrustelėjo iš vietos. Jis tai jau neitų. Uinona irgi nėjo. Tai ko gi Harpstena kišasi į moterų reikalus? Juk dabar daug svarbiau sužinoti, kodėl jie vidury dienos apsistojo čia, prie upės. Vadas, be abejo, gavo iš žvalgų kažkokią naują žinią, kuri visiems dar tebėra paslaptis. Kitaip šitokio jo sprendimo nepaaiškinsi.

Harka vėl išbėgo į lauką. Pažiūrėjo, kaip Šešoka ardo Baltojo Bizono palapinę. Įvairiausi rakandai, ginklai, trofėjai, antklodės, dubenys — viskas jau buvo sutvarkyta ir sudėta, tik imk ir nešk į vado palapinę. Harka nenorėjo, kad kas jį pamatytų šitaip žiopsant; jam būtų gėda, kad išvis atkreipė dėmesį į šitokius dalykus. Jis pagalvojo, kur greičiausiai galėtų surasti Četaną, ir nuėjo prie arklių. Četano bėris, bekovojant su pauniais, buvo lengvai sužeistas kaip ir pats jo šeimininkas, ir Harka, gerai pažindamas savo draugą, spėjo, kad dabar, sustojus poilsio, Četanas bus ne kur kitur, o tik prie savo arklio.

Ir neapsiriko. Jo vyresnysis draugas iš tikrųjų buvo prie bėrojo mustango. Harka dėjosi atėjęs pasižiūrėti savo arklio ir tik paskui lyg atsitiktinai priėjo prie Četano. Četano nereikėjo daug ir bergždžiai klausinėti, jis iš karto suprato, kad Harkai rūpi, kodėl kariai sustojo poilsio vidury dienos. Jis atsisėdo į žolę ir parietė po savimi kojas, kaip tikras karys, pasiruošęs užsirūkyti pasitarimo pypkę. Harka tuoj pat prisėdo šalia.

— Tu esi Jaunųjų Šunų vadas, Harka Kietasis Akmuo Vilko Nugalėtojau,— pradėjo Četanas,— ir turi iš mano lūpų išgirsti, kodėl mes vidury dienos nutraukėme žygį. Atsitiko štai kas: žvalgai aptiko naujas pėdas! — Četanas nutilo, matydamas, kaip išpūtė akis Harka.— Tai kažkokio sužeisto, šlubuojančio žmogaus pėdos,— kiek patylėjęs pasakojo jis toliau.— Jos įspaustos gana giliai, tartum sužeistasis būtų kažką sunkiai nešęs — kažkokį ryšulį ar žmogų. Kartą, trumpam prisėdęs pailsėti, jis paliko vieną daiktą, greičiausiai pamiršo, nes tas daiktas labai mažas ir negalėjo jam būti našta. Tai mažutėlis kapšiukas, išpuoštas kriauklėm. Bet šitokių kriauklių mūsų vyrai dar niekada nėra matę. Havandšita sako, kad pauniai šitokių neturi, ir nors kriauklės eina per daugelio indėnų genčių rankas, tačiau šitokių net Havandšita kaip gyvas nėra regėjęs.

— Vadinasi, tą kapšiuką paliko kažkoks baltasis?

— Kažkoks basas žmogus.

— Basas? Bet juk basi nei mes, nei baltieji nevaikščiojam. Ar mūsų žmonės jį pasekė?

— Taip, bet labai atsargiai. Mat nors jis ir basas, bet gali būti burtininkas ir turėti macavakeną.

— Ar mes jį aptikome?

— Dar ne. Bet jis eina labai pamažu, ir mūsų žvalgai greit turėtų jį pavyti. Vakare jau žinosime, kas jis toks ir iš kur gavo tas kriaukles.

— Ir dėl šitų mįslingų pėdų mes apsistojome?

— Taip.

— Ak, šit kaip.

Četanas nutilo, ir Harka suprato, kad pokalbis baigtas. Jis atsikėlė, bet nusprendė ligi vakaro nesirodyti palapinėje, geriau jau kur kitur praleis laiką ir palauks, kol žvalgai pagaus nepažįstamąjį ir atgabens į stovyklą.

Ligi vakaro dar buvo maždaug šešios valandos laiko. Harka sušaukė Jaunuosius Šunis, ir, kai rudaodžiai berniukai susėdo ratu upės pakrantėje, užklausė juos, ką būtų galima per tas kelias valandas dar nuveikti. Žaidimai šiandien jų nelabai traukė. Visi buvo alkani, pavargę, kiti per susirėmimą su pauniais neteko tėvų ar brolių. Harka pasiūlė pameškerioti, ir visi sutiko. Pasidaryti meškeres buvo nesunku, paupy augo daug karklų, ir berniukai, įbridę į vandenį, nes visa pakrantė buvo apsemta, tuoj išsipjovė ilgas vytis. Trys iš jų nubėgo prie arklių ir prirovė iš uodegų ilgų ašutų, kuriuos suraišioję pasidarė valo. Dešimt berniukų išėjo ieškoti masalo: vabzdžių ir kirmėlaičių.

Kai viskas buvo paruošta, Harka su abiem savo „pavaduotojais" paskirstė berniukus į vietas.

Kelias valandas Jaunieji Šunys tyliai sėdėjo prie upės, mikliai švytravo meškeres, vilko vandeniu masalą, ir kada ne kada ištraukdavo vieną kitą žuvį. Kariai ir moterys, matydami juos taip rimtai užsiėmusius, pritariamai šypsojosi.

Kai saulė nusėdo už tolimų kalnų ir nuo upės bei prerijų padvelkė vakaro vėjas, oras staiga atvėso ir ėmė greitai temti. Harka švilptelėjęs sušaukė savo būrį. Visas žuvis, dideles ir mažas, jaunieji meškeriotojai sumetė į vieną krūvą. Laimikis buvo ne toks didelis, bet turint galvoj, kad meškeriojo jie palyginti trumpai, ne toks jau ir mažas. Šiaip jau žuvis priklausydavo tam, kas ją pagavo,

bet kadangi su maistu buvo labai striuka, berniukai nė nesuabejojo, kad jų laimikį vadas turės padalyti savo nuožiūra. Harka nubėgo ieškoti tėvo.

Atbėgęs į stovyklą, jis tuoj jį pamatė. Matotaupa buvo ką tik grįžęs iš žvalgybos ir dabar ėjo kažkur upės link, matyt, pasižiūrėti, kaip sekasi jauniesiems meškeriotojams. Ginklus jis buvo palikęs palapinėje, ir tai rodė, kad šiuo metu stovyklai negresia joks pavojus. Harka jam keliais žodžiais apsakė, ko atėjęs, ir nusivedė tėvą parodyti laimikio. Matotaupa apžiūrėjo krūvą žuvų ir valandėlę susimąstė, matyt, galvojo, ar užteks laimikio kiekvienai palapinei, bet paskui, nusprendęs, kad žuvų yra užtektinai, liepė viską padalyti lygiomis dalimis. Berniukai buvo patenkinti, kad vadas įvertino jų darbą ir sumeškeriotas žuvis paskirstė kaip kokios didžiulės bizonų medžioklės laimikį.

Harka, dviem žuvim nešinas, sugrįžo į tėvo palapinę. Įžengęs vidun, jis pastebėjo kai kurių permainų. Asla buvo dvigubai storiau išklota antklodėmis, o palapinės gilumoj stovėjo daugiau dubenų negu paprastai. Viduryje, rūpestingai užberta pelenais, žioravo ugnis. Trikojis Harkos guolis stovėjo kairėje pusėje prie pat landos, ten, kur jis pats jį buvo pastatęs. Tai pamatęs Harka apsidžiaugė. Prieblandoj buvo girdėti tykus šnabždesys — tai kuždėjosi Uinona su Harpstena ir Untšida su Šešoka. Pagaliau Untšida nutilo ir, priėjusi prie ugniakuro, paėmė iš Harkos žuvis. Išėjusi laukan, ji išvalė jas, ir šunys ėmė rietis, negalėdami pasidalyti jų menkų vidurių. Paskui senelė pasmeigė didesniąją žuvį ant iešmo ir uždėjo ant ugnies. Kai palapinėje pasklido kepamos žuvies kvapas, parėjo Šonka. Abi moterys, Uinona ir visi trys berniukai susėdo ratu aplink ugnį, kiekvienas gavo po gabaliuką žuvies ir po kelias uogas, kurias Untšida ir Šešoka sukrapštė iš savo atsargų. Pavalgę visi išsiskirstė miegoti, prie ugniakuro liko tik Untšida. Parėjo Matotaupa, ir motina iškepė jam antrąją žuvį, kurią šis greitai suvalgė.

Dakotų vaikų niekas varu nevaro gulti. Jie visada keliasi su saule, todėl vakare būna taip pavargę, kad patys kuo greičiau lenda į guolį. Taip buvo ir šiandien. Harka pasirūpino, kad landoje būtų plyšys, pro kurį jis galėtų

matyti mėnesienos nušviestą plotelį tarp jų ir gretimos palapinės. Netoliese šniokštė upė. Žvalgai vis dar negrįžo, ir nebuvo jokios žinios, kas tas nepažįstamasis, apie kurio pėdsakus pasakojo Četanas.

Matotaupa vėl išėjo iš palapinės, ir Harka matė, kaip jis sustojęs lauke ramiai laukė, tarsi susitaręs su kažkuo susitikti. Visu svoriu stovėjo jis ant dešinės kojos, nes kairioji, sužeista kovoje su pauniais, matyt, dar gerokai skaudėjo. Jis buvo ne tik su mokasinais, bet ir su odiniu švarku, vadinasi, nesitikėjo jokio pavojaus, nes paprastai dakotų vyrai į kovą traukia nuogi ligi pusės. Ant sprando jam buvo užkritusios erelio plunksnos, savo kotais pritvirtintos prie gyvatės odos, juosiančios galvą. Harka žiūrėjo į tėvą. Koks jis didelis ir stiprus! Didesnis negu kiti vyrai, nors ir tie gana augaloti, retas kuris žemesnis kaip metro devyniasdešimt. Vado pečiai buvo kiek platesni, rankos — Harka tai žinojo — miklesnės ir raumeningesnės negu kitų karių. Sunku rasti vyrą, kuris kovoje būtų pranašesnis už Matotaupą, nes vadas taikliai šaudė iš lanko ir gerai mėtė ietį. Paunių vadas ir jo kariai negalėjo nė iš tolo su Matotaupa lygintis. Harka mylėjo tėvą ir didžiavosi juo. Užmiršęs, kad palapinės gilumoj šnarpščia Šonka su Šešoka, jis užmigo. Norėjo išsimiegoti, kad būtų pailsėjęs ir atsigavęs, kai žvalgai pagaliau atves nepažįstamąjį žmogų, pametusį kapšiuką, išpuoštą tomis neregėtomis kriauklėmis.

Miegojo Harka kaip užmuštas.

Rytą pabudo, kaip paprastai, dar su tamsa. Tėvas dar nebuvo sugrįžęs. Harka tuoj pat šmurkštelėjo iš palapinės ir nubėgo prie mustangų, pasižiūrėti, kieno arklių ten dar nėra, tiksliau sakant, kas iš vyrų dar neparėjo iš žvalgybos. Ten jis, kaip ir tikėjosi, sutiko Četaną, kuris, matyt, ir miegojo prie savo arklio. Berniukai pasisveikino, apsidairė ryto tyloje ir pasižiūrėjo, kaip keičiasi sargyba.

— Tu sakei,— tarė Harka,— kad mūsų žvalgai dar vakare atgabens į stovyklą tą nepažįstamą karį, bet, kaip matai, jo dar nėra.

Četanas nežymiai vyptelėjo.

— Taip, dar nėra, nes jie negalėjo jo atgabenti.

— Tai kas jiems sutrukdė?

— Na ir paklausei. Kas gi kitas jiems galėjo sutrukdyti?

— Pauniai?

— Taip. Jie pagrobė nepažįstamąjį.

— Ir mūsų vyrai tai matė?

— Jie matė pėdas.

— Na ir kas?

— Grupė paunių yra apsistojusi į pietus nuo čia. Be moterų ir vaikų. Jie šoka bizonų šokį. Ir mes šoksim bizonų šokį.— Četanas kostelėjo.

— O jeigu pasirodys bizonai?

— Kariausime su pauniais dėl teisės medžioti.

— Hau.

Nuo to ryto, kada Harka su Četanu šitaip kalbėjosi, Lokės giminei prasidėjo sunkios dienos. Dalis vyrų pakaitomis ėjo į žvalgybą, kitus Havandšita iš eilės vis kvietėsi šokti bizonų šokio, kuris turėjo juos prišaukti. Šokėjai, pasipuošę bizonų ragais, susirinkdavo aikštėje priešais vado ir burtininko palapines ir, trypdami kojomis, eidavo ratu, be perstojo dainuodami:

Geroji dvasia, duok mums bizonų, bizonų, bizonų!
Bizonų, bizonų, bizonų duok mums, geroji dvasia!

Tas šokis buvo labai varginantis. Monotoniškas ir vienodas motyvas skverbėsi į klausytojų sąmonę, ir jie nieko kito negalėjo galvoti kaip tik: „Bizonai, bizonai, bizonai." Net tušti pilvai gurgė tą pačią melodiją. Net oras aplinkui ir upė šalimais, rodos, kartojo tuos žodžius.

Taip truko visą dieną, visą naktį ir vėl visą dieną. Šokėjus ir žvalgus, moteris ir vaikus vis labiau ir labiau kankino alkis. Moterys ėmė gaudyti ir pjauti šunis. Nupenėtų šunų mėsą dakotai laikė skanėstu, bet dabar visi šunys buvo liesi ir perkarę, o ir tie patys ėmė vengti žmonių. Jie išsilakstė po prerijas medžioti, bijodami už tuos kelis trupinius, kuriuos gaudavo stovykloje, palydėti galvą.

Geroji dvasia, duok mums bizonų, bizonų, bizonų!
Bizonų, bizonų, bizonų duok mums, geroji dvasia!

Praslinko penkios dienos, o šokėjų maldos vis tebeskambėjo stovyklos aikštėje, alkani žmonės maitinosi tik liesa šuniena ir niūriai žvelgė vakaro prieblandoj į upę, iš kur vaikai kasdien parnešdavo sumeškerioję bent keletą žuvų. Iš žvalgų nebuvo jokios žinios apie nekantriai laukiamus bizonus. Maldos ir šokiai, nesiliaujantys jau keletą dienų ir naktų, nieko gero nedavė, tik išsekino žmones. Havandšita, burtininkas, daugiau nebesirodė. Jis sėdėjo užsidaręs savo palapinėje ir „kalbėjosi su dvasiomis"!

Kas daryti? Net Jaunieji Šunys susirinko pasitarti, kas čia galėtų būti. Juk žiemą bizonai ganosi pietuose, o pavasarį vėl traukia į šiaurę. Turėtų jie pasirodyti, juk nebuvo metų, kad nepasirodytų! Bet jų kaip nėra, taip nėra. Kad jie pasitraukė į pietus, nebuvo jokių abejonių. Visi gerai prisiminė tą didžiulę medžioklę rudenį, kai Lokės giminė iki soties apsirūpino mėsa. Bet praėjo žiema, mėsos nebeliko, o bizonų vis nėra ir nėra.

Geroji dvasia, duok mums bizonų...

„Jei ne, mes mirsime iš bado",— galvojo kiekvienas, bet sakyti to nesakė. Traukti į pietus pasitikti bizonų buvo tolygu savižudybei, nes ten buvo įsikūrę pauniai, kurie taip pat meldė:

...duok mums bizonų, bizonų...

Harka matė, kad tėvas ne tik sulyso kaip ir kiti, bet pasidarė rimtesnis, nešnekesnis ir galų gale visai surūstėjo. Jis nė valandėlės neprisėsdavo pailsėti. Kaip vadas, kaip pirmasis karys, kaip nešiotojas bizono kiaušo su ragais ir baltu šermuonėlio kailiuku, kaip geriausias medžiotojas jis nepraleisdavo beveik nė vieno šokio ir kiekvieną kartą savo galingu balsu meldė didžiąją dvasią:

...duok mums bizonų, bizonų, bizonų...

Bet bizonai nesirodė.

Visos maisto atsargos buvo surinktos į vieną vietą ir griežtai paskirstytos. Vaikai nuo ryto ligi vakaro lakstė papiu su meškerėmis, stengdamiesi pagauti nors kokią žuve-

lę. Jeigu greitai bizonai nepasirodys, reikės imtis kokių nors kraštutinių priemonių. Sėdėdamas su meškere ant upės kranto arba stovėdamas pusiau vandenyje, Harka dažnai žiūrėdavo į dunksančius vakaruose kalnus. Ten turėtų būti miškų, o miškuose žvėrių. Gal reikėtų patraukti paupiu kalnų link? Bet kažin? Juk niekas tų kalnų nepažįsta, ten irgi gali būti kokios priešiškos gentys kaip ir pietinėse prerijose, o be to, smulkus grobis medžiotojų grupės ilgam neapsaugos nuo bado. Jeigu jau taip, tai geriau buvo pasilikti Juoduosiuose kalnuose.

...bizonų, bizonų, bizonų...

Vieną kartą Harka gulėjo žolėje ant nedidelės kalvos. Aplink dūzgė vabzdžiai, bet jis nieko negirdėjo, tik žiūrėjo akis įsmeigęs į pietų pusę ir laukė grįžtančio iš žvalgybos savo draugo Četano. Paprastai jauni vaikinai, dar nepriimti į karių gretas, neidavo į žvalgybą, bet dabar, kai trūko vyrų, ir jiems tekdavo vykdyti atsakingas užduotis. Tomis sunkiomis dienomis Harka dar labiau prisirišo prie savo vyresniojo draugo, kuris jam buvo pavyzdys ir patikimas žinių šaltinis.

Saulė buvo arti laidos. Virš nykių ir tuščių prerijų skambėjo begalinė malda: „Bizonų, bizonų, bizonų!" Apačioj garsiai šniokštė pakilęs upės vanduo, nes kalnuose buvo pats polaidis.

Harka visa tai žinojo, bet jam ne tas rūpėjo. Jis tik laukė Četano — gal šis atneš kokių naujienų.

Kai suspindo pirmosios žvaigždės, sugrįžo Četanas ir, kaip abu buvo susitarę, trumpam stabtelėjo prie Harkos. Harka pastebėjo, kad Četano judesiai kažkokie neramūs, o tai jau buvo daugiau negu paprastas skubėjimas.

— Tu esi dar berniukas,— sušnibždėjo vaikinas Harkai,— bet turi žinoti štai ką: pauniai jau nebešoka bizonų šokio. Jie turi mėsos.

Harka ir pats gerai nežinojo, ką jis pajuto, išgirdęs šiuos žodžius. Greičiausiai ne ką kita kaip išgąstį.

— Jie medžiojo?

— Nemedžiojo, bet turi mėsos.

Dabar Harka iš tikrųjų išsigando.

— Iš kur?

— Jie susikūrė laužus ir kepa mėsą. Senoji Antilopė nubėgo pirma manęs, dabar jis turbūt jau tavo tėvo palapinėje ir viską pasakoja vadui.

Senoji Antilopė buvo geriausias giminės bėgikas. Jo tėvas ir senelis taip pat buvo greičiausi tarp savo bendraamžių, o vienas iš trijų Senosios Antilopės sūnų vadinosi Jaunoji Antilopė, nes, būdamas penkerių metų, bėgiojo greičiau negu kiti septynmečiai. Tad nebuvo abejonės, kad Senoji Antilopė stovyklą pasiekė pirmiau už Četaną, ir kad vadas Matotaupa sužinojo šią naujieną anksčiau negu jo sūnus Harka.

— Četanai, iš kur pauniai gavo mėsos?

— Nežinau.

— Gal jiems davė Didžioji Paslaptis?

— Nežinau.

— Bizonų mėsos?

— Bizonų mėsos.

Pirmą kartą per šį badmetį Harka pajuto tikrą silpnumą. Bizonų mėsos! Jo motinos žudikai ryja bizonų mėsą, skaniai kvepiančią keptą nugarinę, smegenis, kepenis! Jie srebia maistingą stiprų mėsos sultinį, jie, žudikai!..

— Kaip tu manai, Četanai, kausis mūsų vyrai ar ne? Kiek karių turi pauniai?

— Jų beveik visas šimtas.

— Šimtas. Trigubai daugiau negu Lokės giminėj.

Četanas nenorėjo ilgiau gaišti, jam reikėjo nunešti šią žinią į stovyklą. Harka kartu su juo nubėgo į tėvo tipi.

Palapinės vidury degė ugnis, prie jos sėdėjo Matotaupa ir Saulės Lietus, nutvieksti besiplaikstančių liepsnos liežuvių. Rausvoje ugniakuro šviesoje šešėliai atrodė dar juodesni. Harka nulindo į palapinės gilumą, kur sėdėjo Untšida, Šešoka ir broliukas su sesute, o taip pat ir naujasis jo brolis Šonka. Jis klausėsi Četano pranešimo, ir jo širdis ėmė vėl neramiai plakti. Berniukas matė abiejų vadų veidus — jie sėdėjo vienas prieš kitą ir nebylūs žvelgė į ugnį. Harka juto, kad jie pasipiktinę ir pilni nevilties — juk leistis į mūšį dėl maisto su trigubai stipresniu priešu labai rizikinga.

Bet iš kur pauniai gavo mėsos, matyt, ir jie nežinojo. Žvalgai tik tiek pranešė, kad iš pietų pusės atėjo paunių

kolona ir atnešė mėsos ryšulius, suvyniotus į bizonų odą.

— Lokės giminės vyrai pasitars, ką daryti,— tarė Matotaupa, ir iš to pasidarė aišku, kad šį vakarą nieko nebus nuspręsta, nes bendrą pasitarimą galima bus sušaukti tik rytojaus rytą.

Harka kartu su moterimis ir vaikais nuėjo gulti, bet ir čia jis niekaip negalėjo nurimti. O kad turėtų jis dabar macavakeną! Su juo galėtų naktį išgąsdinti šimtą lankais ir strėlėmis ginkluotų paunių. Jis vienas! Macavakeną! Toji mintis skverbėsi vis giliau ir giliau į jo smegenis ir vis nedavė ramybės.

Pagaliau neištvėręs berniukas išėjo iš palapinės. Jo guolis buvo netoli angos, ir tik viena Untšida pastebėjo, kaip jis išslinko laukan.

Iš pradžių Harka nėjo toli. Žengęs kelis žingsnius, sustojo prie burtininko palapinės. Priešais ją ant ilgos karties tarp burtininko kaukių ir džiovintų žvėrių kailių kabėjo macavakenas, tas, kuris nužudė jo motiną ir kurį Harka laimėjo kovoje, o paskui paaukojo Didžiajai Paslapčiai. Dabar jam nevalia jo pasiimti. Nevalia jam apie tai ir galvoti. Harka stovėjo ir ilgai žiūrėjo į macavakeną.

Paskui jis išbėgo iš stovyklos, norėdamas tamsoje ir vienatvėje viską gerai apsvarstyti. Žvalgų akyse perbrido brastą ir šlapiomis, sužvarbusiomis kojomis pabėgėjo galiuką į šiaurę. Ten jau nebebuvo sargybinių: užteko, kad plati upė buvo saugoma iš pietinio kranto. Niekas Harkos nepašaukė atgal. Sargybiniai žinojo, kad vado sūnus — drąsus ir sumanus berniukas, ir leido jam eiti, kur jis nori.

Peiliu ginkluotas Harka ėjo paupiu aukštyn. Aplinkui buvo labai tylu. Visa stovykla atrodė kaip išmirusi, nes atėjus vakarui vyrai liovėsi tuščiai šokę bizonų šokį. Tik retkarčiais garsiau sušniokšdavo upė, o paskui ir vėl buvo girdėti vien monotoniškas jos pliuškenimas.

Kai nakties vėjas nudžiovino Harkos odą, jis susiieškojo vietą, kur galėtų viską aplinkui matyti, o kartu pailsėti ir ramiai pagalvoti. Jis gerai pasislėpė žolėje, netgi galvą apsidėjo žolėmis, kad niekas nepastebėtų, kai iš-

kiš ją iš savo slėptuvės, ir galutinai apsisprendė praleisti čia visą naktį vienas. Prerijose reikėjo būti labai atidžiam, tad nebuvo kada galvoti apie macavakeną, o ir pats Harka norėjo kitur nukreipti savo mintis. Berniukas narsiai kovojo su alkiu ir nuovargiu. Jis norėjo pats save išmėginti, ar sugeba kaip reikiant valdytis.

Sprendžiant pagal žvaigždes, jau buvo netoli vidurnakčio. Staiga Harka pastebėjo, kad į šiaurę nuo jo sujudėjo aukšta žolė. Kadangi žolė palinko ne pavėjui, o prieš vėją, berniukas spėjo, kad ten turi būti koks žvėris arba žmogus. Tačiau jis neišgirdo jokio šlamesio, vadinasi, tas gyvas daiktas buvo labai vikrus ir judėjo labai tykiai. Berniukas sukluso. Tačiau ir dabar nieko neišgirdo. Todėl nusprendė, kad tas gyvas daiktas tebėra toje pačioje vietoje, kur pirma sujudėjo žolė. Gal ten kokio žvėries urvas? O gal ten pasislėpė žmogus?

Ką daryti?

Harka dažnai eidavo su tėvu medžioti ir žinojo, kad visada reikia būti kantriam. Jis laukė. Truputį pakėlė galvą, kad galėtų toliau matyti, bet labai pamažu ir atsargiai, kad žolių vainikas per daug nekristų į akis. Staiga jis krūptelėjo — netoliese, už kelių įtartinai sujudėjusių žolės stiebelių, pastebėjo koją, nedidelę vaiko koją, ir tokioje padėtyje, tarsi tas vaikas būtų gulėjęs kniūpsčias, galvą paslėpęs už aukštų žolių kuokšto.

Gal kuris nors iš Jaunųjų Šunų atsekė paskui Harką ir dabar tyko iš netyčių jį užklupti? Na, jeigu taip, tai jis tuoj pamatys, kaip Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis Vilko Nugalėtojas moka su juo susidoroti. Kad čia būtų koks paunis, sunku buvo patikėti, nes kad ir kokią didelę laisvę turi indėnų vaikai, bet šitaip arti priešų stovyklos jie nedrįs prieiti.

Harka nusprendė nieko nesakyti sargybiniams ir veikti pats. Jis norėjo tą nepažįstamą berniuką apeiti iš kitos pusės ir užklupti jį netikėtai.

Šitoks nuotykis jį labai gundė.

Tyliai kaip gyvatė nušliaužė jis į nedidelę lomelę. Nusprendęs, kad nepažįstamasis jo čia nepamatys, Harka ėmė judėti greičiau, bet labai atsargiai, kad nebūtų jokio šnaresio. Tyliai šliaužti prerijose buvo nesunku, daug leng-

viau negu miške, nes čia nebuvo sausų šakelių ir sausų lapų. Atsargumo dėlei Harka padarė didelį lankstą ir iš šiaurės pusės pasuko link tos vietos, kur pirma matė berniuko koją. Juo arčiau jis slinko, juo labiau žiūrėjo atsargumo.

Pagaliau pastebėjo tą, kurio ieškojo!

Nepažįstamasis gulėjo kniūpsčias, plačiai išskėtęs kojas. Veidu jis buvo įsikniaubęs į žemę, rodos, miegojo. Bet gal jis tik dedasi miegąs? Gal pastebėjo Harką ir apsimesdamas nori jį prisivilioti, kad paskui galėtų netikėtai užpulti? Reikia būti atsargiam! O geriausias atsargumas — pulti pačiam. Ir kuo greičiau.

Kaip laukinė katė šoko jis nepažįstamajam ant nugaros, kairiąja ranka pagriebė už gerklės, o dešiniąja užsimojo su peiliu.

— Kas tu toks? Sakyk!

Vietoj atsakymo pasigirdo tik kažkoks neaiškus garsas, nepažįstamasis truputį krustelėjo, bet tai nebuvo panašu į pasipriešinimą. Naudodamasis proga, Harka įdėmiau pažvelgė į berniuką. Šis buvo su trumpom kelnėm ir nudryžusiais marškiniais. O kokie keisti jo plaukai! Tokių garbiniuotų plaukų Harka dar niekados nebuvo matęs. Mėnulio šviesoj oda atrodė tamsi. Harkai nejučiom dingtelėjo anas neįprastas radinys — kapšelis su kriauklėm. Ar tik neturi tos kriauklės ko nors bendro su tuo garbiniuotu berniuku?

Kairiuoju keliu Harka buvo įsispyręs į žemę, o dešinįjį — įrėmęs berniukui į nugarą. Bet ką jam toliau daryti? Be reikalo nenorėjo berniuko žudyti. Žinant dabartinę Lokės giminės padėtį turbūt išmintingiausia būtų pasigauti belaisvį. Jis galėtų pasakyti, ką veikia ir mano priešas. Bet Harka nenorėjo prarasti ir savo pranašumo, kurį turėjo įgijęs prieš šį berniuką. Ne taip lengva buvo apsispręsti.

Garbanius buvo labai liesas — vieni kaulai ir oda. Kai Harka atleido jam gerklę ir paklausė: „Pasiduodi?" — pasigirdo vėl kažkoks nesuprantamas garsas, ir visas jo kūnelis staiga suglebo. Tai buvo ženklas, kad berniukas pasiduoda. O gal čia tik klasta?

Harka nusprendė įsitikinti. Iškėlęs smailą dviašmenį peilį, jis paleido berniuko kaklą ir pašoko nuo žemės. Dabar jis buvo tikras, kad nepažįstamasis neturi ginklo.

— Apsisuk ir kelkis! — paliepė jis.

Bet berniukas, matyt, nesuprato jo žodžių. Tada Harka įsikando peilį, greitai nusikabino nuo kaklo tuščią makštį su odiniu pasaitėliu ir, kadangi jo belaisvis ir toliau gulėjo nejudėdamas, nutvėrė jo rankas ir mikliai surišo ant nugaros. Berniukas visai nesipriešino.

Harkai pašoko pyktis — koks gi malonumas kovoti su priešininku, kuris nė nesistengia gintis! Jis paniekinamai spirtelėjo belaisvį koja, kad tas žinotų, ko yra vertas jo akyse, paskui tris kartus viaukštelėjo, mėgdžiodamas kojotą,— perspėjo sargybinius. Tarp kitko, Harka taip puikiai mokėjo mėgdžioti kojotų viaukšnojimą, kad stovykloje tuoj pat ėmė skalyti keli šunys. Harka tikėjosi, kad, išgirdęs jo ženklą, iš anapus upės atskubės koks sargybinis. Ir neapsiriko. Akies mirksniu lyg iš žemės išdygo Senoji Antilopė. Harka jam trumpai apsakė, kas atsitiko. Senoji Antilopė nustebęs apžiūrėjo surištą berniuką, kiek pagalvojo, paskui užsimetė jį ant pečių ir susikūprinęs dideliais šuoliais nukurnėjo upės link. Harka nusekė paskui jį. Pribėgę netoli upės ir pasijutę saugiau, nes čia pat jau buvo sargyba, kuri galėjo juos apginti, abu sulėtino žingsnį ir pagaliau visai ramiai perbrido upę. Pietiniame krante jau laukė jų Matotaupa su keliais kariais. Iš čia visi nuėjo į vado palapinę. Untšida, Šešoka ir Šonka buvo jau prabudę. Šešoka užkūrė ugnį, ir Senoji Antilopė, nusiėmęs nuo pečių belaisvį, paguldė jį ugniakuro šviesoje. Nepažįstamasis berniukas išplėtęs akis spoksojo į karius. Jo akys buvo didelės, juodos, o oda tamsi tamsi.

Matotaupa priėjo prie jo ir paklausė:

— Kas tu toks?

Berniukas kažką atsakė, bet niekas nesuprato jo žodžių.

— Odos ir dažų! — tarė vadas Untšidai, ir, kai toji viską atnešė, Matotaupa atrišo berniukui rankas ir pasodino. Paskui, pats atsisėdęs šalia, parodė, kaip reikia piešti dažais paveiksliukus odoje. Berniukas labai atidžiai vis-

ką dėjosi į galvą ir, supratęs, kad tokiu būdu galės susikalbėti, uoliai griebėsi dažų. Vadas labai įdėmiai stebėjo, kaip berniukas piešia. Harka, gerai pažinodamas tėvą, iš veido suprato, kad šis patenkintas. Matyt, tas garbiniuotaplaukis ir juodaakis nudryžusiais marškiniais visai nesugriuvęs, kad taip greit sugebėjo įsiteikti vadui. Harka lengviau atsikvėpė. Gal ir neblogą belaisvį jis paėmė.

Geras dvi valandas berniukas rūpestingai piešė, kol viską išsipasakojo. Kartais jis susimąstydavo, kokiu paveikslėliu aiškiau ir trumpiau būtų galima išsireikšti.

Matotaupa, matyt, viską suprato žiūrėdamas, kaip berniukas piešia, nes kai į palapinę įėjo Havandšita, jis tuoj pat perdavė jam pripieštas odos juosteles. Šis ilgai jas stebėjo, paskui, netaręs nė žodžio, perdavė Saulės Lietui, kuris taip pat labai įdėmiai jas apžiūrėjo ir grąžino Matotaupai.

Harka tiesiog nenustygo vietoje iš nekantrumo.

— Pirmiausia kalbės Matotaupa,— tarė burtininkas.

— Hau,— atsakė karo vadas.— Kalbanti oda praneša mums daug naujienų. Šio berniuko, kurį pagavo mano sūnus Harka, tėvą baltieji žmonės atgabeno iš anapus Didžiųjų Vandenų, ir jis turėjo jiems dirbti. Jie dažnai jį mušdavo. Ar ne taip?

Havandšita ir Saulės Lietus patvirtino jo žodžius. Harka atsistebėti negalėjo, kaipgi žmogus gali leistis mušamas.

Matotaupa kalbėjo toliau:

— Baltieji žmonės mūsų žemėje suskilo į dvi gentis: šiaurinę ir pietinę. Jie iškasė kovos kirvį ir jau seniai kovoja tarpusavyje. Pietinė gentis rimbu verčia dirbti juoduosius žmones, moteris ir vaikus, atsigabentus iš anapus Didžiųjų Vandenų. Šiaurinė gentis kovoja prieš šitokią savivalę.

— Vadinasi, šiaurinės genties žmonės teisingesni? — paklausė Saulės Lietus.

Matotaupa papurtė galvą.

— Šito aš ir pats gerai nežinau. Šiaurinė gentis sugalvojo kažkokį keistą dalyką, kurio aš nesuprantu. Ji sumanė nutiesti taką per prerijas. Tas takas eitų į pietus

nuo Arklių upelio, kur mes ketiname statytis palapines. Tuo taku jię žada paleisti bėgioti kažkokią paslaptingą pabaisą.

— Aš irgi tą išskaičiau iš odos. O gal ta pabaisa jau atsidangino čionai ir surijo mūsų bizonus?

Matotaupa dar kartą peržiūrėjo piešinius.

— Ne, pabaisa nesuėdė bizonų, man atrodo, ji juos užmušė. Ir dalį jų mėsos pasiėmė pauniai.

Išgirdę šią žinią, kurią vadas išskaitė iš kalbančios odos, visi pasibaisėję nutilo. Jeigu jau šiaurinės genties žmonės pasiuntė tokią pabaisą, kuri naikina bizonus, vadinasi, prerijų gyventojų reikalai visai prasti — tai siaubinga nelaimė, tiesiog neįsivaizduojama nelaimė.

Pagaliau Matotaupa nutraukė tą kraupią tylą ir šitaip prašneko:

— Lokės giminės žmonės žinos, ką jiems daryti. Mes atimsime iš paunių mėsą; mes įtempsime savo lankus, ir mūsų strėlės užmuš šiaurinės genties pabaisą. Aš pasakiau, hau!

Tačiau šį kartą toks sprendimas vyrų nė kiek nepradžiugino, jie tik dar labiau susirūpino. Tiesa, saulėtomis rudens dienomis, po nusisekusios medžioklės, kai kariai būdavo sotūs, visi tiesiog veržte verždavosi į mūšį, norėdami išmėginti jėgas ir įrodyti priešams savo pranašumą. Tada jie ir patys kartais padarydavo kokį drąsų išpuolį, tikėdamiesi, kad burtininkas ir vadas už tai jų nebars. Bet dabar vyrai buvo alkani, išsekę, jų eilės praretėjusios, o priešas trigubai pranašesnis skaičiumi, be to, šiaurinės baltųjų genties pabaisa atrodė iš tiesų paslaptinga ir gąsdinanti, ir dar niekas negalėjo pasakyti, ar išvis įmanoma ją sužeisti strėlėmis. Bet kažką daryti vis tiek reikėjo.

Saulės Lietus ir Havandšita pasiūlė rytojaus dieną sušaukti bendrą pasitarimą.

— Rytoj mes surūkysime pasitarimo pypkę,— tarė Matotaupa.— O dabar, kai jūs žinote svarbiausiąjį dalyką, aš noriu jums pranešti kitą, ne tokį svarbų, kurį sužinojau iš kalbančios odos. Šio berniuko tėvas dirbo pas pietinės genties baltuosius ir pabėgo kartu su sūnumi. Negalėdamas surasti kelio pas šiaurinę gentį, jis bastėsi po

prerijas, ir čia jį vėl pačiupo baltieji, tie, kurie tiesia taką pabaisai. Tiesa, jie taip pat priklauso šiaurinei genčiai, bet, dirbdami toli prerijose, gali daryti, ką tik nori. Jie paėmė berniuko tėvą į nelaisvę ir privertė jiems tarnauti. Tada šis vėl pabėgo kartu su sūnumi, bet baltieji pastebėjo ir pradėjo šaudyti iš macavakeno.

Harka krūptelėjo. Macavakenas! Tas žodis vėl jį nusmelkė nuo galvos ligi kojų.

— Baltieji žmonės sužeidė šio berniuko tėvą, bet jis vis tiek pabėgo,— pasakojo toliau Matotaupa.— Jis nutarė kreiptis pagalbos pas raudonodžius karius ir pakliuvo pauniams į rankas. Pauniai broliaujasi su baltaisiais, tiesiančiais taką tai pabaisai, tad šio berniuko tėvas trečią kartą pakliuvo į nelaisvę. Jie laiko jį surakinę ir nori atiduoti baltiesiems, mainais gaudami už tai dar daugiau bizonų mėsos. Vieną naktį berniukas slapčia prislinko prie surakinto tėvo, ir šis liepė jam bėgti pas mus ir viską pranešti. Tai štai kaip.

— Tai štai kaip,— tarė Havandšita.

— Tai štai kaip,— pakartojo ir Saulės Lietus.

— Reikia išvaduoti berniuko tėvą,— tarė Matotaupa.— Šitą klausimą mes taip pat rytoj aptarsime.

Havandšita ir Saulės Lietus sutiko su vado nuomone, ir kadangi visi esminiai reikalai buvo aptarti, trys vyrai atsisveikino ir išsiskyrė.

Matotaupa atidavė vos gyvą iš bado berniuką moterims, ir Untšida su Šešoka pamaitino jį paskutiniais maisto likučiais. Kai berniukas pavalgė, Harka paėmė jį už rankos ir nusivedė į savo guolį — atsiguls su juo po vienu apklotu ir sušildys jį savo kūnu. Harka buvo patenkintas, kad paėmė tokį drąsų ir protingą belaisvį. Jis išmokys jį dakotų kalbos ir priims į Jaunųjų Šunų būrį.

Bet prieš užmiegant jam vis nedavė ramybės mintis: šiaurinės genties baltieji, norintys nutiesti taką bizonus naikinančiai pabaisai, turi macavakeną! Turi macavakeną!

Pagaliau jį įveikė nuovargis, ir, susiglaudęs su savo belaisviu, Harka užmigo. Naktį sapnavo baisų sapną. Rodos, mato tą siaubingą pabaisą ir žmones su macavakenais, tiesiančius pabaisai taką per prerijas. Takas panašus

į tą, kuriuo kiekvienais metais praeina tūkstančiai bizonų, palikdami vien tik juodą sutryptą žemę. Kitokių kelių Harka nebuvo matęs. Sapne jis niekaip negalėjo suprasti, kam tai pabaisai reikia atskiro tako, juk prerijose kiekvienas arklys gali puikiausiai bėgioti be jokio kelio. Kažkoks milžiniško ūgio burtininkas klausinėjo jį šito ir sakė: „Mirsi, jeigu neatsakysi man į šį klausimą."

Harka pabudo šalto prakaito išmuštas. Jis pastebėjo, kad ir jo belaisvis šalia nemiega. Deja, juodu negalėjo susikalbėti, tad dar labiau prisiglaudė prie kits kito ir, pajutę malonią raminančią šilumą, greit vėl nugrimzdo į palaimingą gaivinantį snaudulį.

Vos pradėjus brėkšti rytui, berniukai atsikėlė. Harka paėmė savo draugą už rankos ir nubėgo su juo prie upės.

Ten jau buvo susirinkę nemažai Jaunųjų Šunų. Bet kai pasirodė Harka su savo naujuoju draugu, tuoj subėgo jų visas būrys — trisdešimt vienas berniukas. Tai buvo vikriausi, stipriausi ir išmintingiausi berniukai nuo devynerių ligi dvylikos metų amžiaus. Harpstena, pavyzdžiui, buvo priimtas į Jaunųjų Šunų būrį dėl to, kad taikliai šaudė iš lanko.

Harka pristatė visiems savo naująjį draugą:

— Tai Juodoji Oda Garbiniuota Galva. Jis yra mano brolis ir gyvena mano palapinėje. Jo genties medžioklės plotai labai toli nuo čia, anapus Didžiųjų Vandenų. Baltieji plėšikai ir Ilgieji Peiliai pagrobė jo tėvą ir išsivežė su savimi. Dabar jis surakintas kankinasi paunių nelaisvėje!

Jaunieji Šunys ėmė rėkti, reikšdami savo nepasitenkinimą, kad pauniai susidėjo su baltaisiais plėšikais.

— Bet Juodoji Oda Garbiniuota Galva narsus berniukas! — kalbėjo toliau Harka.— Jis atbėgo pas mus ir papasakojo apie savo tėvo nelaimę. Lokės giminės kariai išvaduos Garbiniuotos Galvos tėvą!

— Hau, hau, hau! — sušuko visas ratas berniukų.

Paskui vienas paklausė:

— Ar Garbiniuota Galva moka plaukti?

— O kaipgi! — atsakė Harka, nors ir pats to gerai nežinojo. Tačiau jam atrodė neįmanomas daiktas, kad ber-

niukas nemokėtų plaukti. Jis pamojo Garbiniuotai Galvai sekti paskui jį, šoko į vandenį ir nuplaukė prieš srovę.

Garbiniuota Galva tuoj pat pūkštelėjo į vandenį ir nusivijo Harką. Tačiau jis plaukė kitaip negu Harka. Šitaip plaukiant berniukai dar niekados nebuvo matę. Nustebę jie šaukė:

— Žiūrėkit, žiūrėkit, jis plaukia kaip varlė!

— Bet kaip greitai varosi į priekį!

— Pamėginkim, gal ir mums taip išeis.

Na ir buvo dabar berniukams juoko! Visi mėgino plaukti taip kaip Garbiniuota Galva, tačiau iš karto jiems nelabai sekėsi. Kai kurie murktelėjo į vandenį, prunkštė ir kvatojo. Kiti tyčia išdarinėjo visokius juokus ir nardė į vandenį, lyg skęsdami. Visi buvo labai patenkinti. Harka priplaukė seklią vietą ir atsistojęs žiūrėjo, kaip prie jo plaukia Garbiniuota Galva. Šis irgi pajuto po kojomis smėlėtą dugną ir atbrido prie Harkos. Harka judesiais parodė, kad būtų gerai pasimokyti vienam iš kito. Berniukas sutiko. Iš pradžių abu kapstėsi labai nevykusiai, bet greitai įgudo ir galų gale jau plaukė visai neblogai.

Kai pasidarė šalta, berniukai išlipo iš vandens, gerai įsitrynė lokio taukais ir nubėgo prie palapinių. Harka vėl nusivedė Garbiniuotą Galvą pas save. Naujokui, matyt, patiko Harka ir Jaunieji Šunys. Dabar jis pirmą kartą nusišypsojo. Ir dar kaip nusišypsojo! Net juodos jo akys suspindėjo. Jos buvo didelės, didesnės negu dakotų berniukų, tą Harka iškart pastebėjo. Mat tas tamsiaodis berniukas ligi šiol gyveno ne prerijose, kur žmonės, saugodami akis nuo vėjo, smėlio ir spiginančios saulės, dažnai turi būti prisimerkę.

Untšida padavė vaikams — Garbiniuotai Galvai, Harpstenai ir Uinonai — džiovintų uogų. Harka pusryčių atsisakė pareiškęs, kad jis kaip ir vyrai valgys tik vakare. Jis užsitraukė ledžingus, pritvirtino juos prie diržo ir žiūrėjo, kaip Garbiniuota Galva maunasi savo trumpas kelnes ir velkasi nučiurusius marškinius. Harka priėjo prie berniuko ir pačiupinėjęs medžiagą, iš kurios buvo pasiūti tie nestiprūs drabužiai, baisiai nustebo, nes austos medžiagos jis kaip gyvas dar nebuvo matęs.

Iš palapinės gilumos pasirodė Šonka. Jis su panieka nužvelgė berniuko drabužius. Harka pastebėjo tą jo žvilgsnį ir tuoj pat priėjo prie Untšidos. Toji iš karto viską suprato ir padavė jo šventinius drabužius — išsiuvinėtus mokasinus, ledžingus ir švarkelį. Harka pasiūlė juos Garbiniuotai Galvai. Tačiau šis tik žiūrėjo į Harką ir nežinojo, ką daryti. Tada Harka nurengė berniuką ir vėl padavė jam drabužius, rodydamas, kad reikia juos apsivilkti. Berniukas suprato, tuoj apsirengė ir nustebęs ėmė apžiūrinėti save. Nors ir liesas, su Harkos šventiniais drabužiais jis atrodė gana šauniai. Ūgio jis buvo beveik tokio pat kaip Harka, o ir amžiumi turbūt nedaug nuo jo skyrėsi. Berniukas kažką pasakė Harkai, ir nors šis nesuprato jo žodžių, jam viską atskleidė veidas — jame švytėjo tokia laimė ir tiek daug dėkingumo, kad Harka vėl pasijuto kaip devintam danguj.

Šonka tuo tarpu išsliūkino iš palapinės. Šešoka atrodė kažkokia surūgusi.

Harka vėl nusivedė savo naująjį draugą prie upės, ir ten tuoj pat susirinko visas Jaunųjų Šunų būrys. Tačiau šį kartą Harka atėjo čia ne maudytis, jis patraukė paupiu aukštyn, kur buvo drėgnas smėlėtas krantas ir visai neaugo žolė. Dabar jam rūpėjo ne žaidimai, o klausimas, kaip išvaduoti Garbiniuotos Galvos tėvą. Vyrai šiandien gana ilgai svarstys šį klausimą, tad ir berniukai per tą laiką gali aptarti savo veikimo planą.

Harka pasiūlė apspitusiems jį vaikams gerai pagalvoti, ir visi su džiaugsmu sutiko. Kartu jie išklausinės naujoką visų smulkmenų, nes paskui, ko gero, vyrai pasikvies jį į pasitarimą, norėdami gauti kuo daugiau žinių.

— Mes kalbėsimės piešinėliais,— apskelbė Harka.— Čia šlapias smėlis, ir jame bus lengva piešti, o paskui, kas nereikalinga, ištrinti!

Jis nusismailino šakelę, nubraižė smėlyje daug palapinių, plikagalvį vyrą su kuokštu plaukų ant pakaušio — atseit, paunį,— o šalia kitą žmogų, labai panašų į garbiniuotaplaukį berniuką, tik surištomis rankomis, ir parodė piešinį naujokui.

Garbiniuota Galva suprato. Jis paėmė iš Harkos šakelę, nutrynė virves nuo rankų ir nupiešė ant kojų, truputį pergrupavo palapines ir nuvedė liniją, rodančią, ku-

rioje palapinėje yra belaisvis. Be to, piešinyje jis pažymėjo, kur aplink stovyklą išsidėstę paunių žvalgai. Lokės giminei tai buvo labai svarbios žinios!

Abu berniukai taip buvo įsitraukę į savo darbą, kad nė nepastebėjo, kaip aplink juos susirinko ne tik Jaunieji Šunys, bet ir keli kariai, pagaliau atėjo ir pats vadas. Pamatę Matotaupą, Harka ir Garbiniuota Galva sumišę atsitraukė.

Vadas kaip tik ėjo į pasitarimą. Jis buvo apsisiautęs labai gausiai išsiuvinėtą švarką, o ant galvos užsidėjęs erelių plunksnų karūną su ilga tų pačių plunksnų uodega.

— Na,— šypsodamasis kreipėsi jis į Harką,— dabar mes jau žinome, kur yra mūsų mažojo juodojo sūnaus tėvas. Bet kaip jį išvaduoti? Ką gi mums patars Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis Vilko Nugalėtojas?

Harka visas paraudo kaip ugnis. Atsakyti į tokį klausimą buvo nelengva. Juk jo klausėsi šitiek žmonių, ir jeigu atsakysi nei šį, nei tą, visi paskui tiktai juoksis. Harka valandėlę pagalvojo, tada liepė savo garbiniuotaplaukiui draugui parodyti piešinyje, kokiu keliu jam pavyko pasprukti iš stovyklos. Tikriausiai į vaiką žvalgai nekreipė per daug dėmesio. Berniukas parodė, kad iš vakarų pusės paunių stovykla saugoma silpniausiai.

— Mano juodojo brolio tėvą reikia išvaduoti ne jėga, o gudrumu,— pradėjo Harka.

— Gal Harka mano, kad Lokės giminės vyrai bijo dar vienos atviros kovos su pauniais?

— Ne! — ramiai atsakė berniukas.— Bet prieš pradėdami kovą, turime kuo daugiau surinkti žinių apie priešą. Be to, reikia iš anksto išvaduoti Garbiniuotos Galvos tėvą. Mat, prasidėjus kovai, pauniai visų pirma sunaikins belaisvį. O šito mes neturime leisti. Todėl aš patariu veikti gudrumu.

— Gerai,— patenkintas tarė vadas.— O kokio gudrumo tu mums patartum griebtis?

Harka ir čia mikliai išsisuko:

— Vienintelis, kas pažįsta paunių stovyklą, yra mano brolis Juodoji Oda Garbiniuota Galva. Tegu jis mums pataria, kaip slapčia išvaduoti jo tėvą!

Matotaupa nusijuokė.

— Vadinasi, tu mano klausimą perduodi jam? Tegu kalba Juodoji Oda Garbiniuota Galva!

Išaiškinti šį klausimą naujokui buvo ne taip sunku. Harka pasišaukė du Jaunuosius Šunis: vienas iš jų turėjo vaizduoti sužeistą ir surištą berniuko tėvą, kitas — priešą paunį.

Juodoji Oda greit viską suprato, paskui susimąstęs palingavo galva ir išpūtė dideles juodas akis.

— Na, kalbėk! — paragino jį Harka.

Juodasis berniukas nubraižė smėlyje savo tėvą, o šalia jo — kryžių. Šis ženklas buvo žinomas ir dakotams. Jis reiškė mainus.

— Mainyti,— tarė Harka.— Bet į ką? Mėsos mes neturime.

Juodoji Oda Garbiniuota Galva atrodė labai sunerimęs. Jis vis nenuleido akių nuo Harkos, tarsi tikėdamasis, kad šis atspės jo mintis, kurių jis nenorėjo balsu sakyti.

— Ko tu taip žiūri į mane? — paklausė vado sūnus savo naująjį draugą.— Aš mielai atiduočiau viską, ką tik turiu, kad tik galėčiau išvaduoti tavo tėvą. Bet aš mažai ko turiu,— ir Harka skėstelėjo rankomis.

Berniukas, matyt, suprato tą jo mostą. Valandėlę jis dar svyravo, paskui ryžtingai priėjo prie Harkos, įkišo ranką jam į prijuostės kišenę ir ištraukė kažkokį daikčiuką, su kuriuo Harka rytą pabudęs žaidė, o paskui rengdamasis įsikišo į kišenę. Tai buvo blizgantis akmenukas, kurį Harka kadaise rado paupy prie Juodųjų kalnų. Juodoji Oda Garbiniuota Galva nubraižė jį smėlyje kaip mainą už tėvą ir dviem pirštais iškėlė aukštyn. Paskui, smailia šakute braižydamas toliau, paaiškino, kad tas savotiškas akmenukas iš paunių rankų nukeliaus į pietus, kur statomas pabaisai kelias, ir iš ten pauniai gaus mėsos. Todėl tas akmenukas jiems yra labai brangus, ir jie sutiktų už jį atiduoti sužeistą belaisvį.

Harka ligi pat galo atidžiai sekė tuos savo draugo aiškinimus, bet dabar jis pastebėjo, kad tėvas ūmai pasidarė lyg nebe tas: tik suraukė antakius, visas įsitempė.

Ir štai atsitiko netikėtas dalykas. Matotaupa išplėšė aukso grynuolį berniukui iš rankų ir baisiausiai įpykęs visų akyse sviedė jį upėn.

— Šalin jį, šalin! — rėkė jis.— Tai piktas akmuo, piktųjų dvasių akmuo. Jis traukia į mūsų kraštą baltuosius priešus ir jų pabaisas! Tegu jį praryja vanduo, kad daugiau jis neiškiltų į dienos šviesą! Aš pasakiau, hau!

Visi baisiausiai išsigando — taip pat ir Harka.

— Iš kur tu ėmei tą akmenį? — paklausė jį tėvas ir nelaukdamas atsakymo paliepė: — Eikš su manim į palapinę.

Harka pakluso ir eidamas pažvelgė į savo naująjį draugą. Tas buvo kaip nesavas, lūpų kampučiai virpėjo lyg vaiko, kuris, rodos, tuoj tuoj pravirks. Harka mielai būtų pasiėmęs ir jį drauge, juk Juodoji Oda Garbiniuota Galva visai nekaltas, kad tas nelemtas akmuo atsidūrė stovykloje. Nesusipratimas greitai išaiškės. Bet jam nebuvo kada šnekėtis, nes reikėjo skubėti paskui tėvą, kuris greitai žingsniavo savo palapinės link.

Visi žiūrėjo nustebę, ir niekas nedrįso nė žodžio ištarti.

Atsivedęs Harką į tipi, Matotaupa liepė vaikams ir moterims išeiti.

Harka liko su tėvu vienas. Matotaupa įveikė savo susijaudinimą ir susimąstęs atsisėdo prie ugniakuro. Ten jis pasišaukė ir Harką, kuris, nežinodamas ką daryti, stovėjo prie palapinės angos.

Vadas ne iš karto pradėjo kalbą. Jis sėdėjo ir rūkė pypkę, o Harka mintimis perkratinėjo paskutinius įvykius ir laukė tėvo žodžio.

— Harka Kietasis Akmenie Nakties Akie Vilko Nugalėtojau,— pagaliau prabilo Matotaupa,— kur tu radai šitą akmenį arba kas tau jį davė?

Harka, springdamas iš susijaudinimo, trumpai papasakojo, kaip atsitiktinai aptiko tą geltoną akmenuką ir pasiėmė su savimi, nes akmenukas jam patiko.

Matotaupa ilgai žiūrėjo į išblėsusį ugniakurą, paskui labai griežtai tarė:

— Niekada baltasis žmogus neturi sužinoti apie šį ra-

dinį. Niekada! Girdi, Harka? Ar tu supratai mano žodžius?

— Supratau, tėve. Niekada.

— Tai, ką tu radai, baltieji žmonės vadina auksu, jie trokšta to aukso ir įmanytų dėl jo mus visus išžudyti ir apiplėšti mūsų miškus. Tačiau jie nežino, kokiose mūsų medžioklės vietose galima jo rasti, bet man atrodo, kad jie jau pradeda jo ieškoti. Mums nevalia nė žodžiu apie jį prasitarti. Tu supranti mane?

— Taip, tėve.

— Net jeigu jie tave ant ugnies degins, norės išplėšti iš krūtinės širdį, lups gyvam odą — ir tada tu tylėsi?

— Tylėsiu, tėve. Aš mokysiuos iškentėti bet kokį skausmą. Hau.

— Gerai. Aš žinau, kad tu būsi narsus karys. Todėl noriu jau dabar patikėti tau paslaptį, kurios nesu atskleidęs nė vienam žmogui. Ar žinai, kodėl aš buvau pasiėmęs tave su savimi tą naktį, kai mes ruošėmės palikti Juoduosius kalnus?

— Nežinau, tėve, bet dabar šiek tiek numanau.

— Tu turi tai žinoti. Tai žinojo mano tėvas, jo tėvas ir jo tėvo tėvas. Aš išgirdau tai iš jų lūpų, ir jų ranka atskleidė man tą paslaptį. Todėl turi ir tu tai žinoti, nes esi mano vyresnysis sūnus. Toje oloje, į kurią mudu buvome įžengę, vienoje slaptoje vietoje galima rasti aukso. Jeigu po bizonų medžioklės mes grįšime ten žiemoti, aš parodysiu tau tą vietą. Bet tu tylėsi, kol pats užsiauginsi sūnų, kuriam galėsi toliau perduoti tą paslaptį.

— Aš tylėsiu, tėve.

— Hau.

— Hau.

Matotaupa giliai atsikvėpė.

— Aš sakiau, kad mes norime išvaduoti Juodosios Odos Garbiniuotos Galvos tėvą, bet tik ne už auksą. Tu supranti mane?

— Suprantu.

— Gerai. Tada pašauk tą berniuką.

Harka pašoko, išlėkė iš palapinės ir kiek kojos neša pasileido prie upės. Jį kankino nerimas — ar tik neatsitiko per tą laiką kokia nelaimė? Tiesa, žmonės, kuriuos

jis sutiko stovykloje ir paupy — moterys, vaikai ir keli vyrai,— atrodė visiškai ramūs, bet tai dar nieko nereiškė: dakotai moka labai gerai slėpti savo jausmus.

Atbėgęs prie upės, Harka nerado Juodosios Odos Garbiniuotos Galvos. Ten stoviniavo tik būrelis Jaunųjų Šunų, bet tie sakėsi nieko nežiną, kur dingo berniukas, užsikalbėję apie tą paslaptingą akmenį, jie visai jį pamiršę. Harka paliko juos ir šoko ieškoti savo naujojo draugo: aplakstė visą stovyklą, nubėgo prie arklių, pažiūrėjo prie šunų, paklausė Četaną, netgi Šonką — niekas nieko nežinojo. Tada Harka nulėkė prie artimiausio sargybos posto. Žvalgai jį išklausė, pakraipė galvas ir dar atidžiau ėmė dairytis aplinkui.

Taigi niekas nežinojo, kur dingo Juodoji Oda Garbiniuota Galva, visi sakėsi nematę net jo pėdsakų. Berniukas tarsi skradžiai žemę prasmego.

Tačiau Harka tuo netikėjo ir nesiliovė ieškojęs. Dar kartą nuėjo jis pas Četaną, bet kai vėl jį to paties pasiteiravo, šis taip sunerimo, kad Harkai kilo įtarimas. Ar iš tikrųjų niekas nieko nežino, ar tik nenori jam sakyti. Niekas! Netgi Četanas?

Sunkia širdimi Harka sugrįžo į stovyklą pasakyti tėvui, kad niekur neradęs Juodosios Odos Garbiniuotos Galvos. Tačiau tėvo nebebuvo palapinėje — jis jau buvo išėjęs į didžiąją aikštę, kur prasidėjo tarybos susirinkimas. Kariai, apsirengę šventiniais drabužiais, sėdėjo ratu ir labai pagarbiai rūkė šventąją pypkę. Paskui prasidėjo kalbos. Moterys ir vaikai, gerbdami susirinkimą, turėjo laikytis atokiau.

Taip darė ir Harka.

Tačiau jo širdį vis graužė nerimas. Jis niekaip negalėjo pamiršti, kaip blyškiame berniuko veide blykstelėjo neapykanta. Kažin ką jis, nesuprasdamas dakotų kalbos, pagalvojo, kai įpykęs Matotaupa sviedė į upę auksą? Tikriausiai pamanė, kad vadas nenori išvaduoti jo tėvo! Ir koks planas tada gimė jo galvoje? Kur jis nuėjo, neramių minčių ir abejonių genamas?

Staiga Harka su siaubu pagalvojo: o jeigu Judoji Oda Garbiniuota Galva vėl nubėgo pas tėvą ir pas paunius ir ten papasakojo apie tą aukso gabaliuką, kurį matė pas

dakotus? Juk vadas liepė nė žodžiu niekam apie jį neužsiminti! O kas gi užčiaups berniukui burną, jeigu jis ims apie tai pasakoti pauniams? . .

Harka vėl nuėjo prie smėlėto upės krano, kur atsitiko visa ta nelaimė: jeigu nori atsekti pėdas, reikia pradėti nuo tos vietos, kur gali tiksliai jas atpažinti. Štai čia stovėjo Juodoji Oda Garbiniuota Galva, kai Harka paskutinį kartą jį matė. Drėgname smėlyje nesunku buvo atskirti berniuko pėdas, nors jis ir avėjo Harkos mokasinais. Harka ilgai stovėjo toje vietoje, gerai įsidėmėjo pėdas, paskui vėl apsidairė. Tačiau ir žolė, ir smėlis aplinkui buvo taip ištryptas berniukų, kad sunku buvo susigaudyti, kur nuėjo Juodoji Oda Garbiniuota Galva. Gal kartais prie brastos? Ir Harka pėda po pėdos ėmė tyrinėti krantą, nes, norint aptikti pėdsakus, reikia gerai tam atsidėti.

Staiga kažkas priėjo prie Harkos. Berniukas buvo taip įsitraukęs į darbą, kad net krūptelėjo išsigandęs. Jis pakėlė galvą ir pamatė šalia Uinoną.

— Ko tau čia reikia? — tarė jis nepatenkintas.— Tik sutrypsi man pėdsakus.

— Nėra ko čia tau ieškoti,— tyliai, bet kažkaip išdidžiai atsakė Uinona. Harka pirmą kartą išgirdo ją šitaip kalbant. Uinona buvo jaunesnė už Harką, bet mergaitės greičiau bręsta, ir Uinona jau nebebuvo vaikas. Sulysęs iš bado jos veidas atrodė sumoteriškėjęs ir įgavęs kažkokio orumo. Harka tik dabar tai pastebėjo. Jis nieko neatsakė seseriai, tik žiūrėjo į ją susigėdęs.

— Harka, aš galiu tau pasakyti, kur dingo Juodoji Oda Garbiniuota Galva,— tarė ji ir nutilo.

— Tik tu viena gali man tai pasakyti? — paklausė Harka.

— Tik aš viena n o r i u tau pasakyti.

— Tai sakyk.— Harka nusisuko, nes nenorėjo parodyti seseriai, koks jis susijaudinęs.

— Aš pasakysiu tau, nors visi kiti tyli, nes taip mums liepė Havandšita.

— Havandšita jums liepė? . .— Harkos balsas sudrebėjo, bet Uinona ramiai pasakojo toliau:

— Tu turi viską žinoti, Harka. Kai tėvas nusivedė tave

į palapinę ir visi nulydėjo jus akimis, Juodoji Oda Garbiniuota Galva staiga šoko į upę. Tai mačiau tik aš ir Havandšita. Berniukas panėrė, o kai iškilo iš vandens, Havandšita savo lazda mostelėjo jam, kviesdamas pas save. Berniukas labai bijojo burtininko. Baisiausiai išsigandęs, priplaukė jis prie kranto ir priėjo prie Havandšitos. Rankoje jis laikė tą blizgantį akmenį. Aš gerai mačiau, nors jis ir stengėsi jį paslėpti.

Harka suraukė antakius ir įsmeigė akis į seserį.

— Kaipgi tai įmanoma? Tokia plati upė ir toks mažas akmenukas — kaipgi jis galėjo jį surasti?

— Matyt, tai Havandšitos ir jo dvasių burtai — kitaip aš negaliu to paaiškinti.

— O paskui? — nesavu balsu paklausė Harka.

— Paskui tą akmenį pasiėmė Havandšita. Tu juk pats girdėjai iš tėvo lūpų, kad tai piktas burtų akmuo — vadinasi, jo vieta burtininko palapinėje.

— Uinona, o kas atsitiko berniukui?

— Havandšita nusivedė jį į savo palapinę. Daugiau aš nieko nežinau. Gal jis paskirs jį savo padėjėju, o gal paaukos.

Harka nieko neatsakė. Sesers žodžiai jį visiškai pribloškė. Tai štai kodėl net Četanas jam nieko nepasakojo apie tą nelemtą atsitikimą. Ką daro Havandšita su berniuku ir tuo užburtu akmeniu? Kodėl jis visiems uždraudė apie tai kalbėti? Negi dabar Uinona paklius į bėdą, kad, nepaisydama draudimo, viską jam išpasakojo? Ne, Harka niekam neišduos, kad sesuo pasitiki juo labiau negu burtininku. Nesakys netgi tėvui, jeigu tik Uinona pati jam neprisipažins. Netgi tėvui? Pagalvojus apie tai, Harką net šiurpas nukrėtė. Taip, tas aukso gabaliukas atnešė į stovyklą nelaimę.

Nebežinodamas nė ką manyti, Harka metė žvilgsnį į burtininko palapinę. Prieš pat jos angą, ant kartelės, tarp žvėrių kailių kabėjo macavakenas. Įdomu, kas dabar dedasi viduje, kur sėdi užsidaręs su tamsiaodžiu jo draugu senasis burtininkas? Pro sunkias bizonų odos sienas nebuvo girdėti jokio garso.

Atėjo vakaras. Besileidžianti saulė skleidė savo auksinius spindulius virš praskaidrėjusio upės vandens ir veš-

liai sužaliavusių pievų, kurios, paskutinėmis dienomis pasipuošusios margais žiedais, tiesiog traukte traukė akį. Ten, kur ganėsi arklių kaimenė, čiauškėjo savo vakarinę giesmę strazdai, ir gyvuliai, pajutę saulėlydį, vėsų vakaro vėją bei greitai slenkančias į rytus sutemas, liovėsi godžiai pešę žolę ir ėmė burtis į krūvą.

Stovyklos aikštėje pasibaigė pasitarimas. Matotaupa tarė paskutinį žodį, ir karių ratas iširo.

Havandšita nedalyvavo pasitarime. Tai buvo neįprasta ir visiems krito į akis. Jis tebebuvo savo palapinėje. Iš ten kartkarčiais pasigirsdavo šaižūs ir neaiškūs garsai, kurie, prasiveržę pro sunkias bizonų odos sienas, atrodė dar paslaptingesni ir nesuprantamesni. Havandšita kalbėjosi su dvasiomis. Nejaukūs garsai skraidė vakaro sutemose.

Kariai, užbaigę pasitarimą, nesiskirstė į savo palapines, bet kartu su Matotaupa stoviniavo aikštėje. Be burtininko pritarimo jie negalėjo imtis jokių reikšmingesnių žygių ir laukė, kol Havandšita baigs kalbėtis su dvasiomis ir išklausys jų prašymą.

Saulė pasislėpė už Uolinių kalnų, sužibo pirmosios žvaigždės. Patekėjo mėnulis. Kildamas aukštyn, jis užliejo prerijas savo dulsva bespalve šviesa. Tolumoj kaukė vilkai, gąsdindami arklius. Lojo šuo.

Stovykla skendėjo tamsoje, ugnis palapinėse buvo rūpestingai pridengta.

Pagaliau Havandšita išėjo iš savo būsto. Matotaupa žvilgtelėjo į jį ir, supratęs, kad burtininkas sutinka su juo kalbėtis, priėjo artyn — pamažu, oriai iškėlęs erelio plunksnomis papuoštą galvą. Šitokį papuošalą pasidaryti ne kiekvienas įstengia — reikia parodyti daug miklumo ir drąsos, nes sumedžioti erelį ne taip lengva. Harka matė, kaip didelės lygios plunksnos šmėkso žvaigždėto dangaus fone. Iš pagarbaus atstumo jis labai atidžiai stebėjo abiejų reikšmingiausių ir įtakingiausių Lokės giminės vyrų susitikimą. Jie pradėjo šnekėtis ir šnekėjosi gana ilgai. Iš jų laikysenos ir judesių buvo galima spręsti, kad Havandšita nepritaria pasitarimo rezultatams, o Matotaupa atkakliai gina karių priimtą sprendimą. Galų gale jie, atrodo, susitarė. Pokalbis buvo baigtas. Katras iš jų nusilei-

do, Harka nežinojo, tik matė, kaip tėvas pasišaukė Saulės Lietų, Senąją Antilopę ir dar tris įžymius karius, tarp jų ir savo tikrą brolį, ir ilgai su jais tarėsi. Paskui Senoji Antilopė, paprastai einantis šauklio pareigas, atsiskyrė nuo kitų ir paskelbė kariams dar kartą susirinkti. Visi berniukai jau buvo išsivaikščioję į savo palapines, todėl ir Harka, nenorėdamas išsiskirti iš kitų, nuėjo į tėvo tipi. Vakarienės vaikai gavo labai mažai, tačiau Harka, nors ir būdamas alkanas kaip vilkas, pusę savo davinio perleido jaunesniajam broliukui Harpstenai, kuris mažas labai sunkiai sirgo, todėl ir dabar buvo silpnesnės sveikatos negu Harka ir Uinona. Harka žiūrėjo į jį ir su užuojauta, ir su panieka. Jis jautė pareigą rūpintis juo ir mokyti visų tų dalykų, kuriuos turėjo mokėti Jaunasis Šuo, bet kartu jam būdavo pikta, kai Harpstena, berniukams einant lenkčių arba mėtant akmenis, atsilikdavo nuo kitų. Tiesa, šaudyti jis gerai šaudė, o ir šiaip buvo gana vikrus.

Kol Harpstena valgė jo uogų ir šaknelių dalį, Harka žiūrėjo į berniuką ir galvojo: reikėtų labiau paimti jį savo globon, kad berniukas nepasiduotų Šonkos įtakai.

Šonkos palapinėje nebuvo.

Harka ėmė klausytis, kas dedasi kieme. Kadangi visi buvo pasiruošę reikalui esant kuo greičiau išardyti palapines, tai ir didžiosios pasitarimų palapinės nestatė. Pasitarimai vyko lauke. Harka klausėsi ausis ištempęs, ir retkarčiais jį pasiekdavo viena kita pokalbio nuotrupa. Tačiau tai, ką jis nugirdo, sukėlė jam didelį nerimą.

Antrasis pasitarimas baigėsi apie pusiaunaktį. Buvo surūkyta šventoji pypkė ir patvirtintas nutarimas, kurį dabar visi turėjo besąlygiškai vykdyti.

Vyrai išsiskirstė iš pasitarimų aikštės, Matotaupa taip pat nuėjo į savo palapinę. O Senoji Antilopė lauke paskelbė: moterys ir mergaitės tuoj pat turi surinkti palapines. Lokės giminė naktį iškeliauja paupiu aukštyn, toliau nuo paunių. Čia pasilieka tik viena vienintelė palapinė — burtininko. Pasikalbėjęs su dvasiomis, Havandšita gavo uždavinį pasilikti čia ir melsti Didžiąją Paslaptį, kad atsiųstų bizonų ir atitolintų pabaisą. Su savimi jis pasilieka tik palapinę, penkis arklius, priklausančius burtininko palapinei, ir vieną padėjėją — Šonką.

Harka du kartus išklausė šią žinią. Vadinasi, apie kokį nors apsirikimą negalėjo būti nė kalbos.

Nieko nelaukdamos, moterys ėmė vykdyti įsakymą. Harka čia nelabai turėjo ką veikti, tad nuėjo prie kaimenės pasiimti savo keršio ir atvesti tėvui arklio. Jis vengė susitikti su Četanu, nes nenorėjo savo vyresniojo draugo klausinėti, kas šiam buvo uždrausta kalbėti. Tačiau visą laiką jo galvoje sukosi viena mintis: kas atsitiko Juodajai Odai Garbiniuotai Galvai?

Pirmasis vado palapinės uždangalas jau nuplazdėjo nepailstančiame vėjyje, visos palapinės buvo surinktos, iš karčių ir bizonų odų padaryti valkčiai, parvesti krovininiai arkliai. Tai buvo įprastas pasiruošimo žygiui vaizdas. Harka sustabdė arklį smėlėtoje upės pakrantėje, kur taip netikėtai nutrūko jo raštiškas pokalbis su Juodąja Oda Garbiniuota Galva.

Jaunieji Šunys gerai žinojo, ką jiems daryti, prasidėjus naujam kraustymuisi, ir Harka nesuko dėl jų galvos. Jis visą laiką nenuleido akių nuo burtininko palapinės, vienintelės likusios stovyklos vietoje, ir nuo karties priešais ją, kur tarp žvėrių kailių kabėjo macavakenas. Šmėkštelėjo Šonkos figūra. Būti burtininko padėjėju — didelė garbė. Gal burtininkas ketina Šonką palikti savo įpėdiniu, o gal tik šiam kartui pasirinko jį padėjėju? Šito kol kas dar niekas nežinojo. Tačiau Harka jautė, kad visi stebisi senojo burtininko drąsa. Pasilikti su jaunu vyruku plačiose prerijose priešo ir grasinančios pabaisos pašonėje! Tai ne taip jau paprasta!

Prie Harkos priėjo Četanas.

— Keisti dalykai dedasi,— tarė jis savo jaunesniajam draugui.— Senieji sako, kad mus persekioja Juodųjų kalnų olos burtai.

— Havandšita pats padarys didelius burtus,— atsakė Harka nepatenkintas, nenorėdamas per daug leistis su Četanu į kalbas.

— Taip, tai jo žodžiai. Jis žada padaryti didelius burtus, ir tada ateis antilopės, kurias mes galėsime medžioti, mes sutiksime bizonus ir Arklių upelio pakrantėje linksmai šoksime, o pauniai mūsų daugiau nepersekios.

— Taip, tai būtų iš tikrųjų dideli burtai,— tarė Harka,— ir jeigu Havandšitai pasiseks juos padaryti, jis bus laikomas galingu burtininku.

Četanas klausiamai pasižiūrėjo į berniuką, nes pajuto jo žodžiuose kažkokią dviprasmybę, bet Harka jam daugiau nieko neatsakė, tik paspaudė arklį ir nujojęs įsijungė greta Uinonos ir Untšidos į išsirikiavusią vilkstinę, kurios priešakyje jau stovėjo Matotaupa ir Saulės Lietus, spėjęs šiek tiek apsigydyti savo žaizdas. Berniukas net atsigręžti neatsigręžė į Četaną.

DIDIEJI BURTAI

Visą naktį be sustojimo keliavo Lokės giminė Šiaurinio Plato pakrante. Vanduo upėje buvo dar labiau nuslūgęs, tyliai sruveno vaga, lygiame jo paviršiuje atsispindėjo mėnulis ir žvaigždės. Nakties dangus jau buvo padūmavęs, jaunoje žolėje liko aiškūs pėdsakai. Uolinių kalnų grandinė, nusimetusi sniego kepures, jau nebeblizgėjo taip kaip anksčiau, jos viršūnės dunksojo tamsoje, tik kur ne kur atskirtos viena nuo kitos dar žvilgančio ledo. Arkliai, gerai prisiėdę per dieną, ramiai žingsniavo pirmyn, o išbadėję, sulysę raiteliai įtemptai žvelgė į tamsą, klausydami įžūlaus kojotų skalijimo, neramaus grėsmingo šunų viaukšnojimo ir laukdami, ar neišgirs kur kokio žvalgų ženklo. Tačiau aplinkui buvo ramu. Prerijos skendėjo toje begalinėje tyloje, prie kurios Harka nuo mažų dienų buvo pripratęs ir mokėjo atskirti menkiausią garsą.

Vaikai miegojo valkčiuose ir krūpčiojo, kai arklys sušerdavo jiems uodega per veidą. Patys mažiausieji, kuriuos motinos nešiojosi maišuose ant nugaros, taip pat seniai jau buvo įmigę. Pavargę berniukai ir mergaitės siūbavo ant arklių visiškai atsipalaidavę, nes jodinėti jie išmoksta nuo ketverių metų ir sėdėti ant arklio jiems yra tas pats, kaip ir bėgioti žolėje. Matotaupa ir Saulės Lietus žingsniavo vilkstinės priekyje, jų iečių smaigaliai juodavo žvaigždėto dangaus fone.

Nekaustyti arkliai patyliukais šlumsėjo per žolę.

Harkos nervai pamažu atsileido. Raminanti tyla, ilgos nakties valandos, kai jokie įvykiai neblaško dėmesio, leido jam susikaupti ir ramiai viską apgalvoti.

Burtininkas Havandšita pažadėjo didelius burtus — taikias dienas ir sėkmingą medžioklę. Harka dar nė karto nenutvėrė senojo burtininko meluojant. Tiesa, kartais dvasios, su kuriomis Havandšita kalbėdavosi, būdavo nepakankamai galingos, pavyzdžiui, jis nepajėgė išgydyti neaiškios Baltojo Bizono ligos, bet sunkios Saulės Lietaus žaizdos, taip pat ir peiliu persmeigta Matotaupos koja gijo gerai. Be to, Havandšita puikiai pažinojo prerijas bei miškus ir labai tiksliai pasakė, kur galima rasti brastą. Jis buvo senas, išmintingas ir visų gerbiamas. Harka įveikė visas abejones ir nusprendė ramiai laukti, kada pasireikš tie Havandšitos burtai. Juk ir Matotaupa, ir Saulės Lietus, ir visi garbingi kariai pritarė burtininko sprendimui. Tai negi jis, berniukas, gali abejoti tarybos teisingumu.

Tačiau visi tie svarstymai buvo ne kas kita, kaip savęs apgaudinėjimas — širdies gilumoje abejonės ir toliau liko gyvos. Harka jautė, kad po tos nakties, kai tėvas jį nusivedė į Juodųjų kalnų olą, viskas apsivertė aukštyn kojom. Nuo to laiko atsitiko tiek visokių dalykų, kurių Harka nepajėgė gerai suprasti, tačiau burtininko autoritetas ir tėvo nuomonė jau nebebuvo jam toks neliečiamas dalykas, kaip prieš kelias savaites. Berniukas jautė, kad su kažkuo atsisveikino, tik dar nežinojo, kad tai pasibaigė jo vaikystė ir kad jis visai kitomis akimis pradėjo žiūrėti į gyvenimą ir į tuos įvykius, kurie dabar dedasi jo gimtajame krašte. Jis dar nepajėgė suprasti visų tų permainų, kurios jį traukte traukė į savo sūkurį, tačiau jam vis neišėjo iš galvos tėvo žodžiai, pasakyti apie tą nelemtą akmenį, kuris dabar buvo Havandšitos rankose. Jis negalėjo pamiršti ir nakties oloje bei nejaukaus įvykio prie povandeninio krioklio. Įdomu, kur dingo tas žmogus, kuris anuomet vos neįtraukė į prarają tėvo ir jo paties?

Harka užgniaužė visas šias mintis ir nusprendė ramiai, kaip ir dera dakotui, laukti pažadėtų burtų.

Praėjo naktis. Rytuose sušvito žara, tekanti saulė užliejo savo šviesa kalvotas pievas, nušvietė upę ligi pat jos smėlėto dugno. Harka matė, kaip tyrame vandeny plauko žuvys, bet apie meškeriojimą dabar nebuvo ko ir galvoti. Matotaupa davė ženklą trumpam sustoti. Visi sukalbėjo maldą, prašydami Didžiąją Paslaptį maisto ir taikos, paskui vilkstinė vėl pajudėjo. Žmones ir gyvulius jau kankino nuovargis, bet apsistoti poilsio nebuvo kada. Kūdikiai ant moterų nugarų prabudo ir vėl užmigo. Vaikai valkčiuose trynėsi arklių uodegų sukapotus veidukus ir po truputį judėjo, tačiau nė vienas nesiskundė, nes ir patys mažiausi žinojo — skųsies ar nesiskųsi, tas vis tiek nieko nepadės.

Lokės giminė pasiekė pievas, nusidriekusias palei Uolinius kalnus, kurie plyni, be medžių ir krūmų, stūksojo gairinami šiaurės ir pietų vėjų. Pavasario naktys prerijų plynaukštėje buvo dar gana šaltos, todėl švelni ryto saulės šiluma maloniai glostė sužvarbusius žmones. Gėlės kleistė savo žiedelius ir paskleidė aplink malonų aromatą. Iš savo slėptuvių išlindę vabzdžiai pradėjo skraidyti nuo žiedo prie žiedo. Kokia priešingybė — žmonės peralkę ir nuvargę, o kupina gyvybės ir jėgos gamta švenčia savo atgimimo šventę.

Nepaisydama nuovargio, Lokės giminė keliavo iki gerų priešpiečių. Pauniai, atrodo, visai nekreipė dėmesio, kad atsitraukė jų nekenčiami dakotai.

Kai saulė pradėjo kaitinti įrudusias nugaras, Harka pastebėjo vilkstinės priekyje kai kurių permainų. Jis visą laiką jojo, stengdamasis neišleisti iš akių abiejų vadų — Matotaupos ir Saulės Lietaus. Dabar jis pamatė, kaip prie jų pribėgo vienas žvalgas. Abu vadai sustojo ir, pasirėmę ant iečių, išklausė žvalgo pranešimą. Geriau įsižiūrėjęs, Harka pamatė, kad tai Senoji Antilopė. Jis pranešė kažką svarbaus ir, sprendžiant iš Saulės Lietaus judesių,— netgi kažką džiugaus.

Matotaupa pasisuko į vilkstinę ir ranka davė ženklą laikytis tylos. Kas nori, gali nulipti nuo arklio ir pailsėti. Daugelis, visų pirma moterys ir vaikai, tučtuojau pasinaudojo ta proga. Tačiau Harka nenorėjo išsiduoti, koks jis pavargęs, ir pasiliko ant arklio, tik atleido pavadžius, duo-

damas jam paėsti. Atsigręžęs pamatė, kad ir Jaunieji Šunys pasekė jo pavyzdžiu.

Tuo tarpu Matotaupa ženklais perdavė kariams ypatingus įsakymus, kuriuos visi vilkstinėje suprato. Žmonių akys sublizgėjo, lūpos pradėjo šypsotis, ir ne vienas dabar su palengvėjimu atsiduso.

Pasirodė laimikis. Visa kaimenė antilopių!

Harka nesitvėrė savam kaily ir apgailestavo, kad jam tik vienuolika metų. O kad ir jis galėtų eiti į medžioklę! Jis žiūrėjo į karius, kurie su lankais ant pečių, su saidokais ant nugarų ar su strėlėmis rankoje be garso skubėjo prie vado ir, išklausę jo įsakymus, išsiskirstė prerijų lomelėse. Iš čia, kur stovėjo vilkstinė, antilopių nebuvo matyti.

Lokės giminė, rodos, vėl atsidūrė savo gimtosiose vietose. Tokiose vešliose pievose vyrai, moterys ir vaikai nemirs iš bado, čia žvėrys dar neišnyko, ir dvasių žodžiai, kuriuos girdėjo burtininkas, pradeda pildytis!

Harkai nebuvo kada žiūrėti, kaip nušvito sulysęs Uinonos veidas, koks susitelkęs atrodė Harpstena, su kokiu susidomėjimu ir kartu ramybe laukė naujų įvykių Untšida. Visas jo dėmesys dabar buvo sutelktas į medžioklę — bene pamatys ir jis kur kokį medžiotoją ar bėgantį žvėrį. O kad jam kuris nors karys leistų nuslinkti ant kalvelės ir pasižiūrėti, kas ten darosi! Taip begalvodamas, Harka nė pats nepajuto, kaip dirstelėjo į Četaną, į kurį nuo to laiko, kai atsitiko ta istorija su Juodąja Oda Garbiniuota Galva, nesiteikdavo nė iš tolo pažvelgti. Tuo metu ir Četanas kaip tik žiūrėjo į Harką. Pajutę, kad abu pastebėjo viens kito žvilgsnį, berniukai susigėdę nuleido akis.

Tačiau Četanas, būdamas vyresnis, suprato, kad reikia kaip nors gelbėtis iš keblios padėties. Jis nusliuogė nuo arklio, numetė pavadžius Harpstenai ir pamojo Harkai. Šis vienu šuoliu atsidūrė šalia draugo. Četanas parkrito ant žemės ir su lanku ir strėle rankoje nušliaužė ant kalvelės. Harka be žodžių pasekė jo pavyzdžiu. Ten žolėje jau gulėjo daugiau jaunuolių, kurie kaip ir Četanas priklausė Raudonųjų Plunksnų sąjungai. Tai buvo būsimieji kariai, kurie, kai tik pasižymės kovoje, bus priimti į Rau-

donųjų Elnių sąjungą. Harka jautėsi labai išaukštintas, kad Četanas jį, berniuką, pasišaukė prie Raudonųjų Plunksnų, ir džiugiai plakančia širdimi gulėjo kartu su kitais pasislėpęs žolėje ant kalvelės. Dangus buvo žydras, oras toks skaidrus ir permatomas, koks būna tik pavasario dienomis. Viskas aplinkui buvo gerai matyti, ir Harka kartu su kitais toli vakaruose vienoje pievos atšlaitėje įžiūrėjo mažyčius taškelius. Tai buvo ramiai besiganančios antilopės.

Jaunuoliai gulėjo kaip negyvi, įsmeigę akis tik į vieną pusę, kad nepražiopsotų nė menkiausios smulkmenos. Tuoj tuoj vyrai prišliauš prie kaimenės ir puls antilopes. Jeigu tik jos iš anksto nepastebės medžiotojų, laimikis bus tikrai geras.

Pagaliau!

Harka pamatė, kaip priekyje sujudėjo mažyčiai taškeliai. Viena antilopė pašoko aukštyn ir krito žemėn. Greičiausiai tai buvo kaimenės vadovas, ir strėlė pataikė jam tiesiai į širdį. Dar nebuvo girdėti nei šauksmo, nei riksmo — apskritai jokio garso. Tačiau mažyčiai taškeliai sujudo sukruto, ir kaimenė pasileido bėgti. Kartu Harka pamatė, kaip kokios trys dešimtys antilopių paliko gulėti žolėje, pakirstos pasislėpusių medžiotojų strėlių.

Dabar nuaidėjo ir pirmieji džiaugsmo šūksniai. Įsiklausęs į tuos šūksnius ir girdėdamas, kaip dunda žemė po bėgančių antilopių ir besivejančių medžiotojų kojomis, Harka suprato visą medžioklės planą. Vyrai apėjo kaimenę iš vakarų pusės ir ginė ją dabar upės ir stovyklos link. Jaunuoliai iš Raudonųjų Plunksnų sąjungos pakėlė galvas, kiekvienas paėmė po strėlę ir įtempė lanką. Harka taip pat pasekė jų pavyzdžiu. Antilopės lėkė kaip vėjas. Štai už kokių dviejų šimtų metrų pasirodė antilopės galva. Četanas paleido strėlę, bet buvo neaišku — pataikė ar ne. Galva vėl pradingo. Jaunuoliai ir dabar gulėjo tyliai, norėdami prisileisti bėgančias antilopes arčiau.

Ir štai jos jau čia pat! Už kokio šimto metrų pasirodė dvi kaip vėjas lekiančios antilopės. Harka iššovė kartu su Četanu ir dar dviem kitais jaunuoliais. Viena antilopė pargriuvo ir nusirito kalvos atšlaite. Kitos, atrodo, strėlė

nepalietė, ji apsigręžė ir dingo jauniesiems medžiotojams iš akių.

Tuo tarpu keli vyrai, likę su moterimis ir vaikais, užšoko ant arklių ir ėmė vytis atskiras antilopes. Kaimenė iškriko į visas puses.

Jaunuoliai dabar taip pat pakilo iš savo vietų ir kaip kas išmanydamas stengėsi prisidėti prie medžioklės. Harka nubėgo nuo kalvos ir paupiu pasileido į tą pusę, iš kur atkeliavo jų vilkstinė. Jam pasirodė, kad ten toli, paupy, sujudėjo kažkoks taškelis — tikriausiai antilopė. Ir, regis, į tą pusę nepasuko nė vienas raitelis, nė vienas jaunuolis. Viltis, kad pačiam vienam pasiseks nušauti antilopę, tartum suteikė jam sparnus — jis lėkė kaip vėjas, bet kartu ir atsargiai, kad nepabaidytų žvėrelio. Kartą net užbėgo į aukštesnę vietą ir, parkritęs į žolę, pažvelgė žemyn. Čia jis nustebęs pamatė, kad antilopė tebėra beveik toje pačioje vietoje kaip ir pirma. Rodos, ji nė neketino sprukti. Harka apsidžiaugė — štai ir išsipildys jo viltis: jis vienas nušaus antilopę. Bet tuoj pat jo džiaugsmą aptemdė kita mintis: jeigu antilopė nebėga, tai gal ji sužeista, ir tada medžioklės sėkme reikės dalintis su kažkuo kitu.

Valandėlę pagalvojęs, Harka nusprendė veikti kiek kitaip: patyliukais prisėlins kiek arčiau ir pasižiūrės, kaip ten iš tikrųjų yra.

Pasiekęs pakrantę, berniukas atsigulė ir, pažvelgęs žemyn į upės įlinkį, pamatė netikėtą vaizdą. Kitame upės krante, tarsi ko laukdamos, stovėjo trys antilopės, tarp jų — vienas jaunas patinas. Kaip didingai jis laikė iškėlęs smailius ragus, kaip žvitriai žvelgė jo akys, kokios eiklios buvo jo lieknos kojos — tikras jėgos ir grakštumo įsikūnijimas! Greičiausiai tai buvo naujasis kaimenės vadovas. Pažvelgęs į šį upės krantą, Harka suprato, ko laukia tie trys žvėreliai anapus upės: čia stovėjo drebėdama viena antilopė prie savo jauniklio, kuris niekaip nedrįso bristi į vandenį. Upė toje vietoje buvo gili ir srauni. Harka įsidėjo į lanką strėlę, bet nešovė, vis dar laukė.

Jaunasis patinas, matyt, pajutęs pavojų, pauostė orą ir vienu šuoliu dingo pakrantės kalvose, o paskui jį ir kitos dvi antilopės. Tik patelė su savo jaunikliu liko šiapus

upės. Išsigandusi motina vis viliojo jauniklį į vandenį: laižė jį, stūmė prie kranto, bet mažylis vis nedrįso šokti į upę.

Laimikis buvo tiesiog rankose! Tačiau Harka nesiryžo šauti. Nei iš šio, nei iš to jam dingtelėjo galvon sena istorija, kurią kadaise prie ugniakuro jam ir kitiems vaikams pasakojo Untšida,— istorija apie akmeninį berniuką, kurio kūnas buvo kietas kaip akmuo ir niekas jo negalėjo sužeisti. Jis pats pakirsdavo savo strėle, ką tik panorėdavo. Vieną dieną jis aptiko miško pievelėje antilopę su jaunikliu ir nušovė — jis šaudė viską, ką tik pasiekdavo jo strėlė. Bet galų gale jis pats pavirto akmeniu ir nugarmėjo į klampynę — susilaukė bausmės už tūkstančius tų žvėrelių, kuriuos nušovė, piktnaudžiaudamas savo galia.

Harka vis dar delsė. Antilopė kaip įmanydama viliojo savo mažylį. Kažkur tolumoj nuaidėjo džiaugsmingi šūksniai — tai medžiotojai džiaugėsi gausiu laimikiu.

Harka įsidėjo strėlę į saidoką, kabantį ant peties, ir atsistojęs pamažu patraukė žvėrelių link. Dabar atsitiko tai, ko Harka ir tikėjosi. Pabūgęs žmogaus, jauniklis pakluso motinos raginimams ir įšoko į vandenį.

Srovė nunešė juos toli į šoną, bet abu sveiki išlipo į kitą krantą ir kaip vėjas nurūko į tą pusę, kur neseniai tarp kalvų dingo jaunasis patinas su savo dviem palydovėmis.

Harka valandėlę dar žiūrėjo į aną pusę, paskui apsisuko ir nužingsniavo ieškoti savo būrio.

Taip, dabar jis negalės pasigirti vienas nušovęs antilopę. Neturės ir antilopės kailio, neliaupsins jo dabar nei medžiotojai, nei Jaunieji Šunys. Apie savo nuotykį geriau niekam nepasakos. Paunis nušovė macavakenu jo motiną, o jis išgelbėjo antilopei jauniklį ir nenušovė jaunikliui motinos. Nepasielgė kaip tas akmeninis berniukas, piktnaudžiaujantis savo galia. Lokės giminė ir taip užtektinai prisimedžiojo antilopių.

Harka buvo patenkintas susitikimu su antilope ir džiaugėsi, kad niekas daugiau apie tai nežino.

Stovykloje aidėjo džiaugsmingi medžiotojų šūksniai, zujo vyrai, moterys ir vaikai. Moterys jau stovėjo su krovininiais arkliais, kuriems ant nugaros dar tebebuvo pri-

tvirtinti valkčiai,— ruošėsi parsigabenti laimikį. Mergaitės krovė ant savo arklių odines antklodes ir virves iš bizono žarnų, kad būtų galima vietoje supakuoti mėsą. Šunys, nujausdami, kad ir jie galės gerai pasisotinti atliekomis, linksmai zujo aplinkui.

Harka prisijungė prie grupelės karių ir jaunuolių, kurie, Matotaupos vadovaujami, nujojo apžiūrėti laimikio. Prie kiekvienos antilopės jie sustodavo ir pagal įsmigusias strėles nustatydavo, kuris iš medžiotojų ją nušovė. Mat kiekvieno kario strėlės buvo kitokios spalvos, kitaip išdrožinėtos ir nudažytos, todėl šaulį nesunku buvo nustatyti. Antilopės, pakirstos pirmųjų šūvių, gulėjo netoli viena kitos. Mat tada jos dar ganėsi, nenujausdamos pavojaus, medžiotojai galėjo ramiai prisitaikyti, ir kiekvienas jų šūvis buvo mirtinas. Bet kai jos pasileido bėgti, čia jau medžioklės sėkmė priklausė nuo medžiotojo miklumo, sumanumo ir arklio greičio. Matotaupai pasisekė nušauti dar tris antilopes, visas taikliu mirtinu šūviu, tai buvo didžiausias šios dienos laimikis. Kai grupelė prijojo prie antilopės, į kurią vienu metu šovė Harka su Četanu ir dar du vaikinai, Harka taip susijaudino, kad net nedrįso pažvelgti į gulinčią auką. Bet kai pagaliau susivaldęs pasižiūrėjo, pamatė įsmigusias keturias strėles: vieną šlaunyje — toji buvo ne Harkos,— antrą nugaroje — ne, toji taip pat ne jo,— trečią ir ketvirtą kakle. Šitos buvo jo ir Četano.

Harkos veidas spindėjo iš džiaugsmo. Četanas taip pat nusišypsojo ir ištraukė abi medžioklines strėles. Jos buvo be užkarpų. Četanas atidavė Harkai jo strėlę ir pasakė:

— Mano jaunasis brolis gerai pataikė. Aš atiduodu jam odą ir ragus. Mūsų strėlės lėkė kartu kaip seserys. Dabar aš esu Raudonųjų Plunksnų vadas, bet kai tik tapsiu kariu ir Raudonuoju Elniu, Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis Vilko Nugalėtojas stos į mano vietą ir bus Raudonųjų Plunksnų vadas. Aš pasakiau, hau!

Matotaupa pritardamas linktelėjo. Jis buvo patenkintas savo sūnumi.

Išaiškinę, kas nušovė kurią antilopę, vyrai, jaunuoliai ir didesnieji berniukai nulupo žvėrelius ir sukapojo. Moterys išmetė vidurius alkaniems šunims, mėsą sukapo-

jo, o smegenis, kepenis, plaučius, širdis ir skrandžius nusinešė į stovyklą. Ten jau kūrenosi ugnis, rūpestingai apdangstyta bizonų odomis, kad į šalis nesklistų dūmai ir kepamos mėsos kvapas. Harkos nosį netrukus pasiekė pasakiškas skrudančių kepenų ir smegenų aromatas, o po kiek laiko jis kartu su broliuku ir sesute jau šveitė pievelėje prie upės skanią šviežieną. Po daugelio savaičių badavimo tai buvo pirmieji pietūs, kada kiekvienas galėjo iki soties prisivalgyti.

Stiprindamiesi visi galvojo tą patį: nelaimės dienos pasibaigė, pagaliau nusišypsojo laimė, didieji burtai įvyko — Havandšita savo darbą išmano.

Pasistiprinę vyrai, moterys ir vaikai patenkinti išsiskirstė į palapines miegoti.

„Juodoji Oda Garbiniuota Galva! — pagalvojo Harka, vos tik sudėjęs akis.— Tikėkimės, kad viskas gerai baigsis ir vieną dieną aš išvysiu tave, nepažįstamasis, gyvą ir sveiką."

Sekančios dienos buvo nelabai įtemptos. Nuo ryto ligi vakaro jie nukeliaudavo apie penkiasdešimt kilometrų. Nutekėjus polaidžio vandeniui, upė tose vietose buvo sekli, ir Lokės giminė, vyrų tarybai nusprendus, vėl persikėlė į pietinį krantą.

Taip jie traukė vis tolyn ir tolyn į pietus, kol vieną rytą prieš akis atsivėrė kelionės tikslas — krūmokšniais apaugusi pieva viename Arklių upelio vingyje. Geresnės vietos vasaros stovyklai, rodos, ir būti negalėjo. Upelio vaga iš abiejų pusių buvo kiek suspausta nedidelių kalvelių, tad, iš visko sprendžiant, čia net karščiausiais vasaros mėnesiais neturėjo trūkti vandens. Ten, kur upelis suko į šiaurę, augo krūmokšniai ir net keli guotai lieknų medžių, o vidury to miškelio buvo laukymė, pakankamai erdvi pasistatyti palapinėms, apsaugota nuo vėjų ir nuo priešo akių. Visi apsidžiaugė, suradę tokią patogią vietą, ir, linksmai šūkaudami, sugužėjo į pievą. Akies mirksniu nuo arklių buvo nuimtas krovinys, pastatytos palapinės, ištiestos antklodės, užkurti ugniakurai ir užkaisti puodai. Vado nurodymu iškilo ir pasitarimų palapinė. Ten kariai nunešė ir išduobtą medžio kamieną su amžinai rusenančia šventąja ugnimi, kuri visur lydėjo Lokės giminę. Vie-

ta, kur turėjo stovėti burtininko tipi, kol kas liko tuščia. Priešais vado palapinę buvo įtaisyta kartis su trofėjais, prie jos pririštas ir jo eikliausias mustangas. Šunys kaipmat išsisklaidė po miškelį, arkliai pradėjo pešti žolę, kuri čia buvo gana vešli.

Vakaruose dunksojo Uolinių kalnų grandinė, pasakiškai nužerta besileidžiančios saulės spindulių. Pasiilgęs ramybės, džiaugsmų, žaidimų ir medžioklės, Harka tylus įžengė į savo naująją buveinę.

Upelyje buvo dvi gilesnės vietos, viena aukščiau, kita žemiau vingio. Pirmoji buvo paskirta maudytis moterims, antroji — vyrams. Moterys ir mergaitės tuoj išskubėjo parsinešti į palapines vandens. Harka su Jaunaisiais Šunimis taip pat nubėgo prie upelio — dabar jie vėl galės plaukyti kiek širdis geidžia, nardyti ir taškytis, krėsti pokštus po vandeniu ir virš vandens. Ligi soties prisimaudę, pagaliau visi išlipo ant kranto, prunkštaudami, juokdamiesi įsitrynė lokio taukais ir, sužibus pirmosioms žvaigždėms, sugrįžo į palapines, iš kurių jau sklido skanus kepsnio kvapas. Kol berniukai valgė, lauke aidėjo švelni vamzdelių melodija — grojo Raudonosios Plunksnos.

Taip prabėgo trys dienos, Harka ir jo draugai turėjo daug darbo. Jie išvaikščiojo visą apylinkę, dažnai užsukdavo pas žvalgus ir kartu su jais dairydavosi, ar nepamatys tolumoj kokio įtartino ženklo, žaisdavo su prerijų šunimis, mažiukais gudriais nusipenėjusiais graužikais, kurie gyveno urvuose ir, pajutę pavojų, švilpdami sprukdavo į savo slėptuves.

Negandų metas pasibaigė, ir Harka, kaip ir visi kaimelio gyventojai, žiūrėjo į ateitį su viltimi ir pasitikėjimu. Tiesa, kartais jis prisimindavo motiną, ypač vakarais palapinėje, ir apgailestaudavo, kad ji nesulaukė tos džiaugsmo valandos. Tačiau laikas gydė širdies žaizdas, ir jo mintys jau nebebuvo tokios liūdnos ir skausmingos. Šonkos palapinėje nebuvo, jis liko toli toli su burtininku. Šešoka beveik niekur nesikišo, ir berniukas jos beveik nė nepastebėdavo, tad viskas plaukė sena vaga.

Gyvenimas vėl buvo gražus, didieji burtai iš tikrųjų pakreipė viską į gerąją pusę. O jeigu pagaliau pasirodytų

bizonai, tai ko daugiau ir bereikėtų! Gerai buvo ir antilopės, ir kiti smulkūs žvėreliai, bet jų mėsa visą žiemą neprasimaitinsi. Pavasaris, vasara ir ruduo turi atnešti stambų laimikį, kurio užtektų ilgam.

Bet kol kas visi buvo sotūs, paunių niekur arti nesimatė, tad galima buvo ir palaukti. Juk bizonai vis tiek kada nors pasirodys!

Todėl niekas per daug nenustebo, kai po savaitės į stovyklą atlėkė žvalgai, išsiųsti toli į pietų pusę, ir pranešė pamatę artėjančią bizonų kaimenę.

Sujudo sukruto visa stovykla. Berniukai, vyresni kaip keturiolikos metų, turėjo dalyvauti medžioklėje. Vadinasi, ir Četanas.

Netgi Četano tėvas Saulės Lietus, kurio petys dar nebuvo gerai sugijęs ir kuriam visi patarė nedalyvauti medžioklėje, nieko nepaisydamas, užsėdo ant mustango ir ėmė rikiuoti saidoke strėles.

Medžiotojai pasirinko mustangus, kaip tik tinkamus tokiai nutrūktgalviškai medžioklei, drąsius ir patikimus. Kaip ir paprastai, ruošdamiesi bizonų medžioklei, vyrai nusimetė visus drabužius, kad galėtų laisviau judėti. Prisikišo pilnus saidokus strėlių. Lanką ir po vieną strėlę pirmajam šūviui kiekvienas pasiėmė į ranką. Arkliai tiesiog nenustygo vietoje, ir, vos tik medžiotojai ant jų užšoko, tuoj ilga virtinė, Matotaupos vadovaujama, nušuoliavo į pietų pusę.

Harka žiūrėjo į visa tai, ir jo širdis smarkiai plakė. Dabar jis gulėjo ant kalvelės ir lydėjo akimis tolstančius medžiotojus. Šalia jo susirinko visas Jaunųjų Šunų būrys.

Beveik visą valandą išgulėjo berniukai žolėje, nekantriai įsmeigę akis į prerijas. Pagaliau tolumoj pasigirdo dundėjimas. Virpėdami iš susijaudinimo, berniukai pridėjo ausį prie žemės. Kiek jų galėjo būti, tų bizonų, kad sklido toks galingas dundėjimas? Tikriausiai keli šimtai! Triukšmas vis artėjo, vis augo, ir štai pietuose virš lekiančios kaimenės pasirodė dulkių debesys. Bizonai, bizonai! Ir nors tai buvo neįmanoma, bet berniukams pasirodė, kad jie jau girdi medžiotojų riksmus ir griausmingą

galvijų maurojimą. Pajutęs gresiantį pavojų ir vado atsakomybę, Harka sušuko Jauniesiems Šunims:

— Šalin iš čia! Šalin! Jie lekia tiesiai ant mūsų, jie sutryps mus ir mūsų palapines! Prie arklių, ant arklių! Berniukai pasileido nuo kalvos miškelio link.

Atbėgę prie arklių, jie pamatė, kas dedasi stovykloje. Baisiausiai skubėdami, moterys, vaikai ir seniai ardė palapines; paprastai tą darbą atlikdavo tik moterys, bet dabar plušėjo kiekvienas, kas tik pajėgė pajudinti rankas. Vieni glėby, kiti ant pečių, treti ant krovininių arklių tempė į kitą upės krantą palapines, trofėjus, indus ir mažus, dar nemokančius vaikščioti vaikus.

— Nepalikit mustangų! — sušuko Untšida Harkai ir kitiems Jauniesiems Šunims.

Berniukai tuoj puolė vykdyti jos įsakymo. Išpančioti arklių jau nebebuvo kada, tad jie išsitraukė peilius ir nupjaustė pančius. Paskui visi šoko ant arklių. Harka pasirinko ne savo keršį, bet antrąjį tėvo medžioklinį arklį. Kiekvienas berniukas pastvėrė už pavadžių po tris keturis išsigandusius mustangus ir nusitempė per upelį. Arklių karčiai plaikstėsi vėjyje, nuo besispyriojančių gyvulių tiško vandens purslai, ir vis labiau artėjo didžiulis dulkių debesys ir griausmingas dundėjimas. Persikėlę per upelį, moterys ir vyrai nesustojo, bet, baisiausiai skubėdami, traukė su savo manta ir vaikais tolyn į vakarus, bijodami, kad artėjanti bizonų kaimenė jų nesutryptų. Jaunieji Šunys jojo vilkstinės gale, o paskutinis — Harka Nakties Akis Kietasis Akmuo Vilko Nugalėtojas. Jis jau buvo apsisprendęs, ką darys, jeigu moterims ir vaikams iškils pavojus: Jaunieji Šunys rėkdami pamėgins išgąsdinti nuo medžiotojų bėgančius bizonus ir nukreipti juos į kitą pusę. Ar jiems tas pasiseks, tai jau kitas klausimas. Tačiau Jaunieji Šunys žinojo Harkos planą ir buvo pasiryžę kartu su savo vadu padaryti viską, kas įmanoma.

Bizonai artėjo. Harka su savo draugais negalėjo įžiūrėti atskirų galvijų, jie matė tik dulkių debesį ir jo priekyje tamsią liūlančią pašėlusiu greičiu lekiančių kūnų masę. Iš to debesio sklido medžioklės riksmas. Matyt, drąsieji medžiotojai buvo įsimaišę į bizonų kaimenę. Harkos arklys, išgirdęs tuos garsus, baisiausiai sunerimo. Mat jis

buvo pripratęs, nuskambėjus medžiotojų šūksniams, lėkti kiek tik kojos neša. Harka vos įstengė jį suvaldyti, o pavadžių paimti negalėjo, nes abiejose rankose laikė, po du arklius. Puslaukinis gyvulys muištėsi ir stojo piestu. Bet ne taip lengva buvo Harką numesti. Jis suspaudė arklio šonus šlaunimis ir tvirtai laikėsi ant nugaros. Tačiau ilgai sutureti įsisiautėjusį gyvulį jam neužteko jėgų, o gal jis per daug ir nesistengė. Kai paskendusi dulkėse kaimenė įsiveržė į pakrantės krūmus, kai po jos kojomis kaip šipuliai subraškėjo medelių kamienai, kai dulkių jūroje sumirguliavo tamsiai rudos gauruotos nugaros ir akyse pasivaideno milžiniška raguota bizono galva, berniukas nė pats nepajuto, kaip paleido visus keturis arklius ir, iš visos gerklės rėkdamas, pasidavė prityrusio medžioklinio arklio nešamas.

Dabar jis nebegirdėjo Jaunųjų Šunų riksmo, nieko negalvojo, tik jautė, kad arklys lekia šuoliais, o aplink jį — dulkės ir bizonai, bizonai, bizonai! Berniukas nebežinojo, į kurią pusę neša jį arklys, nesuprato ir jo gudrumų, kai šis stengėsi prisigretinti prie kokio bizono, sudarydamas progą raiteliui šauti. Bet Harka nė negalvojo apie šaudymą, nors ir laikė rankoje lanką. Jam tik rūpėjo, kaip išsilaikyti ant arklio, nes jeigu nukristų, tada jau baigta — bizonai jį kaip mat sutryptų. Kanopų dundėjimas, medžiotojų ir jo paties riksmas, susiliejęs į vientisą triukšmą, tiesiog spengė ausis.

Taip jis lėkė gana ilgai, kol pagaliau vėl atsitokėjo. Dulkių debesys atrodė praretėjęs. Staiga Harka prisiminė turįs medžioklinį ginklą, ir kadangi arklys dabar lyg ir ne taip smarkiai šuoliavo, o aplink nesimatė grėsmingai besigrūdančių rudų nugarų, jis tuoj įsidėjo strėlę ir įtempė lanką. Štai visai šalimais pasirodė rudaplaukis bizonas! Harka paleido strėlę. Tuoj išsitraukė kitą ir vėl įsidėjo į lanką. Tačiau dulkės dar buvo gana tirštos ir lipdė jam akis. Jis vėl paleido strėlę. Nevaldomas arklys nešė jį vis tolyn ir tolyn, o jis vis šaudė ir šaudė lyg patrakęs — dar vieną strėlę ir dar vieną. Arklys lėkė šuoliais, o Harka rėkė kimių balsu, kol dulkės visiškai užgniaužė jam gerklę, ir vis šaudė, šaudė, kol saidoke nebeliko nė vienos strėlės. Arklys sulėtino spartą.

Staiga aplink viskas nušvito. Dulkių debesys nusirito į šiaurę. Dangus buvo mėlynas. Švietė saulė, žerdama savo spindulius ant ištrypto, dulkino lauko. Ūmai mustangas sustojo. Jam iš nasrų dribo putos, plastėjo paslėpsniai, o prakaituota nugara buvo ištisas dulkių luobas. Ir štai dabar pailsęs berniukas su užkritusiais ant prakaituotos kaktos plaukais pamatė priešais save bizoną, įsmeigusį į jaunąjį raitelį krauju pasruvusias akis. Valandėlę arklys stovėjo kaip įbestas, bizonas taip pat nejudėjo. Harka nenuleido akių nuo to juodai rudo milžino. Pirmą kartą savo gyvenime jis susidūrė akis į akį su gyvuliu, kuris,— žinoma, nebegyvas,— jam ir visai jo giminei buvo ir palapinė, ir maistas, ir visas gyvenimas. Bizono nugara buvo prismaigstyta strėlių, ir nors Harka nieko nesusigaudė, tačiau, vos metęs žvilgsnį, suprato, kad tai jo paties strėlės. Visos jo strėlės smygsojo toje rudoje nugaroje, o bizonas buvo gyvas ir tarsi tyčiodamasis, spoksojo į medžiotoją.

Ką daryti?

Apsisukti ir leistis bėgti? O jeigu bizonas šoks vytis ir, nors suvarstytas strėlių, pasirodys greitesnis už nuilsusį arklį? Paspausti arklį ir su riksmu šokti ant šito galiūno? Gal bizonas išsigąs ir ims bėgti? Galbūt.

Persekioti bizonus ne toks jau paprastas reikalas.

Harka spustelėjo arkliui šonus, duodamas jam ženklą, kad reikia kažką daryti. Mustangas pats žinos, kaip jam geriau pasielgti!

Ir mustangas žinojo.

Staiga jis sprygo į šalį ir netikėtai vikriai šoktelėjo kelis kartus į dešinę ir į kairę. Bizonas nepasitikėdamas pamažu pasuko į jį galvą ir pajudino iškeltą uodegos galą. Harka leido arkliui daryti, ką tik jis nori, tik tvirčiau prigludo prie kaklo, kad nenukristų žemėn,— ir labai gerai, nes dabar mustangas pasispyrė ir nepaprastai drąsiu šuoliu peršoko per strėlių prismaigstytą bizoną ir nušuoliavo plačia lyguma.

Harka nė pats nepajuto, kaip mėšlungiška šypsena iškreipė jo veidą. Jis šypsojosi, patenkintas arklio protingumu ir džiaugdamasis, kad išsigelbėjo iš pavojaus, šyp-

sojosi iš savo kvailo šaudymo ir iš to tuzino strėlių, susmigusių į vieno bizono nugarą.

Dulkių debesys išsisklaidė, atsigręžęs Harka pamatė bizoną, kuris dabar ramiai vijosi tolstančią kaimenę.

Harka, ištrūkęs iš pavojaus, jojo į stovyklą — kiekvienas traukė ten, kur buvo jo vieta. Berniukas ir dabar visiškai pasikliovė mustangu, kuris, vadovaudamasis neklystančiu instinktu, greitai surado savo kaimenę. Arkliai stovėjo upelio pakrantėje ir, iškėlę galvas, laukė sugrįžtant savo draugo.

Jaunieji Šunys sutiko Harką džiaugsmo šūksniais. Berniukas dabar jau ne šypsojosi, o juokėsi visa burna, vis spjaudydamas iš gerklės dulkes. Paskui jis nušoko nuo arklio ir nėrė į drumzliną vandenį, norėdamas bent kiek atsigaivinti ir apsišvarinti. Jaunieji Šunys iš visų pusių apstojo Harką, ir jis čia pat, vandeny, papasakojo jiems viską, kaip buvo: apie strėlių prismaigstytą bizono nugarą, apie savo pirmąją bizonų medžioklę ir laimingą jos pabaigą. Berniukai juokėsi ir džiaugėsi kartu su Harka.

Bet jų dar laukė daug darbo. Moterys, vaikai ir seniai pasiliko prie išardytų palapinių, o Jaunieji Šunys vėl sėdo ant arklių. Šį kartą Harka pasirinko savo keršį, ir ilga jaunųjų raitelių virtinė, Harkos vadovaujama, nusidriekė per prerijas. Berniukai norėjo pasitikti ir pasveikinti medžiotojus.

Medžiotojai vijosi bizonus kelis kilometrus ir išsisklaidė kas sau, nes, apsupti dulkių debesio ir atsidūrę vidury šuoliuojančios kaimenės, nematė ir negirdėjo kits kito. Pėdsakai rodė, kad tik nedidelė dalis kaimenės praūžė pro giraitę paupy. Pagrindinė masė pasuko į šiaurės rytus. Šen bei ten berniukai matė nušautus bizonus ir pagal strėles jau žinojo, kam iš medžiotojų nusišypsojo laimė. Pajoję kokį pusvalandį, jie aptiko jauną bizoną, pakirstą Saulės Lietaus strėle, ir ėmė baisiausiai džiūgauti, kad šis drąsus medžiotojas, netgi sužeistas, susilaukė šitokios sėkmės. Bizonų medžioklėje įmanoma net tai, kas šiaip atrodo neįtikima. Harka vedė savo būrį toliau. Jis degė nekantrumu surasti tėvo nušautus bizonus. Vienur kitur jau buvo girdėti atskirų medžiotojų balsai, arklių kanopų dundėjimas, iš už kalvos išniro juodi grįžtančių vyrų pakaušiai,

ir pagaliau nuaidėjo vado švilpukas, kviečiantis vyrus rinktis. Harka su savo draugais pasuko į tą pusę. Ir štai čia — Harka sustabdė arklį — gulėjo bizonas, kuriam Matotaupos strėlė buvo pataikiusi tiesiai į širdį! Tai bent šūvis! Harka buvo pilnas pasididžiavimo savo tėvu.

Berniukai jojo toliau. Kai jie nusileido į nedidelį slėnį, Harka išsigandęs staiga taip timptelėjo pavadžius, kad arklys atsistojo piestu. Berniukai, jojantys iš paskos, taip pat sustojo. Kas gi išgąsdino Harką? Visi sužiuro į priekį.

Lomelėje gulėjo negyvas karys, sutryptas bizonų, visas kruvinas, tiesiog nepanašus į žmogų. Šalia stovėjo nuliūdęs mustangas, kurį berniukai iškart pažino: Saulės Lietaus medžioklinis bėris. Prie sutraiškytos dešinės rankos gulėjo sulaužytas lankas, paskutinės dvi strėlės buvo iškritusios iš saidoko.

Berniukai tylėdami stovėjo prie didžiosios medžioklės aukos. Jie gerai žinojo, kad bizonų medžioklėse dažnai taip atsitinka.

Harka prijojo prie nuliūdusio arklio, švelniai jį paglostė ir paėmė pavadžius. Kitas berniukas, nulipęs nuo arklio, surinko kruvinas erelio plunksnas, išsibarsčiusias aplink sutrupintą kiaušą. Davęs ženklą Harkai, jis nujojo į tą pusę, kur vėl aidėjo vado švilpukas ir džiaugsmingai šūkaudami rinkosi kariai. Berniukai, likę prie Saulės Lietaus, pradėjo tyliai apraudoti mirusįjį.

Netrukus pasiuntinys, nujojęs su kruvinomis erelio plunksnomis, atvedė į nelaimės vietą vadą ir kitus karius, spėjusius susirinkti pagal signalą. Matotaupa neslėpė savo išgąsčio ir gilaus liūdesio. Juk Saulės Lietus buvo geriausias jo draugas ir pirmasis patarėjas. Daugiau jie nebeišjos drauge nei į mūšį, nei į medžioklę, ir ramus Saulės Lietaus balsas niekada nepalaikys jo per pasitarimus.

Matotaupa paskyrė du karius sargybon, o Harką pasiuntė į stovyklą — nuvesti Saulės Lietaus arklio, pranešti apie įvykusią nelaimę, apie sėkmingą medžioklę ir pasakyti, kad moterys pasiimtų su savimi ne tik arklius, bet ir šunis medžioklės laimikiui pargabenti. Ligi nakties, kol dar nesulėkė vilkai ir kojotai, reikėjo sudoroti bent didžiąją gausaus laimikio dalį.

Kai Harka įžengė į stovyklą upelio pakrantėje, jį pasitiko džiaugsmo ir sielvarto šūksniai. Taip, Lokės giminė apsirūpino visai žiemai mėsa, naujomis lankų timpomis, kailiais palapinėms ir antklodėms, šiltais kailiniais. Bet ji prarado vieną iš narsiausių ir labiausiai prityrusių karių. Četanas neteko tėvo.

Nejaugi ir tai didžiųjų burtų pasekmės? Harkos širdyje vėl atgijo abejonės.

Vakare Harka su Četanu sėdėjo ant ištryptos, išrausliotos kalvelės netoli kaimelio, vėl stovinčio senojoje vietoje, ir budėjo prie mirusiojo, kuris, įsuptas į bizono odos antklodes, kabėjo pakeltas nuo žemės, gairinamas vėjo, kaip kadaise Harkos motina. Četanas sėdėjo parėmęs ranka galvą. Jis jau žinojo, kad dabar jam reikės keltis į Matotaupos brolio palapinę, nes šis neturėjo sūnaus, o tik dvi mažas dukreles. Harka kiūtojo šalia draugo jau daug valandų. Saulė seniai pasislėpė už horizonto, dangaus begalybėje žibėjo žvaigždės, be paliovos pūtė vėjas. Kalvelės papėdėje švelniai čiurleno vanduo, spindėdamas mėnesienos sidabru. Visą vakarą kaukę vilkai pagaliau nutilo, pasisotinę bizonų mėsos likučiais.

Buvo jau apie vidurnaktį, bet prie ištuštėjusios Saulės Lietaus palapinės vis dar skambėjo graudžios raudos. Staiga Četanas tarsi pabudo iš savo minčių ir prisislinko arčiau Harkos.

— Aš noriu paklausti tave vieno dalyko,— tarė jis tyliai berniukui.

— Klausk, mano vyresnysis broli.

— Ar tu girdėjai, kad žvalgai rado bizonų kaimenę pietuose ne ramiai besiganančią, o jau išgąsdintą ir visu greitumu lekiančią į šiaurę.

— Hau, taip sakė Matotaupa ir visi medžiotojai.

— Ir kas gi galėjo pabaidyti tokią didžiulę kaimenę?

— Didžiulė vilkų ruja, ugnis arba medžiotojai.

— Ar mūsų kariai juto prerijose gaisro kvapą?

— Ne.

— Ar pastebėjo kokius medžiotojus?

— Ne.

— Tai ko ta didžiulė bizonų kaimenė išsigando?

— Aš nežinau.

— Ar žino kas nors iš karių?
— Nemanau.
— O kaip tu galvoji?
Harka tylėjo.
— Ką galvoja mūsų kariai?
Harka tylėjo.
— Ko tu nieko neatsakai?
— Tu irgi ne visada man atsakydavai.
— Taip. Teisybė. Vadinasi, tu nenori su manimi kalbėti?
— Kodėl tu, Četanai, ir šiandien nepasakai man, ką galvoji?
— Todėl, kad bijau.
— Tikrai?
— Tikrai. Kaip mane gyvą matai — nemeluoju.
— Kas gi tai per jėga, kurios Četanas, Saulės Lietaus sūnus, Raudonųjų Plunksnų vadas, taip bijo, kad nedrįsta net žodžio ištarti?
— Vakanas.
— Taip, vakanas. Burtų paslaptis.
— Taigi.
— Tad abu tylėsime?
— Harka, abu mes galvojame tą patį, todėl kalbėkime. Dviese nebus taip baisu.
— Taip, dviese mes nieko nebijosime.
— Harka, o gal baltųjų žmonių siaubinga paslaptis atvijo mums čia bizonus?
— Galimas daiktas. Greičiausiai taip ir bus.
— Todėl mūsų medžiotojai negalėjo nustatyti, kuria kryptimi bėgs bizonai, ir jų kaimenė vos nesutrypė mūsų palapinių su moterimis ir vaikais.
— Taip, vos nesutrypė.
— Ji nužudė Saulės Lietų, mano tėvą. Man atrodo, kad jis norėjo nukreipti bizonus nuo mūsų stovyklos.
— Vienam žmogui tai padaryti neįmanoma. Jeigu bizonai pasileidžia lėkti, jų nepakreips į šalį netgi visas medžiotojų būrys. Tada bizonai nieko nemato, nieko negirdi, tik lekia kaip pakvaišę.
— Aš žinau.

— Bet kaip gali siaubinga baltųjų paslaptis siųsti mums bizonus ir turėti ką nors bendro su raudonodžių burtais? Ir ko ji iš tikrųjų norėjo — duoti mums maisto ar sunaikinti mūsų palapines?

— Nežinau.

— Tad ir tu kaip ir visi kiti negali atsakyti į mano klausimą.

— Negaliu, kas teisybė, tai teisybė.

Abu berniukai nutilo. Bet Harka visą naktį prasėdėjo su Četanu prie Saulės Lietaus lavono ir, tik prašvitus rytui, nuvargęs nuėjo į palapinę, susivyniojo į antklodę ir užmigo. Po kelių valandų pabudęs, jis išsitepė veidą dažais ir ženklais, kuriuos pamatęs kiekvienas žinojo, kad jo negalima kalbinti. Jaunieji Šunys laikėsi nuo jo atokiau. Prie Saulės Lietaus tipi vis dar skambėjo raudos. Harka vėl nuėjo ant kalvelės prie Saulės Lietaus lavono ir įsižiūrėjo į tolį, lyg kažko ten ieškodamas.

Didieji burtai, kas jūs iš tikrųjų esate ir kas jus mums siunčia?

ARKLIŲ LENKTYNĖS

Havandšita, burtininkas, uždraudė Lokės giminei jo ieškoti. Nesvarbu, ar jis grįžtų į stovyklą tuoj pat, ar užtruktų kelias savaites ir net mėnesius — niekam nevalia jo dairytis ir laukti; toks buvo jo priesakas. Ir Lokės giminė klusniai vykdė jo valią. Netgi žvalgai nedrįsdavo pažvelgti į tą pusę, iš kur tikėjosi kada nors pamatyti grįžtantį Havandšitą.

Tiesą sakant, niekas per daug ir nesuko dėl jo galvos. Šiaip ar taip, Lokės giminė sumedžiojo antilopių ir bizonų, palapinėse dabar buvo užtektinai maisto, negrėsė priešo pavojus. Žvalgai pranešė, kad didžioji paunių karo stovykla išsikėlė iš jų kaimynystės ir atskiros jų grupelės išsiskirstė į savo gyvenvietes.

Ir nors nereikėjo nei kariauti, nei medžioti, tačiau stovykloje prie Arklių upelio žmonės turėjo darbo nuo ryto ligi vakaro. Moterys ir mergaitės pjaustė ir rūšiavo mėsą,

vyniojo ją į odą ir kasė į žemę, kad ten ji ilgiau išsilaikytų. Kitus gabalus raižė ilgais dryžiais ir kabinėjo džiovinimui ant ištemptų bizono žarnų. Gramdė nuo šviežių odų mėsos likučius ir ruošė jas rauginimui. Seniai ir berniukai darė iš kaulų strėlių ir iečių antgalius, o iš ragų — šaukštus. Kai kurie kariai taisė savo lankus — vietoj senų timpų dėjo naujas bizonų gyslas. Prie Matotaupos palapinės triūsė Untšida, Šešoka, Uinona, Harka ir Harpstena. Priešais didžiąją pasitarimų palapinę skambėjo dainos, o aikštėje, jau sutryptoje šokėjų, šoko jaunieji kariai.

Smėlis ir dulkės, sukeltos per bizonų medžioklę, seniai nusėdo žemėn, išlankstyti medeliai ir krūmai atsitiesė, pievoje prasikalė žolė, sužydo gėlės. Gyvenimas vėl ėjo savo keliu. Vakarais palapinėse sklido skanios sriubos ir pakepintos bizonienos kvapas. Vyrai. moterys ir vaikai kasdien valgė ligi soties ir jau nebeatrodė tokie sulysę kaip anksčiau. Nutukti, žinoma, nė vienas dakotas nenutuko, nes bizonų mėsa pavasarį buvo liesa, o be to, vyrai valgė tik vieną kartą per dieną, vaikai ir moterys du kartus, tad visi buvo aukšti, liekni, dailiai sudėti.

Kai didžioji dalis gausaus medžioklės laimikio buvo sudorota, svarbiausieji darbai atlikti, berniukai visą dieną galėjo sportuoti, žaisti ir medžioti smulkius žvėrelius. Harka organizuodavo Jaunųjų Šunų lenktynes arkliais ir be arklių, jie varžydavosi, kas geriau šaudo iš lanko, kilnoja kuoką, mėto ietį ir peilį, kas geriau sugeba pritykoti ir netikėtai užklupti kitą. Vakarais sėdėdavo palapinėse su tėvais ir vyresniaisiais broliais, klausydamiesi medžioklės ir karo istorijų, kurios buvo ir įdomios, ir pamokomos. Berniukai visada pastatydavo ausis, išgirdę legendą apie Lokės giminės prosenelę Didžiąją Lokę, kurios sūnus buvo žmogus. Kai išblėsdavo ugnis ir palapinėje pasidarydavo tamsu, Untšida sakydavo vaikams, kad Didžioji Lokė dar tebegyvenanti... kažkur.., kad ji esanti šventa visiems Lokės giminės kariams ir nevalia pakelti prieš ją ranką.

Vakarais Harka su Jaunaisiais Šunimis bandydavo savo ištvermę, kuri būtina kiekvienam kariui. Jie susėsdavo Matotaupos palapinėje aplink ugnį ir dėdavosi prie

rankos žioruojančią anglį, žiūrėdami, kas kantriau ir ilgiau iškęs skausmą. Harka ištverdavo, kiek tik kas norėdavo.

— Šonka taip ilgai neišlaikytų,— kartą pasakė kažkuris iš berniukų.

Ir vėl tas vardas — Šonka! Harka tik išdidžiai krustelėjo lūpas ir nė nekrūptelėjo, kol žarija giliai pradegino jam ranką.

Tai buvo dvyliktoji Harkos gyvenimo vasara. Vieną saulėtą rytą Matotaupa rado savo abu sūnus prie arklių. Dieną prieš tai Harka pralaimėjo arklių lenktynes. Jis su savo numylėtiniu keršiu atjojo antras. Ir ne todėl, kad būtų prastai jojęs, ne — tik jo varžovo arklys pasirodė geresnis, ir tiek. Tai buvo ką tik priaugęs kumelys, stiprus ir karštakraujis, ir priklausė jis taip pat vienam iš Jaunųjų Šunų — Čotankos, žymaus kario, sūnui. Harkos keršiui jau buvo dešimt metų, jis bėgo ramiai, lygiai ir greitai, bet tas jauniklis pasirodė už jį greitesnis. Harka suraukęs kaktą apžiūrinėjo vado arklius. Matotaupa kurį laiką tylomis stebėjo savo abu sūnus, paskui priėjo prie jų arčiau.

— Harpstena,— tarė jis jaunėliui,— kokį arklį tu norėtum pasirinkti iš mūsų kaimenės?

Harpstena nedrąsiai nusišypsojo ir nustebęs pakėlė į tėvą akis. Paprastai tėvas visais klausimais pirmiausia kreipdavosi į Harką ir net skaitydavosi su jo nuomone, o kadangi Harka be abejonės buvo pats drąsiausias ir mikliausias iš visų stovyklos berniukų, tai, rodos, kitaip ir būti negalėjo. Harpstena, ypač po savo ligos, stengėsi laikytis nuošaliau, todėl dabar nustebo, išgirdęs tėvo klausimą, ir ne iš karto susigaudė, ką jam atsakyti.

— Aš tavęs rimtai klausiu,— padrąsino jį tėvas.

Harpstena vis dar dvejojo.

— Ar man sakyti teisybę? — galiausiai paklausė jis tyliai.

— Dakotas niekada nemeluoja. Tu tai žinai, vaike.

— Tada pasakysiu: labiausiai iš visų man patinka mano vyresniojo brolio Harkos Vilko Nugalėtojo keršis.

— Nors jis vakar per lenktynes ir buvo antras? — paklausė tėvas.

— Kaip tik todėl,— tvirtai atsakė Harpstena.

— Gal paaiškintum man, kodėl tu renkiesi jį, o ne kurį nors kitą arklį?

— Galiu paaiškinti, tėve. Keršis geras ir prityręs arklys. Aš labai jį myliu.

Harpstena priėjo prie mustango ir paglostė jam prusnas. Matotaupa ir Harka pamatė, kaip arklys nulenkė galvą, lyg atsakydamas į berniuko glamonę.

— Harka — geras raitelis,— kalbėjo toliau Harpstena, kiek padrąsėjęs.— Bet keršis jau sensta, vakarykštis pralaimėjimas lenktynėse jam buvo skaudus smūgis. Harka lenktyniaudamas mušė jį rimbu, nors turėjo žinoti, kad arklys lėkė iš paskutiniųjų. Į kaimenę jis sugrįžo labai liūdnas.

Harka susigėdęs nuleido akis, nes gerai žinojo, kad vakar per lenktynes garbės troškimas jam buvo aptemdęs protą.

— Aš paguodžiau jį, ir jis mane myli,— kalbėjo toliau Harpstena.— Aš norėčiau, kad tas arklys būtų mano. Ką veiks Harka su mustangu, kuris nesugeba laimėti?

Harkos skruostai paraudo. Harpstenos žodžiai skambėjo taip, lyg jis būtų norėjęs pasakyti: ir ką veiks Harka su jaunesniuoju broliu, kuris yra silpnos sveikatos?

— Ne,— tarė Harka Kietasis Akmuo Vilko Nugalėtojas, nors niekas ir neklausė jo nuomonės.— Harpstenai negalima atiduoti arklio vien dėl to, kad tas arklys nebetinka man. Sakyk jam, tėve, kad jis pasirinktų kitą mustangą.

— Savo žodžio aš nekeisiu,— rimtai atsakė Matotaupa.— Kaip Harpstena pasakys, taip ir bus.

Harka nusuko akis į šalį, kovodamas su savimi.

— Aš noriu keršio,— pakartojo jaunėlis.

— Jei taip, tai jis tavo, mano jaunasis sūnau.

Siauras Harpstenos veidas nušvito. Jis ėmė glostyti keršio kaklą.

— O dabar, Harka,— tarė Matotaupa,— dabar tu pasirink sau naują arklį. Kokio tu norėtum?

— Tėve, aš turėjau tris arklius, o dabar turiu du, ir man jų užtenka,— trumpai atsakė Harka ir kietai sučiaupė lūpas, nes nenorėjo pasakyti visko, ką galvojo.

— Harka, su tais dviem mustangais, kurie tau dabar liko, per kitas lenktynes tu jau būsi trečias arba ketvirtas.

— Na tai kas. Ateity aš mokėsiu susivaldyti, net ir pralaimėdamas.— Jam buvo neapsakomai sunku ištarti tuos žodžius, girdint Harpstenai. Bet jis ištarė, nors ir prisiversdamas.

Tėvas susimąstęs žiūrėjo į sūnų.

— Tu vėl turėsi tris arklius,— tarė jis pagaliau.— Taip noriu aš.

— Jei taip, tai tu pats, tėve, pasakyk, kokį arklį man imti.

— Gerai. Eime!

Abu berniukai nuėjo su tėvu per kaimenę. Matotaupa sustojo prie širmio, ant kurio Harka jojo per bizonų medžioklę.

— Štai, Harka Vilko Nugalėtojau Bizonų Persekiotojau! Šitas arklys bus tavo. Juo tu gerai jojai.

— Tėve!

— Kas yra?

— Bet juk tai antrasis tavo arklys. Kaip tu be jo apsieisi?

— Tu mano sūnus. Imk.

Harka priėjo prie arklio ir uždėjo jam ant nugaros ranką.

— Jau nebetoli tas laikas, Harka, kai ir tu dalyvausi bizonų medžioklėje.

— Taip, tėve.

Nors ir sulaukęs iš tėvo pripažinimo, Harka vis dar kalbėjo varžydamasis. Jo žodžiai skambėjo kažkaip nenatūraliai.

Tačiau tėvas dėjosi šito nepastebįs. Tik tiek pasakė:

— Pasistenkite šiandien prajodinėti savo arklius, kad priprastumėt prie jų.

Ir nuėjo.

Berniukai tuoj pat šoko vykdyti tėvo paliepimo — išsipančiojo kiekvienas savo arklį ir išjojo į prerijas — tiktai vienas į vieną, kitas į kitą pusę.

O kai atėjo naktis ir visi Matotaupos palapinėje įmigo, Harka sujudėjo po savo apklotais, atsargiai kaip koks

besiruošiąs bėgti belaisvis nuslinko nuo guolio ir šmurkštelėjo iš palapinės. Krūptelėjo pririštas tėvo arklys, prabudo du šunys, bet nesulojo. Harka basas nusėlino tarp nutilusių palapinių, paėjo galiuką paupiu ir tada pasuko link arklių kaimenės. Berniukas žinojo, kad šiuo metu prie arklių yra Četanas. Tačiau jis nėjo prie savo vyresniojo draugo — vaikščiojo nuo mustango prie mustango, kol susirado savo senąjį keršį. Išsipančiojęs užsėdo ir — iš pradžių žingsniu, paskui lengvais šuoliais — išjojo į prerijas. Jojo jojo, kol pasiekė nedidelį slėnį, kur vargu ar galėjo jį pastebėti kokio žvalgo akis.

Čia jis nusėdo, liepė arkliui gultis ir pats atsigulė šalia jo, o paskui prigludo prie arklio ausies ir tyliu balsu, taip švelniai, kaip niekados dar nebuvo kalbėjęs nė vienam žmogui, prašneko:

— Mano kerši, mums reikia atsisveikinti. Atsimeni, kai aš buvau keturių vasarų, Četanas, mano draugas, vieną kartą paėmė ir užkėlė mane tau ant nugaros? Tada tu buvai dar jaunas ir nerimastingas, tu keturiolika kartų nutrenkei mane į žolę, kol aš galų gale išmokau tvirtai ant tavęs sėdėti. Tu taip sutrypei mane kanopomis, kad naktį aš nežinojau kur dėtis iš skausmo. Tada aš prisiekiau, kad tu būsi mano, ir tu tapai mano. Tu nešei mane per prerijas ir miškus, bridai per vandenis, kopei stačiais skardžiais. Tu tapai didžiu kariu mustangų tarpe ir, jeigu kojotai išdrįsdavo per arti prieiti, kovodavai su jais kanopomis ir dantimis. Aš labai tave myliu, kerši, bet tu pyksti ant manęs, kad negerai su tavimi elgiausi, kai tu susenai. Ir štai praradau tave. Dabar tu myli Harpsteną.

Harka priglaudė galvą prie arklio kaklo, ir jo akis užplūdo ašaros. Bet šito niekas neturėjo matyti ir žinoti.

Berniukas atsistojo. Tuoj pat pašoko ant kojų ir keršis. Harka nujojo jį atgal į ganyklą. Prie arklių dar tebebuvo Četanas, bet jis nieko neišduos, jeigu ką ir pastebėjo. Jis ir dabar nežiūrėjo į Harkos pusę.

Harka vėl sugrįžo į palapinę ir susisupo į apklotus. Jam pasirodė, kad Matotaupa sujudėjo savo guolyje, bet ar iš tikrųjų taip buvo, Harka gerai nežinojo.

Po ilgų apmąstymų jis pagaliau užmigo.

Rytojaus dieną pasklido žinia, kad Harka ir Harpstena turi naujus arklius. Jaunieji Šunys rėkavo ir plyšavo, džiūgaudami, kad dabar vėl bus arklių lenktynės. Harka negalėjo per daug jiems prieštarauti, nes berniukai būtų pamanę, kad jis bijo antrą kartą pralaimėti. Todėl tuoj pat sutiko. Tarp Jaunųjų Šunų buvo ir Harpstena. Tik vakarykščių lenktynių nugalėtojas, Čotankos sūnus, pasakė nedalyvausiąs, teisindamasis, kad jo mustangas susižeidęs koją. Galimas daiktas, nes ir Četanas tvirtino matęs jį šlubuojant.

Harkai tas nelabai patiko. Jis siūlė Jauniesiems Šunims atidėti lenktynes kelioms dienoms, kol pasveiks vakarykščių lenktynių nugalėtojo arklys, bet berniukai nieko nenorėjo girdėti. Jie degė nekantrumu kuo greičiau pamatyti Harką ant vado medžioklinio arklio, kuris peršoko per strėlių prismaigstytą bizoną! Harka Bizonų Persekiotojas turi dalyvauti lenktynėse! Berniukas norom nenorom turėjo sutikti.

Jaunieji raiteliai susirinko upelio pakrantėje. Iš čia buvo numatyta pradėti lenktynes ir joti ligi nedidelės aukštumėlės, kur jau laukė teisėjai — Četanas ir dar keli jaunuoliai iš Raudonųjų Plunksnų sąjungos.

Četanas šaižiai šūktelėjo, ir arkliai pasileido šuoliais. Matotaupa, atsistojęs pakrūmėje, taip pat stebėjo lenktynes ir džiaugėsi, matydamas, kaip berniukai lekia per pievą ant nebalnotų mustangų. Netrukus išaiškėjo, kad dėl nugalėtojo vardo iš tikrųjų varžosi tik du arkliai: Harpstenos keršis ir Harkos širmis. Matotaupa žinojo, kad jo medžioklinis arklys turėtų laimėti, jeigu tik leisi jam lėkti pilnu greičiu. Tačiau jis gerai matė ir turbūt vienintelis suprato, kad Harka tyčia prilaiko savo arklį.

Pergalingai sušukęs, Harpstena pirmasis pasiekė aukštumėlę. Jis timptelėjo pavadžius, ir arklys atsistojo piestu. Jaunieji Šunys džiaugsmingai sveikino nugalėtoją, jiems pritarė ir Harka, pasiekęs tikslą antras.

Paskui visas būrys neskubėdamas parjojo atgal prie upelio, kur dar ketino pažaisti ir išsimaudyti. Arklius paleido vėl ganytis, nes dabar jie buvo nereikalingi.

Harpstena, pirmą kartą tapęs lenktynių nugalėtoju, visą laiką buvo apsuptas būrio draugų; jie džiaugėsi jo per-

gale ir sveikino jį iš visų pusių. Tačiau ir aplink Harką susirinko keli berniukai aptarti su juo ką tik pasibaigusių lenktynių.

— Ar šiaip sakyk, ar taip, Harka, bet čia jau tu kaltas, o ne arklys,— kalbėjo jie rimtai.— Niekas neabejoja, kad tavo arklys greičiausias iš visų.

— Žinoma, aš kaltas,— atsakė jis atžariai ir, nesileisdamas daugiau į kalbas, nuėjo maudytis.

Vakare Harpstena ir Harka susitiko prie tėvo palapinės. Harka jau norėjo praeiti pro šalį, bet Harpstena jį sulaikė.

— Harka,— tarė jis nepatenkintas,— kodėl tu taip padarei? Aš nenoriu, kad tu dovanai atiduotum man pergalę.

Harka iš pradžių nenorėjo leistis su broliu į kalbas, bet paskui vis dėlto pasakė:

— Aš dovanojau pergalę ne tau, o keršiui. Žinok, kad aš moku ne tik laimėti, bet ir pralaimėti,— ir nuėjo į palapinę.

Harpstena liko vienas. Jis kaip įmanydamas stengėsi surasti su vyresniuoju broliu bendrą kalbą, susidraugauti, bet kažkas visą laiką jiems trukdė, kiekvieną kartą išeidavo ne taip, kaip jis norėdavo.

Harpstena nėjo į palapinę. Jis vėl nubėgo prie arklių. Ten susirado keršį, kuris Harkos dėka dar kartą laimėjo pergalę, ir ėmė jį glostyti.

Kitą dieną į stovyklą sugrįžo Havandšita. Liesas senis su kumpa nosimi, iškilia kakta ir raukšlėtu ilgu kaklu sėdėjo ant geriausio iš penkių savo arklių. Jis jojo žingine, neskubėdamas. Žvalgai jau iš tolo jį pastebėjo, bet nedavė į stovyklą žinios — tegu sau joja, stovykloje ir taip jį pamatys ir pažins.

Pastebėję raitelius, vaikai prie upelio liovėsi žaidę ir sužiuro į burtininką, kuris savo kerais padėjo aprūpinti visus maistu, atkūrė taiką ir dabar štai grįžta iš vienumos vėl į savo giminę. Havandšitai iš paskos ant antrojo arklio jojo Šonka, ant trečiojo — Juodoji Oda Garbiniuota Galva su šventiniais Harkos drabužiais, o ant ketvirtojo — augalotas vyras, labai panašus į Juodąją Odą Garbiniuotą Galvą ir toks pat apdriskęs, kaip ir kadaise šis,

kai pirmą kartą pasirodė stovykloje. Penktasis arklys buvo laisvas, ir Šonka jį vedė už pavadžio.

Raiteliai perbrido upelį ir pasuko link aikštės, kur stovėjo pasitarimų palapinė. Čia Havandšita nusėdo nuo arklio. Matotaupa pasitiko jį ir pasveikino. Nušoko nuo arklių ir kiti: Šonka, Garbiniuota Galva ir tas trečiasis, matyt, berniuko tėvas. Tuoj pat visi nuėmė nuo arklių valkčius. Untšida, Šešoka ir Uinona puolė statyti burtininko palapinės.

Harka pribėgęs pasisiūlė nuvesti į ganyklą Havandšitos arklį. Šonkai tas labai nepatiko, bet jis greit susizgribo ir išdidžiai švystelėjo Harkai savo ir laisvojo mustango pavadžius, tarsi Harkos pareiga būtų rūpintis tais arkliais. Harka užgniaužė širdyje pyktį ir, pamatęs, kad Juodoji Oda Garbiniuota Galva su savo tėvu taip pat ruošiasi vesti arklius, nuėjo kartu su jais.

Juodoji Oda Garbiniuota Galva atrodė pasikeitęs. Matyt, per tą laiką jis gerai maitinosi, skruostai buvo papilnėję, kūnas nebepanašus į skeletą — vyrukas kaip nulietas. Žvitriomis juodomis akimis jis vis dairėsi aplink ir šypsojosi, rodydamas Harkai baltus dantis. Jis jau buvo gerokai pramokęs dakotų kalbos ir tuoj pat ėmė plepėti:

— Kokia graži jūsų stovykla! Gera vieta, čia pat upelis, ir iš palapinių kvepia kepta mėsa.

— Taip,— linksmai atsakė Harka,— bet nemanyk, kad tu čia tik valgysi,— turėsi išmokti ir joti. Dabar tu kabi ant arklio kaip molio dribsnis ant bizono nugaros; žiūri ir nežinai, ar jis išsilaikys ten, ar ims ir leptelės žemėn!

— Nebijok, Harka Kietasis Akmenie, aš nenukrisiu. Teisybė, sėdžiu aš kreivai, kaip musė, kuri nežino, kur arklio nugaros vidurys, slankioju tai į vieną, tai į kitą pusę, man skauda kojas, skauda ir tą vietą, ant kurios sėdžiu, bet joti man patinka, ir aš išmoksiu iš tavęs, ką tu moki: jojant šaudyti, persisverti ant arklio šono ir nuslinkti po pilvu — visko.

— Tada tau reikia tuoj pat pradėti, jei ne, sulauksi Havandšitos metų, kol visko išmoksi! Ir žinok, kad neapsieisi be mėlynių!

— Harka Vilko Nugalėtojau, net jeigu aš būsiu visas mėlynas kaip dangus vidurdienį ir senas kaip ilgakaklis

grifas, vis tiek persisversiu ant arklio ir nuslinksiu jam po pilvu kaip tikras karys.

Harka skaniai nusijuokė.

— Garbiniuota Galva, tu dar esi kaip jauna žolė, kuri nežino, kas yra vasara. Jei nori nuslinkti arkliui po pilvu ir nenukristi žemėn, pirma turi išmokti dar kai ko kito. Bet aš pasistengsiu tau padėti.

— Aš mokysiuos kiekvieną dieną, Harka. O dabar eime — mano tėvas gauna palapinę, kur daug moterų. Tai gerai, labai gerai — jos rūpinsis manimi ir mano tėvu!

Harka nustebo. Vadinasi, Havandšita jau nusprendė, ką Garbiniuotos Galvos tėvas turės imti už žmoną. Stovykloje buvo viena palapinė, kurioje gyveno daug moterų: senelė ir jos našlė duktė su trimis mergaitėmis. Paskutinis tos palapinės vyras žuvo kovoje su pauniais. Šios palapinės visi prisibijojo, nes ėjo kalbos, kad senoji yra apsėsta piktosios dvasios. Todėl, žuvus paskutiniam jos maitintojui, moterys nebuvo paskirstytos į kitas palapines, tik visos šeimos duodavo tai palapinei savo laimikio dalį, kad penkios moterys turėtų ko valgyti.

— Ar tavo tėvas yra kada turėjęs daug moterų? — paklausė Harka, rodydamas Garbiniuotai Galvai, kaip reikia supančioti arklį, kad jis galėtų gerai ganytis, bet nepabėgtų.

— Mano tėvas yra visko matęs! Visi juodieji žmonės prityrę. Daug moterų — daug kalbų, bet jos turi klausyti vyro.

— Tada jūs padarysite tvarką toje palapinėje, hau!

Juodoji Oda Garbiniuota Galva šelmiškai nusijuokė.

— Taip, bus tvarka ir kiekvieną dieną geras maistas — labai gerai!

— To aš linkiu tau iš visos širdies ir tikiu, kad taip bus,— sumurmėjo Harka sau panosėje; mat visi žinojo, kad pakvaišusi senoji — baisi šykštuolė.

Harka nuvedė savo pagyvėjusį bičiulį ir jo tylųjį tėvą prie Matotaupos palapinės. Kelyje berniukas dar pasakė:

— Pauniai — blogi žmonės, baltieji dar blogesni. Dakotai geri, dakotai — broliai, pas dakotus pasiliksime!

— Taip, pasilik, Garbiniuota Galva, tu mums dar praversi!

Nuo to laiko, kai kaimelyje apsigyveno tie du naujokai, kiekviena diena atnešdavo ką nors nauja. Garbiniuotos Galvos tėvas, kuriam iškart prigijo vardas Nepažįstamoji Kriauklė, iš tikrųjų įvedė tvarką moterų palapinėje. Jis, matyt, mokėjo užkalbėti piktąją dvasią, nes pakvaišusi senė buvo su juo švelni kaip stirna.

Dabar visa stovykla lengviau atsikvėpė, nes moterų palapinė buvo tvirtose rankose. Nepažįstamoji Kriauklė buvo augalotas, stiprus ir labai rimtas vyras. Pramokęs dakotų kalbos, jis ėmė pasakoti apie savo tėvynę ir apie gyvenimą anapus Didžiųjų Vandenų, iš kur jį atsigabeno baltieji žmonės.

Jis kalbėjo apie didžiulius neįžengiamus miškus, kur gyveno jo tėvai, pasakojo apie dramblių ir leopardų medžiokles, apie krokodilus ir raganosius, ir visi taip domėjosi jo istorijomis, kad viena palapinė vos galėjo sutalpinti visus klausytojus. Jis pasakojo taip pat apie baltuosius žmones, apie neapsakomą jų daugybę, apie jų namus iš akmens, apie jų macavakenus, mažus, su savim nešiojamus, ir didžiulius, kuriuos traukia arkliai, o jų milžiniški kaip juodi apvalūs nasrai vamzdžiai svaido pražūtį nešančius sviedinius. Jis jau buvo matęs tą pabaisą, kuri pabaidė bizonus, ir žinojo, kaip statomas jai kelias. Vyrai labai ja domėjosi ir vis teiravosi Nepažįstamąją Kriauklę tai šio, tai to. Tačiau buvo vienas dalykas, apie kurį jis niekam nepasakojo, todėl kariai per daug jo ir neklausinėjo, būtent: kaip Havandšita išgelbėjo jį iš paunių nagų.

Tylėjo apie tai ir Juodoji Oda Garbiniuota Galva.

Harka ištisas dienas nesiskyrė su savo naujuoju draugu ir mokė jį visko, ką turi sugebėti dakotų berniukas. Garbiniuota Galva buvo gabus mokinys.

Tose pratybose dalyvaudavo ir Harpstena. Ir kai Juodoji Oda Garbiniuota Galva žvelgdavo į abu brolius savo linksmomis ir patikliomis akimis, jis pamiršdavo visus nesutarimus, bent jau tol, kol būdavo visi trys drauge.

Dažnai berniukai pajodinėję susėsdavo. Tada Harka imdavo savo naująjį draugą prisispyręs klausinėti tai šio, tai to, ir nors Garbiniuota Galva buvo nuovokus berniukas,

tačiau negalėjo iki galo suprasti, ko Harka siekia tais savo klausinėjimais.

— Tai kodėl pauniai, tie kojotai, nemedžiojo antilopių, juk žinojo, kad šiaurės vakaruos ganosi didžiulės jų kaimenės?

— Kaip tai žinojo? — paklausė Garbiniuota Galva.

— Kodėl jie jų nemedžiojo?

— Todėl kad turėjo užtektinai maisto. Juk jie gavo bizonų mėsos iš baltųjų.

„Aha,— galvojo Harka,— vadinasi, pauniai žinojo apie antilopes, žinojo apie jas ir Garbiniuota Galva, todėl Havandšita iš jo viską ir išgavo. Tokiu būdu viena burtų paslaptis jau aiški."

— Tu, Juodoji Oda Garbiniuota Galva, sakai, kad pauniai gavo mėsos iš baltųjų. Vadinasi, baltieji, tiesiantys pabaisai kelią, šaudė bizonus. Ar ne taip?

— Taip, Harka Bizonų Persekiotojau.

Štai paaiškėjo ir antra burtų paslaptis. Tačiau Harka nepajuto dėl to palengvėjimo, atvirkščiai, jam tik dar liūdniau pasidarė. Taip, dabar jis žinojo, kad didieji burtai — ne kas kita, kaip didelis melas, bet kartu drebančia širdimi jautė, kad už to melo dar slypi kažkoks didžiulis pavojus.

Nuo ryto ligi vakaro vaikščiojo jis susimąstęs, spręsdamas vieną klausimą po kito, atsargiai kaip medžiotojas prie žvėries artėdamas prie to, ką siekė išsiaiškinti. Diena po dienos klausimų ratas vis siaurėjo ir siaurėjo, ir štai vieną nemigos naktį Harka padarė šitokią išvadą. Į pietus nuo Lokės giminės medžioklės plotų baltieji žmonės tiesia kelią pabaisai, kuri ateity atstos jiems arklius ir lėks per kraštą vėjo greitumu. Žmonės, tiesiantys kelią, prišaudė daug bizonų ir dalį mėsos atidavė pauniams, kad tie netrukdytų jiems dirbti. Bizonai, matydami tiek daug baltųjų, ginkluotų macavakenais, bijojo pajudėti į šiaurę. Tokia buvo padėtis tuo metu, kai Lokės giminė badavo Šiaurės Plato aukštupyje, o Nepažįstamoji Kriauklė sėdėjo paunių nelaisvėje. Tada Havandšita nuėjo pas paunius su tuo užburtu aukso gabaliuku ir pareikalavo už jį aukštos kainos: atiduoti Nepažįstamąją Kriauklę ir prikalbėti baltuosius, kad jie rėkaudami ir šaudydami iš

macavakenų pabaidytų į šiaurę bizonus, kurių mėsos jau turėjo pakankamai prisitiekę. Havandšitai pavyko susitarti su pauniais, ir jis grįžo į stovyklą kaip didysis burtininkas. O tas nelemtas aukso gabaliukas iškeliavo pas baltuosius!

Šitaip išsiaiškinęs visą tą istoriją, Harka staiga susijaudino ir išsigando: kokia apgavystė ir kaip gudriai ir apgalvotai veikė Havandšita!

Rytą atsikėlęs berniukas slankiojo aplink burtininko palapinę ir, vis labiau piktindamasis, dirsčiojo į macavakeną, kurį turėjo paaukoti. Taip, tas senas maitvanagis viską susigriebia į savo rankas, o dabar stovykloje visi jį garbina kaip pačią Didžiąją Paslaptį.

Staiga Harka krūptelėjo: ant burtininko trofėjų karties viršum macavakeno dailiame tinkliuke kabėjo aukso gabaliukas! Vadinasi, Harka neteisingai viską išsiaiškino. Bet kaip tada buvo iš tikrųjų? Ir kodėl senasis Havandšita pakabino tą paslaptingą akmenį ant karties, kad visi galėtų jį matyti, taip pat ir Matotaupa, kuris taip piktai įmetė jį į vandenį?

Harka tuoj pat nubėgo į tėvo palapinę ir pranešė naujieną vadui.

— Negali būti! — tarė Matotaupa ir jo bronzinis veidas papilkėjo.

— Tikra teisybė, tėve.

— Einam pažiūrėti.

Kai Harka su tėvu atėjo prie burtininko palapinės, ant karties jau nebebuvo nei paslaptingojo akmens, nei to dailaus tinkliuko.

— Tu sapnavai, Harka,— lengviau atsiduso Matotaupa.— Dvasios tau apdūmė akis.

Harka brūkštelėjo sau ranka per akis. Ne, negalėjo būti jokios abejonės, jis aiškiai matė. Nesapnuos jis tokiu dienos metu! O gal jį apsėdo dvasios? Gal senasis burtininkas įspėjo jo slaptas mintis ir dabar vedžioja jį už nosies? Harka pasijuto kaip žmogus, atsidūręs ant liulančio pelkės paviršiaus,— rodos, žengsi vieną neatsargų žingsnį ir prasmegsi į bedugnę. Dabar jis turi būti labai apdairus, atsargus kiekviename žingsnyje.

Harka pagalvojo, ar tik negirdėjo Juodoji Oda Garbiniuota Galva, kaip jis šnekėjosi su Matotaupa apie tą paslaptingą akmenį. Tą rytą berniukas labai anksti atėjo į vado palapinę pasiimti Harkos ir Harpstenos. Harpstena dar miegojo, moterys ir Šonka taip pat, tad jeigu kas ir girdėjo jų pokalbį, tai tik Garbiniuota Galva.

Šiaip ar taip, vakare Garbiniuota Galva išsivedė Harką iš stovyklos. Jis norėjo su Bizonų Persekiotoju pasibastyti po prerijas, o paskui pasekti savo pėdas ir pasimokyti jas skaityti. Harka sutiko. Berniukai šuoliais pasileido į prerijas. Vėsus vėjas maloniai glostė Harkai skruostus, ir jis jojo vis toliau ir toliau. Garbiniuotai Galvai bus ne taip lengva vakaro prieblandoje atsekti pėdas, Harkai Nakties Akiai tai vieni niekai, ir jis parodys Garbiniuotai Galvai, ką sugeba dakotų berniukas.

Tačiau Juodoji Oda Garbiniuota Galva atrodė visai ramus ir nė kiek nesirūpino, kad jau sutemo naktis. Pagaliau Harka sustojo. Prerijose kaukė vilkai, tokiais pat ilgesingais balsais jiems atsiliepė puslaukiniai stovyklos šunys.

Garbiniuota Galva nušoko žemėn, supančiojo arklį ir atsisėdo ant kalvelės.

— Žiūrėk tu man,— tarė Harka.— Išsitiesė kaip lokys prieš saulę. Argi nematai, kad jau naktis?

— Matau, Bizonų Persekiotojau, naktis! Na ir tegu! Argi tu bijai?

— Kas čia per kvailas klausimas! Ką norėjai man pasakyti?

— Man reikia su tavimi kai ką aptarti.

— Kalbėk.— Harka sukluso.

— Taigi. Įsivaizduok... burtai, paslaptis.

— Kokia paslaptis? Daug yra paslapčių.

— Tokia, kokios tu dar nesi atskleidęs. Ją žino baltieji žmonės.

— Na gerai, ją žino baltieji.— Harka žaisdamas nusiskynė žolės stiebelį ir įsikando į dantis.— Ją žino baltieji žmonės. Na ir kas iš to?

— Baltieji — mūsų priešai. Jeigu jie žino kokius burtus, juos reikia iš jų atimti. Arba rasti prieš juos galingesnius.

— Bet kas gi gali atimti iš kitų burtus?

— Tik tas, kas tuos burtus pažįsta.

— Kaip gali žmogus pažinti burtus?

— Tai pavojinga. Jis turį juos išmėginti.

— Ak šitaip.

— O dabar aš tau kai ką pasakysiu, bet tik tiek, kiek noriu pasakyti,— daugiau nė žodžio.

— Čia tai vyro kalba.

— Hau! — patvirtino savo žodžius Juodoji Oda Garbiniuota Galva.— Tai štai ką aš tau pasakysiu, Nakties Akie Vilko Nugalėtojau! Tu visaip gudrauji, klausinėji ir teiraujies, stengdamasis išsiaiškinti paslaptį. Bet, man rodos, tu niekados jos nesužinosi. Tuščias darbas! Havandšita, mūsų burtininkas, žino daugiau ir yra gudresnis už visus stovyklos vyrus, netgi už tavo tėvą Matotaupą.

Harka išspjovė iš burnos žolę.

— Tai, ką tu čia išsigalvoji, Juodoji Oda Garbiniuota Galva, galėjai man ir nepasakoti. Tu labai supykai ant mano tėvo, kai jis įmetė į vandenį tą nelemtą aukso gabaliuką, tiesiog pajutai jam neapykantą. Tikrai tikrai, aš mačiau tada tavo akis. Paskui Havandšita išvadavo tavo tėvą, ir todėl tu dabar jį taip aukštini.

— Harka, argi čia kas bloga, kad už tai aš jį taip aukštinu? Bet aš noriu tau pasakyti visai ką kita. Tik nepertraukinėk manęs, nes aš nutilsiu, ir tu nieko nesužinosi. Taigi klausyk. Tas geltonas gabaliukas yra burtų akmuo. Bet burti su juo moka tik baltieji. Taip, taip, tikra teisybė! Mano tėvas ilgą laiką gyveno tarp baltųjų, ir jis žino. Jeigu baltieji žmonės turi kišenėje tokių akmenų, jiems užtenka tik įsakyti: „Arklių! Valgyti! Gerti! Drabužių! Papuošalų!"— ir tuoj pat tarsi kokia stebuklinga ranka jiems parūpina visko, ko tik jie nori. Jiems nereikia nei medžioti, nei virti, nei austi drabužių, nei dirbti odų, nei gaudyti arklių. Už tuos burtų akmenis jie gauna viską gatava, reikia tik ištiesti ranką ir pasiimti. Argi tai ne dideli burtai?

— Taip, dideli.

— Užtat aš ir sakau, kad reikia iš baltųjų atimti tuos burtus arba surasti prieš juos dar galingesnius. Bet šito mes nepadarysime, jeigu mėtysime burtų akmenis į van-

denį. Havandšita — didelis burtininkas. Jis tyrinėja baltųjų paslaptis ir nori jas pažinti, nes žino, kad negerai tupėti vien ant senų paslapčių kaip strazdui ant kiaušinių. Reikia ieškoti naujų dvasių. Tai ir viskas, ką aš norėjau pasakyti.

Harka ilgai tylėjo.

— Tavo žodžiuose yra daug teisybės,— tarė jis pagaliau,— bet kai ką tu neteisingai supranti. Tavo žodžių pynėj daug gražių kriauklių, bet viena iš jų netikra, tik nežinau kuri.

— Kai surasi ją, pasakyk.

— Jeigu tik panorėsiu tau pasakyti.

Juodosios Odos Garbiniuotos Galvos kalbos sukėlė Harkai daug visokiausių minčių, bet jis buvo kažkoks surūgęs. Gal dėl to, kad suprato, jog Garbiniuota Galva, kad ir koks mielas ir linksmas, niekados neis su juo išvien prieš burtininką. Prieš burtininką? Taip pagalvojęs, Harka pats savęs išsigando. Nejaugi jis jau taip toli nusirito? O jeigu tai sužinotų Havandšita! Gal jo dvasios jau persekioja jį?

Harka atsikėlė. Pakilo ir Garbiniuota Galva. Berniukai nujojo namo. Apie pėdų ieškojimą nebebuvo nė kalbos. Harka gerai atsiminė kelią ir parvedė savo draugą į stovyklą.

Iš šalies žiūrint, rodos, niekas po to nepasikeitė: Harka kaip buvo, taip ir liko Garbiniuotos Galvos draugas.

Kaip ir anksčiau, visa trijulė — Harka, Harpstena ir Garbiniuota Galva — kiekvieną dieną leisdavo drauge. Ir Jaunųjų Šunų žaidimuose jie buvo neišskiriami.

Šonkai, atrodo, tokia berniukų draugystė nepatiko. Grįžęs į stovyklą, jis neliko Havandšitos pagalbininku, bet vėl apsigyveno Matotaupos palapinėje. Tačiau dienos, praleistos drauge su burtininku, nepraėjo be pėdsakų — Šonka jautėsi irgi šiek tiek nusipelnęs tos pagarbos, kuri dabar supo Havandšitą, todėl vaikščiojo po stovyklą tarsi kažkokios nepaprastos šviesos nutviekstas. Šitokio pasipūtimo Harka tiesiog negalėjo pakęsti. Tad abu laukė progos, kada galės vėl pasigalynėti.

O šitokia proga pasitaikė per kitas arklių lenktynes, kurias organizavo ne Jaunieji Šunys, o Raudono-

sios Plunksnos. Harka buvo per jaunas jose dalyvauti. Šonka nepriklausė Raudonųjų Plunksnų sąjungai, nors buvo tokio pat amžiaus, kaip Četanas ir kiti berniukai. Raudonosios Plunksnos kvietė visus vyresniuosius berniukus dalyvauti lenktynėse. Šonka sutiko. Jis buvo paveldėjęs iš tėvo labai gerus arklius.

Lenktynių dienos rytą Šonka priėjo prie Četano. Harka stovėjo netoliese ir viską girdėjo, ką juodu šnekėjo.

— Četanai, tu visada buvai geriausias Harkos Bizonų Persekiotojo draugas. Kodėl tu dabar nustojai juo rūpintis? Argi gerai, kad jis visą laiką bendrauja tik su Garbiniuota Galva, iš kurio nieko kito neišmoks, kaip tik kvailysčių?

Četanas nužvelgė jį nuo galvos ligi kojų.

— Man atrodo, kad tu čia nieko gudraus nepasakei, Šonka,— atsakė Četanas palyginti mandagiai.

Pastaruoju laiku Harka iš tiesų mažiau bendravo su vyresniaisiais draugais. Bet tam buvo rimtas pagrindas: Harka tapo Garbiniuotos Galvos mokytoju.

— Kaip sau žinai,— su panieka iškošė Šonka.— Bet šiandien jam ne pro šalį būtų pasirodyti savo vyresniųjų draugų tarpe. Ir ko gi jis negalėtų dalyvauti lenktynėse?

— Jam dar tik dvylika vasarų.

— Bet jis turi labai gerą arklį.

— Taip, arklys jo geras. O ar Harka tavęs prašė su manim pakalbėti dėl lenktynių?

— Ne. Harka išvis su manim nesikalba, jis neapkenčia manęs ir yra didelis užsispyrėlis. Bet, man rodos, reikėtų leisti jam dalyvauti lenktynėse. Girdėjau, kad ateity jis žada vadovauti Raudonųjų Plunksnų sąjungai.

— Taip, žada. O dėl lenktynių aš pakalbėsiu su kitais,— Četanas apsisuko ir nuėjo.

Dabar Šonka pastebėjo Harką, kuris tebestovėjo toje pačioje vietoje.

— Ak tai tu čia! Vadinasi, klauseisi?

— Kodėl klausiausi? Jeigu kas manęs nematė čia stovint, tai turbūt yra aklas!

— Tai gal aš aklas?!

— Kai kada — taip.— Ir Harka nuėjo.

Četanas pasivijo Harką ir pasakė, jog Raudonosios Plunksnos pageidauja, kad ir jis dalyvautų lenktynėse. Šiaip Harka būtų tik apsidžiaugęs tokia žinia, bet dabar nė girdėti apie tai nenorėjo.

— Ko jūs iš manęs norite? — tarė jis Četanui.— Argi dar neužtenka, kad du kartus atjojau antras per berniukų lenktynes? Ko man ten varžytis su Raudonosiomis Plunksnomis? Geriau pakvieskite berniukų lenktynių nugalėtoją!

— Tai jau palik Raudonosioms Plunksnoms spręsti. O dabar eik ir atsivesk savo arklį!

— Tai ne Raudonųjų Plunksnų sprendimas, tai Šonkos darbas — jis prikalbėjo juos, ir jie paklausė kaip kokios bobos.

— Tada pamėgink palenktyniauti su tomis bobomis.— Četanas atsargiai šyptelėjo, bijodamas, kad Harka nepajustų pašaipos.

Harka valandėlę pagalvojo.

— Et, dėl manęs kaip sau norite,— tarė jis susierzinęs.— Ateisiu.

— Gerai.

Varžybų trasa dabar buvo dvigubai ilgesnė ir sunkesnė negu ta, kur anąkart lenktyniavo Jaunieji Šunys. Paskutiniam kelio trečdaly reikėjo pakilti į smėlėtą kalvą, o paskui staigiai vėl nusileisti žemyn. Prieš pat finišą geras kelio galas vėl ėjo lyguma, kur buvo viskas gerai matyti. Šį kartą teisėjavo du kariai: vienas iš jų — Senoji Antilopė.

Harka pasiėmė savo širmį ir tiesiai iš ganyklos nujojo į varžybų vietą, norėdamas dar kartą gerai susipažinti su trasa. Tą smėlio kalvą jis gerai žinojo.

Visi susirinko upelio pakrantėje. Paskutinis pasirodė Šonka. Jo starto vieta buvo netoli Harkos. Jojo jis ant eiklaus treigio. Visi raiteliai turėjo rankose odinius rimbus, o apsirengę buvo kaip per bizonų medžioklę — tik su diržais ir šlaunų prijuostėmis.

Arkliai jau šokinėjo ir trypė kojomis. Pagaliau Senoji Antilopė švilptelėjo, ir visi puolė į priekį.

Harka gerai apgalvojo savo taktiką. Varžybose dalyvavo penkiolika raitelių. Vadinasi, kiekvienas stengsis

greičiau įveikti lygiąją trasos atkarpą, kad pirmas pasiekęs kalvą, galėtų pasirinkti patogesnę įkalnę. O toji patogi įkalnė buvo tik kelių metrų pločio. Harka žinojo, kad ten neišvengiamai susigrūs keli raiteliai ir per tą kamšatį gali atsitikti visokių netikėtumų. Todėl nusprendė iš karto joti prie statesnės vietos, kurią su savo ištreniruotu arkliu tikėjosi sėkmingai įveikti. Jeigu čia ir sugaiš kiek daugiau laiko, tai paskui viskas išsilygins, juk prieškalnę jis įveiks vienas, be jokios kamšaties.

Širmis lėkė lengvai ir greitai. Harka prigludo prie arklio sprando, kad šiam lengviau būtų bėgti ir ne toks didelis būtų oro pasipriešinimas. Jo kūną užliejo pasitenkinimas, kurį tokiais atvejais visada pajunta geras raitelis. Bet staiga paaiškėjo, kad jis čia joja ne vienas — tą patį kelią pasirinko ir kitas lenktynininkas. Tai buvo Šonka. Harkos širmis ir Šonkos sartis lėkė dabar kaip vienas, abu jauni, abu eržilai, abu nenorintys viens kitam nusileisti. Žiūrovai aplink rėkė, drąsindami raitelius ir reikšdami savo jausmus. Kartais sušukdavo ir koks raitelis, bet Harka su Šonka jojo tylėdami, visą dėmesį sutelkę į arklį ir kelią. Arkliai šuoliavo ištiesę kaklus, išpūtę šnerves. Čia vienas, čia kitas kiek išsiverždavo į priekį, bet tuoj ir vėl susilygindavo. Jų karčiai ir uodegos plaikstėsi vėjyje. Raiteliai buvo atleidę pavadžius ir valdė arklius tik šlaunimis.

— Hi-je — hi-je! — vis garsiau ir karščiau rėkė žiūrovai.

Ir štai abu raiteliai pasiekė smėlėtą įkalnę. Jų mustangai, nemažindami greičio, mikliai kopė aukštyn. Kiti berniukai dar buvo tik kalvos papėdėje. Tik Četanas išlaikė Harkos ir Šonkos padiktuotą spartą. Jis buvo kiek atsiplėšęs nuo visos grupės ir jau kilo į kalvą, kaip ir Harka su Šonka. Bet čia jį pasivijo dar trys raiteliai.

Harka neturėjo kada dairytis į Četaną ir kitus berniukus. Jis norėjo pirmas pasiekti kalvos viršūnę ir nutrūktgalvišku šuoliu nusileisti į smėlėtą pakalnę.

Šonka vis dar buvo greta. Bet dabar Harkai pavyko truputį aplenkti Šonką. Jo arklys išsiveržė per kokią pusę galvos į priekį. Dar du metrai iki viršūnės, dar metras — dar...

Harkos širmis buvo visa galva priekyje, ir teisėjai anapus kalvos tikriausiai jau pamatė jo snukį.

Šonka pradėjo čaižyti bizūnu savo sartį. Ir štai tą akimirką, kai Harka jau taikėsi su savo arkliu skristi nuo skardžio, Šonka šmaukštelėjo širmiui per nugarą. Arklys išsigando ir sutriko, paskui, gerai nenusitaikęs, stryktelėjo į pakalnę ir, pasiekęs žemę, suklupo. Harka, nors ir paleidęs pavadžius, nenusirito žemėn, nes stipriai laikėsi šlaunimis ir rankomis. Bet puslaukiniai arkliai neapsakomai vikrūs ir atsparūs. Širmis tuoj pat pašoko ir kaip patrakęs pasileido tolyn, tarsi jam iš paskos būtų užsidegusios prerijos. Šonka taip pat įveikė kalvą. Tačiau nors Harka ir pargriuvo, jis vis tiek buvo greitesnis negu kiti raiteliai, nes stačiu šlaitu jų arkliai leidosi labai pamažu. Netgi Četanas, kuris įveikė prieškalnę patogioje vietoje, ir tas, leisdamasis žemyn, gerokai sugaišo laiko.

Tad Harka su savo išsigandusiu arkliu pirmasis pasiekė finišą. Žiūrovai pasitiko jį džiaugsmingai šūkaudami. Antras buvo Četanas, trečias — Šonka.

Pasiekę finišą, visi apgręžė arklius ir žingine nujojo prie teisėjų, skelbiančių varžybų rezultatus.

Sudulkėjęs ir suprakaitavęs Šonka paprašė žodžio.

— Šito,— jis parodė į Harką,— negalima laikyti laimėtoju. Jis ne jojo, o kaip kamuolys nuriedėjo su savo arkliu į pakalnę.

— Fi,— švilptelėjo pro dantis Antilopė, parodydamas, kad tokia Šonkos kalba yra kvailystė, nesąmonė ir akiplėšiškumas.

Ir Šonka liko it musę kandęs.

Dabar prie jo prijojo Harka.

— Ak tu apgavike,— tarė jis,— tu pasmirdęs kojote, susnos nugraužtu kailiu, bjaurus varlės snuki! Ką tu padarei! Sušėrei rimbu mano arkliui! Dink greičiau iš čia, kad niekas tavęs nematytų ir negalėtų spjauti tau į veidą savo paniekos!

Tai išgirdę, sužiūro visi susirinkusieji, ypač kariai. Širmiui ant nugaros buvo aiškiai matyti kirčio žymė, kurią padaryti galėjo tik kieno nors kito ranka.

Pakilo visuotinis paniekos ir pasipiktinimo riksmas.

Harka nušoko nuo arklio ir priėjo prie Šonkos.

— Lipk žemėn,— tarė jis,— pažiūrėsim, kuris iš mūsų stipresnis.

— Ak tu, šuniūkšti! — su panieka iškošė sutrikęs Šonka.

— Sakau, lipk žemėn, arba aš pats tave nusitrauksiu nuo arklio. Tu man dar atsakysi už rumbą ant arklio nugaros!

— Ak tu, prerijų šuniūkšti!..— Šonka pasuko savo arklį ir mėgino ištrūkti iš žmonių rato.

Harka užsimojo ir šniojo rimbu Šonkai per užpakalį. Kartu nutvėrė už kojos ir nutempė priešininką nuo arklio. Šonka šito nesitikėjo. Jis susvyravo, ir Harka partrenkė jį žemėn. Paskui primygė keliais, užlaužė kairę ranką ir nutvėręs už plaukų prispaudė galvą prie žemės.

— Pasiduodi?

Šonka švokštė.

— Jam jau baigta, jis nugalėtas,— nusprendė Senoji Antilopė.

Harka paleido priešininką ir nė nežvilgtelėjęs į jį paėmė už pavadžio savo širmį, kuriam dar tebeplastėjo paslėpsniai, ir nuvedė jį į ganyklą.

Pasivijo Četanas.

— Šonka — niekšinga gyvatė! — tarė jis.— Kurgi girdėta, kad tokie dalykai dėtųsi Lokės giminėj. Jo tėvas, Baltasis Bizonas, savo amžinuosiuose medžioklės plotuose gėdysis tokio sūnaus.

— Juk reikia mokytis ir pralaimėti, o Šonka šito dar neišmoko,— atsakė Harka susimąstęs. Četanas nesuprato tos užuominos, nes nežinojo, kas prieš keletą dienų atsitiko tarp jo ir Harpstenos, bet Harka nesileido į kalbas.

Ir ką jis galėjo dar pasakyti? Tegu pakalbės su Šonka Matotaupa. Jis juk atsakingas už berniuko auklėjimą.

O, kad Šonka nebūtų atsikėlęs į vado palapinę!

Vakare, sugrįžęs namo, Šonka atrodė liūdnas ir prislėgtas. Jis mažai valgė ir greitai nuėjo gulti. Garbės spindesys, kuriuo jis neseniai taip didžiavosi, dabar visai išblėso.

Matydamas Šonką tokį pritilusį, Harka pasidarė jam atlaidesnis. „O gal kartais,— pagalvojo jis sau,— kasdien turėdamas prieš akis tokį pavyzdį, kaip didysis vadas Matotaupa, jis išaugs doru žmogumi."

DAILININKAS IR LOKIO PĖDSAKAI

Tačiau ir sekančiomis dienomis Harka vengė sutikti Šonką. Dabar jis rečiau treniravosi ir žaidė su Harpstena ir Garbiniuota Galva. Kaip ir anksčiau, artimai bendravo tik su Četanu. Kodėl taip buvo, jis ir pats gerai nežinojo. Taip jau susiklostė, ir tiek.

Todėl jis ypač nustebo ir išsigando, kai vieną dieną Četaną pas save pasišaukė burtininkas. Berniukas išbuvo burtininko palapinėje daugiau kaip tris valandas, o kai pavakare išėjo, buvo nekalbus ir užsidaręs. Vis dėlto Harkai pasisekė jį surasti, ir berniukas papasakojo jam, kad turės lydėti burtininką į tolimą kelionę.

— Vadinasi, šį kartą jis ima su savim ne Šonką? — paklausė Harka.

— Ne, ne Šonką, o mane! — su pasididžiavimu atsakė Četanas.

Harka labai džiaugėsi, kad jo vyresniajam draugui teko tokia garbė, ir stengėsi užgniaužti širdyje neramias mintis, kurios kiekvieną kartą neduodavo jam ramybės, kai tik Havandšita ką nors sumanydavo.

— Galiu tau pasakyti,— pridūrė dar Četanas,— kad Havandšita keliauja į šiaurę pasikalbėti su galinguoju burtininku Tatanka Jotanka apie tas pavojingas paslaptis, kurios pradeda rodytis mūsų prerijose.

Harka nustebo, išgirdęs, koks svarbus bus tas žygis.

— Su Tatanka Jotanka?

— Hau, taip aš pasakiau. Taigi bus svarstomi svarbūs klausimai.

— Teisybė, teisybė.

Berniukai išsiskyrė vėlai vakare.

O po dviejų dienų Havandšita, Četano lydimas, su palapine ir arkliais iškeliavo į šiaurę.

Nugriovus jo palapinę, stovyklos aikštėje atsirado daugiau vietos, ir Jaunieji Šunys dabar turėjo kur žaisti. Beveik kiekvieną rytą jie čia susirinkdavo ir uosinėmis lazdomis gainiodavo po aikštę odinį kamuolį, kol vienai komandai pavykdavo įvaryti jį į „vartus"— kurios nors paskirtos palapinės angą.

Taip jie žaidė ir septintą dieną po Havandšitos išvykimo. Buvo giedras saulėtas rytas, berniukai ypač stengėsi, nes pasižiūrėti jų žaidimo buvo atėjęs Matotaupa.

Bet staiga Matotaupa nustojo domėjęsis berniukų žaidimu,— pamatė, kad į stovyklą sugrįžo vienas žvalgas ir ieško vado, norėdamas jam kažką pranešti. Tai buvo Senosios Antilopės vyresnysis sūnus, jau priimtas į karius.

Jaunieji Šunys, pamatę, kas atsitiko, tuoj liovėsi žaidę ir sukluso, ką čia praneš tas žvalgas. O jo žinia buvo tokia įdomi ir netikėta, kad berniukai tuoj pat užmiršo savo žaidimą — dabar nebesvarbu buvo, kas laimės.

Iš vakarų pusės prie Arklių upelio artėja vienas baltasis ir vienas raudonodis! Jie vedasi su savim du krovininius mulus. Raudonodis joja priekyje, iškėlęs ant lazdos baltą vilko kailį, kad iš tolo būtų matyti, jog jie čia atvyksta su taikiais ketinimais. Kokiai genčiai priklauso raudonodis, žvalgas kol kas dar negalėjo pasakyti.

Abu nepažįstamieji jojo nesislapstydami ir taikiai nusiteikę, jų buvo tik du, tad vadas ir jo kariai nematė reikalo griebtis prieš juos ginklo. Tik išsiuntė Senąją Antilopę, Nepažįstamąją Kriauklę ir dar keturis karius sužinoti, ko tie du raiteliai nori. Jeigu jie nesupras dakotų kalbos, Nepažįstamoji Kriauklė galės pabūti vertėju. Tai labai svarbu.

Jaunieji Šunys, vyresnieji berniukai ir daugelis kitų stoviniavo būreliais stovyklos aikštėje ir šnekėjosi. Kai kurie kariai bėdojo, kad taryboje nėra Havandšitos. Juk pirmą kartą prie Lokės giminės palapinių artėja baltasis žmogus!

Harka jau buvo išklausinėjęs žvalgą ir dabar pranešė Jauniesiems Šunims.

— Baltasis turi macavakeną, raudonodis — taip pat! Girdėjot? Jie atjoja su macavakenais. Mums reikia gerai apžiūrėti tą paslaptingą ginklą!

— Hau, hau! — karštai jam pritarė berniukai.

Harka džiaugėsi, kad stovykloje nėra Havandšitos, nes dabar buvo tikras, kad baltasis ir jo palydovas bus vado palapinės svečiai.

Garbiniuotai Galvai pasiūlius, vienas berniukų būrys nubėgo į stovyklos pakraštį ir susirado patogią vietą, iš kur galėtų gerai matyti artėjančius nepažįstamuosius. Harka su Juodąja Oda Garbiniuota Galva sugulė ant tos kalvos, kur neseniai buvo arklių lenktynės.

Iš čia jie pamatė atvykėlius — du mažyčius taškelius, kol kas labai neaiškiai, nes šeši kariai jau buvo pasiekę juos ir dabar jojo iš šalių.

Bet juo labiau grupė artėjo, juo aiškiau buvo matyti kiekvienas žmogus. Harka ypač atkreipė dėmesį į baltąjį keleivį. Jis buvo ne vienplaukis, ir tas labiausiai krito į akis dakotų berniukams. Tas žmogus buvo užsidėjęs ant galvos kažkokį puodą. Greičiausiai tai ir buvo skrybėlė, kurią berniukai jau žinojo iš Garbiniuotos Galvos pasakojimų. „Puodas" buvo odinis, su plačiais pakraščiais. Raitelis neturėjo ilgų kelnių, „mokasinai" siekė jam ligi kelių. Vilkėjo jis odinį švarką, susegiotą priekyje. Harka pirmą kartą pamatė sagas ir sagų skylutes. Ant peties nepažįstamasis buvo užsikabinęs macavakeną, nuo kurio Harka tiesiog akių negalėjo atitraukti. Baltąjį lydėjo indėnas. Jis dar jaunai atrodė, jo plaukai buvo perskirti per vidurį, kaip ir dakotų, veidas — neišdažytas, o visas apdaras — tik ledžingai ir mokasinai. Abiejų arkliai buvo kitokie, negu indėnų mustangai — didesni ir ne tokie gauruoti.

Berniukai gulėjo kaip negyvi. Netgi tada, kai baltasis su savo palydovu jojo visai pro šalį, nė vienas neištarė nė žodžio. Harka įsižiūrėjo į baltojo veidą po plačiabryle skrybėle; jis buvo įdegęs saulėje ir savo spalva nedaug kuo skyrėsi nuo indėno. Bet labiausiai Harką nustebino barzda ir mėlynos akys. Jis dar niekada nebuvo matęs žmogaus mėlynomis akimis. Barzda auga ir indėnų kariams, tiesa, labai reta, bet ir tą pačią jie suima aštriabriaunėmis kriauklėmis lyg kokiu pincetu ir išrauna.

O kodėl jos neišsirauna baltasis? Gal dėl to, kad bijo skausmo? Ne juokas išpešti tiek plaukų apie burną ir ant smakro!

Bet barzda buvo iš tikrųjų negraži, o ir patys plaukai ne juodi, o geltoni. Garbiniuota Galva jau buvo pasakojęs, kad baltųjų plaukai būna įvairių spalvų: juodi, geltoni, rudi, balti. Geltonplaukius jie vadina blondinais. Geltoni plaukai! Kurgi tai matyta! Jeigu nepažįstamasis palapinėje nusiims savo puodą, ko gero, paaiškės, kad visas jo pakaušis apžėlęs geltonais plaukais! Tikriausiai dėl to jis ir nešioja tą puodą ant galvos, kad sarmatijasi parodyti savo plaukus. Šiaip kam gi reikalingas šitoks daiktas? Kraštas užlinkęs ant akių, kaip jis dar kelią mato?

Keisti, matyt, tų baltųjų papročiai. Ir apie jojimą jie nieko neišmano. Kaipgi galima, sėdint ant arklio, laikyti kojas kilpose? Juk nepatogu užsėsti ir nusėsti! Prie mokasinų kulnų blizga aštrūs ratukai. O kam jie? Gal pakutenti mustangui? Juk jeigu nori paraginti arklį, tai paspaudi kulnais jam šonus, ir viskas. O čia mat žaisliukai pritaisyti!

Kol Harka šitaip svarstė, abu raiteliai su savo palyda prijojo kalvos papėdę. Dabar Harka geriau įsižiūrėjo į indėną. Šis, atrodo, buvo gerokai jaunesnis už baltąjį, kuris, kaip spėjo berniukas, galėjo būti keturiasdešimt metų. Indėnas, Harkos supratimu, jojo daug patogiau — be balno, be kilpų, be pentinų. Jis buvo juodaplaukis ir be barzdos, kaip ir dera normaliam žmogui. Ant kaklo turėjo užsikabinęs grandinėlę, kuri Harkai labai patiko. Ji buvo iš blizgančių ir permatomų įvairiaspalvių akmenukų, kuriems Harka mintyse davė šitokius vardus: Ryto Žara, Žydrasis Vanduo, Saulės Spindulys, Gaivioji Žaluma. Indėnas buvo žmogus kaip žmogus — pailgo veido, rimtos išvaizdos. Jis taip pat turėjo macavakeną.

Gal kartais jiems pasiseks pakalbėti su tuo kariu?

Kai raiteliai prajojo kalvos papėdę, Harka davė Jauniesiems Šunims ženklą traukti namo. Berniukai patyliukais persirito į kitą kalvos pusę, ir kai abu nepažįstamieji su palyda pasiekė stovyklą, jie visi jau buvo ten.

Stovykloje viešpatavo didelė rimtis, visų veidai buvo ramūs ir santūrūs, kaip ir dera, sutinkant nepažįstamus žmones.

Stovyklos aikštėje susirinko būrelis žmonių. Matotaupa stovėjo prie savo palapinės. Raiteliai nušoko nuo ark-

lių. Nepažįstamoji Kriauklė nuvedė juos prie vado. Matotaupa davė ženklą, ir Nepažįstamoji Kriauklė pranešė:

— Šio baltojo kario vardas — Toli Skrajojantis Paukštis Miklioji Ranka Paslaptingoji Lazdelė. Bet jo baltieji broliai vadina jį Danu Morisu. Toli Skrajojantis Paukštis, kaip jau pats vardas mums sako, atvyko iš tolimo krašto. Jis aplankė daug baltųjų žmonių miestų, matė daug raudonodžių genčių ir svečiavosi ne vieno vado palapinėje. Jis turi macavakeną, kuriuo gali nudėti kiekvieną priešą, bet jis myli taiką. Jis girdėjo, kad Lokės giminė garsėja savo drąsiais medžiotojais ir narsiais kariais, todėl ir atjojo čionai. Kelią jam rodė šis jaunas karys ir vadas, kuris jau penkeri metai yra jo brolis.

Matotaupa atidžiai stebėjo nepažįstamąjį.

— Hau... gerai,— tarė jis pagaliau.— Toli Skrajojantis Paukštis gali apsistoti mūsų palapinėje ir papasakoti mums, kieno liežuvis pranešė jam apie Lokės giminės žmones.

Šiais žodžiais vadas pakvietė atvykėlius būti jo palapinės svečiais.

Harka priėjo prie indėno arklio, pasišovęs nuvesti jį į ganyklą, Nepažįstamoji Kriauklė pasiūlė tokią pat paslaugą baltajam. Tačiau paaiškėjo, kad atvykėliai žino prerijų papročius — jie neatsisakė paslaugos, tačiau ir patys nuėjo drauge pasižiūrėti, kur ganysis ir nakvos jų arkliai. Indėnas supančiojo abu arklius.

Paskui visi patraukė į vado palapinę. Eidami prie arklių ir atgal, nė vienas neprakalbino nei Harkos, nei Nepažįstamosios Kriauklės, tik Toli Skrajojantis Paukštis Paslaptingoji Lazdelė, žmogus su geltona barzda, maloniai nusišypsojo Harkai, o indėnas su gražia grandinėle ant kaklo visą kelią buvo rimtas ir santūrus kaip tikras dakotas.

Nors Matotaupa ir užsiminė, kad norėtų sužinoti, iš kur svetimšaliai yra apie jį girdėję, tačiau nė manyti nemanė tuoj pat jų šito klausinėti. Tai būtų prieštaravę bet kokiai svetingumo taisyklei. Untšida ir Šešoka, Uinonos padedamos, kaipmat ėmė ruošti vaišes — sustatė aplink ugnį kiekvienam po kelis puodus ir pakepė ant iešmo mėsos. Visi tylėdami laukė vaišių. Kai viskas jau buvo

paruošta, Matotaupa užsirūkė pypkę, prikimštą raudonojo karklo lapų, ir paleido ją ratu, paskui padalijo svečiams mėsos, davė jos ir Nepažįstamajai Kriauklei, bet pats nevalgė, jis buvo atidus šeimininkas ir žiūrėjo, kad kiti vaišintųsi. Tik tada, kai svečiai pasisotino, ėmė valgyti ir jis. Palapinės gilumoj sėdėjo Harka ir Harpstena, kiek toliau nuo jų — Šonka.

Pavalgęs baltasis išsitraukė iš kišenės kažkokį daiktą, panašų į rudą žolės stiebą, ir ėmė rūkyti. Indėnai pasiėmė savo pypkes. Toli Skrajojantis Paukštis padovanojo Nepažįstamajai Kriauklei vieną degantį stiebą, ir tas mielai jį priėmė.

— Baltasis karys Toli Skrajojantis Paukštis Miklioji Ranka Paslaptingoji Lazdelė turėjo ilgą kelionę,— pradėjo Matotaupa vakaro pokalbį.

— Taip, vade,— vietoj baltojo atsakė indėnas dakotų kalba, tik su svetimu akcentu.— Mes atjojome čia iš Uolinių kalnų.

Matotaupa žiūrėjo į indėną kiek įtariai, bet nepasakytum, kad priešiškai.

— Kokie kariai dabar ten medžioja? — paklausė jis.

— Šešonų genties kariai.

Matotaupa pritariamai linktelėjo.

— Kaip jiems sekasi medžioklė?

— Ne kažin kaip. Bet Lokės giminės palapinės, kaip matyti, gerai apsirūpinusios maistu.

— Hau. Kuo vardu mano jaunesnysis brolis?

Šitoks kreipimasis rodė, kad Matotaupa tikrai nusiteikęs draugiškai.

— Mano vardas — Ilgoji Ietis.

— Kas yra Ilgosios Ieties tėvai ir broliai ir kur stovi jų palapinės?

— Mano tėvai ir broliai priklauso šejenų genčiai.

Matotaupos veidas apsiniaukė. Jis jau norėjo kažką piktai atsakyti, bet susilaikė.

Baltasis, matyt, pajutęs, kad pokalbis pakrypo į blogąją pusę, pasakė savo palydovui keletą žodžių, ir šis tuoj pat paaiškino dakotams:

— Noriu pranešti vadui Matotaupai, kad aš, Ilgoji Ietis, esu ne iš tų šejenų, kurie, ieškodami priekabių, suki-

nėjasi aplinkui ir taikosi įsibrauti į dakotų bei kitų genčių medžioklės plotus. Mano tėvas ir broliai taikiai gyvena savo palapinėse toli nuo čia, Oklahomoje, jie nėra nei dakotų, nei kitų genčių priešai. Taikiai jie sugyvena ir su baltaisiais. Aš palikau tėvų palapinę prieš penkerius metus ir visą laiką lydžiu savo baltąjį brolį Toli Skrajojantį Paukštį. Hau.

Bet, atrodo, ir šitoks paaiškinimas ne visai patenkino Matotaupą, o Harka sau širdyje galvojo: „Kas tai per žmonės, tie šejenai? Su visais taikiai sugyvena, su niekuo nesipyksta. Patys nežino, kas jie tokie, ir jeigu prasidėtų karas, tai tik stovėtų linguodami galvas ir mosuotų ietimis, kol juos iš visų pusių suvarstytų strėlės. Bet jeigu Ilgajai Iečiai gera buvo gyventi taikioje tėvo palapinėje, tai kam jis paliko savo tėvus ir brolius ir dabar bastosi po pasaulį su Toli Skrajojančiu Paukščiu Geltonąja Barzda? Čia kažkas ne taip." Berniukas nutarė dar išsiaiškinti šitą klausimą.

Matotaupa pakreipė kalbą į kitą pusę.

— Ar jodami nuo Uolinių kalnų Toli Skrajojantis Paukštis ir Ilgoji Ietis nepastebėjo kokių pėdų? O gal sutiko kokių nors laukinių žvėrių?

Išgirdę šį klausimą, svečiai pagyvėjo, ir abu iš karto ėmė kažką pasakoti. Tačiau baltasis, pastebėjęs, kad dakotai vis tiek jo nesupranta, greitai nutilo ir leido kalbėti indėnui vienam.

— Radome pilkojo lokio pėdsakus!

Matotaupa vos nepašoko nuo žemės.

— Pilkojo lokio! O! Kur jūs matėte tuos pėdsakus?

— Iki ten dvi dienos kelio kalnų link.

— Senos ar šviežios tai buvo pėdos?

— Visai šviežios.

— Ir jūs pasekėt, kur jos veda?

— Taip.

Matotaupa nutilo ir suklusęs žiūrėjo į svečius.

Ilgoji Ietis šyptelėjo.

— Aš papasakosiu jums istoriją, kuria niekada nepatikėčiau, jeigu pats nebūčiau jos pergyvenęs,— tarė jis.— Iš pradžių mes sekėme pėdas raiti, nes jos ėjo per kalnų pievą ir buvo labai aiškios. Taip mes prijojome uolą, ir

ten pėdos staiga pradingo. Mano baltasis brolis paprašė mane pabūti prie arklių, o pats norėjo užlipti ant uolos apsidairyti. Jis visai neketino pilkąjį lokį nudėti, norėjo tik jį pamatyti.

— Bet juk tai pavojinga. Kodėl jis nenorėjo lokio nušauti? Gal lokys yra Toli Skrajojančio Paukščio toteminis žvėris?

— Ne, vade, mano baltasis brolis sako, kad visi žvėrys — mūsų broliai.

— Hau, čia yra dalis teisybės. Bet pasakok toliau!

— Gerai. Taigi Toli Skrajojantis Paukštis norėjo užlipti ant uolos, bet aš jį atkalbinėjau, nes pėdos buvo labai šviežios, o pilkasis lokys yra didelis, gudrus, stiprus ir, kaip tu sakai, labai pavojingas.

— Hau, toks jis iš tikrųjų! — patvirtino Matotaupa.

— Mes ilgai ginčijomės. Pagaliau mano baltasis brolis sutiko: jis pabus prie arklių, o ant uolos lipsiu aš. Mudu nusėdome nuo arklių.

— Hau, ir kas toliau buvo? — nekantriai paklausė Matotaupa, kai Ilgoji Ietis valandėlę nutilo.— Kur jūs dėjote savo macavakenus?

— Savąjį aš atidaviau baltajam broliui, kad patogiau būtų kopti. Perdaviau jam ir pavadžius, tad jis laikė abu arklius, o aš jau buvau bekopiąs į uolą...

— Pasakok toliau!

— Bet tuo metu atsisukau, ir baltasis brolis pamatė mano veidą, staiga sustingusį iš siaubo. Jis taip pat atsigręžė, ir dabar mes abu matėme grizlį — jis stovėjo už mūsų, pasistiepęs ant užpakalinių kojų, atrodė, tuoj pakels leteną ir smogs.

— Oho! Jis gražiai jus apstatė, tas pilkasis lokys!

— Taigi. Tai buvo puikus ir galingas žvėris.

— Bet jūs gyvi. Kaipgi jums pavyko išsigelbėti?

— Mano baltasis brolis spėjo dar užšokti ant arklio. Su abiem arkliais ir abiem macavakenais jis nušuoliavo tolyn. Tiksliau sakant, arkliai nušuoliavo su juo. Aš pasislėpiau uolos tarpeklyje.

Matotaupa geraširdiškai nusijuokė. Nusijuokė ir abu svečiai.

— Lokys privertė mus bėgti, vade.

— Ir jūs jam neatkeršijot?

— Mes ieškojome vienas kito ir džiaugėmės susiradę.

Matotaupa vėl nusijuokė.

— Taip toli buvo nurūkęs Toli Skrajojantis Paukštis su abiem arkliais, kad jūs turėjote vienas kito ieškoti?

— Taip toli nurūko su juo abu arkliai, vade!

Matotaupai tas tiesiog galvon netilpo.

— Šitaip toli nujoti, šitaip toli! Su dviem macavakenais! Šitaip nujoti!

Baltasis šyptelėjo sau į barzdą.

— Na ir kas čia tokio,— tarė jis.— Aš atvykau čia ne lokių medžioti, o paslaptingąja lazdele nupiešti didžiojo vado portretą..

Šejenas išvertė baltojo žodžius, ir Matotaupa liovėsi šypsojęsis.

— Tu burtininkas?

— Jis ypatingas burtininkas, vade,— paaiškino šejenas.— Tau leidus, jis parodys paunių ir šešonų vadų portretus.

— Hau! Tegu parodo.

Abu svečiai atsistojo. Pakilo ir Matotaupa. Baltasis ir indėnas pasirausė savo ryšulėliuose palapinės gilumoj, paskui atnešė prie ugnies keletą drobės ritinėlių. Baltasis išvyniojo vieną ritinėlį ir pasuko jį į šviesą.

Matotaupa, pamatęs jį, sustingo lyg užburtas, moterys ir vaikai palapinės gilumoj taip pat ne mažiau nustėro, išsigando ir susidomėjo. Šešoka užsidengė rankomis akis, kad nematytų burtų.

Drobėje aliejiniais dažais buvo nutapytas šešonų genties vadas, beveik natūralaus dydžio, tiesiog kaip gyvas. Šejenas išvyniojo kitą ritinėlį, ir ugnies šviesoj pasirodė paunių vado portretas.

Matotaupa ir vaikai nejučiom prisidėjo ranką prie burnos, kaip tai buvo įprasta daryti, pasirodžius dvasioms.

— Ir abu šitie vyrai jau mirę? — paklausė Matotaupa.

— Ne, ne,— užtikrino šejenas.— Jie gyvi.

— Čia, šioje keistoje odoje?

— Ne, ne, jie gyvena savo gentyje.

Matotaupa nenorėjo tuo patikėti.

— Bet jų dvasios čia! Negi jie gyvena dvigubą gyvenimą? Tai burtai.

— Taip, jie gyvena dvigubą gyvenimą. Čia, šiame paveiksle, jie visą laiką bus gyvi.

— O! Tai burtai! Šalin juos! Šalin!

Svečiai klusniai suvyniojo savo drobes ir vėl padėjo, kur buvo. Matotaupa nepasitikėdamas žiūrėjo į juos. Kai pagaliau vėl visi susėdo prie ugnies, jis tarė:

— Geriau jau medžiotumėt lokius, užuot mulkinę savo burtais raudonodžius.

— Kaip kas išmano, taip ir gyvena, vade.

— Hau. O ar jūs nesupyksite, jeigu aš eisiu ieškoti to lokio, kuris privertė jus bėgti?

— Toli Skrajojantis Paukštis ir Ilgoji Ietis ant tavęs nepyks. Jie net sutinka parodyti lokio pėdas. Gera akis dar galės jas kai kur įžiūrėti. Mes dovanojam tau tą lokį — medžiok jį sau sveikas!

— Hau, hau, gerai, gerai. Už tai Toli Skrajojantis Paukštis ir Ilgoji Ietis gali prašyti mane, Matotaupą, Lokės giminės vadą, ko tik jie nori, ir aš jiems viską padarysiu, kas yra mano galioje.

— Gerai, vade. Mes norime tik vieno: tavo atvaizdo.

— O, ne! — Matotaupa lyg gindamasis pakėlė rankas.

Harka irgi išsigando, išgirdęs šitokį reikalavimą. Bet Matotaupa greitai persigalvojo, atsistojo ir labai oriai pasakė:

— Aš pasakiau, ir baltasis karys pareiškė savo pageidavimą. Jis reikalauja mano atvaizdo, tai yra mano gyvybės, kurią nori perkelti į savo burtus. Tegu bus taip. Dakotas turi ne mažiau drąsos kaip paunis ar šešonas. Bet aš statau vieną sąlygą: baltasis karys gaus mano atvaizdą tik tada, kai aš sumedžiosiu lokį!

Geltonoji Barzda linktelėjo, ir šejenas paaiškino:

— Mes sutinkame su šia sąlyga. Matotaupa — didis medžiotojas, jis mokės nudėti tą baisų ir gudrų lokį!

Matotaupos lūpų kampučiai krustelėjo, jo veide pasirodė gudri šypsenėlė.

— Aš — didis medžiotojas? Iš kur mano naujieji broliai tai žino?

Šejenas valandėlę dvejojo, sakyti teisybę, ar ne, bet baltasis linktelėjo jam, ir šis tarė:

— Mes žinome tai iš baltųjų, kurie tiesia kelią Ugniniam žirgui. Mes buvome pas juos, prieš išvykdami į Uolinius kalnus.

— Kas ten mane pažįsta? Kas ten galėjo apie mane ką pasakoti?

— Visi, su kuo tik kalbėjomės. Tenykščiai vyrai mums sakė, kad Lokės giminės kariai — geri medžiotojai, be to, jie žino didelių paslapčių.

Kai tik šejenas ištarė tuos žodžius, atsitiko negirdėtas dalykas, kurio niekas ir tikėtis nesitikėjo.

Kaip ir kiti kariai bei moterys, Harka įdėmiai sekė tėvo ir svečių pokalbį. Nors ir labai susidomėjęs pasakojimu apie susitikimą su pilkuoju lokiu, jis visą laiką negalėjo užmiršti pirmojo klausimo, kurį Matotaupa uždavė, pasitikdamas svečius: iš kur jie žino, kad Lokės giminėj gyvena drąsūs kariai ir medžiotojai? Kai dabar, išėjus iš kalbos, vadas netikėtai vėl grįžo prie šio klausimo, Harka net suvirpėjo iš susijaudinimo. Gal kartais tas klausimas Matotaupai kaip tik ir yra išeities taškas prasiskverbti į didžiųjų burtų paslaptį, kurią Harka, nors ir prisibijodamas, taip karštai siekė įminti. Kai šejenas ištarė žodžius: „Lokės giminės kariai žino didelių paslapčių",— Harka pajuto nenugalimą norą atsistoti ir prieiti prie ugnies, kur sėdėjo svečiai. Žinoma, tai būtų išsišokimas. Tokį berniuko elgesį vyrai palaikytų ne drąsa, o akiplėšiškumu ir gėdingai pavarytų jį atgal. Tai būtų baisus pažeminimas, ir dar matant Šonkai. Harka net sudrebėjo, apie tai pagalvojęs, bet vis dėlto atsikėlė ir nuėjo prie ugnies, tarsi paklusęs kažkokiai aukštesnei jėgai.

Matotaupa, labai nustebęs, pasižiūrėjo į berniuką, bet kol kas nieko nesakė. Harka priėjo prie šejeno, parodė į vieną jo grandinėlės akmenį, spindintį kaip vidurdienio saulė, ir, įsmeigęs šejenui į akis aštrų žvilgsnį, paklausė:

— Paslapčių? Kokių? Šitų?

— A, tu turi galvoj šitą akmenį,— tyliai tarė sutrikęs šejenas.— Šitą? Taip, tai auksas...

— Baltieji žmonės nori jo gauti? Jie nori užgrobti mūsų medžioklės plotus?

Matotaupa jau norėjo pavaryti berniuką, bet dabar įsikišo baltasis.

— Vaikine,— tarė jis labai rimtai, ir šejenas ėmė versti jo žodžius.— Mes nenorime nieko užgrobti. Štai pažiūrėk,— jis išsitraukė du maišelius, atidarė juos ir pažėrė blizgančių monetų, kokių Lokės giminėj dar niekas nebuvo matęs.— Pažiūrėk, čia auksas ir sidabras! Aš esu turtingas žmogus, turiu užtektinai aukso, ir man nėra reikalo kam nors grasinti ar kėsintis į kitų gerą, mano tikslai labai kuklūs: aš nieko kito nenoriu, tik tapyti paveikslus, todėl pats esu užburtas. Bet tavo būgštavimai, berniuk, nėra be pagrindo: turėdamas tokias paslaptis, niekada gero nelauk. Užtektinai yra vagių ir plėšikų! Todėl tokius daiktus geriausia slėpti ir tylėti!

Harka padėkojo baltajam ir pasitraukė į savo vietą.

— Hau! — tarė Matotaupa.— Tai šitaip. Aš matau, baltasis žmogau, kad tu esi tiesus vyras. Aš medžiosiu lokį, o tu tapysi mano atvaizdą. Rytoj pradedam.

Kitą dieną Matotaupos palapinėje visi sukilo dar su tamsa. Medžiotojai ketino pasiimti į žygį tik būtiniausias maisto atsargas, todėl Matotaupa suruošė svečiams gerus pusryčius.

Toli Skrajojantis Paukštis Geltonoji Barzda manė, kad pavalgę jie tuoj leisis į kelionę, tačiau apsiriko. Pirmiausia vadas paliepė Senajai Antilopei sušaukti visus karius — norėjo su jais sušokti lokio šokį ir iššaukti lokio dvasią. Tiesa, Senoji Antilopė suabejojo, ar bus gerai, kad stovykloje nėra burtininko: kas gi be jo prieš tokią pavojingą kelionę pakalbės su lokio dvasia? Tačiau Matotaupa, užsidegęs medžioklės aistra, nekreipė dėmesio į Senosios Antilopės abejones. Jis užsimetė rudojo lokio kailį, kuris kabėjo jo palapinėje, ir išėjo į aikštę, kur buvo susirinkę dar dvidešimt karių, taip pat vaizduojančių lokius. Jie sustojo ratu ir, mėgdžiodami lokio judesius, urgzdami ir riaumodami, ėmė šokti. Aplink juos susirinko visi stovyklos gyventojai.

Harka stovėjo truputį atokiau ir žiūrėjo, ką darys Geltonoji Barzda. Šis išsitraukė iš kišenės kažkokį daiktą, pa-

našų į baltą odą, ir paslaptingąja lazdele ėmė ten kažką braižyti. Pamatęs, kad berniukas jį stebi, pasišaukė Harką ir Ilgąją Ietį, parodė piešinį, kur buvo vaizduojamas lokio šokis, ir tarė Harkai:

— Matai, berniuk, šitaip gimsta paveikslas. Bet tai tik paveikslas, ir daugiau nieko, toks pat, kokius jūs mėlynais, geltonais ir raudonais dažais piešiate bizonų odose.

Ilgoji Ietis išvertė Harkai dailininko žodžius.

Harka gerai įsižiūrėjo į paveikslą.

— Gal ir taip,— tarė jis.

Kai kurie kariai atkreipė dėmesį į tą pokalbį. Jų veidai apsiniaukė, bet sakyti jie nieko nesakė.

Lokio šokis užtruko visą pusdienį. Pagaliau apie vidurdienį medžiotojų būrys iškeliavo. Jų buvo keturi: Matotaupa, Ilgoji Ietis, Senoji Antilopė ir dar vienas karys. Vietoj savęs Matotaupa paliko stovykloje savo brolį, vardu Plunksnotoji Strėlė.

Stovykloje liko ir Toli Skrajojantis Paukštis. Lokės giminės vyrai, moterys ir vaikai jam daug svarbiau negu lokys, pareiškė jis iškeliaujantiems medžiotojams.

Ketvertas vyrų, vadovaujami Ilgosios Ieties, nušuoliavo per prerijas į vakarus. Berniukai palydėjo juos. Sugrįžęs į stovyklą, Harka pastebėjo, kad Toli Skrajojantis Paukštis nori su juo pakalbėti. Berniukas priėjo prie dailininko, ir šis, pasišaukęs už vertėją Nepažįstamąją Kriauklę, paprašė Harką pažaisti su berniukais savo įprastinius indėnų žaidimus. Harka mielai sutiko, nes žinojo: kol sugrįš medžiotojai ir kol stovykla sužinos, kaip jiems pasisekė susidoroti su tuo didžiuoju pilkiu, praeis dvi trys dienos. Per tą laiką berniukams reikės ko nors prasimanyti, kad nebūtų nuobodu.

Tad Harka vėl sušaukė Jaunuosius Šunis pažaisti. Berniukai atsinešė kietą odinį kamuolį, paskyrė, kurių palapinių angos bus vartai, pasiėmė uosines lenktais galais lazdas, pasiskirstė į dvi komandas, ir stovyklos aikštėje, kur neseniai vyrai trepsėjo lokio šokį, tuoj suskambėjo linksmi įsikarščiavusių žaidėjų balsai. Žiūrovai smagiai juokėsi ir pritariamai šūkavo, matydami, kaip jaunesnysis Senosios Antilopės sūnus tartum vėjas švilpia paskui

kamuolį ir dažnai jį tiesiog nuo lazdos atima iš didesnių berniukų.

Po šio žaidimo Harka, pasitaręs su Jaunaisiais Šunimis, nusprendė parodyti svečiui, atsisakiusiam dalyvauti medžioklėje, kaip dakotų berniukai moka apsieiti su strėle ir lanku. Raudonosios Plunksnos, pamatę, kad jų jaunesnieji draugai ruošiasi šaudyti iš lanko, mandagiai pasiprašė leisti ir jiems dalyvauti. Jaunieji Šunys neprieštaravo. Harka paprašė dailininką vietoj taikinio nupiešti pilkąjį lokį.

Svečias mielai sutiko. Jis paaukojo vieną medžiagos gabalą ir keliais brūkšniais nupiešė didžiulį pilkąjį lokį, stovintį ant dviejų kojų. Kai dailininkas išnešė jį iš palapinės ir pastatė didžiulėje vejoje, berniukai tuoj pat nuščiuvo ir, išpūtę akis, sužiuro į taikinį. Ir kariai tylėjo sumišę.

— Lokio dvasia,— šnibždėjo jie.— Lokio dvasia!

Harka taip pat nebežinojo, ką daryti.

— Kas atsitiko? — paklausė per Nepažįstamąją Kriauklę baltasis.— Gal aš negerai nupiešiau paveikslą?

— Per daug gerai,— išvertė Nepažįstamoji Kriauklė karių atsakymą.— Žmonės bijo burtų.

— Tada aš pats sugriausiu tuos burtus,— staiga apsisprendęs, tarė Toli Skrajojantis Paukštis.— Tegu dakotų žmonės pamato, kad nereikia bijoti paveikslo!

Jis nuėjo į vado palapinę, atsinešė šautuvą ir atsistojo per kokį šimtą metrų nuo paveikslo. Harka tuoj pat prisigretino prie jo pasižiūrėti, kaip macavakenas užtaisomas ir kaip iš jo reikia šauti. Jis išgirdo šūvio garsą ir pastebėjo, kaip macavakenas trinktelėjo baltajam į petį, bet nuo to smūgio šauliui nieko neatsitiko.

Kulka pataikė „lokiui" į petį. Medžiagoje buvo matyti skylė.

Harka susiraukė.

— Nepatiko? — paklausė baltasis per Nepažįstamąją Kriauklę.

— Ne,— tiesiai atsakė Harka.— Tuo šūviu tu tik suerzinai lokį, bet nenušovei. Argi taip sunku su tavo macavakenu gerai pataikyti?

— Tu man patinki, berniuk! Ne, čia kaltas ne šautuvas, o mano drebanti ranka! Na, verčiau parodykit, kaip moka šaudyti jaunieji dakotai.

Burtai kaipmat išsisklaidė. Pirmiausia išsirikiavo Raudonosios Plunksnos. Jie sustojo už šimto penkiasdešimt metrų nuo taikinio ir šaudė tiksliai ir taikliai. Ne viena strėlė įsmigo lokiui į kūną. Šonka taip pat dalyvavo ir pasirodė visai neblogai. Toli Skrajojantis Paukštis negalėjo atsistebėti berniukų taiklumu.

Paskui atėjo eilė Jauniesiems Šunims. Jie šaudė iš aštuoniasdešimt metrų atstumo. Dailininkas tiesiog savo akimis netikėjo: smulkutis berniukas, į kurį jis vado palapinėje net dėmesio neatkreipė, dabar pasirodė už visus geriausiai — jo strėlė pataikė grizliui tiesiai „į širdį". Visi berniukai, džiaugsmingai šūkaudami, pasveikino Harpsteną.

Kai galų gale atėjo Harkos eilė, jis žengė į priekį be lanko ir be strėlės.

— Šitą lokį jau nušovė Harpstena savo strėle,— tarė jis.— Sakykim, kad paveiksle atsirado kitas lokys. Aš noriu jį nudėti ietimi.

Sulig tais žodžiais jis pakėlė iš žolės medžioklinę tėvo ietį, kurią buvo čia slapta atsinešęs, patogiai atsistojo, užsimojo ir paleido. Visi susidomėję nulydėjo ją akimis.

Lengva medžioklinė ietis aštriu kaip peilis titnaginiu antgaliu pataikė „lokiui" į tarpuakį, pervėrė medžiagą ir gerokai toliau įsmigo į žemę. Aplinkui vėl nuskambėjo susižavėjimo šūksniai.

Harka nuėjęs atsinešė ginklą.

Lokio atvaizdas buvo jau niekam netinkamas: suvarpytas, subadytas jis atrodė gana liūdnai, ir Garbiniuota Galva su Nepažįstamąja Kriaukle nunešė jį šalin.

Tačiau berniukai neišsiskirstė. Susispietę būrelin, jie dar ilgai dalijosi įspūdžiais. Besikalbant pamažu išblėso varžybų įkarštis ir vėl atgijo senosios abejonės. Dailininkas, jau pramokęs vieną kitą dakotų kalbos žodį, vis dažniau ir dažniau girdėjo minint žodį „vakanas"— paslaptis, burtai. Jis pastebėjo taip pat, kad berniukai vėl susirūpinę žvilgčioja į jį.

Vakare Plunksnotoji Strėlė, Matotaupos brolis, pasikvietė į savo palapinę dailininką ir kelis dakotų karius. Jis neprieštaravo, kad čia dalyvautų ir Harka su Harpstena — geriausiai pasirodę per varžybas šauliai.

Ugniakure plazdėjo liepsna, sklido skanus vakarienės kvapas, ir netrukus liežuviai vėl atsirišo. Savaime suprantama, kalba sukosi apie lokius ir jų medžioklę. Juk visa stovykla dabar tik tuo ir gyveno. Nepažįstamoji Kriauklė suprato angliškai ir šiek tiek mokėjo dakotų kalbą, tad jam padedant dailininkas atsargiai pasuko kalbą apie dakotų tikėjimą, sakmes ir legendas, kuriose minimi lokiai. Matotaupos brolis šį bei tą papasakojo — pamažu, iš lėto, su ilgais pertrūkiais. Didžioji Lokė buvo laikoma Lokės giminės pramote. Matotaupos vardas reiškė — Keturi Lokiai. Vieną pavasarį, pakėlęs iš žiemos miego, jis nudėjo keturis lokius, o be to, pereidamas į karius po ilgo pasninkavimo vienatvėje, savo vizijose jis ne kartą regėjo daug lokių.

— Lokiai — nepaprasti žvėrys,— pareiškė palapinės šeimininkas.— Pilkieji lokiai turi žmogaus sielą, kiekviename iš jų gyvena karys. Jie yra vakanas — šventoji paslaptis.

Šis žodis plaukiojo palapinės prietemoje kartu su pypkių ir cigarų dūmais. Kiekviename žingsnyje, kur tik ėjo medžiodamas dakotas, visada priklausomas nuo tūkstančio atsitiktinumų, visur jis matė paslaptį. Paslaptis lydėjo jį nuo mažų dienų, keldama jam baimę ir siaubą.

Kitą vakarą Toli Skrajojantis Paukštis Geltonoji Barzda buvo Nepažįstamosios Kriauklės svečias. Harka nepraleido progos aplankyti savo draugą Juodąją Odą Garbiniuotą Galvą. Atėjęs pas jį, nulindo į palapinės gilumą. Po vakarienės, svečiui prašant, Harka ir Garbiniuota Galva buvo pakviesti prie ugniakuro. Toli Skrajojantis Paukštis klausinėjo berniuką apie Jaunųjų Šunų sąjungą, apie vaikų žaidimus, domėjosi, kaip jie įsivaizduoja savo pasaulį, ir, iš visko sprendžiant, buvo patenkintas protingais Harkos atsakymais. Nepažįstamoji Kriauklė buvo ne toks geras vertėjas, kaip Ilgoji Ietis, bet baltasis ir Harka susikalbėjo. Harka pamažu apsiprato su šviesiais jo plaukais ir barzda. Dabar jam atrodė, kad baltasis žmogus ki-

toks ir negali būti. Matyt, Didžioji Paslaptis tokį jį padarė.

Išklausinėjęs Harką, dailininkas pasisiūlė ir pats atsakyti į berniukus dominančius klausimus. O tuodu tik ir laukė progos pasiteirauti, kas tai per grandinėlė, kurią Ilgoji Ietis nešiojasi ant kaklo.

— Ta grandinėlė? Taip, vaikai, aš ją padovanojau savo draugui, kai jis išgelbėjo man gyvybę. Mane vijosi keli baltieji banditai, ir jis padėjo man nuo tų plėšikų ir žmogžudžių išsigelbėti. Ta grandinėlė padaryta iš tikrų brangakmenių ir dviejų gabaliukų aukso. Jūsų stovykloje aš galiu ramiai tai pasakoti, nes žinau, kad čia niekas neapiplėš mano draugo. Bet, susitikę su baltaisiais, mes sakome, kad grandinėlė yra bevertė, padaryta tik iš stiklo ir vario karoliukų. Tada mes galime būti ramūs, kad mūsų neužpuls plėšikai ir vagys. Ką dar norėtumėt sužinoti?

Harka gėdijosi klausti dar vieno dalyko, bet Geltonoji Barzda jį padrąsino, ir berniukas pasiteiravo, kodėl Ilgoji Ietis, buvęs vadas, paliko savo gentį ir išjojo su Geltonąja Barzda į prerijas. Kas gi dabar veda šejenų vyrus į medžioklę, kas saugo jų palapines nuo priešų ir kas vadovauja karių susirinkimui prie pasitarimų laužo?

Baltajam buvo nelengva atsakyti į šį klausimą, ir ne tik todėl, kad Nepažįstamosios Kriauklės ir Garbiniuotos Galvos žodynas buvo labai ribotas,— dailininkas žinojo, kad jo žodžiai sukels Harkai sunkių minčių.

— Mano draugas Ilgoji Ietis su dalimi šejenų gyveno rezervacijoje,— pradėjo jis, pasverdamas kiekvieną žodį.— Tai toks kraštas, kur leidžiama gyventi tik indėnams. Tą kraštą jiems paskyrė baltieji. Nė vienas baltasis neturi teisės įžengti į šią sritį, jeigu jis neturi leidimo, kurį išduoda baltųjų žmonių vadas Didysis Tėvas Vašingtone, o indėnas be tokio leidimo negali išeiti iš šios srities. Ten gyvenantys indėnai nemedžioja, maistą jie gauna iš Didžiojo Tėvo, be to, augina prijaukintus bizonus ir valgomus augalus. Jie su niekuo nekariauja ir tartis neturi ko, nes už juos viską sprendžia kiti.

— Ir Ilgoji Ietis nenorėjo ten pasilikti?

— Jis labai ilgėjosi plačiųjų prerijų. Aš aplankiau rezervaciją, ir Didysis Tėvas leido man pasiimti su savimi Ilgąją Ietį.

— Taip, gerai,— tarė Harka ir nejučia prisiminė rimtą, liūdnai susimąsčiusį šejeno veidą.

Ilgoji Ietis, jaunasis šejenų vadas, paliko savo tautos palapines, nes nenorėjo gyventi ten, kur vyrai negali medžioti, kovoti ir spręsti savo reikalų. Tai mat, tokių baisių vietų raudonodžiams vis dėlto yra. Kartą Havandšita kažką panašaus pasakojo berniukams, bet labai neaiškiai, ir Harka palaikė visa tai tik legenda. O štai dabar savo akimis pamatė žmogų, ištrūkusį iš tos nelaisvės.

Dailininkas pastebėjo, kaip berniukas nuliūdo, išgirdęs šią naujieną, ir pamėgino jį nuraminti.

— Harka, tau nėra ko baimintis, kad toks likimas ištiks ir dakotus. Jūsų didieji vadai sudarė sąjungą su baltųjų žmonių Didžiuoju Tėvu Vašingtone, kad žemės aplink Juoduosius kalnus ir toliau, ligi Plato ir Misurio, pasiliks septynių dakotų genčių žinioje.

Harka atsiduso ir, be žodžių padėkojęs dailininkui, vėl pasitraukė kartu su Garbiniuota Galva į palapinės gilumą. Jam buvo pikta, kad, kalbėdamasis su Geltonąja Barzda, negalėjo apsieiti be vertėjo pagalbos, ir jis tuoj pat susitarė su Garbiniuota Galva, kad jau nuo rytojaus dienos šis pradės jį mokyti baltųjų žmonių kalbos.

GRIZLIS

Praslinko dvi dienos nuo to laiko, kai iš stovyklos išjojo medžiotojai. Ir štai kartą apie pietus Harka, Harpstena ir Garbiniuota Galva pamatė iš žvalgybos parlekiantį Šonką. Jis paklausė berniukų, kur rasti vado pavaduotoją, Matotaupos brolį. Garbiniuota Galva priėjo prie jo ir pasakė, kad vado pavaduotojas — Nepažįstamosios Kriauklės palapinėje. Šonka nuskubėjo tenai, o berniukai pasilikę spėliojo, kokią jis čia žinią atnešė.

Bet netrukus jie viską sužinojo. Po kelių minučių Šonka, Nepažįstamoji Kriauklė ir Matotaupos brolis išėjo iš palapinės ir sušaukė karius. Labai garsiai, kad net ber-

niukai aiškiai girdėjo, apskelbė jie kariams, jog maždaug už trijų strėlės šūvių[2] į šiaurę nuo Arklių upelio Šonka aptiko lokio pėdas. Pėdos nėra šviežios, bet vienoje molingoje vietoje labai aiškiai atsispaudusios milžiniškos lokio letenos. Nėra abejonės, kad tai būta grizlio.

Stovykla sujudo sukruto kaip skruzdėlynas, įmetus ten pagalį.

Harka švilptelėjo ir sušaukė Jaunuosius Šunis, vienas vyresnis berniukas sukvietė Raudonąsias Plunksnas. Kariai susispietė aplink Matotaupos brolį ir Nepažįstamąją Kriauklę. Prie jų prisidėjo ir baltasis su savo šautuvu.

Harka, Garbiniuota Galva ir Harpstena laikėsi kuo arčiau vyrų, norėdami nugirsti, ką jie tariasi.

— Ar gali tavo macavakenas nušauti lokį? — paklausė Matotaupos brolis Geltonąją Barzdą.

Nepažįstamoji Kriauklė išvertė.

— Žinoma, jeigu pataikysiu į širdį arba tiesiai į smegenis, bet, šiaip ar taip, čia tiktai šautuvas, o grizlio kiaušas labai kietas.

— Vadinasi, tavo ginklas ne ką geresnis už strėlę ir lanką, ir tu norėtum pasilikti mūsų stovykloje.

— Kaip tu žinai.

Plunksnotoji Strėlė pasirinko septynis karius ir apsiginklavęs ietimi ir lanku iškeliavo apžiūrėti lokio pėdų. Bijodami užtrypti pėdsakus, jie neėmė su savim arklių ir išėjo pėsti.

Kai grupelė vyrų dingo iš akių ir smalsuolių būrys stovykloje išsiskirstė, Harka, Harpstena ir Garbiniuota Galva susitiko smėlio kopos viršūnėje.

— Mums reikia pasitarti,— pradėjo Harka.— Ką jūs manote?

— Sako, tos pėdos maždaug dviejų dienų,— tarė Garbiniuota Galva.

— Taip, ir aš tą patį girdėjau,— patvirtino Harpstena.

— Ir ką tas reiškia? — paklausė Harka abu draugus.

— Arba tai tas pats lokys, arba kitas,— tarė Garbiniuota Galva.— Jeigu tas pats, kurį buvo sutikę Ilgoji Ietis ir Geltonoji Barzda, tai ir jis, kaip ir tuodu, atėjo į mūsų stovyklą iš kalnų. Jeigu Matotaupa su savo trim

[2] 900 metrų (aut. past.).

kariais pastebėjo pėdas, tai jie atsekė jomis ligi mūsų stovyklos, o jeigu nepastebėjo, tai ieško jų kalnuose. O gal tai visai kitas lokys?

— Keli pilkieji lokiai niekada nebūna toje pačioje apylinkėje. Bet du gali būti.

— Hau, gali būti. Ką mes dabar veiksime?

— Pasidairysime aplink stovyklą, ar nėra daugiau pėdų. Šito mums niekas negali užginti,— pasiūlė Harpstena.

— Neblogas pasiūlymas,— sutiko Harka ir Garbiniuota Galva.

— O kaip mes tai padarysime? — paklausė Harka.

— Aš manau šitaip,— tarė Garbiniuota Galva.— Arba lokys už trijų strėlės šūvių prabėgo pro mūsų palapines, arba kokioj kitoj vietoj buvo dar labiau priartėjęs prie stovyklos. Tai mes ir patikrinsime. Gerai apžiūrėsime visą apylinkę.

— Gerai, taip ir padarysime.

Vadovaujami Harkos, kuris geriausiai mokėjo sekti pėdas, berniukai visą popietę slankiojo aplink stovyklą. Indėnų kaimelyje gyveno daug žmonių, ir aplinkui buvo primindžiota visokiausių pėdų. Berniukai apžiūrinėjo kiekvieną menkiausią žymę, tačiau, didžiam savo nuliūdimui, nieko nerado, kas primintų čia buvus pilkąjį lokį.

Temstant sugrįžo Plunksnotoji Strėlė ir keturi iš septynių jo karių. Ir jie ne kažin ką nuveikė: dar dviejose vietose aptiko pėdas, kurios, atrodo, buvo to paties lokio. Sprendžiant iš jų, galima buvo spėti, kad žvėris nubėgo į rytus. Ten jį ir nusekė trys kariai. Nepažįstamosios Kriauklės palapinėje klausydami Plunksnotosios Strėlės pasakojimo, vaikai pastebėjo, kad vado pavaduotojas nepatenkintas šitokia lokio medžiokle. Galų gale jis tai aiškiai pareiškė:

— Mūsų kariai bastosi ir šen, ir ten — keturi traukia į vakarus, trys — į rytus: pačių geriausių karių nėra stovykloje.

Tačiau vaikus lokio medžioklė labai domino. Trijulė nesiskyrė visą vakarą, ir pagaliau Harka su Harpstena liko Nepažįstamosios Kriauklės palapinėje drauge su Garbiniuota Galva nakvoti. Iš esmės tai nebuvo neįprasta —

vaikai dažnai apsinakvodavo pas kaimynus, draugus ar giminės.

Ugnis buvo pridengta, ir visi trys berniukai išsitiesė šalia vienas kito po antklode. Nepažįstamosios Kriauklės palapinėje nebuvo. Vakare jis perėmė sargybą prie arklių.

Tad berniukai palapinėje buvo vieni su penkiomis moterimis.

Harpstena ir Garbiniuota Galva greitai užmigo, bet Harkos neėmė miegas. Jis išgirdo šnabždantis moteris ir ėmė klausytis.

Harka aiškiai girdėjo senelės Margosios Bizonės balsą.

— Bus nelaimė,— šnibždėjo ji.

— Kuš, kuš,— kitos keturios moterys susiglaudė į krūvą kaip išgąsdinti paukščiai lizde.

— Lokys mus nubaus.

— Kuš, kuš,— kuštelėjo išsigandusios keturios moterys.

— Jo dvasia įžeista!

— Kuš... kuš...

— Visi, kas šaudė į jo dvasią, bus nubausti. Tikėkit manim!

— Kuš... kuš...— Moterys dar labiau sukišo nosis į krūvą.

— Geltonoji Barzda, Šonka, Harka, Harpstena — visa vado palapinė!

— Kuš... kuš... kuš!..

— Nutilkit pagaliau! — garsiai ir griežtai tarė Harka. Moterys nuščiuvo, susisupo į savo apklotus ir tartum sumigo. Tik senoji vis dar kažką bumbėjo sau panosėje.

Harka nepavydėjo Nepažįstamajai Kriauklei ir Garbiniuotai Galvai, kad jie turi tiek daug moterų, kurios jiems patarnauja. Jis džiaugėsi, kad kitą naktį vėl miegos tėvo palapinėje, ir lengviau atsikvėpė tik tada, kai po pusiaunakčio grįžo Nepažįstamoji Kriauklė. Senoji pagaliau liovėsi bumbėjusi.

Dabar ir Harka užmigo. Snausdamas dar girdėjo, kaip lauke ūžauja vėjas ir į palapinę barbena lietaus lašai.

Kai pabudo, buvo dar tamsu. Jis pašoko ir nusviedė į šalį apklotą, nes buvo tikras, kad kažkas jį prikėlė. Bet

kas? Ar tik kas nešaukė? Taip, dabar vėl pasigirdo šauksmas, ir visi palapinės gyventojai pašoko iš savo guolių. Lauke vis dar siautėjo vėjas ir lijo lietus.

Nepažįstamoji Kriauklė išskubėjo laukan, paskui jį išbėgo ir visi trys berniukai. Lietus plakė jų nuogus kūnus. Lauke beveik nieko nesimatė, nes debesys buvo uždengę mėnulį ir žvaigždes. Ir vėl nuskambėjo riksmas:

— Lokys! Lokys!

Prie vado palapinės kažkas garsiai sušuko:

— Visi vaikai atgal į palapines!

Nors ir labai buvo įdomu pasižiūrėti, kas toliau bus, Garbiniuota Galva, Harpstena ir Harka sugrįžo į palapinę, nes gerai suprato, kad jeigu duodamas toks įsakymas, tai reikia jo klausyti. Tačiau jie stovėjo prie palapinės angos, kad girdėtų, kas dedasi lauke.

Iš triukšmo ir šūkavimo galima buvo spręsti, kad plėšrūnas įsisuko į arklių kaimenę.

Už vaikų nugaros, palapinės gilumoj, moterys ėmė murmėti:

— Lokys! Lokio dvasia! Lokio dvasia atėjo atkeršyti!

Harka nejučiom atsigręžė į jų pusę. Viena iš trijų dukterų palapinės vidury kurstė ugnį, šalia stovėjo senoji ir laikė iškėlusi kulkų, strėlių ir iečių išgręžiotą medžiagą su lokio atvaizdu. Ant sudriskusio paveikslo krito virpantys šviesos atšvaitai. Persikreipusiame senosios veide buvo matyti ir baimė, ir džiaugsmas. Prietemoje vėl pasigirdo išgąstingas kitų keturių moterų murmėjimas. Lauke siautėjo audra. Pro palapinės angą, kur stovėjo berniukai, siūbtelėjo vėjo gūsis. Suplastėjo liepsna, krustelėjo skylėta medžiaga, ir lokys paveiksle tartum sujudėjo. Lauke pasigirdo vyrų balsai. Tris kartus driokstelėjo macavakenas.

Visa tai darė labai kraupų įspūdį, atrodė, kad palapinė prisipildė vaiduoklių. Garbiniuota Galva ėmė kažką šnabždėti savo nesuprantama kalba ir daryti kažkokius paslaptingus judesius.

Valandėlę ir Harka pasijuto nejaukiai, bet greitai vėl suėmė save į rankas.

— Tylėk! — sudraudė jis Garbiniuotą Galvą ir užčiaupė jam burną.

Bet Garbiniuota Galva atstūmė Harkos ranką ir toliau bumbėjo savo burtažodžius.

Harka paliko tą neramią ir nejaukią palapinę ir išėjo į kiemą. Lauke pliaupė lietus, ūžavo vėjas, užtat čia niekas netrukdė jam klausytis, kaip sekasi lokio gaudynės.

Iš šauksmų jis suprato, kad plėšrūnas buvo pasirodęs prie arklių, bet dabar vėl pradingo. Jis mielai būtų nubėgęs prie kaimenės ir stojęs ginti arklių, bet vado pavaduotojas buvo griežtai įsakęs vaikams niekur nekelti kojos iš palapinės, ir Harka bijojo jo neklausyti. Jam dingtelėjo mintis, kad reikia sprukti į tėvo tipi. Taip jis ir padarė.

Čia irgi jau degė ugnis. Anga palapinės viršuje gerai traukė dūmus, ir oras viduje buvo grynas. Šonkos nebuvo namie. Šiuo metu jis kaip tik budėjo prie arklių. Untšida, Šešoka ir Uinona sėdėjo susiglaudusios palapinės gilumoj. Nepajudinama Untšidos dvasios tvirtybė visus veikė raminamai.

Vos tik Harka parbėgo į savo palapinę, jos anga tuoj vėl prasivėrė — nešinas šautuvu sugrįžo Toli Skrajojantis Paukštis Geltonoji Barzda. Jis pasiėmė šovinių ir vėl išskubėjo laukan. Driokstelėjo keli šūviai.

Iš tos pusės, kur buvo arklių kaimenė, pasigirdo daugiabalsis nepasitenkinimo riksmas. Toli Skrajojantis Paukštis netrukus vėl sugrįžo į palapinę, atsisėdo prie ugnies ir ėmė valyti šautuvą. Harka įdėmiai jį stebėjo.

Triukšmas lauke pamažu nutilo.

Dailininkas galvos linktelėjimu pakvietė Harką prieiti arčiau. Neturėdamas vertėjo ir negalėdamas su juo pasikalbėti, jis ėmė berniukui rodyti, kaip veikia šautuvas: kaip jis užtaisomas, kaip išimami iš jo šoviniai. Jis davė jį neužtaisytą Harkai pačiupinėti, leido prisitaikyti. Paaiškėjo, kad berniukas jau žino, kaip tai daroma. Harkos veide buvo matyti įtampa, ryžtas, tvardomas susijaudinimas. Atrodė, kad per macavakeną jis užmiršo ir lokį. Baltasis jam kažką pasakė, tačiau Harka ne visai suprato jo žodžius, tik iš veido spėjo, kad tai buvo pagyrimas. Jeigu baltasis būtų galėjęs pažvelgti berniukui į širdį, jis būtų sužinojęs, kad įsigijo Harkos simpatiją.

Bet tuo metu į palapinę įėjo Nepažįstamoji Kriauklė, ir Harka turėjo baigti paslaptingojo ginklo studijas. Didelis tamsiaodis afrikietis buvo visas šlapias nuo lietaus, bet nesužeistas. Jis atsisėdo prie ugnies, gavo iš dailininko cigarą ir ėmė pasakoti naujienas, kurių visi nekantriai laukė. Harka patyliukais pasidėjo macavakeną šalia.

— Tai atsitiko tada, kai prie arklių buvo Šonka,— pasakojo Nepažįstamoji Kriauklė.— Šunys staiga ėmė nerimauti. Sujudo ir arkliai. Lijo lietus, ir Šonka nieko negalėjo matyti. Jis nubėgo į tą pusę, iš kur traukėsi arkliai,— ten turėjo būti pavojus. Ir staiga jis naktį, pliaupiant lietui ir siautėjant vėjui, susidūrė akis į akį su baisiu lokiu, stovinčiu ant pasturgalinių kojų. Lokys išmušė jam iš rankų ietį. Šonka garsiai suriko ir pasitraukė prie arklių, juk negalėjo naktį peiliu nudobti lokį. Šito nepadarytų ir tikras vyras. O Šonka juk dar jaunuolis. Išgirdę jo šauksmą, atskubėjo kariai. Lokys parmušė kumeliuką ir norėjo jį vietoje sudoroti arba nusinešti su savim. Tačiau triukšmas sutrukdė, ir jis pabėgo. Naktį vyrai negalėjo jo aptikti. Jeigu lietus neužplaus pėdų, jie nutarė pasekti jį rytą.

— O dabar? — paklausė dailininkas.— Kur dabar dėjosi vyrai?

— Jie visi pasiliko su savo ietimis prie arklių, jeigu kartais tas bestija dar kartą sugalvotų įsisukti į kaimenę. Greičiausiai jis jau nebegrįš, sako jie, bet ką gali žinoti.

Nepažįstamoji Kriauklė greitai surūkė savo cigarą ir mielai paėmė kitą. Dabar griebtis kokių nors žygių buvo neįmanoma, tačiau apie miegą niekas negalvojo. Tad reikėjo kaip nors praleisti laiką.

Harka vėl ėmė tyrinėti šautuvą. Baltasis žiūrėjo į jį.

— Ar tau dar kas neaišku? — paklausė jis po kiek laiko.

Harka ir be Nepažįstamosios Kriauklės pagalbos suprato jo klausimą.

— Yes,— atsakė jis ir dakotų kalba pridūrė: — Kaip galima įsigyti šitokį ginklą?

Geltonoji Barzda nusijuokė.

— Jį reikia pirkti. Tai yra į ką nors išmainyti.

— Taip lengvai galima įsigyti šitokį ginklą? — Harkos akys sublizgėjo.

— Ir taip, ir ne. Tas ginklas brangiai kainuoja. Indėnas turėtų už jį atiduoti daug kailių arba...

Dailininkas nutilo.

Harka ramiai laukė, ką dar pasakys baltasis. Tačiau šis, atrodo, neketino baigti pradėto pokalbio.

Geltonosios Barzdos mintį užbaigė Nepažįstamoji Kriauklė, traukdamas skaniai kvepiantį cigarą.

— Arba pinigų, arba aukso,— tarė jis.

Harka nuleido akis. Jam dingtelėjo į galvą, kad už tą aukso gabaliuką, rastą prie upės, jis būtų galėjęs nusipirkti macavakeną! Bet dabar tas auksas yra pas Havandšitą. Kaip čia sakė Garbiniuota Galva? Reikia pažinti baltųjų žmonių paslaptis ir išmokti jomis naudotis. Gal iš tikrųjų turėtų taip būti? O gal ir ne?

Kiek daug neišsprendžiamų klausimų!

Harka niekaip negalėjo išsiskirti su šautuvu. Geltonoji Barzda leido jam juo pasidžiaugti. Berniukas sėdėjo prie ugnies ir žiūrėjo, kaip liepsnos atšvaitai žaidžia ant šautuvo vamzdžio ir užrakto. Kažin ar Toli Skrajojantis Paukštis Miklioji Ranka Geltonoji Barzda artimiausiomis dienomis leis jam vieną kartą — bent vieną vienintelį kartą — iššauti iš to ginklo?

— Toli Skrajojantis Paukšti Miklioji Ranka Geltonoji Barzda,— po ilgos tylos kreipėsi Harka į baltąjį,— ką tu manai apie burtus?

Dailininkas nesitikėjo tokio klausimo ir valandėlę pagalvojo, ką atsakyti berniukui. Jeigu be niekur nieko pasakytų: „Šitokių dalykų visai nebūna",— įžeistų šios palapinės šeimininkus, nes burtai — jų tikėjimas. Jeigu pasakytų: „Aš tikiu jais",— tai būtų melas.

— Burtai yra paslaptis,— tarė jis pagaliau.— O paslaptis yra tai, ko mes dar nežinome.

— Ar šis ginklas — burtai?

— Baltiesiems žmonėms — ne. Jie labai gerai žino, kaip jis padaromas ir kaip veikia.

— Vadinasi, baltiesiems nereikia tokio ginklo įsigyti mainais, kiekvienas gali jį pasidaryti pats.

— Ne kiekvienas. Aš, pavyzdžiui, negaliu.

— Vadinasi, vis dėlto tai burtai?

— Visai ne, berniuk, čia tik reikia tam tikrų sugebėjimų, o jų turi ne kiekvienas. Bet kiekvienas gali to išmokti.

— Ir dakotas taip pat?

— Ir dakotas. Bet žmonės, gaminantys tokius ginklus, visą savo gyvenimą nieko kito daugiau ir neveikia.

— Bet juk jiems reikia medžioti, kad turėtų ko valgyti.

— Šito jiems nereikia. Jie gamina ginklus ir gauna už juos maisto iš tų, kurie nori tų ginklų įsigyti.

— Vadinasi, jų galima gauti tik mainais.

— Taip.

Harka vėl įsižiūrėjo į ginklą. Atrodė, kad jo mintys skrajoja kažkur toli toli.

— O ką tu manai apie lokio burtus, Toli Skrajojantis Paukšti?

— Apie tai aš nieko negaliu pasakyti, berniuk. Aš tikiu kitą dvasią, ne tą, kaip jūs.

— Ar tavo dvasia gera?

— Taip.

— Ar ji didelė?

— Taip.

— Ar ji paslaptis?

— Taip.

— Vadinasi, tai turi būti ta pati dvasia, kaip ir mūsų, nes dviejų Didžiųjų Paslapčių nebūna.

— Tu išmintingai kalbi, berniuk.

— Ar tavo dvasia moka daryti burtus?

— Aš ne per geriausiai ją pažįstu. Ji per didelė, kad galėčiau aprėpti ją savo protu.

— Ką sako jūsų burtininkai?

— Visko.

— Kaip tai visko?

— Ne taip lengva su tavim susidoroti, Harka! Vieni sako, kad burtų arba stebuklų, kaip mes juos vadiname, būdavo tik senais laikais. Kiti sako, kad jų gali pasitaikyti ir dabar. O treti mano, kad niekada nebuvo jokių burtų ir viską galima natūraliai paaiškinti.

— Bet tu, Geltonoji Barzda, esi vyras ir turi turėti savo nuomonę.

— Nors tu, Harka, dar nesi vyras, o tik berniukas, bet aš norėčiau žinoti, kokia tavo nuomonė!

Harkos skruostai užkaito, bet jis, daug nedelsdamas, atsakė:

— Yra Didžioji Paslaptis ir daug mažesnių paslapčių; yra viena Didžioji Dvasia ir daug mažesnių, yra taip pat Didieji Burtai ir daug visokių mažų burtų. Kai kurie burtininkai yra galingi, ir jiems paklūsta didesnės paslaptys negu kitiems. Kai kurie burtininkai nemoka taip gerai kalbėti su dvasiomis. Tada jie apgaudinėja save ir kitus, ir kariai būna jais nepatenkinti.

— Tai įdomu. Tu viską pasakei man atvirai, Harka. Ir jeigu turi daugiau klausimų, aš mielai tau atsakysiu.

— Aš turiu dar vieną klausimą. Ar tu tiki, kad lokio dvasia mus persekioja už tai, jog mes sušaudėme jo atvaizdą?

— Bet juk tai gryna nesąmonė, berniuk. Iš kur tu tai ištraukei?

— Taip kalba moterys Nepažįstamosios Kriauklės palapinėje.

— Reikia užčiaupti joms burną!

— Hau! — patvirtino Nepažįstamoji Kriauklė ir pakilęs nuėjo į savo palapinę padaryti ten tvarkos.

Be vertėjo baltajam buvo sunku susikalbėti su Harka. Jie sėdėjo prie ugnies ir laukė. Harka buvo ne iš tų, kurie greit pavargsta.

Lauke pylė lietus. Net ir paryčiui menkai teprašvito, nes debesys buvo aptraukę visą dangų.

Pagaliau į palapinę įėjo Matotaupos brolis. Nieko naujo jis negalėjo pasakyti. Lokys daugiau nepasirodė. Po tokio ilgo ir smarkaus lietaus buvo neįmanoma atsekti jo pėdas. Nieko kito nebeliko, tik sėdėti ir laukti, kada jis vėl pasirodys. Trys kariai, nusekę lokį į rytų pusę, taip pat grįžo nieko nepešę.

Priešpiečiais lietus nustojo lijęs. Vėjai danguje gainiojo debesis į visas puses — vieni jų plaukė greičiau, kiti lėčiau. Šen bei ten pasirodydavo žydras dangaus lopelis, ir saulės spinduliai, trumpam išnirę iš debesų, nušviesda-

vo pievas ir miškus, kur spindėjo lietaus prisigėrę žolių ir medžių lapai. Dalis vyrų susirinko aikštėje vėl tęsti lokio šokio. Žinant, kad plėšrūnas yra kažkur netoliese, ir girdint, kaip persirengę vyrai mėgdžioja lokio niurnėjimą, darėsi kažkaip nejauku. Vaikai neturėjo noro žaisti. Vyresnieji berniukai mokėsi mėtyti ietį. Dailininkas stebėjo lokio šokį, bet nedrįso piešti, nes, matydamas susijaudinusius žmones, bijojo dar labiau juos suerzinti.

Harka sukinėjosi aplink dailininką. Garbiniuota Galva ir Harpstena stovėjo greta ir žvilgčiojo čia į Harką, čia į dailininką. Apie pietus, kai oras atšilo ir vėjas išdžiovino aukštą žolę, dailininkas nuėjo prie arklių kaimenės. Negyvo kumeliuko jau nebuvo, bet didžiulio kraujo klano žymes dar galėjai aiškiai matyti. Harka nusprendė kitą naktį geriausius tėvo arklius pririšti kur nors netoli palapinės. Tik tam reikėjo gauti dėdės sutikimą.

Neturėdami ką veikti, vaikai vėl landžiojo po krūmus, ieškodami lokio pėdų. Gal kartais pasiseks aptikti ką nors, ko nepastebėjo vyrai. Dailininkas susidomėjęs žiūrėjo, kaip vaikai tyrinėja kiekvieną žolytę, kiekvieną lapą, kiekvieną stiebelį. Iš negausių žymių galima buvo spėti, kokiu keliu lokys pasiekė arklių kaimenę ir kaip paskui pabėgo — upelio smėlyje dar buvo žymu paskutinis jo letenos ženklas. Bet tai buvo ir viskas. Anapus upės nebeliko jokių pėdų. Smarkus lietus viską nuplovė.

Nieko nepešę, vaikai susirinko prie dailininko. Harka pasinaudojo patogia proga ir paklausė, ar tas neleistų jam vieną kartą iššauti iš šautuvo.

— Kodėl ne, berniuk, tik va, bėda — baigiasi mano šoviniai. Reikės palaukti, kol aš vėl susitiksiu su baltaisiais ir papildysiu savo atsargas.

Harka nusiminė, nors atvirai to ir neparodė. Jis nusiminė ne tik dėl to, kad negavo nė vieno karto iššauti. Jam pasidarė baisu, pagalvojus, kad už tokią brangią kainą įsigijęs šautuvą dar turi būti visą laiką priklausomas nuo baltųjų žmonių, nes jų rankose yra šoviniai. Kulkos — ne strėlės, pats jų nepasigaminsi!

Diena slinko vakarop. Saulė pasislėpė už Uolinių kalnų grandinės.

Iš vyrų, išvykusių su Matotaupa medžioti lokio, dar niekas nebuvo grįžęs. Kai užgeso paskutinis prieblandos atspindys ir visai sutemo, į stovyklą parjojo žvalgai, raiti ieškoję lokio. Jie taip pat nieko nerado. Keistas daiktas. Matyt, tai buvo gudrus ir patyręs žvėris, mokantis gerai pasislėpti. O gal jis spėjo kur toliau pasitraukti, juk lokiai sugeba greitai toli nubėgti.

Vyrai parginė arklius iš paupio į aikštę stovyklos viduryje, kad naktį būtų lengviau juos saugoti. Šunys šniukštinėdami zujo aplink, bet ir jie neužuodė kokių aiškesnių lokio pėdsakų. Harka pririšo savo naująjį arklį ir keršį priešais tėvo palapinę. Vyrai pasitarę susiskirstė į grupes ir stojo nakties sargybon. Tarp jų buvo ir vyresniųjų berniukų, bet jiems vieniems šį kartą vyrai nepatikėjo sargybos.

Vėjai išblaškė aukštai skriejančius debesis, ir dangus dabar buvo giedras, žvaigždėtas. Tik rytuose dar niūksojo juodi debesys.

Po vakarienės Harka tuoj pat nuėjo gulti. Jis prikalbėjo eiti ilsėtis ir Garbiniuotą Galvą su Harpstena, sakydamas, jog reikia laiku atsigulti, kad būtum pailsėjęs ir stiprus, jeigu vėlai naktį kas nors atsitiktų. Snausdamas jis dar girdėjo, kaip prie uždengtos ugnies Geltonoji Barzda kalbasi su Nepažįstamąja Kriaukle, tačiau suprato tik vieną kitą žodį.

Naktis praėjo be jokių įvykių.

Rytą Plunksnotoji Strėlė, Matotaupos brolis, sušaukė karių pasitarimą.

— Lokės giminės kariai iš Oglalos grupės, priklausančios didžiajai dakotų genčiai! — pradėjo jis.— Aš ilgai galvojau, kur pasidėjo tas lokys ir ar gali jis padaryti žalos mūsų arkliams ir mūsų stovyklai. Šito aš klausiau savęs vakare. O naktį sapnavau ilgą ir aiškų sapną. Rodos, tas lokys — tai aš pats. Bėgu į pietus, tenai, iš kur sklinda bizonų maitos kvapas. Jūs žinote, kad kai kuriuos senus sudiržusius bizonus mes palikome šunims ir vilkams sudraskyti. Taigi aš, lokys, skubu tenai užėsti tos bizonienos. Bet užtinku tris jaunus bizoniukus ir puolu juos. Vilkai, išsigandę manęs, išbėgioja į šalis. Bizoniukų mėsa

minkšta ir skani. Niekas man netrukdo. Pasisotinęs vėl traukiu į šiaurę — įsisuksiu dar į Lokės giminės arklių ir kumeliukų kaimenę. Bet štai man pastoja kelią karys su ietimi rankoje ir nusmeigia mane. Ką šitas sapnas galėtų mums reikšti?

Kariai, susėdę ratu, atidžiai klausėsi Plunksnotosios Strėlės pasakojimo. Dabar jie, vienas po kito atsistoję, atsargiai pareiškė savo nuomonę.

— Sapnus išaiškinti gali tik Havandšita, burtininkas,— kalbėjo pirmasis, vardu Senasis Varnas.— Palaukim, kol jis sugrįš.

— Ne,— prieštaravo antrasis, vardu Čotanka, tai yra Fleita.— Šitoks patarimas niekam tikęs. Dvasios pasiuntė mums sapną, kad mes žinotume, ką daryti, kol nėra Havandšitos. Todėl išsiaiškinkime, ką jis reiškia!

— Galimas daiktas,— tarė trečiasis,— kad lokys nubėgo prie bizonų maitos. Man atrodo, kad taip greičiausiai ir bus.

— Taip,— pritarė ketvirtas.— Jis nubėgo prie bizonų maitos, ir nė vienas mūsų karys ten nebuvo nuėjęs jo ieškoti. Kur buvo mūsų galvos anksčiau? Tik sapnas atvėrė mums akis.

— Hau, hau! — sušuko visi ratu.

Dabar vėl prašneko Matotaupos brolis.

— Jei taip, tai aš klausiu jus, vyrai, kas iš mūsų yra tas narsus karys, kuris nudės lokį, kol jis antrą kartą neužpuolė mustangų ir nesudraskė mūsų žaidžiančių vaikų?

Po šio klausimo stojo ilga slogi tyla.

— Matotaupa toli,— pagaliau tarė Senasis Varnas, pats garbingiausias karys iš visų susirinkusiųjų.

— Pietuose mes galime susidurti su pauniais ir mūsų priešais baltaisiais,— suabejojo Čotanka.

— Kuris gi vyras drįs vienas stoti prieš lokį? — paklausė trečiasis.— Gal tai buvo apgaulingas sapnas.

Vado pavaduotojui nepatiko šitokios kalbos.

— Kuris iš mūsų, vyrų, stos prieš lokį, kol nėra stovykloje Matotaupos? — paklausė jis griežtai.— Aš manau, tas, kam dvasios pasiuntė šį sapną! Aš, Matotaupos bro-

lis, trauksiu į pietus ir pasistengsiu nugalėti pabaisą! Aš pasakiau, hau! Kas nori mane lydėti, tegu pasisako!

Kariai susimąstę žiūrėjo į ugnį, čiulpė pypkes, pasišaukė net jaunuosius vyrus. Galiausiai pasisiūlė du kariai: Senasis Varnas ir vyresnysis Antilopės sūnus, kuris paprastai taip ir buvo vadinamas: Antilopės Sūnus. Kiti vyrai tylėdami pritarė — tegu tuodu joja su Plunksnotąja Strėle, Matotaupos broliu, ieškoti ir nudėti didžiojo pilkio, kol jis vėl neužpuolė stovyklos.

Vyrai paskutinį kartą pavalgė, įsidėjo kelionėn maisto, ir Matotaupos brolis, apsiginklavęs ietimi, prisikišęs pilną saidoką strėlių, pasiėmęs elastingą akmeninę kuoką ir ilgą smailą dviašmenį peilį, su savo abiem palydovais iškeliavo.

Berniukai kiek palydėjo juos, paskui šuoliais pasileido atgal. Visi buvo nusiminę ir prislėgti abejonių. Kažin ar teisingai išsiaiškintas sapnas? Ar sugrįš kariai sveiki ir gyvi į namus?

Parjojęs į stovyklą, Harka rado dailininką aikštėje piešiantį vado tipi. Šautuvas taikiai gulėjo palapinėje. Harka iš pradžių palietė jo buožę, bet įsitikinęs, kad ginklas neužtaisytas, paėmė į rankas ir prisitaikė. Dabar jis beveik neabejojo — turėdamas šį macavakeną, tikrai būtų dalyvavęs lokio medžioklėje.

Harka išėjo iš palapinės ir kartu su Jaunaisiais Šunimis pasileido į prerijas pasidairyti, ar negrįžta kartais Matotaupa su savo medžiotojais.

Apie pietus berniukai pastebėjo šiaurėje nedidelę grupelę, artėjančią prie stovyklos. Bet tai buvo ne Matotaupa. Grįžo Havandšita! O su juo ir Četanas! Šį kartą burtininkas turėjo tik tris arklius, laisvąjį vedė Četanas.

Žiūrint į juos, Harką pagavo dvejopas jausmas.

Jis iš visos širdies džiaugėsi, kad pagaliau grįžta Četanas, bet Havandšitos stovykloje jis visai nepasigedo. Jam buvo gerai ir be burtininko. Bet štai jis vėl grįžta. Kaip Havandšita pažiūrės į baltąjį svečią, į jo paveikslus, ką pasakys, sužinojęs, kad abu vadai išjojo į priešingas puses medžioti lokio?

Kai Havandšita su Četanu pasiekė stovyklą, Untšida, Šešoka ir Uinona ėmė statyti burtininko palapinę. Mote-

rys iš Nepažįstamosios Kriauklės būsto stovėjo kiek atokiau ir žiūrėjo. Jos mielai būtų šokusios padėti, bet statyti burtininko palapinę turėjo teisę tik Untšida, visų gerbiama žiniuonė, mokanti gydyti žaizdas.

Četanas, Harkos padedamas, sutvarkė arklius, išsimaudė, išsitepė odą taukais ir pažadėjo smalsumu degančiam Harkai vakare ateiti į vado palapinę ir viską papasakoti — žinoma, neatskleidžiant paslapčių, kurias jam patikėjo Havandšita.

Kai tik palapinė buvo gatava, Havandšita pasišaukė pas save Nepažįstamąją Kriauklę ir liepė jam papasakoti, kas naujo atsitiko stovykloje.

Viską išklausęs ir sočiai pavalgęs, Havandšita apėjo palapines, užsuko prie arklių, pasidairė po aplinkinius krūmus ir, kaip Harka sužinojo iš Garbiniuotos Galvos, užėjęs į Nepažįstamosios Kriauklės palapinę, liepė parodyti sušaudytą lokio atvaizdą. Paskui, Nepažįstamosios Kriauklės lydimas, aplankė vado palapinę. Harka gerai suprato, ko jis ten ieškojo: norėjo susipažinti su baltuoju burtininku. Harka gailėjosi, kad tuo metu nebuvo viduje, bet jis nusprendė vėliau išklausinėti Uinoną, kaip praėjo šis susitikimas.

Vakare senis liepė vyrams toliau nuo stovyklos sukurti didelį laužą ir vėl šokti lokio šokį, nes lokio dvasia esanti labai smarkiai užsirūstinusi. Jis pats užsidarė savo palapinėje. Ir vėl pasigirdo kimus narnėjimas ir urzgimas, lokio kailiais apsikarstę vyrai trypė aplink liepsnojančią ugnį, kurios šviesa siekė stovyklą ir krūmų pakraštį.

Harka valandėlę žiūrėjo, kaip vyrai šoka, paskui parėjo namo, kur rado Četaną ir Toli Skrajojantį Paukštį.

Visų pirma Harka papasakojo savo vyresniajam draugui, ką baltasis buvo jam sakęs apie vyriausiųjų dakotų vadų susitarimą su Didžiuoju Tėvu Vašingtone. Ar Četanas apie tai yra ką girdėjęs?

Taip, Četanas tai žinojo. Apie šitokį susitarimą Havandšita kalbėjo su didžiaisiais dakotų burtininkais, taip pat su pačiu įtaikingiausiu dakotų genčių burtininku ir vadu Tatanka Jotanka. Kadangi pietinėse dakotų žemėse, kur buvo įsikūrusi Lokės giminė, šiuo metu susidarė tokia pavojinga ir neaiški padėtis, Tatanka Jotanka pažadėjo

aplankyti Lokės giminės palapines ir pats įsitikinti, kaip ten iš tikrųjų yra. Harka ir Četanas džiaugėsi, kad juos aplankys toks aukštas svečias.

— O ką Tatanka Jotanka mano apie baltųjų paslaptis? — paklausė Harka.— Ar mums reikia jų vengti, ar stengtis jas suprasti ir panaudoti savo labui?

— Mes turime kuo greičiau įsigyti macavakenų, bet apie užburtus akmenis iš aukso reikia tylėti.

— Gerai.— Šitokia žinia Harkai patiko. Vadinasi, tėvas gerai padarė, kad išmetė į vandenį aukso akmenį, o Harkos noras įsigyti macavakeną — visiškai teisėtas. Matyt, Tatanka Jotanka iš tikrųjų didis ir išmintingas burtininkas. Tik vieno klausimo berniukas vis negalėjo išsiaiškinti: kaipgi raudonodžiai įsigys macavakenų, jeigu jie turi slėpti savo auksą, jeigu jo nevalia naudoti mainams. Šitiek kailių, kad būtų galima už juos gauti macavakenų, raudonodžiai neturi. Tie, kuriuos jie įsigyja medžiodami, reikalingi jiems patiems palapinėms, drabužiams ir apklotams. Žinoma, vieną kitą jie galėtų skirti mainams. Bet šitiek daug? Tada reikėtų išskloti ištisas kaimenes bizonų. O argi galima šitaip daryti? Klausimams nebuvo galo. Vos tik jis išspręsdavo vieną, tuoj iškildavo kitas.

Tolumoj buvo girdėti šokančių vyrų narnėjimas ir urzgimas, primindamas, kad abu vadai medžioklėje, o Lokės giminė, kaip apskelbė Havandšita, smarkiai užrūstino lokio dvasią. Nors, iš šalies žiūrint, stovykloje viskas ėjo sena vaga, tačiau tarp tų santūrių žmonių tarsi kokia užkrečiama liga slankiojo vis didėjantis nerimas.

Kitą dieną apie pietus sujudo visa stovykla. Ant putoto arklio pasirodė Senasis Varnas, lydėjęs medžioklėje Matotaupos brolį. Išgirdę raitelio šūksmus ir šuoliuojančio arklio kanopų dundėjimą, visi — kas iš palapinės, kas nuo upelio, kas iš prerijų ar aikštės — skubėjo jo pasitikti.

Pasiekęs krūmų pakraštį, raitelis nušoko nuo arklio, ir, pamatę jo veidą, visi suprato, kad jis sugrįžo ne su gera žinia.

— Plunksnotoji Strėlė nebegyvas! — sušuko Senasis Varnas.— Sudraskė baisusis lokys! O varge, varge!

Išgirdę šią žinią, visi sustingo lyg stabo ištikti.

Pirmasis atsipeikėjo Nepažįstamoji Kriauklė, augalotasis afrikietis.

— Kaip tai atsitiko! Pasakok! — tarė jis, išėjęs į priekį.

Karys apsidairė.

— Kur Havandšita?

— Burtininko palapinėje, — atsakė Nepažįstamoji Kriauklė.

— Pirmiausia aš noriu su juo pakalbėti!

Četanas pasisiūlė pakviesti Havandšitą, bet netrukus sugrįžo vienas.

— Burtininkas su niekuo nenori kalbėtis,— pranešė jis.— Sako, kad lokio dvasia pyksta.

Išgirdę šitokius žodžius, žmonės išsigando ir nežinojo, ką daryti. Harka irgi pasijuto lyg suparalyžiuotas.

Pagaliau vėl prabilo Nepažįstamoji Kriauklė.

— O kur tavo palydovas? — paklausė jis Senąjį Varną.

— Jis suvyniojo velionio palaikus į savo antklodę ir grįžta tuo pačiu keliu, kaip ir aš, tik lėčiau.

— Tai jojam jo pasitikti!

— Hau. Jojam jo pasitikti!

Vyrai ir berniukai nubėgę pasiėmė arklius ir šuoliais pasileido virtine paskui Senąjį Varną, kuris, pasikeitęs arklį, jojo pirma, rodydamas kelią. Netrukus jie sutiko Antilopės Sūnų. Jis vedė velionio arklį, ant kurio buvo pririštas lavonas. Pamatę jį, visi ėmė garsiai rėkti, gailaudami Plunksnotosios Strėlės ir reikalaudami atkeršyti nepasotinamam lokiui. Vyrai ir berniukai raiti apstojo Antilopės Sūnų, ir jaunasis karys garsiai prabilo:

— Klausykit, Lokės giminės kariai iš Oglalos grupės, priklausančios didžiajai dakotų genčiai! Plunksnotoji Strėlė, Matotaupos brolis, nebegyvas! Tai atsitiko šitaip. Mes jojome į pietus tomis vietomis, kur anąkart aptikome ir medžiojome bizonus. Jūs žinote, kad kai kurių persenusių bizonų mėsą mes palikome prerijose. Palikome ten ir jauniklius. Todėl plėšrūnai turėjo kuo vaišintis. Ten mes aptikome ir lokio pėdas — didžiulių letenų pėdsakus. Tai, be abejo, buvo mūsų ieškomas lokys, didysis pilkis! Mes labai sunerimome. Pėdos buvo įmintos maždaug prieš pusdienį, tačiau atėjo vakaras, o žvėries vis negalėjome ap-

tikti. Tada apsistojome ant vienos kalvos ir susikūrėme didelį laužą. Kaip žinia, plėšrūnai bijo ugnies, o iš paunių pusės mums negrėsė pavojus, nes niekur neaptikome jų pėdų ir neužuodėme jų palapinių dūmų. Nusprendėme naktį budėti pakaitomis. Apie vidurnaktį budėjo Plunksnotoji Strėlė, o mes abu, kuriuos jūs čia matote gyvus, tuo metu kietai miegojome. Staiga mus pažadino baisus riksmas. Mano draugas pasiliko prie sunerimusių arklių, o aš su ietimi rankoje, garsiai rėkdamas, nuskubėjau į slėnį, iš kur buvo pasigirdęs tas šauksmas. Pribėgęs arčiau, pamačiau sprunkantį lokį. Paleidau į jį ietį, bet nepataikiau. Pradėjau šaudyti iš lanko, bet pataikiau tik į kairiąją šlaunį. Lokys pabėgo. Tada ėmiau dairytis Plunksnotosios Strėlės ir radau jį sudraskytą žolėje. Budėdamas jis tikriausiai pastebėjo artėjantį lokį ir, prisiminęs savo sapną, panoro vienas jį užmušti, todėl mūsų ir nežadino. Bet ne jis užmušė lokį, o lokys jį!

Po šio pranešimo vėl nuaidėjo gailesčio ir raudos šūksniai. Paskui visi apgręžė savo arklius, ir liūdna eisena patraukė stovyklos link.

Prie Lokės giminės palapinių vėl kiaurą naktį skambėjo raudos. Tačiau Havandšita neišėjo iš savo būsto.

Rytą kariai nuėjo ant smėlio kalvos, iš kur buvo toliausiai matyti, ir ėmė mušti būgną, kviesdami sugrįžti Matotaupą.

Kitą dieną jis pagaliau sugrįžo.

Harka, Harpstena ir Garbiniuota Galva, nuo ankstaus ryto ligi vakaro išbuvę žvalgyboje, pastebėjo grįžtančiuosius tuo pačiu metu kaip ir kariai. Jie puolė prie arklių ir užsėdę šuoliais pasileido pasitikti vado ir jo palydovų. Pirmas jojo Harka ant savo medžioklinio arklio, paskui jį Harpstena ant keršio ir pačiame gale Garbiniuota Galva. Toli palikęs kitus du, Harka pirmas pasiekė tėvą ir jo būrį.

— Hi-je-he! Hi-je-he! — sveikindami šaukė berniukai.

Vadas grįžo sveikas. Visas spindintis jis išdidžiai sėdėjo ant arklio, kuriam ant nugaros buvo užmesti du rudojo lokio ir trys šermuonėlio kailiai. Taip, medžioklė jam pasisekė, nors grizlio ir nepavyko aptikti. Jo palydovai, Ilgoji Ietis, Senoji Antilopė ir ketvirtasis karys, taip pat

grįžo ne tuščiomis. Ilgajai Iečiai pasisekė nušauti erelį, ir jo uodegos plunksnas jis ketino padovanoti Matotaupai — šitaip atsilygins vadui už parodytą svetingumą.

Nuliūdę ir prislėgti berniukai vėl pradžiugo ir atgavo pasitikėjimą. Didysis medžiotojas Matotaupa kartu su savo būriu laimingai sugrįžo iš medžioklės!

Ši žinia vėjo greitumu apskriejo stovyklą. Visi, dideli ir maži, išbėgo pasitikti ir pasveikinti vado. Tik Havandšita ir dabar neišėjo iš savo palapinės.

Dar nepasiekęs stovyklos, Matotaupa pamatė pietinėje kaimelio pusėje ant vienos kalvos kabantį lavoną, susuktą į odines antklodes. Atjojęs prie palapinių, jis paklausė sutikusius jį žmones, kas yra mirusysis. Ir čia sužinojo, kad lokys, kurio jam nepasisekė surasti, sudraskė jo brolį.

Valandėlę visi tylėjo it žado netekę. Džiaugsmas dingo iš vado veido, jį prislėgė gilus liūdesys. Pamažu, žingine jis užjojo ant kalvos ir ten sustojo. Šalia jo, arčiausiai iš viso lydinčiųjų būrio, savo arklį sulaikė Harka. Viršum prerijų plytėjo pablyškęs mėlynas dangus, vėjas kedeno žmonių plaukus ir arklių karčius. Ugninis saulės kamuolys dar siuntė savo paskutinius spindulius per visą kraštą ligi pat tolimos horizonto linijos rytuose. Didingai kaip tikras savo krašto valdovas sėdėjo Matotaupa ant arklio ir žvelgė į neaprėpiamus tolius, išraižytus pievų, upelių ir kalvų.

— Broli! —tarė jis.— Didysis pilkis atėmė tau gyvybę, bet mano ranka atkeršys už tave! Šita ranka ir šitas mano peilis atkeršys už tave,— Matotaupa pakėlė smailą geležtę į viršų,— šitas peilis įsmigs į didžiojo pilkio širdį, ir aš atkeršysiu už tave, broli! Niekas kitas tegu nedrįsta statyti savo gyvybės į pavojų, tai padarys tik karys iš Matotaupos palapinės! Aš pasakiau, hau!

Po šitų žodžių, kurie nuskambėjo kaip priesaika, vyrai ilgai tylėjo. Matotaupa žiūrėjo į žuvusį brolį ir į prerijas. Visi žinojo, kad vadas nekeis savo žodžio.

Būrys pamažu nusileido nuo kalvos ir sugrįžo į kaimą. Matotaupa, lydimas Ilgosios Ieties, nuėjo į savo palapinę.

Moterys pataisė ant ugnies vakarienę. Pavalgę vyrai sėdėjo ir rūkė pypkes, traukė cigarus, tačiau kalba nesi-

mezgė. Matotaupa pasikeitė su svečiais tik vienu kitu žodžiu.

Kai atėjo laikas miegoti, Matotaupa pasišaukė Harką.

— Harka Kietasis Akmenie Nakties Akie Vilko Nugalėtojau! Klausyk, ką aš tau pasakysiu! Tik įsidėmėk: mano žodžiai nebus tau įsakymas. Tu juos gerai apgalvosi ir tik tada duosi man atsakymą! Kai tik prašvis rytas, aš išjosiu grumtis su lokiu, kurs sudraskė mano brolį. Aš nudėsiu jį šituo va peiliu! Šiame žygyje galės dalyvauti tik tas, kas priklauso Matotaupos palapinei. Todėl aš klausiu tave, nors tu gyveni dar tik dvyliktą vasarą, ar norėtum joti su manim drauge?

Vadas įdėmiai žiūrėjo į sūnų ir nė nepažvelgė į Šonką, kuris su Harpstena sėdėjo palapinės gilumoj.

— Aš josiu su tavim, tėve,— nė kiek nedvejodamas, tvirtai atsakė Harka.

— Nebijai lokio letenų?

— Ne, tėve, su tavim man niekas nebaisu.

— Ir nebijai lokio dvasios?

— Ne, tėve,— taip pat tvirtai atsakė Harka, ir jo veidas išbalo.

— Jei taip, tai rytoj rytą tu joji su manim, Harka.

— Joju su tavim,— pakartojo Harka. Jis nuėjo į savo gultą prie palapinės angos ir atsigulęs tuoj pat užmigo. Viskas buvo taip aišku, taip paprasta: Matotaupa grįžo iš medžioklės su geru laimikiu, jis nugalės lokį ir atkeršys už savo brolį. Ir Harka galės jam padėti. Kaip puiku!

Kai praėjo naktis ir patekėjus saulei gamta vėl sutvisko visa savo spalvų grožybe, Lokės giminė pakilo iš miego — visi žinojo, kad vadas Matotaupa su sūnumi Harka iškeliauja į medžioklę, ir norėjo juos palydėti ligi krūmų pakraščio, o gal ir dar toliau. Garsiai ir padrąsinamai šūkaudami, abu medžiotojus apspito berniukai.

Žinodamas, kad kova su lokiu bus sunki, Matotaupa iš anksto gerai apgalvojo, kaip patogiau apsirengti: ligi pusės jis buvo nuogas, kūną įsitepęs taukais, apsimovęs tik ledžingais ir mokasinais. Veidas buvo išdažytas raudona spalva — kraujo, gyvenimo ir kovos spalva. Su savim jis neturėjo nei ieties, nei lanko — tik peilį. Harka pasiėmė peilį ir lanksčią kuoką. Užsėdęs savo medžioklinį arklį, jis nusekė paskui tėvą.

Abu raiteliai paspaudė arklius ir nušuoliavo per prerijas. Joti buvo gera, švietė saulė, dvelkė lengvas vėjelis, prieš akis plytėjo neaprėpiami plotai, nusidriekę ligi pat tolimų kalnų papėdės.

Matotaupa pasuko į pietus, ir pavakare jie pasiekė kalvą, kur aną nelemtą naktį ilsėjosi Matotaupos brolis su savo abiem palydovais. Prie senos ugniavietės tėvas su sūnumi nusėdo ir supančiojo arklius. Kiek užkandę, abu raiteliai atsargiai nusileido nuo kalvos ir pagal pėdas surado vietą, kur žuvo Matotaupos brolis.

Paskui abu sugrįžo prie mustangų. Matotaupa labai atidžiai stebėjo, kaip elgiasi arkliai, bet tie buvo visiškai ramūs. Net ir vilkų arti nebuvo girdėti. Jų kauksmas, artėjant nakčiai, aidėjo kažkur toli toli.

Patekėjo mėnulio pilnatis ir užliejo prerijas savo dulsva šviesa.

— Kol kas pabūk čia, tik, žiūrėk, neužmik,— tarė Matotaupa Harkai.— Aš josiu truputį apsidairyti. Mėnuo taip aiškiai šviečia, ir galbūt man pavyks kai ką aptikti. Jeigu pajusi, kad tau gresia pavojus, šok ant arklio ir bėk.

— O ar negaliu aš joti su tavim, tėve?

— Galėti tai gali, jeigu tik nebijai pavargti.

— Aš nepavargsiu.

— Na tai gerai.

Ir kiek atsipūtę abu vėl sėdo ant arklių.

Staiga Matotaupa šūktelėjo nustebęs ir sustojo. Harka taip pat timptelėjo pavadžius ir sustabdė savo arklį.

— Žiūrėk, Harka! Ką tu čia matai?

— Lokio pėdas, tėve!

— Taip, lokio pėdos. Senos ar šviežios?

— Gana šviežios. Įmintos gal prieš kelias valandas.

— Teisingai. O į kurią pusę lokys nubėgo?

— Į tą pusę, iš kur mes atjojome.

— Taip. Tai ką darysime?

— Seksime tomis pėdomis, tėve!

— Hau. Jojam.

Matotaupa apsuko arklį ir paleido jį žingine, o pats pasilenkęs atidžiai sekė pėdas. Ten, kur augo aukšta žolė, pėdos buvo labai aiškios, bet paskui prasidėjo smėlėtos vietos, žolė čia buvo skurdi, augo kuokštais, ir sekti pė-

das pasidarė labai sunku. Matotaupa su Harka nulipo nuo arklių. Kartais jie turėdavo gerai paieškoti, kol surasdavo lokio letenų žymes, todėl judėjo į priekį labai pamažu. Pėdos vedė tiesiai link Arklių upelio, į tą pusę, kur buvo dakotų stovykla.

Abu medžiotojai ėjo beveik nesikalbėdami. Tačiau ir vienam, ir kitam nedavė ramybės tas pats klausimas: ar tik lokys dar kartą nesugrįžo į stovyklą pasigrobti kumeliuko? Ir kaip jį ten pasitiks vyrai?

Artėjo rytas. Matotaupa sustojo poilsio ir leido berniukui kiek numigti. Jis pats apie miegą negalvojo. Nebūtų jis dakotų karys, jeigu nesugebėtų ištverti bent parą be miego ir valgio.

Buvo jau geri priešpiečiai, kai pėdos atvedė Matotaupą ir Harką vėl į Lokės giminės stovyklą. Nepažįstamoji Kriauklė, Ilgoji Ietis ir Četanas jau laukė jų krūmų pakrašty.

Jau čia buvo girdėti, kaip dunda stovyklos aikštėje burtininko būgnai ir urzgia vyrai, šokantys lokio šokį.

Matotaupa pasveikino abu pasitikusius karius, o Harka — Četaną.

Kol vyrai pasakojo, kas naujo per tą laiką atsitiko stovykloje, Četanas tarė Harkai:

— Štai ir vėl jūs čia. Mes matome, kad jūs aptikote lokio pėdas ir teisingai sekėte jomis. Bet lokys buvo truputį už jus greitesnis!

— Četanai, sakyk, kur jis dabar? Kas čia pas jus nutiko?

— Daug visko, Harka. Mes sulaukėme didelių ir netikėtų svečių. Atvyko Tatanka Jotanka, jis sėdi Havandšitos palapinėje. Atvyko ir vienas baltasis, taip pat burtininkas, ir man regis, kad jis moka geriau apsieiti su macavakenu, negu Geltonoji Barzda. Bet visa tai jūs patys pamatysite savo akimis. O jeigu tave domina lokys, tai šiąnakt jis buvo mus aplankęs. Be reikalo jūs taip toli jo ieškojote. Jis vėl nudobė kumeliuką ir nusitempė su savimi. Nė vienas iš mūsų vyrų nedrįso pastoti jam kelio.

— Četanai! Kur jis nusinešė savo grobį? Toli negalėjo jis nueiti!

— Tu visada viską žinai. Bet jis nubėgo toli. Sėdi sau į žiemvakarius nuo čia prie vieno nedidelio šaltinėlio, kuris įteka į Arklių upelį, ir nieko nebijo.

— Lokys, nusitempęs kumeliuką, turėjo palikti aiškius pėdsakus!

— Tie pėdsakai tokie aiškūs, kad ir vaikas juos aptiktų!

— Mes surasime jį ir nudėsime!

Tuos žodžius Harka ištarė beveik kartu su tėvu, kuris taip pat ką tik išklausė Ilgosios Ieties ir Nepažįstamosios Kriauklės pranešimą.

Ir tik dabar Harkai krito į akis, kad daugiau niekas neateina jų pasitikti. Tiesa, daugelis užsiėmę lokio šokiu, kiti galvoja tik apie Tatanką Jotanką. Bet kažin ar nėra kitų priežasčių, kad nepasirodo daugiau nė vienas vyras, nė vienas berniukas?

Gal kartais Havandšita jau ėmėsi kokių žygių prieš vadą? Jei taip, tai dabar juo labiau reikia nugalėti pilkąjį lokį!

Matotaupa ir Harka nesunkiai surado plačią šliūžę, paliktą lokio, nusitempusio kumeliuką. Dabar abiejų galvoj buvo tik viena mintis: lokys!

Šliūžė ėjo taip, kaip buvo nupasakojęs Četanas: į vakarus, link nedidelio upeliuko, kurio krantai buvo apaugę karklais ir kitais krūmokšniais. Čia arkliai ėmė nerimauti. Medžiotojai nusėdo ir pririšo juos.

Matotaupa prisitraukė arčiau Harką.

— Nagi parodyk, ar aštrios tavo akys! Matai krūmą pakrantėje, ten, prie medelio, prie to, kur trupučiuką aukštesnis už kitus? Ten iš žolės ir lapų kyšo lopelis kumeliuko kailio. Matai?

— Ne, tėve. Aha, jau matau, tėve, dabar jau matau!

— Ten eina ir mūsų šliūžė, o toliau jos nematyti.

— Teisybė, tėve.

— Vadinasi, ten, pakrantės krūmuose, yra pasislėpęs lokys ir ėda savo grobio likučius.

— Hau.

— Harka Kietasis Akmenie Nakties Akie Vilko Nugalėtojau! Aš paaiškinsiu tau mūsų planą, ir tu pamatysi, kad tavęs laukia svarbus uždavinys, kurį šiaip būtų galima patikėti tik suaugusiam vyrui. Tu įerzinsi lokį ir išviliosi jį iš krūmų, o kai jis, nieko daugiau nematydamas, puls tave, aš iš pasalų prišoksiu ir suvarysiu jam į širdį peilį!

— Gerai, tėve,— ramiai ištarė Harka, nors jį išpylė šaltas prakaitas.

— Pirma nubėk prie anos kalvelės antai. Ten matyti keli akmenys. Atsinešk juos, kad turėtum su kuo aplaidyti lokį.

— Gerai.

Harka greitai nubėgo į tėvo nurodytą vietą ir prisirinko iš smėlėtos žemės keliolika patogių akmenų.

Kai jis sugrįžo pas tėvą, arkliai ėmė dar labiau nerimauti. Prie upelio kažkas sujudėjo. Kumeliuko mėsa dingo krūmuose. Harkai lyg ir pasigirdo, kaip čepsi žvėris, tvirtais dantimis traškindamas mėsą.

Matotaupa nuėjo toliau nuo arklių ir pasislėpė žolėje. Savo sūnui Harkai jis pasakė:

— Kai lokys išlįs iš krūmų ir puls tave, tu bėk čionai, prie tos vietos, kur aš guliu, ir stenkis taip jį įerzinti, kad jis atsistotų ant dviejų kojų, tada man bus patogiau įvaryti jam peilį į širdį.

— Gerai, tėve!

Harka giliai atsikvėpė, paskui stipriau suspaudė rankoje akmenis ir leidosi į pavojingą kelią.

Žolė čia buvo aukšta, siekė jam ligi pat kelių. Priartėjęs prie tos vietos upelio pakrantėje, kur gulėjo didysis pilkis, berniukas paleido pirmą akmenį.

Tačiau tas nė kiek neišgąsdino lokio.

Harka tik girdėjo, kaip lokys skaniai čepsi, traškindamas savo auką.

Harka paleido antrą akmenį, o paskui tuoj ir trečią. Dabar čepsėjimas nutilo. Šakos sujudėjo, pasirodė smailas snukis ir letena, nagais įsitvėrusi kumeliuko koją.

Harka nusitaikė į lokio snukį ir sviedė ketvirtą akmenį — deja, pro šalį. O gal kartais kiek ir kliudė kaktą, nes plėšrūnas taip piktai ir grėsmingai suriaumojo, kad Harkai visas kūnas pagaugais nuėjo.

Dabar jis sviedė paskutinį akmenį.

Tačiau ir tas beveik nieko nepadėjo. Lokys tik truputėlį pajudėjo į priekį, riaumojo ir laukė.

Tokia grizlio ramybė nejuokais išgąsdino Harką. Ką daryti? Jeigu jis bėgs atsinešti daugiau akmenų, suerzintas žvėris gali šokti paskui jį ir atkirsti nuo tėvo. Bet ir pasiduoti Harka nenorėjo.

Jis užriko ant lokio.

Tačiau ir tas nė kiek nesutrikdė plėšrūno. Žvėris tik piktai suriaumojo, bet iš vietos nepajudėjo. „Kas bus, tas bus",— pagalvojo Harka ir prišoko visai netoli kranto.

Dabar jis pro karklų šakas pamatė visą lokį, užgulusį kruvinas kumeliuko liekanas. Siaubūnas, tyliai urgzdamas, įsmeigęs mažutes akis į užpuolėją, pamažu slinko į priekį — jei tik kas, tuoj šoks gintis.

Harka išsitraukė iš makščių peilį ir nusitaikęs iš visų jėgų sviedė į lokį.

Riaumojimas nutilo. Stojo nejauki tyla, tačiau ji truko neilgai — iš krūmų išniro galingas žvėries kūnas. Jo snukis ir letenos buvo aptekę kumeliuko krauju. Žvėris pasipurtė, ir Harkos peilis, įsmigęs lokio galvon, kaip kokia įkyri musė nulėkė šalin, paskui žvėris kad pasileis — tiesiai ant Harkos. Berniukas apsisuko ir be dvasios spruko į tą pusę, kur žinojo esant tėvą. Tačiau jis buvo per daug nuo jo nutolęs. . .

Lokys jau lipo ant kulnų!

Supratęs, kad tėvo nepasieks, Harka staiga stabtelėjo. Jo širdis baisiai daužėsi. Atsigręžęs į žvėrį, jis nesavu balsu suriko:

— Hi-jip-jip-jip-hi-jaach!

Lokys sutriko.

Tuo metu kažkas prašvilpė pro Harką.

Tai buvo tėvo peilis!

Peilis nekliudė žvėries ir įsmigo į žemę.

Pajutęs pavojų iš kitos pusės, lokys baisiausiai įniršo. Jis tuoj pašoko ant užpakalinių kojų, pasišovęs visų pirma susidoroti su berniuku.

Harka pagal savo metus buvo gana aukštas, tačiau jis nesiekė lokiui nė iki pečių. Virš jo jau pakibo galingos plėšrūno letenos. Tačiau, nors ir atsidūręs tokioj bevil-

tiškoj padėty, berniukas nepametė galvos — jis prisiminė savo lanksčią kuoką ir užsimojęs akies mirksniu trenkė ja žvėriui per iškeltą leteną.

Gavęs smūgį, lokys valandėlę nuleido letenas. Tuo momentu pasinaudojo Matotaupa. Didžiuliais šuoliais jis pribėgo iš užpakalio prie lokio ir plikomis rankomis apglėbė jam kaklą.

Visą savo dėmesį ir pyktį nukreipęs į Harką, plėšrūnas šitokio užpuolimo visai nesitikėjo, todėl dabar tik mataravo letenomis, nežinodamas ką daryti.

Kovodamas dėl savo ir sūnaus gyvybės, Matotaupa nežmoniškomis pastangomis laikė apkabinęs lokio kaklą. Jo kojos buvo tarsi įaugusios į žemę, raumenys įsitempę, gyslos iššokusios, veidas visas šlapias nuo prakaito. Pražiojęs nasrus, iškišęs liežuvį ir prašiepęs baisius dantis, lokys stengėsi nusimesti nuo nugaros priešą.

— Tėve! — sušuko Harka ir užsimojęs vėl šėrė žvėriui kuoka — šį kartą per užpakalinę koją, kuria plėšrūnas buvo įsispyręs į žemę.

Lokys smaugiamas sunkiai kriokė, tačiau jo jėgos seko labai pamažu. Matotaupai akys išvirto ant kaktos, jis taip pat vos gaudė kvapą.

Staiga Harka pastebėjo žolėje Matotaupos peilį, pribėgęs pasičiupo jį ir šoko atgal. Bet tuo metu lokys, netekęs kvapo, pargriuvo, parblokšdamas kartu ir tėvą, kuriam taip pat išseko jėgos.

Harka norėjo įbrukti tėvui į ranką peilį, bet šis iš pradžių neatkreipė į berniuką dėmesio, tik kapanojosi prispaustas lokio ir švokštė. Galų gale Harkai pavyko įduoti jam peilį.

Plėšrūnas krūpčiojo ir švaistėsi sveikąja priekine koja. Matotaupa, nepaisydamas pavojaus, puolė lokiui į glėbį ir suvarė jam į širdį peilį.

Žvėries galva loštelėjo atgal, kojos suglebo. Jis dar apsivertė ant kito šono ir daugiau ne nekrustelėjo.

Didysis grizlis buvo nebegyvas.

Džiaugsmingas pergalės šūksnis nuaidėjo per prerijas.

Kiek atgavę kvapą, abu indėnai ėmė apžiūrinėti lokį. Tai buvo vidutinio amžiaus grizlis, labai didelis ir stiprus. Dabar, kai jis gulėjo žolėje, Harka dar kartą nuste-

bęs pažvelgė į jo nasrus, galingą kūną ir letenas, kurios prieš valandėlę taip grėsmingai buvo pakilusios virš jo galvos.

— Tu jį nugalėjai, tėve! — nesitverdamas džiaugsmu, sušuko Harka.— Pasmaugei lokį! To dar niekados nėra buvę!

— Mes jį drauge nugalėjome, Harka.

Berniukas vis dar suko ratu aplink lokį. Daug jis buvo girdėjęs apie pilkuosius lokius, bet pirmą kartą gyvenime matė šitokį didžiulį žvėrį. Ir dar tėvo nudobtą! O, kaip džiaugsis visas palapinių kaimelis! Už Plunksnotąją Strėlę atkeršyta.

— Šitas kailis bus mūsų palapinei,— tarė Matotaupa.

— O iš nagų, tėve, tu pasidarysi vėrinį! Jis bus dar geresnis, negu Ilgosios Ieties vėrinys iš aukso ir brangakmenių!

— Taip, vėrinį. Ir turėsime skanios mėsos, Harka. Mes valgysime lokio letenas! Keletą jų aš jau esu parsinešęs, tu gi žinai. Ir pavaišinsime mūsų svečius!

Harka pagavo juoktis, jo nervai dabar atsileido.

— Taip, lokio letenas, tėve! Tai bus skanumėlis! Gal jau dabar nudirsime grizliui kailį?

Matotaupa pasižiūrėjo į saulę.

— Taip, jau laikas. Nudirsime kailį ir parsinešime jį kartu su letenomis į stovyklą. Visą kitą mėsą parsigabens moterys.

Abu ėmėsi darbo. Harka kaip tikras medžiotojas talkininkavo tėvui. Tiesa, grizlį jis lupo pirmą kartą, bet kitų žvėrių jau buvo sudorojęs ne vieną.

— Įdomu, ką pasakys Tatanka Jotanka ir Havandšita, tėve? Lokio dvasia mūsų nenugalėjo.

— Taip, nenugalėjo, ir mes šoksime, kad ji ant mūsų nerūstautų.

— Pas mus atjojo dar vienas baltasis. Četanas sako, kad jis labai gerai šaudo.

— Pažiūrėsim, Harka!

— Ar dabar Geltonoji Barzda galės nupiešti tavo atvaizdą?

— Taip, galės, hau!

Pagaliau lokys buvo nuluptas, ir Matotaupa uždėjo jo

kailį ant drebančio mustango. Dabar abu sėdo ant arklių ir lengvais šuoliais pasileido per prerijas, nutviekstas auksinės popiečio saulės.

MACAVAKENAS

Artėdami prie stovyklos, abu medžiotojai per daug neskubėjo. Jie buvo patenkinti, kad atliko didelį žygdarbį,— likvidavo pavojų ir štai dabar grįžta kaip nugalėtojai į savo stovyklą. Ten jų pasitikti atbėgs džiūgaudami berniukai; kariai ir seniai taip pat atsistebėti negalės jų pergale. Ir koks atmintinas sutapimas: Matotaupa pargabens stipriausio lokio kailį tą dieną, kada pas juos vieši Tatanka Jotanka, pats žymiausias septynių dakotų genčių burtininkas ir vadas.

Harka jojo paskui tėvą ir negalėjo akių nuleisti nuo lokio kailio, permesto tėvo arkliui per nugarą. Koks jis didelis, šitokio grizlio nė vienas karys dar nebus matęs. Ir berniukas su džiaugsmu galvojo, kaip iškilmingai visi sutiks Matotaupą stovykloje, juk dabar Lokės giminei nebereikės bijoti plėšrūno.

Šitaip džiaugsmingai nusiteikęs, jis žiūrėjo į žoles, siūruojančias vėjyje, gėrėjosi dangaus mėlyne, kurioje greitai skriejo balti debesėliai, ir klausėsi tylaus upelio čiurlenimo. Tolumoj jo aštri akis pastebėjo tamsesnį lopinėlį. Tai buvo krūmai, kuriuose stovėjo jų palapinės.

Bet kas gi čia dabar? Kas ten juda prerijose? Harka įsmeigė akis į tolį ir pastebėjo, kad Matotaupa irgi pasuko galvą į tą pusę, paskui timptelėjo pavadžius ir sustabdė mustangą.

— Ką tu ten matai, Harka? — paklausė tėvas.

— Keturis gyvulius, tėve. Keturis arklius. Jie bėga po du. Su raiteliais. Bet man atrodo, kad raiteliai tik du.

Matotaupa nieko neatsakė, tik žiūrėjo į tolį.

— Jie joja žingine,— tarė jis pagaliau.

— Taip, labai pamažu. Į rytus.

— Pasivykim juos. Aš turiu žinoti, kas jie tokie.

Matotaupa ir Harka vėl paleido arklius šuoliais. Tarp

kitko, indėnai jodinėja arba žingine, arba šuoliais, nes jojant risčia be balno ir kilpų labai nemaloniai krato.

Raiteliai tolumoj nė kiek nespartino žingsnio, ir abu indėnai greitai juos pasivijo. Harka jau iš tolo pažino, kad tai Toli Skrajojantis Paukštis Geltonoji Barzda ir Ilgoji Ietis. Kartu jie vedėsi ir abu savo mulus, apkrautus ryšuliais. Dailininkas su savo palydovu sustabdė arklius ir pasuko juos į tą pusę, iš kur artėjo abu raiteliai. Šie indėnų papročiu prilėkė šuolais visai prie pat, lyg norėdami abu svečius partrenkti, ir tik tada apgręžė savo arklius.

— O, Matotaupa! — džiaugsmingai sušuko dailininkas.

— Ką mes matome! — tarė Ilgoji Ietis.— Tu turi lokio kailį! Ir dar kokį kailį! Tu nudėjai tą didingą lokį, kuris mus išgąsdino kalnuose! Matotaupa šaunus medžiotojas!

— Taip, aš jį nudėjau,— atsakė Matotaupa ir visas spindėdamas nusijuokė.

Harka taip pat nusišypsojo, bet tuoj pat nužvelgė dailininką, jo palydovą, mulus, jų krovinį ir susimąstė. Ką čia dabar sugalvojo Toli Skrajojantis Paukštis? Ar tik neketina jis palikti jų stovyklą, nenutapęs didžiojo medžiotojo atvaizdo? Nelaukia nė iškilmių sėkmingos medžioklės proga? Harka jau spėjo pamilti Ilgąją Ietį ir keistuolį dailininką, nors pastarasis ir buvo menkas šaulys. Tačiau, Harkos nuomone, į daugelį dalykų jis žiūrėjo labai blaiviai, o be to, leido berniukui susipažinti su savo macavakenu. Harka net nusijuokė, prisiminęs, kaip nepatikliai jis žiūrėjo į dailininką ir Ilgąją Ietį, kai pirmą kartą pamatė juos nuo smėlio kalvos. Dabar jis žinojo, kad baltasis ant galvos nešioja skrybėlę, norėdamas apsisaugoti nuo saulės ir šalčio, kad ilgi mokasinai labai gerai, brendant per gilias upes, kad macavakenas ne kokie burtai, o tik miklių rankų gaminys. Ir dar žinojo, kad ištisos gentys raudonodžių gyvena nelaisvėje ir kad Ilgoji Ietis gavo Didžiojo Tėvo Vašingtone leidimą lydėti dailininką. Tiesa, Didįjį Tėvą Vašingtone jis įsivaizdavo labai miglotai. Tikriausiai, galvojo berniukas, jis taip pat geltonplaukis ir su skrybėle, ir jo klauso daugybė karių, ginkluotų macavakenais.

Tačiau šiuo metu tas buvo ne taip svarbu. Labiausiai

Harkai rūpėjo, kodėl Toli Skrajojantis Paukštis ir Ilgoji Ietis susiruošė į kelionę su abiem savo mulais ir visa manta. Juk tai panašu į galutinį atsisveikinimą. Negali būti!

Greičiausiai ir Matotaupai kilo panašios mintys, bet ir jis nieko apie tai neužsiminė, tik maloniai paklausė:

— Gal valandėlę pailsėtume drauge?

Toli Skrajojantis Paukštis ir Ilgoji Ietis nustebo, išgirdę tokį pasiūlymą, bet mielai sutiko. Visi nušoko nuo arklių ir paleido juos ganytis. Arti nebuvo jokio pavojaus, tad vyrai nematė reikalo gyvulius pančioti ar rišti.

Matotaupa ir šejenas išsitraukė pypkes, o dailininkas stvėrėsi savo nepamainomo cigaro.

— Kaip tau pasisekė nudėti tą didžiulį grizlį, vade? — paklausė Geltonoji Barzda ir Ilgoji Ietis.— Papasakok! Papasakok!

Matotaupa sutiko ir ėmė pasakoti, kiekvieną savo žodį vaizdžiai paryškindamas rankos mostais. Paskui jis pašoko nuo žemės ir kartu su Harka parodė, kaip jie kovojo su lokiu. Abu svečiai klausėsi ir žiūrėjo užgniaužę kvapą.

— O, Matotaupa didžiausias lokių medžiotojas visose prerijose ir Uoliniuose kalnuose!

Ilgoji Ietis atsistojo ir išsitraukė iš savo bagažo erelio uodegos plunksnas. Šį didingą paukštį jis buvo nušovęs kalnuose.

— Priimk šią mano dovaną, Lokės giminės vade! Tegu tos plunksnos papuoš tavo karūną, jeigu jos yra to vertos!

Matotaupa priėmė dovaną.

— Visada mano liežuvis šlovins jaunąjį vadą Ilgąją Ietį ir jo dosnumą!

Dakotas padalijo maisto iš savo atsargų, kurių dėl visa ko buvo pasiėmęs į kelionę, ir visi ėmė valgyti — ne dėl to, kad būtų buvę alkani, bet tik norėdami parodyti savo draugiškumą ir solidarumą.

Ir tik dabar Matotaupa uždavė klausimą, kuris nuo pat jų susitikimo pradžios rūpėjo ir jam, ir Harkai:

— Toli Skrajojantis Paukštis ir Ilgoji Ietis vedasi mulus su visa savo manta. Matyt, jie susiruošė ilgon kelionėn?

Iš svečių veido kaipmat pradingo šypsena.

— Mes paliekame tavo svetingą palapinę, didysis vade Matotaupa, ir keliaujame toliau! Atleisk, kad šitaip apsisprendėm, tau esant medžioklėje, ir kad iškeliavome neatsisveikinę su tavim ir nesužinoję, kaip baigėsi tavo kova su lokiu. Mums ir patiems buvo nelengva ryžtis, nes esame tavo draugai. Tačiau mums atrodė, kad kaip tik draugiškumas ir verčia mus taip daryti.

— Kaip tai suprasti? — paklausė vadas, nemaloniai nustebintas ir labai nusiminęs.— Kokios priežastys jus paskatino iškeliauti?

— Atsargumas, vade. Mes nenorime tau daryti nemalonumų.

— Matotaupai nėra ko bijoti. Jūsų žodžiai man nepatinka.

— Mes žinome, kad tu nieko nebijai. Bet saugok savo palapinių ramybę. Štai grįžti nugalėtojas iš medžioklės! Argi tau verta ginčytis su burtininku ir drumsti ramybę kariams? Havandšita mudviejų nemėgsta!

Matotaupa keletą kartų patraukė pypkę.

— Vadinasi, tu nepieši mano atvaizdo?

Dailininko skruostai paraudo. Šitokio klausimo jis nesitikėjo.

— Jeigu tu leisi, vade, aš tuoj pat apmesiu tavo portretą. Ar turi valandėlę laiko?

— Tegu Havandšita palaukia, kol aš grįšiu. O tu imk savo užburtą lazdelę ir piešk mano portretą, kaip tik tau patinka!

Dailininkas ilgai nelaukė. Išsitraukė eskizų sąsiuvinį ir stvėrėsi darbo. Matotaupa sėdėjo nejudėdamas ir, paskendęs savo mintyse, svajonėse ir būgštavimuose, žiūrėjo kažkur į plačias prerijas, į saulės nušviestus tolius.

Dailininkas piešė beveik valandą. Paskui vėl įsikišo „užburtą lazdelę" ir padavė sąsiuvinį Ilgajai Iečiai, kuris jį paslėpė į ryšulį.

Toli Skrajojantis Paukštis įsikando dar vieną cigarą, užsidegė ir užsitraukęs tarė:

— Vade, stovykloje tavęs laukia iškilmingas sutikimas,

bet kartu ir didelis pavojus. Ar galiu aš su tavim kalbėti atvirai? Ar tu ant manęs nesupyksi?

— Aš nepyksiu ant jūsų, Toli Skrajojantis Paukšti ir Ilgoji Ietie.

— Tada Ilgoji Ietis tau pasakys, ką mes manome!

— Tegul jis kalba, hau.

Ilgoji Ietis valandėlę pagalvojo, paskui tarė:

— Vade Matotaupa, Toli Skrajojantis Paukštis Užburtoji Lazdelė ir aš paliekame tavo svetingą palapinę ir Lokės giminės medžioklės plotus. Mes visada geru žodžiu minėsime, kaip tu mus priėmei ir užlaikei. Išeidami mes norime palikti tau dovaną, o ta dovana — tai gryna teisybė, kokia būna tarp brolių.

— Hau.

Harka labai atidžiai klausėsi. Jeigu jau vyras, prieš pradėdamas kalbą, leidžiasi į šitokius ilgus išvedžiojimus, vadinasi, jis turi pasakyti kažką nemalonaus. Ir turėtų būti nejauku laukti šitokio pranešimo. Bet Harka su tėvu ką tiktai nudėjo baisiausią prerijų ir Uolinių kalnų plėšrūną. Argi gali būti kas sunkiau už šitokią medžioklę? Todėl jis kartu su tėvu ramiai išklausys, ką nori pasakyti Geltonoji Barzda. Matotaupa visada nugalės, jam nebaisūs jokie pavojai. Šitaip galvojo Harka ir klausėsi.

— Matotaupa, tu ir visi Lokės giminės kariai, visi Oglalos kariai, visi dakotai, netgi visi siu žmonės žino, jog kadaise kraštas nuo Didžiųjų Vandenų, kur teka saulė, ligi pat Didžiųjų Vandenų, kur ji vakare nusileidžia, priklausė raudonodžiams. Jie medžiojo bizonus, briedžius, antilopes, lokius, dygliakiaules, augino kukurūzus, tabaką, jie pastatė didžiulius, nuostabius ir paslaptingus statinius, panašius į kalnus ar gyvates. Jie garbino Vakantanką, Didžiąją Paslaptį, bijojo paukščio žaibų akimis ir griaustinio balsu ir niekada su ginklu rankoje nekeldavo kojos į Šventąją Molžemio kalvą. Jie daug dainuodavo ir šokdavo. Jie niekada nemeluodavo ir buvo narsūs. Taip slinko amžiai. Paskui pasirodė baltieji. Jie norėjo žemės. Ir ėmė grobti vis daugiau ir daugiau plotų. Raudonodžiai turėjo arba mirti, arba pasitraukti. Dabar baltieji jau pasiekė prerijas ir miškus, kur yra dakotų medžioklės plo-

tai. Jie nori nutiesti Ugniniam Žirgui kelią per paunių prerijas pietiniame dakotų pasienyje.

Atėjo laikai, kai dakotų kariams nevalia miegoti. Jų akys visą laiką turi būti atmerktos, jų ausys turi girdėti kiekvieną šlamesį, jų rankos turi laikyti paruoštą lanką ir peilį. Jūsų vyresnieji vadai ir didieji burtininkai kalbėjosi su baltųjų karių vadais ir šventa priesaika patvirtino susitarimą. Tačiau baltųjų vadai jau ne kartą sulaužė priesaiką, todėl aš sakau jums: nemiegokite ir būkite budrūs!

Jūs turite protingą ir ryžtingą burtininką ir vyriausiąjį vadą — Totanką Jotanką. Jis nėra baltųjų draugas, bet galvoja teisingai. Savo giminėj jūs turite burtininką Havandšitą. Jis jau labai senas, beveik dvigubai senesnis už Tatanką Jotanką. Mes kalbėjomės su Havandšita tavo palapinėje, vade. Būdamas jaunas, jis matė tuos miškus ir pievas, kurių nė vienas iš jūsų paskiau neregėjo. Jis dar kovojo, vadovaujamas Tehumseho, Kalnų Liūto, kai visi raudonodžiai ėjo išvien prieš baltuosius ir vis dėlto pralaimėjo. Šito jis negali pamiršti. Nuo to laiko jis pasidarė nesutaikomas baltųjų priešas — toks liko ir po šiai dienai. Bet kartu suprato, kad baltieji pažįsta didesnes ir veiksmingesnes paslaptis, negu jis pats. Šitas paslaptis jis nori susekti ir perprasti. Jis nori pažinti jas vienas, visiškai vienas, kad niekas iš jūsų apie jas nežinotų, kaip nežino, ką jis šnekasi savo palapinėje su dvasiomis. Į baltųjų paslaptis jis gali prasiskverbti, tik kalbėdamasis su baltaisiais. Bet jis nori kalbėti su jais slapčia. Vade, visa tai susiję su dideliais pavojais. Mes sakėme Havandšitai, kad Toli Skrajojantis Paukštis neturi jokių ypatingų paslapčių, tik jo akys geriau permato žmogų ir jo rankos vikresnės, negu daugelio kitų. Bet Havandšita mumis netiki. Jis mano, kad Toli Skrajojantis Paukštis yra priešas ir kad jis nenori išduoti Havandšitai savo paslapčių. Todėl Havandšitai jis ne tik priešas, bet ir niekam nereikalingas žmogus. Nenorėdami, kad jūsų stovykloje kiltų nesantaika, mes ir iškeliavome. Hau.

Ilgoji Ietis užbaigė savo kalbą, ir Harka laukė, ką dabar pasakys Matotaupa. Berniukas žiūrėjo į žemę, į kelis žvirgždelius ir akmenukus, stebėjo, kaip juda žolės stie-

belis, ir klausėsi arklių prunkštavimo. Sėdėjo ir nieko negalvojo. Dabar jam buvo svarbu tik viena: ką pasakys Matotaupa.

Bet ir Matotaupa turėjo apgalvoti, ką išgirdo iš Ilgosios Ieties lūpų. Pagaliau jis prabilo:

— Argi Havandšita neteisingai daro? Jis neapkenčia baltųjų, kurie nori užgrobti raudonodžių žemes. Plėšikų neapkenčiu ir aš. Jis nori pažinti baltųjų paslaptis. Ir gerai. Bet jis apsiriko, manydamas, kad Toli Skrajojantis Paukštis žino tokias paslaptis. Mes jam paaiškinsim, kad jis klysta. Jis taip pat apsirinka, manydamas, kad reikia neapkęsti Toli Skrajojančio Paukščio. Toli Skrajojantis Paukštis teisingas ir sumanus žmogus, jis turi likti mūsų draugu.

— Aš ir liksiu jūsų draugu, vade. Bet juk kartais ir brolių keliai išsiskiria. Mes pasakėme tai, kas mums atrodė reikalinga tau pasakyti. Dabar leisk atsisveikinti. Lokės giminės stovykloje tavęs visi jau laukia! Turbūt pastebėjai, kad, kai sugrįžai pirma, nesuradęs lokio, beveik niekas neatėjo tavęs pasveikinti. Tada ant tavęs dar krito rūsčių Havandšitos pranašysčių šešėlis, ir tu buvai smerkiamas už draugystę su mumis. Dabar tu nudėjai lokį ir niekais pavertei senojo burtininko kranksėjimą. Bet mums jau laikas keliauti, išsiskirsime gražiuoju, kaip geri draugai. Oras vėl išsigiedrijo, tavo sutikimas stovykloje bus puikus.

Matotaupa labai apgailestavo, kad Havandšitos priešiškumas privertė draugus palikti stovyklą. Bet žinojo, kad ne jo galioj visa tai pakeisti. Kai jis baigė rūkyti pypkę, visi pakilo ir atsisveikino. Geltonoji Barzda ir Ilgoji Ietis labai šiltai paspaudė Harkai ranką.

Paskui visi keturi sėdo ant arklių. Toli Skrajojantis Paukštis ir Ilgoji Ietis pamažėle nujojo į rytus.

Matotaupa ir Harka paspaudė arklius ir smagiais šuoliais pasileido palapinių link. Žinoma, skubėti nebuvo ko — juk tas pat, ar jie grįš į stovyklą valanda anksčiau ar vėliau, bet juos ginė kažkoks keistas jausmas — atrodė, lyg per tą liūdną atsisveikinimą prieš akis būtų iškilusi kokia pikta dvasia ir dabar reikėtų kuo greičiau nuo jos pabėgti.

tai. Jie nori nutiesti Ugniniam Žirgui kelią per paunių prerijas pietiniame dakotų pasienyje.

Atėjo laikai, kai dakotų kariams nevalia miegoti. Jų akys visą laiką turi būti atmerktos, jų ausys turi girdėti kiekvieną šlamesį, jų rankos turi laikyti paruoštą lanką ir peilį. Jūsų vyresnieji vadai ir didieji burtininkai kalbėjosi su baltųjų karių vadais ir šventa priesaika patvirtino susitarimą. Tačiau baltųjų vadai jau ne kartą sulaužė priesaiką, todėl aš sakau jums: nemiegokite ir būkite budrūs!

Jūs turite protingą ir ryžtingą burtininką ir vyriausiąjį vadą — Totanką Jotanką. Jis nėra baltųjų draugas, bet galvoja teisingai. Savo giminėj jūs turite burtininką Havandšitą. Jis jau labai senas, beveik dvigubai senesnis už Tatanką Jotanką. Mes kalbėjomės su Havandšita tavo palapinėje, vade. Būdamas jaunas, jis matė tuos miškus ir pievas, kurių nė vienas iš jūsų paskiau neregėjo. Jis dar kovojo, vadovaujamas Tehumseho, Kalnų Liūto, kai visi raudonodžiai ėjo išvien prieš baltuosius ir vis dėlto pralaimėjo. Šito jis negali pamiršti. Nuo to laiko jis pasidarė nesutaikomas baltųjų priešas — toks liko ir po šiai dienai. Bet kartu suprato, kad baltieji pažįsta didesnes ir veiksmingesnes paslaptis, negu jis pats. Šitas paslaptis jis nori susekti ir perprasti. Jis nori pažinti jas vienas, visiškai vienas, kad niekas iš jūsų apie jas nežinotų, kaip nežino, ką jis šnekasi savo palapinėje su dvasiomis. Į baltųjų paslaptis jis gali prasiskverbti, tik kalbėdamasis su baltaisiais. Bet jis nori kalbėti su jais slapčia. Vade, visa tai susiję su dideliais pavojais. Mes sakėme Havandšitai, kad Toli Skrajojantis Paukštis neturi jokių ypatingų paslapčių, tik jo akys geriau permato žmogų ir jo rankos vikresnės, negu daugelio kitų. Bet Havandšita mumis netiki. Jis mano, kad Toli Skrajojantis Paukštis yra priešas ir kad jis nenori išduoti Havandšitai savo paslapčių. Todėl Havandšitai jis ne tik priešas, bet ir niekam nereikalingas žmogus. Nenorėdami, kad jūsų stovykloje kiltų nesantaika, mes ir iškeliavome. Hau.

Ilgoji Ietis užbaigė savo kalbą, ir Harka laukė, ką dabar pasakys Matotaupa. Berniukas žiūrėjo į žemę, į kelis žvirgždelius ir akmenukus, stebėjo, kaip juda žolės stie-

belis, ir klausėsi arklių prunkštavimo. Sėdėjo ir nieko negalvojo. Dabar jam buvo svarbu tik viena: ką pasakys Matotaupa.

Bet ir Matotaupa turėjo apgalvoti, ką išgirdo iš Ilgosios Ieties lūpų. Pagaliau jis prabilo:

— Argi Havandšita neteisingai daro? Jis neapkenčia baltųjų, kurie nori užgrobti raudonodžių žemes. Plėšikų neapkenčiu ir aš. Jis nori pažinti baltųjų paslaptis. Ir gerai. Bet jis apsiriko, manydamas, kad Toli Skrajojantis Paukštis žino tokias paslaptis. Mes jam paaiškinsim, kad jis klysta. Jis taip pat apsirinka, manydamas, kad reikia neapkęsti Toli Skrajojančio Paukščio. Toli Skrajojantis Paukštis teisingas ir sumanus žmogus, jis turi likti mūsų draugu.

— Aš ir liksiu jūsų draugu, vade. Bet juk kartais ir brolių keliai išsiskiria. Mes pasakėme tai, kas mums atrodė reikalinga tau pasakyti. Dabar leisk atsisveikinti. Lokės giminės stovykloje tavęs visi jau laukia! Turbūt pastebėjai, kad, kai sugrįžai pirma, nesuradęs lokio, beveik niekas neatėjo tavęs pasveikinti. Tada ant tavęs dar krito rūsčių Havandšitos pranašysčių šešėlis, ir tu buvai smerkiamas už draugystę su mumis. Dabar tu nudėjai lokį ir niekais pavertei senojo burtininko kranksėjimą. Bet mums jau laikas keliauti, išsiskirsime gražiuoju, kaip geri draugai. Oras vėl išsigiedrijo, tavo sutikimas stovykloje bus puikus.

Matotaupa labai apgailestavo, kad Havandšitos priešiškumas privertė draugus palikti stovyklą. Bet žinojo, kad ne jo galioj visa tai pakeisti. Kai jis baigė rūkyti pypkę, visi pakilo ir atsisveikino. Geltonoji Barzda ir Ilgoji Ietis labai šiltai paspaudė Harkai ranką.

Paskui visi keturi sėdo ant arklių. Toli Skrajojantis Paukštis ir Ilgoji Ietis pamažėle nujojo į rytus.

Matotaupa ir Harka paspaudė arklius ir smagiais šuoliais pasileido palapinių link. Žinoma, skubėti nebuvo ko — juk tas pat, ar jie grįš į stovyklą valanda anksčiau ar vėliau, bet juos ginė kažkoks keistas jausmas — atrodė, lyg per tą liūdną atsisveikinimą prieš akis būtų iškilusi kokia pikta dvasia ir dabar reikėtų kuo greičiau nuo jos pabėgti.

Krūmai prie Arklių upelio, neseniai vos įžiūrimi tolumoj, greitai artėjo ir augo akyse, vis labiau ryškėjo jų kontūrai. O štai nuo jų atsiskyrė mažyčiai taškeliai ir pajudėjo link Matotaupos ir Harkos. Tų judančių taškelių buvo visas būrys, jie greitai didėjo, o atstumas tarp jų ir abiejų medžiotojų sparčiai mažėjo, rodos, tirpte tirpo. Pagaliau pasigirdo kanopų dundėjimas ir žmonių balsai. Arkliai, užuodę kaimenę ir pamatę pažįstamus krūmus, patys savaime pasileido dar greitesniais šuoliais.

— Hi-je-he! Hi-je-he!

Riksmas dabar buvo aiškiai girdėti, ir Harka jau iš tolo pažino Četaną ir Senąją Antilopę, lekiančius viso būrio priekyje. Jiems iš paskos jojo Jaunieji Šunys, berniukai iš Raudonųjų Plunksnų sąjungos ir beveik visi kariai. Riksmas tolydžio vis augo, ir lengvas vėjelis nešė jį per prerijas. Pagaliau Matotaupa ir Harka turėjo pristabdyti savo arklius, nes pasijuto apsupti viso būrio šuoliuojančių, mosuojančių ginklais, džiūgaujančių berniukų, jaunuolių ir karių.

Matotaupa ir Harka, pagauti visuotinio džiūgavimo, vėl paragino arklius, ir visas būrys, keldamas dulkių debesis, pasileido krūmų link.

Pasiekę krūmus, visi sulaikė arklius ir išsirikiavo į ilgą virtinę, kurios priekyje jojo Matotaupa, o jam iš paskos — Harka. Vadas įsuko į taką, savaime atsiradusį, dažnai vaikščiojant per krūmus. Saulė jau buvo arti laidos; jos spinduliai žaidė liaunų medelių viršūnėse ir mirgėjo brūzgynuose. Jie krito ir ant raitelio, jojančio voros priekyje. Harka nenuleido akių nuo lokio kailio ir tik dabar pastebėjo ant tėvo pečių sukrešėjusio kraujo dryžius — lokio letenų pėdsakus.

Netrukus pasirodė palapinės. Matotaupa nujojo į stovyklos aikštę ir tuoj pat paliepė moterims dar iki nakties pargabenti lokio mėsą. Raiteliai pasklido tarp palapinių, kai kurie nušoko nuo arklių, numetė berniukams pavadžius ir pėsti nuskubėjo į iškilmių ir šokių aikštę, kur jau buvo susirinkęs didelis žmonių būrys, tarp jų ir garbingiausi kaimelio atstovai — Havandšita ir vyriausi pagal amžių ir patirtį kariai. Žmonių būryje Harka pamatė du nepažįstamus asmenis — vieną indėną ir vieną baltąjį.

Kas tas indėnas, nesunku buvo atspėti. Rimtas valingas veidas, išdidi valdinga laikysena, erelio plunksnos ant galvos, rūpestingai ir gausiai išsiuvinėtas odinis apdaras aiškiai rodė, kad tai nepaprastas karys. Jis stovėjo šalia Havandšitos tarp garbingiausių Lokės giminės vyrų ir oriai tylėjo, tuo tarpu kai jaunesnieji vyrai ir berniukai vėl ėmė garsiai reikšti savo džiaugsmą. Tas nepažįstamas indėnas buvo ne kas kitas, kaip Tatanka Jotanka.

Matotaupa nušoko nuo arklio ir davė Harkai ženklą taip pat lipti žemėn. Četanas paėmė arklių pavadžius, o Harka padėjo tėvui nuimti lokio kailį. Kai vadas, pats dviejų metrų ūgio, nutvėrė kailį už galvos ir ištiesęs rankas pakėlė jį aukštyn, lokio užpakalinės kojos dar vilkosi žeme. Aplink vėl pasigirdo nuostabos ir džiaugsmo šūksniai. Matotaupa priėjo prie Tatankos Jotankos ir Havandšitos ir paklojo ant žemės kailį.

— Tai bent lokys! Tai bent lokys! — stebėjosi vyrai aplinkui.

— Jis nugalėtas,— tarė Matotaupa.— Daugiau jau nebedraskys mūsų kumeliukų ir nebegąsdins mūsų vyrų. Jis jau nebegyvas. Savo rankomis jį pasmaugiau ir suvariau peilį į širdį. Bet galėjau grizlį užpulti tik todėl, kad prieš tai įerzino ir stojo prieš jį su kuoka rankoje mano sūnus Harka Vilko Nugalėtojas Bizonų Persekiotojas Lokio Medžiotojas!

Šitokia žinia visus labai nustebino. Nepažįstamasis indėnas žengė į priekį, visiems pagarbiai tylint apžiūrėjo lokio kailį ir tarė:

— Vade Matotaupa! Tu esi didis medžiotojas; dar niekados aš, Tatanka Jotanka, nesu matęs drąsesnio ir stipresnio. Bet ir tavo sūnus ne mažiau vikrus ir drąsus. Jeigu dakotų gentyje gyvena ir bręsta tokie vyrai, mūsų medžioklės plotai ir mūsų palapinės bus visada saugios!

Išgirdę tokią didžiojo burtininko liaupsę, Matotaupa ir Harka net paraudo, po to juos pagyrė Havandšita, ir vėl nuskambėjo susižavėjimo kupini karių šūksniai.

Bet tuo metu visų dėmesį patraukė kitas įvykis. Baltasis, stovėjęs tarp kitų vyrų, staiga iššoko į priekį. Jis buvo augalotas, stipriai sudėtas ir turbūt ne vyresnis kaip dvidešimt dvejų ar dvidešimt trejų metų. Jo švarkas ne-

pasižymėjo puošnumu, bet buvo pasiūtas iš geriausios briedžio odos. Avėjo jis aukštais batais, buvo susijuosęs diržu, išmuštu juoda ir raudona oda. Iš makštų kyšojo peilio kotas, šalia buvo užkištas tomahaukas, vienas iš tų, kokius gamina baltieji — su blizgančiais plieno ašmenimis, tinkamas ir artimai kovai, ir mėtymui. Harka daug buvo apie šį ginklą girdėjęs ir jau matęs jį pas paunius. Vyriškis buvo vienplaukis, ir ant ausų jam krito rusvi plaukai; o ausys jo buvo keistos — su priaugusiais speneliais. Įrudęs, vėjo nugairintas veidas — grynas, be barzdos, burna plati, lūpos siauros, nosis kumpa. Mėlynos blizgančios akys po tankiais antakiais tiesiog varstyte varstė žmogų.

Abiejose rankose baltasis laikė po macavakeną. Jis iškėlė dvivamzdžius šautuvus į viršų, ir besileidžiančios saulės spinduliai sublizgėjo ant jų vamzdžių.

— Dakotų kariai! Vade Matotaupa! Didysis vade Tatanka Jotanka! — garsiai sušuko jis dakotų kalba, bet su tokiu keistu akcentu, kad Harka vos galėjo suprasti jo žodžius.— Štai šaunamieji ginklai, nauji, puikūs, jais vienu šūviu galima nudėti bet kokį grizlį — ginklai, kokių Lokės giminėj dar niekas nėra matęs, ir šituos dvivamzdžius geriausios konstrukcijos šautuvus aš dovanoju tau, vade Matotaupa, tau, didysis lokių medžiotojau, ir tavo sūnui Harkai! Aš pasakiau, hau!

Valandėlę Harkai tarsi aptemo protas, jis nieko nebematė ir nebegirdėjo. Macavakenas, jo rankose nuosavas macavakenas, dovana jam! Tikrovė tai ar sapnas? Jis tiesiog neprisiminė, kaip baltasis įteikė jam šautuvą, kaip jis jį paėmė. Žinojo tik, kad laiko jį rankoje, tvirtai laiko rankoje. Visas išorinis pasaulis tarsi pasitraukė kažkur į šalį. Jis jautė tik šautuvą rankoje, ir prieš akis iškilo praeities vaizdai — paunių vadas, šūvio pakirsta motina, mūšio įkarštyje jis pagriebia paunių macavakeną, o štai Havandšitos trofėjų kartis, kur tarp žvėrių kailių kabo paaukotas macavakenas...

Macavakenas, macavakenas! Ginklą, kurį dabar Harka laiko rankoje, baltasis pavadino šautuvu. Jis galingesnis už Toli Skrajojančio Paukščio ginklą, juo galima nudėti

lokį. Jis naujesnis ir daug gražesnis už Paslaptingąją Geležį, kuri kabo ant Havandšitos trofėjų karties. Dabar Harka turi šį ginklą ir niekam jo neatiduos.

Harka nejučiom pačiupinėjo užraktą ir nuleistuką. Lyg per sapną jis išgirdo kažkokį nervingą, ausį rėžiantį juoką.

— Jūs tik pažiūrėkit į tą berniuką! Ką tiktai gavo šautuvą, ir jau moka su juo apsieiti! Eik šen, jaunasis lokio medžiotojau, nutrūktgalvi tu, aš tau duosiu šovinių, ir tu galėsi pirmas iššauti. Galėsi pirmas iššauti!

Harkai pasirodė, kad visi kariai kiek atsitraukė atgal. Jis išgirdo tylius nusistebėjimo žodžius, ir nedrįso pažvelgti nei į tėvą, nei į burtininkus.

Gal negerai, kad jis, Harka, dar berniukas, šaus pirmas? Gal baltasis išvis neturi teisės čia nurodinėti? Bet noras iššauti nustelbė visas abejones. Jis labai troško išgirsti driokstelėjimą ir pamatyti, kur pataikė. Po šio pirmojo šūvio jis šaudys paskui daug daug kartų ir visada pataikys ten, kur norės.

Baltasis visai nepaisė čia dalyvaujančių autoritetų. Jis paėmė berniuką už peties ir lyg niekur nieko nusivedė jį per krūmus į prerijas. Harka girdėjo iš šalių ir iš užpakalio daugybę žingsnių, ir jam atrodė, kad visas palapinių kaimelis seka iš paskos pasižiūrėti, kaip Lokės giminės narys pirmą kartą šaus iš Paslaptingosios Geležies. Ir tas narys yra jis, Harka. Tai jau nuspręsta.

Visi buvo labai sunerimę. Šunys skalydami zujo aplink, arkliai kraipė ausimis, vyrai, jaunuoliai ir berniukai eidami šnibždėjosi tarpusavy. Kartais pasigirsdavo trumpas šūktelėjimas.

Harka atsisuko pasižiūrėti, kur tėvas, ir pamatė, kad jis čia pat, jam iš dešinės. Iš kairės ėjo tas augalotas baltasis rusvais plaukais. Berniukui pasirodė, kad kažkas įdėmiai žiūri jam į pakaušį. Jis atsigręžė ir sutiko Havandšitos ir Tatankos Jotankos žvilgsnius. Vadinasi, ir jie eina su visais! Tai mat, kokią galią turi tas baltasis su macavakenu!

Lokės giminė ir jos svečiai perėjo per krūmus ir pasiekė prerijas. Dangus vakaruos raudonavo, užlietas tam-

siai purpurine nieko gero nežadančia spalva. Uoliniai kalnai atrodė lyg išdegę mūrai liepsnojančio dangaus fone. Saulės kamuolys sėdo žemyn, čia išnirdamas iš debesų, čia vėl pasislėpdamas. Greitos oro permainos — įprastas reiškinys prerijose. Tačiau žmonės, netikėtų įvykių užklupti, ligi šiol neatkreipė dėmesio į debesis ir vėją. Todėl dabar nustebo, pamatę, kad po giedros saulėtos dienos atėjo toks audrą pranašaujantis vakaras.

— Dėmesio! — sušuko rudaplaukis ir pakėlė savo šautuvą, duodamas ženklą, kad nori kalbėti.

Visi sustojo.

— Dėmesio! Lokės giminės kariai! Dabar jūs išgirsite pirmąjį savo šūvį ir pamatysite geriausią šūvį visose prerijose nuo Kanados ligi Meksikos! Dėmesio! Prasiskirkite!

Tvirtai žengdamas savo aukštais batais, jis praskyrė žmones į šalis ir dideliais žingsniais atmatavo du atstumus: vieną dviejų šimtų metrų, kitą penkiasdešimt metrų. Paskui sugrįžo atgal į savo vietą.

— Ei vyruti! — pašaukė jis Šonką.— Pastatyk taikinius. Pirmasis bus bizono kailio švarkas, antrasis — bizono odos skydas. Paskubėk, kol dar visai nepasislėpė saulė.

Šonka nubėgo atnešti pageidaujamų taikinių. „Keista,— pagalvojo Harka,— aš šausiu, o Šonka bėga atnešti ir pastatyti man taikinio, nes šitaip paliepė baltasis. Šis baltasis — didis vadas."

Netrukus sugrįžo Šonka ir, įsmeigęs lazdą, už penkiasdešimties metrų nuo baltojo pakabino vieno berniuko švarką, o ant kitos lazdos, kurią už dviejų šimtų metrų jau buvo įsmeigę vyrai,— išpieštą apvalų skydą, keliais sluoksniais apklijuotą bizono oda.

— Dakotų vyrai! — vėl sušuko baltasis.— Pirma šausiu aš. Ir kliudysiu švarką toje vietoje, kur turėtų būti žmogaus širdis, o skydą pramušiu per patį vidurį. Aš pasakiau, hau!

Baltasis pakilojo šautuvą, priklaupė ant kairiojo kelio, prisidėjo ginklą prie dešinės šlaunies ir šovė. Driokstelėjęs šūvis sudrumstė vakaro tylą. Švarkas truputėlį krustelėjo. Baltasis atsikėlė, bet nejudėjo iš vietos. Keli kariai nubėgo prie taikinio.

— Pataikė! Pataikė! — šaukė jie, pametę galvas, kad baltasis iš tokios padėties taip tiksliai prisitaikė.

Šaulio lūpose pasirodė šypsena, toji pranašumo išraiška, kuri labai nedaug tesiskiria nuo pašaipos. Dabar jis prisidėjo šautuvą prie skruosto ir pasiruošė antram šūviui. Vėl pasigirdo driokstelėjimas. Ir vėl kariai nubėgo prie taikinio, šį kartą prie stipraus bizono oda išmušto skydo. Kulka pramušė jį per patį vidurį.

Vėl pasigirdo keli nuostabos šūksniai, bet iš daugumos lūpų išsiveržė žodžiai:

— Vakanas! Vakanas! Paslaptis!

— Che! — tarstelėjo rudaplaukis ir atsisuko į Harką.— Šitaip ir tu išmoksi šaudyti, berniuk! Iš tavęs bus geras šaulys. Na eikš, abu užtaisysime šautuvą — šitaip, o dabar taikyk!

Harka klusniai vykdė, ką jam liepė baltasis, bet buvo per daug susijaudinęs. O jeigu nori gerai pataikyti, turi būti visiškai ramus. Ir Harka vargais negalais susitvardė. Šautuvas jam buvo gerokai per didelis ir per sunkus, o čia dar baimė — kad tik neapsijuokus visų akyse.

Driokstelėjo šūvis. Harka žinojo, kad šautuvo būna didelė atatranka, todėl iš anksto tam pasiruošė ir nė kiek nesusvyravo.

Šonka — taip, ne kas kitas, o Šonka — nubėgo prie švarko, į kurį šovė Harka. Kulka pataikė, tiesa, ne visai ten, kur turėtų būti širdis, bet širdies plote. Šonka turėjo tai pripažinti.

— Neblogai! — tarė baltasis.— Aš tau duosiu šovinių, jaunasis lokio medžiotojau, duosiu tau jų į valias, ir rytoj tu galėsi toliau treniruotis!

Harkai užkaito skruostai. Iš sapno būsenos jis vėl sugrįžo į tikrovę ir dabar nė kiek neabejojo, kad jis, Harka, Jaunųjų Šunų vadas, ateity dar labiau, negu ligi šiol, pasižymės savo stovykloje. Tas jo įsitikinimas buvo toks aiškus, kaip ryto dangus ir šaltinio vanduo.

Šunys, išsigandę negirdėto šūvio, pasileido į prerijas, arkliai taip pat ėmė būgštauti ir nerimauti. Harka žiūrėjo į visa tai, ir jį suėmė juokas.

Baltasis kreipėsi į Matotaupą.

— Kokia tau gali būti didesnė laimė, vade, kaip turėti šitokį sūnų? Šiąnakt aš tau paaiškinsiu, kaip naudotis tuo ginklu, o rytoj rytą ir tu jau galėsi pradėti mokytis šaudyti. Aš pasakiau, hau!

Nepažįstamasis žengė žingsnį atgal ir nusilenkė Havandšitai ir Tatankai Jotankai, tačiau sunku buvo pasakyti, ar tai jis padarė iš rimtųjų, ar tik šiaip sau.

— Atleiskit, didieji burtininkai,— tarė jis,— kad mano dovanos pateko į paprasto vado ir jo dvylikamečio sūnaus rankas. Deja, aš esu per menkas karys, kad galėčiau jus apdovanoti. Bet jeigu jums reikalingos mano paslaugos, sakykite — mielai jums padėsiu!

Tatanka Jotanka visai nekreipė dėmesio į tokias keistas baltojo kalbas. Havandšitos veidu perbėgo kažkoks šešėlis.

— Pažiūrėsim! — atsakė jis trumpai, bet draugiškai.

Sutemo naktis. Debesys aptraukė dangų ir paslėpė visas žvaigždes. Žemę apgaubė tamsa. Visi patraukė atgal į palapines. Pamažu, nedrąsiai susirinko į stovyklą ir šunys.

Tatanka Jotanka buvo Havandšitos svečias. Tad senasis burtininkas ir nusivedė garsųjį vadą į savo palapinę. Baltąjį Matotaupa pasikvietė pas save.

Vadas ir jo svečias susėdo palapinėje prie ugnies. Moterys ir vaikai nulindo į palapinės gilumą, su jais kartu ir Harka, nusileidęs iš aukštybių atgal į savo pirmykštę kuklią padėtį. Rūpestingoji Untšida jau iš anksto paruošė ir pasmeigė ant iešmo rudojo lokio letenas, kurias Matotaupa kartu su Ilgąja Ietimi parsigabeno iš pirmosios medžioklės. Dabar vadas sukiojo ant ugnies skrudančią mėsą.

Baltasis nusijuokė sau po nosimi ir išsitraukė iš medžioklinės striukės trumpą pypkutę.

— Didysis vade Matotaupa,— tarė jis.— Man patinka kepsnio kvapas tavo palapinėje. Tu neblogas šeimininkas! Tu esi geras šeimininkas ir geras medžiotojas! Būkime draugai. Klausyk mano vardą: aš vadinuosi Redas, tai yra Rudasis, Rudasis Džimas.

— Tu gerai šaudai, ir tavo ranka dosni,— ramiai atsakė Matotaupa.— Taip, būkime draugai!

Harka labai atidžiai klausėsi tėvo žodžių.

Matotaupa dar kartą pasuko lokio leteną ant ugnies. Kai letena iškepė, jis nuėmė ją nuo iešmo ir molinėje lėkštėje padavė svečiui. Dabar Untšida pakepė antrą leteną — pačiam Matotaupai. Redas, matyt, buvo alkanas. Jis tuoj pat išsitraukė peilį ir nieko nelaukdamas ėmė pjaustyti ir ryti mėsą.

Valgydami abu vyrai tylėjo.

Kai Matotaupa taip pat pasisotino, baltasis vėl prašneko:

— Didysis vade! Du macavakenai — tai ne vienintelė dovana, kurią aš atnešiau į tavo palapinę. Štai čia,— jis parodė nedidelę pūslę,— aš turiu gerai paslėpęs dar vieną neįprastą paslaptį. Šioje pūslėje uždaryta ugnies dvasia. Silpnus vyrus ji įveikia, stiprieji nuo jos pasidaro dar stipresni, tiesiog neįveikiami.

— Baltieji žmonės žino daug paslapčių,— atsargiai ir santūriai atsakė Matotaupa.— Kur baltasis žmogus, vardu Redas, pagavo tokią didelę paslaptį?

— Kur? O vade, toli toli nuo čia! Tų vietų tu kaip gyvas nesi matęs! Mažoje tamsioje burtų krautuvėlėje dideliame dideliame mieste. Kas yra miestas, tu tikriausiai jau žinai? Turbūt pasakojo Toli Skrajojantis Paukštis? Iš ten aš atsigabenau tą paslaptį. Pirmiausia atvažiavau pas žmones, kurie tiesia kelią Ugniniam Žirgui. Bet kas gi tau? A, tu neapkenti jų? Suprantu, suprantu. Ir aš nenorėjau pas juos pasilikti. Aš esu didelis raudonodžių draugas. Kai išgirdau apie tave, vade Matotaupa...

— Kas baltajam žmogui papasakojo apie mane?

— Kas? Visi, ką tik aš sutikau, kalbėjo apie tave. Visose prerijose sklinda garsas apie tavo vardą ir šlovę. Tu stebiesi? Pauniai bijo tavęs. Kai jie kalbėjo apie tavo žygius ir pasakojo apie tavo sūnų, aš nusprendžiau surasti tave ir susipažinti. Todėl ir leidaus tavęs ieškoti. Ir štai aš čia. Ir tu esi pirmasis indėnas, kuriam aš parodysiu ugnies dvasią.

— Ak,— tik tiek tepasakė Matotaupa.

— O gal tu bijai paslapčių? Tai užburtas gėrimas, kurio išgėręs stiprus pasidaro dar stipresnis.

— Och!

— Ak ir och! Vis dėlto, matyt, tu bijai. Na, tiek to, galėsi negerti. Ugnies dvasia nugali silpnos dvasios žmones, ir aš nenoriu, kad tau šitaip atsitiktų.

Baltasis ištiesė kojas ant bizono odos, kuriomis buvo išklota palapinė, ir pasirėmęs alkūne judino lūpų kampučiuose pypkę. Matotaupa parietęs kojas ramiai ir oriai sėdėjo priešais. Redas išsitraukė iš švarko kišenės mažytę taurelę.

— Matai, iš šitokių mažyčių taurelių mažais gurkšneliais geriamas šis ugninis gėrimas.

— Paslaptingasis vanduo,— tarė Matotaupa.— Senieji ir išmintingieji kariai draudžia mums jį gerti, nes ne vienas mūsų vyras yra nuo jo susirgęs.

— Nuo šito? Ne, tai ne tas paslaptingasis vanduo, apie kurį tu girdėjai, Matotaupa. Na, tiek to. Geriau papasakok man dar kartą apie savo šauniąją medžioklę!

Vadas ėmė gyvai pasakoti, kaip kovojo su lokiu. Baltasis klausėsi labai susidomėjęs. Nežinia, ar tas jo susidomėjimas buvo tikras, ar tik jis mokėjo labai gerai apsimetinėti. Kai Matotaupa baigė savo pasakojimą, baltasis paklausė:

— Ar šiandien aš vienintelis svečias tavo palapinėje?

— Šį vakarą dar keli kariai ateis pasėdėti su mumis prie ugnies. Rytoj, kai moterys pargabens ir paruoš grizlio mėsą, mes iškelsime dideles vaišes, kuriose dalyvaus ir Tatanka Jotanka su Havandšita.

— Puiku.

Vos tik baltasis ištarė šį žodį, į palapinę įėjo penki kariai, tarp jų Senoji Antilopė, Varnas ir vyriausiasis iš jo trijų sūnų. Visi buvo gerai nusiteikę, ištroškę naujienų ir tuoj pat susėdo prie ugnies.

Prasidėjo kalbos apie medžioklę, apie macavakeną, apie taiklų baltojo šaudymą. Pagaliau vėl prašneko baltasis:

— Klausykit, kariai, aš norėjau atskleisti jums vieną iš svarbiausių baltųjų žmonių paslapčių ir parodyti, kaip

galima pasidaryti stipresniam, negu esi iš tikrųjų. Bet jūsų vadas bijo!

Vyrai garsiai nusijuokė.

— Bijo? Kada gi Matotaupa ko bijojo?

— Štai mes ir pamėginsime. Žiūrėkite! Aš atidarysiu šitą pūslę ir pats atsigersiu gėrimo, kuris stiprų žmogų padaro stipresnį, o silpną — dar silpnesnį. Žiūrėkite, kaip jis mane veikia, ir spręskite patys, norite jo paragauti ar ne. Gerai?

— Gerai, gerai! — sušuko visi, taip pat ir vadas.

— Bet palaukite, apie vieną dalyką aš nepagalvojau. Moterims ir vaikams nederėtų rodyti paslapčių. O gal jūs kitokios nuomonės?

— Ne, mes irgi taip manome. Raudonodžiai irgi laikosi tokio papročio.

Matotaupa linktelėjo galvą, duodamas moterims ir vaikams ženklą pasišalinti.

Harka, Harpstena, Uinona, Šonka ir moterys tuoj pat atsikėlė ir išėjo iš palapinės. Untšida, praeidama pro šalį, dar norėjo Matotaupai kažką pasakyti, bet šis nusisuko, ir senelė, nuleidusi akis, nepatenkinta, taip pat išėjo į lauką.

Atsidūrę kieme, vaikai ir moterys pamatė, kad tuoj tuoj užgrius audra. Virš Uolinių kalnų blykčiojo žaibai, tolumoj buvo girdėti Grūmojančio Paukščio balsas.

Harka išsinešė kartu ir savo šautuvą. Kaip jis išsiskirs su juo!

Bet kur dabar dingti?

Untšida su Šešoka persimetė keliais žodžiais, ir Harka suprato, kad jos ketina eiti į Nepažįstamosios Kriauklės palapinę.

Šonka nuėjo savo keliais.

O kur dėtis Harkai?

Eiti pas Juodąją Odą Garbiniuotą Galvą nenorėjo — ten vėl reikėtų susitikti su ta kvaištelėjusia sene. Taigi — pas Četaną! Četanas neteko tėvo, o paskui ir globėjo. Reikėtų jį aplankyti. O gal paimti kartu ir Garbiniuotą Galvą? Na, žinoma, tai pati geriausia išeitis.

— Pašauk Garbiniuotą Galvą! — paprašė Harka Harpsteną.— Eisime visi pas Četaną.

Harpstena tuoj pat nukurnėjo prie Garbiniuotos Galvos palapinės ir surado jį jau lauke bestovintį. Garbiniuota Galva tuoj prisidėjo prie jų, ir visi trys berniukai, o su jais ir Uinona, nuėjo į Četano palapinę. Kadangi čia nebuvo nė vieno kario, berniukai susėdo prie ugnies. Uinona nulindo į palapinės gilumą, kur buvo Četano motina ir dvi mažos mergaitės.

Lauke vis garsiau trankėsi griaustinis, tvykčiojo žaibai, akinanti jų šviesa prasiverždavo ir pro palapinės angą. Dar nelijo.

Berniukai ne iš karto pradėjo kalbėtis. Per šią dieną atsitiko tiek visokiausių dalykų, kad pirma kiekvienas norėjo susikaupti ir gerai viską apmąstyti.

Iš tikrųjų, kiek permainų atnešė ši viena diena. Stovykloje pasikeitė svečiai. Iškeliavo malonusis dailininkas ir tylusis Ilgoji Ietis, atėjo garbusis Tatanka Jotanka ir tas Rudasis, kurio visi klauso kaip kokio vado, nors jis visai ne vadas. Stovykloje nuaidėjo šūviai. Berniukas turi macavakeną. Vado palapinėje guli didžiojo grizlio kailis. Šis siaubūnas jau nebegąsdins kaimelio gyventojų. Rodos, galima būtų džiaugtis, tačiau tą džiaugsmą temdo kažkoks naujas nerimas, kurį nori nenori jaučia kiekvienas. Ką žada ateitis — geras dienas ar naujas negandas? Apie tai niekas nenorėjo galvoti. Džiaugsmas, įveikus tokį galingą lokį, lyg kokia graži skraistė dengė visus tuos sunkius klausimus, kuriuos iškėlė Toli Skrajojantis Paukštis ir Ilgoji Ietis.

Harka žiūrėjo į ugnį. Liepsnos liežuviai laižė medžių šakeles, ir jos pamažu virto pelenais.

Četanas pažadino Harką iš minčių.

— Papasakok mums apie lokio medžioklę, Harka Bizono Persekiotojau Lokio Medžiotojau!

Berniukų akys sužibo.

Iš karto Harkai pasirodė, kad bus sunkoka dar kartą perduoti žodžiais tą nepaprastą įvykį. Bet kai pradėjo kalbėti, viskas atgijo jam taip aiškiai, jog atrodė, kad jis mato tą didžiulį grizlį ir girdi jo kimų, piktą urzgimą. Prieš akis vėl iškilo tėvas, apsivijęs rankomis lokio kaklą, baisiausiai įsitempęs, su iššokusiais muskulais ir iš-

pampusiomis gyslomis, prisiminė, kaip jis tvojo akmenine kuoka lokiui per leteną. Žodžiu, pasakojimas išėjo toks gyvas, kad draugai, apsėdę aplink ugnį, tarsi savo akimis išvydo medžioklę ir pajuto visą kovos įtampą ir pergalės džiaugsmą. Kai Harka baigė savo pasakojimą, berniukai džiūgaudami ėmė šaukti:

— Lokio Medžiotojas! Lokio Medžiotojas!

Paskui vėl prasidėjo kalbos, panašios į tas, kaip ir vado palapinėje: apie medžioklės nuotykius, apie naują ginklą, apie rytdienos šaudymo varžybas. Harka pažadėjo Četanui ir Garbiniuotai Galvai išmokyti ir juos naudotis macavakenu. Porą metų paūgėjęs, ir Harpstena galės šaudyti iš macavakeno. Tos kalbos uždegė visus berniukus, ir jie kūrė planus, kaip bus lengva ateity medžioti lokius ir bizonus ir kaip bus lengva nugalėti paunius.

Taip jiems bekalbant, į palapinę įėjo Šonka ir atsisėdo prie berniukų. Prieštarauti niekas negalėjo — Šonka gyveno Matotaupos palapinėj ir buvo jo šeimos narys. Tačiau jam atėjus, pokalbis nebesirišo, visi pasidarė kažkokie abejingi. Tiesą sakant, berniukus dabar varžė ne tiek pats Šonka, kiek jo išdidi, iššaukianti mina, kuria jis tartum sakyte sakė: „Ką jūs čia niekus plepate, va aš tai turiu ką pasakyti."

— Ko tyli lyg vandens į burną prisisėmęs? — pagaliau tarė jam Četanas.— Spjauk jį lauk!

— Svetimoje palapinėje aš nesispjaudau.

— Na jau šitą tai tu moki.

Četanas visai neketino Šonkos įžeisti. Jis tik norėjo truputį neįprastu būdu jį prašnekinti. Tačiau Šonkos atsakymas suerzino jį patį, ir jo žodžiai nuskambėjo gana aštriai.

— Galbūt ir kitiems būtų pravartu kai ko išmokti,— išdidžiai atsiliepė Šonka.

— Tik gaila, kad yra tokių, kurie nieko nenori mokytis.

— ...arba negali.

— Tokių senių pas mus nėra.

— O kas tau sakė, kad aš kalbu apie mūsiškius berniukus?

— Niekas. Bet, aš manau, tu pasakysi, ką turi galvoj.

— Jeigu panorėsiu.

— Nori sakyk, nori nesakyk — man vis tiek. Gromuliuok pats vienas savo mintis, jeigu tau taip patinka.

— Nors aš dabar ir pats vienas gromuliuosiu savo mintis, rytoj apie tai jau kalbės visas susirinkimas.

— Žiūrėk tu man, kokios svarbios tos tavo mintys. Ar tik ne per gerai tu apie save galvoji!

— Rytoj tu nesišaipysi, Četanai.

— Norėsiu — šaipysiuos, norėsiu — ne, tavęs nepasiklausiu.

— Tai mes dar pažiūrėsime. Šiaip ar taip, šiandien aš pakankamai visko mačiau.

— Ar tik nesiruoši tapti burtininku? Neaiškiais žodžiais kalbėti tu jau išmokai.

— Mano žodžiai tokie pat neaiškūs, kaip ir kai kurių žmonių darbai.

Garbiniuota Galva, klausydamas šio ginčo, vos nepratrūko juoktis, bet pajutęs, kad kiti berniukai jo nepalaiko, tuoj surimtėjo ir taip pat tiriamai kaip ir Harka žiūrėjo į abu jaunuolius, kurie dabar nepasitikėdami varstė viens kitą žvilgsniais.

— Tu puti miglą į akis,— vėl pradėjo Četanas.— Na nieko, aš palauksiu, kol ji išsisklaidys.

— Lauk, jei nori. Bet galėtum ir tuoj pat ją peržvelgti. Tik nueik prie Matotaupos palapinės.

— Šito aš nedarysiu.

— Taip, tu šito nedarysi, nes Matotaupa išprašė mus iš palapinės. Jis žinojo, kodėl mes ten nereikalingi.

— Šonka! — piktai sušuko Garbiniuota Galva.— Kaip tu šneki apie mūsų vadą! Kurgi tai girdėta!

— Patylėk tu, mažasis raitytaplauki!

— Garbiniuota Galva teisybę sako! — palaikė negriuką Četanas.— Bet jeigu jau tiek drįsai prasižioti, tai klok viską ligi galo!

— Daugiau aš nieko nesakysiu. Jei norite ko sužinoti, nueikit patys ir pasiklausykit.

— Mes gerbiame vado įsakymus ir nešniukštinėjame,

ką šneka mūsų broliai ir tėvai. Įsidėmėk tai, Šonka. Jei ne, tu niekada nebūsi priimtas į mūsų karių eiles.

— Fi,— nusišaipė Šonka.

Četanas pašoko.

Šonka pakėlė ranką, lyg norėdamas nuraminti Četaną, bet pamatęs, kad tas ir toliau piktai varsto jį akimis, tyliai tarė:

— Na gerai, pakalbėkime apie ką nors kita. Ką jūs manote apie baltąjį?

Garbiniuota Galva pirmasis atsiliepė į šį klausimą, nustebindamas visus berniukus:

— Jo piktos akys,— griežtai tarė jis.

— Teisybė,— atsakė Šonka.

— Bet jo gera ranka! — įsiterpė Harka.— Jis dosnus ir taikliai šaudo! Tu esi patyręs iš baltųjų daug skriaudų, Garbiniuota Galva, tai mes žinome. Bet ne visi baltieji blogi.

— Baltasis turi daug didelių paslapčių! — vėl tarė Garbiniuota Galva, susirūpinęs, įtarus.

— Baltųjų paslaptys gali būti kenksmingos,— tarė Četanas.

Harka nustebo, išgirdęs tokius jo žodžius.

— Bet tik ne jų macavakenai,— atsakė jis draugui.

— Vado palapinėje jis dalija ne macavakenus, bet...— pradėjo Šonka ir nutilo.

— Ką „bet"? — pasiteiravo Četanas.

— Bet minivakeną — paslaptingą gėrimą.

Juodoji Oda Garbiniuota Galva išsigando.

— Baltųjų paslaptingas gėrimas pavojingas. Išgėrę to gėrimo, baltieji visai sukvailėja ir sužvėrėja. Jie muša moteris, vaikus ir vergus!

— Ką reiškia „to gėrimo"? — sušuko pasipiktinęs Harka.— Ar tu, Garbiniuota Galva, esi ragavęs to gėrimo, kurį atnešė Redas? Ne? Tai nekalbėk taip ir nesakyk, kad jis veikia kaip paslaptingasis vanduo. Argi žmogus, padovanojęs mums macavakenus, gali turėti kokių piktų kėslų?

Četanas ir Garbiniuota Galva nuleido akis. Ką jie galėjo atsakyti Harkai? Stojo tyla. Pagaliau vėl prabilo Šonka:

— Jeigu žvejys neužkabins ant meškerės kirmino, nekibs žuvys.

Harka stumtelėjo šaką giliau į ugnį.

— Tavęs klausantis, Šonka, atrodo, kad visa tai ne tu pats sugalvojai, o kažkas tau įkalbėjo.

— Galbūt. Bet jeigu netiki, nueik ir pasižiūrėk pats, kas dedasi Matotaupos palapinėj!

— Neisiu! — griežtai tarė Harka.— Užmiršai, ką tau sakė Četanas?

— Neužmiršau. Tada užsikimškite ausis. Jei norite, užsikimšiu ir aš. Aš pasakiau, hau!

Šonka atsikėlė ir išėjo iš palapinės.

Četanas ir kiti berniukai liko, nežinodami, nė ką manyti. Harka tiesiog niršte niršo, ypač dėl to, kad jam nepavyko įrodyti Šonkai, jog jis klysta. Po tokių Šonkos žodžių visiems liko kažkoks kartėlis širdyje. Tačiau apie tai jie daugiau nekalbėjo, nusprendė geriau eiti miegoti.

— Pasilikite čia! — pakvietė Četanas.— Permiegosime drauge!

— Kartu su Harka, Lokio Medžiotoju! — sušuko Garbiniuota Galva, gailėdamasis, kad užgavo draugą.

Berniukai susisupo į apklotus.

Lauke siautėjo audra, bet palapinėms, atrodo, negrėsė joks pavojus.

Harka buvo nusivaręs kaip arklys ir greitai užmigo. Bet prieš užmigdamas, nusprendė vidurnaktį atsikelti ir pažiūrėti, ką veikia Šonka. Gal tas šunsnukis nemiega ir slankioja aplink vado palapinę, tykodamas, kaip iškrėsti kokią šunybę. Harka turi tai žinoti ir, jeigu iš tikrųjų taip yra, tai jo pareiga pranešti Matotaupai. Jis neketino laužyti tėvo įsakymo, tik norėjo apsaugoti jį nuo pinklių, kurias jam spendė nematomas priešas.

Harka nubudo prieš pat vidurnaktį, kaip ir buvo nusprendęs, ir išslinko iš palapinės. Tai pastebėjo tik Uinona, bet Harka žinojo, kad sesutė jo neišduos. Kai reikia, ji moka tylėti kaip žemė, sukaustyta sniego ir šalčio.

Atsidūręs lauke, Harka stovėjo tarp juodų nakties šešėlių, krintančių nuo palapinių. Pamažu, tyliais indėno

žingsniais jis nusėlino į aikštę, kur buvo Havandšitos ir Matotaupos palapinės. Pro vado palapinės angą krito ryški šviesa — viduje, matyt, dar degė ugnis — ir sklido keistas triukšmas. Havandšitos palapinė buvo tamsi ir tyli.

Berniukas slankiojo aplink ir dairėsi Šonkos, bet niekur negalėjo jo rasti.

Pagaliau jis priėjo prie tėvo palapinės.

Širdyje kovojo du prieštaringi jausmai. Šonka nepaklausė vado įsakymo. Harka nenorėjo to daryti. Tačiau Šonkos nusikalstamas žingsnis tarsi stūmė ir jį į nusikaltimą. Harka norėjo būti tikras. Jam atrodė, kad jis būtinai turi sužinoti, ką nutylėjo Šonka. Jeigu jis nori apginti tėvą, turi viską tiksliai išsiaiškinti.

Harka vis dar kovojo su savimi, bet pagaliau neištvėrė: parkrito ant žemės toje vietoje, kur buvo plyšys palapinės sienoje, ir ėmė žiūrėti ir klausytis, kas darosi viduje.

RŪSTUS NUOSPRENDIS

Pažvelgęs į palapinės vidų, Harka pamatė ir išgirdo vyrus darant tokius dalykus, kokių jis kaip gyvas nebuvo regėjęs ir girdėjęs. Iš visų penkių svečių, vakare atėjusių į Matotaupos palapinę, keisčiausiai elgėsi Senoji Antilopė. Antai stovi jis prie ugniakuro išžergęs kojas, palinkęs į priekį, ir svyruoja — rodos, tuoj tuoj pargrius. Ir ūmai kad pagaus kvatoti, net visa palapinė dreba. Iš burnos jam teka seilės. Jis rodo pirštu į ugniakurą ir, baisingai kvatodamas, šaukia:

— Lokys, lokys! Antai sėdi ugnyje lokys ir šildosi letenas! Šildosi letenas! Argi jūs nematote?

Staiga jis nustoja kvatojęs. Balsas pasidaro graudingas. Ir štai jis jau rauda:

— Šildosi letenas, vargšas lokys, o jūs norite suvalgyti jo letenas, ak, jūs norite suvalgyti didžiojo gerojo lokio letenas!

Šalia Senosios Antilopės guli vyresnysis brolis Varnas, užsimerkęs ir garsiai knarkdamas. Jo tėvui, Varnui, pasidaro bloga, ir palapinėje pasklinda nemalonus kvapas. Ir

nesigėdija jis vemti tiesiai ant bizono odos apklotų, galėtų bent prie upės nueiti! Harka žinojo karių paprotį ryti žalias šunų kepenis ir lenktyniauti, kas ilgiau ištvers, kol pasidarys bloga. Vaikams būdavo tikra pramoga žiūrėti, kaip vyrai vienas po kito skuba į krūmus. Bet niekada nepasitaikė, kad kuris priterštų palapinę. Šiandien kariai, matyt, visai iš proto išsikraustė!

— Lokys, gerasis lokys! — vis dar plyšojo Senoji Antilopė. Pagaliau jis ėmė atbulas svirduliuoti ratu, bet praradęs pusiausvyrą, sumataravo rankomis ir kad šlioptelės — tiesiai į ugniakurą.

Palapinėje pasidarė tamsu. Harka išgirdo, kaip smagiai nusijuokė tėvas ir baltasis. Senoji Antilopė iš pradžių nesusigaudė, kas čia dabar pasidarė, bet pajutęs, kad anglys pradeda pro odines kelnes svilinti odą, ėmė vėl dejuoti:

— Aš esu lokys, aš pats lokys, letenos... och... och...— ir visom keturiom išropojo iš ugniakuro.

Bet dabar Varnas vėl ėmė gokčioti, ir dvokiantis skystimas iš jo burnos pataikė Senajai Antilopei ant sprando.

— Oi, oi! — sušuko Senoji Antilopė ir ėmė purtytis kaip šuo.— Ką jūs su manim darote! Ech jūs, kojotai, pasmirdėliai!

Harka viską aiškiai matė, nes baltasis vėl pakurstė ugnį. Čia dėjosi bjaurūs ir juokingi dalykai, bet Matotaupa ir Redas juokėsi, todėl ir Harka per daug nenusiminė. Jis taip pat šypsojosi, matydamas, kaip Senoji Antilopė su pradegusiu užpakaliu slankioja po palapinę ir be perstojo vapalioja:

— Aš — lokys, lokys, gerasis lokys! Nevalgykit mano letenų! Man už nugaros ugnis! Dega prerijos. Ugnis jau įsimetė man į kelnes!

Rudaplaukis vyriškis prisipylė iš pūslės, stovinčios šalimais, stiklą ir, vienu mauku jį išgėręs, sušuko:

— Lenktyniaujam toliau! Kol kas aš pirmauju! Tris jūsų karius jau partiesiau ant žemės, ir kiekvieną vienu vieninteliu paslaptingojo gėrimo stiklu! Aš pats išgėriau tris stiklus ir pasidariau ne silpnesnis, o stipresnis! Kas drįs dar su manim pasigalynėti?

Tuoj pat pasisiūlė kiti du Matotaupos svečiai.

— O! — sušuko Redas.— Visi iš karto? Na gerai! — Jis greitai pripylė stiklus, padavė juos abiem kariams, paskui prisipylė sau ir vienu mauku išgėrė.— Na?.. Dar po vieną? — paklausė jis savo partnerius.

Kariai vėl priėjo prie baltojo, bet Harka pastebėjo, kad abu vos laikosi ant kojų. Jie dar kartą išmetė po taurę, bet dabar jau sunkiai benulaikė stiklus rankoje ir gėrė labai nevikriai. Vienas iš jų užspringo ir ėmė spjaudytis, kitas užsikosėjo, ir Redas su Matotaupa vėl ėmė juoktis, kaip pirma iš Senosios Antilopės. Bet dabar Harkai krito į akis, kad baltasis juokiasi visai kitaip negu Matotaupa. Tėvas juokėsi linksmai, geraširdiškai, kaip juokiasi indėnų vyrai, klausydami linksmų medžioklės istorijų arba šaipydamiesi iš tų, kurie prakišo žalių šuns kepenų rijimo varžybas. Redas juokėsi garsiai ir pašaipiai, ir Harkai tas nepatiko — kurgi tai matyta, kad baltasis šaipytųsi iš Lokės giminės karių. Tačiau berniukas neturėjo kada visa tai gerai apgalvoti, nes pasigėrę kariai ėmė ginčytis ir bartis.

— Tu suskretusi rupūže! — šaukė vienas.— Tu mane apspjaudei!

— Tylėk! — rėkė kitas.— Tu meluoji! Argi gražu dakotui meluoti?

— Kad tave maitvanagis sukapotų!

— Ko čia dabar šlitiniuoji? Geriau nueik prie upelio ir praskalauk savo apsnūdusią makaulę!

— O tu verčiau praryk žuvį ir užsikimšk sau kakarinę!

Tuo metu atropojo Senoji Antilopė ir ėmė valytis savo nešvarius plaukus į užsikosėjusio kario šlaunį.

— Ką tu darai? Kad tave kur griausmas!

Antrasis ėmė juoktis.

— Nutilk, tu išdvėsusi varna! — suriko tas, kuriam Senoji Antilopė buvo sutepęs šlaunį, ir trenkė besijuokiančiam draugui į veidą.

Prasidėjo muštynės. Abu persirito per kits kitą ir pargriuvo ant žemės. Vienas tuoj pat nutilo, antrasis dar kažką murmėjo sau panosėje.

Matotaupa ir Redas vėl nusijuokė — vienas linksmai, kitas piktdžiugiškai.

— Taip. Na, o dabar mudu! — tarė rudaplaukis vaiki-

nas Matotaupai.— Kertu lažybų, Matotaupa, kad tas gėrimas tavęs neįveiks ir tu liksi toks pat stiprus, kaip ir aš!

Harką nusmelkė baimė. O jeigu tėvas, išgėręs to paslaptingojo gėrimo, pasidarys toks pat juokingas, kaip ir tie penki kariai, kuriuos įveikė pūslėje slypinti paslaptis? Ne, Harka nenorėjo apie tai nė galvoti. Jam tiesiog galvoj netilpo, kad šitaip gali atsitikti. Ne, šito nebus. Matotaupos niekas niekada neįveiks, jis netaps kito pajuokos objektu. Ne, ne!

— Na, ar tu išdrįsi, Matotaupa? — paklausė baltasis.

Vadas ironiškai nusišypsojo.

— Ir tu dar abejoji?

— Sutinki su manim pasigalynėti?

— Hau, sutinku. Aš mačiau, kad tu jau keturis kartus išlenkei stiklą ir visai gerai laikaisi. Tu išgersi penktą kartą, aš — pirmą. Tu esi įpratęs gerti tą paslaptingą gėrimą, aš — ne. Tad, sakykime, kad tarp mudviejų lygybė. Na, pilk!

Harka iš savo slaptos vietos negalėjo matyti visko, kas dedasi palapinėje, bet jam susidarė įspūdis, kad dabar Redas įpylė nebe iš tos pūslės kaip pirma. O gal jam tik taip pasirodė, ir berniukas per daug nesuko dėl to galvos, tik žiūrėjo akis išpūtęs, kas bus toliau. Rudaplaukis vaikinas padavė vadui pilną stiklą, ir šis, nė nesusiraukęs, vienu atsikvėpimu jį išgėrė.

Ištuštinęs taurę, Matotaupa grąžino ją vaikinui, ir šis prisipylęs taip pat išgėrė vienu mauku. Paskui abu pasižiūrėjo viens į kitą, visai blaiviai, truputėlį šypsodami.

— Dar vieną? — paklausė Redas.

— Dar vieną! — atsakė vadas.— Tavo minivakenas keisto skonio, bet šaltas ir gaivus, lyg būtų ką tik pasemtas iš upelio.

— Tu stiprus vyras, Matotaupa. Tai, ką gėrė tavo kariai ir tu, nėra paprastas upelio vanduo. Nuo jūsų upelio vandens nebūtų iškritę visi tie tavo kariai, kurie dabar štai čia guli, seilėjasi, koščioja ir knarkia.

— Žinoma, ne. Tavo vandens paslaptis, matyt, yra ypatinga!

— Taigi, taigi, vade!

Matotaupa ir Redas išgėrė po antrą taurę, ir abu ėmė

juoktis — vadas, kaip visada, skambiai ir geraširdiškai, o jo varžovas — dusliai ir piktdžiugiškai.

— Mes — nugalėtojai! — tarė Redas.— Bet tu, vade, pamatysi: šitas gėrimas neįveiks tavęs, priešingai — rytoj tu nuo jo jausies dvigubai stipresnis!

— Hau, gerai. Aš pasimokysiu šaudyti iš macavakeno, o rytoj per medžioklės šventę mes visi išmėginsime savo jėgas: kas daugiau išgers tavo minivakeno!

Matotaupa atsinešė ginklą, ir baltasis ėmė jam rūpestingai aiškinti ir rodyti, kaip su tuo šautuvu reikia elgtis.

Harka buvo laimingas.

Pasirodo, Četanas ir Garbiniuota Galva visai be reikalo įtarinėjo. Rudaplaukio vaikino minivakenas — visai ne nuodai. Redas teisybę sakė: tas gėrimas atskiria silpnuosius nuo stipriųjų. Redas, šaunusis šaulys, ir Matotaupa, didysis lokio medžiotojas, priklauso prie stipriųjų, ir jie gali kiek tik nori gerti to paslaptingo vandens. Nuo jo jie tik pasidaro stipresni. Senoji Antilopė ir kiti kariai nė iš tolo negali su jais lygintis. Gaila Untšidos ir Uinonos, kurioms rytoj reikės valyti palapinę.

Berniukas paliko savo slėptuvę. Dabar jo nebekankino sąžinės priekaištai, kad nepaklausė tėvo įsakymo. Jam atrodė, kad viskas išėjo tik į gera: jis galės drąsiai ir tvirtai atremti Šonkos šmeižtus. Juk aiškiai matė, kaip tėvas laimėjo varžybas, ir įsitikino rudaplaukio šaulio teisumu. Prisiminęs, kaip Senoji Antilopė atsisėdo į ugnį ir kaip paskui valėsi nešvarius savo plaukus į kito kario šlaunis, Harka nejučiom vėl nusijuokė.

Danguje dar spindėjo žvaigždės, dvelkė nakties vėjas, judindamas paunių macavakeną, kabantį ant trofėjų karties priešais burtininko palapinę. Harka žiūrėjo į tą seną ginklą, ir jam visai nebebuvo jo gaila — juk dabar jis turi geresnį ir, išaušus rytui, pamėgins iš jo šaudyti. Matotaupa ir Tatanka Jotanka pamatys, kad dakotų berniukas moka ne tik šaudyti iš paslaptingo ginklo, bet ir gerai pataikyti.

Harka nuėjo prie arklių, pasveikino savo mustangą ir patraukė atgal į Četano palapinę. Jis buvo visai ramus, nes tai, ką šiąnakt padarė, jam atrodė toks savaime suprantamas daiktas, kad jis ir nemanė dabar nuo ko nors

slėptis. Jis visai ramiai, kaip darydavo dieną, įlindo į palapinę, susirado savo guolį ir, pavargęs, bet su šypsena lūpose, susisupo į apklotus. Dabar jis nė kiek nebepyko ant Četano ir Garbiniuotos Galvos, tik džiaugėsi, kad rytą kartu su tėvu galės pasirodyti draugams, kaip moka šaudyti iš macavakeno. Žinoma, duos ir Četanui su Garbiniuota Galva paleisti kelis šūvius, kaip kad buvo pažadėjęs. Jie gėdysis savo neteisingų įtarinėjimų, bet Harka taip elgsis, lyg nieko nebūtų atsitikę. Tik Šonka negaus ginklo nė pačiupinėti.

Berniukas užmigo ir miegojo labai kietai. Net prabudęs, dar ilgai gulėjo užsimerkęs. Galvoje sukosi mintys — lokio medžioklė, macavakenas, Senoji Antilopė, įsėdęs į ugniakurą, rudaplaukis šaulys, būsimoji medžioklės šventė — ir ūmai jam pasirodė, kad kažkas į jį žiūri.

Harka atsimerkė.

Prie jo guolio stovėjo Tatanka Jotanka.

Berniukas pasijuto nei gyvas, nei miręs. Bet gyvenimas buvo jį išmokęs net netikėčiausiom situacijom veikti ryžtingai ir greitai. Jis nusimetė apklotą ir, pastvėręs šalia gulintį šautuvą, pašoko ant kojų. Be žodžių stovėjo jis priešais didįjį burtininką ir vadą ir, žiūrėdamas jam tiesiai į veidą, stengėsi iš akių išskaityti, ko šis valdingas vyras čia atėjo. Bet Tatankos Jotankos veidas buvo sustingęs ir neįskaitomas kaip kaukė.

Burtininkas netarė nė žodžio, tik žiūrėjo į berniuką, o berniukas — į jį. Pagal savo metus Harka buvo gana aukštas, lieknas ir raumeningas, kaip beveik visi jo amžiaus berniukai. Tik jo veide buvo įsirėžęs kažkoks drąsos, ryžto ir išminties bruožas.

Tatanka Jotanka nuleido blakstienas. Jis norėjo gerai įsižiūrėti į berniuką, bet pats nesileido tiriamas. Tačiau juo ilgiau truko tyla, juo aiškiau Harka suprato, kaip burtininkas slapčia stengiasi įskaityti jo mintis, tad ir jis dabar užsisklendė ir žiūrėjo Tatankai Jotankai ne į akis, o į burną, į siauras sučiauptas lūpas. Matydamas, kaip trūkčioja kiek nusvirę lūpų kampučiai, berniukas suprato, kad didysis burtininkas atėjo čionai ne su džiugia žinia ir ne dėl to, kad išreikštų savo pagarbą jaunam medžiotojui.

Tatanka Jotanka vilkėjo šventiniais drabužiais. Švar-

ko pečiai ir krūtinė buvo labai gausiai ir gražiai išsiuvinėti dažytais dygliakiaulės šeriais. Per kairįjį petį permesta odinė antklodė su išpieštais joje burtininko žygiais. Ant galvos — erelio plunksnų karūna, papuošta baltu šermuonėlio kailiuku.

Burtininkas vis tylėjo, ir Harka pradėjo nerimauti. Dabar jis suprato, kad, be jo ir Tatankos Jotankos, palapinėje nieko daugiau nėra: nei Četano, nei Garbiniuotos Galvos, nei Uinonos. Četano motina ir senelė taip pat, matyt, išėjusios iš palapinės. Moterų ir vaikų apklotai tvarkingai sudėlioti, gultai atitraukti į šalį.

Kada jos spėjo susitvarkyti? Kodėl Harka nieko nejuto? Negi jis taip kietai ir ilgai miegojo?

Ko iš jo nori burtininkas? Juo ilgiau Tatanka Jotanka tylėjo, juo labiau kankino Harką nerimas. Vienintelis daiktas, teikiantis jam pasitikėjimo šioje mįslingoje situacijoje, buvo dvivamzdis šautuvas, kurį jis kartu su keliais šoviniais pasiėmė, pašokdamas iš guolio.

Palapinėje tvyrojo prieblanda, nes anga buvo uždaryta, o ugniakure žioravo tik kelios žarijos. Lauke aidėjo triukšmas. Harka tik dabar jį išgirdo, nes ligi šiol visą jo dėmesį buvo prikaustęs paslaptingai tylintis burtininkas. Dabar jis girdėjo linksmus ir garsius šūksnius, juoką, kieme bėgiojančių žmonių žingsnius. Tai kaimelio gyventojai ruošėsi medžioklės šventei, nekantriai laukdami naujų šaudymo varžybų, keptos mėsos vaišių, dainų ir šokių. Harka girdėjo skardžius Jaunųjų Šunų šūksnius ir kiek stipresnius Raudonųjų Plunksnų balsus, jam net pasirodė, kad per visą tą triukšmą aiškiai girdėti, kaip šūkauja Četanas ir Garbiniuota Galva; dabar jis jau nesijautė toks skaudžiai vienišas prieš Tatanką Jotanką,— vėl buvo kartu su visais, ir nors jį skyrė palapinės sienos, aiškiai girdėjo ir jautė žmonių džiūgavimą, ruošiantis medžioklės šventei. Rodos, matė ir savo tėvą, karius, baltąjį žmogų, savo bendraamžius ir žaidimų draugus — visi su šventiniais drabužiais, visi išsimaudę, išsitrynę taukais, susišukavę, dailiai susipynę plaukus, galvas pasipuošę plunksnomis. Vyrai, vaikinai ir berniukai bando savo lankus ir strėles, su kuriom žada dalyvauti šaudymo varžybose; moterys ir mergaitės stovi prie palapinių — jos ir-

gi stebės varžybas, ir nė vienas nevykėlis šaulys neišvengs jų patyčių.

O jis pamigo! Vien pagalvojus apie tai, kraujas mušė jam į galvą. Neprabudo net tada, kai visi išėjo iš palapinės. Juoksis dabar iš jo Četanas ir Garbiniuota Galva; dar pramins, ko gero, Miegalium. Visas kaimelis jau sukilęs. Didysis svečias, garbusis dakotų genties burtininkas, jau pasipuošęs šventiniais drabužiais. O jis, Harka, stovi šalia savo guolio nesiprausęs, nesišukavęs, netgi neapsirengęs, tik pasičiupęs dvivamzdį šautuvą.

Ir staiga Harką pagavo baimė. Juk naktį jis pritykojo prie vado palapinės ir slapta žiūrėjo, ką ten veikia vyrai. Jis matė, kaip kariai gėrė paslaptingąjį gėrimą ir kaip pavirto kvailiais. O juk Tatanka Jotanka — didis burtininkas! Ir jeigu jis didis burtininkas, tai, be abejo, ir per palapinės sienas matė, kad Harka nepaklausė vado įsakymo.

Berniuką net šiurpas nukrėtė. O jeigu dėl to jam neleis dalyvauti šventėje? Arba paskirs dar didesnę, dar baisesnę bausmę? Juk būna, kad žmonės, pamatę tai, kas draudžiama, pasmerkiami mirčiai.

Tatanka Jotanka vis tylėjo. Kodėl didysis burtininkas skiria tiek daug dėmesio berniukui? Argi jau toks svarbus reikalas, kad jis stovi čia kaip prikaltas?

Harka nejudėjo. Nedrįso net akim mirktelėti. Kaktą pamažu išmušė prakaitas.

Pagaliau Tatanka Jotanka nežymiai mostelėjo dešinės rankos pirštu. Tas mostas reiškė: „Eime!"

Berniukas pakluso. Kaip buvo — su šautuvu rankoje, susitaršiusiais plaukais, nuogas,— taip ir nusekė paskui Tatanką Jotanką. Ėjo nesidairydamas į šalis, nieko nenorėjo matyti, o tie, kuriuos sutikdavo kelyje, tuoj pat nustodavo linksmai plepėję ir juokęsi.

Tatanka Jotanka vedėsi jį per kaimelio aikštę. Harka ir to nebūtų pastebėjęs, jeigu ne ištrypta, išmindžiota žemė po kojomis.

Pagaliau didysis burtininkas atidarė palapinę. Tai buvo Havandšitos būstas, priešais kurį ant trofėjų karties kabėjo paunių macavakenas. Berniukas įėjo vidun ir ne-

jučiom apsidairė. Toji palapinė taip pat tuščia. Havandšitos nėra.

Tatanka Jotanka davė ženklą berniukui sėstis, ir Harka pakluso jo mostui. Paskui burtininkas ženklais paliepė tylėti ir nejudėti iš vietos.

Berniukas sustingo kaip akmens stulpas.

Tatanka Jotanka apsisuko ir išėjo iš palapinės.

Harka liko vienas.

Parietęs kojas, pasidėjęs šautuvą ant kelių, jis nejudėdamas sėdėjo prie išblėsusio ugniakuro. Palapinė nebuvo aklinai uždaryta, ir Harka aiškiai matė aplinkinius daiktus. Asla buvo išklota kailiais. Ant palapinės karčių kabėjo keisčiausi daiktai: gyvačių odos ir žvėrių kailiai, sudžiovintos rupūžės, būgnai, kaukės ir visa kita. Harka ne kartą buvo matęs senąjį burtininką, apsikarsčiusį šitokiais daiktais, šokant dvasių šokį. Nuo pat mažų dienų berniukams ir mergaitėms buvo kalama į galvą mintis, kad burtininkas — tai didelė galia, kurios reikia bijoti. Todėl ir Harka, pasijutęs tarp visų tų daiktų, pradėjo būgštauti, kad jam gresia pavojus.

Linksmas balsų klegesys lauke nutilo. Dabar stovyklos aikštėje sklido kažkoks neaiškus šurmulys. Harka girdėjo balsus, bet atskirų žodžių suprasti negalėjo. Įtempęs ausis, berniukas klausėsi, ar neišgirs tėvo arba kokio šauklio balso, o gal kartais prašneks tas jaunas baltasis, kuris dalijo macavakenus ir minivakeną. Tačiau nebuvo girdėti jokio garsesnio žodžio, jokio aiškesnio šūksnio. Tik tas neaiškus šurmulys bangavo aplink palapinę tarsi į visas puses vėjo blaškomas vanduo.

Harka stengėsi įspėti, apie ką taip tyliai šnekasi vyrai, jaunuoliai ir berniukai. Išaušus rytui, tikriausiai išaiškėjo netikęs Senosios Antilopės, Varno ir kitų vado svečių elgesys. Dabar Harkai jau nebeatrodė juokinga, ką jis matė naktį tėvo palapinėje. Pats labai nesmagiai jausdamasis toje nežinomybėje, jis į visa tai, ką naktį darė kariai, įveikti paslaptingojo vandens, žiūrėjo kaip į didžiausią gėdą. Turbūt kaip tik apie tai dabar ir kuždasi kaimelio gyventojai, o jis, Harka, už tai, kad viską matė, dabar laikomas uždarytas burtininko palapinėje. Ūmai Harkai

nebeliko jokių abejonių, kad Tatanka Jotanka žino apie jo šnipinėjimą.

Juo ilgiau sėdėjo Harka vienas palapinėje, juo labiau jį kankino baimė: dabar, ko gero, abu burtininkai ims priekaištauti vadui Matotaupai ir rudaplaukiui baltajam, kam jie išstatė pajuokai penkis Lokės giminės karius. Ta baimė pamažu graužė jį kaip koks kirminas. Harka jau seniai su nepasitikėjimu žiūrėjo į Havandšitą. Bet dabar jam kilo dar didesnis įtarimas, kad senasis burtininkas bus sumanęs kažką pikta. Po viso to, ką jis išgirdo iš Toli Skrajojančio Paukščio Geltonosios Barzdos ir Ilgosios Ieties, senasis burtininkas jam atrodė kaip kokia pikta dvasia, iškilusi priešais šviesų didžiojo kario ir medžiotojo Matotaupos paveikslą.

Tatanka Jotanka čia buvo niekuo dėtas. Į jį Harka žiūrėjo su didžiausia pagarba. Apie Redą jis net negalvojo: jis buvo lyg ir koks pašalinis stebėtojas, panašiai kaip Harka.

Berniukas tvirtai sugniaužė šautuvą ant kelių. Tai jo ginklas, puikus ginklas. Tai visai ne burtai ir ne dvasia. Toli Skrajojantis Paukštis Geltonoji Barzda jam išaiškino, kad nagingas baltasis gali tokį ginklą pasidaryti.

Ir Harka ėmė pats sau kalbėti: „Dabar, būdamas burtininko palapinės belaisvis, tu turi būti visai ramus, turi kuo įdėmiau žiūrėti ir klausytis, ką gali čia pamatyti ir išgirsti. Ir visa tai, ką čia išgirsi ir pamatysi, turi gerai ir aiškiai apgalvoti. Hau."

Sulig tais žodžiais jis nuvijo šalin visas pašalines mintis ir susikaupė kaip medžiotojas, tykojantis laimikio. O Harkos laimikis — tai visi tie nelaukti įvykiai, kurie netrukus jį užgrius. Jis turi juos gerai įsidėmėti ir, jeigu reikės, greitai reaguoti.

Harka užtaisė šautuvą.

Triukšmas lauke nutilo. Atrodė, kad toji tyla, su kuria Tatanka Jotanka pasitiko berniuką, dabar prislėgė visą kaimą. Harka įtempė ausis, stengdamasis pagauti nors kokį garsą, ir pagaliau šį tą išgirdo. Bet tai nebuvo žmonių balsai, o greičiau tolimas, tylus būgnų dundėjimas. Harkai pasirodė, kad kaimelio gyventojai vaikšto iš vienos pusės į kitą, rikiuojasi, paskui po vieną nueina kaž-

kur ir vėl grįžta. Tačiau tiksliai nustatyti, ką jie veikia, buvo sunku, nes žmonės, apsiavę minkštais mokasinais, vaikščiojo labai tyliai.

Pro skylę dūmams išeiti ir pro palapinės angą vidun krito keli saulės spinduliai, ir berniukas pagal juos nustatė, kad dabar ankstyvas rytas, ligi pietų dar daug laiko.

Tolimas garsas, kurį berniukas palaikė būgno dundėjimu, nutilo. Vėl stojo visiška tyla. Praslinko dvi valandos tos slegiančios nežinomybės.

Pagaliau pasigirdo kažkieno balsas. Pro palapinės sienas buvo sunku suprasti atskirus žodžius, tačiau Harka pažino, kad tai svetimo žmogaus balsas. Greičiausiai kalbėjo Tatanka Jotanka, ir ne kaimo aikštėje, nes tada berniukas būtų viską aiškiai girdėjęs, o kur nors palapinėje. „Greičiausiai vado palapinėje",— pagalvojo Harka. Tatanka Jotanka kalbėjo, matyt, labai garsiai ir įtaigiai, nes šiaip berniukas būtų visai nieko negirdėjęs.

Bet štai balsas nutilo, vėl stojo tyla, tačiau labai trumpam. Greitai ją perskrodė riksmas. Išgirdęs jį, Harka krūptelėjo ir dar tvirčiau suspaudė šautuvą, nes pažino Matotaupos balsą.

Riksmas nuskambėjo dar kartą, taip garsiai ir klaikiai, kad Harka net suprato vieną žodį:

— ...netiesa! Netiesa!

„Netiesa!" Tas vienas žodis, ir dar ištartas šitokiu balsu, Harkai pasakė viską. Kalbėtojas apkaltino tėvą. Skaudžiai apkaltino. Tačiau tai, ką jis pasakė,— netiesa. Tai melas. Melas.

Ūmai Harkai viskas pasidarė aišku. Kai Tatanka Jotanka atėjo jo pasiimti į Četano palapinę, jis jau tada žinojo, kad apkaltins Matotaupą, žinojo tikriausiai ir tai, kad Harka naktį buvo prie tėvo palapinės ir matė, kaip Matotaupa atsilaikė prieš užburto vandens galią, todėl ir uždarė Harką Havandšitos palapinėje, kad nebūtų kam paliudyti Matotaupos naudai.

Berniukas tarsi vėl išvydo prieš save Tatanką Jotanką. Bet nejaugi didysis burtininkas melagis?

Negali būti.

Ne, to negali būti.
Tai kas tada Tatanką Jotanką suklaidino?
Havandšita?
Havandšita?
Na, ilgainiui visa tai išaiškės — turi išaiškėti.
Tėvo balso daugiau nebebuvo girdėti.
Harkos ausis vėl pasiekė ta pati neaiški kalba, kurią jis pirma priskyrė Tatankai Jotankai. Lauke kilo murmėjimas, išgąstingas ir piktas, bailus ir grėsmingas. Čia jis pritildavo, čia pagarsėdavo. Tačiau atskirų balsų berniukas negalėjo atskirti.
Ką daryti? Išbėgti su užtaisytu šautuvu laukan, paleisti šūvį, kad visi atkreiptų į jį dėmesį, ir garsiai visiems apskelbti, ką jis matė naktį? Kad visi žinotų, jog tėvas nekaltas, kad tėvas žinotų, jog Harka netiki melagingu kaltinimu?
Jis jau buvo beketinąs taip ir padaryti, bet tuo metu prasivėrė palapinės anga ir vidun įžengė Havandšita, lydimas Šonkos.
Dabar Harka jau nebegalėjo ramiai sėdėti vietoje, kaip jam buvo liepta. Jis pašoko ant kojų ir pasitiko Havandšitą ir Šonką stačias, su užtaisytu šautuvu rankoje.
Havandšita ir Šonka sustojo lyg įbesti. Palapinės anga užsidarė.
Havandšita įsmeigė akis į berniuką.
Tačiau Harka nežiūrėjo į burtininką. Jis stebėjo Šonką, kuris, pikto džiaugsmo kutenamas, stovėjo pražergęs kojas, prašiepęs lūpas ir dilbakiavo į Harką lyg pasiruošęs pulti bulius.
— Atiduok macavakeną Šonkai! — paliepė senasis burtininkas Matotaupos sūnui.
Harka nejudėjo iš vietos, tik varstė akimis Šonką.
— Eik šen! — pagaliau tarė jis savo senam priešininkui — bet taip ramiai, kad ta ramybė pasakė daugiau negu bet koks susierzinimas.
Šonka delsė, lyg laukdamas tolesnių Havandšitos nurodymų, bet paskui, pabūgęs, kad kas nepamanytų, jog jis bijo berniuko, prišoko prie Harkos, taikydamasis pagriebti jam iš rankų šautuvą.
Harka, lyg paklusdamas burtininko įsakymui, buvo

beduodąs šautuvą Šonkai, bet, kai tas jau norėjo jį paimti, berniukas paspaudė nuleistuką, ir palapinėje sugriaudėjo du šūviai. Šonka atšoko lyg gavęs smūgį, o Harka šūktelėjo ir išlėkė iš palapinės, nešinas šautuvu ir šoviniais.

Lauke stoviniavo žmonės, nors ir tylūs, bet sujaudinti paskutiniųjų įvykių. Visų veiduose buvo matyti baimė, siaubas ir nustebimas — ką reiškia tie macavakeno šūviai burtininko palapinėje? Šią akimirką žmonės atrodė lyg paralyžiuoti, ir Harka, niekieno netrukdomas, pasileido į tėvo palapinę. Įdomu, kas ten atsitiko per tą laiką, kai jis vakar vakare tėvo pageidavimu ją paliko?

Harka įlėkė į vidų ir sustojo lyg įbestas. Anga už nugaros vėl užsidarė. Vienu žvilgsniu jis apmetė palapinę.

Ugnis šiek tiek dar ruseno, bet ant jos nebuvo nei puodo, nei iešmo. Nepastebėjo jis čia nei moters, nei mergaitės.

Prie ugniakuro stovėjo Matotaupa, apsivilkęs tais pačiais drabužiais, su kuriais Harka jį matė naktį. Jo veidas buvo mirtinai išblyškęs, nebe rudas, o tiesiog pilkas. Plačiai atvertose akyse galėjai išskaityti nuostabą ir begalinį pasipiktinimą. Ant žemės, prie jo kojų, gulėjo perpjauti pančiai iš medžio karnos. Ant rankų riešų dar buvo matyti pančių žymės. Krūtinė smarkiai kilnojos.

Priešais Matotaupą stovėjo Tatanka Jotanka ir keli kariai. Pamažu, labai pamažu didysis burtininkas pasuko galvą ir pažvelgė į Harką. Tėvas jo, rodos, nė pastebėti nepastebėjo — taip buvo priblokštas to, kas atsitiko palapinėje.

Kadangi Tatanka Jotanka taip ilgai žiūrėjo į palapinės angą, Lokės giminės vadas pagaliau atsigręžė ir pamatė savo sūnų, stovintį su macavakenu rankoje. Dabar jau niekas neabejojo, kad burtininko palapinėje šaudė Harka.

Tatanka Jotanka žengė prie berniuko. Harka žiūrėjo į didįjį burtininką, bet stengėsi neišleisti iš akių ir tėvo. Per tas kelias sekundes, kol burtininkas prie jo priėjo, Harka mėgino įsivaizduoti, kas dabar bus ir kaip jis galėtų padėti tėvui. Matotaupa stebėjo sūnų tyliai, bet labai įdėmiai, ir Harka pajuto, kad jis nieku gyvu negalė-

tų paliudyti prieš tėvą, kad būtų didžiausia gėda palikti jį vieną bėdoje.

Tatanka Jotanka sustojo priešais Harką.

— Aš liepiau tave pašaukti, Harka Kietasis Akmenie Lokio Medžiotojau,— pradėjo jis.— Sakyk, kodėl tu šaudei, prieš čia ateidamas?

Harka vėl lengviau atsikvėpė.

— Tatanka Jotanka! Niekas man neperdavė tavo žodžių. Aš nežinojau, kad tu mane šaukei. Havandšita tik liepė man atiduoti macavakeną Šonkai.

Didžiojo burtininko veidu perbėgo virpulys. Sunku buvo suprasti, ką jis reiškė. Tatanka Jotanka iš Harkos žodžių suprato, kad berniukas atėjo čionai ne paskutiniu jo paliepimu, o prieš anksčiau pareikštą jo valią. Bet kartu jis suprato, kad Havandšita ir Šonka nepranešė berniukui to, ką Tatanka Jotanka buvo jiems liepęs.

— Šiaip ar taip, tu čia,— tarė didysis burtininkas.— Macavakeną gali sau turėti. Tėvas pats tau pasakys, kad juo nevalia taikyti į Lokės giminės žmones. Netrukus susirinks taryba ir nuspręs tavo tėvo likimą. O kol kas eik atgal į Havandšitos palapinę. Kariai ir vyresnieji tars savo žodį, ir tu sužinosi jų nuosprendį.

Harka pažvelgė į tėvą.

— Eik ir daryk, kas tau liepta,— vargais negalais ištarė tėvas.— Aš nekaltas, supranti? Kariai ir vyresnieji patikės manim.

— Taip, tėve.

Harkai sunku buvo išeiti iš palapinės. Jis dar kartą pažvelgė į tėvą, kuris su pančių nuspaustom rankom, mirtinai išblyškęs stovėjo prieš jį. Ir kaip drįso priešai apšmeižti jo mylimą, gerbiamą tėvą!

Pagaliau berniukas suėmė save į rankas, apsisuko ir skaudančia širdimi išėjo iš palapinės, nešinas savo dvivamzdžiu šautuvu.

Nesidairydamas į šalis, jis tvirtu žingsniu sugrįžo į Havandšitos palapinę ir atsisėdo prie ugniakuro lygiai toje pačioje vietoje kaip ir pirmiau. Šautuvą pasidėjo ant kelių ir, Havandšitai matant, užtaisė abu vamzdžius. Šonkos palapinėje nebebuvo.

Harka laukė ir tik viena tegalvojo: kaip padėti tėvui. Jis būtų įmanęs padaryti viską, ką tik leido jo jėgos.

Iš pradžių lauke nebuvo girdėti jokio garso, iš kurio būtų galima spręsti, kad atsitiko koks svarbesnis, vertas dėmesio dalykas. Tik po kiek laiko pasigirdo šauklio balsas, kviečiantis karius į tarybos susirinkimą.

Po valandėlės iš palapinės išėjo Havandšita, per visą laiką netaręs berniukui nė žodžio.

Harka vėl liko vienas. Nuo vakar vakaro jis nieko neturėjo burnoje, tačiau visai nejautė alkio. Tik gaudė ausimis menkiausius garsus, klausėsi vyrų žingsnių, skubančių į pasitarimų palapinę, stovinčią šalia burtininko būsto, paskui stengėsi išgirsti, ką pasitarime kalba kariai, vyresnieji ir burtininkai, girdėjo jų balsus, skambančius čia garsiau, čia tyliau, bet atskirų žodžių suprasti negalėjo.

Slinko valandos. Atrodė, kad susirinkimas niekada nesibaigs.

Šviesos lopinėlis, pagal kurį Harka spėjo laiką, visai pasikeitė ir išblanko. Atėjo vakaras. Palapinėje pasidarė tamsu, o Harka vis sėdėjo vienas su savo macavakenu, kuris dabar jam buvo vienintelis patikimas draugas.

Pagaliau balsai pasitarimų palapinėj nutilo. Harka girdėjo, kaip vyrai ėmė skirstytis. Tačiau jie nestoviniavo būreliais, nesikalbėjo kaip paprastai, o kiekvienas kuo greičiau skubėjo į savo palapinę.

Stovykla nuščiuvo. Netgi vaikai, ir tie netriukšmavo. Tik kažkur toli toli kaukė šuo — tikriausiai tai buvo vienas iš tų, kurie, prispirti bado, buvo išsilakstę po prerijas, o dabar vėl ieškojo kelio atgal.

Pirmosios ilgo laukimo valandos Harkai nebuvo labai sunkios. Jis galvojo apie tėvą, kokį jį prisiminė iš mažų dienų, nuo pirmų savarankiškų žingsnių,— apie tėvą, kuris buvo jam ir gynėjas, ir saugotojas, ir mokytojas, ir pavyzdys. Paskui mintimis persikėlė į tarybos susirinkimą ir jį ten gynė. Kiek jis ten pasakė gerų žodžių, įrodinėdamas, kad tėvas yra visiškai nekaltas. Jam atrodė, kad susirinkimas juo patikės ir išteisins tėvą. Tačiau juo ilgiau truko tikrasis susirinkimas ir arčiau buvo nuosprendžio valanda, juo labiau blėso jo fantazija.

Pačios sunkiausios Harkai buvo paskutinės pasitarimo valandos, o ypač ta valanda, kai nuosprendis jau buvo paskelbtas, tik Harka nežinojo — koks. Jis netgi nežinojo, kuo tėvas išvis kaltinamas. Žinojo tik, kad tėvas pasakė: „Aš esu nekaltas!" To Harkai ir pakako. To turėjo pakakti ir kariams, ir vyresniesiems. Turėjo... O jeigu...

Tas „o jeigu" lyg kokia kilpa smaugte smaugė Harką. Jis vos kvėpavo. Visos jo mintys nutrūko. Dabar jis tik sėdėjo ir laukė, iškankintas begalinio susijaudinimo. Jam atrodė, kad net jo klausa sušlubavo. Nors, antra vertus, jis ir bijojo ką nors išgirsti.

Šitaip jam besėdint, į palapinę įėjo Tatanka Jotanka. Berniukas lengviau atsikvėpė, kad pas jį atėjo ne Havandšita, o Tatanka Jotanka.

Didysis burtininkas atsisėdo priešais berniuką lyg šis būtų koks vyras ar karys, su kuriuo vadas nori pasikalbėti. Harka ramiai ir rimtai žiūrėjo į Tatanką Jotanką ir pats nustebo, staiga pajutęs tokią dvasios ramybę.

— Tu turi viską žinoti, Harka Kietasis Akmenie Lokio Medžiotojau,— pradėjo didysis burtininkas.— Tu jau ir taip daugiau žinai, negu tau derėtų žinoti, nes naktį slapčia žiūrėjai, kas dedasi vado palapinėje.

Harka nenuleido akių. Jis buvo pasiryžęs atsakyti už viską, ką buvo padaręs.

— Taigi tu žinai,— toliau kalbėjo Tatanka Jotanka,— kad baltojo minivakenas pavertė kvailiais penkis Lokės giminės karius. Iš to dar galima pasijuokti. Bet paskui baltasis apgavo tavo tėvą. Jis davė jam gerti silpnesnio užburto vandens iš kito indo, sakydamas, kad tai tas pats užburtas vanduo, kuris įveikė karius. Tavo tėvas patikėjo baltuoju ir, nieko neįtardamas, gėrė toliau. Bet kai paskui nejučiom išgėrė stipriojo užburto vandens, jis pats virto kvailiu. Iš to jau negalima juoktis. Tu supranti mane?

Harka ilgai tylėjo, paskui lyg nesavas tarė:

— Aš suprantu tave.

Ir daugiau nė žodžio.

— Havandšita, jūsų palapinių burtininkas, šįryt iškė-

lė tavo tėvui baisų kaltinimą. Jis sako, kad tavo tėvas išdavęs baltajam paslaptį, kur dakotų krašte galima rasti aukso. Baltieji trokšta aukso kaip lokiai medaus. Dabar jie tikriausiai sulaužys susitarimą ir ims plėšti mūsų kraštą.

Tatanka Jotanka nutilo, manydamas, kad Harka ims prieštarauti, tačiau berniukas tylėjo ir nejudėjo iš vietos.

— Baltasis žmogus, vardu Redas, pabėgo. Jis išsinešė su savim paslaptį.

Harka netarė nė žodžio.

— Tavo tėvas neprisimena, ką veikė, kai buvo kvailas. Dabar jis pats netiki, kad jo liežuvis galėjo mus išduoti. Mes buvome jį surišę, nes jis įžeidinėjo Havandšitą ir priešinosi. Bet jis prisiekė paklusti tarybos nuosprendžiui, ir aš atrišau jam rankas. Ir štai taryba tarė savo žodį.

Harka nepravėrė lūpų, nieko neklausė.

— Taryba išklausė Havandšitą ir pripažino tavo tėvą kaltą.

Harka buvo kažką besakąs, bet, vos pravėręs lūpas, tuoj pat vėl užsičiaupė, lyg išmesta iš vandens ir trokštanti žuvis.

— Tu norėjai kažko paklausti, Harka?

— O tu? — vargais negalais ištarė Harka.

— Aš taip pat. Aš irgi manau, kad Havandšita sako tiesą. Aš radau abi tas pūsles, apie kurias jis kalbėjo.

Harka jau nebežiūrėjo burtininkui į akis, dabar jis žiūrėjo jam į rankas, stengdamasis vėl prisiminti visa tai, ką neseniai įsivaizdavo kalbėjęs tarybos susirinkime, teisindamas tėvą. Jis negalėjo dabar didžiajam burtininkui išdrožti ilgą kalbą, turėjo kalbėti trumpai, bet tais keliais žodžiais pasakyti viską, kas patvirtintų jo tiesą. Tik nuo ko pradėti? Gal papasakoti apie tuos paslaptingus, ligi šiol neišaiškintus pėdsakus miške prie olos, kad Tatanka Jotanka žinotų, jog baltieji seniai jau tyko atskleisti kalnų paslaptį? Bet tada Tatanka Jotanka paklaustų, kodėl Matotaupa ligi galo neišsiaiškino, kieno buvo tie pėdsakai. Ne, nuo to negalima pradėti. Reikia tik pasakyti, kad Havandšita, apkaltinęs Matotaupą,— melagis, ir

tiek. Taip jis ir prašneko — tvirtai ir ryžtingai, pabrėždamas kiekvieną žodį:

— Havandšita meluoja. Jis pats buvo pas paunius ir baltuosius, kurie tiesia kelią Ugniniam Žirgui, ir pasakė jiems, kad Juoduosius kalnus juosiančios upės pakrantėje aš radau aukso gabaliuką ir kad Lokės giminė žino aukso paslaptį. Už tai baltieji leido jam padaryti didžiuosius burtus: mes sulaukėme taikos ir susimedžiojome bizonų. Ligi tol Lokės giminė ir baltieji nieko nežinojo vieni apie kitus. Dabar visi pilna burna šneka apie tai, ką Havandšita jiems pranešė, o baltieji traukia pas mus vienas po kito — iš pradžių Geltonoji Barzda, dabar tas Redas. Ir tai Havandšitos kaltė. Mano tėvas Matotaupa labai gerai žinojo, kad reikia saugoti aukso paslaptį ir kad mums gresia pražūtis, jeigu baltieji ją atskleis. Mano tėvas išmetė aukso gabaliuką į upę. Havandšita jį pasiėmė sau. Mano tėvas liepė man prisiekti, kad tylėsiu. O Havandšita su Šonka tą auksą nusinešė pas paunius.

— Harka Kietasis Akmenie!

— Aš pasakiau, hau!

— Kuo tu gali patvirtinti savo žodžius?

— Šonka lydėjo Havandšitą. Bet jis niekada nesakys teisybės. Jis irgi meluos. Garbiniuota Galva išgriebė tą auksą iš vandens ir atidavė Havandšitai. Bet ir jis nieko nesakys, nes jo tėvas — Nepažįstamoji Kriauklė — dėl Havandšitos išdavystės atgavo laisvę. Garbiniuotos Galvos liežuvis taip pat surakintas, tačiau Havandšita meluoja!

— Havandšita nemeluoja, berniuk! Jis yra nesutaikomas baltųjų priešas, aš tai žinau. Laikyk liežuvį už dantų! Jei ne, mes ir tave turėsim surišti, kaip buvom surišę tavo tėvą.

Harka pakėlė galvą ir vėl pažvelgė Tatankai Jotankai į akis, bet, supratęs, kad iš jų nieko neišskaitys, atsakė:

— Aš laikysiu liežuvį už dantų.— Jo balsas buvo šaltas kaip geležis.

Tatanka Jotanka ilgai žiūrėjo į berniuką liūdnu veidu, netardamas nė žodžio, lyg norėdamas įspėti, kokios mintys sukasi jo galvoje.

— Tavo tėvas prisiekė paklusti karių ir vyresniųjų nuosprendžiui,— pagaliau tarė jis.— Susirinkimas nutarė ištremti Matotaupą iš Lokės giminės, iš Oglalos grupės ir iš septynių dakotų genčių. Dar šiąnakt jis beginklis turi palikti mūsų palapines ir niekada čia daugiau negrįžti. Tu, Harka Lokio Medžiotojau, liksi pas mus ir vieną dieną tapsi didžiu kariu ir vadu.

— Aš tapsiu didžiu kariu ir vadu,— mechaniškai atsakė Harka. Sunku buvo suprasti, ką jis iš tikrųjų galvojo ir jautė, sakydamas tuos žodžius.

— Todėl aš neatėmiau iš tavęs macavakeno.

— Tas macavakenas priklausys didžiam kariui ir vadui, kurio bijos priešai.

— Hau. Taip bus, kaip tu sakai. O dabar eime.

Harka atsikėlė ir kaip stovi — nuogas, susitaršiusiais plaukais, išdžiūvusiu gomuriu, pastirusiu liežuviu — nusekė paskui Tatanką Jotanką.

Didysis dakotų burtininkas nuvedė berniuką į tėvo palapinę. Harka vėl pamatė plonas pušines kartis, smaigaliais suremtas į krūvą, ir ant jų kabančius trofėjus — bizonų ragus, lokių nagus, nugalėtų priešų ginklus, lankus, kuokas, pamatė kailius ir apklotus ant aslos, ugniakurą. Viskas buvo kaip buvę ir vis dėlto visai kitaip. Palapinės gilumoj sėdėjo Untšida, sustingusi kaip lavonas. Šalia jos — Uinona, tyli, išblyškusi, sausomis akimis, o taip pat ir Harpstena; jo lūpos virpėjo nuo tramdomo verksmo. Šešoka kiūtojo susigūžusi, įtraukusi galvą į pečius,— matyt, svarstė, kas dabar maitins šios palapinės gyventojus. Nelaimė sekė po nelaimės, ir Lokės giminės karių gretos vis labiau retėjo.

Arčiausiai prie ugniakuro sėdėjo Šonka. Pamatęs Harką, jis išsišiepė. Tatanka Jotanka mostu paliepė jam pasitraukti prie moterų, palapinės gilumon.

Harka stovėjo šalia Tatankos Jotankos.

— Noriu nusiprausti ir susišukuoti. Eisiu prie upės,— tarė jis visai ramiai, lyg nebūtų nieko atsitikę.

— Grįši atgal?

— Grįšiu. Tikrą teisybę sakau!

— Eik. Aš tikiu tavo žodžiu.

Harka paprašė Untšidą lokio taukų. Imdamas indelį, jis palietė senelės ranką ir pajuto, kokia ji šalta. Paskui išbėgo laukan. Išsinešė ir šautuvą. Su juo jis niekada nesiskirs.

Virš prerijų švietė mėnuo. Harka ėjo neskubėdamas, kiek lėčiau, negu šiaip rytais eidavo prie upės. Jis klausėsi ir dairėsi į šalis, lyg stengdamasis gerai viską įsidėmėti: dvelkė švelnus vėjelis, nuo krūmų ir palapinių krito ryškūs šešėliai, palapinėse spragsėjo ugnis, kažkur buvo girdėti žmonių balsai, arklių trypčiojimas, šunų viaukšnojimas ir upelio čiurlenimas.

Pasiekęs upelį, berniukas šoko į vandenį, panėrė, paskui vėl išlipo į krantą, išsitrynė smėliu, susišukavo ir išsitepė odą taukais.

Jau buvo beeinąs namo, bet staiga nuo stovyklos pusės pasigirdo kanopų dundėjimas. Harka stvėrė šautuvą ir pasislėpė žolėje. Širdis apmirė iš baimės.

Iš krūmų pasirodė raitelis. Tai buvo Matotaupa ant savo geriausio arklio. Jis perbrido upelį ir nujojo į vakarus, ten, kur virš tamsiai violetinės Uolinių kalnų grandinės dar spindėjo paskutinė žalzgana šviesa.

Matotaupa buvo vienplaukis, be erelio plunksnų. Pečiai ir nugara, subraižyti lokio nagų,— nuogi. Veidas sukritęs, sulysęs, per vieną dieną tiesiog neatpažįstamai pasikeitęs.

Matotaupa nepastebėjo Harkos. Nesidairydamas į šalis, jis nujojo tolyn į vakarus.

Harka nejudėjo iš vietos, kol raitelis pradingo iš akių. Paskui ramiai, kaip ir eidamas čionai, patraukė prie arklių kaimenės, kur šiuo metu budėjo Senoji Antilopė. Berniukas pasiėmė savo medžioklinį arklį ir, pasivedęs į šalį, kiek atleido priekinių kojų pančius. Visa tai sutvarkęs, nuėjo atgal į palapinę, kuri buvo jau nebe vado palapinė, o tremtinio šeimos būstas.

Parėjęs pamatė, kad moterys, vaikai ir Šonka jau taisosi gulti. Jo guolis tebebuvo įprastinėje vietoje — prie angos. Harka paėmė jį ir, pernešęs į palapinės gilumą, pasiklojo tarp Untšidos ir Uinonos. Uinonos šventinę suknelę, kurią sesutė praėjusį rytą buvo pasiruošusi numatytai medžioklės šventei, jis perkėlė arčiau jos guolio.

— Harka kraustosi pas moteris,— sušnibždėjo Šonka.

Berniukas apsimetė nenugirdęs jo žodžių.

Prie palapinės angos buvo Tatankos Jotankos guolis. Vadinasi, didysis burtininkas nusprendė šį kartą nakvoti ne pas Havandšitą, o Matotaupos šeimoje. Greičiausiai jis tai darė dėl Harkos. Tatankai Jotankai iš dešinės gulėjo Matotaupos ginklai, tarp jų ir dvivamzdis šautuvas, padovanotas Redo.

Berniukas primerkė akis, bet nemiegojo. Jis klausėsi ir vėl laukė kaip ir visą šią dieną. Tik dabar tas laukimas buvo kitoks. Pirma jis laukė, ką darys kiti, o dabar, kai susirinkimas nusprendė Matotaupą ištremti, jis laukė akimirkos, kada galės pats veikti.

Slinko valandos. Harka klausėsi miegančiųjų alsavimo ir kiekvieno judesio.

Pirmiausia užmigo Šonka ir Harpstena, paskui Šešoka, o apie pusiaunaktį pagaliau ir Tatanka Jotanka. Nemiegojo tik Untšida, Matotaupos motina, šiandien praradusi paskutinį sūnų. Jos atmerktos akys blizgėjo tamsoje.

Harka pridėjo jai pirštus prie lūpų. Senelė pažvelgė į berniuką ir uždėjo jam ant rankos savo šaltą delną. Tas vienintelis prisilietimas pasakė viską.

Harka pasižiūrėjo į Uinoną. Jos akys buvo užmerktos, bet, sprendžiant iš kvėpavimo, neatrodė, kad ji miegotų. Harka švelniai palytėjo jos kaktą, ir mergaitė atsimerkė, bet nejudėjo. Berniukas prisitraukė šventinę sesutės suknelę ir, nepasikeldamas iš guolio, greitai ją apsivilko. Peilis, įkištas į makštis, kabėjo jam ant kaklo — vakare jis nebuvo jo nusiėmęs. Berniukas pasičiupo šautuvą ir įsikišo į kišenę šovinių. Pasiėmė ir odinę antklodę. Paskui atsikėlė ir tyliai, kaip buvo įpratęs nuo pat mažumės, išlindo iš palapinės kaip tik toje vietoje, kur praėjusią naktį klausėsi ir žiūrėjo, ką daro vyrai. Metęs paskutinį žvilgsnį palapinės gilumon, jis dar pamatė, kaip Uinona užsitraukė antklodę ir paslėpė po ja veidą. Harka suprato, kad mergaitė verkia. Tik niekas neturi to girdėti, niekas neturi to matyti. Tremtinio duktė ir pabėgėlio sesuo bus labai labai vieniša tarp visų kitų vaikų.

Atsidūręs lauke, Harka atrodė kaip kokia per anksti pakilusi mergaitė. Atsargiai, kad kas nepamatytų po antklode slepiamo šautuvo, jis išėjo iš stovyklos ir nubėgo pasiimti arklio. Kaimenės sargyba neatkreipė į jį dėmesio, ir jis aptiko savo mustangą kaip tik ten, kur ir tikėjosi jį rasti. Netoli tos vietos, kur Harka jį paliko, buvo aikštelė, prižėlusi vešlios žolės,— ten arklys ir atėjo. Harka greitai perpjovė jam pančius: reikėjo skubėti, nes jau buvo girdėti artėjančio sargybinio žingsniai. Bet kol tas susigaudė, kas čia darosi, Harka užsėdo ant arklio ir pasileido į vakarų pusę.

Už nugaros pasigirdo sargybinio šūktelėjimas. Harka atsigręžė, bet krūmai jau buvo likę toli užpakaly, o netrukus ir visai išnyko iš akių. Vietovė buvo kalvota, tad jo iš stovyklos niekas jau negalėjo matyti.

Tėvo pėdsakus nesunku buvo įžiūrėti brėkštančio ryto šviesoje. Harka glostė arklį, šnibždėjo jam į ausį malonius žodžius, ir tas lėkė kiek tik įkabindamas. Visoje stovykloje buvo tik vienas arklys, kuris būtų galėjęs pavyti Harką — tai Tatankos Jotankos mustangas. Bet, reikia manyti, kad didysis burtininkas jo nesivys, o jeigu ir sugalvos vytis, tai bus jau po laiko.

Vėjas glostė ir gaivino berniuką. Jojo jis labai ilgai. Palėkęs šuoliais, pereidavo į žinginę, duodamas arkliui atsipūsti, paskui ir vėl leisdavo jį šuoliais. Taip bejojant, atėjo pavakarys.

Staiga Harka pametė pėdsakus. Pavargęs jis sustojo ir ėmė dairytis aplinkui. Kiek pasižvalgęs ir nieko neradęs, suprato, kad nuo čia tėvas pradėjo mėtyti pėdas.

Harka nusėdo nuo arklio, nusivilko nepatogią suknelę, užmetė ją arkliui ant nugaros ir ėmė atsidėjęs ieškoti tėvo pėdų. Atrodo, kad ir Matotaupa čia buvo nusėdęs nuo arklio. Žolėje tiek daug arklio pėdų, lyg arklys būtų laisvai vaikštinėjęs ir ganęsis. Tačiau į kurią pusę Matotaupa nujojo, sunku buvo pasakyti. Ir arklio arti nematyti, nors pėdos dar visai šviežios. Tėvo pėdų Harka niekur nerado. Ir kažin ar išvis ras? Matotaupa patyręs karys ir medžiotojas, jeigu jis nenorės rodytis, tai berniukas niekados jo nepamatys.

Harka atsirėmė į savo suplukusį mustangą.

Arklys pakėlė galvą ir ėmė uostyti orą.

Harką nusmelkė neaiški viltis, kuria jis ir pats nedrįso patikėti.

Arklys vis labiau nerimavo, tačiau jo nerimas buvo džiaugsmingas. Harka atitraukė ranką nuo arklio nugaros ir sukluso. Aplink nebuvo girdėti nė garso, bet arklio nerimas pamažu pagavo ir berniuką.

— Tėve! — tarė jis pats sau.— Tėve! — pakartojo dar kartą, pats nežinodamas, ką daro.— Tėve!

Ir staiga lyg stebuklas įvyko tai, ko Harka taip karštai troško — šalia berniuko išdygo aukšta tėvo figūra.

— Tėve!

Matotaupa negalėjo nė žodžio ištarti. Tik nutvėrė berniuką ir akimirką prispaudė jį prie širdies. Paskui paėmė jį už rankos ir kartu su arkliu nusivedė prie savo mustango, kuris gulėjo paslėptas slėnyje.

Arkliai lyg niekur nieko pasveikino viens kitą. Tik Matotaupa ir Harka dar nieko nekalbėjo. Jie atsigulė ir padėjo galvas ant arklio kaklo. Besileidžianti saulė siuntė savo paskutinius spindulius žemėn, žolės stiebeliai siūravo vakaro vėjyje.

Harka veidu įsikniaubė į tėvo petį.

Nei vienas, nei kitas vis dar netarė nė žodžio. Ir kokia čia galėjo būti kalba. Jie abu buvo to paties likimo draugai: abu ištremti, abu laisvi kaip paukščiai. Niekada jie nebeįkels kojos į savo genties palapinę, niekada vakarais negirdės vamzdelių muzikos, o rytais linksmo berniukų krykštavimo, niekada su savo kaimelio gyventojais nebešoks bizonų šokio, niekada su kitais nevalgys prie ugniakuro, niekada neapsivilks švarko, išsiuvinėto motinos ar sesers.

Niekada!

Ir tik dėl to, kad Havandšita melagis, kad visi juo tiki, visi, netgi Četanas ir Garbiniuota Galva.

Harka atidavė tėvui savo peilį. Bet kai norėjo įteikti ir šautuvą, Matotaupa atsisakė: tegu jį turi Harka.

Abu drauge jie buvo gana stiprūs. Pakankamai stiprūs, kad galėtų gyventi prerijose, kurios buvo jų didžioji tėvynė. Kas bus toliau, kol kas jie negalvojo. Visa kita,

kas ženklino jų bendrą likimą,— neviltis, neapykanta, keršto troškimas,— visa tai šiuo metu jiems dar nerūpėjo.

Pailsėję abu vėl sėdo ant arklių ir nujojo toliau į vakarus. Dabar Matotaupa ištarė pirmuosius žodžius:

— Aš prisiekiau ligi kalnų joti neatsigręždamas. Ten mes būsime laisvi. Bet į dakotų medžioklės plotus niekada nekelsime kojos.

Mustangai vėl pasileido šuoliais.

KELIAS TREMTIN

KALNAS TYLI

Aukštai danguje švietė saulė. Oras virpėjo nuo vidurdienio kaitros, lyg ausdamas iš saulės spindulių auksinį šydą. Juodųjų kalnų šlaite, nusiaubtame ankstyvo pavasario vėtrų, dabar buvo ramu. Audros išguldyti ir suaižyti medžių kamienai kvepėjo sakais. Šen bei ten styrojo išvartų šaknys, dar aplipusios perdžiūvusiomis žemėmis ir sausomis samanomis. Išrautų medžių vietoje jau stiepėsi į šviesą žolės daigeliai ir uogienojai. Nelygiu žemės paviršiumi sunkiai skynėsi kelią vabaliukai, aplinkui dūzgė daugybė bičių.

Išvartyno pakrašty, pasislėpęs tarp ūksmingų medžių, stovėjo lokys. Keli saulės spinduliai, prasiskverbę pro lapus ir spyglius, žaidė ant jo rudo kailio ir blykčiojo mažytėse akyse. Lokys atsitūpė, pakėlė priešakines letenas, rūpestingai jas nulaižė, paskui giliai atsikvėpė, pagalvojo ir vėl ėmė uostinėti orą.

Pagaliau jis atsikėlė ir nuslinko į išvartyną. Kabindamasis savo ilgais nagais, vikriai balansuodamas ant kamienų, jis ryžtingai brovėsi prie milžiniško seno medžio, vienintelio išlikusio toje gamtos stichijos nuniokotoje miško biržėje. Medis buvo storas, jo viršūnė nugairinta vėjo, žievė suskeldėjusi. Lapai šiureno vėjyje, čia maudydamiesi saulėje, čia slėpdamiesi šešėlyje, o aplinkui dūzgė daugybė bičių.

Lokys atsargiai sėlino prie medžio. Jis buvo jau nejaunas, nemaža patyręs, todėl nėjo tiesiai prie tikslo, o pirma apsuko ratą, perlipo skersai kelio gulintį medžio kamieną ir pasislėpė išvartų šakose. Paskui iš lėto, vingiuodamas čia į vieną, čia į kitą pusę, lyg nežinodamas gerai, kur ketino eiti, vis arčiau ir arčiau slinko prie medžio, nuo kurio sklido gundantis medaus kvapas.

Vienoje gilioje medžio drevėje buvo įsikūrusi bičių šeimyna, ir lokys norėjo pasimėgauti medumi, kurio jos buvo prisinešusios žiemai. Nesukėlęs bičių įtarimo, lepečkojis laimingai pasiekė medį ir tuoj pat įsirabždino į viršų. Stovėdamas ant užpakalinių kojų, įkišo priekinę letеną

į drevę ir ištraukęs ją, visą aplipusią medumi, ėmė skaniai laižyti.

Dabar bitės sukruto. Iš pradžių šoko tos, kurias vagišius drevėje užkabino savo letena, bet tuoj pat sulėkė ir kitos, grįžtančios iš darbo su medumi, ir akies mirksniu, tarsi kažkam davus signalą, apspito jį visas spiečius. Nežinodamos, kas yra mirtis, ir visiškai negalvodamos apie savo gyvybę, bitės apniko priešą ir gėlė jį, kur tik galėjo pasiekti kūną.

Lokys piktai mosikavo priekinėmis letenomis, ypač stengdamasis apsaugoti akis. Bet bitės buvo greitos ir vikrios ir visiškai apkartino grabišiui pasismaližiavimo džiaugsmą. Tiesa, jis dar kartą grybštelėjo letena medaus ir, geliamas bičių, paskubom jį nulaižė, net skonio dorai nepajutęs. Paskui davė kojoms valią. Mikliai kaip voverė nuliuoksėjo per medžius ir nėrė į mišką. Bet įpykusios bitės neatstojo, tad lokys dūmė tolyn, su triukšmu braudamasis per krūmus.

Tačiau nubėgęs kokį šimtą metrų, staiga sustojo lyg įbestas. Dar nespėjęs atsikratyti bičių, jis pamatė priešais pikčiausią savo priešą — žmogų.

Žmogus griausmingai nusikvatojo. Lokys pamanė, kad priešas gąsdina jį, ir piktai suurzgė. Bet žmogus kvatojo toliau. Naudodamosi proga, bitės apgulė lepečkojį iš visų pusių ir gėlė į pačias jautriausias vietas. Šito lokiui jau buvo per daug — šią tylią vidurdienio valandą jis tikėjosi pasmaguriausiąs, o dabar štai kas iš viso to išėjo. Smaližius šoko į šalį ir nurūko į mišką.

Viena kita atkaklesnė bitė dar mėgino jį vytis, bet paskui visas būrys triumfuodamas grįžo į drevę. Į tas, kur žuvo, niekas nekreipė dėmesio.

Žmogus palydėjo akimis sprunkantį lokį ir dar kartą nusikvatojo. Bet kai plėšrūnas dingo tarp medžių, žmogus užsiėmė burną, tyliai tarė sau: „Kvailys" ir greitai nėrė į tankmę. Pasislėpęs krūmuose, ėmė atidžiai stebėti vėtros nusiaubtą kalno šlaitą, ar nepamatys ten kokio įtartino ženklo.

Įsitikinęs, kad, be jo ir visokiausių miško žvėrelių, aplink nieko daugiau nėra, žmogus pakilo iš savo slėptuvės ir patraukė link išvartyno. Ėjo jis labai atsargiai, po kiek-

vieno žingsnio tikrindamas, ar nepaliko kokio pėdsako, ir, jeigu tik pastebėdavo nors mažiausią žymelę, tuoj pat ją panaikindavo. Pasiekęs vėtros nusiaubtą miško plotą, vikriau negu pirma lokys, pasileido per kamienų, šaknų ir šakų kibizynus link to milžino medžio, nepalūžusio nuo vėtros smūgių. Tačiau jam rūpėjo ne bitės ir ne jų medus. Apsukęs ratą, žmogus priėjo prie medžio iš priešingos pusės negu drevė ir ėmė žiūrinėti kažkokią landynę, kurią jau iš tolo buvo pastebėjęs. Vieno išvirtusio medžio šakos, apkibusios suvytusiais, kai kur dar žaliais lapais, kito šaknys bei aplink augantys krūmokšniai sudarė lyg ir kokią pavėsinę. Žmogus įlindo vidun ir, išsitraukęs peilį, apipjaustė šakas ir šaknis, kad patogiau būtų judėti. Pasidaręs daugiau vietos, nusiėmė du šikšninius maišus, nusikabino šautuvą ir viską labai rūpestingai paslėpė. Paskui pažiūrėjo, kaip geriau iš šios slėptuvės būtų pasiekti medį. Pasirinkęs patogiausią kelią, tuoj pat nubėgo ir įsikabarojo į skarotą viršūnę. Ten susirado storesnę šaką,— nes plona judėdama galėtų atkreipti kokio pasislėpusio priešo dėmesį,— ir atsisėdo. Šitaip įsitaisęs, kuo ramiausiai dairėsi aplinkui, pro pašlaitės medžių viršūnes žvelgdamas į kalno papėdėje plytinčias banguotas prerijas, čia žalias, čia smėlėtas, nusidriekusias ligi pat miglose paskendusio horizonto. Pietryčių pusėje toli toli buvo matyti dykuma ir keistos formos uolos.

Sukiršintos bitės įkyriai zujo aplinkui, bet pernelyg nepuolė žmogaus, tad jis sėdėjo nejudėdamas ir tik retkarčiais pasukdavo žvilgsnį čia į vieną, čia į kitą pusę.

Aukštai virš miško suko ratą du plėšrūnai paukščiai.

Aplink buvo tyku, ramu, medžių viršūnės nejudėjo, vadinasi, viskas gerai. Būti vienam, žinoti, kad arti nėra kito žmogaus, tai buvo vienintelis daiktas, ko šis žmogus šią vidurdienio valandą troško.

Medžio viršūnėje jis išbuvo ligi pat pavakario, sustingęs ir nekrutėdamas, tarsi pats būtų kokia šaka. Kai saulė pasislinko arčiau laidos, jis vikriai, nejudindamas šakų, nekeldamas nė mažiausio triukšmo, nulipo žemyn ir įlindo į savo slėptuvę.

Čia pirmiausia atsirišo vieną maišą, pasisėmė pusę saujos džiovintos maltos bizono mėsos ir iš lėto, pasigar-

džiuodamas ją suvalgė. Paskui iš antro maišo atsigėrė gurkšnį vandens. Tai buvo visas jo maistas šiai dienai. Daugiau jam ir nereikėjo, nes buvo pačioj jėgoj ir galėjo kurį laiką pabadauti.

Užkandęs žmogus išsitiesė valandžiukę pailsėti ir susimąstė. Šį kartą jis galvojo apie save ir savo ligšiolinį gyvenimą, nors tokios mintys jį labai retai apnikdavo. Šiandien jis susimąstė todėl, kad tikėjosi, jog šią naktį jo gyvenimas iš esmės pasikeis. Na, gal taip staiga tos permainos ir nepajus, bet svarbus posūkis, po kurio seks visa kita, turi įvykti šią naktį.

Turi!

Žmogus, dabar mąstantis apie savo gyvenimą, buvo kokių dvidešimt dvejų ar dvidešimt trejų metų. Kiek iš tikrųjų jam metų, jis nė pats gerai nežinojo, nes neturėjo gimimo liudijimo, ir nė vienas pasaulio raštininkas nebuvo pažymėjęs savo plunksna, kada šis žmogus pirmą kartą išvydo pasaulio šviesą ir pradėjo rėkti. Jis nepažinojo nei savo tėvo, nei motinos, niekada nebuvo girdėjęs, kas jie tokie buvo. Pirmas dalykas, ką prisiminė iš savo kūdikystės, tai pakirsto medžio traškėjimas. Tada jis išsigando. Paskui jau nebebijojo nei griūvančių medžių, nei savo globėjų keiksmų, nei rykščių smūgių. Dar lyg per miglą prisiminė, jog vieną kartą mėgino padėti savo globėjai, kai šią žiauriai mušė vyras. Bet iš tos pagalbos tik tiek teišėjo, kad tada abu globėjai atgręžė savo kumščius prieš jį ir vos mirtinai neužmušė. „Kvailas buvau, ir tiek",— nusprendė jis po to karto ir daugiau niekada nesistengė kam nors padėti. Jis anksti išmoko kirsti medžius, gerti degtinę, rūkyti, keiktis, šaudyti ir naudotis peiliu. Kartą dalyvavo užpuolant pašto karietą, vieną iš tų, kurios palaikė ryšį tarp vakarinės ir rytinės šio milžiniško krašto dalies. Tada jis buvo dar beveik vaikas ir pirmą kartą pamatė žmones, apsirengusius brangiais drabužiais, ir daug pinigų vienoj vienintelėj piniginėj, kurią jis mikliai pagvilbė, bendrams net nespėjus pamatyti. Su ta pinigine kaipmat dingo prerijose, nusipirko iš vieno prekiautojo gerą šautuvą ir nuo tada pradėjo savarankiškai plėšikauti. Reikšmingiausias jo laimikis buvo vienas iš raitųjų pasiuntinių, kurie nešiojo pi-

nigus ir telegramas. Šis vyrukas jojo eikliu ir ištvermingu arkliu, be to, buvo labai gerai apsiginklavęs. Tačiau jaunasis plėšikas netikėtai užklupo jį miške ir nuginklavo. Tiesa, šį kartą jam lyg ir gaila buvo belaisvio, nes tas maldavo pasigailėti, sakėsi esąs našlaitis. Žinoma, kitko ir negalėjai tikėtis, į šį pavojingą darbą buvo priimami beveik vien tik našlaičiai, nes, atsitikus nelaimei, niekas jų nepasigesdavo. Kaip tik dėl to jaunasis plėšikas ir gailėjosi savo aukos, nes ir pats buvo našlaitis. Tačiau tas gailestis truko neilgai, greitai jis įveikė savo sąžinę ir nudūrė vyruką. Tai buvo paskutinis kartas, kada jis pajuto lyg ir gailestį žmogui. Šį sykį didžioji dalis laimikio buvo vertybiniai popieriai, ir jaunasis plėšikas nežinojo, ką su jais veikti, tačiau rado ir pinigų. Bet su pinigais jis nemokėjo apsieiti, nežinojo, kad, paleidus juos į apyvartą, galima dar daugiau uždirbti. Tad trankėsi po visokiausias landynes ir smukles, lošė, gėrė, ir monetos tirpte tirpo jo rankose. Tada jis pajuto, kad gera būti turtingam, bet kartu priėjo išvadą, kad neužtenka tik tam kartui turėti pinigų, jų reikia daug, tiek, kad nepritrūktų visą gyvenimą.

Tuo metu tarp Pietų ir Šiaurės valstijų jau daug metų vyko pilietinis karas. Vyrukas stojo į kariuomenę ir tarnavo žvalgu iš pradžių vienai, paskui kitai pusei. Karas jam leido visai nesivaržant plėšikauti, bet trokštamų turtų ir čia nepavyko susikrauti.

Reikia rasti aukso! Kur nors atkampioje vietoje, kur dar nėra žengusi baltojo žmogaus koja, kur jis būtų vienintelis neišsemiamų žemės turtų šeimininkas.

Šiąnakt, kaip tik šiąnakt, turi galiausiai nusišypsoti laimė. Jis suras pasakiškus aukso išteklius, kurių dar niekas nėra aptikęs, o jeigu ir yra, tai tik ne baltasis!

Atėjo vakaras, slėptuvėn įslinko prieblanda. Žmogus pačiupinėjo savo peruką su dviem kasomis, padarytą iš vienos jo nužudytos dakotų moters skalpo, ir patenkintas nusišypsojo. Jo veidas buvo švariai nuskustas — ko jau ko, bet šito malonumo jis nenorėjo atsisakyti ir visada gramdėsi labai rūpestingai. Oda buvo įrudusi nuo saulės ir vėjo, panaši į indėno. Kojos apmautos minkštais briedžio odos mokasinais.

Arklio jis su savimi neturėjo — paleido jį dievo valiai į prerijas, norėdamas suklaidinti savo persekiotojus. Tegu sau galvoja, kad jis nebegyvas. Mat indėnų supratimu, apsieiti prerijose be arklio gali tik lavonas arba pamišėlis.

Tačiau kiekvienas, kas žinojo to vyro vardą, nieku gyvu nebūtų palaikęs jo pamišėliu. Redas arba Rudasis Džimas, arba Rudoji Lapė, arba dar visaip kaip vadinamas, dėl savo tvirtos rankos ir aštraus praktiško proto buvo gerai žinomas šiose vietose, nors turėjo tik dvidešimt dvejus ar dvidešimt trejus metus.

Kaip būtų gerai, jeigu jis galėtų šią naktį antrą kartą gimti. Pirmą kartą užgimė skurdžius. Dabar būtų turtuolis. Neišpasakytas turtuolis būtų jis šiame antrajame savo gyvenime!

Redas išlindo iš slėptuvės ir dar kartą įsilipo į medį pasidairyti. Tačiau ir vakare buvo taip pat tylu ir tuščia, kaip ir dieną.

Jis nulipo žemėn ir leidosi į žygį. Maišus su mėsa ir vandeniu paliko slėptuvėje. Nepasiėmė net šautuvo. Dabar svarbiausia, kad būtų laisvos rankos. Atsargiai, neskubėdamas, nekliudydamas nei medžių kamienų, nei šakų, nei šaknų, nei krūmų, jis slinko išvartynu ir pagaliau pasiekė mišką maždaug trim šimtais metrų aukščiau tos vietos, kur pirma buvo susitikęs lokį. Prieš leisdamasis gilyn į mišką, dar kartą nužvelgė skardį ir gerai įsiklausė.

Buvo jau visai tamsu. Tarp medžių skrajojo šikšnosparniai, ieškodami sau maisto. Daugiau nesigirdėjo jokio garso.

Šiek tiek laikydamasis kairės, žmogus pamažu kopė į kalną. Vietovė jam buvo gerai pažįstama. Paklysti pavojus negrėsė. Pasiekęs statesnį šlaitą, ėmė eiti dar atsargiau, stengdamasis, kad neliktų jokių pėdsakų, kuriuos dienos šviesoj galėtų pastebėti koks nepageidaujamas asmuo. Nors jis buvo tikras, kad arti nėra nei indėnų stovyklos, nei baltųjų medžiotojų, nei medkirčių, tačiau prerijos yra prerijos — niekada negali žinoti, kada ir iš kokios pusės užgrius koks pavojus.

Buvo jau vidurnaktis, kai Redas pasiekė uolų sieną, iškilusią kalno šlaite viršum medžių viršūnių. Aukščiau ir vėl plytėjo miškas. Redas nusimovė mokasinus ir basas, kabindamasis kojų ir rankų pirštais, pamažu ėmė rabždintis uolų siena. Laimė, kad jis buvo aukšto ūgio, ilgomis kojomis ir rankomis galėjo gerai apsigrabalioti ir pasiekti atokiau esančius iškyšulius ar įdubas.

Pagaliau pasiekė angą, kurią žinojo iš bedančio Beno pasakojimo. Pro čia jis pateks į olą. Dabar Redas nebegalvojo, kaip bus didelis ponas ir mėgausis gyvenimo malonumais, o tik žiūrėjo, kur geriau statyti koją.

Olos viduryje nebereikėjo taip slėpti savo pėdsakų. Vienintelės kliūtys čia buvo keistos uolos, kyšančios iš žemės arba nukarusios nuo lubų. Stipriau prisiliesi, ir nuluš jų viršūnės, bet šito nesunku išvengti.

Redas judėjo į priekį gana greitai ir netrukus pasiekė vietą, kur ola nuolaidžiai ėjo žemyn. Dabar iš kalno gilumos pasigirdo triukšmas. Redas suprato, kad tai šniokščia krioklys, tas pats, į kurį pavasarį vos nepateko bedantis Benas. Redas bus apdairesnis ir pasistengs, kad srovė jo nepagautų. Iš tikrųjų sunku ir patikėti, kaip tam bedančiui pasisekė išnešti sveiką kailį iš tos klastingos olos. Tik laimė, o ne protas jį išgelbėjo. Dabar tas suktas bedantis asilas atidarė Najobreroje krautuvę ir ramiai sau prekiauja. Ir ne kas kitas, o Redas patarė jam imtis šio pelningo ir nepavojingo verslo. Užtat Benas niekada daugiau nepasirodys oloje, tuo Redas buvo tikras.

Toji sritis tik jam vienam priklauso.

Pasiekęs tą vietą, kur šaltinis, veržldamasis iš dešinėje pusėje esančios atšakos, tekėjo skersai kelio ir kiek kairiau šniokšdamas krito gelmėn, Redas sustojo, atsisėdo prie pat vandens ir pasilenkęs atsigėrė gurkšnelį. Vanduo buvo skanus ir šaltas kaip ledas.

„Auksinis vanduo",— pagalvojo Redas. Šią poilsio valandėlę jis vėl įsisvajojo. Nusprendė užsirūkyti — galutinai apsiramins, gerai viską apgalvos ir pailsėjęs su naujomis jėgomis skverbsis tolyn.

Jis iškratė pypkę, vėl užsikabino ją ant kaklo ir atsikėlė.

Iš pradžių apčiupinėjo olos atšaką dešinėje, iš kur garmėjo vanduo. Rezultatai buvo nelabai džiuginantys. Pavasarį ta atšaka sruvo dar daugiau vandens negu vasarą, ir srovė per tūkstančius metų taip nugludino jos kraštus, kad ten nebuvo kur nei įsitverti, nei įsispirti.

Žmogus nė nemėgino toje vietoje kopti aukštyn. Jis perbrido upelį, kuris čia tekėjo gana sekliai, ir apčiupinėjo uolų sieną iš kitos pusės. Bet ir čia tas pats,— kiek siekė žmogaus ūgis, nebuvo jokios įdubos, jokios atramos.

— Po šimts velnių! Tai prakeikta ola! — iškošė pro dantis Redas ir trenkė kumščiu į nuzulintą uolą.

Jis nė pats nepajuto, kaip nusikeikė, bet tai buvo gana švelnūs žodžiai, žinant, kaip jis burnodavo, pratrūkus pykčiui.

Paskui vėl atsisėdo ir susimąstė.

O gal jis ne čia ieško? Bet kad bedantis Benas norėjo patekti į tą atšaką, nebuvo jokių abejonių. Tik kodėl jis čia lindo, šito tas juodaplaukis asilas, nors ir kaip bijojo Rudojo Džimo, aiškiai nepasakė, tik malė liežuviu ir visaip išsisukinėjo. Matyt, jis turėjo kokių nors tikslesnių žinių, kad toje atšakoje, prie šaltinio ar kur aukščiau, yra auksavietė, šiaipgi nebūtų rizikavęs leistis į tokį pavojingą ir iš pirmo žvilgsnio beprasmišką žygį. Šitaip viską apsvarstęs, Redas prisiminė, ką jam tada pasakojo tas apgirtęs indėnas. Jeigu tais keliais jo žodžiais ir sakinių nuotrupomis išvis galima tikėti, tai ir indėnų vadas kalbėjo kaip tik apie tą vietą. O gal Redui tik taip pasirodė, kadangi jis jau anksčiau šį tą buvo girdėjęs iš bedančio Beno. Gal tame prakeiktame kalne su gausybe olų yra daugiau tokių vietų, panašių į šią, ir jis, Redas, tik tuščiai gaišta čia laiką?

Šiaip ar taip, reikia gerai apžiūrėti šią olos atšaką, iš kur srūva vanduo.

Jis vėl atsistojo ir, išsitraukęs tomahauką, kad toliau galėtų pasiekti, dar kartą iš abiejų pusių ištyrinėjo vandens nugludintas olos sienas.

Tačiau ir šį sykį nerado nė mažiausios įdubos, nė mažiausio iškyšulio, kurio būtų galima įsitverti.

Vadinasi, šitokiu keliu ten nepateksi.

O ar iš viso įmanoma žmogui ten patekti?

Tuščiai rizikuoti jis nenorėjo — pastvers srovė ir nuneš, kaip atsitiko pavasarį Benui.

Redas dar kartą mintyse perkratė visa tai, ką jam pavyko išpešti iš pasigėrusio indėnų vado. Jis labai aiškiai viską prisiminė, įsidėmėjo kiekvieną skiemenį, kiekvieną smulkmeną. Bet indėnas kalbėjo dakotų kalba, o Redas tą kalbą mokėjo tiek, kad galėjo tik būtiniausiais klausimais susišnekėti su prerijose gyvenančiais žmonėmis, todėl tiksliai viską suprasti jam buvo neįmanoma. O gal kartais indėnas nieko konkretaus nepasakė, tad ir geriausias tos kalbos mokovas nebūtų gebėjęs ką nors tiksliau sužinoti.

O gal klastingas indėnas tyčia jį apmulkino? Gal jis anaiptol nebuvo girtas, o tik apsimetė? Gal tik norėjo išgauti, kur Redas ketina ieškoti aukso? Gal tų kojotų gauja jau seka jo pėdomis?

Prakeikimas!

Gal jam, Rudajam Džimui, ne tiek jau daug laiko liko paieškoms, kaip jis mano.

Po šimts velnių!

Monotoniškas vandens ošimas, krioklio bildėjimas šioje aidingoje oloje galėjo per trumpą laiką ir ramiausią žmogų išmušti iš pusiausvyros.

O gal, gerai pasišokėjus, galima būtų pasiekti tą vietą, kur kylanti olos atšaka susiaurėja, ten įsispirtum į olos sienas, tada vanduo gal ir nenuneštų. Iš tikrųjų gal šitaip būtų galima padaryti.

Redas įžiebė ugnį ir smilkstančios balanos šviesoje ėmė apžiūrinėti olos sienas. Ir prie šviesos jo planas atrodė įvykdomas. Kaip tik prie šviesos ir būtų lengviausia jį įvykdyti.

Todėl Redas tuoj pat, kol nesudegė balana, uždegė kitą, didesnę, įteptą derva, padėjo ją ant akmens prie seklaus upelio, kertančio pagrindinį praėjimą, ir ėmė dairytis, ar nematyti kur kokių žymių, kurias būtų palikęs bedantis Benas arba kiti žmonės, pavyzdžiui, indėnai. Tačiau žymių niekur nebuvo matyti. Tikriausiai Benas apsiėjo be ugnies arba nepaliko nuodėgulių.

Balanos šviesoje Redui pasirodė neįtikėtina, kad vanduo galėtų nunešti žmogų žemyn. Net jeigu ir pastvertų srautas, tai juk upelyje, kertančiame pagrindinį praėjimą, negilu ir galėtum ko nors įsitverti, jeigu nesi koks bejėgis kūdikis.

Šitaip įvertinęs padėtį, Redas įgavo daugiau pasitikėjimo. Vadinasi, galima mėginti, jeigu nepasiseks, tai galvos dėl to nepalydėsi. Jis iškraustė iš kišenių viską, kam galėtų pakenkti vanduo — skiltuvą, pypkę, tabaką,— ir šoko į olos atšaką.

Ir iš tikrųjų jam pavyko keliais, pečiais, rankomis ir kojomis įsispirti į urvo sienas. Šaltas kaip ledas vanduo sruvo kūnu, užpylė galvą, plakė pečius. Jis laikėsi iš visų jėgų, stengdamasis tvirčiau įsiremti keliais, kad galėtų atpalaiduoti vieną ranką ir pasispirti kiek į priekį. Gaišti nebuvo kada, nes žinojo, kad ilgai šitokioje padėtyje neišsilaikys.

Šitaip... va šitaip... na, turėtų pavykti.

Redas pakėlė dešinę ranką ir mėgino ja kur aukščiau įsitverti. Bet galinga srovė stūmė jį žemyn, nuo šalto požeminio vandens sugrubę pirštai neklausė, o grabalioti ilgai nebuvo kada, nes kiekvieną akimirką galėjai paslysti ir nuvažiuoti žemyn. Jis vėl įsispyrė dešine ranka į uolą.

Na ir še tau!

Kairysis kelis truputėlį slystelėjo — vos vos, gal porą centimetrų, bet ir to pakako. Vanduo pagriebė jį ir išsviedė iš olos atšakos. Aukštielninkas krito jis į upelį, atsitrenkė į akmenį ir ėmė kapanotis, stengdamasis ko nors įsitverti.

Tai padaryti buvo nesunku, jis užgriebė ranka uolos luitą ir šlapias šlaputėlis išropojo į krantą.

— Prakeikta ola! Velniai ją griebtų!

Dervuota balana užgeso.

Redas apsičiupinėjo kūną — sveikas, nesusižeidė, nieko nesusilaužė, neprasiskėlė pakaušio, ir galva dirba visai normaliai, tik truputį šalta ir sutrenktą nugarą skauda, bet tai menkniekis, dabar ne tas svarbu.

Mėgins dar kartą. Bet pirma užsirūkys, aprims. Kažin, žiebti balaną, ar ne? Ne, apsieis ir be jos.

Kiek atsipūtęs, atsistojo ton pačion vieton, kaip ir pirma, ir vėl liuoktelėjo į olos atšaką. Šį kartą pavyko kiek geriau — nušoko per kokią plaštaką toliau, iš visų jėgų įsispyręs į urvo sienas, tuoj pat ėmė grabalioti ranka naujos atramos. Ir štai, sulaikęs kvapą, visiškai užlietas vandens, pasivarė truputėlį į priekį. Ir dar truputėlį! Jį pagavo džiaugsmas. Vadinasi, juda į priekį!

Toliau urvas buvo siauresnis, nuolaidesnis, ir Redui nesunkiai pavyko pasivaryti dar gerą metrą. Bet dabar jis buvo visas vandeny ir negalėjo kvėpuoti, o urvas ir vėl pasidarė statesnis, jis ėjo beveik vertikaliai aukštyn, ir vanduo krito su dvigubai didesne jėga. Nežmoniškomis pastangomis Redui pavyko dar laimėti kokius trisdešimt centimetrų, bet paskui jis galutinai įstrigo. Jo pečiai nepralindo pro siaurą angą. Iš paskutiniųjų stengėsi jis išsitiesti, dar pasivaryti į priekį. Veltui.

Jam pritrūko kvapo. Vanduo plūstelėjo į burną, nosį, ir jis prarado sąmonę. Kas buvo toliau, neatsimena.

Kai atsipeikėjo, pirmiausia pajuto tik skausmą. Nieko nematė, nieko negirdėjo, nieko daugiau nejautė, vien tik skausmą visame kūne. Praėjo gerokai laiko, kol jis pagaliau susivokė esąs Rudasis Džimas.

Rudasis Džimas!

Kai tiktai suprato, kas jis toks, tuoj pat dingtelėjo ir kita mintis — vadinasi, jam atsitiko kažkokia nelaimė. Kažkokia nelaimė...

Pamėgino pajudinti pirštus. Juda. Bet kodėl jie šlapi? Reikia atsimerkti. Juk jis tiek bastėsi po miškus, medžiojo prerijose, turi gi atsimerkti. Vargais negalais pakėlė blakstienas. Galva ūžė ir skaudėjo neapsakomai.

Aplinkui buvo tamsu. Kažkas šniokštė. Jis nežinojo, ar ausyse jam spengia, ar šniokščia vanduo? Vanduo!

Kai tik prisiminė žodį „vanduo", jam iškart pasidarė aišku, kas atsitiko.

Kur jis dabar? Reikia pirmiausia išsiaiškinti, kur jis yra.

Pamėgino pajudinti rankas, kojas, pasukti galvą. Oi, kaip skauda! Skauda ne tik galvą, bet ir pečius, nugarą, strėnas, rankas, kojas. Bet kad būtų kur lūžęs kaulas,

neatrodo. Tik visas kūnas sudaužytas — vieni guzai. Et, ką jam reiškia guzai! Menka bėda.

Bet kas čia per vieta? Kurgi jis atsidūrė?

Dar apspangusiomis akimis jis išvydo neaiškią šviesą. O gal tai haliucinacijos? Matyt, galva bus sumušta daug smarkiau, negu iš pradžių atrodė. O gal tai smegenų sukrėtimas?

Šiaip ar taip, savijauta buvo gana prasta. Jam pasidarė bloga, ėmė suktis galva, ir jis vėl neteko sąmonės.

Kai antrą kartą atsipeikėjo, skausmai buvo kiek aprimę, bet jis jautėsi toks nusilpęs, kad troško tik vieno — atsigulti ir laukti mirties, nors ir žinojo, kad yra Rudasis Džimas ir jeigu pats savim nepasirūpins, tai niekas paskui nelies dėl jo ašarų. Ką ten nelies ašarų — žmonės tik džiaugsis, kad Rudasis Džimas pakratė kojas.

Pagalvojus apie tai, Redą pagavo pyktis. Ne, jiems nepavyks taip lengvai juo nusikratyti. Nepasidžiaugs jie, kad Redas iškeliavo į aną pasaulį ir jau nebereikia su juo skaitytis. Jis dar parodys, ką gali!

Toji mintis suteikė jam jėgų. Jis buvo ištroškęs, alkanas ir visas sustiręs nuo šalčio. Bet galva dabar dirbo visai aiškiai, ir jis suprato, kad ne ausyse spengia, o kažkur šalia, viršuj ar apačioj, šniokščia vanduo.

Taip, šniokščia vanduo, nėra jokios abejonės! Vanduo! Reikia tik paieškoti, kur jis.

Redas apsivertė kniūpsčias, truputėlį slystelėjo nuožulnia uola žemyn ir pasiekė dešine ranka vandenį.

Godžiai ėmė gerti.

Paskui vėl nušliaužė į šalį.

O iš kurgi ta šviesa? Ne, tai ne akių apgaulė, ne haliucinacija, tai iš tikrųjų kažkokia blausi šviesa.

Įsmeigęs akis į tą neaiškų dienos šviesos atšvaitą, lyg į kokį stebuklą, kuriuo pats dar nenorėjo tikėti, jis ėmė šiaužti palei vandenį ton pusėn.

Ir staiga kad trenks kažkoks kietas daiktas jam į nugarą. Išsigandęs Džimas stabtelėjo ir pamatė, kad aplink krinta akmenų kruša. Po velnių! Jis susigūžė, bet laimė, kiti akmenys pralėkė pro šalį.

Pamažu ir atsargiai šliaužė jis šviesos link, ir juo labiau artėjo, juo aiškiau buvo matyti toji šviesa. Tikriau-

šiai ten yra kokia anga, pro kurią galima išlįsti iš olos. Išlįsti iš olos! Tai būtų laimė!

Velnias ar geroji dvasia, laiminga žvaigždė ar dar kažkas, nuo ko priklausė jo likimas,— žodžiu, kažkas nenorėjo jo mirties, nenorėjo, kad žūtų jis, Rudasis Džimas!

Vadinasi, pasaulis dar nenori jo nusikratyti. Ir jis dar šį tą nuveiks.

Kai nušliaužė dar kokius penkis metrus, pasidarė viskas aišku: jis atsidūrė kalno kiaurymėje, kuria tekėjo požeminis upelis.

Staiga ir vėl pabiro akmenys, atnešti srovės iš kalno gilumos. Redas kaip tik laiku spėjo užsidengti rankomis galvą, ir stambus uolos luitas trenkė jam per pirštus.

O, ne taip jau čia jauku. Reikia žiūrėti, kaip greičiau išsikapstyti laukan.

Anga, pro kurią tekėjo iš kalno vanduo, buvo siaura, bet ne tokia, kaip toji ten, viršuje, kur nepavyko prasiskverbti gilyn. Jeigu tik gerai susiims, kaip nors pralįs. Pirma galva, paskui pečiai, šlaunys...

Po šimts! Ir vėl toji akmenų kruša! Bet šį kartą kliuvo jau tik kojoms. Kliuvo gana smagiai.

Išlindęs ligi pusės laukan, Redas suprato, kad dabar vakaras. Kažkoks vakaras! Iš kur jis galėjo žinoti, kiek dienų praleido kalno gilumoje — vieną, dvi, tris, o gal net keturias.

Dangus žėravo vakaro gaisais, medžių lapai mirgėjo besileidžiančios saulės spinduliuose.

Iš įpratimo Redas ėmė dairytis pėdų, tačiau pastebėjo tik vieną kitą žvėrelių paliktą žymę. Et, šitos jam nepavojingos.

Jis dar kartą atsigėrė ir, įsikibdamas į akmenis, atsargiai nušliaužė į krūmus. Ten atsigulė ir tik dabar pastebėjo, kad iš jo belikę vien kaulai ir oda. Na, nieko — svarbiausia, kad gyvas.

Redas apsigrabaliojo ir susirado maišelį su džiovinta mėsa. Tiesa, maišelis buvo peršlapęs ir iš mėsos pasidariusi košė, bet jis pasikabino jos ir skaniai užvalgė. Paskui nusprendė pamiegoti — juk, norint imtis naujų žygių, pirma reikia gerai pailsėti.

Švintant pabudo baisiausiai sušalęs, mat buvo visas šlapias, ir ėmė nekantriai laukti, kada patekėjusi saulė sušildys savo spinduliais. Užvalgė sudrėkusios mėsos, pasigavo pro šalį bėgantį driežą, sudorojo jį ir visą laiką nenuleido akių nuo šaltinio. Sprendžiant iš įvairiausios formos akmenų, gulinčių aplinkui, buvo aišku, kad ir iš kalno retkarčiais pasipila akmenų kruša. Šis atradimas paskatino Džimą atidžiau apžiūrėti kiekvieną akmenį.

Deja, aukso ten nebuvo nė kruopelytės.

Vadinasi, niekuo tas upelis neypatingas, ir ta ola kaip ir visos kitos, nėra ko gaišti čia laiko, verčiau grįš į slėptuvę, kur paliko šautuvą ir maisto atsargas. Reikia manyti, kad niekas ten jų dar neaptiko.

Ne, trečią kartą nebemėgins prasiskverbti į tą žmogui neprieinamą atšaką. Jeigu bent turėtų kokį įnagį ar pasikviestų į pagalbą kokį bendrą, tada gal kas nors ir išeitų. Bet ne, kviestis jis nieko nesikvies. Geriau eis į slėptuvę ir iš ten apžiūrės, ar nėra kitos angos, pro kurią būtų galima patekti į tą prakeiktą olą. Juk jam nėra ko skubėti, verčiau palauks ir pats vienas viską sutvarkys. Ir jeigu ras aukso, tai nereikės jo su niekuo dalintis.

Linkstančiais keliais Rudasis Džimas nusliūkino per mišką, ėjo labai iš lėto, labai atsargiai, ir dabar stengdamasis nepalikti nė mažiausio pėdsako.

Kai pasiekė audros nusiaubtą miško plotą, buvo jau po vidurdienio. Pamatęs saulėkaitoje plytintį išvartyną, lengviau atsikvėpė ir atsisėdo pailsėti. Įsitikinęs, kad ir čia niekur nematyti žmogaus pėdsakų, prasibrovė pro suvirtusių medžių raizgyną ir susirado savo slėptuvę. Ji buvo niekieno nepaliesta.

Jeigu taip, tai viskas gerai.

Redas šiek tiek užkando ir atsigulęs išmiegojo ligi kitos dienos ryto. Prabudo gerokai atsigavęs ir pailsėjęs.

Paskui įsilipo į medį ir, atsistojęs ant stipresnės šakos, ėmė dairytis po išvartyną, mišką ir plačias prerijas. Tačiau aplinkui nebuvo nė gyvos dvasios — visur tylu, ramu.

Rudasis Džimas nusprendė ligi vakaro dar kai ką nuveikti. Jis išpylė iš maišo vandenį, nes dabar nesunku

buvo prisipilti šviežio, pasiėmė džiovintos mėsos atsargas, šautuvą, šovinius ir, panaikinęs visus savo stovyklos pėdsakus, leidosi į mišką, prie tos viršuje slypinčios angos, pro kurią jis pavasarį išlindo kartu su oloje netikėtai sutiktu bedančiu Benu. Tada juodu kalbėjosi nelabai draugiškai, nes Rudasis Džimas nemėgo, kad kas maišytųsi jam po kojų, bet vis dėlto dovanojo Benui gyvybę. Iš to nugeibėlio pasakojimo jis žinojo, kad eidamas šia olos atšaka, gali pasiekti požeminį krioklį, kuris pavasarį pridarė tiek bėdos Benui, o prieš kelias dienas jam pačiam. Vadinasi, čia lįsti nėra prasmės. Ne geresnė ir antroji atšaka, kurios anga yra kiek atokiau miške, nes, pasak Beno, kalno gilumoj ji susijungia su pirmąja šiek tiek aukščiau pavojingojo krioklio.

Taigi tuo keliu toli nenueisi. Bet jeigu ta prakeikta, dievo užmiršta ola turi dvi atšakas, tai kodėl ji negalėtų turėti trečios ar ketvirtos? Rudasis Džimas vėl užsitraukė peruką ir pasileido jų ieškoti.

Ligi pat vakaro vaikščiojo jis po mišką, tačiau neaptiko nieko, kas būtų atkreipę jo dėmesį. Tiesa, pietiniame kalno šlaite dar buvo žymu, kur stovėjo indėnų kaimelis, bet tas Redo dabar nedomino. Jis žinojo, kad Oglalos genties medžiotojų grupė, vadinama Lokės gimine, čia peržiemojusi, pavasarį išsikraustė į pietus prie Arklių upelio. Tai buvo kaip tik tomis dienomis, kai Rudasis Džimas netikėtai sutiko oloje Beną. Šitų indėnų Redas dabar nebijojo. Jis netikėjo, kad Lokės giminė, nesulaukusi rudens, kada kaip tik prasideda didžiosios bizonų medžioklės, paliktų dabartinę stovyklą prie Arklių upelio ir su moterimis ir vaikais grįžtų į senąją buveinę. Čia gali atsibastyti nebent kitos dakotų giminės, nes Juoduosiuose kalnuose nuo seno medžioja šios genties žmonės ir baltajam čia visada reikia būti budriam.

Todėl Redas ir toliau labai žiūrėjo atsargumo. Kai atėjo vakaras, jis įsilipo į aukštą medį netoli buvusios indėnų stovyklos ir dar kartą apžvelgė mišką ir prerijas, kurios vis labiau ir labiau atrodė tik jam vienam priklausančios.

Taip praėjo ta diena, o paskui ir kitos. Redas vaikščiojo po miškus, slapstėsi, ieškojo, bet vis nieko negalėjo

rasti. Jis net medžioti bijojo, kad neatkreiptų kieno nors dėmesio, maitinosi savo menkom atsargom ir tais gyviais, kuriuos pasisekdavo patylom sugauti. Vieni iš tokių buvo žuvys upelyje, kuris tryško iš kalno gelmių ir sruveno pietiniu kalno šlaitu žemyn. Po kelių savaičių jam pagaliau pavyko susižvejoti upėtakį. Jis suvalgė jį žalią ir po tokių sočių pusryčių vėl pajuto pasitenkinimą, kokio jau seniai nebuvo patyręs. Mat visą laiką gyveno baimėje, kad tik per tuos savo bergždžius ieškojimus neišeitų iš proto. Juk ne juokas ištisas dienas nuo ryto ligi vakaro sekti kiekvieną savo žingsnį ir judesį, galvoti vis tą patį: auksas, ola, vanduo, indėnai, kiekvieną rytą pabusti su nauja viltimi, o vakare su dar didesniu nusivylimu prisipažinti nieko nelaimėjus. Šitoks gyvenimas ir tvirčiausią žmogų gali palaužti.

Ir štai dabar, sočiai pavalgęs, Redas nusprendė valandėlę pailsėti. Galbūt, atgavęs jėgas ir gerai viską apgalvojęs, daugiau nuveiks, negu taip karštligiškai blaškydamasis. Jis nusileido prie upelio, kuris lyg juosta vingiavo kalno papėde, ir patraukė akmenuota pakrante. Einant per akmenis, nereikėjo bijoti, kad liks pėdsakai, ir Redas iškart pajuto širdyje palengvėjimą.

Diena buvo graži.

Jis atsisėdo po medžiais ir susimąstė, markstydamasis prieš saulę, kurios spinduliai skverbėsi pro lapus.

Vadinasi, bedantis Benas žinojo, kad šio kalno olose yra aukso. Tik kas jam tai pasakė,— neprisipažino. Ir jis pats, prisiklausęs gandų, kad Juodųjų kalnų šakotose olose galima rasti aukso; pavasarį atsibastė čionai, norėdamas išmėginti savo laimę. Tačiau nei jis, nei Benas tada nieko nepešė. Prigrasinęs Beną ir įsitikinęs, kad tas daugiau nekels čia kojos, Redas nusidangino į stovyklą, kur gyveno naujojo geležinkelio statytojai. Ten jis vėl išgirdo, kad Juoduosiuose kalnuose esą aukso ir kad apie jį žiną Lokės giminės indėnai. Kažkas net matęs juos turint nepaprastai didelį aukso grynuolį. Nors Rudasis Džimas labai niekino indėnus ir laikė juos tik kliūtimi baltiesiems medžiotojams, jis susirado Lokės giminę, gudrumu nugirdė vadą ir išgavo iš jo kai kurių žinių. Tačiau, kaip paaiškėjo, jos nedaug ko buvo vertos. O gal kartais rau-

donodis nebuvo toks girtas ir tik apgaudinėjo Džimą. Abejonės, ir vėl abejonės. Sunku suprasti tuos indėnus. Žodžiu, viskas išėjo ne taip, kaip jis tikėjosi. Po perkūnais! Redas išliejo visus keiksmus, kokių tik buvo išmokęs per savo plėšikišką gyvenimą, ir vėl susimąstė.

Ką jam dabar veikti? Ieškoti ir toliau? Betgi tai beprasmiškas darbas. O gal dar kartą aplankyti Lokės giminę ir pamėginti vėl prisigretinti prie jų vado, kuris, šiaip ar taip, atrodo, šį tą žino. Turbūt be reikalo jis, išgirdęs vieną kitą užuominą, spruko iš vado palapinės. Manė, kad jau ir taip viskas aišku, bet pasirodo, toli gražu ne. Be to, tada jam kilo įtarimas, kad kažkas slankioja aplink palapinę ir jį seka. Todėl pabūgo, kad indėnai nepagriebtų jo už pakarpos, ir, nieko nelaukdamas, dar tą pačią naktį paliko Lokės giminės palapines. Ech, niekada nereikia per daug skubėti ir gąsčioti. Štai ir liko dabar kvailio vietoj.

Na, gana! Reikia ko nors griebtis ir ištaisyti savo klaidą. Lokės giminės indėnai turi aukso grynuolį, didumo sulig riešutu! Po perkūnais! O jis, Rudasis Džimas, vargsta čia, nežinodamas dorai, kur slypi to aukso telkinys.

Šitaip sėdėjo jis ir galvojo, nepatenkintas savimi ir savo likimu. Ir staiga pamatė upėje gražią smėlėtą vietą. „Būtų gerai čia išsimaudyti",— pagalvojo. Bet tuoj pat pabūgo tos minties. Juk maudydamasis turėtų nusikabinti šautuvą, pasidėti šovinius — likti beginklis. Ne, toks malonumas ne jam. Bet smėlėta vieta iš tiesų puiki. Sutrintas žvirgždas žiba po vandeniu visokiausiomis spalvomis. Tokiose vietose Kalifornijoje prie Sakramento upės žmonės sijoja smėlį, ieškodami aukso grūdelių.

Rudasis Džimas atsistojo ir akmenuotu krantu atsargiai nulipo prie tos smėlėtos vietos. Pats save kvailindamas ir netikėdamas, kad čia galėtų ko būti, jis vis dėlto pasilenkė ir ėmė žarstyti smėlį rankomis. Jautė, kaip plazda krūtinėje širdis, kaip kraujas muša į smilkinius, bet nenorėjo to prisipažinti. Smėlis pamažu tekėjo tarp pirštų. Redas negalėjo akių nuo jo atitraukti.

Ir staiga!..

Rudasis Džimas iš nustebimo net atsisėdo ant vandens nugludinto uolos luito, šalia kurio buvo prinešta to

gražaus smėlio. Jis įsmeigė akis į delną ir pamatė tarp pirštų mažytį aukso grūdelį. Mažytį aukso grūdelį, dulkelę iš gryno aukso! Žiūrėjo į jį ir negalėjo atsižiūrėti. Ta aukso kruopelė traukė jo žvilgsnį kaip magnetas geležį. Kiek taip prasėdėjo, sustingęs, nejudėdamas, nė pats nežinojo.

Pagaliau įsidėjo aukso grūdelį į kišenę ant krūtinės. Auksas! Dabar jau aišku, kad ir čia jo galima rasti, ne tik šiaurinėje kalno pusėje, apie kurią sklido tiek visokiausių kalbų. Jis, Rudasis Džimas, surado aukso ir dabar pradės naują gyvenimą. Prieš akis tuoj pat iškilo gražiausios ateities perspektyvos, jis užsimerkė ir pasidavė svajonių liūliuojamas.

Bet staiga kažkoks garsas pasiekė jo ausis. Redas tuoj sukluso ir pramerkė akis. Nėra abejonės — kažkur toli prerijose sužvengė arklys, tik neaišku: laukinis, ar prijaukintas, indėno ar baltojo raitelio. Visa laimė, kad Redas pasiėmė su savimi šautuvą ir maisto atsargas, nepaliko jų savo slėptuvėje. Dabar jis buvo nuo nieko nepriklausomas, galėjo bet kur pasislėpti.

Labai atsargiai jis pasitraukė nuo upelio ir nuslinko per mišką prie šakoto aukšto medžio, iš kurio buvo gerai matyti prerijos. Vikriai įsikabarojo į viršų ir pasislėpė šakose.

Po šimts perkūnų!

Toli toli šiaurės pusėje jis pamatė būrį indėnų. Iš tolo jie atrodė mažyčiai kaip skruzdėlės, bet jau buvo galima juos suskaičiuoti: keturiasdešimt vyrų ir apie šešiasdešimt moterų su vaikais — visi raiti. Netrukus Redas pastebėjo tarp jų penkis vyrus, pasipuošusius galvas erelio plunksnomis. Šitiek daug pasižymėjusių karių ir vadų tokiame nedideliame būryje! Tikriausiai tai dakotai. Bet kurgi juos velnias neša?

Redas visą laiką neišleido iš akių savo nekenčiamų priešų. Jeigu jo žvilgsnis būtų turėjęs naikinančios galios, jis būtų visus juos nušlavęs nuo žemės paviršiaus. Tačiau kad ir kaip aukso ieškotojas jų nekentė, vis tiek nieko negalėjo jiems padaryti. Keturi raiteliai nulipo nuo arklių, atsiskyrė nuo būrio ir dingo aukštoje žolėje. Re-

das neabejojo, kad tai žvalgai, pasiųsti apžiūrėti mišką, kol jo dar nepasiekė visas būrys.

„Na ir šniukštinėkite, išpūtę akis ir ištempę ausis, kiek tik jums patinka. Priešo, vardu Rudasis Džimas, vis tiek nesurasite!"— galvojo sau Redas, ramiai sėdėdamas medyje.

Po kiek laiko jis pastebėjo jauną indėną, slenkantį palei upę. Jo plaukai buvo perskirti sklastymu ir supinti į kasas, rankoje jis laikė akmeninę kuoką, kokias paprastai turi dakotai. Indėno veidas buvo neišdažytas. Vadinasi, jis nenusiteikęs kariauti, vadas jį tik dėl visa ko pasiuntė ištirti vietovę.

Jaunasis žvalgas pradingo.

Indėnų būrys sulėtino žingsnį, bet pamažu artėjo prie miško. Džimas nepastebėjo, ar žvalgai sugrįžo į būrį, ar ne. Tačiau iš indėnų elgesio spėjo, kad jie gavo kažkokią gerą žinią. Būrys vėl pasileido šuoliais ir tuoj pasiekė mišką. Tikriausiai jie jojo į aikštelę, kur pavasarį stovėjo Lokės giminės palapinės.

Dabar Redas aiškiai pamatė indėną, jojantį būrio priekyje, ir pažino, kad tai Sėdintis Jautis arba Tatanka Jotanka, kaip jį vadina dakotai. Na še tau! Tik jo čia ir trūko! Dabar tai jau po viskam.

Redas sėdėjo medyje ir klausėsi menkiausio garso. Indėnai dingo iš akių, tyloje buvo girdėti, kaip trakši tolumoj po arklių kojomis sausos šakos. Pagaliau viskas nurimo, ir Redas pamatė pro medžių viršūnes kylančius iš palapinių dūmus. Vadinasi, jis teisingai spėjo — indėnai apsistojo buvusioje Lokės giminės stovykloje.

Na, jeigu jau dakotai ir dar vienas iš žymiausių jų vadų įsikūrė netoli olos, tai Rudajam Džimui reikia iš čia dingti. Reikia sprukti, ir kaip tyčia tą dieną, kada jis aptiko aukso krislelį.

Kad juos kur galas, tuos prakeiktus indėnus!

Na gerai, jis pasitrauks, bet po kiek laiko grįš atgal — prisiekia savo rudais plaukais, ant kurių nešioja juodą peruką.

Atėjus nakčiai, Redas išlipo iš medžio ir pasileido į šiaurę, stengdamasis kuo toliau pabėgti nuo indėnų. Kelyje visą laiką buvo labai atsargus — jeigu tik sutiks in-

dėnų žvalgą, reikės sumėtyti pėdas, kad tas negalėtų jo pasekti. Bet staiga jis sutiko tai, ko mažiausiai tikėjosi.

Pasiekęs seną miško aikštelę, vėl prižėlusią jaunuolynų ir krūmokšnių, Redas suabejojo, ar skverbtis tiesiai per brūzgynus, ar mėginti juos apeiti. Pagaliau nusprendė eiti tiesiai, nes žemė čia akmenuota ir nereikės taip saugotis, kad neliktų pėdų,— o gal ne taip jau sunku bus brautis pro krūmus, kaip iš pradžių atrodė. Jis atsigulė ir ėmė šliaužti pažeme, stengdamasis nesujudinti šakų, šmėkšančių žvaigždėto dangaus fone. Staiga tik žiūri,— kairėje pusėje dunkso kažkoks neaiškus daiktas. Nespėjo jis dar gerai susigaudyti, kas čia galėtų būti, o tas daiktas jau ėmė judėti, voliotis kaip apverstas ežys, stengdamasis atsistoti ir pabėgti. Žinoma, tas daiktas buvo daug didesnis už ežį. Redas kaip koks šuo ėmė uostinėti orą. Uoslę jis turėjo gerą ir greit suprato, kad vėl susitiko lokį. Tuo metu lokys atsikėlė ir šoko bėgti. Redas vos nenusikvatojo, pamatęs antrą kartą sprunkantį gauruotą smaližių, bet pabūgo, kad kas neišgirstų jo juoko, be to, ir pats jautėsi esąs panašus į tą rudą grobišių, naktį iš baimės dumiantį per mišką. Lokį nuo medaus nuvijo bitės, o jį štai veja nuo aukso indėnai.

Taip, ir Redui reikia bėgti!

Jis padarys didelį lankstą ir pasieks Najobrerą — pasižiūrės, kaip ten sekasi prekiauti bedančiui Benui, ir pasiteiraus, kas naujo girdėti prerijose ir Uoliniuose kalnuose.

Po kelių dienų, jau pusiau apėjęs kalnų masyvą, Redas sugalvojo, kad dabar jam būtų ne pro šalį vėl įsitaisyti arklį. Ne vien dėl to, kad lengviau ir greičiau galėtų įveikti likusį kelią, bet ir dėl to, kad prerijose žmogus be arklio — tik pasigailėtinas arba įtartinas padaras. O Redas turi pasirodyti Najobreroje kaip stiprus ir solidus žmogus — tik taip jis galės pasiekti savo tikslą.

Netrukus jam pasitaikė gera proga. Šiaurinėje Juodųjų kalnų dalyje jis aptiko kelių medžiotojų pėdsakus, pasekė juos ir naktį pavogė vieną arklį. Arklys buvo ne kažin koks, bet kol kas vis geriau negu nieko. Po tokio ilgo bastymosi pėsčiomis dabar jis jautė tikrą malonumą vėl lėkti šuoliais per prerijas. Rūpintis pėdomis dabar

nereikėjo. Medžiotojai jo nepasivys, nes jis joja ant geriausio jų arklio, o rytinėje Juodųjų kalnų pusėje susitikti dakotus vienam žmogui buvo nepavojinga, ypač kad jis, Redas, mokėjo dakotų kalbą ir galėjo jiems įrodyti savo taikingus tikslus.

Kelyje buvo daug pėdų, rodančių, kad čia dažnai jodinėja dakotai, bet jis nesutiko nei indėnų, nei baltųjų — ramiai artėjo prie plikų smėlėtų kalvų, tarp kurių tekėjo Najobreros vandenys. Mat tą vietą, kur, jo manymu, turėjo gyventi Benas, norėjo pasiekti ne iš vakarų, bet iš žiemryčių, kad Benas neįtartų jį buvus Juoduosiuose kalnuose.

Redas nusileido į slėnį tarp dviejų kalvų. Juo arčiau jis jojo prie upės, juo daugiau pasitaikydavo visokiausių pėdų. Matyt, dabar čia buvo gyvas judėjimas. Žinoma, žodis „gyvas" prerijose galėjo būti vartojamas tik labai sąlyginai. Pėdos čia ėjo ir į vieną, ir į kitą pusę, pasitaikydavo net jaučių traukiamų furgonų vėžių. Matyt, bedančiui Benui gerai sekėsi verslas, per tuos kelis mėnesius jo krautuvė plačiai išgarsėjo.

Redas neskubėjo.

Šitiek žmonių čia negalėtų sukinėtis be dakotų pritarimo. Matyt, Benas kažkokiu būdu mokėjo jiems įsiteikti, gal tiekia jiems ginklus: tomahaukus, peilius su plieno geležtėmis, senus šautuvus. Be abejo, tas taikos susitarimas galioja ir tokiam nekaltai jojančiam vargšui, kaip Redas.

Kalvos, tarp kurių jis jojo, prasiskyrė, prieš akis atsivėrė pievos, nuolaidžiai einančios upės link. Buvo pats vidurvasaris, ir vanduo, pavasarį skalaujantis kalvų papėdes, dabar tekėjo keliomis nedidelėmis atšakomis, atskirtomis viena nuo kitos plačių seklumų.

Redas brido per upę ir dairėsi, kas dedasi kitame krante.

Pasirodo, Benas visai neblogas verteiva! Redas jau iš tolo pastebėjo tą juodaplaukį, įsakmiai besisukinėjantį būrelyje tvirtų vyrų. Pietiniame krante, netoli upės vagos, kuri dabar buvo išdžiūvusi, bet pavasarį, be abejo, prisipildydavo vandens, stovėjo kelios palapinės, tarp jų gulėjo rąstai, iš dalies jau aptašyti, ir baltavo pradėtas

statyti namas. Redo ausį pasiekė kirvio smūgiai, trumpi šūksniai ir nepatenkintų darbininkų keiksmai. Į pietvakarius kylančių plikų smėlio kalvų papėdėje buvo apsistoję indėnai: keli siu genties dakotai, o šalia jų ir vienas kitas dar laisvai gyvenantis šajenas. Iš jų išvaizdos galima buvo spręsti, kad jie jau nebepriklauso savo gentims, yra atskilę nuo jų. Redas iš tolo matė, kokie jie murzini, apsileidę ir prasigėrę. Degtine juos, matyt, aprūpindavo Benas. Už ką jis indėnus girdydavo, sunku buvo iš karto suprasti, nes jokių prekių aplinkui nebuvo matyti. Greičiausiai jos buvo paslėptos palapinėse.

Redas nusprendė ir dabar laikytis išdidžiai. Šitoks vaidmuo jam geriausiai sekėsi. Mat atitiko charakterį.

Perbridęs upę, jis tuoj pasuko prie Beno.

— Sveikas gyvas, senas bedanti landūne!

Benas išsitraukė iš burnos pypkę ir nusispjovė.

— A, tai tu, klaidžiojantis bandite! Nutarei aplankyti seną draugą?

— Žiūriu, kad tas mano draugas visai neblogai įsikūręs. O ar ne aš tau patariau imtis šio verslo? Ir ką pasakysi? Gerai patariau! Ką tu už tai man duosi?

— Būtų geriau, jeigu žinočiau, kad tu bastaisi kažkur Kanadoj. Bet jeigu jau atsiradai čia, tai galim išgerti.

— Pradžiai tegu bus taip. Sutinku!

Redas nulipo nuo arklio, pavedė jį truputį toliau nuo kitų arklių, kur vešlesnė žolė, ir pririšo. Paskui vėl sugrįžo pas Beną, žvilgčiodamas į statomą namą, kurio stiprios sienos jau buvo įpusėtos ręsti.

— Po velnių, Benai, iš kur tu gavai tokių storų rąstų?

— Iš dangaus nukrito.

— Matyt. Ir vyrukų šaunių prisigraibęs.

— Be jų neis darbas.

— Sielininkai ar medkirčiai?

— Taip, sielininkai ir medkirčiai.

— Eime, duosi keletą šovinių mano šautuvui. Jeigu tu geras verslininkas, turėtum neišbaigti šito kalibro atsargų.

Benas metė žvilgsnį į Redo šautuvą.

— Šitokio kalibro aš neturiu.

Redas piktai atvėpė lūpą.

— Benai, sakau tau, neaušink be reikalo savo bedantės burnos. Duok, ko prašau. Nenorėk įsigyti priešą. Čia, pasienyje, tai labai nemalonus daiktas.

Benas kažką sumurmėjo, bet pakluso.

— Na gerai. Eime!

Abu įėjo į palapinę. Čia stovėjo viena ant kitos sukrautos kelios dėžės.

— Kaip tu ten pasakei? Įsigyti priešą? — nelinksmai paklausė Benas, kai juodu atsisėdo.— Dovanai aš nieko nedaliju.

— Mano draugystė brangiai kainuoja, mielasis, bet jeigu aš tapčiau tavo priešu, tas kainuotų tau dar brangiau. Na, duok greičiau, ko prašau! Tai paskutinis mano žodis. Jeigu nesutinki, aš galiu ir išeiti.

— Na, nepyk, nepyk. Tie keli šoviniai man buvę nebuvę. Aš tik iš principo...

— Aš tau parodysiu principą, lupike. Tu man atsilyginsi už tą gerą patarimą, kurio dėka pasidarei turtingas. Kad ir kaip brangiai tai kainuotų, tau vis tiek bus pigu, nes tu esi ir būsi bedantis asilas, kuris nieko neišmano apie didžius dalykus. Taigi šiandien ir visada aš gausiu iš tavęs visko, ko reikia man, paprastam prerijų medžiotojui, o už tai tu gali iš manęs kai ko tikėtis. Šiandien man reikia šovinių, rytoj arklio, poryt gal naujo šautuvo, gero peilio, o naujų žinių — visą laiką.

— Na ir gražiai prišnekėjai. O ko gi aš galiu iš tavęs tikėtis? Gal tu nori padėti man statytis namą?

— Klausyk, Benai, jeigu tau pasimaišė protas, tai tave reikia uždaryti arba nušauti. Tu gali iš manęs tikėtis štai ko: galo aš tau ir tavo bendrams nepadarysiu, visų arklių neatimsiu, neišduosiu jūsų kitiems banditams, ir retkarčiais gausi tu iš manęs vieną kitą gerą patarimą. Supratai? O dabar šen greičiau šovinius, kol man dar nepritrūko kantrybės.

Benas klusniai įvykdė Redo reikalavimą.

— Na štai ir viskas. Ko turi užvalgyti?

— Meškėno mėsos.

— Gerai. Duok šen.

Benas skubiai patiekė valgyti, ir Redas kirto, net apsilaižydamas. Pasisotinęs užsidegė pypkę. Benas norėjo išbėgti iš palapinės pasižiūrėti, kaip eina darbas.

— Palauk, palauk, mielasis! Pabūk dar valandėlę su savo retu svečiu Ruduoju Džimu.

— Še tau, ko dar trūksta?

— Naujienų, naujienų, bičiuli. Ką kalba tavo indėnai, kuriuos tu girdai prasčiausia degtine, kokia tik kada yra dvokusi tarp prerijų ir Uolinių kalnų?

— Na ką tu, tai puikus gėrimas! Man rodos, tavo uoslė kiek šlubuoja. O indėnai — ką gi jie pasakos? Jie patys nieko nežino. Šiuo metu visame krašte taika ir ramybė.

— Ir tai viskas?

— Aš žinau, kas tau rūpi, rudasis bandite. Bet jeigu aš būčiau ką girdėjęs apie auksą, būčiau ir pats seniai pasirūpinęs.

— Jeigu tai būtų taip paprasta.

— Kaip tik dėl to, kad tai ne taip paprasta, ir tu nieko ten neradai.

— Apie kitus žmones tu daugiau žinai, negu jie patys apie save. O kas tau sakė, kad aš nieko neradau?

— Iš tavo elgesio matyti.

— Šit kaip. Na, gerai. O ar tu nieko negirdėjai apie Sėdintį Jautį?

— Apie tą raudonodį burtininką? Ne, nieko ypatingo. Nors. . .— Benas užsikirto ir nurijo seilę.

— Ką tu norėjai pasakyti?

— Eime, man reikia pažiūrėti, kaip eina namo statyba!

Redas kiek pagalvojo, bet paskui sutiko. Reikia būti truputį lankstesniam.

Benas su Džimu pamažu nuėjo prie statybos, kur dirbo du žmonės. Redas ėmė apžiūrinėti būsimą namą — galingą stačiakampį su durimis į rytų pusę ir šaudymo angomis vietoj langų. Prie užpakalinės sienos, atrodo, buvo numatytas dar nedidelis priestatas.

— Neblogai, mielasis Benai. Bet iš kur tu gausi vandens, jei raudonodžiai apsups tave ir ims šaudyti degančiomis strėlėmis?

— Pačiame name galima išsikasti šulinį.

— Gerai sugalvota. Na, bet dar truputį patobulink savo statinį ir pamąstyk, ar nevertėtų pasidaryti slaptą išėjimą į upę!

Benas sukluso.

— Slaptą išėjimą? Kam? Juk dabar taika? O aš plačiai žinomas prekiautojas!

— Matau, matau! Kas davė pinigų?

— O kas tau darbo?

— Tik šiaip sau paklausiau. Man jų nereikia. Paskui tik pasidarai priklausomas. Bet jeigu tu taip ramiai galvoji apie taiką, tai labai klysti.

— Kodėl? — sunerimo Benas.— Ar tu ką girdėjai?

— Lauksiu aš mat, kol kas pasakys. Pačiam reikia galvoti, senas asile, iš anksto viską numatyti.

— Tai kad, rodos, nėra dėl ko šaudyti!

— Negi tu manai, kad dakotai visą laiką ir turės tas žemes, kur dabar medžioja bizonus?

— Man tas nė kiek nerūpi.

— Turi rūpėti. Ir dar kaip turi rūpėti. Kai dakotus galutinai prispaus bėda, jie pasidarys kaip pasiutę — pamatysi.

— Na, bet... Na taip... Bet tas bus ne taip greitai, per tą laiką aš spėsiu iš čia pasitraukti. Gal pasiseks dar kiek pakelti kainas. Kviečius reikia pjauti, kai jie prinokę, nelaukti, kol nubyrės. Eime, truputį pasėdėsime palapinėje.

— Kaip nori! — Redas širdyje šypsojosi.

Kai juodu susėdo palapinėje, Benas tiesiai paklausė:

— Ar negalėtum man paskolinti pinigų?

— Aš? Tau? Kokiam reikalui?

— Kol dar neprasidėjo karas. Jeigu aš dabar prisipirksiu prekių, paskui galėsiu smarkiai uždirbti. Juk per karą dakotai gerai mokės už ginklus.

— Mat koks spekuliantas. Geriau kreipkis į Bakeriką.

— O kas jis per vienas?

— Toks žmogus Meksikoje. Bet tu jo nesurasi. Nėr ko apie tai ir kalbėti. Iš manęs pinigų tu negausi, mielasis, bet patarimų, gerų patarimų, galiu tau duoti.

— Žodžiai! Vien tik žodžiai! Gaila. Na ir sukčius!

— Protingas sukčius, bedanti tu! O ar neteko tau matyti čia tokio kvailio, kuris kartu su vienu šajenu jodinėja po prerijas, piešdamas vadų paveikslus?

— Kvaišio Moriso?

— Taip. Tu jį pažįsti? Jis buvo pas tave ir ramiausiai išjojo toliau?

— Jis gerai užmokėjo.

— Užmokėjo! Būtum tu jį gerai papurtęs, turėtum dabar užtektinai pinigų.

— Ar tik tu nemanai...

— Aš nieko nemanau, aš tik taip sakau.

— Bet juk tai pavojinga.

— Man — ne.

— Tau... betgi kalbame apie mane.

— Na, užteks burną aušinti, juk pono dailininko su storu pinigų kapšu vis tiek čia nebėra. Kas daugiau naujo?

— Girdėjau vieną istoriją!

— Kokią?

— Nežinau, ar tai teisybė, ar tik paskalos. Sako, dakotų gentyje yra giminė, turinti aukso, o jų vadas žinąs, kur slypi milžiniški lobiai!

Redas sukluso.

— Kas tai per vadas?

— Bet juk tai niekų kalbos, ir aš neįsidėmėjau jo vardo. Sako, giminė jį ištrėmusi, nes jis girtas išplepėjęs kažkokias paslaptis. Į tremtį kartu išėjęs ir sūnus.

— Bet juk berniukui tik dvylika metų.

— Ką? Dvylika metų? Tai tu jį pažįsti, bandite?

Kaipgi jis čia prasitarė! Redas negalėjo sau dovanoti. Nereikia, kad Benas žinotų apie jo lankymąsi indėnų stovykloje.

— Ne, nepažįstu! — sumelavo.— Bet tokios kalbos sklinda visose stovyklose.

— Tai ko tu mane tardai? Gal tie abu indėnai pas tave buvo pasirodę?

— Ką jie pas mane veiks?

— Tremtiniams paprastai reikia ginklų.

— Teisybė.

— Jeigu jie pasirodytų...

— Norėtum su jais pasimatyti?

— Susipažinti!

— Pasimatyti! Tu gi juos pažįsti.

— Kvailys. Jeigu pažinčiau, tai kuriam galui tave klausinėčiau.

— Gal kaip tik dėl to ir įdomu.

— Tai jau ne. Įsidėmėk, aš visada kalbu tik teisybę!

— Taip ir patikėsiu, senas plėšike. Na, verčiau imk tabokos.

— Gerai.

Taip pokalbis apie indėnus ir baigėsi. Juodu ėmė šnekėtis apie šį ir apie tą.

Atėjus vakarui, Redas nuėjo gulti prie savo arklio. Naujienos, kurias papasakojo Benas, labai jį sudomino. Jeigu minėtą vadą paniekino ir ištrėmė giminė, kad jis pasigėręs kažką išplepėjo, vadinasi, galima bus dar kartą prie jo prisigretinti. Juk indėnas, atstumtas laisvai gyvenančios giminės, yra pats nelaimingiausias žmogus pasaulyje, nes laisvai gyvenantys indėnai yra taip glaudžiai susiję tarpusavyje, kad baltajam žmogui sunku tai ir įsivaizduoti.

Redas miegojo tik kelias valandas, pabudo dar su tamsa ir išjojo, net neatsisveikinęs su Benu. Jojo jis į pietvakarius — norėjo kuo greičiau pasiekti stovyklą, kur buvo apsistoję darbininkai, tiesiantys geležinkelį. Gal ten išgirs tikslesnių žinių, kur dabar galėtų būti tremtinys, kurį surasti Redas buvo tvirtai nusprendęs. Visa ta istorija, taip tragiškai pasibaigusi vadui, vyko tarp Šiaurės ir Pietų Plato prie Arklių upelio. Tai Redas tiksliai žinojo.

Kaip gerai, kad jis tada tuoj pat spruko iš vado palapinės! Iš to, ką dabar papasakojo Benas, galima buvo suprasti, kad tada tikrai kažkas jį sekė. Šiaipgi kas būtų galėjęs apkaltinti vadą?

Redas paleido arklį šuoliais. Sprendžiant iš kai kurių augalų išdžiūvusiose prerijose ir iš saulės padėties, buvo matyti, kad vasara jau eina į pabaigą.

Kai prerijos apsidengs sniegu, kai jose ims siautėti audros, tada bus menkas malonumas po jas klaidžioti. Todėl Redas norėjo įgyvendinti savo planus dar prieš pasirodant sniegui.

Tuo metu, kai Redas bastėsi po kalnus, ieškodamas aukso, mažame nuošaliame kalnų slėnyje prasidėjo naujas gyvenimas.

Buvo naktis. Nuo kalnų krito tamsūs šešėliai. Lyg kokie žemės praeities liudininkai aplinkui stūksojo uolos. Jų plyšiais nuo amžių tekėjo vanduo, vienur ramiai čiurlendamas, kitur triukšmingai skalaudamas nugriuvusius akmens luitus, dar kitur kriokliu krisdamas nuo aukštų slenksčių. Akmenys, samanos, krūmai ir vėjo išklaipyti medeliai, per dieną įkaitę saulėje, dar skleidė šilumą, kuri kartu su gėlių aromatu, žemės alsavimu ir sakų kvapais maloniai glostė slėnius ir kilo tarpukalnėmis aukštyn. Lokiai miegojo savo irštvose, paukščiai — medžių viršūnėse; vabaliukai ilsėjosi savo lizduose arba tiesiog ant žolės stiebelių ir medžių lapų. Pelėdos be garso šmėkščiojo ore. Vilkų kauksmas nutilo, jie ir jų jaunikliai sotūs snaudė tankmėse. Virš Uolinių kalnų ir miškų plytėjo giedras žvaigždėto dangaus skliautas.

Viename slėnio gale tryško šaltinis. Jo vanduo iš pradžių tekėjo pasklidžiai, drėkindamas žolių, samanų ir krūmų šaknis, paskui, susiradęs vagą, skaidrus kaip krištolas, vinguriavo pievomis per visą slėnį ir, pasiekęs kitą jo kraštą, stačiai garmėjo nuo uolos žemyn. Jo purslai, mirgėdami žvaigždžių šviesoje, dulksnojo ant nugludintų akmenų. Slėnį iš visų pusių supo aukštos uolos, saugančios jį nuo audrų ir maitinančios šaltinį lietaus ir tirpstančio sniego vandeniu. Tai buvo tikras rojaus kampelis, rodos, visiškai atskirtas nuo pasaulio. Tačiau vienur kitur įsispaudusios pėdos liudijo, kad čia dažnai lankosi miško žvėreliai.

Dabar tame nuošaliame slėnyje ganėsi du arkliai, vienas širmas, antras sartas, abu su parištais pakaklėj pavadžiais. Iš visko sprendžiant, arkliai buvo gerai supratę, nes ganydamiesi visą laiką nesiskyrė viens nuo kito, o priėdę sustojo upelio pakrantėje ir ėmė snausti.

Netoli nuo arklių, išsitiesęs ant bizono odos, gulėjo indėnų berniukas. Atrodė, kad jis krito čia visiškai išsimušęs iš jėgų ir užmigo. Jo alsavimas buvo nelygus, akys

judėjo po nuleistais vokais, rankos krūpčiojo. Šalimais žolėje gulėjo dvivamzdis šautuvas, susuktas į odą, kad nesudrėktų.

Aukščiau šaltinio, siaurame praėjime tarp uolų, iš kur buvo matyti tolimi kalnų šlaitai ir apačioj žaliuojantys slėniai, stovėjo kitas žmogus, aukštas, lieknas, stipriai sudėtas. Laisva ir išdidi jo laikysena rodė, kad jam nebaisios jokios kliūtys ir sunkumai. Jis nemiegojo, žvelgė akis įsmeigęs į žvaigždėtą naktį ir kažko laukė. Nuogi jo pečiai buvo išvagoti gilių randų, plaukai, supinti į dvi ilgas kasas, užkritę ant sprando, iš makštų, kabančių ant kaklo, kyšojo peilio rankena. Kitokio ginklo žmogus neturėjo, nenešiojo jis nei papuošalų, nei pasižymėjimo ženklų — erelio plunksnų.

Taip jam bestovint ir besidairant pro kalnus, virš kurių mirgėjo žvaigždės, ir žvilgčiojant į nedidelį slėnį, kuriame miegojo jo sūnus, pamažu atėjo rytas. Pakilo vėjas, ir aukštai kalnuose tuoj pat pasidarė vėsu. Žolėje sužibo rasos karoliukai. Rytuose labai sparčiai ėmė rausti dangus, ir netrukus iš už pilko horizonto išniro auksinis saulės kamuolys. Ryto šviesoje tuoj pat atgijo visos spalvos — pievos pasidarė žalesnės, upelis nusidažė sidabru; šešėliai išsislapstė kaip kokie pabaidyti vaiduokliai. Spindinčio dangaus mėlynėje jau suko ratus sakalas. Žemiau krioklio iš krūmų išlindo elnias, priėjo prie vandens, atsigėrė ir ėmė pešioti žolę.

Pagaliau saulės spinduliai pasiekė indėną, iki šiol stovėjusį uolos šešėlyje, ir sušildė jo sustingusius sąnarius. Jis truputį pasirąžė, ir iš to lengvo kūno judesio buvo matyti, koks jis puikus ir kupinas tramdomos jėgos. Prisidengęs ranka akis jis dar kartą apžvelgė miškais apaugusius kalnų masyvus ir tolumoj plytinčias prerijas. Jo oda buvo šviesiai ruda, akys juodos, tamsiai juodi ir plaukai.

Indėnas nusileido siauru takeliu prie šaltinio ir pasilenkęs atsigėrė. Paskui, šokinėdamas nuo akmens ant akmens, kad neliktų žolėje ir drėgnoje žemėje pėdų, patraukė į slėnį, kur tekėjo upeliukas.

Arkliai, pajutę šeimininką, pribėgo artyn. Indėnas pašnekino juos ir nuėjo prie miegančio berniuko. Sustojęs

pažvelgė į sūnų, ir jo gražus, atviras, tačiau sukritęs, išvargęs veidas valandėlę prašviesėjo, lūpose pasirodė šypsena. Bet tai truko labai trumpai. Greitai veidą vėl apniaukė liūdesys.

Berniukas prabudo ir tuoj pašoko nuo žemės. Jis buvo labai panašus į tėvą, tik kiek tamsesnės odos, aštresnių veido bruožų, aukštesnės kaktos. Pagal amžių jis buvo gana augalotas ir raumeningas.

Abu nepratarė nė žodžio. Berniukas taip pat atsigėrė tyro vandens, perbraukė ranka širmiui per nugarą, pasiėmė šautuvą ir nusekė taku paskui tėvą ten, kur šis naktį stebėjo kalnus ir prerijas.

Pasiekę tą vietą, iš kur buvo gerai viskas matyti, abu ėmė atidžiai tyrinėti mišką.

— Harka,— tyliai tarė tėvas berniukui,— ar matai tą pievą apačioje, per kurią teka upelis? Ten aš pastebėjau elnią.

Berniuko veidas nušvito.

Juodu vėl sugrįžo prie arklių, kurie atsigėrę ganėsi pievoje. Čia pasiskynė lapų, žolių, pasikasė šaknelių ir, šiek tiek numalšinę alkį, atsigulė saulėkaitoje, bet nesumigo. Harka vėl susivyniojo šautuvą į odą; tai buvo mergaitės suknelė iš briedžio odos, labai gražiai išsiuvinėta raudonais ir mėlynais senoviškais ornamentais. Jis pats neturėjo jokių drabužių; tai buvo neįprasta dvylikamečiui berniukui, bet šiltu vasaros oru ne taip jau ir blogai. Moteriškų drabužių, kuriuos bėgdamas pasiėmė iš stovyklos, berniukas jokiu būdu nebenorėjo vilktis — nei ilgų odinių kelnių, nei panašios į kimono kelius siekiančios suknelės.

Abu indėnai žiūrėjo į žydrą dangų, kur ramiai ir lengvai, rodos, net sparnų nejudindamas, sklandė erelis. Apie porą valandų suko jis ratu, tarsi apžiūrinėdamas savo valdas. Sakalas kažkur pradingo.

— Karo erelis! — ilgai tylėjęs, tarė indėnas sūnui.

— Jo plunksnos turėtų priklausyti tau, tėve.

— Erelio medžioklei reikia daug laiko, Harka.

— O gal mes turėsime laiko.

Tėvas šyptelėjo, išgirdęs tokį sūnaus atsakymą, bet ta šypsena buvo tokia pat liūdna, kaip ir rytą, kai jis žadino berniuką iš miego.

Visą dieną juodu pragulėjo žolėje, stebėdami skraidantį erelį, klausydamiesi vandens pliuškenimo, gėlių, žolelių šnarėjimo, vabzdžių dūzgimo, stengdamiesi viską aplinkui įsidėmėti. Vakare abu nuėjo ant uolos, iš kur buvo gerai matyti kalnai ir prerijos, ir įsižiūrėjo į tolį. Tylėdami žvelgė jie į padūmavusį horizontą, tarsi stebėdami, kaip gęsta diena, ar ieškodami akimis, bene pamatys kur kokį žvėrelį. Tačiau iš tikrųjų šią vakaro valandą abiem rūpėjo kas kita. Nors ir neprisipažindami vienas kitam, abu kreipė ilgesio kupinus žvilgsnius stovyklos prie Arklių upelio pusėn, kur stovėjo jų smailios bizonų odų palapinės. Ten dabar liepsnoja ugnis, kurstoma moterų ir mergaičių, kvepia bizonų mėsa ir sriuba, ten dabar ilgisi jų ir liūdi Harkos sesutė ir Matotaupos motina. Berniukas tarsi išvydo prieš save sesutę Uinoną, kai ji, atidavusi jam savo šventinę suknelę, kad Harka niekieno nepastebėtas galėtų pabėgti, užsidengė veidą antklode, slėpdama ašaras.

Matotaupa palietė sūnaus petį ir pažadino Harką iš minčių, kurios lygiai kankino ir jį patį. Abu nuėjo prie arklių praleisti kalnų vienatvėj ir antros nakties. Čia nebuvo persekiotojų, bet nebuvo taip pat nei brolių, nei draugų.

Kai juodu sugulė ant bizono odų, tėvas tarė:

— Naktį aš atsikelsiu ir nusėlinsiu į tą vietą, kur rytais ateina atsigerti elnias. Pamėginsiu jį sumedžioti.

— O aš turėsiu likti prie arklių? — paklausė berniukas.

— Arkliai čia niekur nedings. Taką per uolas galima užtverti, ir jie neturės kur pabėgti. O vogti — kas juos čia vogs?

— Tai aš galėsiu eiti su tavim?

— Taip.

Džiaugdamasis būsimąja medžiokle, berniukas greitai užmigo, ir šią naktį jo nekankino jokie sapnai.

Pabudo apie vidurnaktį, pažadintas tėvo. Čia, aukštai kalnuose, buvo labai šalta. Arkliai pakėlė galvas ir pasižiūrėjo, ką daro jų šeimininkai. Harka suvyniojo į suknelę negausias šovinių atsargas, bet šautuvą pasiėmė su sa-

vimi, nes tik neišleisdamas jo iš akių arba laikydamas rankoje, galėjo būti ramus, kad jam nieko neatsitiks.

Tėvas su sūnumi nusileido prie upelio, atsigėrė vandens ir išsitrynė kūną aštriai kvepiančiomis žolėmis, kad žvėris neužuostų žmogaus kvapo. Tada pasuko uolų taku, kuriuo tik vienu galėjai patekti į šį nedidelį kalnų slėnį. Siauriausioje tako vietoje, kurią jie pasiekė už kokių penkiasdešimt metrų, Matotaupa užritino akmenį, kad nepraeitų arkliai. Jau praėjusią naktį, kai abu raiteliai jojo pro šią vietą, mustangai šiek tiek gąsčiojo.

Matotaupa su sūnumi apėjo aukštumas į šiaurę nuo savo slėptuvės ir pasiekė skardį, kur buvo įkopę vakar naktį. Toliau kelyje nebebuvo jokių kliūčių, ir jie sparčiai leidosi žemyn. Pasiekę pamiškę, abu sulėtino žingsnį, bijodami išgąsdinti kokį žvėrelį. Rankos mostu tėvas paliepė Harkai lipti į medį ir stebėti medžioklę iš ten.

Harka tuoj pat stvėrėsi už šakų ir vikriai įkopė į medį. Susiradęs patogų dvišakį, užgožtą lapijos, atsisėdo ir ėmė žiūrėti, ką daro tėvas, pasislėpęs kiek atokiau krūmuose.

Dabar reikia laukti.

Jeigu indėnai būtų turėję lanką ir strėlių, medžioklė jiems nebūtų kėlusi jokio rūpesčio. Bet dabar juodu turėjo tik dviašmenį peilį, kurį Harka, bėgdamas iš stovyklos, pasiėmė su savimi ir paskui atidavė beginkliui tėvui, ir Redo dovanotą dvivamzdį šautuvą, su kuriuo apsieiti mokėjo tik Harka. Bet šautuvu naudotis jie negalėjo, nes reikėjo taupyti šovinius, be to, šūvis būtų nuaidėjęs po visą apylinkę. Vadinasi, medžiodamas elnią, tėvas turėjo pasikliauti tik peiliu, kaip kadaise, kai grūmėsi su lokiu. Matotaupa buvo didis medžiotojas.

Berniukui medyje buvo šalta, jį kankino alkis, bet kai išblėso žvaigždės ir pradėjo švisti rytas, jis pamiršo viską, tik žiūrėjo į žemę, kur buvo žymu elnio pėdos. Matyt, jis ateina čia rytais atsigerti. Miške buvo tylu, tad reikėjo tikėtis, kad ir šį rytą žvėris pasirodys.

Harka tupėjo ausis ištempęs ir pagaliau išgirdo, kaip trakštelėjo sausa šaka. Jo širdis suvirpėjo iš džiaugsmo. Po kiek laiko vėl pasigirdo trakštelėjimas ir atsargūs

žingsniai. Jie artėjo kaip tik prie tos vietos, kur buvo pasislėpęs Harka su tėvu.

Tuo metu dangus dar labiau nušvito. Kalnų viršūnės jau žvilgėjo ryto saulėje, bet miško jos spinduliai dar nesiekė, kalnų šlaitai ir slėniai tebeskendėjo prieblandoje. Žvėris pasirodė. Tai nebuvo galingas vapitis, o išdidus dvylikos metų baltauodegis elnias keistai į priekį užlinkusiais ragais.

Žvėris, atrodo, dar nejuto, kad jam gresia pavojus. Jis ramiai žingsniavo savo taku per mišką. Pasiekęs medį, kuriame sėdėjo Harka, jis valandėlę sustojo, pakėlė galvą, pasidairė į šalis ir pauostė orą. Paskui patraukė tolyn į pievą, kur tekėjo upelis.

Ir štai jis jau pasiekė krūmą, kuriame sėdėjo Matotaupa. Atėjo lemiamas medžioklės momentas.

Indėnas žaibo greičiu šoko iš krūmo, bet žvėris laiku pastebėjo pavojų ir vienu šuoliu atsidūrė pievoje. Matotaupa puolė vytis. Nuo jodinėjimo, bėgiojimo ir apeiginių šokių jo kojos buvo tiek išlavėjusios, kad trumpose distancijose jis galėjo lenktyniauti net su mustangu.

Elnias pasileido per pievą. Keliais šuoliais Matotaupa jį pasivijo, ir tuo metu, kai žvėris kiek sulėtino greitį, taikydamasis vėl nerti į mišką, indėnas stryktelėjo jam ant nugaros, kaire ranka stvėrė už ragų, o dešine užsimojo peiliu.

Harka sulaikė kvapą.

Nežmoniškomis pastangomis Matotaupa užlaužė elniui galvą. Žvėris stojo piestu, bet nespėjo ištrūkti, ir Matotaupa suvarė jam į gerklę peilį.

Žvėris griuvo žemėn.

Berniukas jau norėjo surikti iš džiaugsmo, bet susitvardė. Matotaupa taip pat džiūgavo be jokio garso. Kai žvėris pargriuvo prie medžiotojo kojų, jis ištraukė iš gerklės peilį ir iškėlė aukštyn. Saulės spinduliai įspindo pro medžių viršūnes miško pievon ir apšvietė nugalėtoją.

Harka galvotrūkčiais šoko iš medžio ir nubėgo prie tėvo. Vienu žvilgsniu jie išsakė vienas kitam savo pasididžiavimą ir džiaugsmą.

Elnias greitai nusibaigė. Tai buvo geras laimikis. Matotaupa tuoj pat ėmėsi jį mėsinėti. Harka negalėjo tėvui padėti, nes abu teturėjo vieną peilį. Užtat jis šoko gerti elnio kraujo, nors anksčiau to niekados nedarydavo. Tėvas išėmė smegenis, kepenis, širdį, ir juodu čia pat viską sušveitė. Harkai atrodė, kad jis niekada taip skaniai nevalgė. Ir nenuostabu, juk tris paras juodu maitinosi tik vandeniu, lapais ir žolių šaknimis.

Kai baigėsi puota, tėvas tarė:

— O dabar viską nunešime į slėptuvę prie arklių.

Jis nupjovė elnio galvą, palaukė, kol nutekės kraujas, ir padavė Harkai. Visa kita pats užsikrovė ant pečių.

Prieš akis buvo sunkus kelias. Eiti reikėjo per nepramintą mišką, prieš statų kalną, ir našta slėgė Matotaupai pečius. Prakaitas išmušė jam kaktą, ir tik jis vienas žinojo, kaip daužosi krūtinėje širdis. Badas ir skaudūs paskutinių dienų dvasiniai pergyvenimai atėmė nemaža jėgų. Bet jis nenorėjo to pripažinti, gėdijosi pasirodyti sūnaus akyse silpnesnis, negu šis įpratęs buvo jį matyti. Todėl nesustodamas tempė elnią prieš kalną, nors kartais jam atrodė, kad tuoj tuoj pargrius po savo našta. Tik pasiekęs miško pakraštį, sustojo ir atsigulė pailsėti. Berniukas atsisėdo, apkabino rankomis kelius ir įsižiūrėjo į ragus su dvylika smailų atšakų.

— Ką mes iš jų darysime, tėve?

— O ką tu manai?

— Iš jų daug ką galima padaryti. Bet ir tokius, kokie jie dabar yra, mes galėtume panaudoti kaip ginklą prieš žvėris ir netgi žmones.

— Gerai sakai. Pažiūrėsim, kur geriau juos pritaikyti. Pavyzdžiui, mums reikia iečių smaigalių. Kotų galėtume tuoj pat išsipjauti. Ar tu gali dar ką panešti?

— Galiu.

— Mums reikia plaušų, smaigaliams pririšti prie kotų.

— Tam tiktų ir elnio gyslos.

— Gyslos pravers lankams.

— Lankams reikia strėlių. Ar strėlių antgalius darysime iš kaulų, ar iš akmens?

— Galima būtų ir iš akmenų, jeigu tik rastum tinkamų. Pasidairyk, gal kokį aptiksi.

Abu indėnai sėdėjo prie upelio, kuris, prasidėjęs ten aukštai, jų slėptuvėje, ir persiritęs per uolas, dabar vėl plačia vaga ramiai tekėjo per uolų skeveldras. Harka iki šiol sėdėjo atgręžęs nugarą į kalną ir žiūrėjo į mišką. Dabar jis apsisuko, atsigulė kniūpsčias ir, parėmęs rankomis smakrą, ėmė žiūrinėti akmenis upėje. Paskui pakėlė vieną aštriabriaunę skeveldrą, pakėlė kitą ir pagaliau surado tokį akmenį, kokio ieškojo.

— Šitas bus geras!

— Tokių akmenų čia galima rasti ir daugiau!

Harka suprato, kad tėvas jau spėjo apsidairyti. Jis atsistojo ir, kiek pavaikščiojęs palei upelį, pririnko pilnas rieškučias akmenų, kurie labai gerai tiko strėlių antgaliams. Vienas buvo ypatingas — ilgas, plokščias, aštriais kaip peilis kraštais. Šiuo savo radiniu Harka buvo labai patenkintas ir atidavė jį tėvui. Tėvas pavartė akmenį, pažiūrėjo, ar aštrus, ir tarė:

— Iš jo bus geras peilis, hau! Gal kada nors jis ir buvo naudojamas kaip peilis.

Jis atidavė akmenį Harkai ir atsikėlė.

— Tu pailsėk, o aš eisiu išpjausiu kotus strėlėms, ietims ir peiliui, paieškosiu plaušų. Reikės pasidaryti ir kuokas.

Harka sutiko, net apsidžiaugė, kad galės pagaliau pailsėti, nes paskutinės dienos jam buvo labai sunkios. Jis atsigulė, pasidėjo galvą ant rankų ir žiūrėjo, ką daro tėvas. Bet žiūrėjo neilgai — netrukus akys užsimerkė, ir berniukas užmigo.

Miegojo jis ilgai, nes, kai pabudo, saulė jau buvo gana aukštai. Prie jo vėl sėdėjo tėvas, o šalia gulėjo du gatavi uosiniai iečių kotai, du lankai, visa krūva strėlių ir peilio kotas. Plaušų tėvas taip pat buvo priplėšęs ir padaręs naujas kuokas — prie lankstaus žilvičio koto pritvirtinęs kiaušinio didumo akmenis.

— Visa tai mes pasiimsim su savim,— tarė Matotaupa, pastebėjęs, kad Harka prabudo.

Berniukas linktelėjo ir surišo plaušais tėvo paruoštus daiktus, kad patogiau būtų nešti. Akmenis susikišo tėvas. Abu pasiėmė po kuoką.

Ir vėl prasidėjo sunkus žygis. Matotaupa įsirężęs tempė elnieną. Su tokiu nepatogiu nešuliu Harkai taip pat buvo sunku eiti, ir jis gailėjosi, kam pasiėmė su savimi šautuvą. Bet dabar jau po laiko: sunku ne sunku — reikia nešti.

Buvo jau vėlus laikas, kai jie pagaliau pasiekė taką, vedantį į jų buveinę. Čia tėvas sustojo ir liepė pirma leistis Harkai. Nors Harka ir tikino save, kad, jiems nesant, čia nieko negalėjo atsitikti, tačiau iš pradžių buvo truputį nesmagu. Tik pamatęs, kad siauriausioje tako vietoje akmuo tebėra nepajudintas, berniukas lengviau atsikvėpė. Prie upelio stovėjo abu arkliai. Pamatę berniuką, jie priėjo artyn. Harka pasidėjo savo nešulį ir nubėgęs paėmė iš tėvo elnio galvą su ragais. Paskui bendromis jėgomis jie nutempė į saugią vietą ir elnieną.

Taip besidarbuojant, beveik atėjo rytas. Tėvas su sūnumi nutarė pasitaisyti pusryčius. Pirmiausia abu numalšino troškulį, paskui Matotaupa nulupo vieną elnio šlaunį ir išpjovė du didelius gabalus. Harka išmušė juos akmeniu, kad mėsa būtų minkštesnė, ir išmėgino naująjį peilį. Jo kotas dar buvo nelabai patogus, bet ašmenys aštrūs, ir Harka lengvai supjaustė mėsą į dryžius. Paskui kibo į ją dantimis. Matotaupa taip pat valgė su dideliu apetitu. Papusryčiavę ir dar kartą atsigėrę iš upelio vandens, abu pavargę atsigulė ir išmiegojo ligi gerų priešpiečių.

Pabudo pailsėję, atsigavę, lyg nebe tie žmonės, ir tuoj pat ėmėsi darbo. Matotaupa baigė lupti elnią, sukapojo mėsą, išsipjovė gyslas lankams, atskyrė nuo galvos ragus ir nugramdė nuo kai kurių kaulų mėsą, ketindamas iš jų pasidaryti strėlėms antgalius. Harka dalį mėsos suraižė ilgais dryžiais ir pakabino džiūti, kitus gabalus tėvas liepė sudėti į elnio odą ir užkasti į žemę atsargai. Berniukas klusniai vykdė tėvo pavedimą, bet tyliai sau galvojo, kad tai moterų darbas, kurį anksčiau dirbdavo senelė ir sesuo. Prieš akis vėl iškilo Untšidos ir Uinonos paveikslas, bet jau nebe toks liūdnas ir skausmingas kaip anksčiau. Švietė skaisti saulė, jis buvo sotus, ir širdyje vėl prabudo viltis, jog vieną gražią dieną jie įrodys stovyklai, kad Matotaupa nėra išdavikas ir kad burtininkas

jį neteisingai apkaltino. Matotaupa ir Harka grįš pas saviškius kaip garsūs medžiotojai ir narsūs kariai, ir jų giminės žmonės pasitiks juos nusižeminę, atgailaudami.

Harka pasižiūrėjo į tėvą, dirbantį lanką ir tempiantį elnio gyslą. Ir jis šiandien atrodė guvesnis ir linksmesnis. Dirbtis naują ginklą — tai malonus užsiėmimas medžiotojui. Juk ginklai — jo darbo įrankiai.

Harkos surinkti akmenys ne visi iš karto tiko strėlių antgaliams. Bet Harka mokėjo juos tinkamai apdoroti. Šito jį buvo išmokęs tėvas. Daužydamas vieną į kitą, jis juos apdailindavo, kaip tik norėdavo.

Taip besidarbuojant, praėjo ir ta, ir kita diena. Pagaliau indėnai turėjo po peilį, po ietį ir po lanką su strėlėmis.

Matotaupa išsirinko iš likučių gabaliuką kaulo ir ėmė jį drožinėti. Harka nustebęs pamatė, kad tėvas išdrožė figūrą, panašią į erelį. Mat anksti rytą erelis sklandė virš kalnų viršūnių.

— Dabar, kai turime ginklų,— tarė Matotaupa,— mums reikia įsitaisyti žemėje būstą. Juk ne visados švies saulė. Šiandien abu imsimės darbo. Rytoj tu dirbsi vienas, aš vėl eisiu medžioti.

— Erelio?

— Ne, ne erelio. Jo gražios plunksnos, bet mažai mėsos. Pirmiausia mums reikia apsirūpinti mėsa, kad netektų kęsti bado. O apie plunksnas pagalvosime vėliau arba pasitaikius progai.

Pietiniame kalno šlaite jie susirado patogią vietą, iš šiaurės pusės užstotą kalnų, o iš vakarų — uolos iškyšulio. Čia jie ir ėmė kasti. Gerų įrankių neturėjo. Akmenimis ir elnio ragais nuėmė velėną ir ėmė raustis gilyn.

Kitą dieną Harka dirbo vienas. Duobėje jau buvo galima atsisėsti, bet jis norėjo ją dar praplatinti, kad būtų galima išsitiesti, todėl kasė toliau, kol atsitrenkė į uolą. Bet dabar duobė buvo jau pakankamai gili ir plati. Jis nulygino kraštus ir sutvirtino sienas akmenimis. Didžiausias galvosūkis buvo — kuo duobę uždengti. Kol kas nutarė užtraukti ją bizono odos antklode.

Baigęs darbą, berniukas atsisėdo naujajame būste pailsėti ir dabar pirmą kartą prisiminė savo draugus, su

kuriais žaisdavo Lokės giminės stovykloje: jaunesnįjį broliuką Harpsteną, vyresnįjį draugą Četaną, linksmuolį Juodąją Odą Garbiniuotą Galvą, kuris su savo tėvu pabėgo iš baltųjų žmonių vergijos, ir visą būrį Jaunųjų Šunų, kuriems vadovavo jis, Harka Kietasis Akmuo Nakties Akis Vilko Nugalėtojas Bizono Persekiotojas Lokio Medžiotojas. Šitiek daug vardų kadaise jam davė draugai. Įdomu, kaip jie dabar jį vadina? Tikriausiai, bijodami burtininko, nedrįsta net paminėti jo vardo, kažin ar išvis jį beprisimena? Čia, aukštai kalnuose, šiame nedideliame slėnyje, jie galėtų visi kartu gyventi ir smagiai žaisti.

Harkos mintis nutraukė erelis, atkakliai sukantis ratus viršum slėnio. Gal jis čia nužiūrėjo kokį grobį ir laukia patogios progos jį užklupti? O gal jis nepatenkintas, kad į jo valdas įsiveržė neprašyti svečiai — du arkliai ir du žmonės?

Čia, aukštai, buvo tikra plėšrūnų paukščių viešpatija. Toli nuo patogių gyvenamųjų vietų, toli nuo kelių, kuriais kursuodavo pašto karietos, toli nuo planuojamo geležinkelio plytėjo tas nedidelis tuščias slėnis. Žvarbu čia būdavo naktimis, o žiemą tikriausiai viską sukaustydavo speigas. Sprendžiant iš pėdų, tik prasidėjus pavasariui prie šio slėnio šaltinio atklysdavo stirnos ir paukščiai. O žmogus čia turbūt niekada nebuvo įkėlęs kojos.

Nors ką gali žinoti...

Harka apžiūrėjo savo naująjį peilį. Gal kartais tėvas ir neklydo, sakydamas, kad tą akmeninį stungį, ko gero, jau anksčiau bus naudojęs kaip ginklą koks indėnas. Dabar, įspraustas į praskeltą medžio kotą ir pririštas plaušais, jis buvo ne titnaginis, bet kietas ir aštrus, nors ir primityviai padarytas. Harka buvo patenkintas. Įdomu, kaip tas peilis ir tokie geri iečių antgaliai ten galėjo atsidurti? Gal kada nors miške gyveno kokia indėnų giminė? Galimas daiktas. Juk žiemos metu medžiai apsaugo nuo šalčio. Žiemą ir Harka su Matotaupa turės palikti savo būstą ir leistis žemyn. Bet iki tol dar daug laiko. Dabar oras nešaltas, šviečia saulė.

Staiga Harka pastebėjo, kad sunerimo arkliai. Jie trypė priešakinėmis kojomis ir glaudėsi prie kits kito, kaip daro gyvuliai, pajutę pavojų. Harka, nepaleisdamas

iš rankos peilio, atidžiai apsidairė ir įsiklausė. Paskui atsikėlė ir, nusėlinęs iki šaltinio, pakilo taku į stebėjimo vietą. Aplinkui buvo tyku ramu. Tik čiurleno šaltinio vanduo, o aukštai danguje, plačiai išskleidęs sparnus, sklandė erelis.

Harka buvo nepatenkintas, kad neišsiaiškino, ko nerimavo arkliai. Tiesa, dabar jie šiek tiek apsiramino, bet ir toliau dairėsi ausis pastatę. Kas drumstė jų ramybę? Berniukas pasidėjo šalimais visus ginklus, kokius tik turėjo: lanką su strėlėmis, ietį, šautuvą. Dėl visa ko šautuvą net užtaisė. Ir peilio neišleido iš rankų.

Erelis nuskrido šalin. Gal ir jis savo aštriomis akimis pastebėjo pavojų? Berniukas labai norėjo, kad dabar šalia būtų tėvas. Bet jis sugrįš ne anksčiau kaip naktį, o gal kartais užtruks ir dvi ar tris dienas.

Pagaliau arkliai visai nurimo ir ėmė rūpšnoti žolę. Harka darbavosi toliau. Jis turėjo strėlių su akmeniniais ir kauliniais antgaliais. Tas skirtumas labai atsiliepdavo šaudant, nes antgaliai buvo nevienodo svorio. Harka buvo pripratęs prie kaulinių antgalių. Todėl dabar norėjo išmėginti, kaip lekia tos kitos strėlės. Jis pasirinko taikinį kitapus upelio, šiauriniame kalno šlaite. Stovėdamas prie savo būsto, laidė vieną šūvį po kito ir greit pajuto, kad iš tikrųjų reikia pasitreniruoti, kol pripras prie naujųjų strėlių. Be to, ir lankas, iš kurio dabar šaudė, buvo neįprastas. Timpa dar gerai neišdžiūvusi ir ne tokia stipri, kaip bizono gysla. Išbaigęs visas strėles, jis perbrido per upelį, susirinko jas ir vėl šaudė toliau.

Šitaip treniravosi Harka keletą valandų. Paskui atsigulė pievoje šalia savo būsto pailsėti ir ėmė apžiūrinėti elnio ragus. Įdomu, ką iš jų galima padaryti. Matyt, ir Matotaupa dar nebuvo galutinai apsisprendęs, kad iki šiol niekur jų nepanaudojo.

Kiek atsipūtęs, berniukas pasiėmė ietį su kauliniu antgaliu ir ėmė ją mėtyti. Čia sekėsi daug geriau, ir netrukus naujasis ginklas klausė jo nė kiek ne blogiau kaip ir įprastinė tėvo ietis, ir jis mėtė ją daugiau iš malonumo negu iš reikalo. Taip bemėtydamas ir belakstydamas paskui ietį, pagaliau ištroško ir, atsigėręs iš šaltinio šalto ir gaivaus vandens, vėl atsisėdo pailsėti. Dabar jis pasi-

ėmė elnio ragus. Kai sugrįš tėvas, pasiūlys, kam, jo manymu, tikslingiausia būtų juos panaudoti. Harka sėdėjo pietiniame kalno šlaite, nusisukęs į uolas, kylančias viršum pievos, ir pavakario saulė kaitino jam nugarą.

Staiga arkliai kad pasileis prie šaltinio. Harka jau buvo bekyląs pasižiūrėti, kas išgąsdino juos, bet nespėjo. Virš galvos pasigirdo toks smarkus šniokštimas, kokio jis kaip gyvas nebuvo girdėjęs, ir tuoj pat kažkoks svoris prislėgė pečius ir vėl parbloškė žemėn. Harka pajuto aštrų skausmą ir suprato, kas atsitiko. Tai erelis suleido nagus jam į nugarą ir savo stipriu smailiu snapu kapoja galvą.

Mirties baimė suteikė berniukui nepaprastos jėgos. Jis metėsi kartu su paukščiu į šoną ir kūlvirsčiais nuriedėjo šlaitu žemyn. Erelis jį paleido. Harka pūkštelėjo į upelį. Išlipęs iš vandens, pamatė, kad paukštis išskėtęs nagus, vėl taikosi jį pulti. Laimė, riedėdamas nuo kalno, Harka nepaleido elnio ragų ir dabar turėjo kuo gintis. Tačiau stiprus plėšrūnas, kurio išskleisti sparnai siekė apie du metrus, nesiruošė taip lengvai atsisakyti savo aukos. Jis suko aplink Harką, laukdamas patogios progos pulti. Berniuko akys apteko krauju, jis matė kaip per miglą, nuo stiprių kirčių svaigo galva, bet buvo aišku tik viena: reikia gintis. Jei ne, erelis jį užkapos. Todėl laikėsi iš paskutiniųjų ir švaistėsi šešiašakiais elnio ragais. Erelis pakilo kiek aukščiau, ruošdamasis vėl pulti. Harka persibraukė kaire ranka per veidą, stengdamasis nusišluostyti nuo akių kraują, ir svyruodamas žengė porą žingsnių šlaitu žemyn. Bet erelis, matyt, to tik ir laukė. Už nugaros vėl pasigirdo galingas šniokštimas. Harka atsigręžė, abiem rankom sugniaužė elnio ragus ir užsimojęs iš visų jėgų tvojo į smingantį žemyn paukštį. Ar pataikė, ar ne, ir pats gerai nežinojo, bet erelis lyg ir atsitraukė. Harka vėl užsimojo ragais, bet prarado pusiausvyrą ir nuriedėjo į upelį — šį kartą visai nenorom. Tai pamatęs, erelis vėl smigo žemyn. Nespėjęs atsikelti, Harka atstatė ereliui elnio ragus, kad šis nepasiektų jo. Bet erelis puolė jį iš šono ir, įsikabinęs nagais į petį, smogė snapu į smilkinį. Harka įsikniaubė veidu į žolę, stengdamasis apsaugoti bent akis, bet tuo metu jį apleido jėgos, ir jis jau gerai

nebežinojo, kas aplink dedasi. Tik neaiškiai jautė, kad skausmas petyje atlyžo, o šalimais girdėti kažkoks triukšmas. Ir staiga kažkas kad trenks jam į blauzdą. Berniukas susirietė, laukdamas naujų smūgių, ir dabar nors nieko aplink nematė, nebuvo dar gerai atgavęs sąmonės, tačiau suprato, kas atsitiko. Tai mustangas jam įspyrė, arkliai atbėgo jo gelbėti ir dabar kanopomis ir dantimis kovojo su ereliu.

Ir štai viskas aplink nutilo.

Netekęs daug kraujo, apsvaigęs nuo stiprių erelio smūgių, Harka gulėjo upelio pakrantėje ir nejudėjo. Šalimais stovėjo širmis ir baksnojo snukiu į pašonę. Priėjo ir antrasis mustangas. Sukišę galvas, jie trypė užpakalinėmis kojomis, nes aukštai danguje dar vis suko ratus erelis. Kelios jo uodegos plunksnos gulėjo žemėje. Tai širmis jas išpešė.

Harka jautėsi be galo nusilpęs, dabar jis tenorėjo užmigti, nugrimzti užmarštin, tačiau giliai širdyje dar rusenо kibirkštėlė, kuri neleido jam pasiduoti. Netekus daug kraujo, kankino toks baisus troškulys, kad jis tarėsi net ore jaučiąs šalia tekančio vandens kvapą. Sukaupęs jėgas, pašliaužė galiuką prie upelio ir ėmė godžiai gerti vandenį. Numalšinus troškulį, pasidarė truputėlį lengviau. Jis palietė ranka skaudančią galvą ir pajuto, kad ranka kruvina. Reikia sustabdyti kraują, pagalvojo. Žeminėje dar liko šiek tiek plaušų. Bet kaipgi juos pasiekti? Tas nedidelis kelio tarpas dabar atrodė be galo ilgas. Harka pamirkė ranką į vandenį ir nusiplovė krauju aplipusias akis. Pamatęs žalią žolę ir saulės blyksnius, atsispindinčius tyrame vandenyje, berniukas tartum atgavo jėgas ir visom keturiom ėmė šliaužti pietiniu kalno šlaitu aukštyn. Tai buvo sunkus kelias. Kai pasiekė žeminę, jautėsi toks pavargęs, lyg būtų kelias valandas bėgęs prieš kalną. Neturėjo jėgų net įlįsti vidun. Pirma pailsėjo ir tik tada susirado žeminėje plaušų ir apsitvarstė kraujuojančią galvą. Paskui susisupo į bizono odą, kad nepasiektų plėšrusis paukštis, ir vėl gulėjo paslikas pusiau be sąmonės.

Pagaliau tartum per sapną jam dingtelėjo mintis, kad ietis būtų pats geriausias ginklas prieš erelį. Ietis ilgesnė už elnio ragus, visi laukiniai žvėrys bijo ieties.

Bet gal kartais erelis daugiau nebepuls.

Harka ilgai gulėjo susisukęs į bizono odą. Kiek laiko praėjo, jis ir pats nežinojo, bet pagaliau vėl pajuto troškulį. Truputėlį praskleidė bizono odą ir pažvelgė laukan. Saulė švietė viršum krioklio iš rytų pusės, vadinasi, jau rytas, ir jis pragulėjo žeminėje visą naktį. Tikriausiai miegojo, o gal buvo netekęs sąmonės.

Viršum slėnio vėl sklandė erelis. Harka bijojo jam pasirodyti, bet pamatęs, kaip arkliai skaniai geria vandenį, neištvėrė. Pasiėmė ietį ir pasiramsčiuodamas nuklibikščiavo prie upelio, tačiau pasilenkti prie vandens nedrįso, kad vėl neužpultų erelis. Todėl tik priklaupė ir, viena ranka pasirėmęs į ietį, kita ėmė semti vandenį. Bet kadangi buvo labai ištroškęs, tai praėjo nemažai laiko, kol atsigėrė. Berniukas nė valandėlei neišleido iš akių paukščio. Erelis sklandė aukštai danguje, tačiau staiga vėl pasigirdo tas švilpiantis šniokštimas.

Harka puolė į upelio vagą, susigūžė joje ir nusitvėrė abiem rankom ietį. Jeigu paukštis vėl puls, ieties jis nepaleis, stengsis apsiginti, laikydamas ją rankoje. Toks pasiruošimas truko labai trumpai — po poros sekundžių paukštis jau buvo čia pat. Harka pamatė galingus sparnus, išskėstus nagus, grėsmingą lenktą snapą ir atstatė ietį. Pastebėjęs ginklą, erelis išsigando ir atšoko atgal.

Arkliai davėsi po slėnį kaip padūkę. Jie nujautė, kad pavojaus akimirką negalima ramiai stovėti.

Pamatęs, kad nieko nelaimės, erelis pasitraukė. Garsiai mosuodamas sparnais, pakilo jis aukštyn ir išnyko Harkai iš akių.

Kaip būtų buvę lengva jį nudėti strėle, kada jis buvo taip arti. Bet būdamas toks nusilpęs, Harka nesiryžo pasikliauti lanku ir strėle.

Berniukas dar kartą atsigėrė ir, vargais negalais pasiekęs žeminę, vėl susisupo į bizono odos antklodę. Čia pasiėmė gabalėlį elnio mėsos, skirtos džiovinimui, ir ėmė ją kramtyti. Paskui vėl prarado sąmonę.

Šitaip begulintį ir rado jį tėvas, vakare sugrįžęs iš medžioklės. Jis numetė žemėn savo laimikį — stirniną ir du meškėnus — ir šoko rūpintis sužeistu sūnumi.

Praėjo penkios dienos, kol Harka atsigavo ir galėjo tėvui papasakoti, kas atsitiko. Visas šias dienas ir naktis tėvas niekur nesitraukė nuo sūnaus. Maisto dabar jie turėjo užtektinai, o darbo taip pat netrūko — Matotaupa sutvarkė sumedžiotų žvėrių kailius ir kaulus. O iš elnio ragų pasidarė durklą ir daug iečių smaigalių. Dalį išdžiovintų odų suraižė juostomis ir nusipynė iš jų lasą. Tiesa, neįdirbta oda buvo stangri, bet iš bėdos lasu galima buvo naudotis.

Kiek atsigavęs, Harka jautėsi labai laimingas — juk su juo visą laiką buvo tėvas, o kai Matotaupa šalia, tai jokie pavojai nebaisūs. Be to, jam buvo džiugu, kad laimėjo žūtbūtinę kovą su ereliu.

Erelis dar ir dabar retkarčiais pasirodydavo aukštai padangėje.

— Medžiodamas aš pastebėjau, kur jo lizdas,— tarė Matotaupa.— Jis per daug įžūlus. Reikės jį nudėti, kitaip neturėsim ramybės. Tik nėra ko skubėti. Pirmiausia turi tu kaip reikiant atsigauti.

Jie eis medžioti erelio! Tas tėvo pažadas tarsi suteikė Harkai naujų jėgų, ir jis ėmė labai sparčiai gerėti. Tačiau Matotaupa kantriai laukė, kol visiškai užsitrauks žaizdos ir sugrįš jėgos. Tik tada jis ėmė ruoštis į erelio medžioklę.

— Šitą erelį galima įvairiai sumedžioti,— vieną vakarą tarė tėvas berniukui.— Pavyzdžiui, tu galėtum nušauti jį iš savo macavakeno. Bet tada be reikalo prarastum vieną šovinį, kurių mes turime ne tiek jau daug. Ir dar nežinia, ar iš tokio didelio atstumo pataikytum, nes dar nesi įpratęs iš jo šaudyti. Juk visai neseniai išmokai juo naudotis. Be to, macavakeno šūvis toli girdėti; o iki šiol mes nematėme arti jokio žmogaus — nei priešo, nei brolio. Mes nekūrėme ugnies, kad kas neaptiktų mūsų, užuodęs dūmus. Taigi niekas čia mūsų nesuras, nebent tik atsitiktinai kas atklydęs aptiktų pėdas.

— Tai kaip mes medžiosime erelį, tėve?

— Jeigu žemiau nusileistų, aš galėčiau nušauti jį iš lanko. Bet dabar jis visą laiką skraido labai aukštai. Todėl manau, kad geriausia būtų prisėlinti prie lizdo ir nušauti jį tupintį lizde, parskrendantį ar išskrendantį.

— Tu sakei jau aptikęs jo lizdą. Kur jis yra? Ar galima prie jo arčiau prieiti?

— Labai arti prie jo kažin ar prieisi. Šitas erelis sukasi lizdą ne medyje, o ant sunkiai prieinamos uolos. Todėl aš siūlau pasiimti lasą, lanką su strėlėmis ir ietį.

— Ir mano macavakeną.

— Čia jau tavo reikalas.

— Kada išeinam, tėve?

— Rytoj anksti rytą. Pasiimsime ir arklius, galėsime galą kelio joti raiti, tokiu būdu sutaupysim šiek tiek laiko.

Harka sutiko ir nuėjo vykdyti tėvo paliepimo: paruošti penkioms dienoms maisto, kad nereikėtų kelyje stoviniuoti ir rūpintis, kur nutvėrus ką užvalgyti.

Kai prašvito rytas, abu indėnai parsivedė arklius, sukrovė ant jų drabužius, maistą ir leidosi į žygį. Praėję pavojingą tarpeklį, sėdo ant arklių ir linksmai nušuoliavo pirmyn. Per tas kelias dienas arkliai atsiganė, gerai pailsėjo ir dabar džiaugėsi, galėdami ilgesnį galą pabėgėti. Jojo jie per slėnius ir miškus, kilo ir leidosi skardžiais, šokinėjo per akmenis. Harka taip pat džiaugėsi, pagaliau ištrūkęs iš to mažo slėnio, kuris suteikė jiems prieglobstį, bet kartu ir atskyrė nuo pasaulio.

Pavakare juodu pasiekė aukštumą, kur Matotaupa medžiodamas matė erelio lizdą. Raiteliai nusėdo nuo arklių, pririšo juos prie medžio ir ėmė kopti į uolos viršūnę, nuo kurios, kiek galima buvo spėti, turėjo atsiverti platus vaizdas. Kai po valandos pasiekė viršūnę, kalnai jau mirgėjo įvairiomis spalvomis, nušviesti besileidžiančios saulės spindulių. Harka apsidairė aplink ir netrukus aptiko lizdą — nereikėjo tėvui jo ir rodyti.

Plėšrūnas išsirinko sunkiai iš apačios pasiekiamą uolą. Tiesa, pati uola nelabai aukšta, netgi žemesnė už tą, ant kurios dabar stovėjo abu indėnai, tačiau baisingai išraižyta tarpeklių, o vienoje vietoje smarkiai išsišovusi į rytų pusę. Ant to iškyšulio ir buvo erelio lizdas, sukrautas iš storų kaip rąstai šakų. Erelio lizde nebuvo.

Ligi pat tamsos laukė abu indėnai sugrįžtant erelio, bet jis taip ir nepasirodė. Kadangi naktį ereliai neskrai-

do, Matotaupa ir Harka vėl nulipo žemyn ir praleido naktį miške.

Anksti rytą pakilę, jie vėl užkopė į uolą. Kai pasiekė viršūnę, dar buvo tamsu. Pūtė šaltas vėjas, o kai pradėjo švisti ir danguje beliko tik aušrinė ir mėnulio pjautuvas, oras dar labiau atvėso. Pagaliau iš už horizonto pasirodė saulė. Harka, nors jau šimtus kartų sutikęs aušrą, ir šįsyk džiaugėsi ne mažiau kaip besiskleidžiantys žiedai ir lapai, kaip dūzgiantys vabzdžiai, kaip laukiniai žvėreliai, kuriems dienos šviesoje nebe tokie baisūs jų tykojantys plėšrūnai.

Lizdas kaip buvo, taip ir liko tuščias.

Tačiau indėnai nesėdėjo visą dieną uolos viršūnėje. Jie nusileido žemyn ir nujojo prie uolos, ant kurios buvo erelio lizdas. Paskui, gerai paslėpę ir pririšę arklius, nusėlino prie uolos atšakos, stūksančios netoli erelio buveinės. Ta atšaka iš pietų pusės buvo šiek tiek dantyta, ir nors kilo stačiai aukštyn, ja galima buvo įkopti. Abu indėnai ėmė lipti aukštyn, tempdami iš paskos ant laso pririštus ginklus. Pasiekę siaurą uolos viršūnę, atsigulė, kad nebūtų matyti iš lizdo, ir ėmė laukti. Tiesa, jie buvo tikri, kad erelis, grįždamas į lizdą, juos pamatys, bet jeigu gulės nejudėdami, gal kartais jis nieko neįtars. Paukščio akį pirmiausia patraukia visa, kas juda.

Praėjo diena, atėjo vakaras, o erelis vis nesirodė. Pagaliau danguje sužibo žvaigždės.

— Matyt, kažkas atsitiko,— tarė Matotaupa Harkai.— Kai anomis dienomis medžiodamas mačiau lizdą, erelis kasdien čia atlėkdavo ir išlėkdavo. Jau tada man kilo noras jį nudėti, bet nenorėjau gaišti laiko, skubėjau pas tave grįžti. O kad būčiau jį nušovęs!

— Taip, geriau būtum tada jį nušovęs,— tarė Harka ir nusišypsojo.

— Bet kas galėjo atsitikti? Kodėl jis negrįžta?

— Gal jis susinešė naują lizdą. Ką gali žinoti!

Jie palaukė dar vieną dieną ir, kadangi erelis niekur nesirodė, nusivylę savo nevykusia medžiokle, sėdo ant arklių ir išjojo atgal į kalnų slėnį.

Kai saulei tekant pasiekė uolų taką, vedantį prie šaltinio, Matotaupa liepė Harkai su arkliais palaukti, o pats

nuėjo pasižiūrėti, ar per tą laiką prie jų žeminės ko neatsitiko. Harka atsigulė žolėje ir įsiklausė. Tėvo žingsnių visai nebuvo girdėti — minkštais mokasinais jis be garso žengė akmenuotu taku.

Tačiau jis išgirdo ką kita. Spalvingose ir kvapniose kalnų gėlėse dūzgė dvi bitės. Kažkur tolumoj čerškė kuosos. Tai buvo aišku ir suprantama. Bet Harka girdėjo ir dar šį tą: kažkokį neaiškų garsą, lyg kas būtų draskęs mėsą. Berniukas dar atidžiau įsiklausė.

Ir štai jo ausis pasiekė tylus, bet nuo vaikystės gerai pažįstamas garsas — suzvimbė iš lanko paleista strėlė. Ar čia šovė tėvas? O gal koks pasalūnas priešas? Harkai knietėjo nubėgti ir pasižiūrėti, bet jam nevalia buvo palikti arklių. Dabar jis dar labiau nekantravo, kas toliau bus.

Ilgai laukti nereikėjo. Netrukus pasirodė tėvas. Jis juokėsi!

— Tėve, aš girdėjau zvimbiant strėlę, o prieš tai mano ausis pasiekė toks keistas garsas, lyg kas būtų draskęs mėsą.

— Eikš, Harka, aš tau kai ką parodysiu. Arklius kol kas galim palikti čia.

Ir jie nuskubėjo uolų taku — Harka pirma, tėvas iš paskos. Netrukus prieš akis atsivėrė slėnis, Harka metė žvilgsnį link šaltinio ir nustebęs sustojo.

Ant uolos, po kuria tekėjo šaltinis, tupėjo erelis, įsitvėręs nagais gabalą mėsos. Jo kairiajame sparne kyšojo Matotaupos strėlė. Duobė, kurioje abu indėnai slėpė savo maisto atsargas, buvo atkasta, velėnos išdrabstytos į šalis. Aplinkui žolėje mėtėsi kaulai ir mėsos likučiai.

Tai štai kur šeimininkavo erelis, kol Matotaupa ir Harka budėjo prie jo lizdo!

Dabar ir Harka neištvėrė nenusišypsojęs.

Pašautas paukštis ištiesė sveikąjį sparną ir atstatė smailą snapą, pasiruošęs gintis.

— Dabar jis jau nieko negali padaryti,— tarė Matotaupa.— Eik, Harka, atvesk arklius.

Berniukas nubėgo atgal ir netrukus sugrįžo arkliais vedinas. Erelis tebetupėjo nukoręs kairįjį sparną, bet, pamatęs Harką, vėl grėsmingai atstatė snapą. Matotaupa,

nekreipdamas dėmesio į plėšrūną, apžiūrinėjo mėsos likučius. Nuostoliai nebuvo tokie dideli, kaip iš pradžių atrodė. Tik viršutinis ryšulys buvo atplėštas, mėsa suryta ir išdrabstyta aplinkui.

Harka padėjo tėvui sutvarkyti maisto atsargas. Arkliai piktai dėbčiojo į erelį ir laikėsi nuo jo atokiai.

Abu indėnai sėdo pusryčiauti, bet Harka negalėjo ramiai nusėdėti — vis dirsčiojo ir dirsčiojo į savo plunksnuotąjį priešą.

— Nieko sau paukštis! — tarė Matotaupa.

— Rajūnas,— atsiliepė Harka.

Pavalgę indėnai sugulė žolėje šalia vienas kito ir stebėjo erelį. Paukštis stengėsi ištraukti iš sparno strėlę.

— Kaip sužeistas karys,— tarė pagaliau Harka.— Bet tu blogai pataikei, tėve.

— Tu taip manai? Aš galėjau palaukti, kol jis pakils, ir tada nušauti. Bet gerai ir taip. Jam šitas susitikimas buvo toks pat netikėtas, kaip ir man.

Stebėti erelį buvo labai įdomu. Jis mikliai darbavosi snapu, stengdamasis ištraukti strėlę. Tačiau strėlė nejudėjo iš vietos, nors ir buvo paprasta, be užkarpos. Nieko negalėdamas padaryti, erelis paleido iš nagų mėsą, bet pasidėjo ją taip, kad nenukristų nuo uolos, ir ėmė bėgioti aplink, stengdamasis išskleisti abu sparnus. Tačiau kairysis jo neklausė. Keletą kartų pamėginęs, atsitūpė pailsėti, o paskui ir vėl ėmė rakinėti snapu strėlę.

— Gudruolis,— tarė Harka.

Prie šaltinio priėjo širmis. Erelis vėl atstatė snapą, bet dabar mustangas nė kiek jo neišsigando — kuo ramiausiai atsigėrė ir nužingsniavo sau toliau ganytis.

Erelis vėl ėmė klibinti strėlę. Ir pagaliau jam pasisekė. Strėlė nukrito į drėgną žolę. Harka nubėgo jos atnešti. Kai jis sugrįžo atgal pas tėvą, erelis kuo ramiausiai tupėjo ant uolos ir laikė naguose gabalą mėsos. Vienas jo sparnas buvo suskliaustas, o kitas, tas, kur sužeistas, nukaręs žemyn.

— Jis pamanė, kad tu nori atimti iš jo mėsą,— paaiškino Matotaupa.

Taip jie ir prasėdėjo visą dieną: indėnai stebėjo erelį, erelis stebėjo juos. Harkai labai patiko erelio plunksnos.

Vakarop erelis vėl susirūpino savo sparnu — braukė ir braukė snapu per sužeistą vietą.

— Žiūrėk, Harka, jis nori išsigydyti sužeistą sparną.

— Turbūt, bet tas jam negreit pavyks.

Naktį abu indėnai miegojo ramiai. Jie pasitikėjo savo arklių budrumu.

Rytą erelis atrodė visai guviai. Kai Harka su Matotaupa, atsigėrę upelyje, susėdo prie žeminės, paukštis ėmė lesti mėsą, kurią vis tebelaikė naguose. Harka žiūrėjo, kol paskutinis mėsos gabalas pradingo snape.

— Dabar jis sotus,— tarė berniukas, atsisukęs į tėvą.— Bet ką darys, kai užsinorės gerti?

— Tada jis nusileis prie šaltinio.

Visą dieną erelis tupėjo kaip kokia statula ant uolos ir kartkarčiais braukė snapu sužeistą sparną. Indėnai su įdomumu jį stebėjo.

Trečią dieną paukštį įveikė troškulys. Išskleidęs sveikąjį sparną, jis nušokavo prie šaltinio ir ėmė gerti.

Numalšinęs troškulį, norėjo vėl užšokti ant uolos, bet kelis sykius nesėkmingai pabandęs, pamatė, kad nieko iš to nebus, ir pasiliko prie šaltinio — tupėjo išdidus, pasipūtęs ir žvitriomis akimis stebėjo, ką dabar darys indėnai.

Harka dirbosi iš kieto kiauro medžio fleitą. Matotaupa žiūrėjo į dangų ir staiga stvėrė už lanko ir strėlių. Harka taip pat pažvelgė aukštyn. Virš kalnų sklandė du grifai. Jie suko ratus vis arčiau ir arčiau mažojo slėnio. Juos pastebėjęs, erelis pašiaušė plunksnas.

— Grifai taikosi užpulti sužeistą erelį,— tarė Harka.— Jie nori jį užkapoti ir sudraskyti, kaip anądien erelis norėjo sudraskyti mane.— Berniukas padėjo fleitą ir ėmė žaisti plunksnomis, kurias širmis buvo išpešęs ereliui iš uodegos. Gražios buvo tai plunksnos.

Matotaupa įsidėjo į lanką strėlę, kitą laikė įsikandęs dantyse. Erelis savo aštriu žvilgsniu sekė kiekvieną indėnų judesį, neišleisdamas iš akių ir tykančių grifų. Iš visko buvo matyti, kad jis nesiruošia taip pigiai pasiduoti.

Vienas grifas smigo žemyn. Erelis energingai šoko prieš, ir užpuolėjas vėl nėrė aukštyn, taikydamasis užklupti savo auką iš užpakalio. Vos tiktai grifas suplasno-

jo sparnais, Matotaupa paleido strėlę. Strėlė įsmigo grifui į krūtinę, ir jis kaip akmuo nukrito į pievą.

Erelis pasižiūrėjo į negyvą priešą ir piktai pražiojo snapą. Bet netrukus ir jis suprato, kad šis priešas jam nebepavojingas.

Antrasis grifas nedrįso pulti. Jis nuskrido kažkur į šiaurę.

Harka su tėvu ilgai sėdėjo nejudėdami. Matydamas, kad indėnai jam nieko nedaro, erelis įsidrąsino. Jis nuėjo prie nušauto grifo, sudraskė jį ir suėdė. Pasisotinęs pradėjo vėl snapu braukyti sužeistą sparną, vis žvilgčiodamas į indėnus, bet jau nebe taip piktai ir įtariai kaip pirma,— lyg būtų supratęs, kad tai jie apgynė jį nuo grifų.

„Būtų įdomu prisijaukinti karo erelį",— pagalvojo Harka. Jis užbaigė savo fleitą ir pamėgino ką nors pagroti. Iš pradžių ji truputį plerpė, bet pagaliau jam pavyko sugroti paprastą motyvą, kurį buvo išmokęs dar savo gimtajame palapinių kaime.

Erelis sukluso.

Prasidėjo atsargus erelio ir abiejų indėnų žaidimas. Harka vis numesdavo plėšrūnui odos gabaliukų ir apgraužtų kaulų. Praėjo daug dienų, kol erelis suprato, kad šitaip elgdamasis, berniukas neturi jokių piktų kėslų, o nori jį tik pamaitinti. Ilgainiui jis taip priprato, kad kai tik išalkdavo arba pamatydavo žmones valgant, tuoj ištiesdavo kaklą ir pražiodavo snapą, reikalaudamas maisto.

Matotaupa dar porą kartų buvo išėjęs medžioti ir parnešė užtektinai maisto. Kalnų miškuose buvo gausu visokiausių žvėrelių.

Antrą kartą sugrįžęs iš medžioklės, Matotaupa pamatė neįprastą vaizdą: berniukas sėdėjo šalia erelio. Bet kai prie jo norėjo prieiti Matotaupa, erelis piktai išžiojo snapą, gindamas save ir savo naująjį draugą. Matotaupa nusijuokė ir, nuėjęs prie žeminės, numetė savo laimikį.

Laikui bėgant, erelis visai pritapo prie tos mažutės bendrijos, atskirtos nuo pasaulio nedideliame kalnų slėnyje. Jo sparnas pamažu gijo, ir jis jau galėdavo jį sudėti ant nugaros, kartais net išskleisdavo, kaip ir sveikąjį, bet skristi dar nepaskrido. Savo stipriomis kojomis jis vikriai karstė-

si kalnų šlaitais ir visada ateidavo atsiimti savo dalies iš Matotaupos laimikio, lyg kokios privalomos duoklės. Vieną rytą, kai Harka valandėlę išleido erelį iš akių, jis nutempė jo lanką ir ietį. Nebuvo jokios abejonės — erelis sumanė susikrauti naują lizdą. Jo sparnas buvo jau tiek sutvirtėjęs, kad plėšrūnas nesunkiai užskrisdavo ant uolos.

Harka mėgino atsiimti savo ginklus, bet erelis nenorėjo jų atiduoti ir gynėsi snapu — ne piktai, bet gana ryžtingai.

Matotaupa šypsojosi, matydamas tą draugų kivirčą.

Harka atsistojo prie uolos, susidėjo rankas ant nugaros ir pradėjo sakyti ereliui kalbą. Pastarosiomis savaitėmis tėvas buvo labai nešnekus, ir berniukas mažai turėjo progų pakalbėti, todėl dabar jis džiaugėsi, galėdamas nors su ereliu pasišnekėti.

— Karo ereli, paukščių vade! — mandagiai pradėjo jis.— Tu pagrobei mano ietį ir lanką. O šitaip daryti broliams netinka, ir tu turi suprasti, kad pats sau kenki, palikdamas mane beginklį! Juk mes dabar esame sąjungininkai! Argi tu nematei, kaip Matotaupa, mano tėvas, nušovė grifą? Aš irgi galėčiau tau šitaip padėti. Bet tu turi būti kaip mūsų brolis, kitaip mums teks tave išvaryti! Jeigu tu elgsies kaip plėšrūnas, tada mes prisiminsime, kad tu iš tikrųjų esi plėšrūnas, didelis plėšrūnas, kad tu mane užpuolei, sukapojai ir vos gyvą palikai. Tu norėjai nusinešti mane į savo lizdą ir suėsti kaip kokį prerijų šunį. Tu užmiršai, kad esu Lokės giminės vado sūnus iš Oglalos grupės ir septynių dakotų genčių!

Kol Harka šitaip kalbėjo, jo nebylusis klausytojas atidžiai stebėjo jį savo aštriomis akimis. Tačiau, ištaręs paskutinius žodžius, berniukas krūptelėjo, rodos, kas peiliu jį persmeigė — jis su skausmu prisiminė, kas buvo jo tėvas vasaros pradžioje ir kas yra dabar, artėjant rudeniui. Lokės giminės vadas iš narsiosios Oglalos grupės, kuri įvarydavo daug baimės priešams, kurios kariai turėdavo tiek daug visokio grobio ir arklių, kad galėdavo juos dalyti kam tik patinka ir tuo pelnytis sau šlovę,— štai kas buvo Matotaupa nuo tų laikų, kiek siekė Harkos atmintis. Ir nors pavasariais tekdavo pabadauti, nors gyvenimas buvo sunkus ir pilnas pavojų, tos dienos Harkos atminty buvo

susijusios su gražiausiais ir šviesiausiais prisiminimais. Taip, jo tėvas buvo giminės vadas, o jis, jo vyresnysis sūnus, vadovavo Jaunųjų Šunų sąjungai, sulaukęs keturiolikos metų, būtų tapęs Raudonųjų Plunksnų sąjungos vadu. Štai kas jis buvo! Taip, buvo! Bet dabar jo tėvas — tremtinys, visų paniekintas ir giminės išgintas kaip išdavikas, ir tik dėl to, kad Havandšita, burtininkas, jį apšmeižė, apskelbęs, jog Matotaupa, girtas būdamas, išdavęs baltajam žmogui, Redui, Juodųjų kalnų aukso paslaptį.

Ne, tėvas šito negalėjo padaryti. Niekados! Jis nėra išdavikas. Ir dėl to, kad tėvas buvo neteisingai apkaltintas, Harka slapta pabėgo paskui tėvą ir pasirinko tremtinio dalią.

Jie visą vasarą pragyveno vieni du kalnuose. Nepasakytum, kad tai buvo blogas gyvenimas. Harkai patiko būti kartu su tėvu, kartu su juo medžioti. Bet taip gyventi galima vasarą, bet ne žiemą ir ne metų metus.

Matotaupa turi vėl tapti vadu. Lokės giminės kariai turi suprasti, kad jis nekaltas. Turi suprasti!

Paskendęs tokiose mintyse, Harka ilgai tylomis stovėjo priešais erelį. Dabar jis išsitraukė fleitą ir sugrojo keletą melodijų, paskui kuo ramiausiai, nė kiek nebijodamas, pamėgino atgauti savo ginklus. Tačiau erelis tuoj pat įspėjo jo ketinimus ir pasičiupo ietį ir lanką.

Matotaupa nusijuokė, bet tai buvo jau nebe tas smagus ir nerūpestingas juokas, kokį Harka kartais vėl girdėdavo pastaruoju laiku. Matyt, berniuko žodžiai palietė ir Matotaupą: jo širdyje atgijo pradėjusi trauktis žaizda.

— Nieko tu iš jo negausi,— tarė tėvas berniukui.— Turėsi pasiieškoti naujos ieties, išsidrožti naują antgalį ir pasidaryti naują lanką.

— O gal ir ne,— spyrėsi Harka.— Erelio sparnas gyja. Greitai jis pradės skraidyti. Tada aš ir pasiimsiu savo ginklus.

— Jis iš anksto pastebės, kad tu nori apiplėšti jo lizdą, ir puls tave.

Šitokia tėvo pranašystė nelabai maloniai skambėjo Harkos ausyse. Tačiau jis nieko neatsakė tėvui, tik žiūrėjo, kaip erelis gražinasi — tvarkosi sparnų ir uodegos

plunksnas. Atrodo, jis jau šėrėsi, nes išpešė kelias plunksnas, ir jos nuplasnojo į slėnį. Harka pasiėmė tris uodegos plunksnas, surišo jas, paskui atsinešė kitas tris, kurias buvo išpešęs širmis, ir nuėjo prie arklių. Abu tuos pundelius jis prisegė mustangams prie kamanų. Tikras karys arba berniukas, besiruošiantis tapti kariu, kaip, pavyzdžiui, Harka, nesisegs išsišėrusių ar arklio išpeštų plunksnų sau į plaukus, bet papuošti jomis arklius galima.

Matotaupa tai matė ir nieko nesakė.

Gal ir įdomu būtų nusileisti į mišką ir ten, žemai, prie upelio, kur yra visokių akmenų, pasirinkti jų naujiems ginklams pasigaminti. Tėvas juk pats apie tai prasitarė, tad neturėtų drausti.

Matotaupa leido.

Ir Harka ėmė ruoštis į iškylą. Pirmą kartą jis leisis į tokią kelionę vienas. Pasiims maisto, peilį, savo dvivamzdį ir šovinių. Ruoštis ilgai nereikėjo — vienas du, ir viskas buvo sutvarkyta.

Vos tik sušvito rytuose žara, berniukas patraukė tuo pačiu keliu, kuriuo kadaise ėjo su tėvu medžioti elnio. Įsidėmėti kelią iš pirmo sykio jis buvo įpratęs nuo mažų dienų, todėl dabar neabejojo, kur eiti, ir pasišokinėdamas spėriai leidosi šlaitu žemyn.

Pasiekęs mišką, negaišo laiko tuščiai vaikščiodamas, bet tuoj pat susirado vietą, kur pagal tėvo pasakojimus turėjo būti uosių. Tačiau išsirinkti jauną medelį, tinkantį iečiai, buvo ne taip paprasta. Pagaliau po ilgų ieškojimų jis aptiko gerą uosiuką ir, išsipjovęs iš jo lazdą, pamėgino, kaip ji lekia. Taip, šita tiks iečiai. Parėjęs į slėnį, dar truputį apdoros, ir ietis bus kaip reikiant. Paskui susirado lankstų ir stiprų medelį, iš kurio galima buvo pasidaryti gerą lanką. Dabar reikėjo nuspręsti, ar eiti prie upelio pasiieškoti smailo akmens ieties antgaliui, ar ne. Galima buvo apsieiti ir be jo — kaip ir pirma, išsidrožti antgalį iš kaulo. Bet, prisiminęs ten rastą akmeninį peilį, berniukas panūdo toje vietoje dar kartą pasidairyti. Jis išėjo iš miško ir pakėlė akis į dangų.

Aukštai ore sklandė paukštis. Erelis!

Harka nudžiugo, vadinasi, erelis jau visiškai atgavo jėgas. Kaip gražiai suka jis ratus ten aukštai, kur plau-

kioja balti debesėliai! Gal kartais pakilo ieškoti savo naujojo draugo, Harkos?

Berniukas sekė akimis paukščio skrydį. Erelis suko į pietus ir kilo vis aukštyn.

Bet staiga jis pakeitė kryptį ir dideliu greičiu nunėrė į vakarus, kur dunksojo kalnai. Netrukus jis visai pradingo berniukui iš akių.

Harka nežinojo, nė ką manyti. Kas galėjo sutrukdyti ramų erelio skrydį? Gal jis kalnuose pastebėjo kokį grobį? Bet iš taip toli negalėjo jo pamatyti. Greičiausiai pajuto pavojų. Bet kas gali išgąsdinti erelį? Nebent kitas erelis arba žmogus.

Harka nusprendė nebeieškoti akmenų, o grįžti pas tėvą. Jis pasiėmė išsipjautus medelius iečiai ir lankui, užsimetė šautuvą, maisto atsargas, kurių net nebuvo palietęs, ir nuskubėjo prieš kalną į mažąjį slėnį.

Buvo dar ką tik po vidurdienio, kai Harka pasiekė taką tarp uolų ir sutiko ten besidairantį tėvą. Iš čia buvo gerai matyti slėniai, prieškalnės ir prerijos. Harka atsistojo šalia Matotaupos ir taip pat įsmeigė akis į tolį.

— Ką tu pasakytum apie savo erelį? — paklausė tėvas.

— Greičiausiai jis kažką pastebėjo ir išsigando.

— Teisingai. Į pietryčius nuo čia pasirodė didelis raitelių būrys. Dabar jie įjojo į mišką, ir iš čia jų nematyti.

— Ką mes darysime?

— Pirma pavalgysim, o paskui pasitarsim, kaip ir dera.

— Hau.

Harkai labai patiko, kad tėvas su juo tariasi kaip su tikru kovos draugu.

Abu indėnai nubėgo gerai pažįstamu taku į mažąjį slėnį. Arkliai ganėsi ramiai. Harka pasiėmė iš erelio lizdo savo ietį ir lanką.

Matotaupa maloniai nusišypsojo Harkai:

— Gal tavo plunksnotasis draugas daugiau čia nebegrįš?

Abu indėnai stipriai pavalgė žalios mėsos, prie kurios Harka per tas kelias savaites jau spėjo priprasti, paskui atsigėrė iš upelio vandens ir susėdo pievoje.

— Girdėjai, ką aš sakiau,— pradėjo Matotaupa.— Atskirų raitelių aš negalėjau įžiūrėti, bet man atrodo, kad tai buvo raudonodžiai, nes jie jojo ilga vora. Tai galėtų būti dakotai, pauniai arba šejenai.

— Jie nesuras mūsų.

— Ne, jie mūsų nesuras, bet gal reikėtų mums juos surasti. Kaip tu manai, Harka Kietasis Akmenie Vilko Nugalėtojau?

— Tu matei tik raitelius? Ar nebuvo ten arklių, tempiančių valkčius?

— Ne, nebuvo.

— Vadinasi, vieni kariai?

— Rodos, kad taip.

— Kiek jų?

— Apie šimtą.

— Įdomu, ko jiems prireikė miške? — balsu galvojo Harka.— Bizonų bandos, kurių medžioklėn galėtų susiruošti šimtinė karių, ganosi tik prerijose, o ne miške. Didžiosios šventės arba didieji pasitarimai, kur susirenka šimtinė karių, būna tik po rudens medžioklių, o ne prieš jas. Jeigu šimtas karių joja be moterų ir vaikų, vadinasi, jie ruošiasi su kažkuo kariauti arba taikosi kažką apiplėšti. Iš kur tie raiteliai pasirodė ir į kurią pusę jie traukia?

— Jie pasirodė iš pietų ir traukia į žiemryčius.

— Toje pusėje stovi Lokės giminės palapinės. Gal tie šunes pauniai ruošiasi užpulti dakotų palapines. Mums reikia viską išaiškinti, tėve!

— O kam? — trumpai paklausė Matotaupa.

Harka išblyško ir nuleido akis.

— Aš žinau, ką tu galvoji,— kiek patylėjęs vėl prabilo Matotaupa.— Tik tu gėdinies pasakyti savo mintis, nors jos ir teisingos. Sakyk drąsiai, kaip dera vyrui!

Harka iš tikrųjų gėdijosi, bet šie tėvo žodžiai jį padrąsino.

— Aš taip manau, tėve. Pauniai tikriausiai sužinojo, kad tu esi ištremtas, jie tikriausiai taip pat sužinojo, kad Saulės Lietus žuvo per bizonų medžioklę, o tavo brolį Plunksnotąją Strėlę sudraskė persekiojamas lokys. Lokės giminė neturi nė vieno tikro vado, galinčio vesti ka-

rius į kovą. Pauniai mano, kad jie nebaudžiami gali plėšti mūsų palapines. Taip jie mano. Bet pavojaus valandą mūsų kariai praregės! Jiems nukris valktis nuo akių, ir jie supras, kaip neteisingai padarė, ištrėmę Matotaupą. Tada jie vėl panorės, kad Matotaupa grįžtų ir būtų jų vadas!

— Tu taip manai? — Matotaupa apsiniaukusiu veidu žiūrėjo kažkur į tolį.— Na, pamatysim, ar mūsų kariai sugebės patys apsiginti, ar kas nors kitas turės jiems padėti. Susirinkimas taip nusprendė, ir man nevalia nė kojos kelti į dakotų medžioklės plotus. Kas man dabar darbo, kad pauniai, tie nususę kojotai, eina grobti mūsų moterų ir vaikų!

Harkai pasirodė, kad jo kūną užplūdo naujos jėgos. Kokia nuostabi perspektyva! Tremtiniai stos ginti Lokės giminės palapinių, ir kariai, spaudžiami paunių, džiaugsis, kad Matotaupa vėl jų priešaky! Tada ir jis, Harka, galės grįžti į savo gimtąją tipi, pas savo draugą Četaną, pas Garbiniuotą Galvą, pas Harpsteną. Kaip nušvis Uinonos ir Untšidos akys, kai Matotaupa ir Harka, vainikuoti šlove, grįš į savo gentį!

Bet ne tik tėvo išteisinimo ir kario šlovės troško Harka. Paunio kulka pavasarį pakirto jo motiną. Dabar, artėjant rudeniui, pauniai sužinos, kad Harka turi dvivamzdį šautuvą, ir jiems nepavyks nužudyti arba paimti į nelaisvę jo sesutės ir senelės Untšidos, kuri buvo jam kaip tikra motina. Kaip gerai, kad per visą vasarą jis neiššovė nė vieno šovinio! Dabar jie labai jam pravers.

— Kada iškeliaujam, tėve?

— Pirmiausia pamiegosime, kad ateinančią naktį nepritrūktų jėgų, o kai sutems, pasinaudodami tamsa, nusileisime į mišką. Galimas daiktas, kad iki ryto mums pasiseks pasiekti tą karių būrį.

Paskutinį sykį Matotaupa ir Harka sugulė miegoti šiame nedideliame slėnyje. Kai temstant prabudo, sugrįžo erelis. Naguose jis parsinešė storų pagaikščių, bet pasidėjo juos ne ant uolos prie šaltinio, bet ant skardingos viršūnės, stūksančios pietinėje slėnio pusėje. Matyt, ten jis ketino susikrauti naują lizdą.

Palikęs pagaikščius ir apsidairęs aplinkui, erelis nusileido ant uolos prie šaltinio ir išžiojo snapą. Harka numetė jam mėsos atliekų. Erelis prarijo jas ir, nelaukdamas, kol visai sutems, nuplasnojo ant viršūnės.

Matotaupai ir Harkai atėjo laikas iškeliauti. Jie sukrovė ant arklių maisto atsargas, pasiėmė ginklus ir leidosi į kelią. Harka buvo taip užsidegęs tuo žygiu, kad užmiršo net atsigręžti į mažutį slėnį, kuris taip ilgai buvo jo ir tėvo buveinė.

DRAUGAS AR PRIEŠAS?

Kalnų pašlaičių miškuose jau pakvipo rudeniu. Žemėje margavo pirmieji nuvytę, pūvantys lapai.

Iš prerijų, plytinčių kalnų papėdėje, dvelkė šiluma: per ištisus mėnesius saulės ir sausų vėjų džiovinama žemė dar alsavo vasaros karščiu.

Buvo vidurnaktis. Danguje kabėjo mėnulio pjautuvas, bet jo blausi šviesa nevaliojo prasiskverbti pro medžių šakas. Harka su arkliais stovėjo visiškoj tamsoj ir laukė. Arkliai nebuvo pririšti, berniukas laikė juos už apinasrių. Miške buvo tylu tylu, ir Harka klausėsi, ar neišgirs kokio įtartino šlamesio. Tačiau aplink nebuvo girdėti jokio garso, kuris liudytų čia esant dar daugiau žmonių, nesijautė ore nė dūmų kvapo. Matyt, ta šimtinė raitelių, pasislėpusi miške, laikėsi labai tykiai.

Harka laukė tėvo, kuris dabar pėsčias slankiojo po mišką, stengdamasis išsiaiškinti, kas tie raiteliai ir ko jie čia nori. Galimas daiktas, nežinomieji raiteliai taip pat buvo išsiuntę žvalgus, todėl Matotaupa turėjo būti labai atsargus. Tik tiek jam buvo gerai, kad jis žinojo apie raitelius, o šie apie jį ne.

Per krūmus nušlamėjo žebenkštis. Kažkur tolumoj suklikо paukštis, tamsoje užkluptas priešo. Bet tai buvo smulkių miško gyvūnų kova, stambesniems žvėrims ir žmonėms ji nerūpėjo. Arkliai atsigulė pailsėti. Harka atsisėdo šalia jų, bet apinasrių nepaleido. Dieną jis gerai išsimiegojo, tad dabar nė kiek nesijautė pavargęs. Nerimauti taip pat nebuvo ko, nes iš anksto žinojo, kad tėvo reikės laukti kelias valandas. Todėl net nustebo, kai tė-

vas sugrįžo dar gerokai prieš rytą. Harka jau iš tolo išgirdo jo žingsnius. Tėvas bėgo skersai šlaitą link Harkos. Jis visai nepaisė atsargumo, matyt, jam dabar svarbiau buvo kuo greičiau sugrįžti pas sūnų. Pasiekęs Harką ir arklius, be kvapo parkrito ant žemės.

— Tai pauniai,— sušvokštė jis.— Išsidažę kovos spalvomis. Arklius paliko miške, o patys su ginklais rankose kiek tik įkabina pasileido per prerijas į žiemryčius.

— O mes?

— Pauniai eina karo taku. Jie paliko arklius, vadinasi, taikosi užklupti iš netyčių. Mums reikia išsiaiškinti, ar Lokės giminės vyrai pasiruošę duoti atkirtį tiems šunims, ar ne.

— Jojam?

— Mes turime aplenkti paunius. O laiko mažai. Net raiti galime pavėluoti. Tiesiai per mišką pėstiems, žinoma, būtų greičiau, bet užtat, pasiekę prerijas, atsigriebsime. Taigi jojam!

Tuo metu, kai Matotaupa ir Harka visą naktį, o paskui visą dieną persekiojo paunius, Lokės giminės stovykloje Arklių upelio pakrantėje viešpatavo tyla ir ramybė. Upelis per sausras visai išdžiūvo ir tekėjo siaura srovele, žolė aplinkui buvo parudavusi, o miškelis, supantis stovyklą, jau rudeniškai pageltęs. Arkliai, neberasdami šviežios žolės, knapsojo susispietę rytiniame stovyklos pakrašty. Didžiojoje aikštėje stūksojo išpjaustytas stulpas. Aikštė buvo tuščia, ir tas stulpas atrodė kaip koks sumedėjęs žmogus. Mėnulio šviesoje nuo jo krito šešėlis, nutįsęs ligi pat burtininko palapinės. Nuo ritualinių šokių sutryptoje žemėje galėjai įžiūrėti šviežias kojų žymes: tai vyrai vakar dieną šoko aplink stulpą karo šokį. Dabar jie pavargę miegojo. Budėjo tik sargyba prie arklių ir trys žvalgai, įsitaisę ant kalvos į pietus nuo stovyklos, iš kur buvo gerai matyti prerijos ir, pasirodžius priešui, galima buvo spėti pranešt apie pavojų stovyklai.

Vienoje iš didžiųjų palapinių, kurios stovėjo prie aikštės, kažkas tyliai sujudėjo. Tai buvo ta palapinė, kurioje kadaise gyveno vadas Matotaupa. Priešais jos angą stovėjo trofėjų stulpas, ant jo dar tebekabėjo bizonų kauko-

lės su ragais, lokio nagai, skalpai ir ginklai, iškovoti buvusio šios palapinės šeimininko. Čia stovėjo ir pririštas mustangas, jaunas gražus keršis. Palapinės sienos buvo išmargintos keturkampiais piešiniais, jie vaizdavo keturias pasaulio šalis ir turėjo magišką reikšmę — saugojo palapinę nuo nelaimių.

Taigi šitoje palapinėje kažkas tyliai sujudėjo. Tai prabudo jaunutė mergaitė. Prabudo, bet akių neatmerkė. O gal tyčia gulėjo užsimerkusi, nes, be jos, čia dar miegojo keturi žmonės, ir ji tikriausiai todėl apsimetė mieganti, kad, kieno nors paklausta, galėtų pasakyti, jog sapnavusi. Vis dėlto ji atsargiai, labai apgalvotai pasiekė drabužius, gulinčius šalia, ir paslėpė juos po antklode. Apsirengusi vėl užsitraukė antklodę ir apsimetė mieganti — padėjo galvą ant žilvičių pynimo, kuris, pakabintas ant trikojo, buvo naudojamas pagalvio vietoj. Bet dabar ji pravėrė akis, apsidairė ir įsiklausė. Kiti keturi žmonės alsavo ramiai ir lygiai. Harpstena, jaunesnysis broliukas, gulėjo susirietęs į kamuolį — tai rodė, kad jis kietai miega. Šešoka, Uinonos pamotė, sukosėjo, bet neprabudo. Šonka, penkiolikmetis Šešokos sūnus, vartėsi savo guolyje ir kažką murmėjo per miegus. Jis buvo labai pavargęs, mat ką tik grįžo nuo arklių.

Svarbiausia, ar miega Untšida, senelė. O jeigu ir miega, vis tiek reikia būti labai atsargiai, nes senelė prabunda nuo menkiausio įtartino garso.

Tiesą sakant, mergaitė nieko blogo neketino daryti, nors ir slėpėsi nuo kitų. O Untšidos jai visai bijoti nereikėjo, jeigu ta ir pajustų, vis tiek nieko nesakytų — jos abi labai gerai sutarė.

Uinona tyliai tyliai atsikėlė ir tvarkingai sudėjo savo apklotą. Paskui žengė kelis žingsnius prie ugniakuro, kuriame šiltu oru ugnis naktimis visai išblėsdavo, ir pasilenkusi išsitepė sulysusį veidą pelenais. Tai reiškė, kad ji ruošiasi pasninkauti, kad kitą dieną ji ničnieko nevalgys.

Uinona išėjo iš palapinės tikra, kad niekas nepajuto. Tačiau Untšida seniai prabudo ir viską matė. Atsidūrusi lauke, Uinona sustojo ir permetė akimis aikštę. Stulpo šešėlis lyg koks juodas pirštas vis dar teberodė į burti-

ninko palapinę. Priešais ją ant karties kabojo senasis šautuvas, o nedideliame tinkliuke — aukso gabaliukas. Uinona sustingusiu, visai nevaikišku veidu žiūrėjo į abu tuos daiktus. Juk šautuvas buvo ta paslaptingoji geležis, kuria pauniai nužudė jos motiną. Matotaupa nukovė tą paunį, jos vyresnysis brolis Harka kovoje laimėjo macavakeną, bet burtininkas pareikalavo jį paaukoti. Taip, tas šautuvas turi savo istoriją, ir ką gali žinoti — gal ta istorija dar nesibaigė. O tą aukso gabaliuką Harka rado prie upės Juoduosiuose kalnuose, Matotaupa supykęs įmetė jį į Šiaurės Plato upę, Juodoji Oda Garbiniuota Galva išgriebė iš vandens, bet paskui burtininkas pasiėmė tą auksą sau. Kartais jis slėpdavo jį savo palapinėje, kartais kabindavo ant karties, kad visi matytų. Tik niekas nežinojo, kam jis tai daro.

Uinona ilgai žiūrėjo į tuos du daiktus. Paskui nukiūtino prie kitos palapinės, stovinčios kiek atokiau nuo aikštės, arčiau miško. Toje palapinėje gyveno Baltoji Rožė, su kuria Uinona buvo susitarusi šiuo laiku susitikti. Baltoji Rožė buvo viena iš Matotaupos brolio dukterų dvynukių, to brolio, kurį sudraskė lokys. Mergaitės labai gražiai sutarė, jų draugystė nenutrūko net ištrėmus Matotaupą ir pabėgus Harkai, Baltoji Rožė niekados nesigėdijo rodytis žmonėse su Uinona.

Palapinės anga prasiskleidė, ir pasirodė Baltoji Rožė. Ji taip pat buvo išsitepusi veidą pelenais, nes abi bičiulės buvo davusios žodį drauge pasninkauti. Mergaitės pribėgo viena prie kitos, susiėmė rankomis ir per krūmus nulėkė prie upelio, juosiančio ir stovyklą, ir mišką. Jos susėdo ant smėlėto kranto. Naktis buvo vėsoka, bet nepasakytum, kad žvarbi. Nuo upės sklido kažkoks padvisęs kvapas, vanduo vos vos tekėjo. Vakaruose tamsiai mėlyno dangaus fone juodavo Uolinių kalnų grandinė. Uinona žiūrėjo į kalnus. Ten išjojo jos tėvas ir brolis...

Mergaitės tyliai sėdėjo šalia viena kitos, užsiglaudusios už krūmų ir nuožulnaus upelio kranto, kad kas nepamatytų iš stovyklos ar nuo arklių. Jos norėjo būti vienos, nes skausmas taip slėgė širdį.

— Ką sako Untšida? — pagaliau sušnibždėjo Baltoji Rožė.— Ar ji tiki, kad ateis pauniai?

— Untšida tyli.

Baltoji Rožė atsiduso.

— Četanas sako, kad jie ateis.

Četanas, septyniolikmetis Raudonųjų Plunksnų sąjungos vadas, netekęs tėvo, o paskui ir globėjo, gyveno pas našlę Baltosios Rožės motiną.

— Greit prasidės rudeninės bizonų medžioklės, ir pauniai mėgins mus dar prieš tai iš čia išstumti. Taip jis sako. O kaip tu manai?

— Ar šiaip manau, ar taip manau, vis tiek iš to nieko gero — juk mes nebeturime vado.

— Mes turime Senąją Antilopę ir Senąjį Varną.

Uinona nuleido galvą.

— Teisybė.

— Gerai, kad mes nutarėme pasninkauti, Uinona. Dvasios ant mūsų pyksta. Mes turime jas perprašyti, ir Vakantanka, Didžioji Paslaptis, tegu žino, kad ir mes nesame tam abejingos.

— Taip.

Mergaitės vėl nutilo. Nors kalba ir nesimezgė, bet nė viena nenorėjo grįžti atgal į palapinę.

— Klausykis! — tarė staiga Uinona.

Baltoji Rožė ištempė ausis, o paskui gūžtelėjo pečiais, atseit nieko negirdėti.

— Grįžtam atgal į stovyklą, gal čia koks paunių žvalgas! — skubiai tarė Uinona. Bet tą pačią akimirką abi mergaitės išsigandusios atšoko: link jų lyg koks driežas šliaužė per žolę žmogus. Baltoji Rožė jau buvo besuklinkanti, bet Uinona greitai užčiaupė jai burną.

Žmogus jau buvo šalia.

— Harka! — sušuko Uinona, vos beatgaudama kvapą iš susijaudinimo.

— Ar jūs žinote, kad netrukus čia bus pauniai? — paklausė berniukas.

— Ne. Ką. . .

— Tylėk. Aš jau einu. Jūs manęs nematėt. Aišku? O dabar bėkit į stovyklą ir praneškit Untšidai, ką girdėjot. Aš pasakiau, hau!

Ir berniukas dingo. Mergaitės tiesiog savo akimis netikėjo: ar čia iš tikrųjų buvo Harka, ar jos tik sapnavo?

Bet paskui abi pakilo ir pasileido prie palapinės su keturių pasaulio šalių ženklais. Įbėgusios į vidų, vienu balsu sušuko:

— Ateina pauniai!

Visi pašoko iš savo guolių. Niekas neklausinėjo, kaip mergaitės tai sužinojo. Visi suprato, kad jos ką tik grįžo iš lauko, vadinasi, ten pastebėjo ateinantį priešą.

Penkiolikmetis Šonka ir net Harpstena pasičiupo ginklus ir išlėkė iš palapinės.

— Ateina pauniai!

Akies mirksniu sukilo visa stovykla. Senasis Varnas, trijų brolių Varnų tėvas, stovėjo aikštėje ir garsiai davinėjo įsakymus: kariams pasislėpti krūmuose ir, kai tik priešas prieis arčiau, pasitikti jį strėlėmis; moterims ir vaikams pasilikti prie palapinių.

Uinona ir Baltoji Rožė stovėjo susiglaudusios prie vado palapinės angos ir žiūrėjo, kas dedasi aikštėje.

Iš pietų pusės sugrįžo į stovyklą trys žvalgai ir priėjo prie Senojo Varno.

— Iš kur ateina pauniai? — paklausė šis.

— Mes jų nematėme! — sumišę atsakė kariai.

— Jūs jų nematėte? Nematėte? Akys apspango, ausys apkurto? Tai kas mums pranešė apie pavojų?

— Mes nežinome.

Senasis Varnas supykęs nusisuko. Kaipgi tai suprasti! Bet dabar nebuvo kada galvoti apie nevykėlius žvalgus ir aiškintis, kas įspėjo apie gresiantį pavojų, nes iš prerijų pasigirdo pirmieji priešo šūksniai ir beveik tuo pačiu metu į išdžiūvusius krūmus ėmė lėkti degančios strėlės. Priešas buvo šiaurinėje upelio pusėje ir, ten pasislėpęs, stengėsi padegti krūmus ir prerijas pietiniame upelio krante, žinodamas, kad, kilus gaisrui, vyrai turės bėgti iš krūmų, o moterys su vaikais iš palapinių. Prispirti liepsnos ir dūmų, jie pateks pauniams į rankas. Jeigu kuris mėgins gelbėtis, brisdamas per upelį, jį užklups strėlių kruša. Tai buvo aišku ir mažoms mergaitėms.

Krūmuose jau ėmė plaikstytis pirmosios liepsnelės. Pasisemti vandens gesinimui buvo neįmanoma, nes kitam krante tykojo pauniai.

Išgirdę priešo riksmą, Lokės giminės žmonės suprato, kad paunių pajėgos stipresnės negu jų.

Senasis Varnas skardžiai sušvilpė karo švilpuku ir sušuko:

— Prie arklių! Prie arklių!

Nors pauniai kėlė didžiulį triukšmą, Lokės giminės kariai suprato vado įsakymą: visi pasileido prie savo mustangų.

Arkliai buvo rytinėje pievos pusėje, ir abi mergaitės su siaubu pamatė, kas ten dabar dedasi.

Liepsnos išsigandę arkliai blaškėsi kaip pašėlę. Reikėjo juos būtinai sugaudyti, kad neišlakstytų kas sau, kaip ką tik pasklido po prerijas šunų būrys.

Pauniai taip pat pastebėjo, kas dedasi prie arklių. Todėl ir jų pusėje nuaidėjo skardus karo švilpuko balsas, ir jų vadas suriko:

— Neprileiskit tų kojotų prie arklių! Neprileiskit prie arklių!

Ir tuoj pat viena paunių grupė puolė iš rytų pusės per krūmus, kurie čia dar tik ruseno, o kitur jau buvo visai apimti liepsnos. Lokės giminė neturėjo tiek vyrų, kad galėtų atremti priešus iš bet kurios pusės. Todėl pauniai čia didesnio pasipriešinimo nesutiko ir netrukus pasiekė kaimenę. Prasidėjo kova dėl mustangų. Vieni stengėsi užsėsti ant arklių, kiti neleido. Žmonės raičiojosi žemėje kartu su griūvančiais arkliais, švaistėsi kuokomis ir peiliais, o liepsna krūmuose kilo vis aukščiau ir aukščiau. Išpančioti arkliai visai pakvaišo, ir jau nebeįmanoma buvo jų sutramdyti. Vieni nešini raiteliais — dakotais ir pauniais,— kiti be nieko nušuoliavo paskui keršąjį eržilą, kuris, nusitraukęs nuo stulpo priešais palapinę, lėkė kiek įkabindamas į rytus.

Dabar abiejų pusių vadai pastebėjo, kad didelė dalis karių be jokios naudos išsisklaidė po prerijas. Todėl ir čia, ir ten nuskambėjo žemas karo švilpuko balsas, kviečiantis visus rinktis į savo būrį. Bet pasukti arklių atgal buvo neįmanoma, todėl kariai nušoko nuo jų ir pėsti skubėjo pas saviškius. Pasklidę tamsoje po kalvotas prerijas, jie nematė kits kito ir nekovojo.

Mergaitės pastebėjo, kaip keli kariai sugrįžo per krūmus ir nuskubėjo prie Senojo Varno išklausyti jo naujų

įsakymų. Taigi dakotai nieko nepasiekė, tik prarado savo arklius, ir viskas. Pauniams tai buvo laimėjimas, ir jie garsiai džiūgavo. Tačiau dakotai, klausydamiesi paunių džiaugsmo šūksnių, suprato, kaip išsidėstęs priešas.

Tuo tarpu ugnis krūmuose liepsnojo vis labiau. Naktis buvo be vėjo, todėl liepsna neslinko kuria nors viena kryptimi, bet, rydama sausas šakas, lapus ir žolę, pamažu plėtėsi į visas puses. Moterys ir vaikai susirinko plikoje stovyklos aikštėje ir aplinkinėse palapinėse; liepsna čia buvo nebaisi, tik dūmai graužė akis. Visi buvo labai ramūs, nesigrūdo, nerėkė, tik žiūrėjo į Untšidą, kuri stovėjo šalia abiejų mergaičių. Kariai, ligi šiol slėpęsi krūmuose, turėjo iš ten bėgti, jeigu nenorėjo sudegti. Jie susirinko aplink Senąjį Varną. Tas davė įsakymą keltis per upelį ir pulti paunius, nors, esant apšviestam krantui, priešui bus labai patogu juos apšaudyti strėlėmis. Senasis Varnas sakėsi pats vadovausiąs šiam rizikingam žygiui.

Uinona juto, kaip dreba Baltoji Rožė. Jeigu Lokės giminės vyrai pralaimės, pauniai juos išžudys, ir jų skalpai džius ant trofėjų karčių priešo stovykloje. Moterų ir vaikų likimas buvo neaiškus. Jos irgi turės mirti arba dirbti priešo stovykloje ir būti žmonomis karių, nužudžiusių jų tėvus, brolius ir vyrus. Mergaitės prisiglaudė prie Untšidos, tarsi ieškodamos po jos motinišku sparnu pagalbos.

— Tėve! Mano tėve Matotaupa,— tyliai sušnibždėjo Uinona,— jeigu tu čia būtum, mūsų nebūtų ištikusi tokia nelaimė.

— Tikra teisybė,— atsiliepė kažkieno balsas, ir Uinona krūptelėjo išsigandusi, nes nemanė, kad, be Untšidos ir Baltosios Rožės, dar kas kitas gali išgirsti jos žodžius. Ji atsigręžė ir pamatė žmogų, ištarusį tuos žodžius. Tai buvo karys, vardu Čotanka.

Prie upelio, apšviesto degančių krūmų liepsnos, dar nebuvo girdėti kovos šūksnių. Matyt, vyrai vis nesiryžo pradėti to rizikingo puolimo. Bet kažką daryti vis tiek reikėjo, jeigu jie nenorėjo sudegti, arba be kovos pasiduoti pauniams.

Ir štai nuskambėjo trumpas ir kimus karo šūkis:

— Hi-jip-jip-jip-hi-jaach!

Pauniai taip pat atsiliepė, pašaipiai šūkaudami, ir per tą abipusį triukšmą mergaitės tarsi išgirdo, kaip dūzgia lankai, svaidantys strėles.

Per dūmus jos vos begalėjo atgauti kvapą, ir Untšida paliepė visoms gulti, kad lengviau būtų kvėpuoti.

Tuo metu nuaidėjo du šūviai. Ir kaip mat stojo visiška tyla. Nutilo dakotų karo šūkis, nuščiuvo ir pauniai. Tik buvo girdėti, kaip traška ir pyška liepsnojantys krūmai.

Mergaitės klausėsi ausis ištempusios.

Ir štai pasigirdo piktas paunių riksmas, bet netrukus vėl pokštelėjo šūvis, tik dabar lyg ir iš kitos vietos negu pirmieji du. Pauniai vėl nutilo. Ir toje tyloje kažkur iš tamsių prerijų, paunių užnugaryje, nuskambėjo du balsai:

— Hi-jip-jip-jip-hi-jaach!

Uinona suprato, kieno tie balsai, ir iš džiaugsmo, kad tėvas ir brolis čia pat, sukando dantimis sau ranką.

Harka turi Paslaptingąją geležį! Tai jis čia šaudė, o gal tamsoje jau zvimbia Matotaupos strėlės, guldydamos paunius, kurie nesitikėjo tokio puolimo iš užnugario. Uinona dar išgirdo šuoliuojant arklius. Vadinasi, Matotaupa ir Harka su mustangais. Tai todėl jie taip greitai keičia vietą ir puola paunius čia iš vienos, čia iš kitos pusės.

Vėl driokstelėjo du šūviai.

Ir tuoj pat prie upelio nuaidėjo karo šūkis — tai Lokės giminės kariai puolė paunius. Iš tolstančio riksmo mergaitės suprato, kad kariams pavyko sėkmingai persikelti per upelį, ir dabar jie spaudžia paunius. Priešo riksmas pritilo, jų kariai išsisklaidė po prerijas.

Vadinasi, priešas išsigando macavakeno. Žinoma, jis išsigando Harkos ir Matotaupos! Uinona troško dūmuose, jai buvo neapsakomai karšta, bet dabar ji jau nebegalvojo apie mirtį ir nelaisvę, ji tikėjo saviškių pergale, vylėsi vėl pamatyti tėvą ir brolį.

Kilus gaisrui, savaime susidarė oro srovės, jos dar labiau įpūtė ugnį ir varė liepsnas vis tolyn ir tolyn. Įsisiautėjusi ugnis greitai prarijo žemus medelius ir skurdžią prerijų žolę. Medeliai, neseniai liepsnoję kaip fakelai naktyje, pavirto pelenais, išdegusios pievos pajuodavo, pakilęs vėjas išsklaidė dūmus. Ugnis nutolo nuo Arklių

upelio, nuo palapinių ir, palikusi nusiaubtus krūmus, baisiu greičiu plėtėsi pietų kryptimi, virsdama dideliu prerijų gaisru.

Pauniai tikriausiai išsigando, kad ugnis pietuose nepasiektų jų palapinių. O gal kartais tas pavojus jų ir negąsdino, nes indėnai mokėjo apsisaugoti nuo prerijų gaisro, uždegdami priešinę ugnį. Šitaip gesinant, būdavo sunaikinamos visos ganyklos aplinkui, bet užtat likdavo sveiki žmonės.

Vėjas nešiojo pelenus, ir jie įkyriai lindo mergaitėms į akis. Stovyklos aikštė vėl skendėjo tamsoje. Uinona su Baltąja Rože, kaip ir visi kiti, likę stovykloje, įtemptai klausėsi. Tačiau aplinkui buvo tylu.

Išdegus krūmams, niekas dabar nebeužstojo žvilgsnio, ir moterys su vaikais aiškiai matė viską aplinkui. Viršum tuščio ir nykaus krašto, dėl kurio ką tiktai kovojo vyrai, plytėjo žvaigždėtas dangus. Tik pietuose raudonavo padangė. Ten toliau siautėjo gaisras.

Aplinkui vis dar tebeviešpatavo keista tyla. Atrodė, kad abi kovojančios pusės kažkur išsislapstė. Gal kartais pauniai atsitraukė? O gal ruošiasi iš naujo pulti? Tačiau moterys ir vaikai niekur nematė ir savo karių.

Ir staiga Baltoji Rožė kad suriks išsigandusi — prieš ją tarsi iš žemės išdygo aukštas kaip kartis karys: iš plikos galvos ir besiplaikstančio plaukų kuokšto ant pakaušio mergaitė suprato, kad tai paunis. Jis prisidėjo prie lūpų švilpuką ir šaižiai sušvilpė. Tai buvo ženklas kariams pulti stovyklą. Bet, nespėjus nuaidėti jo švilpukui, pasigirdo dakotų karo šūkis, ir šalia paunio atsirado nė kiek ne mažesnis už jį karys. Jis buvo ligi pusės nuogas, neturėjo jokių papuošalų, jokių pasižymėjimo ženklų. Plaukai buvo supinti į kasas. Iš galingos figūros ir stipraus balso Baltoji Rožė ir Uinona pažino, kas jis toks.

— Matotaupa,— sušnibždėjo mergaitės.

Vos tik sušukęs karo šūkį, dakotas užsimojo kuoka, ir netikėtai užkluptas paunis parkrito nuo pirmojo smūgio. Šaižus pergalės šauksmas apskelbė, kad paunių vadas nugalėtas. Dakotas pakėlė priešininko švilpuką ir sušvilpė, duodamas ženklą pradėti puolimą.

Lokės giminės vyrai tuoj subėgo vykdyti įsakymo, nes žinojo, kad tas žmogus visada ras išeitį iš pavojingos padėties.

Mūšis, vos neįsižiebęs pačiame stovyklos vidury, nutolo, nes pauniai leidosi bėgti, pasičiupę sąmonės netekusį savo vadą. Mat palikti vadą nelaisvėje buvo laikoma didžiausia gėda.

Toli prerijose dar kartą driokstelėjo macavakenas, sudundėjo žemė nuo šuoliais lekiančių arklių, pasigirdo šūksniai, rodantys, kad paunių gretos išsisklaidė ir dakotai juos persekioja įvairiomis kryptimis.

Kai po šitos siaubingos nakties pagaliau vėl patekėjo saulė, abi mergaitės stovėjo paišinos kartu su kitomis moterimis ir vaikais tarp suodžiais apneštų palapinių ir apanglėjusių laukų, ir niekam į galvą neatėjo, kad juodvi dar iš vakaro pačios išsitepė veidus pelenais — dabar visi taip atrodė kaip jos. Prerijos aplinkui buvo ištisi degėsiai, tik į šiaurę nuo upelio šėpsojo saulės išdeginta žolė.

Kadangi niekur nebebuvo matyti nei kovojančių, nei bėgančių, nei persekiojančių karių — nei priešų, nei draugų,— moterys su vaikais nuėjo prie upelio atsigerti ir apsišvarinti. Paskui ėmė apžiūrinėti palapines. Kai kurios kraštinės buvo šiek tiek apanglėjusios, bet tos, kur stovėjo aplink aikštę, išliko visai sveikos.

Iš burtininko palapinės sklido duslūs garsai: Havandšita kalbėjosi su dvasiomis.

Šautuvas ir aukso gabaliukas, iš vakaro kabėję ant karties priešais palapinę, buvo dingę.

Uinona ir Baltoji Rožė dar ilgai stovėjo stovyklos aikštėje. Ir kiti vaikai, nors ir labai pavargę, nenorėjo lįsti į palapines. Pro šalį praėjo Četanas, maloniai pažvelgė į Uinoną ir tarė:

— Aš einu ant kalvos pasižiūrėti, ar negrįžta mūsų kariai, tiksliau sakant, ar grįžta visi tie, kurie dalyvavo kovoje, supranti mane?

— Suprantu, Četanai.

Persekiojamieji ir persekiotojai nutolo nuo Arklių upelio ir dingo vakaruose. Ir vieni, ir kiti buvo be arklių, todėl tas bėgimas ir vijimasis banguotomis prerijomis iš

dalies buvo panašus į slėpynes, kur labai daug reiškė vikrumas ir išradingumas. Dažnai nei vieni, nei kiti nežinojo, kur iš tikrųjų eina nuolat besikeičianti kovos linija; tos pačios pusės kariai čia atsidurdavo priekyje, čia užpakalyje.

Tik abu raiteliai, Matotaupa ir Harka, smarkiai išsiveržė į priekį ir išnyko visiems iš akių. Jie visu greičiu lėkė į vakarus, ir Matotaupa neturėjo kada Harkai paaiškinti, ką jis yra sumanęs. Tačiau Harka pats nujautė, ko tėvas taip skuba. Vakaruose, miške, liko paunių arkliai. Jeigu pavyktų išvaikyti arba nugalėti sargybinius, galima būtų paleisti arklius į prerijas, ir pauniai liktų be mustangų, kaip ir dakotai. Arba dar geriau būtų, jeigu paunių mustangus pasisektų nuginti Lokės giminei.

Harka labai džiaugėsi, kad dakotai nugalėjo paunius. Apie savo nuopelnus toje kovoje jis beveik nė negalvojo, nors prieš tai vaizdavosi, kad pasirodys joje kaip tikras vyras. Dabar jis nematė čia nieko nepaprasto, kad užpuolė paunius iš užnugario, išgąsdino juos macavakeno šūviais ir pasėjo tarp jų paniką. Šią naktį Harka pirmą kartą nužudė žmogų. Bet gerai to dar nesuvokė, nes kovojo ne vyras prieš vyrą, o šaudė iš tolo, tamsoje, ir nepamatė, net nepalytėjo to mirusiojo. Svarbiausia jam dabar buvo, kad jie išgelbėjo nuo ugnies ir priešų Uinoną ir Untšidą, kad toje kovoje pasižymėjo Matotaupa — kritišku momentu ėmėsi vadovauti Lokės giminės kariams. Jis visą laiką jojo tėvui iš paskos. Seniai jau patekėjo saulė, ir Harka matė suodiną tėvo nugarą — tai buvo vakarykščios nakties žymės, kai Matotaupa veržėsi į stovyklą per karštus, dar žioruojančius pelenus.

Kai Matotaupa ir Harka pagaliau pasiekė miškus, buvo jau vėl naktis. Jie sustojo prie upelio, ir sukaitę, pailsę arkliai puolė gerti. Matotaupa su Harka taip pat numalšino troškulį ir atsigulė žemėn pailsėti. Čia, miške, buvo vėsiau ir gaiviau negu dulkėtose, sausros iškepintose prerijose. Abu indėnai godžiai traukė į save jau rudeniu kvepiantį miško orą.

Harką suėmė miegas, jis buvo vos gyvas iš nuovargio, bet pamatęs nerimą tėvo veide, greitai vėl pažvalėjo. Matotaupa įbruko jam į burną kąsnį mėsos, berniukas jį

sukramtė, nurijo, paskui gavo dar vieną, miegai lyg ir išsisklaidė.

Matotaupa ėmė dėstyti savo sumanymą:

— Sakykime, kad mes esame Lokės giminės žvalgai. Aš eisiu apžiūrėti, kaip išsidėstę prie arklių paunių sargybiniai, kiek jų ten yra ir kokiu būdu galima pagrobti jų arklius. Kai viską išsiaiškinsiu, tada arba mes patys imsimės to žygio, arba palauksime karių. Jie visą laiką lipa pauniams ant kulnų, o tiems, savaime aišku, reikalingi arkliai.

Matotaupa liepė Harkai sėsti ant širmio ir miegoti, o pats apžergė sartį ir nusivedė sūnaus arklį, paėmęs jį už pavadžio. Harka pyko ant savęs, kad jis toks bejėgis, bet nieko padaryti negalėjo: nuovargis įveikė, ir jis greitai viską užmiršo, paskendęs maloniam snauduly, tačiau visai neatsipalaidavo, ir miegodamas saugojosi, kad nenukristų nuo arklio.

Pagaliau Matotaupa sustojo, ir Harka prabudo. Buvo dar naktis ir miške visai tamsu. Tėvas paliko jam arklius ir įsakė, kad šiukštu neužmigtų, nes jau čia pat esanti priešo sargyba. Harka sukaupė visas jėgas, suvalgė dar šiek tiek mėsos ir prablaškė miegus. Matotaupa tyliai pradingo tarp medžių tamsoje.

Praėjo apie dvi valandas, kol Harka sulaukė tėvo. Matotaupa grįžo gerai nusiteikęs ir tuoj pradėjo pasakoti, ką matęs:

— Šimtas arklių ir tik dešimt sargybinių, o ir tie patys labai nerūpestingi. Jie laiko arklius nepririštus, mustangai tik suvaryti į krūvą ir aptverti šakų tvora. Tokia užtvara gali sulaikyti nebent ramų arklį. Baikštus mustangas išlauš ją arba peršoks per viršų. Mes pagrobsime pauniams arklius, dar nespėjus jų kariams sugrįžti į mišką. Hau!

Atimti priešui arklius buvo įprastas kovos būdas prerijose.

Harka užmiršo savo nuovargį.

— Kaip mes išgąsdinsime arklius, tėve?

— Lengviausia būtų ugnimi, bet aš nenoriu uždegti miško. Liepsna persimestų į prerijas ir nusiaubtų pievas,

jos reikalingos Lokės giminei ir bizonų kaimenėm, kurios greitai turi čia pasirodyti. Ar tu dar turi šovinių?

— Ne per daugiausia. Du ar tris... galėčiau paaukoti.

— Tad pilk tiesiai į arklius. Tai bus geriau, negu šaudyti į sargybinius. Arkliai išsilauš iš aptvaro, ir jeigu mūsų kariai turi greitas kojas, geras akis ir vikrias rankas, jie galės keletą arklių susigauti prerijose.

— Gerai.

Matotaupa nusivedė Harką per mišką. Teko pasiimti su savim ir arklius, nes palikti juos vienus buvo pavojinga. Dėl to jie turėjo padaryti didelį lankstą, kad neatkreiptų į save sargybinių dėmesio — pasikelti šlaitu, o paskui vėl nusileisti žemyn. Kad mažiau reikėtų tverti tvoros, pauniai buvo suvarę arklius palei stačią kaip siena uolą, stūksančią vidury miško. Viršum tos uolos stovėjo du sargybiniai, kiti aštuoni buvo išsidėstę apačioje palei tvorą. Visa tai Matotaupa išsiaiškino iš anksto ir dabar pranešė Harkai. Jo planas buvo toks: patyliukais likviduoti abu sargybinius viršuje, o paskui nuo uolos atidengti ugnį į arklius.

Todėl jie pasikėlė šlaitu dar aukščiau, negu buvo ta stati uola, ir stipriai pririšo arklius prie medžių.

Apačioj, miške, pasigirdo šūktelėjimas. Matyt, sargybinis pastebėjo kažką įtartina ir perspėjo saviškius. Todėl Matotaupa ir Harka, norėdami pasiekti tikslą, turėjo veikti labai greitai.

Vikriai kaip laukinės katės nuliuoksėjo jie šlaitu žemyn. Be ginklų, dar turėjo po akmenį rankoje. Priartėję prie tos stačios uolos, pastebėjo sargybinių šešėlius, šmėkščiojančius tarp medžių. Matyt, pauniai juos pamatė ir skubėjo pasislėpti. Vienas iš jų pritūpė krūme ir iškišo galvą pasidairyti. Harka, nieko nelaukęs, sviedė į jį akmeniu ir taip gerai pataikė, kad sargybinis valandėlei prarado sąmonę. Kitą sargybinį, prigludusį už medžio, užpuolė Matotaupa. Jis prišoko prie jo, pačiupo, nespėjus šiam griebtis ginklo, ir numetė nuo uolos į arklių būrį. Tėvo pavyzdžiu pasekė ir Harka. Jis stvėrė už kojų prisvaigintą antrąjį sargybinį, nutempė prie skardžio ir taip pat numetė žemyn. Paskui pakėlė šautuvą ir pliekė į ark-

lių tabūną, kartu su tėvu garsiai rėkdamas dakotų karo šūkį:

— Hi-jip-jip-jip-hi-jaach!

Matotaupa surado vietą, kur uola buvo suskeldėjusi ir pastūmęs paleido į arklių tabūną tokią akmenų krušą, kad tie visai paklaiko ir, vadovaujami eiklaus eržilo, išsilaužė pro užtvarą. Išgirdę šūvius, nežinodami, kas ten ant kalno darosi, sargybiniai taip pat ne mažiau išsigando ir, pastvėrę pirmą pasitaikiusį arklį, pasileido šuoliais šlaitu žemyn. Arkliai pasklido kas sau, ir nuo jų baimingo blaškymosi drebėjo visas miškas, lyg ten būtų siautėję vaiduokliai.

Abiem dakotams taip pasisekė įvykdyti savo planą, kad Matotaupa neištvėręs ėmė kvatoti. Tačiau besijuokdamas jis neatsargiai žingtelėjo, pataikė ant išklibusio akmens ir kartu su juo nuriedėjo žemyn. Pamatęs, kad tėvas taip staiga dingo apačioj, Harka neišsigando, jis taip pat ėmė kvatoti. Tačiau, bijodamas, kad ir jo neištiktų tokia pat nesėkmė, atsigulė ant žemės pasižiūrėti, ar kartais tėvas griūdamas nesusižeidė, ir apsidžiaugė, pamatęs, kad Matotaupa greitai atsikėlė ir sušuko aukštyn:

— Viskas gerai! Eikš ir tu čionai!

Harka valandėlę dvejojo.

— Ne, nieko nebus! — pagaliau atsiliepė jis.— Taip lengvai nepaimsi būsimojo dakotų kario! Einu prie mustangų. Ten aš labiau reikalingas.

Tėvas pritardamas nusijuokė. Tie juokai abu prablaškė, išsklaidė nervinę įtampą, kuri pastarosiomis dienomis laikė juos sukausčiusi.

Matotaupa apėjo uolą, pakilo į kalną ir susitiko su Harka prie arklių, kurie, išgąsdinti triukšmo, džiaugėsi pagaliau sulaukę savo šeimininkų.

— Na, mes padarėme viską, ką turėjome padaryti,— tarė Matotaupa ir užsidegė pypkę.— Dabar belieka tik pažiūrėti, ką darys kiti.

— Norėdami tai pamatyti, mes turėtume vėl leistis į prerijas,— tarė Harka.

— Taip, reikės.

Po nemiegotų naktų ir Matotaupos veide nuovargis įrašė savo pėdsakus. Ryto brėkšmoje Harka pastebėjo, kokios įkritusios tėvo akys.

— Gal pirma pamiegotum, tėve?

— Ne, paskui.

Matotaupa išrūkė pypkę ir atsikėlė — ne taip vikriai, kaip paprastai, bet nė kiek nesvyruodamas. Abu indėnai užsėdo ant arklių ir atsidavė jų valiai — jie patys susiras kelią žemyn. O puslaukiniai mustangai šitai labai gerai moka.

Kai juodu išjojo iš miško ir pasiekė prerijas, visų pirma pamatė daugybę arklių pėdų. Aplinkui nebuvo girdėti jokio įtartino garso. Matotaupa susirado aukštą medį ir ėmė į jį kopti. Harkai irgi labai knietėjo pasidairyti po plačias apylinkes. Jis pririšo arklius ir pasekė tėvu. Iš medžio viršūnės jie pastebėjo dvi plonas dūmų sruogas, kylančias tolumoj iš už aukštumėlės.

— Tai ne kas kita, kaip Lokės giminės kariai. Jie susėdo prie ugnies pasidžiaugti pergale,— tarė Matotaupa.— Jie susigaudė paunių arklius, juk mes paginėme juos tiesiai mūsiškiams į rankas. Pauniai greičiausiai pabėgo į savo stovyklą. Niekur jų nematyti. Be abejo, jie irgi pasigavo vieną kitą pabėgusį mustangą, bet nedaug, labai nedaug! Matai, ten toli toli ganosi nedidelė mustangų grupelė? Šitų jau niekas nepagaus.

Matotaupa pamažu, kažkaip labai atsargiai išlipo iš medžio ir, atsistojęs apačioje, pagavo šokantį žemyn Harką. Abu nieko daugiau nekalbėjo, nes nuo to, ką juodu dabar sumanė, priklausė visas jų tolesnis gyvenimas, o tas lemiamas momentas buvo jau taip arti, kad sunku buvo apie jį kalbėti.

Nė kiek nesisaugodami, jie nujojo į rytus, prie didesniojo dakotų laužo.

Prijoję arčiau, pastebėjo keletą vyrų, pasilipusių ant kalvos, matyt, laukiančių jų. Matotaupa neapsiriko. Tai buvo iš tikrųjų Lokės giminės kariai. Netrukus jie jau iš tolo pažino Senąjį Varną, jo vyresnįjį sūnų ir Senąją Antilopę. Su jais buvo dar vienuolika karių, tarp jų ir Četanas. Nors jam ėjo dar tik septyniolikta vasara ir jis dar nebuvo priimtas į karius, tačiau jau dalyvavo persekiojant paunius.

Matotaupa ir Harka žingine prijojo prie karių grupės. Visi buvo labai rimti. Harka stengėsi pagauti Četano

žvilgsnį, o Četanas žiūrėjo į Harką. Taip, jie buvo ir liko geri draugai.

Matotaupa sustabdė savo sartį. Sustojo ir Harka. Vis dar buvo neaišku, kas pirmasis prašneks.

Senasis Varnas judino lūpas, tartum kovodamas su savimi: nežinojo — sakyti ką, ar ne.

— Mes susitinkame čia, svetimuose medžioklės plotuose,— pradėjo jis pagaliau, stengdamasis visų pirma pateisinti savo ir kitų elgesį.— Ką jūs turite mums pranešti?

— Nedaug ką,— išdidžiai atsakė Matotaupa.— Kas atsitiko prie Arklių upelio, jūs žinote patys. Iš paunių sargybos, saugojusios mustangus, du mes nugalabijome, o kiti išsilakstė kas sau. Aš matau, kad jūs prisigaudėte arklių!

Senasis Varnas vėl pajudino lūpas, o paskui vis dėlto paklausė:

— Ką dar turite mums pasakyti?

— Aš jau pasakiau viską,— trūkčiojamu balsu atsakė Matotaupa.— O ką pasakysite jūs?

— Aš pasakysiu, kad tu gerai ir teisingai vadovavai kovai,— pamažu dėstė Senasis Varnas, pasverdamas kiekvieną žodį.— Ko tu dar iš mūsų nori? Gal tu atjojai grąžinti berniuko, kuris priklauso mums?

Kai Harka išgirdo šį klausimą, jam pasidarė šalta.

Matotaupa, vos stovintis ant kojų iš nuovargio, išblyškęs, paišinas, su kraujuojančiomis žaizdomis, į kurias visai nekreipė dėmesio, įsmeigė akis į Senąjį Varną.

— Aš neišsivedžiau Harkos Kietojo Akmens Vilko Nugalėtojo Lokio Medžiotojo ir negaliu jo grąžinti; tai sprendžia jis pats. O iš jūsų aš noriu tik vieno — teisybės. Aš noriu teisybės. Jūs turite pripažinti teisybę. Aš nekaltas. Argi kovoje su pauniais nepasirodžiau kaip Lokės giminės vadas?

Senasis Varnas susirūpinęs nuleido akis.

Bet dabar į priekį išėjo Senoji Antilopė.

— Šiandien ir vakar tu pasirodei kaip tikras vadas,— sušuko jis.— Šito niekas negali paneigti. Bet ar visada tu taip darei? Tu ištremtas ne už bailumą. Tu narsus, tai žino visi Lokės giminės kariai. Bet, nors ir narsus būda-

mas, tu išdavei mus, iškeitei į paslaptingąjį vandenį! Tu išplepėjai kas nereikia Ilgiesiems Peiliams ir išstatei pajuokai savo karius! Tau nevalia kelti kojos į mūsų medžioklės plotus! Mes manėme, kad tu nusilenksi vyresniųjų sprendimui, ir dovanojome tau gyvybę. Bet tu nepaklausei jų valios, ir jeigu aš būčiau sutikęs tave mūsų medžioklės plotuose, būčiau tučtuojau nudėjęs. Aš pasakiau, hau!

Senoji Antilopė nutilo.

Matotaupa ilgai į jį žiūrėjo. Paskui permetė žvilgsniu visus kitus. Bet niekas daugiau netarė nė žodžio. Nė vienas nepravėrė lūpų. Niekas neišdrįso užstoti Matotaupos. Ir Harkai pasirodė, kad iš stovyklos pasigirdo duslūs burtininko būgno smūgiai, surakinę visiems lūpas. Netgi Četanas nieko nepasakė ir nukreipė valandėlei akis į šalį. Bet kai Harka pagaliau vėl pagavo jo žvilgsnį, jis buvo labai labai liūdnas.

Matotaupa dar kartą įsmeigė akis į Senąją Antilopę.

— Ir tai paskutinis tavo žodis?

Senoji Antilopė nieko neatsakė, tik nusispjovė į šalį.

— Tada tau galas,— tyliai ištarė Matotaupa.— Įsidėmėk tai ir lauk. Aš ateisiu.

Vadas apgręžė arklį, Harka taip pat apsuko savo širmį. Iš pradžių žingine, paskui lengvais šuoliais nujojo jie atgal į kalnus. Kai pasiekė miškais apaugusį kalnų šlaitą, buvo jau vakaras. Čia jie apsistojo, pavalgė ir atsigulė poilsio. Matotaupa netarė nė žodžio, tylėjo ir Harka. Labai išvargę, abu greitai užmigo, ir jeigu būtų atėjęs priešas jų nužudyti, šią naktį jiems būtų buvę vis tiek. Juk sudužo jų didžioji svajonė.

Sekančiomis dienomis ir naktimis Matotaupa buvo kažkoks bauginančiai ramus, ir Harka nedrįso jo kalbinti. Jis dažnai palikdavo jį vieną, nes matė, kad tėvas to nori. Berniukas klajodavo aplinkui, užkopdavo aukštyn, kur baigiasi miškas ir akmenų nuolaužos siekia medžius. Vėjas jau dvelkė rudens žvarba. Harka vis žvilgčiojo į viršų, kur buvo tas nedidelis slėnis, ir juo dažniau jis vienas bastėsi po apylinkes, juo labiau jį traukė dar kartą

nueiti tenai, kur jis kartu su tėvu praleido vasarą, būdamas kalnų ir žvėrių valdovas.

Vieną rytą jis pamatė virš kalnų erelį ir nebeištvėrė: lyg sparnais užlėkė į viršų, kur ėjo gerai pažįstamas takas, ir nuskubėjo juo prie šaltinio pievoje.

Vanduo linksmai čiurleno, žolė čia dar gražiai žaliavo. Harkos iškasta žeminė tebebuvo nepaliesta, tačiau mėsos atsargos išraustos iš po žemės, visur pilna apgraužtų kaulų. Matyt, erelis dažnai nutūpdavo ant uolos prie šaltinio, aplink akmenį dar buvo primėtyta maisto likučių.

Harka krito į žolę ir ėmė raudoti. Dabar jis nebesitvardė, vieną kartą norėjo būti pats savimi, su savo skausmu, vieną vienintelį kartą, ir tai padaryti jis galėjo tik čia, kur buvo vienui vienas.

Kalnų slėnyje jis praleido visą dieną. Aukštai danguje matė sklandantį erelį. O kai atėjo saulės laida, kai kalnų viršūnės pasipuošė auksu ir šaltinio vanduo sužibo vaivorykštės spalvomis, erelis sugrįžo į savo buveinę. Nutūpė į lizdą, kurį buvo susinešęs ant viršūnės pietinėje slėnio pusėje, ir žiūrėjo į berniuką. Atrodo, jis parsinešė ir grobio, nes Harka girdėjo ir matė jį kažką kapojant snapu.

Naktį Harka miegojo žeminėje, kuri saugojo jį nuo nakties vėjo. Tačiau rytą vis tiek prabudo visas sustiręs nuo šalčio. Kai pajudėjo ir apsidairė, pamatė erelį, tupintį žemai ant uolos, prie šaltinio. Berniukas numetė jam gabalą mėsos iš savo atsargų, paukštis vikriai jį pagavo ir prarijo. Harka nuėjo prie šaltinio atsigerti. Erelis nė kiek jo neišsigando. Jis pažino savo draugą.

Šiek tiek apšilęs saulėje, Harka nuėjo prie uolų tako, bet, prieš leisdamasis žemyn, valandėlę stabtelėjo ir dar kartą permetė akimis slėnį. Taip, greitai ateis ruduo, ir tik erelis liks čia šeimininkauti. Žmonėms reikia iš čia pasitraukti, ir netgi erelis turės susirasti naują būstą, kol nepasnigo ir neprasidėjo žiemos pūgos.

Berniukas nuskubėjo žemyn.

Sugrįžęs rado tėvą apačioje miške, sėdintį prie nedidelės ugnelės. Šalia stovėjo abu arkliai. Matotaupa nesibarė, kad berniukas taip ilgai buvo pradingęs, ir nieko

neklausinėjo, tik spoksojo į ugnį ir atsargiai žarstė pelenais vis įsidegančias liepsneles. Kai sutemo, paprašė Harką pabūti prie arklių, jis iškeliaująs ir grįšiąs po dviejų trijų dienų.

Harka žiūrėjo, kaip Matotaupa peiliu raižo ant strėlės keturkampius — savo palapinės toteminius ženklus. Kiekvienas Lokės giminėj žinos, kad ta karo strėlė su užkarpa ant kaulinio antgalio yra Matotaupos.

— Šita strėlė užmuš Senąją Antilopę,— pasakė tėvas ir išėjo.

Praslinkus dviem dienom, virš Lokės giminės palapinių aušo ramus rytas. Arklių upelio vanduo plona srovele tekėjo išdžiūvusia vaga. Keletas mustangų gunglinėjo po sausros išdegintas, gaisro nusiaubtas pievas ir ieškojo žolės likučių. Palapinės dar buvo uždarytos, moterys dar nevaikščiojo vandens, prie upelio nesipliuškeno berniukai.

Žmonės stovykloje tik budo iš nakties miego. Pirmoji savo palapinėje atsikėlė Untšida. Prabudusi Uinona pažvelgė į senelę, ir tuo metu iš kažkurios palapinės nuaidėjo šūktelėjimas. Uinona išsigando ir pamatė, kad Untšida taip pat krūptelėjo. Šonka ir Harpstena pašoko iš guolio, lyg išgirdę pavojaus ženklą. Šešoką ištiko kosulio priepuolis.

Paskui Untšidą ir Šonką į lauką išbėgo ir Uinona pasižiūrėti, kas atsitiko. Prie palapinės, kurioje gyveno Senoji Antilopė su savo jaunesniaisiais sūnumis, jau stovėjo keletas vyrų ir stūmė šalin moteris. Pasirodė Senasis Varnas ir įėjo į vidų. Bet netrukus jis jau vėl buvo lauke ir, niekam nė žodžio netaręs, nuėjo pakviesti burtininko. Kai Havandšita įžengė į palapinę, visa stovyklos aikštė jau buvo pilna laukiančių žmonių. Tačiau nė vienas, išėjęs iš palapinės, nesakė, ką jis ten matė, todėl žmonės dar nieko nežinojo, kas atsitiko.

Pagaliau pasirodė Senosios Antilopės vyresnysis sūnus, jau priimtas į karius. Jis įėjo į palapinę, kurioje dar tebebuvo burtininkas, ir netrukus išėjo nešinas lavonu. Tas mirusysis buvo Senoji Antilopė. Jo krūtinėje smygsojo išpjaustinėta strėlė. Ir visiems tapo aišku, kad ji — Mato-

taupos. Bet kaip ji pervėrė Senosios Antilopės krūtinę, niekas negalėjo suprasti. Kai jaunesnysis sūnus prabudo, jis pamatė tėvą gulintį su strėle krūtinėje ir suriko iš baimės.

Moterys ir vaikai išsiskirstė į palapines, o vyrai šoko ieškoti pėdsakų. Ieškojo jie visą dieną, ir tik vakare stovyklos gyventojai sužinojo, kaip visa tai galėjo atsitikti. Matyt, Matotaupa slapta įslinko į stovyklą, užsilipo ant Senosios Antilopės palapinės ir pro dūminę angą paleido strėlę į miegantį priešininką. Sprendžiant iš Senosios Antilopės žaizdos, visa tai galėjo atsitikti apie vidurnaktį. Paskui, lygiai taip pat slapta, Matotaupa pasitraukė iš stovyklos.

Prie Senosios Antilopės būsto suskambo raudos. Burtininkas savo palapinėje ėmė mušti būgną, ir velionio giminės pagavo rėkti, reikalaudami keršto.

Po šios dienos Uinona dar labiau pritilo, pasidarė dar baikštesnė. Į Untšidą niekas nedrįso mesti pikto žvilgsnio, tarti paniekos žodžio. Išdidi ir ori ji ir toliau garsėjo kaip giminės žynė. Netgi Havandšita nieko jai nepriekaištavo.

Matotaupa ir Harka apie visa tai nieko nežinojo. Tačiau per tą laiką jie labai pasikeitė, pasidarė nekalbūs, užsidarė savyje, ir tas ypač sunkiai slėgė Harką.

Kai po tos nakties tėvas sugrįžo iš stovyklos, jis tik tiek tepasakė Harkai:

— Jis nebegyvas, ir visi tai žino.

Harka ir pats viską suprato, pamatęs, kad tėvas neparsinešė atgal išraižytos strėlės.

Netrukus jie ėmė ruoštis į tolimą kelionę.

— Eisim pažiūrėti, kaip gyvena baltieji,— tarė Matotaupa.— Tu nebeturi šovinių šautuvui, mums reikia jų išsimainyti. Be to, reikia susirasti kokią pastogę žiemai. Tu dar per jaunas mirti.

— O ką tu manai duoti baltiesiems už šovinius, kurių mums reikia macavakenui? — sumurmėjo Harka.

Matotaupa nukorė lūpą ir įkišo ranką į maišelį prie diržo.

— Štai šitą! — parodė jis Harkai aukso gabaliuką, kurį berniukas buvo radęs prie upės Juodųjų kalnų papė-

dėje, tačiau tas jo radinys pastaruoju laiku buvo burtininko žinioje.

— Ką? Šitą? Iš kur tu jį gavai?

— Havandšita buvo neapdairus. Kai aš nuėjau į stovyklą nužudyti Senosios Antilopės, tas gabalas vėl kabėjo maišelyje ant karties priešais burtininko palapinę. Aš jį ir pasiėmiau. Bet gal mums jo neprireiks mainams. Pažiūrėsim.

— Mes neduosim Ilgiesiems Peiliams aukso. Aš niekada neužmiršiu, tėve, ką tu man tada sakei, kai įmetei tą blizgantį akmenį į vandenį. O kaip senasis paunių šautuvas?

— Jį aš palikau Havandšitai. Jis jau surūdijęs. Tegu sau turisi.

— O tavo naujasis šautuvas?

— Niekas jo nepanaudojo kovoje su pauniais. Matyt, Tatanka Jotanka jį tada pasiėmė.

Žodis „tada" nuskambėjo ypač skaudžiai. Tėvas turėjo galvoje tą dieną, kai jis buvo ištremtas iš stovyklos. Harka daugiau nieko neklausinėjo. Jis atsistojo, nežinodamas nė ką manyti apie tokį tėvo planą. Reikės pagalvoti. Šovinių šautuvui jis tikrai neturi, tai aišku. Bet kas toliau? Gavęs šovinių, Harka nenorėjo gyventi pas baltuosius. Jis troško tik vieno: rudenį pamedžioti su tėvu bizonų, apsirūpinti mėsa ir praleisti žiemą kokioje nors oloje.

PO SMĖLIO AUDROS

Vėjas nešė prerijomis lekiojantį smėlį. Ore sukosi smėlio dulkės ir krisdamos gulė kopomis ant žemės. Slėniai ir kalvos slėpėsi po smėlio masėmis, radosi nauji slėniai ir kalvos, bet tuoj pat vėl nyko, kilo į orą ir gulė kitoje vietoje. Vėjas ūžavo kaip pašėlęs. Dulkių debesys uždengė saulę, prigeso diena. Gyvūnai ir augalai duso, užnešti smėlio. Rudens audros, kasmet siaubiančios šalį, šį kartą ypač stipriai įsisiautėjo.

Vakare vėjas nurimo, smėlio debesys nugulė žemėn, virš bekraščių smėlio kopų suspindo mėnulis ir žvaigždės.

Prerijos dabar atrodė kaip kokia pirmykštė žemė, kaip kokia nežinoma planeta. Aplink jokio gyvybės ženklo. Tik mėnesienos šešėliai nykioje smėlio jūroje.

Bet kai mėnulis pakilo kiek aukščiau, o ore ir toliau tebetvyrojo tokia tyla, lyg čia niekada nebūtų stipriau dvelktelėjęs vėjas, toje negyvoje smėlio jūroje kur ne kur ėmė rodytis pirmieji gyvybės požymiai. Štai keletas bizonų išsikapstė į paviršių. Geltoni nuo smėlio, apakę ir apkurtę nuo smėlio, prilindusio jiems į akis ir ausis, dusdami nuo smėlio, užgulusio šnerves, jie purtėsi, prunkštė, trynėsi smėlėtas galvas į priekines kojas, zulinosi į kits kitą, o kai pagaliau vėl prašviesėjo akys, ilgai žiūrėjo į pasikeitusį, apmirusį kraštą. Vienas iš jų dusliai sumykė, bet niekas jam neatsiliepė. Kaimenė buvo išblaškyta, iš jos, ko gero, beliko tik ši maža grupelė. Iš pradžių šie bizonai dar buvo penkiese, bet du iš jų žuvo per audrą: vėtra pagavo juos, ritino žeme ir sulaužė kaulus. Dabar šie trys išlikę gyvi prisiglaudė prie kits kito ir liko stovėti visą naktį. Rytą jų laukė didelė kelionė — jie leisis ieškoti, kur baigiasi ši naujai atsiradusi lekiojančio smėlio dykuma, kur galima rasti žolės ir vandens.

Maždaug tuo pačiu metu kaip ir bizonai iš smėlio išsikapstė ir dar kai kas. Vienos kalvos pietinis šlaitas buvo storai apneštas smėliu, o status šiaurinis — apklotas palyginti plonai. Čia ir sujudėjo smėlis, lyg ten būtų rausęsis kurmis. Netrukus pasirodė du arkliai ir du žmonės. Arkliai trypė kojomis, purtė karčius, čiaudėjo ir prunkštė, žmonės taip pat stengėsi nusikratyti smėlį. Tačiau arkliai ne taip smarkiai nukentėjo kaip bizonai, mat žmonės ne tik patys apsidengė bizonų odos apklotais, bet apdangstė jais ir arklių galvas, kad smėlis nepatektų į kvėpavimo takus, akis ir ausis.

Ir ta nedidelė grupelė liko nakvoti šioje dykynėje, kur neseniai siautėjo smėlio audra.

Bizonai ir žmonės vieni kitų nematė. Juos skyrė gana didelis atstumas. Smėlio audra nuniokojo milžiniškus šio krašto plotus.

Abu žmonės, vyriškis ir berniukas, ėmė dairytis aplinkui. Jie apėjo smėlio užpustytą kalvą, kuri apsaugojo juos nuo pražūties, norėdami įkopti į ją iš pietų pusės. Bet

tai padaryti buvo nė taip lengva. Kojos klimpo į purų smėlį, ir jie turėjo šliaužte šliaužti. Pagaliau pasiekė kalvos viršūnę ir apžvelgė begalines smėlio kopas.

Audra visai nurimo. Pavojus nebegrėsė. Kadangi ir čia, viršuj, ir ten, apačioj, buvo tas pats smėlis, žmonės nusprendė pasilikti nakčiai kalvos viršūnėje ir pamiegoti, pakaičiui vienam budint. Arkliai, net nepririšti, ramiai stovėjo kalvos papėdėje. Iš vakaro, dar neprasidėjus audrai, jie sočiai prisiganė ir iki valiai atsigėrė, tad dabar niekas jų neviliojo vaikštinėti mėnesienoje po smėlio kopas. Be to, jie instinktyviai jautė, koks pavojus buvo ištikęs, ir džiaugėsi, kad išliko gyvi.

Abu žmonės sukilo dar gerai neišaušus. Tai buvo indėnai: Matotaupa ir Harka. Virš nuniokoto krašto vėl patekėjo skaisti saulė, o praėjusį rytą ji pasirodė apsiblaususi, ir todėl prityrę indėnai suprato, kad ji pranašauja audrą ir reikia iš anksto pasiruošti. Dabar, išsisklaidžius nakties tamsai, atsivėrė daug platesnis vaizdas į prerijas. Matotaupa ir Harka ėmė žvalgytis. Mustangai kalvos papėdėje sunerimo. Matyt, jie kažką suuodė.

Matotaupa, prisidėjęs ranką prie akių, įsižiūrėjo į tolį. Harka taip pat nukreipė žvilgsnį į tą pusę. Ne per toliausiai nuo kalvos, kur gulėjo abu indėnai, kažkas sujudėjo, ir visiškoje apmirusios vietovės tyloje staiga pasigirdo žmonių balsai, tiesa, labai neaiškūs, lyg tolimas, vos vos pagaunamas aidas. Greičiausiai žmonės šūkavo, stengdamiesi susirasti arba padrąsinti viens kitą.

Nei Matotaupa, nei Harka netarė nė žodžio, nes abu žinojo, kad ir vienas, ir kitas stebi tą patį. Pagaliau jie pamatė kokį tuziną žmonių, iš tolo labai mažyčių, tačiau jau galėjai įžiūrėti, kaip jie kapstosi, kepurnėjasi, mėgina bėgti, bet ir vėl grimzta smėlyje.

Kurį laiką Matotaupa ir Harka žiūrėjo į tas bergždžias jų pastangas. Galiausiai Matotaupa tarė:

— Jojam pas juos! Gal tie žmonės turi šovinių. Pažiūrėsim, kas jie tokie, bet kas mes esame, nesakysime.

Abu indėnai nusliuogė puriu smėliu nuo kalvos ir laimingai pasiekė arklius. Mustangai, pamatę savo šeimininkus, džiugiai sužvingo. Matotaupa ir Harka pasiėmė apklotus, maistą ir ginklus, sėdo ant arklių ir pamažu nujojo

smėlio apneštomis prerijomis. Matotaupos patirtis ir mustangų instinktas vedė juos užuolankom, kur buvo ne toks klampus smėlis. Harka tik žiūrėjo ir mokėsi.

Prijoję tokią vietą, iš kur jau buvo galima su tais nepažįstamais žmonėmis susišaukti, abu indėnai sustojo.

— Ei, ei! — ėmė šaukti juos nepažįstamieji.

Tačiau Matotaupa nejudėjo iš vietos, tik pakėlė pliką ranką, rodydamas, kad jis atjojo čionai su taikiais ketinimais.

Nepažįstamieji žmonės — kai kurie iš jų, matyt, buvo sužeisti — ėmė garsiai kalbėtis, tačiau indėnai nesuprato jų žodžių. Užtat dabar jie pastebėjo įdomų dalyką. Tarp trylikos baltųjų buvo vienas raudonodis. Bet kokiai genčiai jis priklausė, dakotai niekaip negalėjo nustatyti. Indėnas dėvėjo ledžingus, tačiau jo marškiniai buvo pasiūti iš tokios medžiagos, kaip kadaise sudriskę Juodosios Odos drabužiai. Ant kaklo jis ryšėjo margą skarelę, buvo vienplaukis ir basas. Harka širdyje piktinosi, kad raudonodis taip negerbia savęs. Iš kur galėtų būti tas indėnas?

Vienas iš baltųjų, kurie, apsiavę aukštais auliniais batais, braidė po smėlį, pasišaukė indėną, ryšintį margą skarelę, kažką pasikalbėjo su juo, ir abu kaip gandrai nustypčiojo prie Matotaupos ir Harkos.

Indėnai ir dabar nenusėdo nuo arklių.

Baltasis buvo vidutinio ūgio, plačių pečių, trumpo kaklo, visai nepanašus nei į aukštą, raumeningą Rudąjį Džimą, nei į liekną Toli Skrajojantį Paukštį. Harka jau nebe pirmą kartą matė šviesius plaukus ir skrybėlę ant galvos, bet dabar jį nustebino kitas dalykas: kokio nevienodo ūgio tie baltieji žmonės. Tiesa, tarp raudonodžių irgi yra ūgio skirtumų, bet ten visi vyrai liekni ir aukšti. Baltasis buvo su stora odine striuke, aukštais auliniais batais ir plačiabryle skrybėle, todėl su tokiu apdaru atrodė dar storesnis ir kresnesnis negu iš tikrųjų. Jis pradėjo kalbėti ir liepė indėnui, stovinčiam šalia, versti. Harka labai atidžiai klausėsi ir kai ką suprato net be vertėjo pagalbos. Indėnas kalbėjo dakotų dialektu visai laisvai, nors ir buvo matyti, kad tai nėra jo gimtoji kalba.

— Na ir vietovė čia! Kaip mėnulyje! Dar laimė, kad šviečia saulė, pagal ją bent žinai, kur rytai ir vakarai.

Jūs irgi išsikapstėte iš smėlio, a? Galėtum pamanyti, kad visa Amerika — vien tik smėlis. Nors imk ir pasiversk smėlio blusa, ne kitaip! Kaip čia padorus žmogus ir gali gyventi? Kur čia susirasti gerti ir valgyti? Gal jūs kartais žinote, a?

— Gal surasime vandens, o gal ir ne,— trumpai atsakė Matotaupa.— Jeigu per tris dienas neaptiksime, numirsime iš troškulio.

— Tai taip tikra, kaip amen poteriuose, gerbiamasai indsmenai! Bet aš neturiu nė mažiausio noro pakratyti čia kojas, supranti? Kur jūs dabar manote joti?

— Ar baltajam žmogui labai svarbu tai žinoti?

Taip jiems besišnekant, atpūškavo per smėlį dar šeši žmonės. Jie visi buvo vienodai apsirengę — su geromis odinėmis striukėmis, tačiau šautuvų, atrodo, neturėjo, o gal jau buvo pametę. Vieni buvo prisisegę revolverius, kiti pistoletus.

— Indėnų vade, ko tu taip išdidžiai kalbi! — nekantriai tarė kresnas baltasis, tas pats, kur pradėjo su jais pokalbį.— Mes visi trylika atsidūrėme keblioje padėtyje. Nė patys nežinome, kaip išlikome gyvi. Mus taip kočiojo ir vartė, kad man ir dabar dar ūžia galva, o kur dingo kiti dvidešimt mūsų draugų, niekas nežino ir turbūt niekada nesužinos. Penki iš mūsų negali paeiti, jiems sulaužyti kaulai, išsukiotos rankos kojos, sudaužytos galvos. Mes džiaugiamės išlikę gyvi ir norime namo. Tegu grifai arba vilkai, arba dar kas nors kitas ateina į šią dievo užmirštą žemę ir toliau ją matuoja. Mes tai jau norime kur nors kitur praleisti žiemą, net jeigu kompanijai ir teks atsisakyti biznio! Mes jau atsikandom! Ačiū!

— Kokiai kompanijai?

— Negi aš tau dabar pasakosiu visą istoriją nuo Adomo ir Ievos! Šiaip ar taip, didžiausia klaida buvo, kad jie padarė pirmąją nuodėmę. Jeigu to nebūtų atsitikę, manęs čia nebūtų. Bet apie tai tu neturi nė mažiausio supratimo. Gal jūs, raudonodžiai, atsiradote ne iš Adomo. Na, bet kaip ten buvo, kaip ne, kompanija yra kompanija! Ji nori čia nutiesti geležinkelį, ir mes turėjome išmatuoti jam kelią. Ar esi ką apie tai girdėjęs, a? Vasarą buvo puikus gyvenimėlis. Bizonų šimtų šimtai, nespėjom

ir pleškinti. Aš turėjau tarną negrą, geras buvo negras, turėjo dar berniuką. Bet pabėgo sukčiai. Mažiukas paspruko nakčia, o kai dėl tėvo, tai čia įsikišo senas indėnas vanago nosimi, ir aš turėjau jį paleisti. Na, bet užteks tų senų istorijų! Verčiau pasakyk galų gale, kaip mums ištrūkti iš tų spąstų! Jeigu tu ir toliau taip išdidžiai tylėsi, mes nieko gero nesužinosime!

Matotaupa žiūrėjo į baltąjį, kaip vaikas kad žiūri į keistą driežą.

— O kur jūs norite patekti?

— Indėnų vade, atvirai sakant, mums nesvarbu kur, kad tik gautume atsigerti ir paėsti, kol dar nepastipome iš bado!

— O kur jūsų arkliai?

— Šito geriau pasiklausk savo audros, savo prakeiktos smėlio audros. Tai ji kažkur juos nunešė ir palaidojo po smėliu. Iš kur aš galiu žinoti! O, jeigu mes imtume ieškoti savo arklių, tai prisidėtų gražaus darbelio! Iš tikrųjų gražaus darbelio.

Matotaupa ironiškai nusišypsojo.

— Gražaus darbelio,— pakartojo jis baltųjų kalba, ir tie žodžiai keistai nuskambėjo jo lūpose. Paskui kreipėsi į indėną, kuris kantriai ir sąžiningai vertė į dakotų kalbą visus baltojo žodžius.

— O kur jūsų šautuvai?

Indėnas išvertė Matotaupos žodžius baltajam.

— Velnias juos nujojo, žmogau, velnias ir jo gerbiamoji bobutė. O gal dar ką norėjai sužinoti? Mano vardas — Bilis! Aš visai ne matininkas, aš patyręs žvalgas, skautas, garsus nuo Aliaskos iki Meksikos, laimėjau dvidešimt keturias kovas gaidžio svoryje, dvidešimt šešerių metų amžiaus, gimęs, krikštytas ir dar nemiręs, bet jau netoli paskutiniosios, nes šiąnakt prisirijau daug smėlio šiame prakeiktame krašte, kur tik smėlis ir smėlis ir nė lašelio brendžio. Na, ar dabar patenkintas, a? O gal dar ko nors reikia, kol pagaliau ryšies išgelbėti mus iš to pragaro?

— Dėl to galima pasitarti.

— Pasitarti! O viešpatie! Aš tau pasakysiu trumpai drūtai, tu suskretęs indsmenai, tu prakeiktas raudonodi:

arba tu išvesi mus iš to smėlio jūros į padorią vietą, kur ir dera būti padoriems žmonėms, arba mes sutriuškinsime makaulę tau ir tavo utėlėtam berniūkščiui.

Indėnas abejingai kaip mašina išvertė baltojo žodžius.

— Na ir pamėginkit! — ramiai atsakė Matotaupa.

— Ir vėl negerai. Tiesiog nežinia, nė kaip su jumis, raudonodžiais, šnekėti! Na tai sakyk pagaliau, ko tu iš mūsų nori?

— Šovinių.

— Žiūrėk tu man! Šovinių! Šovinių! Na ką gi, jeigu jau kitaip neišeina... Bet pala, geriau pirma surūkykim pasitarimo ir taikos pypkę. Šiaipgi nežinia, kokią dar išdaigą galite mums iškrėsti. Taikos pypkę — sutinki?

— Gerai.

— Tai pirmas protingas žodis, kurį girdžiu iš tavo lūpų, indėnų vade. O paskui ar nenugalabysite tais šoviniais mūsų pačių?

— Ne.

— Garbės žodis?

— Mano žodis yra mano žodis. Aš nežinau, kas yra melas.

— O tu, nekaltybe! Ne bėda, meluoti dar išmoksi, bet jeigu kol kas dar neišeina, tai juo geriau mums. Na tai parūkom!

Matotaupa, neišleisdamas iš akių baltojo, nulipo nuo arklio. Harka liko raitas ir paėmė palaikyti sarčio pavadžius.

Žmogus, pasivadinęs Biliu, atsisėdo ant žemės, Matotaupa įsitaisė priešais jį. Iškilminga ceremonija indėno akimis neturėjo didesnės reikšmės, nes jie rūkė ne šventąją pypkę, o paprastą. Bilis nesiteiravo Matotaupos vardo, jis ir toliau perdėtai mandagiai vadino jį vadu. Užtraukę kelis dūmus ir užtikrinę, kad abi pusės vadovausis gera valia ir stengsis viena kitai padėti, abu pakilo, ir Matotaupa sugrįžo prie savo arklio. Bilis lakstė nuo vieno draugo prie kito ir rinko iš jų šovinius, kurie dabar, netekus šautuvų, jiems buvo nereikalingas balastas. Ne visi, atrodo, buvo patenkinti tokiu sandėriu, bet Bilis įtikinėjo juos, visą laiką kažką tarškėdamas. Ką jis ten pasakojo ir aiškino, Matotaupa ir Harka mažai tesuprato.

Kol Bilis įtikinėjo savo draugus ir rinko šovinius, Harka dar kartą prisiminė visas pokalbio smulkmenas. „Suskretęs indsmenai" ir „prakeiktas raudonodi" pasakė Bilis, ir po tokio įžūlaus įžeidimo Matotaupa nesigriebė peilio, tik ironiškai nusišypsojo. Kodėl? Senoji Antilopė įžeidė Matotaupą ir turėjo mirti. O štai šis Bilis trumpu kaklu ir trumpomis kojomis ir jo indėnas su juokinga skarele kalba, kas tik jiems užeina ant seilės, o Matotaupa žiūri į juos lyg į kokius mašalėlius, kurių gylys visai jo nebado. Matyt, tie baltieji tikrai dideli menkystos, ir naudos iš jų tik tiek, kad Harka papildys savo amunicijos atsargas.

Pagaliau sugrįžo Bilis, nešinas pusšimčiu šovinių. Du jis padavė Harkai, ir berniukas tuoj užsitaisė šautuvą. Kalibras tiko.

— Visus! — trumpai tarė Matotaupa.

— Žinoma, visus! — atsiliepė Bilis.— O kaipgi! Visus! Bet tik paskui, kai nuvesite mus, kur gali gyventi tokie kaip mes, žmonės! Žinome mes jus! Susisemsite šovinius ir nurūksite su savo kuinais, o mes liksime čia skaičiuoti smėlio grūdelių, kol pakratysime kojas! Ne, džentelmenai, šitaip nieko nebus.

— Visus!

— Bet tik ne čia, sakau aš tau, ir tai sakau tau aš, Bilis, laimėjęs dvidešimt keturias kovas! Kai tiktai išvesite mus į gyvybės oazę, gausit visus. Bet tik ne čia, vidury dykumos.

Matotaupa davė Harkai ženklą ir atsisėdo ant smėlio. Harka pasekė tėvo pavyzdžiu.

— Ką visai tai reiškia? — nervingai sušuko Bilis.

— Duokite visus šovinius! Mes laukiame.

— Žmogau, vade, kurgi tavo protas! Manai, kad tu tai nenustipsi šiuose smėlynuose?

— Žinoma. Bet pirmiau galas ateis baltiesiems. Mano sūnus ir aš ilgiau ištversime be vandens, mes pripratę.

— O dangau! Juk tai tikra beprotystė! Šito aš dar nesu matęs, nors jau atlaikiau dvidešimt keturias kovas. Klausyk, žmogau, aš nukandžiojau savo priešininkams nosis, sutalžiau jiems veidus, mane visi žino nuo Aliaskos ligi Meksikos! Tu neiškrėsi man šitokio pokšto! Ne, tu šito nepadarysi, tu negali gi...

— Galiu.

Bilis plestelėjo savo plačia sėdyne ant smėlio.

— Gali... Žinai, tau pasimaišė protas. Todėl aš tavęs pasigailėsiu. Pažiūrėsiu, ką jūs darysite, gavę į rankas penkiasdešimt šovinių. Jeigu kas, mes dar turime pistoletus!

Sulig tais žodžiais jis išsitraukė pistoletą ir padėjo šovinius ant žemės. Harka viską susirinko.

Matotaupa linktelėjo galvą ir užsėdo ant arklio. Harka taip pat užšoko ant savo širmio.

Septyni sveiki baltieji ir indėnas su skarele ant kaklo susirinko prie raitelių. Penki sužeistieji ėmė maldauti nepalikti ir jų.

— Ramiau! Mes grįšime ir pasiimsime jus! — burbtelėjo jiems Bilis, matydamas, kad indėnai dvejoja — palikti juos ar ne.

Tačiau sužeistųjų tas pažadas nė kiek nepaguodė.

— Tiek mes jus ir tematysime. Kiaulės, išdavikai, niekšai, jūs paliekate mus mirčiai! Pasigailėkit mūsų, draugai, broliai, bičiuliai, maldaujam...

Harka ne viską suprato, bet iš jų aimanų nujautė, ko jie prašo. Jis nepažinojo šių žmonių, pasmerktų baisiai mirčiai, bet visa širdimi neapkentė tų, kurie palieka nelaimėje savo draugus.

Vienas sužeistasis išsitraukė revolverį, šovė sau į smilkinį ir krito negyvas.

— Na mat ir suradote išeitį! — įžūliai tarė Bilis.— Bet apskritai — mes grįšim. Tik nepraraskit vilties. Pirmyn! — paragino jis Matotaupą.

Indėnas su marga skarele ant kaklo ligi šiol į viską žiūrėjo abejingai. Dabar jis tarė Biliui, o paskui ir Matotaupai:

— Atsargiai. Jie ruošiasi šaudyti.

Tai buvo signalas žudyti. Šeši vyrai prisitaikė ir viena salve pribaigė savo sužeistus draugus. „Tai štai kokie tie baltieji,— pagalvojo Harka.— Niekada nenorėčiau su tokiais žmonėmis gyventi. Už penkiasdešimt šovinių aš turiu padėti žudikams, turiu vesti juos, kur jie gaus atsigerti ir pavalgyti. Su didžiausiu malonumu palikčiau juos

mirti smėlynuose, bet Matotaupa davė žodį ir reikia jį tesėti. Juk mes nemokame meluoti."

Indėnas, lydintis baltuosius, pribėgo prie lavonų, susirinko revolverius ir sukišo juos kartu su visais šoviniais į maišą, rastą šalia vieno lavono. Harka pasibjaurėjęs nusigręžė.

Žygis prasidėjo.

Jau rudeniop pakrypusi saulė per daug nekaitino, bet kelionė buvo labai sunki. Nuolat reikėjo sukti čia į vieną, čia į kitą pusę, apeiti aukštas smėlio kopas, todėl atrodė, kad keliui nebus galo. Baltieji ėjo tylėdami, o vakare pavargę, ištroškę ir alkani krito ant žemės ir užmigo. Matotaupa ir Harka nesigyrė turį maisto atsargų. Tik gerokai po vidurnakčio, kai visi kietai miegojo, jie truputėlį užkando. Dalytis su kitais negalėjo, nes patys ne ką turėjo, be to, niekas nežinojo, kiek dar tęsis ta negyva smėlio dykuma.

Kitą dieną pakilo lengvas vėjelis, ir vėl ėmė suktis smėlio debesys. Matomumas pablogėjo, pasidarė sunku orientuotis. Kartais neįmanoma buvo įžiūrėti net saulę ir nustatyti, į kurią pusę eiti. Smėlis skverbėsi į akis, lindo į nosį ir burną, sunku buvo kvėpuoti. Arkliai, panarinę galvas, kinkavo tarp kopų, o jiems iš paskos sunkiai pūškavo vyrai. Kadangi laikytis vienos krypties buvo neįmanoma, kiekvieną akimirką grėsė pavojus išklysti iš kelio.

Bilis kurį laiką keikėsi sau panosėje, bet paskui indėnas su skarele jį perspėjo, kad šitaip bambant, tik dar sunkiau kvėpuoti ir labiau norisi gerti. Tada tas niurzglys užsičiaupė.

Kai atėjo kitos dienos vakaras, o tos negailestingos smėlio dykumos nebuvo matyti nei galo, nei krašto, prasidėjo ginčai. Vieni norėjo stoti poilsio, kiti keliauti toliau, treti užsipuolė indėnus, sakydami, kad jie yra klastingi banditai ir veda netikru keliu. Bilis svaidėsi prakeiksmais, ir niekas nežinojo, kokia mintis jam gali šauti į galvą. Visi tebeturėjo su savim revolverius ir pistoletus, tad užteko, kad kuriam vienam neišlaikytų nervai, ir kruvinas susirėmimas būtų neišvengiamas.

Kelionės metu Matotaupa ir Harka spėjo šiek tiek pažinti žmones, pamatė, kuris iš jų stipresnis, vikresnis, koks kurio charakteris. Protingiausias iš jų atrodė vienas vidutinio amžiaus žilstelėjęs vyras. Harkai jis iš pat pradžių krito į akis, nes nešaudė kartu su kitais į sužeistuosius. Jis ir dabar įkalbinėjo vyrus susitarti gražiuoju ir nepamesti galvos. Jis palaikė Matotaupos ir indėno, vardu Tobijas, nuomonę, kad reikia bent tris valandas pailsėti.

Vyrams linko kojos, liežuviai buvo prilipę prie gomurio, ir nuovargis privertė užmiršti visus nepasitenkinimus. Žmonės sukrito į smėlį ir kai kurie tuoj sumigo.

Matotaupa ir Harka stovėjo prie savo mustangų, kurie visą laiką uostinėjo orą. Tobijas ir tas pagyvenęs baltasis, kitų vadinamas Tomu, priėjo prie dakotų.

— Sakykite rimtai, kaip vyras vyrui, kaip jūs žiūrite į mūsų padėtį? — paklausė Tomas.

— Mes netoli Najobreros. Arkliai jaučia vandenį.

— Vade, tai juk būtų... tai būtų... išsigelbėjimas! Taip arti!

Vietoj Matotaupos atsakė jam Tobijas:

— Taip, arti bet nelengvai pasiekiamas. Prieš akis labai sunkus kelio tarpas, sunkiausias iš visų, nes mums reikės įveikti Didžiąją Smėlio kalvą, ir jeigu ir ten praūžė smėlio audra, tai bus nemaža vargo.

Matotaupa patvirtino indėno žodžius. Tomas tyliai atsiduso. Tobijas apsidairė. Įsitikinęs, kad pavargę šeši vyrai kietai miega, jis ėmė segioti jų revolverius ir pistoletus. Tomas ir Matotaupa jam padėjo. Kai trys baltieji prabudo, visi šaunamieji ginklai jau buvo indėnų ir Tomo rankose. Tabar jie turėjo tik peilius.

— Prakeikti vagys! Žudikai! Raudonodžiai niekšai!

— Ir Tomas su jais! Na, palauk!

— Aš seniai sakiau, kad Tobijas išdavikas!

— Velniai juos griebtų! Paklaidino, atėmė ginklus ir paliko čia stipti!

Jų burnojimas prižadino ir kitus tris baltuosius. Pasibaisėję, išsproginę akis, jie spoksojo į tamsą ir riaumojo visokiais balsais kaip kokie išgąsdinti galvijai.

Matotaupa, indėnas nesuprantamu dakotams vardu Tobijas, Tomas ir Harka pasitraukė su arkliais toliau, kad

kiti neprišoktų prie jų su peiliais, nespėjus paleisti šūvio, ir laikė paruošę pistoletus ir revolverius.

— Ramiąu! — valdingai sušuko jiems Tobijas.— Mes jūsų nenušausime ir neapiplėšime. Jau nebetoli Najobrera, bet prieš akis dar sunkus kelio tarpas. Mes norime apsaugoti jus nuo jūsų pačių, kad įniršę nepridarytumėte kvailysčių. Galite dar valandą pailsėti!

Ne tiek šie žodžiai, kiek atstatyti revolveriai privertė vyrus nusiraminti. Jie vėl atsigulė. Kankinami troškulio, šūkavo per miegus, krūpčiojo, vartėsi nuo vieno šono ant kito.

Turėdami valandą laiko, indėnai ir Tomas įsikalbėjo.

— Tu pažįsti šį kraštą,— tarė Matotaupa Tobijui.— Iš tavo žodžių supratau, kad pažįsti jį geriau negu aš. Tai kodėl baltieji tavimi nepasitiki? Kodėl jie pasirinko vadovu ne tave, o davė man ir mano sūnui penkiasdešimt šovinių, kad aš išvesčiau juos iš smėlynų?

Tobijas kažkaip keistai nusijuokė.

— Nežinai? Tu nesupratai, ką Bilis pasakė vyrams?

— Ne.

— Jie mano, kad aš norėjau juos pražudyti per smėlio audrą.

— O gal tu iš tikrųjų to norėjai?

Indėnas, vardu Tobijas, tylėjo.

Labai sunku buvo prižadinti išvargusius, netekusius valios žmones. Tomas, Tobijas ir Matotaupa rėkė, tampė juos, daužė, kol pagaliau jie atsikėlė ir susiruošė į kelionę.

— Greitai vanduo! — tarė Tobijas.— Greitai vanduo!

Tai buvo burtažodis, padėjęs žmonėms dar kartą sukaupti jėgas.

Vėjas nesiliovė pūtęs, nešiojo smėlį, ir po trijų valandų sunkios kelionės vėl prabudo neviltis ir abejonės. Žmonės sustojo.

— Mes ne į tą pusę einame!

— Mes sukame ratu!

— Šunsnukiai! Utėlėti raudonodžiai!

— Grįžkim atgal!

— Gulkim ligi ryto pailsėti!

„Aš duočiau jiems valią, ir tegu sau eina, kur nori, kol gaus galą. Šito jie ir verti. Bet Matotaupa pažadėjo juos išvesti iš smėlynų, o dakotas niekada nemeluoja",— galvojo Harka.

— Eikite toliau! Jei ne, visus iššaudysiu! — tarė Tobijas abejingai, lyg užsisakydamas stiklą alaus.

Baisiausiai keikdami, žmonės gunglino toliau.

Indėnai tikėjosi, kad paryčiui vėjas dar labiau sustiprės. Tačiau išėjo priešingai. Vėjas pritilo, o paskui ir visai nuščiuvo. Smėlis nusėdo, dangus vėl nusigiedrijo. Valandėlę visi sustojo ir užvertė galvas į viršų, norėdami pagal žvaigždes iš naujo susiorientuoti. Netrukus visiems pasidarė aišku, kad jie eina teisinga kryptimi.

Bilis ėmė kaukti kaip šuo, vėl suradęs savo dingusį šeimininką.

— Žmonės, vyručiai, po šimts velnių! Mes einame teisingai! Viskas teisingai! Mes nepametėm kelio!

— Tikėkimės, kad tu ir galvos dar nepametei! — tarė sau Tomas.

Supratę, kad neišklydo iš kelio, visi atkuto ir kokią valandą žvaliai žygiavo pirmyn. Tačiau kai dykumos galo vis nebuvo matyti, pakilimas pamažu vėl atslūgo. Kelias pasidarė toks sunkus, kaip ir pranašavo Tobijas. Tačiau arkliai iš visų jėgų veržėsi pirmyn. Matyt, juto, kad jau netoli vanduo.

Pagaliau visai netikėtai baigėsi dykuma, jie išėjo iš rajono, nusiaubto smėlio audros. Tiesa, žemė ir čia buvo smėlėta, tačiau kai kur augo žolė, po kojomis jautei kietą gruntą, kuriuo galėjai drąsiai eiti, nebijodamas įklimpti, nereikėjo sukinėti į šalis, apeinant klampias kopas.

Dešimties žmonių vora valandėlę sustojo. Daugelio veiduose buvo tokia nuostaba, lyg jiems būtų apsireiškusi geroji dvasia, kuria jie negalėjo patikėti. Nejaugi tai išsigelbėjimas?

Arklių tiesiog nebuvo galima nulaikyti, ir Matotaupa su Harka davė jiems valią. Nuilsę, vos gyvi iš troškulio jie patys pasileido šuoliais, ir netrukus prieš raitelių akis dulsvoje ryto prieblandoje pasirodė nusekusi, smėlio prinešta Najobrera.

Vanduo! Vanduo!

Arkliai pripuolė prie upės ir ėmė gerti, Matotaupa ir Harka taip pat prigludo prie vandens. Ir tik dabar abu pajuto, kokie jie pavargę, kad ir jų jėgos visiškai išsisėmusios. Tėvas slapčia žvilgtelėjo į sūnų ir pamatė, kad per tas kelias savaites iš jo beliko tik kaulai ir oda. Žandai įkritę, skruostikauliai išsišovę, žvilgsnis aštrus, gal net per daug aštrus tokiam vaikui. Tačiau tos paskutinės alkio, troškulio ir nemigos dienos nepalaužė berniuko, jo judesiai buvo tvirti, pasakytum netgi tingūs, ir tas tingumas tartum rodė jo panieką ir priešiškumą nesvetingam pasauliui ir kartu slėpė švelnius jaunatviškus jausmus.

Kai abu indėnai atsigėrę pasitraukė į šoną, pasirodė pėstieji. Ak, kaip jie gėrė — tiesiog negalėjo atsiplėšti nuo vandens. Numalšinę troškulį, nepratarė nė žodžio, tik krito ant žemės ir užmigo. Jiems net į galvą neatėjo, kad reikėtų pareikalauti grąžinti pistoletus ir revolverius. Tačiau indėnai ir Tomas patyliukais sukišo ginklus jiems į kišenes. Baltieji nepabudo, tik suniurnėjo kažką per miegus.

Matotaupa ir Harka atsigulė nuošaliau, prie savo arklių. Tobijas ir Tomas miegojo kartu su kitais. Kai praėjo tiesioginis pavojus, abi grupės vėl išsiskyrė pagal savo principus, atitinkančius jų kasdieninį gyvenimą.

Abu dakotai miegojo neilgai. Lyg susitarę, prabudo beveik kartu ir ėmė ruoštis į kelionę. Matotaupa savo pažadą baltiesiems ištesėjo — išvedė juos iš smėlio dykumos į gyvenamą kraštą. Dabar jie jau ir vieni nepraputs. Nuo čia, kaip aiškino Tobijas, buvo netoli bedančio Beno faktorija,— už dviejų upės vingių į rytus.

Ne visi baltieji ir pastebėjo, kad Matotaupa su Harka juos palieka. Tobijas nieko nesakė. Tomas galiuką dar pasivijo ir paklausė, ar nesutiktų jie perleisti jam siuvinėtą indėnišką suknelę, kurią turėjo su savim, jis jau nebenorįs grįžti daugiau į prerijas, geriau mieste atidarysiąs krautuvėlę ir prekiausiąs indėniškais daiktais. Abu dakotai nieko jam neatsakė, ir Tomas apgailestaudamas ilgai žiūrėjo jiems įkandin.

Matotaupa, o paskui jį ir Harka leidosi paupiu žemyn. Atrodė, kad Matotaupa nusprendė aplankyti Beno fakto-

riją. Joti prieš srovę buvo beprasmiška ir tolygu savižudybei, nes toje pusėje, kaip ir pietuose, plytėjo smėlio plotai. Šiaurėje, Juodųjų kalnų link, buvo dakotų žemės, į kurias įžengus Matotaupai grėsė pavojus žūti nuo saviškių rankos. Tad beliko tik joti į rytus, kur buvo įsikūręs Benas. Ką darys toliau, kol kas nebuvo nuspręsta, o gal jau ir buvo, tik jie apie tai dar nesikalbėjo, tad Harka nežinojo, ką mano tėvas ir kur galų gale jie apsistos žiemai.

Arkliai buvo atsparūs. Atsigėrę ir šiek tiek parupšnoję žolės, jie vėl lyg niekur nieko nešė raitelius, čia pereidami į žinginę, čia pasileisdami šuoliais. Po pietų Matotaupa ir Harka jau buvo netoli Beno faktorijos. Iš pradžių jų nosį pasiekė dūmų kvapas, o paskui ir visokie kitokie kvapai, iš kurių galima buvo suprasti, kad netoli yra žmonių ir gyvulių. Šen bei ten vis daugėjo visokių pėdų, o galų gale pasirodė ir pati faktorija.

Blokhauzas buvo jau baigtas, apdengtas tvirtu stogu ir gerai išdervuotas. Iš pietų pusės prie jo šliejosi aptvaras, kuriame stovėjo arkliai, vieni pabalnoti, kiti ne. Buvo girdėti šunų lojimas.

Matotaupa ilgai žiūrėjo į pastatą. Paskui paragino arklį. Harka nusekė iš paskos.

Kai juodu prijojo arčiau, juos pasitiko lodami šeši šunys, dideli, su nulėpusiomis ausimis, kokius augina tik baltieji. Anksčiau tokie grynakraujai buvo laikomi sergėti ir gaudyti vergams. Nepjudomi šunys šokinėjo aplink, bet nekando. Indėnai visai nekreipė į juos dėmesio. Pasiekę aptvarą, jie nepaliko jame savo mustangų, tik apžiūrėjo ten esančius arklius ir nujojo prie durų, kurios buvo kitoje namo pusėje. Iš vidaus sklido prislopinti daugelio žmonių balsai. Į rytus nuo namo, netoli upės, jie pastebėjo būrelį žmonių, baltųjų ir indėnų. Buvo graži rudens diena, ir žmonės, laukdami, kol baigs tvarkytis savo prekybinius reikalus, sėdėjo pievoje ir gėrė degtinę. Iš karto buvo matyti, kad Benas apsukrus šeimininkas. Matotaupa ir Harka sustojo. Iki šiol jų beveik niekas ir nepastebėjo. Kiekvieną dieną čia maišydavosi svetimų žmonių — vieni atjodavo, kiti išjodavo. Bet abu in-

dėnai atkreipė dėmesį į vieną dalyką, kuris juos sudomino.

— Ar tu matei du arklius ir du mulus? — paklausė tėvas.

— Aha, aptvare. Čia yra Ilgoji Ietis ir Toli Skrajojantis Paukštis! — džiaugsmingai sušuko Harka.

— Taip, jų arkliai ir mulai čia. Gal jie sėdi šiame name.

Dabar ir Matotaupa su Harka nuvedė savo arklius į aptvarą ir įėjo į namą.

Viduje buvo tik vienas didelis kambarys, be jokių vidinių sienų ir pertvarų. Vakarinėje sienoje — palikta vieta durims, čia Benas, matyt, ketino dar suręsti priestatą prekių atsargoms, kurias dabar laikė netoli namų palapinėje. Suolai pasieniuose, keli sunkūs stalai, taburetės ir židinys — štai ir visas šios užeigos inventorius. Pro šaunamąsias angas mažai teprasiskverbė dienos šviesos, todėl Benas buvo įtaisęs sienoje du degančius fakelus, nuo kurių sklido prieblandoje virpantys atšvaitai. Kambary tvyrojo dūmų ir degtinės kvapas. Tokį nešvarų orą Harkai nemalonu buvo kvėpuoti. Namie, palapinėse, dūmų angos veikė geriau negu čia.

Indėnai, pripratę greitai orientuotis, tuoj pat pastebėjo dailininką ir jo palydovą Ilgąją Ietį. Kaip garbingi svečiai jie sėdėjo prie atskiro stalo kairiajame kambario kampe ir valgė. Kiti svečiai grūdosi prie bendrų stalų. Matotaupa ir Harka priėjo prie savo pažįstamų.

Ilgoji Ietis kažką pašnibždėjo dailininkui; šis nustebęs atsikėlė ir kartu su Ilgąja Ietimi nuėjo pasitikti abiejų dakotų.

— Mūsų raudonodžiai bičiuliai! — tarė jis, lyg džiaugdamasis, lyg klausdamas.— Eime prie mūsų stalo!

Kai kurie vyrai, sėdintys prie gretimų stalų, beveik nė nepastebėjo šio jų pasisveikinimo, tačiau buvo ir tokių, kurie atidžiai viską sekė. Matotaupa ir Harka susėdo. Harka pirmą kartą sėdėjo ant suolo, ir tokia padėtis, nukorus kojas, jam labai nepatiko, tačiau to jis neparodė ir atidžiai klausėsi vyrų pokalbio. Matotaupa trumpai papasakojo, koks likimas jį ištiko, ir paprašė Ilgąją Ietį visa tai patyliukais išversti Toli Skrajojančiam Paukščiui, kad salėje niekas daugiau neišgirstų.

— Dabar mane vadina Paslaptingu Šunim arba Arkliu, o Harką — Bizonų Strėle,— užbaigė jis.

Harka matė, kaip Ilgoji Ietis su užuojauta pažvelgė į tėvą.

Prie jų atskubėjo Benas, ir dailininkas užsakė valgyti visiems keturiems. Paskui pasiteiravo Matotaupos, kaip jiems pavyko apsisaugoti nuo smėlio audros, kuri sukėlė čia visuotinį siaubą. Tačiau pokalbis nelabai rišosi, Matotaupa buvo labai nešnekus. Ilgoji Ietis pasiteiravo, kur abu dakotai mano nakvoti.

— Prie savo arklių,— tvirtai tarė Matotaupa.

— Naktį lauke šaltoka,— tarė dailininkas,— bet jeigu jūs nusprendėte miegoti lauke, tai gal prižiūrėsite ir mūsų arklius?

— Gerai.

— Už tai mes būsime jums labai dėkingi. Čia maišosi visokių perėjūnų, kurių geriau pasisaugoti.

— Faktorijose retai pasitaiko vagysčių,— tarė Ilgoji Ietis.— Šeimininkai paprastai stengiasi išlaikyti gerą vardą, kad žmonės nebijotų atvežti jiems prekių. Tik aš nežinau, ar bedantis Benas yra čia tikrasis padėties šeimininkas.

Harka pastebėjo, kad Ilgoji Ietis nebenešioja ant kaklo tos gražios grandinėlės iš aukso ir brangakmenių, kuri kadaise stovykloje taip patiko jam ir jo draugams. Jis nenorėjo čia jos rodyti, kad nekiltų kam nors pagunda ją pavogti. Dabar jis pareiškė mintį, ar nereikėtų ir jam, taip pat ir dailininkui nakvoti prie arklių. Tačiau Geltonoji Barzda nusišypsojo ir, lyg sutikdamas su tuo pasiūlymu, lyg atsiprašinėdamas, tarė:

— Vasarą aš taip ir padaryčiau, Ilgoji Ietie! Juk mes tiek kartų nakvojome atvirose prerijose. Prisimeni, kaip tada susitikome grizlį ir kaip paskui turėjome nuo jo bėgti? Bet dabar ruduo, naktys jau šaltos, o mano skrandis nekoks, tad turiu truputį pasisaugoti. Taigi aš pasiliksiu nakvoti šiame name.

Ilgoji Ietis neprieštaravo, bet Harka pajuto, kaip sunerimo šejenas, ir po viso to, ką jis matė ir girdėjo smėlio dykumoj, toks Ilgosios Ieties nerimas sukėlė jam įta-

rimą. Pro nuleistas blakstienas stebėjo jis vyrus, sėdinčius prie kitų stalų.

Lauke pradėjo temti, ir abu indėnai išėjo prie savo arklių, ruoštis ten nakvynei. Ilgoji Ietis išlydėjo juos ir padavė antklodes, kurias sau ir dailininkui nešiojosi ant krovininių mulų. Harka jau seniai beturėjo naktį tiek daug apklotų ir pagaliau po daugelio mėnesių galėjo vėl patogiai atsigulti šalia savo širmio. Matotaupa pasiklojo šalia savo sarčio. Kadangi arkliai buvo aptvare, indėnai jų nerišo, kad ištikus pavojui, galėtų tuoj sėsti ir joti.

Tačiau dakotai ne iš karto užmigo. Jie snaudė įsmeigę akis į žvaigždėtą dangų ir įtempę ausis klausėsi, ar neišgirs kur kokio įtartino garso.

Netrukus jie pastebėjo, kaip atvyko septyni Ilgieji Peiliai ir skautai, vadovaujami Tobijo. Arkliams aptvare jau nebebuvo vietos, todėl keliauninkai pririšo juos už kokių dvidešimt metrų tolėliau. Tobijas pasiliko prie arklių, ir Matotaupa su Harka išgirdo, kaip jis paprašė Tomą atnešti ko nors valgyti. Tomas sutiko ir nuėjo į blokhauzą. Netrukus ten kilo didelis triukšmas — naujieji atvykėliai pradėjo gerti ir pasakoti savo nuotykius. Aiškiausiai buvo girdėti Bilio balsas, nors indėnai ir nesuprato atskirų žodžių. Jie tik stebėjosi, kaip dailininkas gali miegoti, esant tokiam triukšmui.

Po kurio laiko pasirodė šeimininkas. Jis išėjo neva pasižiūrėti arklių ir šunų, bet netrukus pasuko prie Matotaupos ir užšnekino jį. Tačiau pamatęs, kad Matotaupa nenori leistis su juo į kalbas ir kad užuominom čia nieko nepeši, galų gale tiesiai pasakė:

— Jūsų ieško Rudasis Džimas!

Benas jau buvo tiek pramokęs dakotų kalbos, kad galėjo su indėnais susišnekėti.

— Kas jis toks? — nė nemirktelėjęs paklausė Matotaupa.

— Negi jūs jo nepažįstat? Nagi Redas arba Rudasis Džimas, arba Rudoji Lapė, ar dar kaip kitaip jis vadinasi, jis gi buvo pas jus! Šaunus vyrukas, ar ne?

Matotaupa susiraukė.

— Jis jūsų ieško. Buvo čia apsistojęs, paskui išjojo į vakarus. Tikėkimės, kad nežuvo per smėlio audrą. Many-

čiau, kad ne, Džimas moka išsisukti iš kebliausios padėties. Na, bet matau, kad jūs labai pavargę, netrukdysiu, labos nakties. Gerą pažintį užmezgėte su dailininku! Tokia pažintis gali praversti!

Pamatęs, kad nepavyks prašnekinti Matotaupos, Benas nuėjo.

Indėnai manė, kad triukšmas name nesiliaus visą naktį, tačiau po kiek laiko paaiškėjo, kad jie klydo. Benas ir Bilis, kurių balsai buvo garsiausiai girdėti, gana anksti pasistengė visus nutildyti. Galimas daiktas, dailininkas davė vyrams gerų arbatpinigių, kad tik jie leistų jam ramiai pailsėti. Ilgoji Ietis dar kartą išėjo prie arklių ir maždaug patvirtino indėnų spėliojimus. Jis buvo nepatenkintas tokiu neatsargiu dailininko elgesiu ir tris kartus abiem indėnams labai tiksliai nupasakojo, kur jis ir Geltonoji Barzda miegos, be to, dar pridūrė, kad dailininkas turi švilpuką, kurio garsas labai šaižus, panašus į indėnų karo švilpuko.

Ilgoji Ietis atrodė labai susirūpinęs. Šitaip pakalbėjęs, jis vėl sugrįžo pas Geltonąją Barzdą. Po valandėlės išėjo Benas. Jis priėjo prie Tobijo ir paprašė parodyti revolverius, paimtus iš nušautų sužeistųjų. Matyt, baltieji gerdami kažką apie juos kalbėjo. Benas pasiūlė už juos pinigų, bet Tobijui kaina pasirodė pernelyg menka. Tada Benas visais dievais užtikrino, niekada nepirksiąs šitokio prisiplėšto grobio. Palikęs Tobiją, jis dar kartą priėjo prie Matotaupos ir paklausė, ar jam nereikia dviejų revolverių su daug šovinių.

Matotaupa be žodžių apsivertė po savo apklotais ir atsuko Benui nugarą. Nieko nepešęs, šeimininkas vėl pradingo nutilusiame name. Indėnai išgirdo, kaip jis iš vidaus užrakino sunkias duris.

Matotaupa pakėlė galvą ir pasiklausė. Įsitikinęs, kad viskas tylu, atsikėlė ir kažkur nuėjo. Harka nusekė jį akimis, bet greitai tėvas pradingo tamsoje. Po kelių minučių jis sugrįžo, nešinas kirviu, kuriuo kieme ant kaladės buvo skaldomos malkos, pasikišo jį po antklode ir, rodos, užmigo. Harka buvo mirtinai pavargęs, ir jį įveikė miegas. Nežinia, kiek laiko jis miegojo, bet staiga jį pažadino šaižus švilpuko garsas, panašus į tą, kurį tiek kartų

girdėjo, indėnus šaukiant į kovą. Harka stvėrė ginklą ir tik dabar suprato, kad prabudo ne gimtojoje palapinėje, o šalia savo arklio, prie kažkokių įtartinų namų. Naktis buvo tyli, blokhauze taip pat viešpatavo ramybė, tik iš jo sienų sklido prislopintas riksmas. Matotaupa pašoko taip pat greitai kaip ir Harka. Nespėjus berniukui nė apsižiūrėti, jis jau buvo prie namo durų ir trankė jas kirviu. Harka nuskubėjo pas tėvą, bet bėgdamas dar žvilgtelėjo į Tobiją. Šis sėdo ant arklio ir galvotrūkčiais nurūko į šiaurę. Matyt, jis buvo iš tų žmonių, kurie stengiasi nesikišti ne į savo reikalus.

Keliais kirvio smūgiais Matotaupa prakirto duryse skylę ir įlindo vidun. Harka, paleidęs įspėjamąjį šūvį, šoko paskui tėvą namo tamson. Abu puolė į kairįjį kampą, kur žinojo miegant Ilgąją Ietį ir Geltonąją Barzdą.

Jau sulig pirmaisiais dakoto kirvio smūgiais name kilo baisus sąmyšis. Harka atsidūrė žmonių maišalynėj. Nuaidėjo pagalbos šauksmas — tai buvo Ilgosios Ieties balsas. Matotaupa iš įpratimo atsiliepė dakotų karo šūkiu. Harka jam pritarė.

— Hi-jip-jip-jip-hi-jaach!

Tas riksmas sukaustė valandėlę visus žmones name. Tuo tarpu lauke, kur buvo apsistoję indėnai, atgabenę čionai parduoti savo prekes, pasigirdo šauksmai ir aimanos įvairių genčių kalbomis. Įnirtingai lojo šeši šunys.

Matotaupa, mosuodamas kirviu, atrodo, pasiekė ieškomą kampą, nes iš ten buvo girdėti džiaugsmingas Geltonosios Barzdos balsas:

— Matotaupa! Matotaupa!

Baisiausiai išsigandęs ir susijaudinęs, dailininkas pavadino dakotą tikruoju vardu ir sveikino jį kaip išgelbėtoją. Tačiau Harka nespėjo apsidžiaugti sėkmingu tėvo žygiu — kažkas stvėrė už šautuvo vamzdžio ir ėmė plėšti jį berniukui iš rankų. Priešininkas buvo stipresnis, užtat Harka labai miklus. Bet tuo metu kitas žmogus pagriebė berniuką iš užpakalio ir balsas, sklindantis iš bedantės burnos, šūktelėjo:

— Į duobę jį!

Du vyrai taip čiupo Harką, kad tas negalėjo nė suspurdėti. Jie metė jį žemyn galva į duobę ir užtrenkė dangtį.

Berniukas atsidūrė vandeny. Laimė, nuo mažens jis buvo pripratęs prie visokių pavojų, tad ir dabar nepametė galvos. Pajutęs, kad vanduo siekia tik ligi šlaunų, o kojos tebėra ore, jis, įsiremdamas rankomis į sienas, susiriesdamas ir vėl išsitiesdamas, ėmė rabždintis aukštyn. Iš pradžių sienos buvo medinės, bet aukščiau prasidėjo žemė. Berniukas iškilo į paviršių, giliai atsikvėpė ir išspjovė vandenį.

Kas čia per duobė, į kurią jį įmetė plėšikai? Greičiausiai šulinys, iškastas po grindimis. Gudriai sugalvojo bedantis Benas. Jeigu kas apsuptų jo namus, vanduo būtų čia pat. Bet Harkos padėtis buvo labai pavojinga.

Ką daryti? Iš žmonių viršuje nėra ko tikėtis pagalbos. Jie veikiau prispaus dangtį, kad Harka negalėtų išlįsti ir paskęstų šuliny. Įdomu, ar tėvas kada sužinos, kur dingo Harka. Be to, nežinia, koks likimas ištiko ir patį Matotaupą. Vadinasi, niekas jam negali padėti, reikia pačiam ieškoti išeities, jeigu nenori čia žūti.

Laikytis viršum vandens žemyn galva buvo labai sunku, o apsisukti taip pat neįmanoma, nes šulinys buvo gana siauras. Įdomu, gilus jis ar ne? Iš kur į jį patenka vanduo? Negi čia būtų šaltinis? O gal ten giliau šulinys kiek platesnis, gal ten būtų galima apsisukti?

Reikia pamėginti. Harka mokėjo gerai nardyti ir galėjo ilgai išbūti po vandeniu. Na, dabar jam pravers visi šie sugebėjimai, įgyti per ilgas ir sunkias pratybas. Jis giliai įkvėpė oro, pasileido nuo šulinio sienų ir, ištiesęs į priekį rankas, nėrė į vandenį.

Bet kas gi čia dabar? Keista, vos tik panėrė, ir jau dugnas. Šulinys ligi pat apačios buvo gana siauras, jame galėjo išsitekti tik lieknas žmogus. Bet apačioj berniukas užčiuopė šoninę angą, išklotą medžiu, ir nieko nelaukdamas, smuko į ją. Jis tuoj pat suprato, kad urvas eina link upės ir nusprendė surizikuoti. Oro dar užteks porai minučių, tą jis žinojo, bet ar ras pro kur iš to urvo išlįsti — tai dar klausimas...

Harka iš visų jėgų varėsi į priekį. Kad tik nepritrūktų oro! Gal tas urvas iškastas ne tik dėl vandens, bet kartu ir kaip slaptas kelias pabėgti. Tada turėtų būti čia pat galas. Greičiau, greičiau!

O štai ir smėlis. Čia turėtų būti jau upė! Greičiau į viršų! Sukaupęs paskutines jėgas, berniukas nėrė aukštyn ir atsidūrė laisvėj — iškilo vidury upės ir pamatė virš galvos žvaigždėtą dangų.

Spjaudydamas vandenį ir godžiai traukdamas orą, galiuką paplaukė pasroviui, paskui išlipo iš vandens ir krito ant smėlio kopos.

Šiek tiek pailsėjęs ir atsipeikėjęs, ėmė klausytis ir galvoti.

Blokhauzas buvo aptilęs, tik urzgė prie jo šunys. Indėnai paupy sėdėjo susibūrę į krūvą ir šnibždėjosi. Sukapotos namo durys kadaravo ant vyrių.

Kažin kaip ten tėvas, Geltonoji Barzda, Ilgoji Ietis?

Harka nusprendė eiti pas indėnus. Kad ir kokie įtartini jie atrodė, vis tiek neturėtų žudyti indėnų berniuko. Gal kas nors iš jų moka dakotų kalbą ir galės jam kai ką papasakoti.

Harka vėl įbrido į vandenį, paplaukė dar galiuką pasroviui ir išlipo į krantą. Paskui, slėpdamasis už kalvos, kad kas nepamatytų iš namo, nubėgo prie indėnų stovyklos.

Čia dar niekas nemiegojo. Išgirdę, kad berniukas kalba dakotų dialektu, indėnai nurodė jam keletą vyrų, kurių juodi plaukai buvo supinti į kasas. Harka tylėdamas prisėdo prie jų.

— Mes žinome, kas tu toks,— po kurio laiko tarė vienas vyras.— Tavo tėvas sukapojo duris ir suriko karo šūkį. Dabar baltieji laiko jį surišę name ir tvirtina, kad jis norėjęs užmušti ir apiplėšti baltąjį burtininką ir Ilgąją Ietį.

— O kaip Geltonoji Barzda ir Ilgoji Ietis?

— Jie stengiasi apginti Matotaupą, bet niekas jais netiki. Be to, jie ir patys bijo per daug ginčytis. Pinigus jie tebeturi.

— Ką man daryti?

— Pasilik čia. Mes tave paslėpsime. Tėvui tu vis tiek nieko negali padėti. Palauk.

Harkai nieko kito nebeliko. Teko sutikti.

Kai patekėjo saulė, indėnai davė jam sučiurusius drabužius ir margą skarelę ant galvos. Šitaip persirengęs, jis ne taip krito į akis. Gavo šiek tiek ir užvalgyti.

Harka stebėjo blokhauzą. Vis pasirodydavo Benas. Laisvai išeidavo ir vėl įeidavo Ilgoji Ietis ir Geltonoji Barzda. Matotaupa juos išgelbėjo, bet pats atsidūrė nelaisvėje. Tėvas buvo gyvas, tą jam išaiškino naujieji draugai.

Harka kūrė planus, kaip jį išvaduoti, bet nieko doro sugalvoti negalėjo. Jis net nedrįso pasirodyti Ilgajai Iečiai.

Taip praėjo trys dienos.

Per visą tą laiką Benas nė karto neužsuko į indėnų stovyklą. Mat jis pasiūlė už jų prekes labai mažą kainą, kuri kitai pusei buvo nepriimtina, todėl dabar tyčia nesirodė, manydamas, kad indėnai, pristigę maisto, nusileis. Tačiau šie neketino taip lengvai pasiduoti, jie norėjo lupikui parodyti, kad moka laukti — šildėsi saulėje, o kad nieko nedirbo, tai ir alkis ne taip kankino. Kai kurie jaunesnieji net prasimanė visokių žaidimų.

Harka žiūrėjo, kaip jie, pasiskyrę dvejus vartus, pagaliais gainioja sviedinį, ir nejučia prisiminė, kaip pats žaisdavo su Jaunaisiais Šunimis, su Garbiniuota Galva, su savo broliu Harpstena, net su vyresniu už save Četanu. Dabar jam atrodė visa tai taip tolima ir netikra, jog jis pats netikėjo, kad galėjo kažkada su savo draugais bėgioti tarp Lokės giminės palapinių paskui kamuolį. Tačiau, pastebėjęs kokį žaidėją nevikriai žaidžiant, jis ir dabar krūpteldavo. Jam taip ir magėjo paimti lazdą ir parodyti tam nevykėliui, kaip reikia žaisti. Bet šito nevalia daryti. Benas tuoj pat jį atpažintų.

Ir štai trečią dieną atsitiko įdomus ir svarbus dalykas.

Atvyko Rudasis Džimas.

Ir nors turėjo pasirodyti iš vakarų, jis atjojo iš rytų — kaip tikras kaubojus šuoliais prilėkė prie pat blokhauzo, kurio tarpdury stovėjo Benas, staiga sustabdė arklį ir pakėlė skrybėlę.

— Labą rytą, bedanti lupike! — tarė jis taip garsiai, kad toli aplinkui buvo girdėti.— Kaip sekasi biznis?

Nelaukdamas atsakymo, Džimas nušoko nuo arklio, nuvedė jį į aptvarą ir staiga nustebęs sustojo.

— Oho! Kokių žmonių čia prisirinkę! Tuos arklius aš pažįstu!

— Taip, taip, tuos arklius tu pažįsti,— tarė priėjęs Benas.— Tačiau vasarą nė iš tolo nenorėjai prisipažinti, kad esi Matotaupos ir jo utėlėto vaikėzo senas draugas.

— Ką tu čia dabar niekus kalbi! Kur jie?

— Vaikėzas prisprogo...

— Matyt, ne tik šitos durys, bet ir tavo makaulė nuo kirvio nukentėjo, kad toks kvailas. Turbūt tau ne tik dantys išbyrėjo, bet ir akys išvarvėjo! Berniukas juk sėdi antai ten, pas raudonodžius!

— Ten...

Benas išsigando.

— Aha! — nusijuokė Džimas.— Nešvari sąžinė, kaip sakoma, a? Ei! — prisidėjęs prie burnos rankas, sušuko jis.— Ei! Harka Vilko Nugalėtojau Bizono Persekiotojau!

Išgirdęs savo vardą, berniukas pakilo ir nuėjo prie Rudojo Džimo.

— Berneli, berneli, kaip tu atrodai! Kaip sekasi tavo seniui, Matotaupai?

Harka nusprendė viską atvirai pasakyti. Kas bus, tas bus.

— Mano tėvą Matotaupą laiko surišę Benas ir kiti žmonės. Jie šmeižia jį, sako, jis norėjęs užpulti Toli Skrajojantį Paukštį ir Ilgąją Ietį, o iš tikrųjų jis apgynė Toli Skrajojantį Paukštį nuo vagių ir plėšikų.

Benas įdūkęs šoko aiškintis, bet Džimas taip tvojo jam savo sunkia ranka per sprandą, kad šeimininkas parklupo.

— Benai, bedanti niekše, aš tau iškart sakiau, kad tavo sąžinė nešvari. Iš pirmų tavo žodžių tai suuodžiau, kaip bizonas prerijų gaisrą. Taigi be jokių išsisukinėjimų, tuoj pat vesk pas mano draugą Matotaupą.

Benas pakluso ir nuvedė Džimą į blokhauzą. Harka nusekė iš paskos. Niekas jam nedraudė eiti.

Namo vidus skendėjo prieblandoje, bet pro atviras duris krito pakankamai šviesos ir nesunku buvo viską matyti. Kambaryje sėdėjo tik keletas žmonių, bet ir tie patys greit kažkur dingo. Benas nuvedė į kairįjį kampą gilumoje. Ten, surištas lasu, ant grindų nejudėdamas gulėjo Matotaupa.

Jis buvo atsimerkęs ir žiūrėjo į berniuką tokiu žvilgsniu, kad Harkai net širdis krūptelėjo. Matyt, jis manė, kad sūnaus jau nebėra gyvųjų tarpe. Nieko neklausęs, Harka atsiklaupė prie tėvo, norėdamas atrišti lasą. Tačiau pamatęs, kad jo mazgai kietai užveržti, tuoj pat išsitraukė peilį ir perpjovė virvę. Tai buvo tas pats akmeninis peilis, kurį jis kadaise rado prie upės ir kuriam tėvas paskui pritaisė kotą. Pjovė jis labai gerai.

Matotaupa ištiesė sutinusias įskaudusias rankas ir kojas, paskui staiga pašoko nuo žemės ir atsišliejo į sieną, nes neatsirėmus jam sunku buvo išlaikyti pusiausvyrą.

— Matotaupa! — kaip visada, visu balsu sušuko Džimas.— Tie banditai surišo tave, mano draugą! Na ir kiaulystė! Benai, tu tikras kojotas. Nususus tavo ne tik oda, bet ir širdis! Mauk ir tuoj pat atnešk ko nors užvalgyti. Tik, žiūrėk, neįpilk nuodų, sukčiau tu!

Benas nepatenkintas nuėjo.

Harka negalėjo pakęsti griausmingos Rudojo Džimo kalbos. Kaip skirtingai ji skambėjo dabar, šiame name, ir tada, indėnų stovykloje, kur į Džimą visi žiūrėjo kaip į kokį vadą. Benas irgi jo klausė, bet dabar Harkai atrodė, kad čia komanduoja plėšikų vadas savo gaujos nariui. Kaip ir kiekvienas benamis, savo kelyje sutinkantis visokias klastas ir apgaules, berniukas nepasitikėjo žmonėmis.

Matotaupa sunkiai atsisėdo prie kampinio stalo, prie kurio pirmąjį vakarą valgė dailininkas ir Ilgoji Ietis. Harka įsitaisė šalia. Džimas išbėgo laukan ieškoti dailininko, ir abu indėnai valandėlę liko vieni.

— Jie nori iš manęs išgauti aukso paslaptį,— tyliai tarė Matotaupa Harkai. Iš pradžių jis vos beapvertė liežuvį, bet pamažu įsišnekėjo.— Jie sakė, kad kankins tave, kol aš viską jiems pasakysiu.

Klausiamu žvilgsniu tėvas pažvelgė į sūnų.

— Tai melas, tėve. Jie norėjo mane nužudyti, bet aš pabėgau ir pasislėpiau pas indėnus. Ten mane pamatė Rudasis Džimas.

Matotaupa giliai atsikvėpė.

— Vadinasi, gerai, kad aš tylėjau.

— Gerai, tėve.

— Tavo auksą aš prarijau, ir jie nieko apie jį nežino.

— Gerai, tėve.

Džimas ilgai negrįžo, nesirodė ir Benas. Įėjo dailininkas ir Ilgoji Ietis. Nežinodami, ką daryti, patrypčiojo vietoje ir, Matotaupai mostelėjus, atsisėdo prie stalo. Jie atsinešė valgyti ir gerti. Matotaupa tuoj šoko prie vandens. Harka kibo valgyti. Nė vienas nežinojo, kaip pradėti pokalbį.

O Džimas tuo tarpu pasivedė bedantį Beną į šalį, kad niekas negirdėtų, ką jie šnekasi, ir tarė:

— Benai, bedanti maitvanagi, aš tau kartą jau sakiau, nesikišk į mano reikalus, o dabar sakau antrą ir paskutinį kartą! Nelauk, kol trūks mano kantrybė! Žinok, ne tau su manim varžytis. Tu tam per kvailas, supranti? Juodieji kalnai — mano sritis, o Matotaupa — mano draugas. Ir ne todėl, kad jis ką žinotų apie auksą,— nieko jis nežino, ničnieko,— bet todėl, kad jis mano draugas. Aš to noriu, ir viskas! Taigi nedrįsk daugiau lįsti prie to raudonodžio ir jo sūnaus, pasakyk tai ir savo sėbrams. Ir jeigu tie indėnai dar kada čia pasirodys,— nemanyčiau, kad tas apsilankymas juos labai viliotų,— bet jeigu kartais taip atsitiktų, tai tu priimsi juos su derama pagarba ir gerai, bet nebrangiai pavaišinsi. Jei ne, aš tau gyvam nuimsiu skalpą! Supratai? Vieną sykį aš tau įkalsiu į galvą!

— Taip, žinoma, bet juk ne aš. . .

— Užčiaupk snukį ir netaukšk niekų. Tai atsitiko tavo namuose, vadinasi, tu irgi kaltas, ir nėra čia ko aiškintis! Tarp kitko, ne mažesnė kvailystė buvo ir tai, kad jūs norėjote apiplėšti dailininką.

— Bet juk tu pats prieš porą savaičių taip patarei! — proverksmiais tarė Benas.

— Užčiaupk kakarinę! — Džimas pakėlė ranką, lyg ketindamas smogti Benui į veidą.— Aš tau patariau daryti kvailystes? Užpulti dailininką faktorijoje! Kurgi tai girdėta! Ir dar su tokiu triukšmu, lyg būtų prasidėjęs karas! Tiesiog neįtikėtina! Juk Morisas Geltonoji Barzda plačiai žinomas žmogus, jeigu jis žus, visi šoks jo ieškoti, kils skandalas, kuris pasieks ir didžiuosius miestus! Štai kaip! Man atrodo, kad tu galėjai jam patyliukais apšvarinti kišenes. . .

— Mes tik to ir norėjome.

Džimas pagavo juoktis. Juokėsi susiriesdamas, susiėmęs pilvą. Pagaliau, kiek aprimęs, tarė:

— Tu toks kvailas, Benai, kad man tavęs net gaila. Vadinasi, tu kaip tik to ir nenorėjai, tu su savo šutve! Tada reikėjo dirbti mikliau. Dabar tik apsiskandalijai, ir viskas. Dar laimė, kad įsimaišė su kirviu tas indėnas ir neleido jums padaryti pačios didžiausios kvailystės. O pinigus ar grąžinote?

— Tai kad mes nespėjom jų paimti. Tas indėnas su savo kirviu...

Džimas vėl nusijuokė.

— Taip, taip, tas indėnas su savo kirviu. Šito tu nelaukei, bet jis pasirodė kaip tik laiku. Na, užteks bartis, nešk šen lokio leteną, sėsim už stalo ir susitaikysim.

— O brendžio?

— Dakotai negeria. Padėk šviežio vandens!

Rudasis Džimas liko vienas ir su panieka piktai dėbtelėjo Benui įkandin.

— Idiotas,— sumurmėjo jis sau panosėje ir tyliai pagalvojo: „Tas asilas supykino indėnus, dabar jie nusiteikę priešiškai ir pilni įtarimo. Dabar man reikia apsimesti Matotaupos draugu, jo geru draugu, dideliu draugu, patikimu draugu ir laukti, kol atsiras patogi proga vėl apklausti jį. Reikia padaryti galą toms kvailoms kalboms, kad Matotaupa žinąs, kur galima rasti aukso. Jeigu tie gandai nesiliaus, daug kas susidomės Matotaupa, o aš noriu, kad jis viską pasakytų man vienam, man vienam."

Džimas užsidegė pypkę ir nuėjo į indėnų stovyklą pasiklausyti, kiek Benas siūlo indėnams už jų prekes. Kai tiktai iškeps lokio letenos, jis grįš į blokhauzą. Nereikia per daug lįsti indėnams į akis, nuo to jie tik dar įtaresni pasidarys.

Tačiau kur buvęs, kur nebuvęs Džimas vis dirsčiojo į blokhauzo duris. Jis matė, kaip išėjo Harka, pasiėmė arklius ir nusivedė prie girdyklos. Netrukus kieme pasirodė ir Matotaupa, apsidairė ir pamažu nuėjo pas Harką, prie upės. Ten jie paleido arklius ir susėdo. Rudasis Džimas visą laiką neišleido jų iš akių, bet nejudėjo iš vietos, kad abu dakotai jo nepastebėtų. Jis labai apgailestavo, kad

negirdi, ką Matotaupa su Harka kalbasi, nes jie kuždėjosi labai tyliai.

Buvo vakaras, saulė leidosi už tolumoj dunksančių Uolinių kalnų ir negyvų, smėliu apneštų prerijų. Najobreros vanduo vangiai sruveno siaura vaga, drumzlinas, prineštas smėlio.

Sartis, pasiilgęs šeimininko, priėjo prie Matotaupos ir padėjo galvą jam ant pečių, kur dar buvo matyti lokio nagų žymės. Matotaupa švelniai glostė mustangui snukį ir tapšnojo per kaktą.

— Ką tu manai, Harka Kietasis Akmenie? — paklausė tėvas.

— Mes norėjome pasižiūrėti, kaip gyvena baltieji. Štai ir pamatėme.

— Mes matėme tik kai kuriuos žmones, Harka, tokius, kurie gyvena čia, nors jiems čia nėra kas veikti, nes tas kraštas priklauso dakotų gentims. Gal kartais, kaip sako Geltonoji Barzda, savo kaimuose ir namuose baltieji kitaip gyvena, gal ten nėra tiek daug žmogžudžių ir plėšikų. Galimas daiktas. Tik aš nežinau, ar mums patiktų gyventi baltųjų namuose. Mes pripratę prie laisvo prerijų alsavimo. Tad kurgi mes eisim?

— Kuo toliau nuo čia! — su kartėliu atsakė Harka.

— Toks gyvenimas, kaip Ilgosios Ieties ir Geltonosios Barzdos, tau nepatiktų?

— Ne,— tarė Harka.— Geltonoji Barzda piešia, o Ilgoji Ietis jį saugo, gerai ar blogai, bet saugo. Jie žino, kam gyvena. O ką veiktume mes?

Matotaupa krūptelėjo.

— O gal mums tapti Rudojo Džimo palydovais. Jis mus išvadavo, o be to, jis didelis medžiotojas.

— O kas mums iš to, kad jis didelis medžiotojas. Ko mums reikia, mes susimedžiojame ir be Rudojo Džimo. Netgi be macavakeno, kurį jis man dovanojo ir kurį paskui atėmė baltieji, irgi jo draugai.

Paskutinius žodžius Harka ištarė labai tyliai ir su skaudama širdžia. Jis prisiminė, kad vasarą už tą macavakeną būtų atidavęs kažin ką.

— Tai ką darysime, Harka?

— Atsimeni, ką vieną kartą kalbėjo Ilgoji Ietis? — kiek patylėjęs, tarė Harka.

— Ką?

— Man rodos, jis pasakojo apie juodakojus indėnus, siksikus, kurie gyvena šiaurinėse prerijose. Jie narsūs, laisvi, verčiasi medžiokle, kaip ir mes, gyvena palapinėse, kaip ir mes. Jų papročiai tokie pat, kaip mūsų. Jie dideli dakotų priešai, bet ne mažiau jie neapkenčia ir baltųjų grobikų. Gal jojam pas siksikus, ten, kai ateis laikas, aš iškęsiu visus bandymus ir tapsiu kariu.

Matotaupa susimąstė.

— Neblogai sugalvojai, Harka. Tačiau pas siksikus kelias tolimas, labai tolimas. Be to, sunku tikėtis, kad siksikai priimtų mus į savo tarpą, nes jie tokie pat nepalenkiami ir užsidarę kariai, kaip ir dakotai. Bet aš sutinku keliauti su tavim pas juos, kai tiktai ateis pavasaris. Aš pasakiau, hau. Kai tiktai vėl ištirps sniegas, kuris netrukus uždengs žemę, kai vėl sužaliuos žolė, patrauks bizonai į šiaurę ir vieversiai ankstų rytą vėl kaip strėlės kils į dangų ir čirens, tada mudu išjosime pas juodakojus. Jų genty tu tapsi tvirtas jaunuolis ir didis karys, prieš kurį drebės mus atstūmę dakotai ir Ilgieji Peiliai, taikantys apiplėšti raudonodžių kraštą. Tai bus pavasarį. Mano širdis vėl džiaugiasi ir tvirtai plaka, kai aš galvoju apie tavo, Harka, planą, kuris dabar ir man patinka. O artėjančią žiemą kartu iškęsime. Mūsų planas suteiks mums jėgų.

— Kurgi mes gyvensime, ką valgysime ir kuo rengsimės, tėve, kai iškris sniegas?

— Mes neturime apsiaustų iš bizonų kailio, neturime antklodžių, neturime palapinės. Sniegas ilgam uždengs žolę ir prerijose ims siautėti pūgos. Mes sugalvojome gerą planą, ką veiksime vasarą ir kitą žiemą, Harka, bet šiai žiemai esame visai nepasiruošę. Tai teisybė. Man atrodo, kad per tą laiką mums reikėtų įsigyti kuo daugiau žinių ir patyrimo.

— Kokiu būdu, tėve?

— Dar mažas tu girdėjai, kad mūsų kova su baltaisiais trunka jau šimtus žiemų ir vasarų. Mūsų vadai atliko daug didžių žygių, bet baltieji vis tiek veržėsi gilyn ir gilyn į mūsų kraštą. Tu ir aš, abu mes žinome, kaip gyvena ir kovoja baltieji, tai mes matėme tik pasienyje.

Bet aš noriu sužinoti, kiek baltųjų yra iš tikrųjų, kaip jie gyvena krašto gilumoj, kur viešpatauja taika ir ramybė. Visa tai aš noriu pamatyti savo akimis, kad nereikėtų tikėti visokiomis istorijomis. Todėl aš galvoju žiemai persikelti su Ilgąja Ietimi ir Geltonąja Barzda į miestą. Ar tu eisi su manim?

Harka susimąstė.

— Tai taip pat geras planas. Dar nė vienas mūsų laisvai gyvenantis karys ar burtininkas nėra matęs, kaip baltieji gyvena savo olose. Bet ar galėsime mes ten medžioti? Ką mes ten valgysime ir kur gyvensime?

— Jeigu reikės, aš gausiu pakankamai aukso, ir mes galėsim atsilyginti už viską, ką mums duos Geltonoji Barzda. Bet galbūt mes galėsime ten dirbti kokį naudingą darbą ir pelnytis sau maistą. Aš nenoriu baltiesiems išsiduoti, kad žinau, kur galima rasti aukso, o ir tie ištekliai, kuriuos žinau, nėra tokie gausūs, kaip mano baltieji. Jie galėtų mus kokį sykį išgelbėti iš bėdos, bet ne daugiau. Galimas daiktas, akmenyse yra ir daugiau aukso, bet jį išgauti geba tik baltieji, ir tai ne visi.

— Einam, tėve, į vidų, žiūrėsim, ką sakys Geltonoji Barzda.

Abu indėnai švilptelėjo arkliams ir patraukė link blokhauzo. Mustangai kaip šunys nubėgo iš paskos. Matotaupa ir Harka uždarė juos aptvare ir įėjo į vidų. Ten jau sklido keptų lokio letenų kvapas. Pasigirdo sunkūs žingsniai, tuoj po indėnų pro duris įžengė ir Rudasis Džimas. Benas nuskubėjo prie nedidelio staliuko kairiajame kampe, kur sėdėjo dailininkas ir Ilgoji Ietis. Matotaupa ir Harka prisėdo šalia. Rudasis Džimas atsinešė visą glėbį daiktų. Nė žodžio netaręs, pasidėjo juos ant suolo pasienyje ir, niekieno neprašomas, atsisėdo prie stalo.

Visi kibo valgyti. Benas patiekė ne vieną, bet penkias lokio letenas, padėjo ir šviežio vandens, kurio šiuo metų laiku ne taip lengva buvo gauti. Ant stalo stovėjo ir brendžio ąsotis. Visi valgė su apetitu. Harkai gyvenimas jau neatrodė toks beviltiškas, juk dabar jie turi naujus tikslus, dėl kurių vėl verta kovoti. Harka juto, kad ir tėvo nuotaika pasitaisė. Nors abu indėnai buvo tokie pat suvargę kaip ir prieš tai, tačiau visi pastebėjo, kad jie nebe

tokie nusiminę. Svečiai prie stalo pamanė, kad indėnus gerai nuteikė lokio letenos, tačiau iš tikrųjų buvo visai ne taip. Žinoma, lokiena jiems patiko, bet jeigu jie būtų gavę jos prieš valandą, ji nebūtų jiems buvusi tokia skani.

Pavalgius Džimas pasiūlė šviežio vandens, ir visi skaniai atsigėrė. Sau jis įsipylė brendžio.

Kai visi pasisotino ir nuramino troškulį, Džimas pradėjo dalinti daiktus, sukrautus ant suolo.

Pirmiausia jis paėmė taip gerai Harkai pažįstamą dvivamzdį.

— Tai tavo šautuvas, berniuk, aš tau dovanojau jį prie Arklių upelio, ir niekam nevalia jo iš tavęs atimti.

Harka paėmė ginklą, tačiau neparodė tokio didelio džiaugsmo, kaip tikėjosi Džimas. Jis net nepadėkojo, nes padėkos žodžiai indėnams svetimas daiktas, o su šautuvo praradimu jis jau buvo širdyje susitaikęs.

Toks Harkos abejingumas Džimui, be abejo, nepatiko, bet jis lyg niekur nieko tuoj pat atrišo didelį ryšulį.

— Štai! Du bizono odos apsiaustai, geresnių nepasiūtų ir jūsų stovyklos moterys! Aš nupirkau juos iš raudonodžių ten pievoje. Vienas didelis, pasimatuok, Matotaupa, gal tiks. O čia tau, Harka. Nebetoli žiema. Kad nesušaltumėt! Būtų gaila tokių šaunių indsmenų. O čia gerai išdirbtos bizono odos antklodės. Ant mustangų nugarų, manau, dar atsiras vietos. Krovininių mulų turbūt neketinate laikyti.

Matydami tokias dovanas, dailininkas ir Ilgoji Ietis sumišo.

— Tai mes turėjome jus apdovanoti,— tarė Geltonoji Barzda dakotams.— Jūs išgelbėjot mums gyvybę.

— Ir pinigus! — nesivaržydamas pridūrė Džimas.

— Tai gal sutiktum, kad mes tau užmokėtumėm už tuos daiktus? — paklausė dailininkas Džimą.

— Kodėl ne. Jeigu jūs taip norite, prašom.

Džimas patenkintas susiglemžė didelę sumą.

Harka nustebo, ir Rudasis Džimas iškart smuktelėjo jo akyse. Buvo aišku, kad jis tiek nesumokėjo indėnams, kiek dabar paėmė iš dailininko.

— Na, o ką manote toliau daryti? — pasiteiravo Džimas ir prisipylė dar vieną kaušą degtinės.

— Norėtume per žiemą susipažinti su kokiu baltųjų miestu,— atvirai išdrožė Matotaupa ir pažvelgė į dailininką.

— Žiūrėk tu man, kokie planai! — tučtuojau įsiterpė Džimas, bet dailininkas jį nutraukė:

— Tai toks reikalas, kurį Matotaupa norėtų su manim aptarti! Aš kviečiu tave, vade,— tarė jis, pasisukęs į dakotą.— Vis tiek žiemai turėsiu grįžti į miestą. Ketiname rytoj rytą išjoti. Čia mes jau neturime ko veikti. Iš tikrųjų jau neturime ko veikti šiame plėšikų urve! Leisimės žemyn palei upę iki Misurio. Ten miestai dygsta kaip grybai po lietaus, ir ten yra užtektinai tipų, kurie mane domina. Jeigu tu sutiktum joti su manim, būtų labai malonu.

— Rytą anksti mes jau būsime pasiruošę.

— Tai kaip tik sutampa su mano planais,— akiplėšiškai tarė Džimas.— Ar jūs neprieštarausit, jeigu aš palydėsiu jus iki Misūrio. Joti vienam — menkas džiaugsmas. Man būtų labai malonu keliauti jūsų draugijoj. Suprantama, jeigu ištiktų kelyje kokia bėda, aš visada jums padėsiu.

Dailininkas mielai būtų atsisakęs jo draugystės, bet toks kategoriškas Rudojo Džimo pasisiūlymas palenkė ir jo ryžtą.

— Jeigu jau taip norite su mumis joti, prašom.

— Tai sutarta. Rytoj anksti rytą!

TARP DVIEJŲ PASAULIŲ

Miestas prie Misūrio, įkurtas prieš aštuonerius metus, vis dar buvo panašus į didžiulę, nuolat augančią persikėlėlių stovyklą. Viskas čia buvo padaryta be jokio plano, kaip iš žemės išdygę, bet jau turėjo savo paskirtį: kone per naktį atsiradę vienaaukščiai namai ir barakai, skerdykla, javų sandėliai paupy, vandentiekis, viešbučiai ir smuklės. Kaukė laivų sirenos, prieplaukose girgždėjo baržos, bliovė galvijai, varomi į skerdyklą. Gatvėse knibž-

dėjo žmonės, kirpėjai siūlė savo paslaugas, didelės ir mažos krautuvės viliojo pirkti, mainyti. Skambėjo visokiausios kalbos: anglų, prancūzų, italų, vokiečių, taip pat pasienio šnekta — europiečių kalbų ir indėnų dialektų mišinys. Nešvariomis gatvėmis slankiojo daug baltųjų, nemažai juodukų ir vienas kitas raudonodis. Prekeiviai garsiai šūkavo, girdami savo prekes. Skerdykloje, javų sandėliuose ir malūnuose prie uosto aikštės, viešbučiuose ir užeigose, krautuvėse ir smuklėse, bankuose ir pinigų keitimo kontorose dirbo tūkstančiai žmonių. Visi jie skubėjo — stengėsi kuo greičiau išbristi iš skurdo ir praturtėti. Nebuvo kada net pažvelgti į kits kitą.

Bet staiga pagrindinėje miesto gatvėje viskas pasikeitė. Visad skubantys žmonės sustojo, ištiesė kaklus, vaikai tampė motinas už skvernų, kad tos paimtų juos ant rankų ir jie galėtų toliau matyti. Viešbučių gyventojai, krautuvių lankytojai išėjo pro duris ir suklusę žvelgė į vieną pusę. Netrukus prasidėjo kamšalynė, žmonės spaudėsi, grumdėsi, tik vidury gatvės palikdami siaurą taką.

Tolumoj garsiai sugaudė trimitas, o jam nutilus, pasigirdo žmogaus balsas, tik iš tolo dar sunku buvo suprasti atskirus žodžius. Bet štai jis priartėjo, ir visi aiškiai išgirdo:

— Didysis, visame pasaulyje garsus nepakartojamas cirkas, pagerbdamas žymų Misūrio pakrantės miestą Omahą, atvežė čionai nematytą, nepakartojamą, nepralenkiamą programą! Tuoj pat pasistatys jis savo milžinišką palapinę, ir šį vakarą įvyks iškilmingas spektaklis — pirmasis, vienintelis ir nepakartojamas vaidinimas šiame mieste! Didžiausias Naujojo pasaulio cirkas parodys stulbinančių dalykų! Bus galima pamatyti liūtų, tigrų, lokių, dramblių, beždžionių, krokodilų, raganosių, ruonių! Moters galva liūto nasruose, tigras ant arklio, beždžionė su nėrinių suknele, gros dramblys, svediniu žais ruonis! Kaubojai ir indėnai rodys neregėtus šaudymo, jodinėjimo ir peilių mėtymo triukus! Bus parodytas garsusis pašto karietos užpuolimas. Drąsių vyrų laukia didysis prizas: kas iš žiūrovų sugebės išsilaikyti ant paties pasiučiausio laukinio asilo, gaus dešimt dolerių! Dešimt dolerių į rankas! Cirko jojikės šoks ant arklių, nutrūktgalviški numeriai ant ly-

no, be tinklo! Trapecija, akrobatika ant žemės! Klounai, klounai! Jūs sprogsite iš juoko!

Ponios ir ponai! Šitokių dalykų jūs dar niekada nesate matę ir niekada nematysite! Nepraleiskite vienintelės progos! Šiandien cirkas, šiandien ir niekados daugiau! Žemiausios kainos! Skubėkite įsigyti bilietus išankstinėse kasose! Šimtai, tūkstančiai žmonių jau apgulė mūsų kasas! Paskubėkite, paskubėkite, nepraleiskite progos pamatyti nepakartojamą sensaciją!

Ir vėl nuskambėjo trimitai.

Eisenos priekyje žingsniavo drambliai, skirdami į šalis žmones. Ant plačių dramblių nugarų sėdėjo jaunuoliai, apsimuturiavę galvas tiurbanais, su smailomis lazdelėmis rankoje. Paskui juos ėjo žvilgantys, išsišėrę arkliai blizgančiais pakinktais, ant vieno iš jų sėdėjo mergaitė, apsirengusi baleto kostiumėliu. Du klounai, susėdę ant vieno asilo, linksmino žmones savo pokštais. Iš tolo, nuo didžiausios palapinės, jau sklido liūtų ir tigrų riaumojimas, lokių urzgimas, o pro šalį slinko narvas su krokodilais. Iš paskos žengė kupranugariai ir poniai, važiavo ekipažas su artistais, o pačiame gale jojo kaubojai su sidabrinėmis sagtimis ir dideliais pentinais, su šautuvais rankoje. Klounai žarstė į džiūgaujančią minią saldumynus, ir vaikai pešėsi, negalėdami jų pasidalyti.

Vakarinio spektaklio pasisekimas buvo jau užtikrintas. Stora auksaplaukė dama prie kasos vežimėlio pardavinėjo bilietus iš anksto trims vakariniams ir dviem dieniniams spektakliams.

Pirmoje eilėje, išsirikiavusioje pagrindinėje gatvėje, stovėjo penki žmonės, matyt, kažkuo susiję tarpusavyje,— du baltieji ir trys indėnai. Vienas baltasis, apsirengęs odiniais kaubojaus drabužiais, didelis, prakaulis, rusvais plaukais, išgirdęs, kad vakare žadama rodyti pašto karietos užpuolimą, ciniškai nusijuokė ir sumurmėjo sau panosėje:

— Įdomu, kaip ponas cirko direktorius visa tai įsivaizduoja.— Paskui kreipėsi į augalotą indėnų berniuką, stovintį šalia ir tyliai stebintį tą margą cirko eiseną: — O tą užsispyrusį asilą galėtum tu prajodinėti, Harka. Kertu lažybų, jau pirmą vakarą tu užsidirbsi dešimt dolerių!

— Ar eisim į tą vaidinimą? — paklausė antras baltasis, apsirengęs gerais, praktiškais, bet per daug nekrentančiais į akis drabužiais, kaip žmogus, susiruošęs raitas leistis į tolimą kelionę.— Sprendžiant iš šios eisenos, ten iš tikrųjų bus ko pažiūrėti. Ar norėtum, Harka, nueiti į cirką?

— Taip,— atsakė berniukas.

— Puiku, tai aš paimsiu penkis bilietus! — sušuko Džimas ir, pamatęs, kad dailininkas siekia piniginės, pridūrė: — Paskui atsiskaitysim!

Buvo dar tik geri priešpiečiai. Džimas nuskubėjo prie cirko kasos, o Geltonoji Barzda ir Ilgoji Ietis nuėjo į viešbutį, kur visi buvo apsistoję. Dailininkas norėjo pailsėti ir pagalvoti apie paveikslą, kurio apmatai jau sukosi galvoje. Harka ir Matotaupa pamažu nužingsniavo prie didžiosios aikštės pasižiūrėti, kaip statoma cirko palapinė. Gerai ištreniruoti žmonės stebėtinai greitai pastatė aukštus stiebus ir ištiesė milžinišką audeklą. Šitokio sugebėjimo iš baltųjų dakotai nesitikėjo. Nepraėjo nė dvi valandos, ir palapinė buvo gatava, ložės aplink areną išklotos skaisčiai raudona medžiaga, sustatytos aukštyn kylančios lentinių suolų eilės.

Už palapinės buvo žvėrynas. Dailininkas jau dieną prieš tai, vos tik apsistojus mieste, davė Matotaupai pinigų smulkioms išlaidoms, ir dabar jis turėjo už ką nusipirkti bilietą sau ir Harkai. Tačiau Harkos nedomino drambliai, liūtai, tigrai, krokodilai, kupranugariai arba ruoniai, o lokiai jam atrodė daug gražesni miške ir prerijose negu čia, narvuose. Jis tik skubėjo kuo greičiau į dvi dideles palapines, kuriose stovėjo arkliai, tikėdamasis čia rasti asilą, kuris vakare per spektaklį rodys savo išmonę. Jį Harka norėjo gerai apžiūrėti jau dabar, dienos metu. Pirmojoje palapinėje stovėjo tik arkliai. Jie buvo didesni už puslaukinius mustangus, gražiai nuaugę, gerai prižiūrėti. Keli Matotaupai ir Harkai labai patiko, ir indėnai prie jų kiek ilgiau užtruko. Antroje palapinėje buvo poniai, zebrai ir keturi asilai.

Harka nuėjo prie asilų.

— Palauk manęs čia,— tarė jam tėvas.— Aš noriu dar kartą apžiūrėti arklius.

Harka linktelėjo galvą, ir Matotaupa nuėjo.

Nenorėdamas per daug kristi į akis, berniukas atsistojo kiek atokiau ir ėmė apžiūrinėti asilus. Keturi gyvulėliai ramiai stovėjo garde, pririšti prie ėdžių. Visi keturi buvo vienodo ūgio ir vienodo plauko. Visi atrodė dar jauni, ir iš pirmo žvilgsnio sunku buvo pasakyti, kuris iš jų galėtų būti ypač aikštingas.

Harka priėjo arčiau ir ėmė apžiūrinėti kiekvieną asilą atskirai. Vienas prižiūrėtojas jį pastebėjo ir užšnekino. Tačiau berniukas nesuprato, ką jis sako. Nepatenkintas, kad atkreipė į save dėmesį, Harka pasitraukė nuo gardo ir susirado prie arklių tėvą. Paskui jie apžiūrėjo plėšrūnus ir, išėję iš žvėryno, sugrįžo į viešbutį, kuriame gyveno kartu su dailininku ir kitais bendrakeleiviais. Viešbutis buvo pats geriausias tame miesto rajone, tačiau kambariai apstatyti labai paprastai: lovos, užklotos vilnonėmis antklodėmis, prausykla ir spinta. Kieme stovėjo erdvi arklidė. Viešbutis kartu buvo ir skubaus pašto stotis, iš kurios išvykdavo karietos į vakarus. Čia visą laiką virė gyvenimas, ypač pirmajame aukšte, kur buvo restoranas.

Abu indėnai atsigulė į lovas ir laukė sutartos valandos, kada reikės eiti į cirką. Dailininkas siūlė prieš tai dar pavalgyti, bet dakotai niekaip negalėjo suprasti, kodėl žmogus turi visą laiką valgyti. Juk papietavo, ir gana! Todėl jie paliko Geltonąją Barzdą valgyti vieną ir vakare susitiko su juo ir Ilgąja Ietimi prie viešbučio durų. Tuoj prisistatė Džimas ir išdalijo bilietus. Jam pavyko gauti visą ložę, tiesa, už tai, kaip jis sakė, tekę gerokai primokėti, nes visi bilietai jau buvę išparduoti.

— Bet šitos vietos dar buvo laisvos? — pasiteiravo dailininkas.

— Kasininkė paliko jas geriems klientams!

Dailininkas daugiau neklausinėjo ir sumokėjo tiek, kiek Džimas prašė.

Aplink cirką knibždėjo žmonių minia. Užsidegė lempos ir sužibo įvairiaspalviai blizgučiai. Norinčių patekti į vaidinimą buvo tiek daug, jog atrodė, kad čia susirinko visas miestas. Iki spektaklio pradžios dar buvo valanda laiko, bet Džimui jau teko gerai pasidarbuoti pečiais ir

alkūnėmis, skinantis kelią sau ir savo draugams. Jis berte bėrė į visas puses keiksmus, kartais paleisdavo ir kokį taiklų sąmojį, kuris prajuokindavo grubiai stumdomus į šalis žmones. Pagaliau jie pasiekė cirką ir čia, prie įėjimo, sutiko pirmąją užtvarą — dvylika raudonais frakais apsirengusių tvarkdarių, kurie stengėsi sulaikyti plūstančią publiką, kad būtų galima spėti patikrinti bilietus. Džimas pažvelgė savo žalsvai mėlynomis akimis į vieną tvarkdarį ir kažką sukuždėjo jam į ausį. Visa penkiukė tuoj pat prasmuko pro kontrolierius. Džimas pasiliko su kontrolierium padėti jam tvarkytis, bet bilietų draugams nedavė, tik pasakė ložės ir vietų numerius.

Dailininkas greitai susirado ložę. Abi priekines kėdes palei pat maniežą jis užleido Harkai ir Matotaupai, o pats su Ilgąja Ietimi atsisėdo užpakaly jų. Dvi vietos dar liko laisvos.

Publika plūdo toliau. Netrukus visa cirko palapinė prisipildė žmonių, kvapų ir šnaresio. Gražios jaunos mergaitės nešiojo užkandžius ir gaivinamuosius gėrimus. Orkestras užėmė savo vietą ant estrados virš durų į areną ir ėmė derinti instrumentus.

Staiga prie durų kilo barniai. „Banditai, plėšikai, apgavikai, sukčiai, niekšai, nevidonai, asilai, idiotai, šunys",— sklido visokiausi keiksmai, o paskui, atrodo, prasidėjo ir muštynės. Tvarkdariai, jau suėję į vidų parodyti žmonėms vietų, puolė prie durų. Valandėlę stojo tyla. Bet tuoj pat vėl pasigirdo triukšmas. Tvarkdariai išstūmė lauk besiveržiančius vidun žmones ir taip įkrėtė, kad jiems praėjo bet koks noras daugiau ginčytis. Netrukus ložėje pasirodė Džimas kartu su ta stora auksaplauke iš kasos vežimėlio ir užėmė likusias dvi laisvas vietas.

— Kas ten atsitiko? — paklausė dailininkas.

— Neregėtas akiplėšiškumas! — paaiškino Džimas.— Norėjo įsiveržti šeši chuliganai, tvirtindami pirkę į mūsų ložę bilietus!

— Iš tavęs?

— Iš manęs! Kas per įžūlumas! Na, bet jie daugiau nesirodys.

Auksaplaukė dama nusišypsojo.

Dailininkas atsiduso, bet nieko daugiau nesakė. Jis suprato, kad iš kalbų nebus jokios naudos. Tik viena jam paaiškėjo: reikia pasistengti kuo greičiau atsikratyti Džimu.

Cirko orkestras užgrojo šaunų maršą. Vaidinime dalyvaujantys artistai išėjo į areną ir apsuko ratą. Nuaidėjo pirmieji plojimai, dar tylūs, bet džiaugsmingi.

Vaidinimas prasidėjo akrobatų numeriais. Harka įdėmiai sekė jų vikrius judesius. Apie plojimus jis nieko neišmanė, todėl ir neplojo. Muzika jam atrodė per garsi. Berniukas nekantriai laukė numerių su arkliais — buvo labai įdomu, kaip čia pasirodys indėnai ir kaubojai. Jie Harkai labiau rūpėjo negu tas užsispyręs asilas. Dailininkas turėjo programą ir, prieš prasidedant naujam numeriui, kol scenos darbininkai tvarkė kilimus ir įrankius, skaitė, kas bus toliau. Jis išaiškino, kad indėnų ir kaubojų pasirodymas, kaip pagrindinis iškilmingo vakaro numeris, numatytas tuoj po didžiosios pertraukos. Prieš pat pertrauką turėjo būti numeris su asilu, dalyvaujant klounams ir publikai.

O tuo tarpu savo meną rodė cirko jojikė. Harka labai kritiškai žiūrėjo į mergaitę, nes apie jojimą jis šį tą išmanė. Ant tokios plačios arklio nugaros ir dar taip ramiai bėgant arkliui, be abejo, nesunku atsistoti ant pirštų galų arba išsilaikyti ant vienos kojos. Ant arklio nugaros mergaitė užšokdavo nuo nedidelio tramplino. Negi ji mano, kad ir prerijose galima visą laiką tampyti su savim tokį lentgalį? Na, bet mergaitė yra mergaitė, ir neverta dėl jos per daug sukti galvos.

Daug labiau Harkai patiko dresiruoti arkliai, nors jie susilaukė ir mažiau aplodismentų negu besišypsanti cirko jojikė. Pliaukštelėjus botagu arba trumpai šūktelėjus, visas būrys arklių klusniai vykdė žmogaus valią: bėgo, klaupėsi, gulėsi, dėjosi negyvi, vėl kėlėsi. Ir be raitelio! Čia tai bent! Harka pagalvojo, ko jis dar galėtų išmokyti savo širmį. Pavyzdžiui, apsimesti negyvu. Tai būtų labai pravartu.

Bet štai nuaidėjo keistas trimito garsas, ir į maniežą išėjo asilas. Jam ant nugaros sėdėjo juokingai išsidažęs klounas, apsivilkęs plačiu apsiaustu, ant pakaušio užsidė-

jęs mažytę skrybėlaitę, ant rankų užsimovęs ilgas pirštines. Ir sėdėjo atbulas, įsitvėręs asilui į uodegą. Jį pamatę, visi prapliupo juoktis.

Klounas pamojavo ranka, tartum prašydamas publiką nutilti, ir kai triukšmas kiek aprimo, kreipėsi į žiūrovus:

— Gal kartais aš neteisingai sėdžiu, ar ką, niekaip negaliu rasti asilo galvos. O gal tas asilas nė neturi galvos? Kaip atrodo gerbiamajai publikai?

Ilgoji Ietis išvertė Harkai klouno žodžius.

Publika šaukė klounui, kad jam reikia apsisukti.

— Kaip? — klausinėjo šis, prisidėjęs ranką prie ausies, lyg neprigirdėdamas.

— Apsisukti reikia! — choru rėkė visas cirkas.

— A, apsisukti! — klounas dėkodamas ėmė linkčioti.— Ačiū, ačiū! Vadinasi, apsisukti! Tuoj pamėginsim. Palauk, sustok, gerasis asilėli!

Tačiau asilas nestojo, ėjo sau toliau ratu, praėjo ir pro ložę, kur sėdėjo Harka, visai pro pat šalį.

Klounas linkčiojo galvą, publika kikeno.

— Apsisukti? — vėl pakartojo juokdarys.— Na tai apsisuksim! — Jis užvertė kojas, atsigulė nugara ant asilo, galva siekdamas jo kaklą, bet uodegos nepaleido. Paskui vėl turstelėjo atgal.— Neišeina! Ką gi daryti?

— Apsisukti reikia! — griaudėjo publika.

— Taip, taip, apsisukti! — Klounas palenkė galvą, lyg taikydamasis verstis kūlio per asilo užpakalį, bet nusirito žemėn ir pargriuvo į smėlį ir pjuvenas. Ten jis ir liko sėdėti išsižiojęs. Asilas sustojo, ištiesė kaklą ir subliuvo: „I-a-a-a!"

— Sėsk kaip reikiant ant asilo,— šaukė įsilinksminusi publika.— Ar dabar matai, kur jo galva?

Klounas atsikėlė, įsibėgėjo ir mikliai kaip tikras kaubojus užšoko ant asilo. Bet asilas atsistojo piestu, ir juokingai apsirengęs raitelis vėl šleptelėjo į smėlį.

— O kad tave kur! Tai prakeiktas gyvulys! Na, palauk tu man!

Tris kartus bandė jis užšokti ant asilo, bet vis nesėkmingai.

Pagaliau nusisuko nuo pilkio, su panieka mostelėjo ranka ir tarė:

— Man jau gana, mielasis, aš nebenoriu! Išdarinėk tokius pokštus su kuo kitu!

Sulig tais žodžiais klounas išėjo iš maniežo, paskui dar atsigręžė, pabaksnojo pirštu sau į kaktą, parodė į asilą, tuo norėdamas pasakyti, kad kvailas ne jis, o asilas.

Vos tik klounas pradingo, į maniežą vėl išėjo arklių dresiruotojas, vilkintis elegantišku fraku, su ilgu botagu rankoje.

— Gerbiamos ponios ir ponai! Čia jūs matote pasiučiausią laukinį asilą pasaulyje.

Nesiliaujantis juokas nutraukė jo žodžius. Dresiruotojas valandėlę palaukė.

— Gerbiamos ponios ir ponai! Direkcija laikosi duoto žodžio! Kas tris minutes išsilaikys ant šito asilo, gaus dešimt dolerių.

Dabar kilo toks riksmas, šauksmas, kad net visa cirko palapinė drebėjo.

— Ant šito švelnaus asilėlio! Ant jo ne tik joti, bet ir miegoti galima! Ant šitokio asilo! Žmogau, jūs subankrutuosit! Ant jo pajos bet kas! Leiskite pirma damoms!

Žmogus su fraku vėl palaukė ir, kai triukšmas aptilo, tarė:

— Taigi prašom! Bet įspėju: mes už pasekmes neatsakome!

Kilo sujudimas, pažįstami, draugai, šeimos nariai tarėsi, ką visa tai galėtų reikšti. Pagaliau iš paskutiniųjų eilių pasigirdo kažkokio vaikinuko balsas:

— Kad nereikėtų daug gaišti laiko, aš pradėsiu. Tik prašom iš anksto paruošti dešimt dolerių. Po trijų minučių aš juos pasiimsiu!

— Labai prašom, gerbiamasis pone! Štai pažiūrėkit patys!

Dresiruotojas paprašė jaunąjį drąsuolį prieiti arčiau, atskaičiavo jo akyse dešimt dolerių ir padavė juos programos vadovui, stovinčiam prie įėjimo į maniežą.

— Galime pradėti!

Vaikinukas priėjo prie asilo, kuris neturėjo nei apinasrio, nei balno, ir akies mirksniu užšoko ant jo. Valan-

dėlę asilas stovėjo kaip įbestas, bet paskui sprygtelėjo aukštyn, krito ant žemės ir ėmė voliotis smėlyje. Raitelis išsitiesė šalia. Cirkas sugriaudėjo nuo juoko.

Tyliai keiksnodamas, vaikinukas atsikėlė ir movė šalin.

Tuo metu atsirado daugiau norinčių laimėti dešimt dolerių. Jų susidarė visa eilė. Užsėdo antras. Asilas aplėkė šuoliais aplink maniežą ir lygiai taip pat gražiai, kaip ir pirma, nutrenkė raitelį į smėlį. Žiūrovai nesitvėrė džiaugsmu.

Harka, Matotaupa, Džimas, Ilgoji Ietis ir dailininkas susidomėję stebėjo atrakcioną. Jie visi mokėjo joti ir visi, išskyrus dailininką, buvo geri raiteliai. Indėnams ne kartą teko sėdėti ant neprajodinėto mustango, o Rudasis Džimas vieną sykį laimėjo jojimo ant laukinių galvijų varžybas.

Bet tai, kas dabar dėjosi čia, jiems buvo pirmiena. Žiūrėdami į asilą, jie netikėjo savo akimis — tai ne asilas, o gyvatė ir tigras kartu. Jis spardėsi, stojo piestu, voliojosi, rodos, net mokėjo savotiškai persiversti ore, ir tai visai išmušdavo raitelį iš vėžių. Nepraėjo nė dvidešimt minučių, ir jis numetė dar dešimt jojikų.

Publika įsiaudrino. Vieni ėjo lažybų, kiti, išsigandę pavojingo gyvulio, atsisakė bandyti savo laimę. Du raitelius asilas sukandžiojo, ir jie buvo nešte išnešti iš maniežo.

Kai ir penkioliktas drąsuolis nieko nepešęs nusliūkino į savo vietą, asilą išvedė ir jo vieton atvedė kitą, dar nepavargusį.

— Čia kažkas ne taip! Tie asilai išdresiruoti,— tarė sau Džimas.— Normalus gyvulys negali taip elgtis, toks gudrus gali būti tik žmogus. Bet palaukit, vis dėlto aš paimsiu tuos jūsų pinigus, sukčiai jūs! Manęs tas gyvulys nenumes! O gal tu, Harka, nori pabandyti?

— Po tavęs.

— Po manęs? Klausyk, tikiuosi, tu nemanai, kad Džimas nusiris nuo asilo?

— Pažiūrėsim!

— Gerai, pažiūrėsim!

Džimas peržengė per ložės barjerą, nubėgo į maniežą ir užsėdo ant asilo. Asilas stovėjo ramus ramutėlis,

Džimas paglostė jam kaklą, patapšnojo ir švelniai spustelėjo kojomis šonus. Asilas pajudėjo ir apėjo ratą. Rudasis Džimas pamojavo Harkai, bet tas jam neatsakė. Publika nustebusi nutilo — asilas nuolankiai klausė raitelio: ėjo žingine, bėgo risčia, lėkė šuoliais. Praslinko minutė, antra, trečia... ne, trys minutės nepraėjo. Ūmai, kai raitelis visai to nesitikėjo, asilas stryktelėjo aukštyn, paskui krito žemėn ir ėmė voliotis smėlyje, kandžiodamas raitelį.

Rudasis Džimas paleido asilą ir, žiūrovų juoko lydimas, pamažu sugrįžo į savo ložę. Žmonės, jau pradėję įtarinėti, ar tik neslypi čia kokia apgaulė, dabar taip džiaugėsi asilo laimėjimu, kad net ašaros ištryško jiems iš akių.

— Na ką gi, Harka,— piktai tarė Džimas berniukui,— dabar tavo eilė! Sakei, po manęs!

Harka atsistojo, nusimetė drabužius, liko tik su šlaunų prijuoste ir neskubėdamas priėjo prie dresiruotojo su fraku.

— Prašom, berniuk. Tik būk atsargus!

Harka iš lėto priėjo prie asilo, užšoko jam ant nugaros ir sėkmingai atlaikė pirmuosius bandymus nusimesti raitelį. Asilas buvo gerai pailsėjęs ir toks laigymas ir spardymasis jam buvo vienas malonumas, bet Harka taip pat nesiskundė nuovargiu ir visada laiku atspėdavo, ką asilas ketina daryti. Asilas davėsi po visą maniežą, bet nusimesti jaunojo raitelio negalėjo. Žiūrovai pradėjo ploti, lažintis: vieni statė už asilą, kiti už indėnų berniuką. Rudasis Džimas ramiai stebėjo dvikovą. „Tegu, tegu, svarbiausias asilo triukas dar priešaky,— galvojo jis.— Prieš jį ir Harka neatsilaikys!" Berniuką išmušė prakaitas — jau dvi minutes jis grūmėsi su asilu, o tai nemažas laiko tarpas, turint galvoje šitokį įtempimą. Dvi minutės, dar pusė... jau jau ateina lemiamas momentas!

Žiūrovai rėkė, šaukė, plyšojo kaip pašėlę, šokinėjo nuo suolų, mosikavo rankomis.

Harka jautė, kad paskutinėmis sekundėmis asilas griebsis savo pagrindinio triuko. Ką daryti? Žinoma, jis galėtų nušokti nuo asilo, o paskui ir vėl užšokti, šitaip normaliom sąlygom ir reikėtų elgtis. Bet čia yra visai kas kita: jeigu jis taip padarytų, niekas jam neužskaitytų pergalės. O

gal jam pasilikti ant asilo, ir tegu jis daro, ką tik nori: tegu voliodamasis jį daužo, tegu traiško ir kandžioja...

Bet ne. Harka padarė visai ką kita. Jis apsisuko ant strakinėjančio asilo, atsisėdo taip, kaip pirma sėdėjo klounas, ir pačiupo asilo uodegą. Asilas kaipmat nurimo. Harka spustelėjo jį šlaunimis, ir dabar tas nesutramdomas gyvulys ramiai kaip avelė ėmė bėgti ratu.

Apibėgo vieną ratą, antrą, trečią. Ėjo į pabaigą trečia minutė, o Harka dar tebesėdėjo ant asilo.

Užgniaužę kvapą, išsižioję, žiūrovai laukė, kas toliau bus. Štai baigėsi trys minutės, ir cirko palapinėje sugriaudėjo ovacijos. Žmonės rėkė, plojo, trypė kojomis.

Harka nušoko nuo asilo, patapšnojo jam kaklą, nuėjo prie programos vadovo, pasiėmė dešimt dolerių ir sugrįžo į ložę. Čia jis apsirengė ir, lyg niekur nieko, atsisėdo į savo vietą.

Matotaupa šypsojosi, dailininkas ir Ilgoji Ietis gyrė Harką, tik Džimas keikėsi:

— Po velnių! Gudrus vaikėzas. Kaip man neatėjo į galvą, kad šitokiu būdu galima sutramdyti asilą!

Prasidėjo pertrauka. Dalis publikos nugužėjo žiūrėti žvėrių. Džimas su auksaplauke kasininke išėjo. Ložėje liko dailininkas, Ilgoji Ietis ir abu dakotai. Geltonoji Barzda vis šypsojosi, prisiminęs, kaip Harka sutramdė asilą.

Po kelių minučių prie ložės priėjo frakuotas arklių dresiruotojas, vadovavęs atliekant numerį su asilu, prisistatė dailininkui ir labai mandagiai paklausė, gal kartais Harka žinojo tą triuką, gal jis jau anksčiau yra pasirodęs cirke. Geltonoji Barzda šypsodamasis paaiškino, kad Harka išvis pirmą kartą mato cirko vaidinimą.

— Bet juk tai negirdėtas daiktas, neįtikėtina, sere, tai talentas, toks gimsta vieną kartą per šimtą metų! O kokiai genčiai priklauso berniukas ir kas yra jo globėjas?

— Jis — dakotas, pone, o čia štai sėdi jo tėvas!

Žmogus su fraku žiūrėjo į Matotaupą, lyg jis būtų koks aikštingas arklys, ant kurio netrukus reikės sėsti.

— Aš turiu didelį prašymą! Ar nesutiktumėt mums padėti? — kreipėsi jis į dailininką.

— Nežinau, kuo galėčiau jums būti naudingas!

— Mes atsidūrėm baisiai keblioj padėty! Apsiskelbėm, kad pasirodys indėnų trupė, bet jų nėra, jie mus apmovė — ėmė ir pasiliko tame mieste, kur prieš tai gastroliavome. Galimas daiktas, juos paviliojo koks mūsų konkurentas. Ir kas tų žmonių nesąžiningumas! Štai dabar baigsis pertrauka, ir mes negalėsim parodyti žadėto numerio. Tai skandalas! Mes žuvę! Žiūrovai taip pasipiktins, kad sulaužys suolus, sudraskys palapinę, išplėš kasą — sunku ir įsivaizduoti, kas iš to gali išeiti. Suprantate, mes turim žūt būt parodyti numerį su indėnais ir kaubojais. Su kaubojais ne bėda, jų yra čia į valias, bet va indėnų, kurie ką nors sugebėtų, sunku rasti, baisiai sunku!

— Taip tai taip, bet kuo mes čia dėti?

— Matote, berniukas — pasiutusiai geras jojikas, žinoma, tėvas taip pat ne blogesnis, tuo aš neabejoju. Manau, kad jie moka ir šaudyti, ir lasą mėtyti. Mes galėtume prieš tai dar truputį parepetuoti, gal ir tas ponas šalia jūsų sutiktų dalyvauti. Gerbiamieji, supraskite mane teisingai — mes atsidūrėm beviltiškoj padėty. Jeigu tie žmonės sugriaus palapinę, mes žlugę, ir dar tokiu laiku, kai čia pat žiema. Tik jūs galite mums padėti. Jūs džentelmenai, aš žinau, jūs sėdite ložėje, patikėkite, aš anaiptol nelyginu jūsų su artistais! Jūs pasirodytumėt tik savo malonumui, pramogos dėlei, aš taip ir praneščiau. Taigi prašau jus, maldauju... Žinoma, už tai jūs negausit jokio atlyginimo, juk jūs ne artistai, aš tik įteiksiu dovanėlę berniukui. Publika jau pamilo jį ir labai apsidžiaugs, jeigu aš paskelbsiu, kad sekančiame numeryje dalyvaus ir jis!

Ilgoji Ietis išvertė dresiruotojo pasiūlymą Matotaupai ir Harkai.

— Sere, aš ant kelių maldauju jus, prikalbėkite savo raudonodžius draugus.

Ilgoji Ietis šypsojosi, ir iš tos šypsenos buvo matyti, kad jis linkęs patenkinti dresiruotojo prašymą. Matotaupos veidas tebebuvo sustingęs.

— Kaip tu manai, Matotaupa? — tiesiai paklausė jį Ilgoji Ietis.— Galėtumėm parodyti žmonėms, ką mokame — trys čia esantys kaubojai ir mes trys. Tai bent būtų numeris!

Matotaupa sučiaupė lūpas.

— Ar galiu aš kai ko paklausti baltąjį?
— Kodėl gi ne!
— Kodėl jūs visam miestui apskelbėt tą numerį, nors žinojote, kad indėnų nebėra jūsų cirke?
Žmogus su fraku kiek sutriko.
— Dakotų vade, tai biznis. Biznis privertė tai daryti. Štai kas! Šitas numeris buvo išspausdintas plakatuose, plakatus aš turėjau išplatinti, o paskui garsiai apreikšti tai, kas juose parašyta. Be to, indėnų trupės vadovas išvažiavo pas pabėgėlius. Galbūt jam pavyks juos parsivežti! Tikiuosi, kad pavyks. Rytoj jie jau bus čia! Svarbu tik šiandien kaip nors išsiversti!
— Tegul baltasis žmogus pakeičia eilės tvarką — pirma išleidžia liūtus ir tigrus, paskui žmogų ant lyno ir paskiausia kaubojus...
— Ir jūs su jais, vade?
— Mes dar pagalvosime.
Šie Matotaupos žodžiai nuskambėjo labai netvirtai. Jis mielai būtų pasakęs „ne", tik nenorėjo užgauti Ilgosios Ieties.
— Aš turiu vilties! — sušuko žmogus su fraku.— Mūsų indėnų ir kaubojų trupei vadovauja šaunus pėdsekys ir kaubojus. Jeigu tik jis sugrįš prieš baigiantis vaidinimui, aš atsiųsiu jį čia! Jam jūs negalėsit atsispirti.
— Kuo jis vardu?
— Bizonų Bilis.
Ilgoji Ietis gūžtelėjo pečiais. Tokio vardo jis nebuvo girdėjęs. Greičiausiai tai ne tas Bilis, kur sakėsi laimėjęs dvidešimt keturias kovas gaidžio svoryje. Žmonių, vardu Bilis, yra kaip smėlio pajūry.
Pertrauka ėjo į pabaigą. Cirko kasa jos metu buvo atidaryta, todėl kasos vežimėlyje sėdėjo storoji blondinė.
Džimas grįžo į ložę visas švytintis. Kas jį taip gerai nuteikė, nepasakojo, o kiti jo ir neklausinėjo. Tačiau Ilgoji Ietis užsiminė apie pokalbį su arklių dresiruotoju. Džimas pliaukštelėjo sau per šlaunis.
— Sakai, Bizonų Bilis! Nuostabu! Tai bent naujiena! Pažįstu jį! Vasarą mačiau prie matavimo darbų. Puikus vyrukas, su ateitim! Dar labai jaunas, bet iš jo bus žmogus. Įdomu, ar pavyks jam privilioti į cirką indėnus. Gir-

dėjau, jie streikuoja, reikalauja už pasirodymus cirke pinigų.

— Kaip galima nemokėti žmonėms pinigų,— pasipiktino dailininkas.

— Pinigai yra pinigai. Atskaičiuoja už maistą, už nakvynę furgone, už gerus drabužius, su kuriais jie pasirodo arenoje, ne kažin kas ir belieka. Na, bet jie grįš. Bizonų Bilis moka su indėnais apsieiti.

Matotaupa paprašė Ilgąją Ietį išversti Džimo žodžius, nes abejojo, ar Džimas sugebės dakotų kalba pasakyti tai, ką jis kalbėjo angliškai. Ilgoji Ietis išvertė viską žodis žodin.

— Mes neisim šiandien į maniežą. Aš pasakiau, hau! — ryžtingai tarė Matotaupa.

Užgrojo orkestras, aplink areną buvo pastatytos aukštos grotos, kad plėšrūs žvėrys neužpultų publikos. Didžiulės laukinės katės suėjo į maniežą ir sutūpė ant sustatytų joms kėdučių. Tai buvo mišri žvėrių grupė: keturi liūtai ir du karališkieji tigrai, todėl dresiruotojui buvo labai sunku juos suvaldyti. Tačiau, stengdamasis įaudrinti žiūrovus, jis dar erzino žvėris: šūkavo ir pliauškino odiniu bizūnu. Kai tik prieidavo arčiau, žvėrys riaumojo ir švaistėsi letenomis. Dresiruotojas rankose turėjo ilgą kartį; jis atkišdavo ją žvėrims, ir tie daužė ją letenomis. Kartyje jau buvo matyti nagų ir dantų žymės.

— Belai! Belai!

— Brr-rrr!

— Tigra! Tigra! Tigra!

Tigrė išsišiepė ir parodė aštrius dantis. Ji neriaumojo, tik piktai urzgė, daužė letena ir kandžiojo kartį.

Dresiruotojas jaudinosi. Harka pastebėjo, kaip jo grimuotą veidą išmušė prakaitas. Padėjėjas padavė jam pro grotas degantį lanką. Dresiruotojas paliepė ramiausiam iš keturių liūtų šokti per jį. Žvėris spyriojosi, bet paskui įsibėgėjo ir išsitiesęs lengvai peršoko per degantį lanką.

Kiti trys liūtai pasekė jo pavyzdžiu.

Tada dresiruotojas padėjo bizūną, išsitraukė pistoletą ir šovė į orą. Dusliai urgzdamas, karališkasis tigras pasiruošė šokti. Dresiruotojas šovė antrą kartą ir vos nenubruožė žvėriui kailio. Tigras labai vangiai, bet grakš-

čiai peršoko lanką, ir Harka suprato, kad laisvėje tas žvėris šokinėtų visai kitaip! Žvėrių valdovas, paimtas į nelaisvę ir uždarytas už grotų, bizūnų ir pistoleto šūvių varomas, turi linksminti žiūrovus! Berniukui pagailo tigro. Tokius žvėris reikia medžioti, o ne versti kvailai šokinėti per lanką. Jis paprašė Ilgąją Ietį papasakoti, kur tokie tigrai gyvena.

Paskutinioji turėjo šokti tigrė. Kiti žvėrys vėl tupėjo savo vietose, bet buvo labai neramūs ir susijaudinę, kaip ir dresiruotojas juodais šilkiniais marškiniais, po kuriais vilkėjo grandininius šarvus.

— Tigra! Tigra! Tigra!

Tigrė piktai suurzgė ir griebė dantimis kartį. Muzika nutilo. Žiūrovai, baisiausiai susidomėję, laukė, kas toliau bus. Cirke stojo tyla.

— Tigra!

Dresiruotojas šovė tris kartus iš eilės. Tigrė suriaumojo ir nušoko nuo savo kėdutės. Dresiruotojas kairėje rankoje laikė degantį lanką, dešinėje — pistoletą. Žvėris piktai urzgė, iššiepęs nasrus.

— Tigra!

Tigrė kimiai suurzgė ir šoko... Bet ne per degantį lanką, o ant dresiruotojo. Laimė, šis spėjo pasilenkti, ir tigrė pralėkė virš jo.

Moterys ir vaikai ėmė klykti. Nerimas pagavo ir kitus žiūrovus. Harka matė, kaip persimainė dresiruotojo veidas, kaip karštligiškai blizga jo akys.

Kai kurios moterys užsidengė rankomis veidus, kad nematytų, kas toliau bus. Harka pastebėjo du cirko tarnautojus, stovinčius už grotų su ilgomis žarnomis rankoje, bet nežinojo, kam jos reikalingos. Ilgoji Ietis greitai paaiškino, kad laukiniai žvėrys vandens bijo taip pat kaip ir ugnies.

Tigrė dar kartą puolė dresiruotoją, bet jam pavyko ir šį kartą išsisukti. Dabar žvėris vėl atsitūpė ant kėdutės, bet neilgam. Netrukus ji nulipo žemėn ir ėmė sėlinti maniežu. Sunerimo tigras ir liūtai.

Dresiruotojas kažką sušuko, bet Harka nesuprato jo žodžių. Ilgoji Ietis jam išvertė. Dresiruotojas prašęs atidaryti vartus, kad jis galėtų išvaryti iš maniežo žvėris ar-

ba bent dalį jų. Tačiau programos vadovas neleido, ir vartai liko uždaryti.

— Tigra! Tigra!

Dresiruotojas atidavė padėjėjams degantį lanką ir, pagriebęs bizūną, ėmė juo visaip pliauškinti ir šmiaukščioti. Keturi liūtai tik urzgė ant savo kėdučių ir nejudėjo iš vietos. Tačiau tigras įdūko. Jis nušoko žemėn ir kartu su tigre ėmė tykinti prie dresiruotojo. Dabar ir jis jau nebelietė atkištos karties.

Dresiruotojas vėl paėmė degantį lanką, drąsiai šoko tigrei skersai kelio ir iššovė.

— Tigra!

Tigrė, šūvio išgąsdinta, nubruožta kulkos, persliuogė per lanką, o tigras šoko ant grotų ir įsikibo nagais į viršutinį skersinį. Grotos susvyravo. Žiūrovai, siaubo pagauti, ėmė rėkti. Dar kiek, ir būtų kilusi panika. Bet programos vadovui davus ženklą, cirko tarnautojai paleido vandens čiurkšlę, ir tigras tuoj pat nusirito žemėn. Žiūrovai lengviau atsikvėpė. Vieną damą ištiko priepuolis, ir darbininkai patyliukais išnešė ją lauk.

Dresiruotojas privertė tigrę vėl pasiruošti šuoliui. Jis padėjo bizūną ir kartį į šalį ir darbavosi dabar tik su pistoletu ir liepsnojančiu lanku. Tigrė norom nenorom pakluso ir peršoko per lanką. Netrukus ji jau buvo prie vartų.

Nuaidėjo plojimai.

Harka matė, kad dresiruotojas vos laikosi ant kojų, bet jis stovėjo vidury maniežo ir linkčiojo, atsakinėdamas į publikos plojimus ir entuziastingus šūksnius. Tuo tarpu darbininkai atidarė vartus ir, daužydami lazdomis į grotas, išvarė iš maniežo žvėris.

Tarp žiūrovų taip pat ne vienas braukėsi nuo kaktos prakaitą. Darbininkai nuėmė grotas, ir dresiruotojas linkčiodamas išėjo iš maniežo. Įbėgo klounai ir ėmė išdarinėti savo pokštus. Tačiau Harkos neėmė juokas. Jis nusprendė rytojaus dieną dar kartą nueiti į žvėryną ir gerai apžiūrėti tigrus.

Po to pasirodė lyno artistai, buvo atliekami numeriai ant trapecijos. Harka savo akimis netikėjo, kad žmogus gali būti toks vikrus. Tiesa, vieną kartą lyno artistas nu-

sprūdo nuo lyno, bet vis tiek įsitvėrė ranka ir nenukrito žemėn.

Pagaliau atėjo paskutinis numeris. Buvo jau vidurnaktis. Žiūrovai plepėjo, juokėsi, valgė saldumynus, gėrinėjo. Harka laukė, ar nepasirodys žmogus su fraku. Matotaupa pasakė „ne", ir jo sprendimo niekas nebepakeis. O gal pasirodys medžiotojas, vardu Bizonų Bilis? Jeigu tik jis sugrįžo? Tas žmogus Harką labiau domino negu dresiruotojas su fraku. Nors šis ir labai gražiai dresiravo arklius, bet neturėjo nieko bendro su prerijomis. Bizonų Bilis — tas vardas primena vėją, neaprėpiamus tolius, rudų galvijų kaimenę, kuri lekia šuoliais, kad net smėlis dulka. Ne maniežo smėlis, sumaišytas su pjuvenomis, o tikras prerijų smėlis. Harka prisiminė, kaip jis prismaigstė strėlių į bizono nugarą. Nuo to laiko jam neteko persekioti bizono. Dabar ruduo, greitai prasidės didžiosios medžioklės, o jis, Harka, sėdi čia, kažkokioj palapinėj, kur bizonų nėra nė kvapo, kur atsiduoda tik tvartu.

Prie ložės, kur sėdėjo Harka, priėjo ir sustojo žmogus. Harka girdėjo žingsnius, bet tyčia neatsisuko pasižiūrėti, kad kas nepamanytų, jog jam labai rūpi pamatyti, kas čia toks atėjo. Žmogus pastovėjo ir, nė žodžio netaręs, nuėjo sau. Harka palydėjo jį akimis ir pastebėjo, kad jis apsirengęs kaubojaus drabužiais.

— Jis nesiryžo mūsų kalbinti,— tarė Ilgoji Ietis.— Tu, mano vyresnysis broli Toli Skrajojantis Paukšti, pasirodei jam per daug brangiai apsirengęs, Matotaupa — per daug išdidus, Harka — per daug užsispyręs. Jie parodys tą numerį be mūsų.

— Šiaip ar taip, čia buvo ne Bizonų Bilis,— tvirtai pareiškė Džimas.— Jeigu jis pats sugrįžo, o pas mus atsiuntė tik kažkokį žvairakį tarną, tai tegu nesitiki, kad mes tuoj ir bėgsim jam tarnauti!

Vos tik žmogus pradingo iš akių, orkestras tuoj užgrojo tušą.

Į maniežą išlėkė grupė raitų kaubojų. Džimas, kaip paprastai, pliaukštelėjo sau per šlaunis ir sugriaudėjo:

— Bizonų Bilis! Bizonų Bilis!

Mažai kas iš žiūrovų žinojo šitą vardą, jis išgarsėjo tik po kelerių metų, tačiau išgirdę Džimo šūksnius, dau-

gelis pamanė, kad žmogui, nusimanančiam apie pasienio ir laukinių Vakarų reikalus, negražu nežinoti Bizonų Bilio, todėl grupė jaunuolių tuoj pat ėmė šaukti:

— Bizonų Bilis! Bizonų Bilis!

Žmogus, vadovaujantis kaubojams, buvo labai puošniai apsirengęs, geriausios odos drabužiai, aukšti atraitoti batai, plačiabrylė skrybėlė. Pakėlęs ranką, jis sveikino žiūrovus kaip koks karalius savo pavaldinius. Harka įsižiūrėjo į jo veidą. Veidas buvo gražus, pailgas, nosis lenkta, akys mėlynos. Barzda jo buvo ne tokia, kaip dailininko, ji augo tik ant smakro; be to, žmogus nešiojo ūsus. Ir ko tik tie baltieji neprasimano! Kaubojai, vadovaujami Bizonų Bilio, pradėjo savo programą. Kažko naujo, kas Harkai būtų nematyta, jie neparodė, bet jodinėjo tikrai gerai ir šaudė taikliai. Indėnai nepasirodė.

Pasibaigus vaidinimui, kilo visuotinis triukšmas, arkliai trypė kojomis, stojo piestu, kaubojai šaudė, rėkavo, publika negailėjo aplodismentų.

Pagaliau kaubojai išjojo iš maniežo, publika pakilo ir plūstelėjo prie išėjimo.

Penketas žiūrovų, sėdinčių ložėje, neskubėjo, palaukė, kol žmonės išeis, ir kai cirke užgeso šviesos, jie taip pat pakilo iš savo vietų. Po šitiekos žmonių, muzikos, triukšmo tamsi, tuščia ir tyli palapinė atrodė kažkaip keistai. Darbininkai šlavė manieže nešvarumus ir kartu su pjuvenomis sėmė juos kastuvais.

Lauke stoviniavo žmonių būreliai. Vyrai dar taikėsi užsukti į kokią užeigą išgerti degtinės. Moterys varė juos namo. Vaikai buvo pavargę. Kai kurie mažesnieji verkė.

Staiga kilo triukšmas. Visi sukluso. Kažkieno išsigandęs balsas šaukėsi policijos. Žmonės tuoj pat subėgo į įvykio vietą.

— Reikia ir man pažiūrėti! — tarė Džimas ir dingo minioje.

Abu dakotai, dailininkas ir Ilgoji Ietis liko laukti prie įėjimo į cirką. Nė vienas iš jų nežinojo, kas ten atsitiko.

Netrukus grįžo Džimas ir pranešė:

— Išplėšta kasa! Tai bent pokštas, gerbiamieji, nuostabus ir nepakartojamas pokštas — kasoje neliko nė cento! Tai tikra šio vakaro sensacija!

— O kur kasininkė? — pasiteiravo dailininkas.

— Dingo! O kaip tu manei? Tikriausiai paaiškėjo, kad ji ne moteris, o toli skrajojantis paukštis.

— Vadinasi, ji nenužudyta?

— Ne, kur ten! Ne kiekvieną kartą taip jau blogai viskas baigiasi. Būna ir kitokių atvejų. Na ir geras buvo laimikis, nieko nepasakysi. Po numerio su plėšriaisiais žvėrimis ji išpardavė bilietus keturiems vakariniams ir dviem dieniniams spektakliams. Mat žmonės lauke girdėjo žvėrių riaumojimą ir norėjo kitą dieną pamatyti sensaciją.

— Ir visos pajamos už keturias dienas dingo?

— Taip, visi pinigai.

— Tai negi ta moteris viena buvo kasoje ir niekas jos nesaugojo?

— Žinoma, saugojo! Kur nesaugos šitokiame mieste, kaip šis! Bet sargybiniai daugiau žiūrėjo, kad kas neužpultų iš lauko pusės. O kas gali pagalvoti, jeigu kasininkė kur išeina? Mikliai ji apšvarino kasą. Gal ir sargybiniai prie to prisidėjo.

— Už ką dabar cirkas šers gyvulius, kuo mokės žmonėms, kaip atsiskaitys už vietą? Nebent jie turi kokių santaupų banke?

— O kas man darbo. Geriau einam į viešbutį.

Ir jie patraukė namo. Pagrindinėje miesto gatvėje zujo daug žmonių, triukšmas buvo kone didesnis negu dieną, dauguma krautuvių dar buvo atidarytos.

Kai Harka su tėvu vėl atsidūrė mažame viešbučio kambarėlyje ir išsitiesė ant vilnonės antklodės, jam tiesiog svaigo galva, bet jis pasistengė greit užmigti, nes rytojaus dieną buvo numatęs daug ką nuveikti: visų pirma nueiti pasižiūrėti tigrų, paskui išsiaiškinti, sugrįš indėnai, ar ne. Dėl kasos apiplėšimo jis taip pat turėjo kai kurių minčių, tačiau apie tai nekalbėjo net su tėvu.

Naktį berniukas blogai miegojo, bet ne todėl, kad diena buvo tokia įtempta,— jį slėgė neįprastas kambario oras. Visame mieste oras jam atrodė pašvinkęs, o kambaryje ypač buvo trošku.

Dar prieš rytą jį pažadino triukšmas. Į gretimo kambario duris, kur miegojo dailininkas ir Ilgoji Ietis, kažkas

smarkiai beldėsi, buvo girdėti piktas, pavargęs dailininko balsas ir šiurkštūs kitų dviejų žmonių balsai. Po kurio laiko balsai aprimo ir koridoriumi nutolo sunkūs dviejų žmonių žingsniai. Ir kaip tie baltieji nemoka tyliai vaikščioti!

Netrukus pas dakotus atėjo dailininkas ir Ilgoji Ietis. Dailininkas buvo tikras, kad indėnai girdėjo triukšmą jų kambaryje, ir tuoj pat ėmė pasakoti, kas atsitiko.

— Buvo policija. Žmonės matė, kaip Džimas sėdėjo mūsų ložėje su ta šviesiaplauke kasininke, ir policijai kilo įtarimas, ar tik ir jis nebus prisidėjęs prie apiplėšimo. Policija teiravosi, ką aš žinau apie Džimą. Nieko daug negalėjau jai papasakoti, pasakiau tik, kad apskritai jis mėgsta iškrėsti kokią šunybę ir susikombinuoti vieną kitą dolerį, bet šiaip jis mums gana daug padėjo, kai bedančio Beno namuose buvome patekę į bėdą. Tarp kitko, kaip sužinojau iš policijos, viename šio miesto privačiame banke jis turi stambią sumą pinigų. Todėl, manau, policija liausis jį įtarinėjusi.

— Ar Džimas dabar yra viešbutyje?

— Girdėjau, jis sėdi restorane ir visus girdo. Šeimininkas patenkintas, juk sąskaita auga.

Dailininkas ironiškai nusišypsojo, nes žinojo, kad sąskaitą turės apmokėti jis, o ne Džimas.

Apie miegą nebuvo jau ko ir galvoti. Ilgoji Ietis ir abu dakotai užsakė į kambarį sočius pusryčius: buljono ir keptos mėsos. Kiti baltųjų valgiai jiems nepatiko. Tokių pusryčių indėnams užtekdavo visai dienai. Dailininkas nenorėjo valgyti. Jis nekaip jautėsi ir nutarė geriau pagulėti. Ilgoji Ietis susirūpino ir norėjo likti drauge. Bet dailininkas įkalbėjo jį nueiti su Harka pasižiūrėti žvėrių. Kambary pažadėjo likti Matotaupa. Harka nenorėjo tikėti, kad dabar jie ten pateks, bet Ilgoji Ietis pasakė:

— Nebijok, įeisim, jiems dabar su pinigais striuka.

Šejenas neklydo. Jie davė žvėrių prižiūrėtojui arbatpinigių, ir tas be didelių kalbų juos įleido. Be to, jis iš karto pažino Harką. Iš pat ankstaus ryto cirke jau virė darbas: buvo valomos arklidės, žvėrių narvai. Plėšriųjų žvėrių narvus valė pro grotus siauromis ilgakotėmis šluotomis. Kadangi narvus nuolat reikėjo vežioti, jie buvo

maži, keturi liūtai gulėjo susispaudę greta viens kito, šalimais buvo uždaryti abu tigrai. Bėgioti žvėrims nebuvo kur, todėl visi gulėjo ir žiūrėjo didelėmis gintarinėmis akimis pro grotų virbus.

Ilgoji Ietis nuėjo į arklides pasižiūrėti Bizonų Bilio širmio.

Harka sustojo prie lyno, ištempto netoli narvo, kad žiūrovai per arti neprieitų prie žvėrių, ir užsižiūrėjo į tigrę, pamažu judinančią aštrius nagus. Pajutusi Harkos žvilgsnį, tigrė pakėlė į jį savo stiklines akis.

Berniukas taip buvo paskendęs mintyse, kad nė nepastebėjo, kaip prie jo priėjo du vyrai. Tigrės žvilgsnis persimainė, ūsų galiukai ėmė drebėti. Harka atsigręžė. Šalia stovėjo Ilgoji Ietis ir žvėrių dresiruotojas, užsimetęs ant pečių chalatą.

— Gal sutiktum dirbti pas mus? — paklausė dresiruotojas.— Direktorius ir programos vadovas sumanė paruošti su tavim įdomų numerį. Tavo tėvas galėtų pareikalauti gero atlyginimo, jeigu praėjusį vakarą mūsų nebūtų apiplėšę. Ponas direktorius tiesiog įmanytų pasidaryti sau galą, programos vadovas raunasi plaukus. Tai prakeikti plėšikai! Dirbi žmogus, pluši, o kas nors ima ir dingsta su visais pinigais!

Dabar, rytą, dresiruotojas buvo be grimo. Harka pažvelgė į liesas rankas, į pelenų spalvos veidą ir pastebėjo, kaip virpa jo blakstienos.

— Kodėl tu taip erzini žvėris? — paklausė berniukas.— Jie būtų klusnesni ir daugiau išmoktų, jeigu tu švelniau su jais elgtumeis.

— Matai, kaip tu teisingai pastebėjai. Aš turiu kiekvieną vakarą erzinti žvėris, kad publika paskui nesiskųstų, jog neįdomi buvo programa. Vieną kartą tas geruoju nesibaigs, aš žinau. Bet kas iš to. Aš pripratau gauti gerą atlyginimą. Gal nori pasižiūrėti repeticijos? Aš kaip tik dabar ten einu.

Harka linktelėjo galvą.

Darbininkai jau statė taką žvėrims išleisti. Žvėrys nerimavo, nes žinojo, kas dabar jų laukia. Dresiruotojas nusivedė Harką ir Ilgąją Ietį į palapinę, kur jau stovėjo didžiulės grotos. Kaip jie čia greitai dirba!

Dresiruotojas nusimetė chalatą ir su paprastomis kelnėmis ir triko marškiniais atsistojo prie tako vartelių, vedančių į maniežą.

— Eikš! — tarė jis berniukui.— Nebijok, nieko tau neatsitiks!

Dresiruotojas laikė rankoje tik botagą, neturėjo nei pistoleto, nei karties. Jis atidarė nedidelius vartelius ir įėjo į vidų.

Harka valandėlę abejojo, bet vėliau nusekė paskui dresiruotoją į maniežo vidurį ir sustojo. Plėšrūnai, gavę kiek laisviau pabėgioti, žaidė, šokinėjo ant kėdučių, voliojosi ir vis žvilgčiojo į nepažįstamą berniuką, bet matydami, kad šis laikosi drąsiai ir ramiai, pamažu apsiprato. Pats jauniausias liūtas, jau du kartus pasiglaustęs aplink dresiruotoją, kad šis pakasytų jam karčius, dabar glaustėsi aplink Harką. Tigrė suprunkštė ir parodė aštrias iltis.

— Ji pavydi, todėl ja negalima per daug pasitikėti,— tarė dresiruotojas ir priėjo prie dryžuotosios plėšrūnės. Tigrė nepiktai kaukštelėjo dantimis ir ėmė vizginti uodegos galiuką. Dresiruotojas iškėlė lanką, ir tigrė, pasispyrusi nuo žemės, lengvai liuoktelėjo per lanką.

— Jeigu ji taip visą laiką šokinėtų, žiūrovams būtų nuobodu,— tarė dresiruotojas Harkai.

Repeticija užtruko tik pusę valandos, nes žvėrys nieko naujo nesimokė, vien kartojo senus numerius. Harka kartu su dresiruotoju išėjo iš maniežo.

— Tu tiesiog gimęs cirkui, berniuk,— tarė dresiruotojas, uždarydamas vartelius.— Gerai pagalvok. Tai tavo ateitis!

— Ar tu šiandien vėl erzinsi žvėris ir be reikalo rizikuosi savo gyvybe?

— Ir šiandien, ir rytoj, ir kiekvieną vakarą, kol galų gale palydėsiu galvą.

Harka nieko jam daugiau nesakė, tik priėjo prie Ilgosios Ieties, kuris stovėjo netoliese ir klausėsi Harkos ir dresiruotojo pokalbio.

— Girdėjai naujieną? — paklausė šejenas Harką.— Atvyksta indėnų trupė. Pasibaigė pinigai. Nebeturi ko valgyti. Ir kas gi jiems beliko daryti? Netrukus jie jau bus

mieste, ir, kiek girdėjau, žmonės jau žiopso, jų laukdami, lyg niekada nebūtų matę indėno. Tikri kvailiai.

— Kokiai genčiai priklausė indėnai?

— Dakotų.

— Tai mes galėsim su jais pasikalbėti!

— Jeigu tik kas mums leis. Žinai, kas dabar lando po cirką? Džimas. Jis siūlo direkcijai paskolinti pinigų. Ir reikalauja didelių procentų.

Šejenas kalbėjo dakotų dialektu, ir jam sunku buvo surasti žodžius kai kuriom sąvokom. Pavyzdžiui, žodžio „procentas" visai nebuvo dakotų kalboj.

Iš pagrindinės gatvės vėl pasigirdo trimito garsas ir ausį rėžiantis šauklio balsas. Juo labiau artėjo eisena prie cirko palapinės, juo atidžiau klausėsi Ilgoji Ietis. Harka matė, kaip šejeno veidas vis labiau niaukiasi.

— Ką jie čia dabar prasimanė! — tarė jis.— Jie skelbia, kad tu esi Tatankos Jotankos sūnus, dakotams užpuolus matininkus, paimtas į nelaisvę, ir kad šį vakarą tu vėl pasirodysi cirke! Sako, pardavinėjami papildomi bilietai šiam spektakliui. Matyt, jie nori dvigubai nuplėšti už geresnes vietas ir tokiu būdu vėl papildyti savo kasą.

Ilgoji Ietis ir Harka matė, kaip į cirką atvežė šimtus kėdžių ir suolų ir sustatė takuose tarp eilių. Jeigu visas šias vietas užims žmonės, niekas negalės nė pajudėti.

Harka su Ilgąja Ietim nuėjo prie ponių ir asilų. Ten buvo daug tuščių gardų. Kadangi dakotai atvyksta raiti, tai tikriausiai jie čia pastatys savo arklius ir juodu galės viską matyti. Abu indėnai pasislėpė garde, kur buvo uždaryti keturi asilai. Tiesa, juos pastebėjo klounas, bet gal kartais jis netrukdys. Tas dručkis vaikišku veidu be savo juokdariškų drabužių ir be grimo atrodė visai rimtas ir malonus žmogus. Tačiau jis priėjo prie asilų gardo ir tuoj pat įsirausė į šiaudus, kur buvo pasislėpęs Harka ir šejenas.

— Berniuk,— liūdnu balsu tarė jis Harkai,— tu sugadinai mano triuką. Ir kaip tu galėjai įspėti, kur glūdi jo paslaptis? Ką aš dabar veiksiu su asilais be šito numerio? Programos vadovas nori mane atleisti. Sako, sugalvok naują triuką. Bet kaip aš jį taip greitai sugalvosiu!

O jeigu pasirodytų klounas, berniukas ir nesutramdomas asilas? Kaip tu manai? Man rodos, iš to kas nors išeitų!

— Kas nors tai išeitų, bet tik ne numeris,— tarė Harka. Šį žodį jis jau spėjo išmokti. Dabar jis prisidėjo pirštą prie lūpų, prašydamas klouną patylėti, nes prie cirko prijojo indėnų būrys. Buvo girdėti, kaip jie pasklido ir nulipo nuo arklių. Netrukus jie jau pasirodė arklidėje. Nebuvo jokios abejonės, kad tai dakotai — vyrai, moterys ir vaikai.

— Vieną iš jų aš pažįstu! — skubiai sušnibždėjo Ilgoji Ietis.— Mes kartu buvome rezervacijoje. Aš jį užkalbinsiu.

Ilgoji Ietis priėjo prie žmogaus ir užšnekino. Dakotas nustebęs atsigręžė ir nelabai draugiškai pažvelgė į šejeną. Bet netrukus jis, matyt, pažino Ilgąją Ietį, ir juodu įsikalbėjo. Tačiau priėjo liesas baltasis ir nutraukė jų pokalbį.

— Kas čia per plepėjimas! — suriko jis ant dakoto.— Greičiau į repeticiją, jau ir taip daug laiko praėjo veltui!

Indėnas, netaręs nė pusės žodžio, nuėjo, kur jam buvo liepta. Ilgoji Ietis sugrįžo pas Harką ir klouną.

— Dakotas, su kuriuo aš kalbėjausi, vadinasi Dainuojanti Strėlė,— tarė jis.— Jau jo tėvas buvo uždarytas rezervacijoje. Dainuojančiai Strėlei pavyko iš ten ištrūkti. Kiti dakotai kilę iš Minesotos ir po praėjusių metų sukilimo nebegalėjo pabėgti į Kanadą. Jie parsidavė cirkui, nes neturėjo pinigų ir nemokėjo kitos kalbos kaip tik dakotų.

Nei šejenas, nei klounas nežinojo, ką širdyje galvoja Harka, nes jis ničnieko nesakė, tik paklausė:

— Gal pažiūrėsim repeticijos? — ir išbėgo iš arklidės.

Ilgoji Ietis ir klounas nuėjo paskui jį, ir visi susėdo toje ložėje, kur vakare žiūrėjo vaidinimo. Programos vadovas, stovintis prie įėjimo į maniežą, mirktelėjo Harkai ir Ilgajai Iečiai, bet Harka negalėjo pakęsti jo mėsingo blyškaus veido ir nusigręžė.

Manieže, kurio dabar nebeskyrė nuo žiūrovų grotos, buvo būrelis dakotų. Repeticijai vadovavo tas pats žmogus, kuris neseniai taip grubiai užsipuolė Dainuojančią

Strėlę. Jis rėkė ir rėkė, visai negalvodamas, kad niekas jo nesupranta, bėgiojo aplink ir rodė, kaip kam reikia daryti. Į maniežą įjojo moterys ir vaikai. Čia buvo ne visi arkliai, tik patys geriausieji. Moterys greitai pastatė dvi palapines, tokias pažįstamas Harkai — tikras tipi, ir į jas tuoj pat sulindo vaikai. Vienas indėnas išjojo į maniežo vidurį ir garsiu balsu ištarė žodžius, kuriuos suprato tik patys dakotai ir Harka su Ilgąja Ietimi:

— Dakotų vyrai! Baltieji žmonės atgabeno mus čionai. Jie mus apgavo. Mes esame jų vergai, nors ir neturime grandinių. Mes privalome klusniai vykdyti jų įsakymus. Jie šeria mus, kaip mes šeriame savo arklius, ir laiko pavadžius rankoje. Jie paliepė mums užpulti pašto karietą, pagrobti ir kankinti mergaitę. Gėda mums! Bet mes turime vaidinti baltiesiems žmonėms plėšikus ir vagis!

Po šitos kalbos visi ėmė šaukti: „Hau! Hau!" ir joti ratu paskui kalbėtoją.

Tuo metu į maniežą įvažiavo keturkinkė pašto karieta. Arkliai buvo labai dailūs, įsiganę, daug gražesni, negu paprastai kad kinkomi į pašto karietas. Dakotai pagavo baisiai rėkti, čiupo arklius už kamanų, ėmė šaudyti iš pistoletų ir ištempė iš karietos mergaitę, kuri, kaip pastebėjo Harka, buvo toji pati cirko jojikė, vakar manieže rodžiusi savo meną. Indėnai pririšo ją prie lentinės sienos, kurią tuo tarpu pastatė cirko darbininkai, ir siaubingai išsidažęs dakotas ėmė mėtyti į ją peilius, kurie smigo per kokius du tris centimetrus nuo mergaitės. Kai ji buvo aplink apsmaigstyta peiliais, dakotai vėl ėmė rėkauti ir šokti po maniežą, mosuodami peiliais ir kirviais.

Tuo metu driokstelėjo šūvis ir kažkoks balsas angliškai sušuko:

— Kur ta pagrobtoji ledi? Pirmyn, žvalgai ir kaubojai, keršytojai už neteisybę, mes išlaisvinsim ją!

Pleškindami iš pistoletų ir šautuvų, į maniežą įsiveržė kaubojai. Peiliais besišvaistą indėnai krito į smėlį. Bizonų Bilis užsisodino mergaitę ant savo širmio ir kaip nugalėtojas tris kartus šuoliais aplėkė aplink maniežą.

Paskui vėl viskas buvo kartojama iš naujo. Perdžiūvęs, susibaigęs antrepreneris šaižiu balsu šaukė ant indėnų, ir tie nuolankiai jo klausė. Pagaliau viskas pavyko

taip, kaip norėjo programos vadovas. Šviesiaplaukė mergaitė buvo labai miela, indėnai — baisūs, o kaubojai tikri didvyriai.

Harka sėdėjo tuščio cirko ložėje, bet jo mintys klajojo visai kitur. Jis tylėjo, ir ką galvojo, sunku buvo įspėti. Jis girdėjo savo gimtosios kalbos žodžius, juos kalbėjo ne koks nors svetimas žmogus, o dakotas dakotui. Ir dar kokius žodžius! O po to — gėda, pasityčiojimas iš dakotų papročių ir teisių, priešų pergalės išaukštinimas. Šito jam buvo per daug, ir berniuko širdyje brendo pavojingas ryžtas. Indėnai nemėgsta daryti greitų sprendimų, nemėgsta ir daug kalbėti. Jeigu Harka dabar būtų norėjęs išreikšti savo mintis žodžiais, jis būtų priėjęs prie programos vadovo ir pasakęs jam tai, ką Matotaupa pasakė kadaise Senajai Antilopei: „Dabar tau galas. Lauk. Aš ateisiu!" Bet čia buvo ne prerijos, todėl Harka tylėjo.

Repeticija tęsėsi toliau.

Po „Pašto karietos užpuolimo" prasidėjo kaubojų pergalės šventė. Kaip ir praėjusį vakarą, kaubojai šaudė, išdarinėjo visokiausius numerius ant arklių. Programos vadovas prisiminė Harką ir liepė paklausti, ar berniukas nesutiktų dalyvauti vaidinime.

— Aš pasiklausiu tėvo,— atsakė Harka, kaip Ilgoji Ietis ir tikėjosi.

Klounas savo dar vaikiškesnėmis negu Harkos akimis liūdnai pasižiūrėjo į berniuką.

— Tai tu nenori prisidėti prie mano naujojo numerio?

— Ir apie tai mes dar pagalvosim.

— Ar tu moki skaityti ir rašyti?

— Jūsiškai — ne. Aš skaitau tik piešinių raštą.

— Aš galėčiau tave daug ko išmokyti. Ar tu esi kada matęs atlasą?

— Ne.

— Eime į mano furgoną. Repeticijoje daugiau nieko įdomaus nepamatysi. Šiandien mes turime duoti ne du, kaip paprastai, o tris spektaklius — reikia kaip nors vėl pasirinkti pinigų. Furgone aš tau parodysiu Amerikos žemėlapį.

Harka ir Ilgoji Ietis nuėjo su tuo maloniu ir susimąsčiusiu žmogumi į cirko furgoną, kur buvo įrengtas nedidelis, bet labai tvarkingas kambarėlis. Ant lentynėlės prie sienos gulėjo kelios knygos, viena iš jų buvo atlasas.

— Aš vadinuosi Bobas,— tarė klounas.— Kad žinotum, kaip į mane kreiptis. O kaip tavo vardas?

— Harka.

— Haris?

— Harka!

— Geriau aš vadinsiu tave Hariu, tas vardas man labiau įprastas. O dabar pažiūrėk žemėlapį.

Jis atvertė atlasą ir ėmė aiškinti. Kadangi čia viskas buvo nupiešta, Harka labai greitai susigaudė, kas kur vaizduojama. Jis paprašė Bobą parodyti Juoduosius kalnus ir susirado tą vietą, kur gyveno jo draugas erelis. Paskui pats parodė Najobrerą, dakotų vadinamą Miniatanka Vakpala. Berniukas pasiteiravo, kur toliau ketina keliaut cirkas, ir susirado juodakojų indėnų gyvenamas sritis. Ilgoji Ietis domėjosi, kur yra ta rezervacija, kurioje anksčiau jis gyveno.

Sugrįžę į viešbutį, Harka ir Ilgoji Ietis sužinojo nemalonią naujieną. Dailininko sveikata pablogėjo, ir šeimininko pakviestas gydytojas nenorėjo imtis atsakomybės jį gydyti. Jis patarė tuoj pat važiuoti į didesnį miestą, kur yra gera ligoninė, nes, jo nuomone, greičiausiai reikės daryti operaciją.

Dailininką kankino smarkūs skausmai, ir jis nutarė paklausyti gydytojo patarimo. Šeimininku jis per daug nepasitikėjo, todėl paprašė Ilgąją Ietį užsakyti minkštą karietą ir keturis greitus arklius. Ilgoji Ietis labai susijaudino ir tuoj pat išbėgo ieškoti karietos.

Visų nuostabai, Džimas pats atsiskaitė su šeimininku, užmokėjo net už gėrimus ir, skubiai atsisveikinęs su Matotaupa ir dailininku, kažkur išvažiavo. Prieš tai dar pasigyrė investavęs į cirką nedidelę pinigų sumą ir patarė Matotaupai žiemą imtis pelningo darbo. Jis pasiūlęs direktoriui labai naudingą abiem indėnams sutartį ir sakėsi kada nors aplankysiąs cirką. Sutarties projektas esąs

pas dailininką. Tarp kitų išlygų ten numatyta indėnams iš anksto išmokėti tam tikrą pinigų sumą.

— Na ir keistas žmogus tas Džimas,— tarė dailininkas.— Nežinia nė ką apie jį manyti.

Kai sugrįžo Ilgoji Ietis, ligonis panoro prieš sunkią kelionę kelias valandas pailsėti, todėl Matotaupa su Harka perėjo į savo kambarį. Jie vėl atsigulė į lovas, ir berniukas keliais žodžiais tyliai papasakojo tėvui, ką matė ir patyrė cirko repeticijoje.

Paskui abu ilgai gulėjo ant vilnonių antklodžių ir tyliai svarstė tą pačią mintį, kuri nedavė ramybės nei vienam, nei kitam. Pagaliau po poros valandų Matotaupa tarė:

— Ne, ne tu jį nužudysi. Tu dar per mažas. Jį nužudysiu aš, kai tiktai po žiemos vėl nutirps sniegas. Hau.

Po valandos abu dakotus pašaukė Ilgoji Ietis. Karieta jau laukė prie durų, ir dailininkas norėjo atsisveikinti. Liga kėlė jam rūpestį ir baimę. Kai įėjo indėnai, jis kaip tik gėrė gydytojo paskirtus vaistus. Nuotaika buvo gana ne kokia, taip žmonės jaučiasi, kai nueina niekais visi jų planai.

— Nors ir nevykusiai pakrypo mūsų reikalai, tačiau savo pažado aš nekeičiu,— tarė dailininkas, nervingai pešiodamas savo šviesią barzdą.— Per žiemą jūs būsite mano svečiai, Matotaupa ir Harka. Mano liga neleidžia drauge su jumis keliauti per valstijas, aš negalėsiu padaryti tiek daug jūsų eskizų ir piešinių, kaip buvau numatęs. Tačiau turiu prie jūros namelį, ir ten jūs galėsite gyventi, kol aš, tikėkimės, vėl pasveiksiu. Taigi prašau: pasiruoškite arklius ir jokite kartu su Ilgąja Ietimi paskui mano karietą. Patikimesnės palydos aš neįsivaizduoju.

— Ilgoji Ietis sugebės tave apginti. Mes nenorime būti tau našta,— kaip paprastai oriai atsakė Matotaupa.— Keliausime su cirku. Ten yra dakotų, su kuriais galėsime susikalbėti. Šio to jau pramokome ir norime išmokti dar daugiau, pamatyti daug miestų. Baltieji nesielgia su mumis kaip su šunimis, juk jie iš anksto duoda mums pinigų, už kuriuos galėsime savarankiškai gyventi.

Toks sprendimas dailininkui nepatiko, tačiau jis per daug neprieštaravo, nes jį kankino skausmai, o prie durų jau trypė pakinkyti arkliai.

— Štai ir antrą kartą turime atsisveikinti,— tarė jis pagaliau.— Po pirmojo išsiskyrimo susitikome netikėtai, kai tavo, Matotaupa, pagalba man buvo labai reikalinga. Jeigu dabar mes tavo valia vėl išsiskiriame, tai būk geras, pasakyk atsisveikindamas kokį nors savo norą!

Matotaupa išsitraukė iš kišenės gabaliuką aukso, kurį Harka buvo radęs Juodųjų kalnų papėdėje, o jis Beno namuose prarijęs, kad neatimtų plėšikai.

— Štai ir vėl atsirado tas blizgantis akmuo,— tarė jis.— Aš norėčiau jį dovanoti Ilgajai Iečiai, jis tiks prie jo grandinėlės. Man dabar pavojinga turėti su savim aukso.

Ilgoji Ietis paėmė auksą tylėdamas, kaip paprastai kad priima dovanas indėnai. Paskui jis padavė Matotaupai nedidelį sunkų kapšelį.

— Toli Skrajojantis Paukštis ir aš, Ilgoji Ietis, taip ir manėme, kad jūs dabar galite mus palikti. Atsisveikindami mes dovanojame jums šį kapšelį, tai mūsų abiejų dovana. Tegu ateityje jus lydi šlovė, tegu jūsų vardai garsėja prerijose, Uoliniuose kalnuose ir baltųjų miestuose kaip narsių ir teisingų karių vardai. Aš pasakiau, hau!

Pasirėmęs į Ilgąją Ietį ir Matotaupą, dailininkas nusileido laiptais prie karietos. Gerai nušerti arkliai trypė kojomis, nestygdami vietoje. Dailininkas įlipo į karietą, susisupo į antklodes ir atsigulė ant minkštos sėdynės. Bagažas jau buvo sukrautas. Ilgoji Ietis dar davė šeimininkui ir viešbučio batų valytojui arbatpinigių ir, Matotaupai girdint, pabrėžė, kad kambarys abiem indėnams ir pašaras arkliams apmokėtas iš kalno už visą savaitę.

Aplink stovėjęs smalsuolių būrys prasiskyrė, nes vežėjas pliaukštelėjo botagu ir keturi arkliai pasileido risčia, kaukšėdami pakaustytom kanopom.

Ilgoji Ietis šuoliais nujojo paskui karietą, vedinas už pavadžių dailininko arkliu. Mulus jie buvo pardavę šeimininkui.

Matotaupa ir Harka valandėlę žiūrėjo į tolstančią karietą. Šalia vežėjo sėdėjo gerai ginkluotas palydovas.

Kai juodu sugrįžo į kambarį, Matotaupa atidarė kapšelį. Jame buvo auksiniai ir sidabriniai doleriai. Harka ėmė apžiūrinėti pinigus — juose buvo atspaustas erelis, laikantis naguose šakelę ir žaibą.

— Griaustinio paukštis!

Abu dakotai nesigailėjo, kad liko vieni. Didžiausia kliūtis jiems dabar buvo, kad jie gerai nemokėjo baltųjų kalbos. Tiesa, suprasti jau neblogai suprato, bet kalbėti buvo sunku. Vadinasi, pirmiausia jie turi išmokti kalbą, kad galėtų jaustis lygūs su tais, iš kurių nėra ko tikėtis draugiškumo.

Dar tą pačią dieną jie nuėjo į cirką. Tačiau ten turėjo ilgai laukti, kol pagaliau direktorius teikėsi juos priimti. Programos vadovas visų pirmą pranešė, kad sutartis įsigalios tik tada, kai indėnai išlaikys tam tikrą egzaminą. Matotaupa nesutiko ir laikėsi savo taip pat atkakliai, kaip ir kadaise smėlio dykumoj, derėdamasis su Biliu dėl šovinių. Pagaliau įpykęs direktorius suriko ant programos vadovo:

— Kas čia per niekų kalbos! Ir kam jūs čia tuos indsmenus įleidot! Dar neparuoštas nė vienas numeris, dar ničnieko nepadaryta, o jie jau lenda man į akis. Jeigu jūs nemokate geriau dirbti, Eli, aš būsiu priverstas uždaryti cirką. Kaipgi galima ką padaryti, jeigu jūs šitaip nesugebate tvarkytis!

— Gal reikėtų...

— Burną užčiaupti reikėtų ir išeiti! Aš užsiėmęs kreditų reikalais! Kai išsimiegosite, kad galėtumėt tai suprasti, tada prašom, o dabar nešdinkitės!

— Tiksliau — kai gausite kreditų ir vėl atgausite gerą nuotaiką! — pašaipiai atkirto programos vadovas. Jis buvo administratorius, režisierius ir programos vadovas kartu, tačiau algą gaudavo tik kaip programos vadovas, taip jis buvo ir vadinamas, kad neturėtų pretenzijų į didesnį atlyginimą. Bet iš tikrųjų buvo dešinioji direktoriaus ranka, žinojo, kad cirkas be jo neapsieis, todėl tokie direktoriaus protrūkiai jam buvo tas pat kaip žirniai į sieną.

Jis išvarė abu dakotus iš furgono, lyg jie čia būtų savo valia įsibrovę, ir liepė pašaukti Bizonų Bilį. Du darbininkai ir trys jaunesnieji artistai, metę savo darbą, tuoj

pat nubėgo jo ieškoti. Netrukus pasirodė Bizonų Bilis, lydimas Dainuojančios Strėlės ir antreprenerio, kurio lojanti kalbėsena vis dar skambėjo Harkos ausyse. Bizonų Bilis laikėsi labai išdidžiai, lyg ne programos vadovas būtų jį pašaukęs, o jis būtų panorėjęs jį pamatyti.

— Patikrinkit indėnus ir, jeigu jie ką nors sugeba, palikite cirke! — taip pat išdidžiai išdrožė programos vadovas ir su panieka mostelėjo į Matotaupos pusę.

Bilis pasuko ūsų galiukus, nužvelgė Matotaupą ir Harką nuo galvos iki kojų ir paliepė Dainuojančiai Strėlei išversti:

— Mano raudonieji broliai man patinka. Mes kartu jodinėsime ir šaudysime! Kur jūsų arkliai?

Harka atvedė širmį su sarčiu, kurie buvo pririšti prie direkcijos furgono, ir abu dakotai su Biliu ir Dainuojančia Strėle nuėjo į maniežą, kuris dabar buvo tuščias. Bilis liepė atvesti savo širmį. Jo arklys buvo didesnis ir įspūdingesnis negu indėnų puslaukiniai mustangai. Kartu su abiem dakotais ir Dainuojančia Strėle Bilis apjojo ratą, paskui numetė žemėn nosinę, ir Harka, šuoliais lėkdamas ant arklio, labai lengvai ją pakėlė. Bilis patenkintas žiūrėjo, kaip abu dakotai nusileido šuoliuojantiems arkliams po pilvu, vėl užsėdo ant nugaros ir, prijoję prie Bilio širmio, staiga sustabdė piestu stojančius arklius.

— Kaip su šaudymu?

— Iš šautuvo dar reikia pasimokyti,— atsakė Matotaupa.

— O iš lanko?

— Į bet kokį taikinį.

Bilis davė ženklą, ir darbininkas atnešė sienelę, prie kurios per spektaklius buvo kankinama mergaitė. Lentos buvo pakankamai minkštos, kad į jas galėtų įsmigti strėlė.

Matotaupa ir Harka prisitaikė ir šovė.

Bilis pakedeno barzdą, bet neparodė savo nustebimo, kad indėnai taip tiksliai pataikė.

— Neblogai,— tarė jis.— Iš šautuvo, žinoma, dar reikės pasimokyti, jei tik jūs jį turite.

— Vieną turime, nusipirksime ir antrą.

— Jūs turite pinigų? Reikia juos atiduoti! — suriko antrepreneris.

— Sutarty pasakyta, kad mes gausime avanso.
— Ak šitaip. Bet vis tiek. Jūs gyvenate su indėnais, todėl pinigus reikės atiduoti, kad nerūkytumėt, negirtautumėt ir nepabėgtumėt. Už tai aš atsakau. Mano pavardė Levis. Aš esu jūsų, indėnų, antrepreneris.
— Mes gyvename atskirai ir pinigų neatiduosime. Gyvensime kaip laisvi artistai. Aš pasakiau, hau!
— Mano raudonodis broli, tai neįmanoma,— vėl įsiterpė Bilis.— Jūs neturėsite atskiro numerio. Jūs tik dalyvausit, užpuolant pašto karietą.
— Ne!
— Ne?
— Ne!
— Tada jūs man nereikalingi.
— Mes dirbsime su Bobu,— tarė Harka.
— Su Senuoju Bobu?
— Taip.
— Hm. Tai kam aš jus bandžiau?
— Šiaip sau. Numerio pabaigoj mes galėsime kartu su visais apjoti ratą.
— Aha, hm. Ne tokia jau bloga mintis. Šiandien vakare pabandysim. Būkit pasiruošę. Kai tik aš mostelsiu, atliksite tą triuką su nosine ir nusileisite arkliui po pilvu. Sutarta?
— Hau!
— Ei! — kreipėsi Bilis į Dainuojančią Strėlę.— Nuvesk abu raudonodžius džentelmenus pas Senąjį Bobą!
Bobas buvo prie savo asilų arklidėje. Pamatęs ateinant abu indėnus, jis labai apsidžiaugė, ypač jį domino Harka. Kai Matotaupa ir Harka su savo palydovu priėjo arčiau, Bobas jį paklausė:
— Kaip sekasi, Hari? Gal ką nors sugalvojai naujam numeriui?
— Taip.
— Taip? Na tai eik šen, tučtuojau sakyk.
— Yra keturi asilai. Mes būsime keturi vaikai.
— Keturi vaikai? Taip, vaikai visada patinka publikai. O ką jie darys?
— Juokingiausia, kad tavo asilai yra išdresiruoti aikštytis. Dėl to jie atrodo daug pasiutesni negu laukiniai asilai.

— Puiku! Tu išmanai, kaip daromi juokingi numeriai. O kas toliau?

— Mes būsime keturi vaikai ir josime ant asilų.

— Teisingai, su pažų kostiumais, žavūs vaikučiai, elegantiški, kokio nors lordo vaikai. Jie aptinka asilus tėvo sode! Du berniukai ir dvi mergaitės. Tu vyriausias iš jų.

Harka tuoj pat ėmė toliau fantazuoti:

— Be tėvo žinios mes užsėdame ant asilų. Tie pradeda aikštytis. Pradeda visi kartu ir visi kaip vienas lekia šuoliais, stoja piestu, spardosi, raitosi, visom keturiom šokinėja į orą. Tai bus kaip koks pasiutęs asilų šokis. Vaikai stengiasi nenukristi ir taip pat labai mikliai laikosi ant asilų.

— Kaip cirko jojikai. Gerai, gerai. Pasakok toliau!

— Tu būsi tėvas — ateini, pamatai, ką daro vaikai, ir išsigąsti. Tuo tarpu asilai padaro savo pagrindinį triuką. Mes nušokame žemėn.

— Gerai, gerai! O kas toliau?

— Tu pašauki arklininkus, ir asilai juos visus numėto. Vaikai juokiasi iš arklininkų. Aš užšoku ant asilo, atsisėdu atbulas ir nusitveriu jo uodegą. Kiti vaikai paseka mano pavyzdžiu, ir mes mojuodami išjojam iš maniežo. Tėvas žiūri ir atsistebėti negali.

— Puikus numeris! Bet iš kur mes gausime vaikų?

— Aš paieškosiu jų tarp indėnų.

— Ir kiek laiko jūs turėsite mokytis?

— Tai aš pasakysiu rytoj, kai pamatysiu, ką tie vaikai sugeba.

Taip Matotaupa ir Harka tapo artistais.

Nors pradžia buvo gana sėkminga, tačiau pirmosiomis savaitėmis ir mėnesiais jiems teko gerokai pavargti. Bobo reikalavimu Harka turėjo išmokti persiversti ore, pašokęs nuo žemės ir virš asilo nugaros. Kiekvieną rytą jis repetuodavo kartu su dviem indėnų mergaitėmis ir vienu berniuku naująjį numerį, kol ir vaikai, ir asilai visiškai nusivarydavo nuo kojų. Vaikai neturėdavo kada nė pasikalbėti, nebent tik tai, kas buvo susiję su repeticija. Bet jie džiaugėsi, kad gali būti drauge. Harka, išmokęs angliškai kalbėti, pasišovė dar mokytis skaityti ir rašyti. Be to, jis kasdien kartu su tėvu eidavo šaudyti iš šautu-

vo. Bet tai buvo jau visai kas kita, negu naujojo numerio repeticijos. Tai buvo pasiruošimas kovai už savo laisvę, ir tomis valandomis jie vėl atgaudavo prarastas jėgas.

Gyveno juodu drauge vieno furgono kertelėje. Bobas vargais negalais iškovojo jiems tą atskirą kampą. Miegodavo susirietę sudubusiuose hamakuose, nes ištempti jų nebuvo kur. Valgis, kurio gaudavo cirke, buvo toks neskanus, kad dažnai net vemti versdavo. Kiekvieną dieną, jeigu tik cirkas nesikeldavo iš vienos vietos į kitą, būdavo po du vaidinimus, o rytą dar repeticijos. Tad dieną likdavo tik dvi valandos poilsiui, o ir per tas pačias dakotai eidavo apžiūrėti miesto, kuriame sustodavo cirkas.

Gyvenimas šiek tiek palengvėjo, kai jie paruošė naująjį numerį ir keturi indėniukai, smarkiai nusigrimavę veidus, pradėjo vaidinti kilmingus anglų vaikus. Bobas nesiliovė prikalbinėjęs Harką nusikirpti ilgus plaukus, nes dabar juos visą laiką reikėjo slėpti po kepure; šviesus perukas geriau tiksiąs prie naujojo numerio. Tačiau Harka nenorėjo nė girdėti jo kalbų. Pamatęs, kad Harka atkakliai priešinasi, Senasis Bobas nusileido. Tiek jau to, jeigu priversi berniuką nusikirpti plaukus, jis, ko gero, dar sumanys vidury vaidinimo nusimesti peruką.

Kai sumažėjo repeticijų, Harka nutarė iki soties išsimiegoti ir ištisas dvi savaites, nulikęs laisvą valandėlę, pūsdavo į akį. Per tą laiką jis gerai pailsėjo ir tada nutarė pasimatyti su savo senu pažįstamu, dresiruotoju. Keletą dienų šis nedalyvavo vaidinimuose, nes tigrė sužeidė jam galvą. Pagaliau buvo paskelbta, kad jis vėl pradeda rodyti savo numerius.

Kaip ir pirmą kartą, juodu susitiko anksti rytą. Darbininkai plovė narvus, ir dresiruotojas žiūrėjo, kaip jie dirba. Ant galvos jis buvo užsidėjęs kepuraitę, kad nesimatytų tvarsčio.

— A, jaunasis lordas! — pasveikino jis Harką.— Nusileidai iš savo aukštybių pabendrauti su paprastu žmogumi?

— Ar tu šiandien repetuoji?

— Turbūt reikės. Bet dabar aš nepasitikiu tais žvėrimis, kai jie vieną kartą jau užvažiavo man per galvą ir pauostė mano kraujo. O kaip tau sekasi? Kodėl tu, tiesą

sakant, visai nesidomi savo gentainiais? Gal jie tau per prasti, tie vargšai? Dabar tu pats rodai savo numerį! Ir dar kokį! Ar aš tau tada nesakiau?

— Man neleidžia lankytis pas indėnus. Tėvui taip pat. Atsiunčia pas mane vaikus, ir viskas.

— Ir kodėl? Paprastai Bilis nebūna toks smulkmeniškas.

— Bijo. Mano gentainiai prieš dvi vasaras dalyvavo Minesotos sukilime. Dabar jie kaip belaisviai.

— Sukilimas taip pat nesąmonė. Tas pat, lyg mano tigrai norėtų ištrūkti iš narvo! Beprasmiška.

Harka paliko dresiruotoją. Jis negalėjo klausytis, kai šitaip kalbama apie jo tautos likimą, ir nubėgo į furgoną, kur prie žemėlapio sėdėjo Matotaupa. Tėvas paskutiniu metu smarkiai pasikeitė. Harka tai aiškiai matė. Matotaupos akys buvo liūdnos, melancholiškos, kaip nelaisvėje esančių žvėrių ir žmonių. Beveik kasdien Harka jį matydavo mažyčiame kambarėlyje palinkusį prie žemėlapio.

Harka atsisėdo ant žemės prie tėvo kojų.

— Labai jau daug jų! — tarė Matotaupa.

Harka suprato, apie ką tėvas kalba. Per žiemą jie aplankė nemažai miestų rytuose ir įsitikino, kad baltųjų yra daug daugiau negu indėnų.

— Labai jau daug jų, ir jie neteisingai elgiasi,— tarė Matotaupa.— Indėnai turi kovoti, jei ne, jie praras viską,— prerijas, kalnus, bizonus, maistą ir gyvybę.

Netgi mieste ir ankštame furgone jautėsi pavasario alsavimas, iš toli atskrendantis vėjas atnešdavo potvynio ir tirpstančio sniego kvapą. Mustangai jau metė žiemos plauką. Prieš vaidinimą Harka turėjo juos gramdyti ir šukuoti. Ten, prerijose, kur buvo Lokės giminės stovykla, niekas jų nešukuodavo. Dirbdamas tą neįprastą darbą, Harka mintyse kalbėdavosi su savo mustangu ir keikdavo cirką, maniežą, pjuvenas, palapinę, žmones, kvapus ir triukšmą. Jis jautė, kokie liūdni ir nusiminę širmis ir sartis, nes nebegali lėkti šuoliais per prerijas, nebegirdi bizonų medžioklės šūksnių. Spiegiantis antreprenerio balsas, pikti programos vadovo žodžiai, Bilio priekabės buvo Harkai kaip nuodai, kuriuos jis nori nenori turėjo ryti.

Savo nuoskauda jis kartais pasidalydavo su Senuoju Bobu. Vieną dieną, šerdamas asilus, pasakė jam:

— Greitai bus pavasaris, ir mes su jumis atsisveikinsim.

— Ką? — paklausė Senasis Bobas ir prisidėjo ranką prie ausies, kaip per vaidinimą, klausdamas publiką: „Apsisukti?"

— Greitai bus pavasaris, ir mes su jumis atsisveikinsim.

— Tu iš galvos išsikraustei, Hari!

Harka nieko neatsakė Bobui, tik padavė šieno antram asilui, tam pačiam, kurį jis sutramdė per pirmąjį savo apsilankymą cirke.

— Tu iš galvos išsikraustei, pasakiau aš. Tai gal tu man ką atsakysi, a?

— Ką gi aš galiu padaryti, jeigu tu taip manai? Mes greitai iš čia išeisim.

Bobas išbalo kaip kreida.

— O numeris?

— Tu ir toliau jį rodysi kartu su kitais trim vaikais.

— Tu iš galvos išsikraustei, Hari, sakau tau. Tai, ką tu čia dabar plepi, tuoj sužinos Frenkas Elis, programos vadovas. Sugadinti tokį numerį, pakenkti cirkui, sužlugdyti mane! Ne, tai gali padaryti tik neišauklėtas, apskretęs indsmenas, nepatikimas klajoklis! Kam aš tave mokiau rašyti ir skaityti!

Bobas visas paraudo. Jis buvo baisiausiai įtūžęs ir kalbėjo tokius žodžius, kokių šiaip niekada nebūtų ištaręs.

— Tai gal man užmokėti už tavo pamokas? — paklausė skaudžiai įsižeidęs Harka.

— Nesąmonė! Šiaip ar taip, tu niekur neišeisi! Tuo jau aš pasirūpinsiu! Tikėkimės, tavo tėvas bus protingesnis, negu tu!

Harka pametė šieno ketvirtam asilui ir išėjo.

Kitą rytą Senasis Bobas norėjo susitaikyti, bet Harka nesileido į kalbas.

Šiaip ar taip, programos vadovas kol kas nieko nežinojo apie jų ginčą. Cirko direkcija turėjo darbo per akis, jai rūpėjo daug svarbesni reikalai negu Bobo kivirčas su mažuoju lordu. Žiema surijo daug pinigų, nes

reikėjo nuolat samdyti pastovias patalpas, už kurias savininkai plėšė didelius pinigus. Kreditai, paimti iš rudens, pavasarį visai sutirpo. Norėdamas padengti skolas ir sumokėti procentus, cirkas turėjo padidinti savo dienos pajamas. Irzlumas, apėmęs direktorių, persidavė programos vadovui, o per jį ir visam personalui. Žmonės laiku negaudavo algų, kurios ir taip buvo gerokai apkarpytos. Grupė trapecijos akrobatų perėjo į kitą darbą, nors tai padaryti buvo ne taip lengva. Antrasis išėjo Bizonų Bilis. Jis iš anksto buvo numatęs ramiai ir pelningai pasidarbuoti tik žiemą. Dabar jis vėl stojo dirbti žvalgu ir medžiotoju į geležinkelio statybos bendrovę. Pilietinis karas jau ėjo į pabaigą, ir buvo numatyta paspartinti statybos darbus. Darbininkams prerijose reikėjo maisto, vien tik konservų jiems buvo maža. Atėjo geri laikai beatodairiškai medžioklei. Todėl Bilis ir išėjo iš cirko. Dėl pinigų stokos jo vieton naujo žmogaus nepriėmė. Vadovauti indėnų grupei ėmėsi pats spiegiantis antrepreneris. Susitarti su indėnais jis nemokėjo, ir kiekvieną dieną būdavo visokiausių nesklandumų. Tačiau antrepreneris nebuvo toks budrus ir akylas kaip Bilis, ir Harka galėjo laisviau bendrauti su savo gentainiais.

Direkcija stengėsi nuslėpti finansinius sunkumus, nenorėdama gąsdinti savo kreditorių, tačiau netrukus apie tai jau žinojo visas cirko personalas, nes labai nereguliariai buvo mokamas atlyginimas. Harka tai išgirdo iš dresiruotojo, ir tuoj pat tą žinią perdavė Dainuojančiai Strėlei, kad dakotai taip pat žinotų visą teisybę.

Vieną naktį po vaidinimo, kai palapinės jau buvo išgriautos ir sukrautos į furgonus, Matotaupa ir Harka gulėjo savo hamakuose.

— Važiuosime į Mineapolį,— tarė Matotaupa sūnui.— Tą miestą aš susiradau žemėlapyje. Jis yra Minesotoje, Misisipės aukštupy. Iš ten josime į prerijas ir miškus.

Harką pagavo toks džiaugsmas, kad jis net žodžio negalėjo ištarti. Tik kai furgonas pajudėjo ir ėmė suptis hamakas, jis tarė:

— Taip, tėve!

PASKUTINIS ŠŪVIS

Miestas Misisipės aukštupy, prekiaudamas kviečiais ir miltais, greitai praturtėjo. Pasibaigus pilietiniam karui, jis augo taip sparčiai kaip ir kiti miestai. Jame jau buvo nemažai turtingų žmonių, turinčių gražius namus ir vilas.

Vieną vilą, priklausančią senai damai, iš visų pusių supo puikus sodas. Langas buvo atdaras, ir pavasario oras dvelkė į kambarį. Prie stalo sėdėjo vienui viena nedidelė mergaitė ir, visa įraudusi, rašė dailyraštį, labai rūpestingai ir lygiai vedžiodama raides. Ant palangės stovėjo gėlės, ir aplink jas, viliojama skanaus kvapo, dūzgė bitė, bet mergaitė nieko nematė ir negirdėjo. Ji rašė. Ji negirdėjo net duslių vienodų laikrodžio dūžių, nekreipė dėmesio į balsus gretimam kambary, jai rūpėjo tik viena — gerai atlikti namų darbą. Tik vieną kartą ji nekantriai atmetė plaukų sruogą, nuolat krintančią ant kaktos. Nuo tokio uolumo net prakaitas išmušė smilkinius. Ir kurgi ne — jeigu nors vieną raidę parašys neteisingai, neis į cirką. Šitaip jai pasakė teta Betė.

Teta Betė išvis nenorėjo, kad Ketė eitų į cirką, nors tėvas ir leido. Vadinasi, ji labai atidžiai tikrins dailyraštį, ir, jeigu tik ras prie ko prikibti, mergaitei teks atsisakyti didelio malonumo. Visa laimė, kad netrukus turi grįžti iš miesto tėvas, ir, jeigu teta neteisingai prie jos prikibs, gal jis kartais užstos ją.

Ir štai viskas! Darbas baigtas. Ketė pažiūrėjo į sąsiuvinį ir liko patenkinta. Dabar ji išgirdo ir bitę dūzgiant, ir paukščius sode čiulbant, ir laikrodžio dūžius, ir balsus gretimam kambary. Vadinasi, teta turi svečių, pas ją bus atėjusi kokia sena draugė. Ketė atsilošė ir pagalvojo, kaip apsivilks eidama į cirką. Tėvas nupirks bilietus į ložę, tai aišku, nors toli gražu neturi tiek pinigų, kaip teta Betė, tačiau nenori parodyti, kad yra neturtingas. Bet juk dėl to ne jis kaltas, žinoma, ne. Kalti indėnai, dakotai. Tie plėšikai ir žmogžudžiai per savo baisų sukilimą sudegino senelės fermą Minesotoje, o pati senelė tada dingo be žinios, ir tėvas daugiau nieko apie ją nebegirdėjo. Per tą gaisrą šeima neteko daug turto. Visa tai mergaitė žinojo ne dėl to, kad būtų labai domėjusis pinigais, bet kad tai

kasdien jai primindavo teta Betė. Teta Betė buvo turtingo malūnininko našlė. Ji paėmė pas save Ketę, žuvus senelei, pas kurią mergaitė gyveno po motinos mirties. Tetos nuomone, Ketė gavo fermoje neteisingą išauklėjimą, ir dabar daug ką reikėjo atitaisyti.

Ketės tėvas buvo karininkas, ir pilietinio karo metais mergaitė retai jį matydavo. Bet dabar jis atvyko čia atostogų ir netrukus pareis iš miesto. Jis leis Ketei eiti į cirką, į dieninį spektaklį, žinoma.

Buvo penktadienis.

Teta Betė dabar labai garsiai kalbėjo už sienos:

— Ak, tai tu vesies Duglą į vakarinį spektaklį? Žinoma, jis berniukas, tai visai kas kita! Mūsų mažoji Ketė patyrė tiek baisybių, kad ją reikia pasaugoti. Aš tiesiog nesuprantu tėvo. Žinoma, šiandien iškilmingas cirko atidarymas, dvigubai brangesnės kainos, ir susirinks ten gera publika, sako, tai garsus cirkas. Tik nesuprantu, kaip jie gali leisti rodytis pas mus dakotams, tiems žudikams ir padegėjams! Esu tikra, kad dėl to žmonės ten taip ir veržiasi. Bet kai pagalvoju apie nuostolius, kuriuos padarė fermai gaisras! .. Ketė per tai tapo elgeta, mano *charity child*[1], supranti? Ir po viso to žiūrėti į tuos žmones — ką ten žmones! — į tuos banditus, kurie padegė fermą. Mano nuomone, tai nerimta ir visai nepedagogiška, o apskritai aš netikiu, kad Ketė galėtų taip gražiai parašyti dailyraštį, jog būtų verta tokios dovanos — tik pamanyk, iškilmingas atidarymas, dvigubai brangesni bilietai? Mano sūnėnas tikras švaistūnas, jis visai nemoka gyventi pagal dabartines savo išgales. Jis parneš bilietus...

— Ar jis dabar jų išėjo?

— Žinoma. Iš pat ryto išskubėjo. Pirks išankstinėj kasoj!

— Bilietai į dieninį spektaklį jau seniai išparduoti, Bete. Be to, tas spektaklis labai prastas, neapsimoka į jį eiti. Plėšrieji žvėrys ir dar vienas kitas sensacingas numeris bus rodomi tik vakare. Šiaip ar taip, jeigu eiti, tai tik vakare.

— Tada, savaime suprantama, be Ketės.

---

[1] Globotine *(angl.)*.

— Duglas labai nusimins.

— Man labai gaila, Ana, bet negalima visą laiką vaikams nuolaidžiauti. Reikia turėti principus. Principus! Tik tada galima išugdyti tikrą charakterį.

Mažoji Ketė netyčia girdėjo visą šį pokalbį, ir jai ritosi skruostais ašaros. Ji mielai būtų suplėšiusi dailyraščio sąsiuvinį, bet nedrįso vien dėl to, kad tada teta kiekvieną dieną tėvui pasakotų, kaip blogai jo duktė išauklėta, ir sugadintų jam visas atostogas. Nors Ketė dar buvo gana maža, bet ji jau gerai pažino žmones ir žinojo, kaip kada elgtis.

Pro langą ji pamatė grįžtant tėvą. Jis buvo vidutinio ūgio, lieknas, nors ir ne nauju kostiumu, bet gražiai, tvarkingai apsirengęs. Tėvas taip pat pastebėjo Ketę ir nusišypsojo. Mergaitė pralinksmėjo ir tuoj pat nusibraukė nuo skruostų ašaras.

Kai Ketė pašaukta įėjo į gretimą kambarį, tėvas buvo įteikęs tetai gėlių puokštę ir toji patenkinta dėkojo, bet taip dirbtinai, kad Ketė net pyktelėjo. Kol teta merkė į vazą gėles, jos draugė, ponia Ana Finli, apčiupinėjo Ketės suknelę. Atėjus tokiam maloniam ir santūriam žmogui, koks buvo Samiuelis Smitas, abiejų pagyvenusių damų nuotaika pasitaisė. Smitas buvo baltais kaip sniegas plaukais, jis pražilo tą siaubo naktį, kai nerado degančioj fermoj motinos ir tik po ilgų ieškojimų aptiko mergaitę. Žila galva ir dar jaunas veidas!

Šitokių dalykų nepatyrusiems žmonėms toks kontrastas atrodė gana įdomus.

— Aš turiu bilietus, žinoma, tik vakariniam spektakliui, bet šitas juk daug įdomesnis,— tarė jis.— Man netgi pavyko gauti ložę visai greta Finlių, teta Bete; pakeliui sutikau misterį Finlį. Vadinasi, vaikai galės sėdėti šalia vienas kito.

— Bet, Samiueli! Aš tavęs tiesiog nesuprantu. Negi tu ketini vestis Ketę į vakarinį spektaklį?!

Dabar įsikišo ponia Finli:

— Iš tikrųjų gerai padarėte, kad nupirkote bilietus visai greta!

— Žinoma, žinoma, Ana. Labai gerai. Aš tik manau, kad Ketei... ir... ir dar tiek daug jaudinimosi vakare! Mergaitė visą naktį neužmigs.

— Čia pat sekmadienis, pamaldos prasideda tik dešimtą valandą,— aiškino Smitas.— Be to, aš sužinojau, kad bus rodomas labai gražus numeris vaikams —„Lordo sode", tai kaip tik Ketei bus įdomu. Apskritai ji ten pamatys arklių, juk ji pati jau moka joti.

— Deja, deja! Kaip nori, Samiueli, tu juk tėvas. Bet kad mes sėdėsime gretimais su Finliais, tai, žinoma, puiku.

Pasakęs damoms dar keletą mandagių žodžių, Smitas išėjo su Kete į gretimą kambarį pažiūrėti, kaip ji atliko namų darbą.

— O, kaip gražiai parašei!

Ketė paraudo.

— Tu tai visada teisingai vertini,— tarė ji.— Aš labai stengiausi.

— Ar tu neišsigąsi, pamačiusi cirke indėnus? Jeigu bijai, mes galėsime išeiti namo prieš paskutinį numerį. Nedidelė bėda, jeigu mes jo ir nepamatysim.

— Aš visai nebijau, tėte, jeigu tu esi su manim. Nieko nebijau. Tik vienai man baisu. Be to, cirke bus ne tie blogi indėnai, kurie padegė mūsų kviečių laukus. Šitie juk nedrįs rodytis mūsų mieste! O juk ir indėnų yra krikščionių ir gerų žmonių.

— Tu taip manai?

Samiuelio Smito veidas persimainė ir vienu metu pasidarė toks žiaurus, kokį Ketei retai tekdavo matyti.

Tą rytą, kai turtingos našlės namuose buvo ginčijamasi eiti Ketei į cirką ar ne, pačiame cirke gyvenimas prasidėjo labai anksti. Matotaupa ir Harka nusiprausė, apsirengė, ir štai tuo metu juos aplankė netikėtas, nors šiomis dienomis ir turėjęs pasirodyti svečias — pro furgono duris įkišo galvą Rudasis Džimas.

— O, štai ir jūs abu! Topas ir Haris! Žymūs artistai, kiekvieno sėkmingo pasirodymo pažiba! Labas rytas! — Jis užvėrė duris ir šiaip taip įsispraudė į mažą kambarėlį tarp abiejų indėnų.— Noriu jums tik pranešti naujieną. Cirkas, atrodo, vieną gražią dieną subankrutuos. Ruoškitės

žygiui į laukinius Vakarus. Geriausia bus, jeigu mes išvyksime drauge. Tik reikia dar kiek palaukti. Šios dienos pajamos eina kredito bankui. Jis, deja, užbėgo man už akių. Bet sekančių dviejų dienų pajamos priklauso man. Tada aš jau turėsiu savo pinigus kišenėj. Tie sukčiai nuo pat rudens negrąžino man nė cento. Bet dabar mano rankose vykdomasis raštas, ir jie niekur nuo manęs nepaspruks! Džiaukitės, bičiuliai, kad rytoj ir poryt jūs dirbsite mano labui! O paskui — aida! — į prerijas, kur mums ir vieta! Šiandien vaidinimas turi būti ypač geras, kad rytoj ir poryt vėl būtų pilnas cirkas. Ponui direktoriui ir Frenkui Eliui aš daviau šiandien vieną kitą gerą pasiūlymą. Na tai iki pirmadienio!

Rudasis Džimas skubėjo ir tuoj pat dingo iš furgono. Nespėjo Matotaupa ir Harka jam nė žodžio ištarti, nors, tiesą sakant, nieko jie ir nenorėjo jam sakyti.

Abu indėnai nuėjo į arklides pasižiūrėti arklių ir asilų. Čia jie pastebėjo didelį sujudimą ir nerimą. Žmonės stoviniavo būreliais ir kažką kuždėjosi. Programos vadovas atskubėjo su naujais plakatais, reikalaudamas būtinai juos išklijuoti mieste.

Harka spėjo perskaityti, kas ten parašyta.

„Sensacija po sensacijos! Indas Mahatma, pasaulinio garso dresiruotojas, nuoga krūtine stos prieš Bengalijos tigrus!"

Ak šitaip!

„Haris, Sėdinčio Jaučio sūnus, išduoda baltąją ledi, ir ji atsiduria prie kankinimo stulpo! Nepakartojamos raitelių kautynės! Kaubojų ir indėnų susišaudymas!"

Ak šitaip!

„Lordo vaikai. Linksma scena sode."

Turbūt atokvėpiui prieš smurto sceną.

Harką pagavo pyktis. Jis nuėjo pas dresiruotoją. Ilgai ieškoti nereikėjo, nes ir dresiruotojas jau teiravosi Harkos. Jie susitiko prie liūtų narvo. Darbininkai statė grotas repeticijai.

Dresiruotojas visas drebėjo. Chalatas kabėjo jam ant vieno peties ir vis smuko žemyn. Jis nuolat kilsčiojo jį, bet paskui nusivilko visai ir užmetė ant virvės, ištemptos prie žvėrių narvų. Harka pastebėjo, kad po triko jis turi grandininius šarvus.

— Šiandien pavojinga repeticija, supranti? — tarė jis Harkai.— Eikš su manim, pabūsi prie narvo durų. Tu geriau už bet kurį kitą žinosi, kada jas atidaryti.

Harka, netaręs nė žodžio, sutiko. Tačiau ir jis buvo labai susijaudinęs.

Žmonių nervingumas persidavė ir žvėrims. Jie buvo neatidūs, pikti ir užsispyrę. Netgi pats ramiausias liūtas apsirikęs atsitūpė ne ant savo kėdutės ir ėmė urgzti, kai dresiruotojas liepė jam eiti į savo vietą. Abu tigrai slankiojo aplinkui ir visai neklausė, kas jiems buvo liepiama. Dresiruotojas rėkė ant jų ne dėl to, kad norėjo juos įerzinti, bet dėl to, kad pats buvo susierzinęs. Tigrai purškė, daužė letenomis ir kandžiojo kartį. Liūtai buvo labai neramūs, nors taip aiškiai ir nerodė savo nepasitenkinimo.

— Gerai, gerai! — tarė balsas šalia.

Harka pakėlė akis. Prie jo priėjo programos vadovas Frenkas Elis.

— Galima ir dar gyviau dirbti! — tarė jis.

Dresiruotojas pasikabino bizūną prie diržo ir pasiėmė pistoletą. Driokstelėjo šūvis. Žvėrys nebuvo pratę girdėti šūvius per repeticiją. Jie džiaugėsi galėsią pažaisti ir todėl dabar užpyko, kad žmogus nori sugadinti vienintelį dienos džiaugsmą. Tigras netikėtai puolė dresiruotoją ir trenkė letena per ranką, laikančią pistoletą. Žmogus susvyravo, bet išsilaikė ant kojų ir šovė į žvėries pusę. Tigras sušnirpštė ir pasiruošė gintis.

— Gerai,— tarė Frenkas Elis.

Tigrė suko ratą aplink dresiruotoją, vizgino uodegos galiuką ir taikėsi pulti. Dresiruotojas negalėjo atsigręžti, jis turėjo saugotis įniršusio tigro.

— Šen žarną su vandeniu! — sušuko Harka programos vadovui.— Reikia tučtuojau uždaryti tigrus,— ir prišoko atidaryti durų į narvą.

— Užsičiaupk, kvailas vaikėze! — sušvokštė Elis.

Dresiruotojas įsikišo pistoletą ir rimbu tvojo tigrui per snukį. Tačiau tas nė kiek neišgąsdino žvėries.

— Išleiskit tigrus! — sušuko dabar pats dresiruotojas.

Nepaisydamas draudimo, Harka atidarė duris. Du liūtai tuoj pat išlėkė iš maniežo. Tigrė kiek pastovėjo, bet paskui ir ji išbėgo su kitais dviem liūtais. Jeigu Harka

ir būtų norėjęs ją sulaikyti, būtų negalėjęs, nes visi trys žvėrys kartu išsispraudė pro duris. Dresiruotojas pyškino į orą ir čaižė bizūnu užsispyrusį tigrą, kol pagaliau pavyko ir jį išvaryti lauk.

Berniukas vėl uždarė duris. Dresiruotojas, sunkiai gaudydamas kvapą, trynėsi užgautą ranką.

Elis atsisuko į Harką. Berniukas žinojo, kad dabar gaus barti, o gal susilauks ir sunkesnės bausmės, tačiau be jokios baimės ir atgailos žiūrėjo programos vadovui į akis. Elis šmiaukščiojo raitelio bizūnu, kurį visada nešiodavosi su savimi.

— Šiandien vakare po spektaklio prisistatysi pas mane! Bobas per daug tave išpaikino! Tau reikia gerai įkrėsti!

— Šiandien vakare po spektaklio jau niekas jums neprisistatinės,— tyliai tarė Harka ir nuėjo sau.

Programos vadovas nustebęs pasižiūrėjo į berniuką.

— Ką jis čia dabar pasakė? — paklausė jis dresiruotoją, tačiau, nesulaukęs atsakymo, pridūrė: — Reikia manyti, kad šįvakar jūs dirbsite geriau! Jūsų tigrai taip pat užstatyti už skolas, ir, jeigu mes nesurinksime pakankamai pinigų, galėsite sau... na, manau, jūs pats žinote, kada tai bus.

Dresiruotojas atsisėdo ložėje ir palaukė, kol išeis programos vadovas ir darbininkai nuims grotas. Likęs vienas, slapčia surūkė cigaretę ir nuėjo į savo furgoną.

Harka susirado tėvą tarp furgonų, besišnekantį su Dainuojančia Strėle. Jie kalbėjo dakotų kalba, ir iš kelių žodžių berniukas suprato, kad Dainuojanti Strėlė kviečia Matotaupą atsilankyti pas indėnus. Rėksnys Levis išėjęs valandėlei į miestą išgerti degtinės. Jis prašęs Dainuojančią Strėlę neišduoti jo programos vadovui.

— Aš ateisiu,— tarė Matotaupa ir, atsisukęs į Harką, pridūrė: — Ar tu eisi drauge? O gal per daug kris į akis, kai ir tavęs čia nebus?

— Dabar jau nekris į akis.

Indėnų trupė gyveno dviejuose furgonuose, atitvertuose nuo kitų tvora. Arklidžių darbininkai visai nekreipė dėmesio, kur eina abu dakotai ir berniukas. Be to, jie taip

drąsiai praėjo pro užtvarą, jog atrodė, kad eina ten kažkieno pasiųsti arba bent jau leidžiami.

Visi indėnai buvo susirinkę viename furgone: dešimt suaugusių vyrų, vienas senis, dešimt moterų ir merginų ir penki vaikai. Vieni iš jų sėdėjo, kiti stovėjo ankštame furgone, kurio vidus nebuvo suskirstytas jokiom pertvarom. Sulankstytos antklodės gulėjo tvarkingai sudėtos į krūvą. Asla buvo tokia pat švari, kaip ir jų gimtosiose palapinėse.

Svečiams buvo palikta šiek tiek laisvos vietos. Harka įėjęs uždarė duris.

— Štai ir aš,— tarė Matotaupa.

Vyriausiasis indėnas išėjo į priekį. Jis buvo liesas ir labai senas, turbūt matęs jau šimtą vasarų, veidas surukęs, išvagotas raukšlių raukšlelių, gyvos atrodė tik jo akys. Be abejo, jis buvo senesnis ir už Havandšitą.

— Matotaupa,— tarė jis,— ar tavo ausys atviros? Aš girdžiu, kaip šniokščia Misisipė, kaip griaudžia jos vandenys, krisdami nuo uolų. Dar nepraėjo dešimt vasarų ir žiemų, kai aš su kanoja lėkiau jos tarpekliu. Ar tu užuodi, Matotaupa, kuo kvepia vėjai? Prerijose ir miškuose ištirpo sniegas, žemė geria drėgmę, dygsta žolė ir sprogsta medžiai. Ar mato tavo akys, Matotaupa? Pažiūrėk — prieš tave dešimt dakotų genties karių. Jie vėl stovi savo gimtojoj žemėj, bet jie nelaisvi, jie ujami ir mušami kaip kokie vilkai ar lapės. Mūsų tėvai, mūsų broliai, mūsų sūnūs ir dukterys pabėgo nuo baltųjų į šiaurės miškus, į Kanadą. Mes buvom atskirti nuo jų, bet dabar norėtume eiti jų pėdomis. Iš čia netolimas kelias ligi jų. Ką tu gali mums patarti? Mes neramūs kaip ištroškę bizonai, kurie staiga pajuto, kad netoli vanduo.

— Eiti,— nė kiek nedvejodamas, tarė Matotaupa.

— Baltieji mums neleis.

— Žinoma, mėgins sulaikyti, bet jūs turite būti gudrūs. Jūsų nedaug. Naktį, spektaklio metu, arba auštant nusikirpkite trumpai plaukus — paskui jie ataugs! — persirenkite baltųjų drabužiais, išeikite ir išsisklaidykite kas sau. Kraštas jums pažįstamas, paskui susirasit.

— Mes neturime tokių drabužių, kokius nešioja baltieji.

— Dainuojanti Strėlė dar šiandien nupirks juos. Aš duosiu jam aukso ir sidabro su griaustinio paukščio ženklu.

— Gerai, mes lauksim.

— Hau. Bet ir aš turiu jums vieną klausimą!

— Kalbėk.

— Ar jūs ir šiandien, paskutinę dieną, teršite dakotų vardą ir pasirodysit baltiesiems kaip mergaitės kankintojai?

Išgirdę šį klausimą, visi ilgai tylėjo. Pagaliau vyresnysis paklausė:

— Ką mūsų vyrai turi daryti?

— Klausyti, ką aš įsakysiu. Šiandien aš jums vadovausiu, kai sulaikysite pašto karietą ir paimsite mergaitę.

— Hau, hau! Matotaupa bus mūsų vadas. Mes jo klausysim!

Matotaupa turėjo tabako ir skiltuvą, ir juodu su indėnų vyresniuoju užsidegė pypkę, nors čia griežtai buvo uždrausta rūkyti.

Kai pypkė užgeso, Harka stovėjo prie berniuko, su kuriuo jie kartu dalyvavo cirko numeryje. Matotaupa įteikė Dainuojančiai Strėlei keletą dolerių.

Tuo tarpu lauke kilo didelis triukšmas. Pasigirdo šūksniai. Ėmė bėgioti žmonės. Atrodė, kad jie kažko ieško. Todėl Matotaupa ir Harka greitai išėjo iš furgono. Prie tvoros ir aikštėje prieš ją buvo tuščia, ir abu indėnai, niekieno nepastebėti, nuskubėjo prie arklidžių. Dabar jie suprato, kas atsitiko.

— Pabėgo tigrė! Pabėgo tigrė!

Harka nudūmė prie žvėrių narvų pats įsitikinti. Iš tikrųjų tigrės nėra, tačiau jos narvas tvarkingai uždarytas.

— Kur dresiruotojas? Ronaldai! Ronaldai!

Staiga Harka prisiminė, kad po repeticijos dresiruotojas nuėjo į savo furgoną. Gal ten pavyks ką nors daugiau sužinoti? Ir berniukas pasileido pas dresiruotoją. Matotaupa liko prie arklių. Jeigu tigrė bėgioja laisva, ji gali užpulti arklius. Tačiau kol kas mustangai buvo ramūs, matyt, arti neužuodė plėšrūnės. Prie žvėrių narvų, kurie pirmosiomis savaitėmis juos labai gąsdino, dabar jie jau buvo pripratę.

Keista, niekur nematyti Frenko Elio. O juk šiaip — kur tik kas, ten ir jis. Turbūt pasislėpė direkcijoje.

Jeigu tigrė išbėgo iš cirko teritorijos, reikėtų pranešti policijai. Tai kiltų triukšmas! Jau ir dabar sąmyšis nemažas, tad Dainuojanti Strėlė gali ramiai eiti į miestą pirkinių — niekas jo nepastebės.

Ir štai Harka pasiekė dresiruotojo furgoną. Ronaldas buvo vienas iš cirko žvaigždžių, todėl gyveno plačiai — užėmė visą pusę furgono. Berniukas paspaudė rankeną, ir durys lengvai atsidarė. Jis įėjo vidun, tyliai užvėrė duris ir... sustingo. Prieš jį stovėjo programos vadovas..

Parvirtęs ant sudedamosios lovutės rymojo Ronaldas, dar su grandininiais šarvais. Šalia jo gulėjo tigrė, uždėjusi leteną ant krūtinės, iškėlusi galvą. Ronaldas kasė jai kaklą, tigrė patenkinta mirkčiojo ir vizgino uodegą. Kai įėjo Harka, ji pasuko galvą ir, vėl pamačiusi prieš save Frenką Elį, suurzgė. Kokie gražūs jos dantys, koks raudonas ilgas liežuvis! Jos urzgimas priminė miškus, priminė naktį!

Harka kryptelėjo galvą ir pažvelgė į Frenką Elį, kuris buvo tokio pat ūgio, kaip ir jis — metro septyniasdešimt dviejų centimetrų. Elio veidas buvo baltas kaip kreida, rodos, jame neliko nė lašelio kraujo.

— Stovėkite ramiai, Eli, visiškai ramiai,— tarė dresiruotojas.— Aš iš tikrųjų nepatarčiau jums judėti. Žvėris pastebės, ir šoks ant jūsų. Tada jau galas, ir aš nieko negalėsiu jums padėti. Bet jeigu jūs stovėsite kaip druskos stulpas, tigrė jūsų nelies, ir per tą laiką aš galėsiu jums kai ką papasakoti! Tik prašom nieko nekalbėti, nes tigrė nepakenčia jūsų balso. Bet koks jūsų žodis gali ją suerzinti. Tai štai ką aš norėjau jums pasakyti. Iš teisybės aš nežinau, kas paleido tigrę. Aš gi nesu lunatikas; jeigu tai būčiau padaręs pats, man rodos, turėčiau prisiminti. Šiaip ar taip, ji atėjo į mano furgoną. Protingas žvėris, ar ne? Įsivaizduokite, kas būtų atsitikę, jeigu ji būtų sudraskiusi mūsų geriausius arklius. Bet ji atėjo pas mane. Nesutramdoma Bengalijos džiunglių tigrė atėjo pas mane kaip kokia naminė katė! Tai nepaprasta, nepakartojama, tai sensacijų sensacija! Ar jums taip neatrodo? Jums reikėtų geriau pastudijuoti žvėrių psichologiją, Eli, jūs apie ją

neturite nė mažiausio supratimo. Jūs norite, kad žvėrys riaumotų, urgztų, rodytų dantis, nes tas jums neša pinigą. Bet kodėl žvėrys purkščioja ir ką jie tada gali padaryti, šito jūs nežinote. Pavyzdžiui, šiandien rytą ta dryžuota katė iš tikrųjų norėjo mane užpulti iš užpakalio ir nugalabyti, nes ji buvo įpykusi. Jūs netikite? Jūs nieko nesuprantate, todėl prasimanote visokiausių dalykų. Štai kad ir šį numerį, kurį dabar matote, mes drąsiai galėtume parodyti publikai. Pasisekimas būtų garantuotas, ir aš galėčiau išeiti į maniežą nuoga krūtine. Kaip sau norite, ponas Eli, kaip sau norite, bet aš duosiu dar vieną patarimą. Neplakite šiandien indėno berniuko ir neliepkite kitiems plakti. Nereikia. Indėnai išdidūs ir kerštingi. Iš jų galima visko laukti, kaip ir iš kiekvieno žmogaus, o jūs indėnus pažįstate taip pat blogai kaip ir tigrus. Taigi nelieskite berniuko. Jeigu ne, jis vieną gražią dieną nukeps jus nė nemirktelėjęs, ir bus gaila šitokio programos vadovo, ypač dabar, kai bankas uždėjo areštą visoms mūsų pajamoms! O apskritai aš nesiskirsiu su savo žvėrimis. Ir jeigu kas pamėgins mane išskirti, tai bus blogai. Aš neatiduosiu žvėrių į kito rankas. Aš prijaukinau juos, kai jie dar buvo laukiniai, jauni ir liūdni. Mes vieni be kitų negalime gyventi. Jūs dar nebuvote programos vadovas, o aš jau seniai dirbau cirke. Cirke aš užaugau. Na, jau užtektinai prišnekėjau, noriu truputėlį pailsėti. Tigra, mano katyte, gulkis, gulkis!

Harka klausėsi tos kalbos ir negalėjo atsidžiaugti, nors ir suprato, kad Ronaldas smarkiai rizikuoja. Juk ir Frenkas Elis — plėšrūnas, klastingas žvėris. O juk Ronaldas jo nežudys, vis tiek galų gale išleis iš savo furgono.

Dresiruotojas kalbėjo gana garsiai, ir žmonės lauke, nugirdę vieną kitą žodį, suprato, kas atsitiko.

— Hari, mano berniuk,— kreipėsi Ronaldas į Harką ir žiovaudamas išsitiesė lovoje.— Aš nenoriu tavęs per daug čia trukdyti, nes tu esi iš tų, kurie dirba. Gali sau ramiausiai eiti, tigrė tau nieko nedarys. Tu moki tyliai ir ramiai vaikščioti. Tik nemėginkite jūs, Frenkai Eli, pasinaudojęs proga, sprukti pro duris. Įspėju jus — nieko iš to neišeis. Matote, aš nesu kažkoks pabaisa. Aš visai nenoriu, kad tigrė jus užpultų kaip dabar čia stovite — be

grandininių šarvų, nors ir ne nuoga krūtine. Aš noriu jums tik gero! Aš noriu vieną vienintelį kartą ramiai su jumis pasikalbėti apie savo reikalus, pirmą ir vienintelį kartą per trejus metus. Vis neturėdavau laiko. Tarp kitko, mano tėvynė ne Indija, o Štirija. Gražus kraštas. Negirdėjote tokio? Tai aš trumpai papasakosiu, kad neprailgtų laukti vaidinimo. Kai ateis laikas man pasirodyti cirke, aš išeisiu su Tigra ir atleisiu jus. Tigra žino savo laiką. Bet anksčiau jos iš čia nė su pyragu neišprašysi. Na, tai lik sveikas, Hari!

Berniukas atbulas pasitraukė ir pravėrė duris. Pamatęs išeinantį Harką, programos vadovas mėgino taip pat pajudėti, bet tigrė urgzdama pašoko nuo lovos, ir Elis vėl sustingo vietoje.

Lauke Harką pasitiko direktorius, atskirų numerių vadovai ir Senasis Bobas; kiek toliau stovėjo arklininkai ir darbininkai.

— Ar tik nebus Ronaldui pasimaišęs protas? — paklausė direktorius, šluostydamasis nuo kaktos prakaitą.

— Man regis, kad ne,— atsakė Harka.— Šiandien bus rodomas naujas numeris su plėšrūnais. Dabar ten jie aiškinasi kai kurias smulkmenas. Tik mums nevalia atidaryti furgono durų.

— O programos vadovas?

— Kai tik prasidės numeris su plėšrūnais, jis vėl ims eiti savo pareigas. O kol kas paskirkite ką nors jo vieton!

— Ačiū dievui! Numeris su plėšrūnais įvyks! Vadinasi, viskas gerai,— apsidžiaugė direktorius ir nuėjo.

Prie Harkos priėjo Senasis Bobas.

— Tu man tik viena pasakyk, berniuk: kaip ten pateko Elis?

— Nežinau.

— Visai paprastai,— nugirdęs jų kalbą, paaiškino vienas darbininkas.— Ronaldas iškišo galvą pro langelį ir paprašė mane pašaukti Elį. Jis norėjo aptarti su juo kažkokį svarbų šio vakaro programos klausimą. Elis ir nuėjo. Bet kaip Ronaldas ten įsivedė tigrę, šito tai nieks nematė.

Darbininkas apsisuko, nubėgo į arklidę ir, parkritęs viename garde ant žemės, taip ėmė kvatoti, kad net sienos drebėjo.

— Tai pakliuvo Elis! — raitydamasis iš juoko, šūkčiojo darbininkas.— Ir atsitik tu man šitaip!

— Dar vienam pasimaišė protas,— tarė Senasis Bobas ir nusišypsojo ligi pat ausų.— Kaip čia greičiau sulaukti šio vakaro. Šiandien pamatysim, ko dar nesam matę. Jeigu Elis gyvas išeis iš furgono, cirko teritorijoje bus dar vienas ištrūkęs tigras! Dvikojis.

Iš tų žodžių Harka suprato, kad ir Senasis Bobas baiminasi to paties, kaip ir jis.

Dieninis spektaklis praėjo be jokių įvykių. Numeris su plėšriaisiais žvėrimis ir pašto karietos užpuolimas nebuvo rodomas, kad daugiau žmonių susirinktų į vakarinį spektaklį, kur bilietai kainavo dvigubai brangiau.

Kai atėjo vakaras, mažoji Ketė jau buvo apsirengusi. Pagal tų laikų vaikų madą ji avėjo ilgas, mezginiais papuoštas kelnaites, vilkėjo ilgą, žemiau kelių siekiantį apsiaustėlį, liemenę ir palaidinukę su balta krakmolyta apikakle. Paruošta jau gulėjo skrybėlaitė su ilgais kaspinais, surišamais pasmakrėj. Mergaitė vaikščiojo pirštų galais, bijodama paskutinę akimirką kuo nors neįtikti tetai Betei. Tėvas ramiai sėdėjo šilku aptrauktoje kėdėje ir laukė, kol susiruoš teta Betė. Jos nurodymu karieta jau stovėjo prie durų.

Teta ruošėsi ilgai ir užbaigė savo tualetą laiku. Ji sakėsi nepakenčianti skubėjimo, mėgstanti viską daryti ramiai, nes ramybė — tai sveikatos laidas. Ketė su savo amžinu skubėjimu tiesiog varanti ją į kapus. Žinoma, tuos žodžius ji sakydavo tik tada, kai negirdėdavo Samiuelis Smitas.

Pagaliau visa šeima susėdo į karietą, ir du ramūs, gerai nušerti arkliai pasileido risčia. Vežėjas buvo su baltais riestais ūsais, vešliom žandenom ir švariai nuskustu smakru. Ir visa šeimyna neatrodė panaši į žmones, koja kojan žengiančius su smarkiai augančiu prekybiniu ir

pramoniniu miestu, o kai teta Betė važiuodama pastebėjo išaugusius naujus namus, ji pasakė:

— Žinai, Samiueli, aš nekaip jaučiuosi čia, šiaurėje. Niekada čia gerai nesijaučiau. O dabar, kai likau viena ir karas jau eina į pabaigą, reikės turbūt viską parduoti ir keltis kur nors į pietus. Ir žiema šiemet buvo nepakeliamai šalta.

— Kaip nori, teta Bete,— ramiai atsakė Smitas.

Karieta sustojo prie cirko. Tuoj prišoko raudona livrėja apsivilkęs tarnas ir padėjo Ketei išlipti, nes teta Bete pasirūpino pats Smitas. Pamatęs Smito rankoje ložės bilietus, tarnas nuvedė juos per žmonių spūstį, palydėjo pro kontrolierius, kurie mandagiai prasiskyrė į šalis, ir surado vietas. Tetai Betei patiko tokia pagarba, ir ji tarė:

— Ar aš nesakiau, kad tai geras cirkas.

Jie buvo vieni iš pirmųjų žiūrovų, užėmusių savo vietas. Gretima ložė dar buvo tuščia. Teta Betė išsitraukė lornetą ir ėmė apžiūrinėti lempas, svarstydama, ar tik nekils nuo jų gaisras; dar kritiškiau ji apžiūrinėjo besirenkančius žmones.

— Finliai paprastai vėluoja,— tarė ji.— Bet dėl to kalta ne Ana, o jos vyras. Ana punktuali. Labai nemalonu, kai žmonės vėluoja. Įsidėmėk tai, Kete. Tavo tėvas taip pat visada punktualus, tu turi imti iš jo pavyzdį.

— Gerai, teta Bete,— mandagiai atsakė Ketė, bet jos mintys buvo visai kitur. Jai viskas čia buvo nauja ir įdomu. Aukštai, po palapinės kupolu, kabėjo kažkokie strypai ir virvės, kurių paskirties ji nežinojo. Estradoje virš įėjimo derino instrumentus orkestras, ir tas nedarnių garsų gausmas kaip tik atitiko tą nekantravimą, laukiant kažko nežinomo ir įdomaus. Aplink zujo raudonomis livrėjomis apsirengę tarnai, nurodinėdami žiūrovams vietas, jaunos dailios mergaitės pardavinėjo saldumynus.

— Tik nieko nepirk, Samiueli,— tarė teta Betė.— Tie saldumynai gadina dantis.

— Kaip nori.

Ketė savo vaikišku instinktu jautė, kad jos tėvas nėra bevalis žmogus, jis tik nenori ginčytis dėl smulkmenų. Be to, ir jo mintys dabar buvo visai kitur, todėl jis nekreipė dėmesio į tetos pastabas.

Tačiau tetai Betei nepatiko, kad niekas jai neprieštarauja. Ji mėgo pasiginčyti ir paskui įrodyti savo teisybę. Tad nedaug trūko, ir jos nuotaika būtų sugedusi, bet, laimė, pasirodė Finliai ir susėdo gretimoje ložėje.

— Ar ne per arti maniežo mes sėdime? — paklausė ponas Finlis, kresnas žmogus, sėkmingai besiverčiąs malūnininkyste.— Čia mus pasieks žvėrių ir artistų prakaito kvapas, kils nuo maniežo dulkės. Tai gali būti tau nemalonu, Ana. Tu juk nepakeli dulkių. Pagalvok apie savo astmą!

Kol ponas Finlis šitaip kalbėjo, jaunasis Duglas, keleriais metais vyresnis už Ketę, nutaisė linksmą miną, atrodė, kad jis įtraukė į plaučius dulkių ir tuoj čiaudės. Tai pastebėjo tik Samiuelis Smitas ir Ketė. Mergaitė nusišypsojo. Ji būtų mielai nusijuokusi, bet bijojo tetos Betės. O teta Betė jau surado temą diskusijai. Ji kalbėjosi su ponu Finliu apie geras ir blogas vietas cirke ir teatre, darydama iš to platesnius apibendrinimus. Ponas Finlis labai rimtai žiūrėjo į tetą Betę. Ji buvo investavusi pinigų į vieną malūną, labai reikšmingą visam jo bizniui, todėl Finliui buvo svarbu jos palankumas.

Ketė ir Duglas tiesiog degė nekantrumu, laukdami vaidinimo. Pagaliau orkestras užgrojo linksmą maršą, ir į maniežą išėjo artistai ir žvėrys. Cirko paradas, grojant trankiai muzikai, padarė Ketei ir Duglui ne mažesnį įspūdį, kaip praėjusį rudenį Harkai, tik jaunąjį dakotą tada ypač domino viena, o Ketės ir Duglo dėmesį dabar patraukė visai kas kita. Jie tiesiog negalėjo akių atplėšti nuo cirko jojikės, kuri, apsivilkusi baltu kostiumėliu, pasipuošusi blizgučiais, su karūnėle ant gelsvų plaukų, šypsojosi, sveikinosi, siuntė žiūrovams bučinius ir, apsiavusi baltais šilko batukais, tripinėjo pirštų galais ant plačios arklio nugaros. Ketė galvojo, kaip ji atrodytų tos mergaitės vietoje, o Duglas vaizdavosi, kaip jis, drąsus raitelis, užšoka šalia mažosios princesės ant arklio. Viršutinėse eilėse jau pasigirdo pirmieji aplodismentai, abu vaikai taip pat ėmė ploti.

— Ne taip garsiai! — pašnibždom perspėjo teta Betė.— Jauna ledi visada turi būti santūri, kad per daug nekristų į akis!

Ketė sutriko, pažadinta iš savo gražių svajonių, bet tuoj pat jos dėmesys nukrypo į kitus numerius, ir ji vėl užmiršo tetą Betę. Pro šalį traukė kupranugariai ir drambliai. Ant pirmojo dramblio sprando priešais jauną varovą su tiurbanu ir lazdele sėdėjo beždžioniukė, aprengta kaip mergaitė — su sijonuku, palaidinuke ir skarele! Ji labai vykusiai mėgdžiojo ką tik matytą cirko jojikę — tripinėjo ant pirštų galų, mojavo, siuntė bučinius. Visi vaikai juokėsi, užkrėsdami savo linksmumu ir suaugusius.

— Žiūrėk! — sušuko Ketė ir, persisvėrusi per barjerą, skiriantį ložes, instinktyviai kumštelėjo Duglo alkūnę, norėdama ne tik žodžiu, bet ir judesiu atkreipti jo dėmesį.

Teta Betė paėmė Ketės ranką ir padėjo ant kelių, kur, jos nuomone, mergaitės ranka ir turi būti.

Bet Duglas jau žinojo, ką jam reikia žiūrėti. Manieže pasirodė keturi nuostabiai gražūs arkliai — du juodžiai ir du širmiai.

— Grynakraujai arabų veislės ristūnai! — sumurmėjo Samiuelis Smitas.

Ant abiejų juodžių sėdėjo berniukai, o ant abiejų širmių — mergaitės. Visi jie vilkėjo anglų raitelių drabužiais.

— Lordo vaikai,— sušnibždėjo Duglas.

Ketė ir jos mažasis draugas buvo sužavėti. Vaikai, tokie pat, kaip jie, vaikai manieže! Iš susijaudinimo Ketės skruostus išmušė raudonos dėmės.

Jie nė nepastebėjo, kaip tris tuščias vietas ložėje užėmė trys vyrai. Teta Betė viską matė ir liko patenkinta, nes, sprendžiant iš tų vyrų išorės ir elgesio, galima buvo manyti, kad tai gerai išauklėti žmonės.

Publika ėmė ploti, ir teta Betė, pabudusi iš savo svarstymų, vėl pažvelgė į maniežą. Cirko paradas baigėsi, visi artistai išėjo, vidury maniežo liko tik didesnysis iš abiejų „lordo sūnų" ant trypčiojančio juodžio. Berniukas timptelėjo pavadžius, kažką tyliai šūktelėjo, ir arklys, atsistojęs ant pasturgalinių kojų, ėmė suktis aplink.

— Tas berniukas nuostabus! — sušnibždėjo vienas iš trijų ponų Smitų ložėje.— Iš šitokio galima padaryti gerą artistą. Tik reikia laiko, tai yra pinigų. Šito cirko ištekliai labai riboti ir neatitinka šiandieninių reikalavimų.

— Kodėl jis nenusiima cilindro, dabar jis turėtų pasisveikinti,— tarė antrasis vyriškis.

— Truputį netvirtai jaučiasi ant arklio, abiem rankom laiko pavadžius. Norint padaryti iš berniuko tikrą artistą, reikėtų jį atiduoti į kitas rankas.

— Nemanau. Sėdi ant arklio kaip nulietas. Laikysena gera, ir jokio jaudinimosi. Čia jau režisierius kaltas. Galėtų pamokyti berniuką gerų manierų.

Teta Betė patenkinta klausėsi tų kalbų, tačiau Ketė nieko negirdėjo. Ji pati mokėsi jodinėti ir dabar susidomėjusi žiūrėjo, kaip berniukas mikliai valdo piestu stovintį arklį ir publika jam vienam ploja.

Duglas, matydamas berniuko sugebėjimus, davė sau žodį išmokti dar kitokių jojimo numerių.

Pagaliau jaunasis raitelis nuleido arklį ir išjojo iš maniežo.

Darbininkai, lydimi klouno juokų, ištiesė didelį raudoną kilimą. Tuoj subėgo akrobatai, ėmė vartytis pirmyn ir atgal, šokinėti per kits kitą, statyti piramides. Viskas buvo daroma labai greitai — vos tik žiūrovas spėja susigaudyti, žiūrėk, jau rodomas kitas numeris. Pasirodė cirko jojikė, arklių dresiruotojas, ir pagaliau prasidėjo scena su mažąja beždžionėle. Ketė, matydama, ką mokykloje išdarinėja beždžionėlė Dolė, net užsikosėjo, nes garsiai juoktis jai buvo nevalia. Kai pagaliau mokytojas, kurį vaidino Senasis Bobas, nutarė mokinę Dolę griežčiau prigriebti, ji atsitūpė jam už nugaros ant didelės rašomosios lentos ir ėmė mėgdžioti visus jo piktus judesius.

— Žavu, bet visai nepedagogiška,— tarė teta Betė, vos laikydamasi iš juoko.

— Nemanau, kad Ketė galėtų pakartoti šią sceną,— kuo ramiausiu veidu atsakė jai Samiuelis Smitas.

Teta Betė pažvelgė į jį iš šalies. Ką jis norėjo tuo pasakyti?

Pagal programą, kurią buvo įsigijęs ponas Finlis, paskutinis numeris prieš didžiąją pertrauką turėjo būti „Lordo vaikai". Darbininkai įnešė dekoracijas, vaizduojančias sodą ir pilies fasadą. Žiemą, didžiosios konkurencijos įkarštyje, Senasis Bobas iš savo kišenės užmokėjo už šias dekoracijas. Vaikai vėl pasirodė ant savo juodžių ir šir-

mių. Berniukai nušoko nuo arklių patys, mergaitėms prilaikė balno kilpas darbininkai. Mergaitės nusimetė ilgus raitelių apsiaustėlius ir liko su aukštaauliais batukais, ilgomis, mezginiais papuoštomis kelnaitėmis, liemenėlėmis ir palaidinukėmis — visiškai panašios į Ketę. Duglas įsivaizdavo esąs tas vyresnysis berniukas. Vaikai išėjo į sodą pasivaikščioti, bet štai atbėgo keturi asilai, be balnų, be kamanų, ir, vienai mergaitei pasiūlius, vaikai sėdo ant jų joti.

— Kaip teisingai pastebėta! — atsiduso teta Betė.— Visada mergaitės būna visokių išdaigų pradininkės, o berniukai jas tik palaiko.

Tačiau niekas ložėje neturėjo laiko toliau gilintis į mergaičių psichologiją, nes asilai manieže pradėjo aikštytis: šokinėjo, spardėsi, o vaikai labai laiku atspėdavo kiekvieną jų užmačią ir tvirtai laikėsi ant jų nugarų.

— Labai sumaniai padaryta, kas teisybė, tai teisybė,— vėl tarė vienas iš trijų ponų Smitų ložėje.— Tik dekoracijos turėtų kitaip atrodyti.

Ketė ir Duglas žiūrėjo net išsižioję. Manieže viskas ėjo labai sklandžiai. Senasis Bobas vaidino išsigandusį tėvą, atbėgo arklininkai, asilai juos partrenkė žemėn, visi keturi lordo vaikai juokėsi, paskui užsėdo atbuli ant asilų ir kuo ramiausiai išjojo. Atsakydami į žiūrovų plojimus, vaikai vėl pasirodė, bet jau vėl ant arklių, ant juodžių ir širmių, kurie dabar buvo be balnų. Didesnysis berniukas pastatė arklį piestu ir laikėsi ant jo be balno, tik suspaudęs šlaunimis šonus.

— Puikiai! — garsiai tarė Samiuelis Smitas.

Tačiau cilindro berniukas ir dabar nenusiėmė.

— Viskas tik paviršutiniškai išmokta,— sušnibždėjo teta Betė.— Apie tikrai gerą išauklėjimą negali būti nė kalbos — iš kurgi jie gaus jį, tie nelaimingi cirko vaikai!

Iš viso sakinio Ketė išgirdo tik du žodžius: „nelaimingi" ir „vaikai". Kodėl gi tie vaikai, kuriems štai dabar vėl visi audringai ploja, nelaimingi? Įdomu, kaip jie gyvena? Ką veikia, kai išeina iš maniežo ir dingsta žiūrovams iš akių? Kaip jie išmoko išdarinėti šitokius dalykus?

— Tėte,— tarė Duglas savo tėvui, kresnajam ponui Finliui.— Aš norėčiau su tuo berniuku susipažinti. Galima?

— Jokiu būdu, vaikuti. Tie visi artistai ir mes — tai du skirtingi pasauliai. Nors berniukas ir vaidina lordą, bet iš tikrųjų jis toks nėra.

Duglas kartą jau buvo girdėjęs panašų atsakymą, kai tėvas jį užtiko besikalbantį su vienu iš kalinių, dirbusių malūne. Tada berniukas ilgai svarstė tėvo žodžius. Šį kartą tėvo pažiūros nesukėlė jam tokio vidinio pasipriešinimo. Gal tėvas ir tiesą sako. Tačiau vienos pastabos jis negalėjo nutylėti.

— Jeigu jo tėvas būtų tikras lordas, kažin ar jis teiktųsi mane priimti!

Duglas gavo antausį. Gerbiamas respublikonas ponas Finlis savo papratimu trinktelėjo atgalia ranka ir taip greitai, kad niekas daugiau ir nepastebėjo, tik teta Betė ir Ketė. Ketė paraudo. Jai buvo gaila Duglo. Berniukas nutaisė užsispyrusią miną. Ir kadangi jo mintys, kaip ir anksčiau, buvo laisvos, jis pradėjo kurti visokiausias, pilnas nuotykių istorijas, kaip vieną gražią dieną susitiks su „lordo vaikais".

Prasidėjo pertrauka, dabar Duglas galėjo pasidalyti savo mintimis ir svajonėmis su mažąja Kete. Besikalbėdamas jis pamatė, kad mergaitė pagal savo amžių labai protinga.

Teta Betė stengėsi nugirsti, apie ką vaikai kuždasi, bet pakilo tie trys nepažįstami vyriškiai, į ložę atėjo ponas Finlis, ir, užsikalbėjusi su juo, ji neturėjo kada klausytis vaikų pašnekesio.

Pranešėjas paskelbė, kad per pertrauką galima pasižiūrėti žvėrių. Samiuelis Smitas pasinaudojo proga ir, pasiėmęs abu vaikus, išėjo iš ložės.

Likusi su ponu Finliu viena, teta Betė ėmė jį kamantinėti. Mat ji pastebėjo, kad vienas iš tų trijų vyrų, išeidamas iš ložės, pažino poną Finlį ir labai maloniai, nors ir santūriai, su juo pasisveikino. Vadinasi, Finlis žino, kas tie ponai!

— Vienas iš jų — kredito banko atstovas,— pusbalsiu pasakė jis tetai Betei.— Iš pokalbio nuotrupų, kurias nu-

girdau,— žinoma, visai netyčiom,— supratau, kad žiemą bankas yra įdėjęs į šį cirką tam tikrą pinigų sumą, kurią dabar stengiasi susigrąžinti. Antrasis ponas, atrodo, yra cirko „Bi end Bi" antrepreneris, gal jis nori priimti pas save kai kuriuos artistus, o gal nusižiūrėti vieną kitą numerį. Kas tas trečiasis, negaliu pasakyti. Aš jo nepažįstu, be to, jis visą laiką tylėjo.

Prie tetos Betės priėjo ir ponia Finli. Jų ložėje ketvirtą, penktą ir šeštą vietas užėmė, jos nuomone, nelabai patikima kompanija: kažkoks stambus vyriškis ir dvi gerai apsirengusios, bet nelabai solidžiai atrodančios moterys. Tuose civilizuoto pasaulio pakraščiuose niekur neapsisaugosi nuo prastuomenės! Gal tas žaliūkas yra koks aukso ieškotojas, užtikęs pelningą vietą ir dabar drįstantis sėsti į vieną ložę su kilmingais žmonėmis. Ponia Finli džiaugėsi bent per pertrauką galėdama atsikratyti tos nemalonios draugijos.

Darbininkai pastatė didelį narvą, nes po pertraukos turėjo būti rodomas numeris su plėšriaisiais žvėrimis, įnešė kėdutes, padėjo lankus.

— Įdomu, Ana, ar pavojaus atveju mus apsaugotų tas tinklas nuo Bengalijos tigrų?

— Na, žinoma, ledi,— atsiliepė iš gretimos ložės tas necivilizuotas žaliūkas, nors jo nuomonės niekas neklausė.— Jeigu koks žvėris netinkamai elgsis, aš jį nudėsiu vietoj. Būkite visiškai rami!

Teta Betė išsitraukė buteliuką su gaivinančiu vandeniu ir susivilgė veidą, ne tiek bijodama plėšriųjų žvėrių, kiek norėdama parodyti įžūlėliui, kad nedera kištis į kitų pokalbį.

Harka sugrįžo į furgoną, kur gyveno kartu su tėvu, ir rado ten Matotaupą. Berniukas nusimetė raitelio drabužius, nusivalė grimą, paleido kasas, kad plaukai vėl kristų ant pečių, ir, įlipęs į hamaką, susirietė kaip ežys, kuris gindamasis atstato savo spyglius. Jau kelinta savaitė jam sugesdavo nuotaika, kai reikėdavo vaidinti numerį su asilais. Ne, tas numeris jam nebeatrodė juokingas, kaip kadaise,— greičiau kvailas. O dar tas bjaurus kostiumas! Be to, jojimas su balnu ir balnakilpėmis reikalavo iš jo

didelių pastangų ir dėmesio, nes visa tai buvo išmokta iš naujo — kitaip paskirstyti kūno svorį, kitaip laikytis ant arklio, negu jis buvo iš mažens pripratęs, jodinėdamas be balno. Ir kai tas numeris buvo galutinai paruoštas, Harka nieko daugiau apie jį nenorėjo žinoti. Jį tiesiog pykino, kai reikėdavo kasdien daryti vis tą patį, ir kai tuose triukšminguose ir nemaloniai kvepiančiuose baltųjų miestuose žmonės plodavo „lordo sūnui", jam kildavo noras nusivožti nuo galvos cilindrą ir parodyti jiems, kad jis — vado sūnus ir jo vieta prerijose.

Šiandien šis konfliktas turi vienaip ar kitaip išsispręsti, tik Harka dar nežinojo — kaip. Tėvas nieko plačiau nepasakojo, ką jis ketina daryti spektaklio pabaigoj. Bet dabar jis pasakė:

— Ruoškis, Harka Kietasis Akmenie, ir eik pas Ronaldą. Tu jam reikalingas.

Malonu tai girdėti. Harka apsiavė ledžingus ir mokasinus ir nubėgo prie dresiruotojo furgono. Įėjęs viską rado taip pat, kaip buvo dieną. Ronaldas viena ranka pamažu uždegė lempą. Toji ranka jam dar skaudėjo nuo tigrės smūgio, kurį buvo gavęs per repeticiją. Frenkas Elis stovėjo atsišliejęs į sieną, jau ne taip išpiltas prakaito, kaip anksčiau.

— Hari,— tarė Ronaldas,— po dvidešimties minučių prasidės mano numeris. Šiandien aš jį atliksiu visiškai naujai, tai bus improvizacija. Šiandien aš turėjau laiko ir viską gerai apmąsčiau. Apie tai papasakojau ir ponui Eliui. Atrodo, kad jis su viskuo sutinka. O dabar užtrauk užuolaidą prie mano lovutės kojūgalio, kad tigrė nematytų pono Elio. Kai tik tai padarysi, tegu ponas Frenkas Elis tuoj pat mauna pro duris ir niekur nesirodo, kur jį galėtų pajusti tigrė. Jei ne, už pasekmes aš neatsakau. Žvėris pasidarė visai nepatikimas, nes paskutiniais metais buvau priverstas nevienodai su juo elgtis. Visa tai aš jau paaiškinau ponui Eliui. Ir žmogus pasidaro klastingas, jeigu jį čia glostai, čia bari. Tai tik tarp kitko. Kai tik ponas Frenkas Elis atsidurs saugioje vietoje ir suskambės pirmasis skambutis, pasistenk, kad iš cirko teritorijos visi pasišalintų, arklininkai taip pat. Tada aš pats vienas nuvesiu tigrę į narvą.

— Gerai.

Harka taip ramiai užtraukė užuolaidą, lyg tai būtų buvęs tipi angos uždangalas. Tigrė labai atidžiai žiūrėjo į berniuką, bet nejudėjo.

Tuo metu Samiuelis Smitas su Kete ir Duglu ėjo pasižiūrėti žvėrių. Vos tik jie dingo tetai Betei ir ponui Finliui iš akių, vaikai tuoj džiaugsmingai sučiauškėjo. Pirmiausia Samiuelis Smitas nuvedė juos į palapinę, kur buvo pririšti drambliai, kupranugariai, asilai ir arkliai,— jis ypač domėjosi arkliais. Darbininkas, tas pats, kur pirma leipo juokais iš Frenko Elio nesėkmės, pamatęs gražiai apsirengusį vyrą su dviem vaikais, pasisiūlė palydėti ir kai ką paaiškinti, tikėdamasis arbatpinigių, nes buvo gavęs labai apkarpytą atlyginimą. Smitas neblogai jį apdovanojo ir stengėsi kuo daugiau sužinoti apie indėnų trupę. Tačiau vyrukas ne ką galėjo apie ją pasakyti, tik įtikinėjo, kad baigiamasis numeris šį vakarą bus „negirdėtas ir sensacingas".

Ketė nedrąsiai pasiteiravo, kur dabar yra „lordo vaikai".

— Labai gaila, gerbiamoji panele, labai gaila, bet direkcija artistams kategoriškai draudžia spektaklio metu kalbėtis su žiūrovais.

— Kaip matau, čia griežta tvarka! — pasakė Smitas pritardamas.

— Panašiai, pone, panašiai. Tokią tvarką įvedė ponas Elis, mūsų programos vadovas. Jis mato viską ir nieko. Norėjau pasakyti: šiaip tai viską, o šiandien — nieko.

Smitas nustebęs pakėlė antakius — paskutinis sakinys jam pasirodė neaiškus ir nesuprantamas. Tas darbininkas jau nusibodo jam su savo plepumu, todėl Smitas paliko jį ir nuėjo su vaikais prie beždžionėlės, kuri nusiminusi sėdėjo narvo kampe, nes pavasario naktis čia, Misisipės aukštupy, jai buvo per šalta. Prieiti prie liūtų ir tigrų narvų darbininkai jau neleido — po pertraukos turėjo prasidėti numeris su plėšriaisiais žvėrimis.

Tribūnos vėl pilnos prisirinko žiūrovų. Nekantraujančių žmonių šurmulys užpildė visą didžiulę palapinę. Or-

kestras užgrojo trankią melodiją. Pro mažas narvo dureles į maniežą išėjo Ronaldas. Padėjėjai užėmė savo vietas prie įėjimo, du atsistojo prie vandens žarnų.

Dresiruotojas buvo prašmatniai apsirengęs, kad keisčiau atrodytų: kairysis petys ir krūtinė perjuosti imituotu leopardo kailiu, prie plataus odinio diržo — bizūnas ir pistoletas, sandalų raiščiai, kryžmai apvynioti aplink blauzdas,— ligi pat kelių, rankas ligi alkūnių dengė plonos metalo juostelės, ant galvos šalmas su pyne viršuje. Už nuleidžiamų tako grotų jau tykojo tigrė geltonomis kaip gintaras akimis ir brazdino letena virbus. Kai padėjėjai pakėlė grotas, ji greitai išlėkė į maniežą. Paskui ją išbėgo tigras ir keturi liūtai. Liūtai buvo ramesni ir patys liuoktelėjo ant kėdučių. Buvo matyti, kad jie gerai prijaukinti ir išdresiruoti. Trys ponai septintoje ložėje suraukė kaktą, visi trys kartu, nors ir ne dėl tų pačių priežasčių.

Tigrė stovėjo vietoje ir dvejodama dairėsi aplinkui. Jos uodegos galiukas pamažu judėjo.

— Ei! Tigra!

Ronaldas pakėlė pliką ranką, lyg koks besisveikinantis gladiatorius.

Tigrė tuoj pat įsibėgėjo, iš kokių penkių metrų atstumo šoko ant dresiruotojo ir savo kūno svoriu pargriovė jį. Publika išsigandusi ėmė šaukti. Žvėris ir žmogus, sugriebtas tigrės letenų, raičiojosi maniežo smėlyje. Ir štai dresiruotojas jau guli žemėje, aukštielninkas, nejudėdamas, įsmeigęs akis į tigrę.

Raukšlės trijų ponų kaktoje išsilygino.

Muzika nutilo. Palapinėje stojo mirtina tyla.

Staiga netikėtu judesiu Ronaldas nusviedė tigrę į šalį, užšoko ant tramplino, sprygtelėjo aukštyn, pranėrė pro lanką, pritvirtintą prie atramos, nusileido rankomis ant žemės, persivertė ore ir atsistojo ant kojų. Tigrė, net nepasispyrusi nuo tramplino, tiesiai nuo žemės liuoktelėjo per lanką ir nušoko į smėlį. Ronaldas vos spėjo pasitraukti į šalį.

— Tigra,— sušuko jis švelniai, pagirdamas žvėrį.

Plėšrūnė pasitraukė kiek į šalį ir pritūpė. Kitoje maniežo pusėje urzgė tigras. Tas urzgimas šį vakarą pasigirdo pirmą kartą, visiškoje tyloje jis nuskambėjo labai

nejaukiai. Pro prašieptas tigro lūpas buvo matyti iltiniai dantys. Ketė ir Duglas išbalo. Tigrė buvo tik už kelių metrų nuo jų, nors ir už grotų. Teta Betė prisispaudė nosinę prie burnos. Iš susijaudinimo ji visiškai užmiršo vaikus.

Tamsoje, prie įėjimo į maniežą, pasislėpęs nuo publikos, stovėjo Harka. Jis matė tik Ronaldą ir buvo vienintelis, kuris žinojo, kodėl šis ėmėsi šio pavojingo žaidimo. Šiandien jis grūmėsi už savo žvėris ir kartu už savo gyvenimą. Jis norėjo likti su savo žvėrimis, net jeigu tektų pakeisti darbdavį ir šeimininką. Galbūt tie išsičiustiję ponai septintoje ložėje, pasibaigus numeriui, pasakys: „O, čia tai bent menas, šitas žmogus mums praverstų." Kaip romėnų cirke imperatorius, pakeldamas arba nuleisdamas nykštį, nuspręsdavo gladiatoriaus likimą, taip ir šie ponai, sėdintys ložėje, išmuštoje skaisčiai raudona medžiaga, galėjo nulemti — gyventi žmogui ar mirti.

Šitaip rizikuoti, kaip dabar Ronaldas, iš tikrųjų neleido dresiruotojo darbo taisyklės. Išdarinėti šitokius numerius galėjo tik žmogus, visiškai pasitikintis savo žvėrimis. Juk, šokdamas per lanką, jis turėjo juos išleisti iš akių, o ir pats šuolis plėšrūnų akimis buvo ne kas kita, kaip bėgimas nuo jų, todėl žvėrys sunerimo, įgavo pasitikėjimą savimi. Liūtai jau buvo bešoką nuo savo kėdučių!

— Belai! Atgal!

Belas kiek suabejojo, bet paskui, piktai suurzgęs, vėl užšoko į savo vietą. Iš to, kaip jis judino uodegos galą, buvo aišku, kad žvėris dar galutinai neapsiramino.

Tigras antrą kartą piktai suurzgė. Ką toliau darys tigrė — paklus ar puls dresiruotoją,— kol kas buvo neaišku. Padėjėjai padavė pro grotas Ronaldui degantį lanką.

— Allez! [2]

Tigrė netikėtai pakluso dresiruotojo valiai, gražiai ištiesusi savo galingą kūną, liuoktelėjo per nekenčiamą degantį lanką ir nušoko į smėlį. Čia ji pasuko galvą ir, urgzdama, piktai vizgindama uodegą, žėruojančiomis akimis pažvelgė į dresiruotoją. Tigras vis nesiliovė urzgęs.

---

[2] Pirmyn! *(Pranc.).*

Žiūrovai sulaikę kvapą laukė, kas toliau bus. Orkestro dirigentas, viską užmiršęs, žiūrėjo pro petį į maniežą.

— Takurai! Takurai! — Tai buvo tigro vardas.

— Rrrr! ..

— Takurai!

Ronaldas kol kas nenaudojo nei bizūno, nei pistoleto. Nuoga krūtine ir tuščiomis rankomis žengė jis porą žingsnių prie urzgiančio tigro.

— Takurai!

Tigras kiek atsitraukė atbulas, ruošdamasis šokti ant dresiruotojo.

— Takurai! *Allez!*

— Rrrrhhh...

Tuo metu tigrė žaibo greitumu trenkė letena Takurui smagų antausį. Tigras piktai suurzgė, ir atrodė, kad abu žvėrys tuoj susikibs.

— Tigra! Takurai!

Žvėrys kiek prasiskyrė. Ronaldas šoko į jų tarpą ir neišleido abiejų iš akių.

— Tigra! Takurai!

Nebyli valios jėgų kova truko visą minutę. Abu tigrai ir žmogus vidury atrodė lyg kokia iš bronzos nulieta skulptūrinė grupė. Tik tylus, kimus tigrų urzgimas rodė, kad žvėrys gyvi. Pagaliau tigras apsiramino ir užčiaupė nasrus.

— Tigra, į vietą!

Tigrė pasisuko ir kaip koks prasikaltęs vaikas užšoko ant kėdutės.

— Takurai! *Allez!*

Įsakymas buvo griežtas, be jokių išlygų. Tigras užšoko ant tramplino, o nuo jo lengvai liuoktelėjo per degantį lanką.

— Gerai, Takurai, gerai!

Tigras nuėjo į savo vietą.

Prasidėjo liūtų numeriai. Abu tigrai tupėjo ant savo kėdučių ir urzgė iššiepę dantis. Peršokęs per lanką, Belas priėjo prie dresiruotojo ir pasiglaustė jam apie kelius.

— Rrr... — suurzgė tigrė.

Ronaldas glostė Belo karčius. Publikos įtampa atslūgo. Vienas kitas net pradėjo šypsotis. Tačiau tigrė buvo kitaip nusiteikusi.

— Rrr...

— Į vietą!

Tigrė atitraukė leteną, kuria jau buvo bežengianti žemėn, bet buvo matyti, kad ji nepatenkinta.

Orkestras tyliai užgrojo valsą.

— Visagalis dieve! — tarė teta Betė.— Tai nuostabu. Bet kad tik greičiau baigtųsi!

Ronaldas davė ženklą išleisti žvėris. Tigras ir liūtai išėjo iš maniežo. Liko tik tigrė.

— Tigra! Eik čia!

Tigrė priėjo.

Ronaldas ją paglostė. Muzika vėl nutilo. Ronaldas toliau glostė tigrę, davė jai palaižyti ranką, o paskui įkišo ją žvėriui į nasrus.

Harka iš tamsaus užkulisio nemirkčiodamas stebėjo Ronaldo veiksmus. Šią akimirką ir šiaip niekas nedrįso krustelėti. Jeigu išgąsdintum žvėrį, jis galėtų, nieko pikta nenorėdamas, įkąsti žmogui.

Ronaldas rankomis išžiodino žvėrį ir iš lėto, labai atsargiai įkišo galvą jam į nasrus. Tigrė nieko nedarė, ir dresiruotojas vėl ištraukė galvą.

— Gerai, Tigra, gerai!

Paskui atsigulė ant žemės ir ėmė žaisti su ta didele kate.

Ketė ir Duglas lengviau atsikvėpė, o tamsiame nematomame užkulisyje sujudėjo Harka. Orkestras vėl užgrojo valsą. Pasigirdo plojimai, iš pradžių nedrąsūs, nes žmonės dar abejojo, ar triukšmas nesuerzins žvėries, bet kai Ronaldas pašoko nuo žemės ir sveikindamasis pakėlė ranką lyg koks nugalėjęs gladiatorius, prasidėjo tokie audringi aplodismentai, trypimas, šauksmas, kad visa palapinė griaudėjo kaip krintantys nuo krioklių Misisipės vandenys.

— Čia tai bent numeris,— tarė vienas iš trijų ponų septintoje ložėje.— Šitas žmogus mums būtinai reikalingas.

Pamažu, nenoromis tigrė išėjo iš maniežo. Ronaldas turėjo dvylika kartų pasirodyti publikai, dar sykį išsikviesti net savo tigrę. Ji atsistojo šalia dresiruotojo, dėkojančio publikai už netylančius plojimus, pakėlė galvą ir su-

riaumojo tuo kimiu gomuriniu balsu, kuris džiunglėse pažadina iš nakties miego ir priverčia sudrebėti žvėris ir žmones. Tigrė suriaumojo dar kartą, ir nustebusi publika liovėsi ploti. Žvėris apsidairė patenkintas, kad savo grėsmingu balsu nutildė nekenčiamus žmones.

Klounui krečiant linksmus pokštus, darbininkai nuėmė grotas, ir Ronaldas galutinai išėjo iš maniežo. Pamatęs Harką, jis valandėlę pasirėmė į berniuką, tarė: „Laimėta" ir kaip girtas nusvirduliavo į savo furgoną. Harka nuėjo kartu. Kai Ronaldas atsigulė ant sudedamosios lovutės, berniukas padavė jam cigaretę, nes gerai žinojo, kur Ronaldas jas slepia. Grimuotas dresiruotojo veidas buvo sukritęs, širdis smarkiai plakė. Pamažu, labai pamažu kvėpavimas nurimo ir išsilygino.

— Aš atsiųsiu pas tave Senąjį Bobą,— tarė pagaliau Harka.— Man reikia išeiti; tuoj prasidės mūsų numeris.

Berniukas surado Senąjį Bobą Matotaupos kamarėlėje. Sukišę nosis, silpnoje lempos šviesoje juodu žiūrinėjo kažkokią knygą su tekstu ir paveikslais. Jie buvo taip įsigilinę į savo darbą, jog net nepaklausė Harkos, ko jis čia atėjo, tik mostelėjo, kviesdami pasižiūrėti paveikslų. Harka pritūpė prie abiejų vyrų. Knyga Harkai patiko. Ji buvo didelė, su odiniais viršeliais, paauksuotais pakraščiais. Jos paveikslai vaizdavo indėnus ir baltuosius. Kai kurie indėnai ir baltieji buvo atstumiantys, kai kurie malonūs, simpatingi. Harka pasiteiravo, kas tą knygą parašė ir nupiešė paveikslus, ir sužinojo, kad knyga vadinasi „Odinė Kojinė", ją parašęs žmogus jau miręs, jo pavardė Kuperis. Knygoje pasakojama apie raudonodžių ir baltųjų kovas rytinės Amerikos miškuose ir ežerynuose, iš kur šiandien indėnai jau seniai išstumti. Paskutiniame paveiksle buvo matyti žmogus, pririštas prie medžio. Priešais degė ugnis, kiek tolėliau stovėjo indėnų vadas ir didelis būrys karių, dvi baltųjų merginos sėdėjo šalia gražios jaunos indėnės, o dar toliau, už medžių, stovėjo uniformuoti kareiviai su atkištais durtuvais.

Ir nors Harka labai susidomėjo šia knyga, tačiau jis nepamiršo paprašyti Senąjį Bobą, kad tas pasirūpintų Ronaldu. Senasis Bobas tuoj pat išėjo. Harka su tėvu liko vieni.

— Mes dar turime laiko,— tarė Matotaupa.— Šiandien rodomi visi numeriai, ir programa užtruks ligi vidurnakčio, numatyta dar viena pertrauka. Paklausyk, aš tau papasakosiu, ką darysime mes. Aš viską gerai apgalvojau. Rudasis Džimas čia. Jis sėdi šeštoje ložėje, tu matei jį. Džimas buvo pas mane. Jis nori pasirodyti kartu su mumis vietoj Bizonų Bilio. Iš kaubojų, esančių cirke, tik vienas kitas gerai išmano savo darbą. Su jais mes turėsime susiremti. Senasis Bobas papasakojo man istoriją, kurios paveikslus tu matai šioje knygoje. Šią istoriją žino ir daugelis žiūrovų. Ką nors panašaus mes parodysime cirke, toks numeris patiks baltiesiems ir nepažemins mūsų. Bet pačioj pabaigoj pasirodys ne Ilgieji Peiliai, o kaubojai. Kai kurie jų ir mūsų žmonės suguls į smėlį. Kaubojų vadas su dviem ar trim geriausiais vyrais stos į kovą prieš mus — prieš mane, tave ir turbūt Dainuojančią Strėlę ar kurį kitą karį iš dakotų trupės. Kaip ta kova baigsis — nežinia; kas bus vikresnis, tas ir laimės. Mes nežudysime, stengsimės nesužeisti priešininko, tik daug šaudysime ir mėginsime kits kitą pagauti su lasu ir surišti. Tas truks gana ilgai, kils daug dulkių ir triukšmo. O kas bus toliau, dar negaliu tau pasakyti. Šiaip ar taip, atidžiai žiūrėk ir klausykis, sek kiekvieną mano mostą. Daryk, kaip aš darysiu!

— Taip, tėve.

Cirko palapinėje, kiek išsipūtusioje nuo kylančio nakties vėjo, viešpatavo pakili nuotaika. Žiūrovai buvo patenkinti matytais numeriais ir nesigailėjo, kad dvigubai brangiau sumokėjo už bilietus. Programa dar nesibaigė ir visi laukė ko nors nepaprasto. Frenką Elį pavadavo arklių dresiruotojas su fraku, tas pats, kuris rudenį per pertrauką prikalbinėjo Harką stoti į cirką. Programa ėjo gana sklandžiai, ir jis neturėjo per daug vargo. Vienintelis daiktas, kuris kėlė nerimą, buvo smarkėjantis vėjas, todėl programos vadovo pavaduotojas paliepė darbininkams, neužimtiems spektaklyje, budėti prie kuoliukų ir virvių, kuriomis buvo sutvirtinta ta didžiulė palapinė. Vietiniai gyventojai, gerai pažįstantys oro permainas Misisipės aukštupy, pranašavo audrą.

Tuo metu manieže pasirodė drambliai. Milžiniškas jų ūgis ir stebėtinas vikrumas, jėga ir ramus būdas savo prieštaringumu darė įspūdį žiūrovams. Visi drambliai buvo be ilčių. Pranešėjas paskelbė, kad „žiūrovų pageidavimu" per kitą pertrauką galima bus pasijodinėti ant kupranugarių ir dramblių. Bilietus galima įsigyti žvėryno kasoje. Duglas žvilgsniu pasakė tėvui, kad jos ant dramblio.

— Mergaitėms šitokie dalykai netinka,— tarė teta Betė Ketei.— Tik susitepsi, ir daugiau nieko.

Ketei nevalia buvo prieštarauti; prieštarauti vyresniam žmogui taip pat nedera, kaip ir joti ant dramblio. Bet verkti, žmonėms matant, taip pat nevalia. Verkti viešumoj išvis nedera. Todėl mergaitė sėdėjo savo kėdėje gražiai susidėjusi rankutes ant kelių ir rijo ašaras. Pasirodė lokiai. Jie buvo su antsnukiais, vedami už grandinės, todėl maniežo nereikėjo atskirti grotomis nuo žiūrovų. Ruoniai žaidė sviediniu ir laikė jį pasidėję ant nosies. Vėl išėjo Senasis Bobas ir prajuokino net Ketę: įsirengė vidury maniežo kambarį — pasistatė stalą, kėdę ir aukštą spintą. Vaizduodamas susimąsčiusį mokslininką, vaikščiojo iš vieno kambario galo į kitą ir išsišnypštęs neįsikišo nosinės į kišenę, bet numetė ją prie spintos, o kai užėjo čiaudulys, ėmė jos ieškoti ir klausinėti vaikus, kur ją pametęs. Vakariniame spektaklyje buvo daug berniukų ir mergaičių, jie šaukė jam iš visų pusių. Prisidėjęs ranką prie ausies, jis pagaliau suprato ir apgailestaudamas tarė:

— Oi, oi! Taip toli! Sunku pasiekti!

Paskui, visiems klegant, užsiropštė ant spintos ir, du kartus persivertęs ore, nušoko visai prie pat nosinės.

— O, štai kur ji! Ačiū, ačiū.

Žiūrovai džiūgavo ir plojo.

— Kam daryti paprastai, jeigu galima nepaprastai! — vokiškai tarė orkestro dirigentas savo pirmajam smuikininkui ir nusišypsojo. Orkestro muzikantai buvo pfalciečiai, kilę iš neturtingų žmonių, kurie iš kartos į kartą pelnėsi sau duoną muzikuodami.

Orkestras užgrojo kitą valsą.

Kai prasidėjo pertrauka, Ketei vėl suspaudė širdį, bet Samiuelis Smitas atsistojo, pamojo mergaitei ir paėmė ją už rankos.

— Tegu Duglas joja,— tarė jis,— tau nėra ko jam pavydėti. Toks pasijodinėjimas tik mažiems vaikams, kurie dar nėra sėdėję balne. Matai, kaip ten įtaisyta sėdynė? Į tokią „lordo vaikai" ir nesisėstų. Geriau einam dar kartą pasižiūrėti žvėrių.

Jis nusišypsojo tetai Betei ir su savo dukrele, vieninteliu žmogumi, kurį iš visos širdies mylėjo, išėjo iš palapinės. Ketė visiškai sutiko su tėvo nuomone. Gaila, kad Duglas negirdėjo tėvo žodžių, jis jau buvo nuėjęs prie žvėryno kasos. Bet tegu nemano, kad galės prieš ją pūstis, jei pakabos sėdynėje ant dramblio nugaros kaip krepšelis ant tetos Betės rankos.

Išėjęs su Kete iš palapinės, Smitas pasuko prie žvėryno kasos, kur būriavosi berniukai ir mergaitės, čia valandėlę stabtelėjo ir labai rimtai tarė savo dukrelei:

— Kete, man reikia pasitarti, tikiuosi, kad galiu su tavim kalbėti kaip su suaugusia. Tu žinai, kad cirko programoje yra paskelbta, jog pasirodys indėnų trupė. Aš nelabai pasitikiu ta rėksminga reklama. Bet plakatuose tvirtinama, kad visa trupė susideda iš siu genties dakotų, ir aš noriu įsitikinti, ar iš tikrųjų taip yra. Mes abu turime pasistengti išsiaiškinti, koks likimas ištiko tavo senelę.

Išgirdusi tokius tėvo žodžius, Ketė užmiršo viską, kas ligi šiol ją domino, ir vėl pasijuto esanti ta maža mergaitė, kuri prieš pusantrų metų nuošalioj fermoj pergyveno siaubo valandas.

Smitas priėjo prie direkcijos furgono ir pribėgusiam tarnautojui trumpai ir įsakmiai pranešė norįs pakalbėti su kuo nors iš cirko vadovų. Kadangi šiuo metu furgone buvo likęs tik Elis, Smitas paprašė nuvesti pas jį.

Samiuelis Smitas pasisveikino ir, laikydamas už rankos Ketę, apžiūrinėjo šį maždaug keturiasdešimties metų vyriškį. Elis buvo tik ką nusiskutęs, apsivilkęs švariais marškiniais, lygiai susišukavęs pomada išteptus plaukus; jo veidas buvo mėsingas, blyškus, nieko nesakantis. Ant piršto blizgėjo pernelyg didelis žiedas su antspaudu. Blyškiai melsvų akių žvilgsnis neramiai klaidžiojo aplink.

— Elis. Kuo galiu būti naudingas?

— Smitas. Leiskite paklausti vieno dalyko, kuris nėra susijęs su jūsų programa.

Smitas, kaip karininkas, kalbėjo įsakmiu tonu, ir Elis tuoj pat sukluso.

— Prašom.— Elis mėgino ištraukti iš kampo patogią kėdę, ant kurios ką tiktai pats sėdėjo.

— Ačiū. Ilgai jūsų netrukdysiu. Tik vienas klausimas: ar indėnų trupė, dalyvaujanti vaidinime, susideda iš siu genties dakotų?

— Taip, pone.

— Gal kartais žinote, kokie tie dakotai: rytiniai ar vakariniai, žodžiu, iš kur jie kilę.

— Šito negaliu pasakyti, pone. Kiek žinau, tai įvairių giminių indėnai. Bet jeigu leisite, aš tuoj viską tiksliau sužinosiu.

Smitas atsisėdo. Elis išbėgo iš furgono, netrukus sugrįžo atgal ir skubiai pranešė:

— Aš suradau vertėją. Jei norite, galite užeiti pas indėnus, o gal man pakviesti jų vyresnįjį čionai?

— Ačiū, aš pats nueisiu.

Elis pasišaukė du darbininkus ir, jų lydimas,— kaip koks tironas, bijantis, kad kas nepasikėsintų į jo gyvybę,— nuvedė Smitą ir Ketę prie indėnų furgono.

Čia jų laukė Dainuojanti Strėlė ir antrepreneris Levis.

Indėnams atstovavo vienas senis ir du kariai, aukšti kaip žardai vyrai. Darbininkai atsinešė žibintus, ir jų atšvaitai šmėkščiojo aplinkui.

Smitas tuoj ėmė klausinėti:

— Ar jūs priklausote dakotų gentims?

— Hau.

— Ar kuris nors iš jūsų prieš dvi vasaras gyveno dakotų palapinėse Minesotoje?

— Hau. Šiaurinės Žvaigždės krašte.

— Tu pats, tėvai?

— Hau.

— Ar tu matei Raudonąją Upę ir miškus bei gyvenvietes jos pakrantėse?

— Hau.

— Aš ieškau savo motinos, baltosios moters. Ji dingo praėjusią vasarą.

Senis žiūrėjo išpūtęs akis, bet jų žvilgsnis buvo lyg stiklinis — be jokios išraiškos.

— Kur gyveno baltoji moteris?

Smitas papasakojo, kur ir kokia tai buvo ferma. Senis viską išklausė, pasikalbėjo su vienu palydovu — Dainuojanti Strėlė nevertė jo žodžių — ir pagaliau tarė:

— Mes pakviesime savo sūnų, Didžiojo Vilko brolį.

Ketė tyliai klausėsi šio pokalbio ir dabar atkreipė dėmesį, kad senis nepaminėjo, kuo vardu tas žmogus, kurį jie ketina čia pakviesti.

Dainuojanti Strėlė įėjo į vieną furgoną ir netrukus sugrįžo su Didžiojo Vilko broliu. Smitas trumpai pakartojo, ką buvo pasakojęs apie fermą, ir pridūrė, kad namą ir laukus radęs nuniokotus gaisro. Mergaitė, kurią jis dabar laikąs už rankos, viena klaidžiojusi aplinkui.

Indėnai vėl pasikalbėjo tarpusavy, paskui Didžiojo Vilko brolis išėjo į priekį ir tarė:

— Aš nemačiau nei tavo fermos, nei tavo motinos, nei tavo dukters. Bet mano brolis Didysis Vilkas pasakojo man, ir, ką girdėjo mano ausys, pasakys dabar tau mano liežuvis. Aš kalbu tiesą. Toje fermoje nebuvo nė vienos moteries. Ten buvo šeši vyrai, penki dideli ir vienas mažesnis. Mes pasiuntėme pas juos pasiuntinį ir liepėme pasitraukti, nes tos žemės jie iš mūsų nepirko, o dovanoti jos mes taip pat nebuvome jiems dovanoję. Keikdami ir įžeidinėdami jie išvijo mūsų pasiuntinį, ir tada mes puolėme. Tai buvo mūsų žemė, ir mes norėjome ją susigrąžinti! Pamatę mus atjojant, tie žmonės ėmė šaudyti. Mūsų kariai atsakė ugnimi ir nušovė visus šešis vyrus. Išgirdę šūvius, atskubėjo kiti baltieji ir puolė mus. Mes išvijome juos ir sunaikinome fermą. Mūsų kariai atsitraukdami matė mažą mergaitę, kuri ieškojo kur pasislėpti. Jie nieko jai nedarė.

Smitas ir Ketė susijaudinę ir pasibaisėję klausėsi indėno pasakojimo.

— Tu sakai „mes",— tarė Smitas.— Vadinasi, ir tu ten buvai.

— Ne.

— Tiek to. Sakai, šeši vyrai, penki dideli ir vienas mažesnis. Tas mažesnis buvo mano motina. Kai kildavo pavojus, ji apsiaudavo kelnes ir sėsdavo ant arklio; ji gerai šaudė. Kur dingo lavonai?

— Šito mes nežinome. Ugnis buvo didelė.

Smitas spoksojo į indėnus, į jų aukštas figūras, dunksančias blausioje žibinto šviesoje. Ketė glaudėsi prie tėvo. Ilgai niekas netarė nė žodžio, todėl Elis paklausė:

— Norite dar ką nors sužinoti?

— Ne. Ačiū. Šito man užtenka.

Indėnams paliepė išeiti, ir jie pamažu nutolo. Antrepreneris rėkė jiems iš paskos kaip koks gyvulių varovas. Smitas taip pat buvo benueinąs, bet staiga jam dingtelėjo viena mintis, ir jis pasiliko.

— Ar šitas, šitas... Sėdinčio Jaučio sūnus,— paklausė jis pusiau dvejodamas, pusiau ryžtingai,— taip pat yra toje trupėje, su kurios žmonėmis mes ką tik kalbėjomės?

— Ne. Bet jeigu jūs norite...— ir, nelaukdamas atsakymo, Frenkas Elis pasiuntė vieną savo palydovą suieškoti minimo indėno.— Harį... tuojau pat čionai!

Netrukus pasiuntinys surado berniuką ir atvedė jį prie indėnų furgono. Prietemoje sunku buvo įžiūrėti kits kitą. Pūtė vėjas, ir stovėti lauke buvo nelabai malonu.

— Tai šitas, sakote, yra Sėdinčio Jaučio sūnus? — paklausė Smitas, pats savimi nepatenkintas. Be reikalo jis čia stoviniuoja. Dar peršals, ko gero, Ketė, o ką gali žinoti jaunuolis iš vakarinių dakotų apie tai, kas domina Samiuelį Smitą? Bet jeigu indėnas iš tikrųjų yra didžiojo vado sūnus, ramino save Smitas, tai gal jis gali ką nors papasakoti, kas būtų svarbu armijos karininkui. Juk su vakarinėmis gentimis dar teks kariauti, tuo Smitas nė kiek neabejojo.

— Haris, Sėdinčio Jaučio sūnus,— paskubėjo pristatyti berniuką Elis.

Smito supratimu, berniukas galėjo būti keturiolikos penkiolikos metų. Dabar jis tylėjo ir laukė. Ketė žiūrėjo į jį atidžiai ir baimingai. Jos atminty vėl atgijo nemalonūs prisiminimai.

Smitas pradėjo klausinėti.

— Kokiai genčiai tu priklausai?

— Siu.

— A, tu moki angliškai. Kokiems siu?

— Dakotams.

— Kokiems dakotams? Rytiniams ar vakariniams?

— Vakariniams.

— Kokiai vakarinių dakotų genčiai?

— Tetonams.

— O kokiai jų grupei?

— Oglalos.

— Kur yra jūsų palapinės?

— Netoli Plato.

— Tu kalbi taip, lyg tūkstantis kilometrų į vieną ar kitą pusę būtų niekai.

— Taigi,— kuo ramiausiai atsakė jaunasis indėnas.

— Tuose dideliuose plotuose ir gyvena tavo tėvas, Sėdintis Jautis?

— Sėdintis Jautis galbūt, bet mano tėvas tikrai ne.

— Kaipgi tai suprasti? Sėdintis Jautis čia, tavo tėvas ten? Man rodos, kad Sėdintis Jautis yra tavo tėvas?

— Ne.

Elis taip suvizgėjo, lyg būtų gavęs smūgį. Paskui šoko aiškintis:

— Berniukas nežino, kaip angliškai vadinamas jo tėvas, jis žino tik indėnišką jo vardą!

— Na ką gi, pamėginsim indėnišku vardu,— pašaipiai tarė Smitas.— Tu Tatankos Jotankos sūnus?

— Ne.

— Tai kas yra tavo tėvas?

— Indėnų artistas, baltųjų vadinamas Topu; su juo aš kartu dirbu cirke.

Frenkas Elis visai neteko kvapo ir supliuško kaip suspaustos armonikos dumplės. Smitas suprato, kad daugiau čia neverta aušinti burnos.

— Matyt, tai irgi vienas iš cirko triukų,— tarė jis, piktai ir su panieka mostelėjęs ranka. Paskui staiga pasisuko, tvirčiau suspaudė Ketės ranką ir krūptelėjo, išgirdęs, kad mergaitė nusičiaudėjo. Vadinasi, ji iš tikrųjų persišaldė, ir dėl to jis kaltas. Klius jam dabar nuo tetos Betės.

Jaunasis indėnas staigiai ir pabrėžtinai nemandagiai apsisuko lygiai kaip Smitas ir, nė negrįžtelėjęs atgal, patraukė į kitą pusę. Elis vėl atgavo kvapą kaip ištempta armonika ir sušuko Harkai iš paskos:

— Na palauk! Po spektaklio tu atsiimsi už viską!

Smitas ėjo taip greitai, kad mergaitė turėjo bėgti protekine. Vis dėlto, dar nepasiekusi cirko palapinės, ji prašnekino tėvą:

— Tėte!

— Ką, vaikuti? — Smitas sulėtino žingsnį.

— Girdėjai? Tas piktas žmogus žada nubausti indėnų berniuką, kad jis pasakė teisybę ir prisipažino nesąs Sėdinčio Jaučio sūnus!

— Nesirūpink, vaikuti. Indėnų stora oda. Rykštė jiems ne tokia baisi kaip tau.

Smitas ir Ketė buvo įsitikinę, kad indėnukai pripratę prie rykštės. Jie nė manyti nenumanė, kad indėnai niekada nemuša savo vaikų.

— Tėte!

— Kas dar, vaikuti? — kiek nekantraudamas paklausė Smitas.

— Tėte, ar tu negali tam piktam žmogui pasakyti, kad jis nemuštų indėnų berniuko? Juk vaikas visada turi sakyti teisybę. Ar ne taip?

— Eime, Kete. Nieko aš negaliu tam žmogui pasakyti. Be to, indėnai — blogi žmonės. Ir juos visada reikia mušti.

— Bet gal vis dėlto neteisinga šitaip su jais elgtis, tėte,— tyliai paprieštaravo mergaitė. Indėnų berniuko ji jau nelaikė vienu iš tų, kurie nužudė jos senelę, jis buvo jai tik neteisingai skriaudžiamas vaikas, ir tiek. Ketė užjautė jį, nes Frenkas Elis šiek tiek priminė jai tetą Betę. Nors Smitas ir nekentė indėnų, tačiau iš dalies jautė, kad dukrelė teisybę kalba, todėl, norėdamas nuraminti ir ją, ir save, pasilenkė prie mergaitės ir pasakė:

— Indėnų berniuko tėvas dirba cirke. Todėl mums nėra ko kištis į jų reikalus, be to, mes ir neturime tokios teisės.

Kai tėvas su dukrele grįžo į ložę, jau buvo prasidėjęs naujas numeris — ant trapecijos savo meną rodė akrobatų grupė. Smitas atsisėdo į savo vietą septintoje ložėje, bet nematė nei tetos Betės, nei trapecijos, nei trijų ponų šalia, įdėmiai sekančių vaidinimą, pamiršo jis net Ketę. Paskendęs mintyse, matė tik motiną ir liepsnas. Pagaliau jis aptiko tų žudikų gaują. Reikės pranešti policijai, kad suimtų. Tik dar neaišku kada: jau šiąnakt ar rytoj rytą?

Pagal skelbimus cirkas čia žada būti dar dvi dienas. Po tokio pasisekimo šiandien gal, ko gero, pasiliks ir dar ilgiau. Taigi jis galės ramiai pasikalbėti su policija ir paskui suimti indėnus.

Po cirko kupolu pasigirdo artistų šūksniai. Vienas pasileido nuo trapecijos ir, persivertęs ore, įsitvėrė į rankas kito žmogaus, kuris pakinkliais užsikabinęs už kitos trapecijos skersinio, suposi palubėj. Smitas pagaliau atsikvošėjo ir pastebėjo, kas aplink darosi. Jo ryžtas išsklaidė visas nemalonias mintis ir vaizdinius.

Kol artistai ant trapecijos rodė žiūrovams savo meną, Frenkas Elis, lydimas dviejų stiprių sargybinių, vėl nuėjo į direkcijos furgoną. Ten jis surado patį direktorių, kuris nebuvo taip bjauriai nusiteikęs, kaip programos vadovas, bet vis dėlto atrodė gerokai susierzinęs.

— Eli! — iš karto sušuko jam direktorius.— Mums reikia išsiaiškinti, ko mes norime. Ateina laikas apsispręsti. Bankas dabar patenkintas mumis, cirko „Bi end Bi" atstovas taip pat — tik nežinau, ar sakyti „deja", ar „ačiū dievui", nes bankui jis atsiliepia apie mus gana palankiai, bet, atrodo, tik dėl to, kad pats tikisi iš to turėti naudos. Atvirai sakant, cirkas „Bi end Bi" nori mus praryti kaip ryklys skanų kąsnį. Todėl mums reikia pagalvoti, ar jausimės ryklio pilve geriau, ar reikia ir toliau nuo jo bėgti. Štai koks klausimas.

— O kas man darbo,— numojo ranka Elis,— aš čia tik tarnautojas. Kam jūs manęs klausiate!

— Eli, jūs visada buvote mano dešinioji ranka — administratorius, režisierius, programos vadovas...

— ...vadinamas programos vadovu, apmokamas kaip programos vadovas ir už du paskutinius mėnesius dar negavęs algos.

— Eli, nekalbėkit nesąmonių! Kas gi geriau už jus žino mūsų padėtį! Aš už tai, kad cirkas „Bi end Bi" mus prarytų, kad mes kuo greičiau ir be didelių nuostolių įsmuktumėm į jo nasrus. Savarankiškumas malonus daiktas, bet ilgiau mes vieni neišsilaikysime. „Bi end Bi", be abejo, sutiks ir jus priimti. Jie jau sudarė kontraktus su Ronaldu ir Senuoju Bobu, jeigu mes nesiimsime jokių

priemonių, neteksime savo geriausių numerių ir liksime be nieko.

— Kaipgi gali „Bi end Bi" priimti šitokį nevykusį dresiruotoją, šitokį banditą, kaip Ronaldas! Tas žmogus juk pavojingas visuomenei! Aš reikalauju, kad jūs tą klausimą iškeltumėt viešumon. Ronaldą reikia įtraukti į juoduosius sąrašus! Taip pat ir Harį. Tas įžūlus berniūkštis kuo ramiausiai tvirtina, kad jis ne Siting Bulo sūnus. Kurgi tai matyta šitaip mus kompromituoti!

— Eli, kas gi jums pasidarė, nepaistykit kvailysčių. Šiandien jūs iš tikrųjų kaip nesavas: gal nervai sutriko ar kas? Verčiau eikite gulti. Labanaktis, aš turiu grįžti į cirką, tuoj prasidės paskutinis numeris —„Pašto karietos užpuolimas". Reikia pasiklausyti, ką apie jį pasakys tie ponai ložėje.

Direktorius išlėkė pro duris, ir Elis vėl liko vienas.

— Kvailas senis! — sumurmėjo jis panosėje, atsidarė spintelę ir kliuktelėjo degtinės. Paskui vėl pastūmė į kampą fotelį, kurį buvo pastatęs Smitui, ir atsidrėbė jame.

„Ne, šito aš nepakęsiu,— galvojo jis.— O, tas dvikojis galvijas, tas Ronaldas, tas paskutinis nevykėlis! Pastatyti mane prie kankinimų stulpo ir dar pūsti miglą į akis! Jis mat pereis į cirką „Bi end Bi", dar, ko gero, gaus didžiausią atlyginimą, o aš šliaužiosiu iš paskos ir maldausiu, ar nereikia jiems kartais programos vadovo. Juk šiandien aš neturiu nė mažiausios progos parodyti savo genialius sugebėjimus! Na, palaukit! Elis irgi ne pėsčias!"

Jis priėjo prie kitos spintelės, išsitraukė pakelį ir perskaitė užrašą: „Nuodai."

— Jie tinka ne tik žiurkėms, gerbiamasis.

Tuo tarpu žiūrovai su nekantrumu laukė paskutinio numerio — pašto karietos užpuolimo. Daugelis iš jų patys buvo dalyvavę pasienio kovose arba girdėję apie tai iš savo giminaičių, kiti turėjo draugų, kurie buvo keliavę iš viduriniųjų į tolimuosius vakarus, kur dabar baigiamas tiesti pirmasis geležinkelis, nusidriekęs per visą kraštą. Pranešėjas paskelbė, kad kaubojų numeris paruoštas visai naujai ir tai bus visiems sensacija. Jame dalyvauja prityrę pasienio kaubojai ir garsūs indėnų vadai. Prašoma

neišsigąsti šūvių, gerbiamosios publikos saugumas esąs garantuotas.

Orkestras sugrojo tušą, o paskui vėl prasidėjo tranki laukinė muzika. Į maniežą ilga eile išėjo indėnai su moterimis ir vaikais. Priekyje ant savo sarčio jojo Matotaupa, šalia jo — vyriausiasis dakotas, šiandien pirmą kartą sutikęs pasirodyti manieže. Už jų vienas paskui kitą jojo Didysis Vilkas su savo broliu, Dainuojanti Strėlė ir kiti vyrai; kitoje voroje, tarsi saugomos iš priekio vyrų, traukė moterys ir vaikai. Jos buvo pasidariusios du valkčius, o du vaikus įsodinusios į odinius maišus, kurie, surišti per arklio nugarą permesta virve, kabėjo iš dešinės ir iš kairės. Arkliui einant, maišai judėjo, ir vaikai, čia vienas, čia kitas, galėdavo pažvelgti pro arklio nugarą. Tai buvo savotiškos slėpynės, kurios ilgomis kelionių valandomis vaikams teikdavo daug džiaugsmo. Viena moteris vaiką nešėsi ant nugaros.

Publika tylėjo ir susidomėjusi sekė veiksmą. Ketė, pamačiusi indėnus, labai susijaudino. Jos delnai sudrėko nuo šalto prakaito.

Indėnai sustojo vienoje maniežo pusėje, akies mirksniu ištempė palapines, pakabino virš sukrautų malkų puodą ir pastatė stulpą, kuriame raudonais dažais buvo išpiešti indėniški ženklai, tarp jų ir keturkampis, simbolizuojantis keturias pasaulio šalis. Indėnai atrodė visiškai ramūs, bet štai į maniežą ant širmo arklio įlėkė jaunas indėnas, jau pažįstamas Smitui ir Ketei. Pakibęs arkliui beveik ant kaklo, jis staiga timptelėjo pavadžius, ir širmis atsistojo piestu prieš karo vadą Matotaupą. Berniukas nušoko žemėn ir dakotų kalba pranešė:

— Baltieji užpuolė mūsų kraštą! Jie jau netoli!

Moterys ir vaikai taip greitai susikrovė palapines, kad net cirko darbininkai linkčiojo patenkinti. Paskui jie vėl susirikiavo į vorą ir išėjo iš maniežo. Kariai išsitraukė ginklus ir sustojo į eilę. Žiūrovai septintoje ložėje gerai matė raitelių veidus.

Ketė nenuleido akių nuo tų vyrų. Tėvo pokalbis su indėnais jai vėl priminė tas baisias dienas prieš dvejus metus. Ji tarp raitelių ieškojo žmogaus, su kuriuo pirma kalbėjosi tėvas. Tačiau tada blausioj žibinto šviesoj sun-

ku buvo įsidėmėti indėno veidą, ir mergaitė liovėsi jo ieškojusi, tik žiūrėjo į vyrus, prisimindama savo nelaimę prieš dvejus metus.

— Tėve! — tarė ji staiga, bet taip tyliai, kad net teta Betė neišgirdo.— Tai jis!

— Kas, vaikuti?

— Tas, kur buvo paėmęs mane ant rankų, bet paskui vėl paleido, nes aš labai rėkiau.

— Kuris? — drebančiu balsu paklausė Smitas.

— Ketvirtas nuo krašto.

— Ne penktas?

— Ne, ketvirtas.

— Penktas yra Didžiojo Vilko brolis, ir su juo aš kalbėjau. O tas ketvirtas labai į jį panašus. Tai greičiausiai ir bus pats Didysis Vilkas.

— Ką jūs ten dabar! — subarė teta Betė.— Nutilkite!

Smitas, iki šiol palinkęs prie Ketės, vėl ištiesė pečius. Dabar jam nieko nereikėjo sakyti ir klausti. Jis jau žinojo, kas nužudė motiną.

Užgrojo muzika, primenanti greit lekiančių ratų dardėjimą, ir į maniežą įvažiavo pašto karieta, traukiama keturių arklių. Matotaupa sušvilpė, ir raiti indėnai tuoj pat apstojo karietą. Keturi nutvėrė už kamanų šuoliais lekiančius arklius ir sustabdė. Du įsiveržė iš kairės ir iš dešinės į karietą. Vienas nutempė nuo pasostės vežėją, jauną stambų berną rusvais plaukais. Šviesiaplaukė ledi gailiai klykė. Vežėjas gana vikriai ir įspūdingai gynėsi, bet paskui, kaip iškart pastebėjo išmanantys žiūrovai, laisvai leidosi surišamas. Indėnai jį pririšo prie stulpo. Vežėjas garsiai plūdosi ir keikė raudonodžius plėšikus ir banditus tokiais žodžiais, kad net jaunieji išmanantys žiūrovai, pirma nepatenkinti, kad jis taip lengvai pasidavė, dabar vėl jam viską atleido.

Jaunoji ledi, labai vykusiai dėdamasi kone apalpusi, sėdėjo prieš pat septintą ložę ant paaukštinto maniežo barjero, kur ją mandagiai pasodino nugalėtojai.

— Cirko jojikė,— tarė Smitas Ketei, norėdamas šiek tiek apmalšinti jos susijaudinimą ir priminti, kad visa tai, ką ji čia mato,— tik vaidinimas.

Bet teta Betė išgirdo jo žodžius ir piktai tarė:

— Tu visada toks, Samiueli,— nepripažįsti jokių iliuzijų.

Matotaupa priėjo prie surišto vežėjo ir liepė jam nutilti; tas tuoj pat prikando liežuvį. Paskui Matotaupa kreipėsi dakotų ir anglų kalba, kad jį suprastų ir indėnai manieže, ir žiūrovai cirke.

— Ko jums reikia mūsų žemėje? Ar jūs prašėte mūsų leidimo čia ateiti, ar rūkėte su mumis šventąją pypkę, ar sudarėte su mumis sutartį?

Belaisvis tylėjo.

— Tu tyli. Jūs nesiklausę įsiveržėt į mūsų medžioklės plotus! Jūs iššaudėte mūsų žvėris ir užgrobėt mūsų žemes. Raudonodžiai nieko daugiau nenori, tik turėti savo žemes ir būti pilnateisiai jų šeimininkai. O baltieji tegu gyvena ten, kur jų žemės ir jų teisės. Kas kaip plėšikas pas mus ateina, tas gauna galą, kaip ir dera plėšikui!

Kai kurie žiūrovai sunerimo. Keli jaunuoliai nepatenkinti ėmė švilpti. Ponai septintoje ložėje vėl suraukė kaktą.

— Na, šitą kalbą, žinoma, reikėtų išmesti iš numerio,— tarė cirko „Bi end Bi" atstovas.

Smitas suprato jo žodžius ir linktelėjo. Jis buvo visas paraudęs iš pykčio.

Harka išdidžiai stovėjo manieže šalia tėvo.

Ledi su savo ilgu sijonu pakilo nuo maniežo barjero ir, pribėgusi prie žiauraus indėnų vado, ant kelių ėmė maldauti pasigailėti belaisvio. Vadas pasiuntė ją šalin, sakydamas, kad nėra ko kištis į vyrų reikalus. Paskui vėl atsisuko į belaisvį, pašiaušė jo rudų plaukų kuokštą ir pasakė, kad prismeigs juos prie stulpo savo kirvio ašmenimis. Jis atsitraukė nuo belaisvio beveik per visą maniežą ir ėmė siūbuoti kirvį. Muzika nutilo, žiūrovai pasibaisėję taip pat nuščiuvo.

Matotaupa sviedė kirvį. Mėtyti šį savotišką tomahauką jis išmoko tik paskutiniais mėnesiais, nes, gyvendamas indėnų stovykloje, naudojo tik lanksčią akmeninę kuoką. Tačiau, nors ir nedaug laiko treniravęsis, jautėsi tikras, kad pataikys.

Padaręs didžiulį lanką, kirvis prašvilpė virš belaisvio galvos ir įsmigo į stulpą, nukirsdamas pašiauštą plaukų kuokštą.

Grupė jaunuolių paskutiniuose suoluose pagarbiai sušvilpė, o paskui ėmė smarkiai ploti už tokį meistrišką metimą. Banko ir cirko „Bi end Bi" atstovai kažką užsirašė savo knygutėse. Direktorius, sėdintis tos pačios ložės šeštoje vietoje, patenkintas nusišypsojo.

Matotaupa pasiėmė savo kirvį, ir bernas prie stulpo jam pareiškė jaučiąs garbę būti tokio didelio vado belaisviu.

— Baltasis žmogau,— atsakė jam Matotaupa,— visa tai tik žaidimas, mūsų ir vaikas vikresnis, negu jūsų koks suaugęs vyras!

Tai pasakęs, jis pasišaukė savo sūnų, tą patį jauną indėną, kuris, pirma įjojęs ant širmio, pranešė apie artėjančią pašto karietą, ir liepė jam parodyti baltiesiems, ką sugeba indėnų berniukas.

Pamatęs berniuką, belaisvis sušuko:

— Ak tu, išdavike! Aš tave pažįstu, tu esi mūsų žvalgas! Tu išdavei mus indėnams! Mes nudirsime tau kailį, kai tiktai ateis pagalba!

— Man atrodo, kad tai tas pats berniukas, kuris vaidino vyresnįjį lordo sūnų,— tarė cirko „Bi end Bi" atstovas, nepripažįstantis jokių iliuzijų, kaip ir Smitas.— Nenuostabu, kad jis nenorėjo nusiimti cilindro.

— Taip pat nenuostabu, kad jis toks neišauklėtas,— tarė teta Betė, pasisukusi, kad ponai užpakaly girdėtų jos žodžius.

— Kokia apgavystė! — tyliai sumurmėjo sau Duglas.

— Bet jis iš tikrųjų atrodė kaip lordo sūnus,— dar tyliau tarė Ketė.

Jos žodžius išgirdo tik Duglas, pasirėmęs alkūne į ložės pertvarą. Ketės pastaba jam nepatiko, nes jis truputį pavydėjo tam indėnų berniukui, tačiau užgniaužė savo nepasitenkinimą ir rimtai tarė:

— Dabar jis iš tikrųjų atrodo kaip indėnų vado sūnus.

Tuo tarpu Harka paėmė iš tėvo kirvį ir pažadėjo žmogui prie stulpo nukirsti ir antrą plaukų kuokštą.

— Gal aš čia pakliuvau į kirpėjų rankas! — sušuko pasipiktinęs belaisvis.— Ak tu, nususęs kojote, palik ramybėj mano plaukus!

Harka nuėjo į tą pačią vietą, iš kurios metė kirvį ir Matotaupa, atstatė vieną koją į priekį, valandėlę pakilnojo kirvį, paskui pasisūpavo ir sviedė. Kirvis nuskrido pačia pažeme, paskui staiga pakilo aukštyn, lyg stebuklingos lazdelės pakylėtas, ir nukirtęs plaukų sruogą, kaip ir pirmą kartą, įsmigo į stulpą virš belaisvio galvos.

— Prakeiktas vaikėzas! — įsiutęs suriko belaisvis.— Šito jau per daug! Vade, vyk šalin tą rupūžgalvį! Aš esu didis karys ir nesileisiu, kad vaikai iš manęs šaipytųsi!

— Žmogus prie stulpo gali būti ramus. Tas berniukas, kur metė kirvį, yra mano sūnus, po kelių vasarų jo vardas garsės visose prerijose ir Uoliniuose kalnuose. Aš pasakiau, hau!

Kai Harka išgirdo tokius tėvo žodžius, jam viskas prasmego skradžiai žemę — ir maniežas, ir žiūrovai, ir cirkas, ir visas miestas. Jis tarsi pajuto, kaip vėjas šiurena plačių prerijų žolę, rodos, girdėjo, kaip dunda žemė po šuoliais lekiančių arklių kojomis, kaip aidi indėnų karo šūksniai. Harka žinojo, kad šis vakaras bus ne toks, kaip visi kiti ligi šiolei, ir štai prasidėjo tai, ko jis tikėjosi ir laukė. Dabar jis jau nebe Haris, nebe artistas, giliai širdyje paslėpęs tikruosius savo jausmus ir svajas, dabar jis vėl Harka, vado sūnus, kelioms valandoms išėjęs į maniežą, kad tuo metu galėtų pabėgti dakotų moterys ir vyrai, kuriuos čionai atvedė tas pats likimas kaip ir jį.

Indėnai sukluso, nes lauke pasigirdo arklių kanopų bildesys, o netrukus į maniežą įlėkė būrys kaubojų, jie mojavo ginklais ir šaudė iš revolverių ir pistoletų. Žiūrovai pasitiko juos garsiais sveikinimo šūksniais, tartum kaubojai iš tikrųjų būtų atjoję išvaduoti kokio belaisvio. Manieže kilo baisi maišalynė: aidėjo šūvių salvės, arkliai griuvo žemėn, raiteliai raičiojosi po smėlį. Viršutinėse eilėse žiūrovai pašoko iš savo vietų, švilpė, kaukė, mostagavo rankomis, trypė kojomis. Tuo tarpu kažkas per-

pjovė belaisvio pančius. Tas užšoko ant arklio, kurio raitelis buvo nukritęs ir pabėgęs, ir garsiai suriko:

— Vyrai! Išgelbėtojai! Išvaduotojai! Paimkite ledi ir nuveskite ją į saugią vietą! O paskui — kerštas!

Jaunoji dama puolė vienam kaubojui ant kaklo, ir tas nunešė ją į karietą. Kai kurie kaubojai ir indėnai lyg susitarę nejučiom dingo iš maniežo, kad nebūtų ten tokia didelė kamšatis.

Vienas kaubojus užšoko ant pasostės, apsuko arklius ir šuoliais išlėkė iš maniežo. Orkestras vėl užgrojo tušą.

Galų gale manieže liko tik Rudasis Džimas su dviem kaubojais, Matotaupa, Harka ir Didysis Vilkas.

Dėl šitokio skaičiaus Matotaupa buvo iš anksto susitaręs su Ruduoju Džimu. Trys vyrai — tarp jų ir Rudasis Džimas! — prieš du vyrus ir berniuką; tai jau teikė baltiesiems šiokį tokį pranašumą. Baigtis nebuvo iš anksto numatyta, vyrai buvo pasiryžę kovoti sportiškai — kas pasirodys stipresnis, tas ir laimės.

Rudasis Džimas ir Matotaupa, kaip abiejų pusių vadai, prijojo prie kits kito.

— Dakotų vade! — pakiliai pradėjo Džimas.— Jūs nugalėti! Pasiduokite!

— Dakotai niekada nepasiduoda,— atsakė indėnas.— Jeigu baltieji išdrįs, tegu stoja į kovą!

— Ir vėl tos neįmanomos kalbos, ir dar angliškai,— pasipiktino cirko „Bi end Bi" atstovas.— Reikės pagalvoti, ar mums verta prasidėti su tuo Topu. Geriau būtų paimti tą antrąjį, Harį. Tas dar jaunas, ir jį būtų galima greičiau išauklėti.

— Tikėkimės,— sumurmėjo sau panosėje Smitas.

O Rudasis Džimas tuo tarpu toliau aiškinosi su Matotaupa.

— Vade, mes leisime tau ir tavo žmonėms laisvai keliauti į jūsų tolimus medžioklės plotus, jeigu tu paliksi mums šį berniuką, savo sūnų. Jis mus išdavė.

— Niekados!

— Tada kalbės ginklai!

— Hau!

Sulig šiais žodžiais visi šeši buvo ant arklių ir kaip viesulas ėmė siausti po maniežą. Šitokio tempo ir šitokio

įkarščio žiūrovai dar niekados nebuvo matę cirke. Vienas po kito aidėjo šūviai, ir kai kurie nusimanantys žmonės ėmė būgštauti, kad čia šaudoma tikrais šoviniais. Kiekvienas raitelis laikė rankose lasą. Rudasis Džimas su savo bendrais taikėsi pagauti Harką, o indėnai pirmiausia norėjo sudoroti Rudąjį Džimą, savo priešininkų vadą. Nuo žemės kilo dulkių sūkuriai. Raiteliams prasilenkiant, skambėjo trumpi ir šaižūs šūksniai. Pagaliau Harka, pamatęs krintantį ant jo lasą, šoko žemėn ir netikėtai puolė kaubojų arklius. Visi trys baltieji veltui stengėsi pagauti Harkos širmį. Mažiukai indėnų mustangai daug laisviau nardė ankštame manieže. negu sunkūs kaubojų arkliai. Netekęs raitelio, širmis pamanė, kad čia kaunamasi iš tikrųjų. Jis ėmė spardytis ir pataikė koja vienam kaubojui į kelį, kitą griebė dantimis ir, peršokęs per barjerą, ėmė vikriai lipti taku tarp žiūrovų eilių aukštyn. Vieni žiūrovai išsigandę ėmė rėkti, kiti juokėsi iš kaubojų. Keli raiteliai ir arklių žinovai, sėdintys arčiau tako, mėgino sugriebti mustangą už pavadžių, bet tas ištrūko ir stebėtinai greitai toliau lipo aukštyn.

Kaubojai užsižiopsojo į ištrūkusį mustangą, ir tuo metu Harkai pavyko nuo jų paspukti. Jis pasivijo savo arklį, greitai apgręžė ir užsėdęs vėl nusileido į maniežą. Ten jo jau tykojo kaubojai, tačiau tėvas ir Didysis Vilkas taip pat nesnaudė — jie buvo pasiruošę pridengti berniuką.

Visas cirkas susijaudinęs laukė, kaip baigsis ši kova.

— Kaip baisu, kaip baisu! — aimanavo teta Betė.— Ir kas tik toliau bus!

Ketė, pati drebėdama, padavė jai flakonėlį su gaivinamuoju vandeniu.

Harka ramindamas patapšnojo arkliui kaklą ir, pažvelgęs į Matotaupą, suprato, ką tėvas ketina daryti. Ūmai Matotaupa suriko šaižiu balsu ir prišoko su arkliu prie pat Harkos. Berniukas atsistojo ant savo mustango nugaros ir pasispyręs užšoko ant tėvo arklio.

Vėl apgavęs savo persekiotojus, Harka nušoko žemėn ir, pasislėpęs po Didžiojo Vilko arkliu, švilptelėjo savo širmį. Laukiniai arkliai, pripratę gelbėtis nuo vilkų ir žmonių, buvo nepaprastai vikrūs, sumanūs ir išradingi. Todėl širmis, išgirdęs savo šeimininko švilpuką, nebėgo tiesiai

pas jį, kur tykojo su lasu kaubojai, o pasileido barjeru aplink maniežą. Apibėgęs ratą, stojo piestu, ėmė spardytis, gąsdindamas žiūrovus ložėje, ir tik tada, kai pamatė, kad nebegresia tiesioginis pavojus, nubėgo skersai maniežą pas Harką. Akies mirksniu berniukas vėl atsidūrė ant savo arklio, ir džiaugsmingas jo riksmas nuaidėjo palapinės skliautais. Rudasis Džimas šovė iš pistoleto, parodydamas, kad ir jis dar savo vietoje.

Kaip ir kadaise rudenį, kai Harka jojo ant to aikštingo asilo, žiūrovai pasidalijo į dvi stovyklas, tik dabar įtampa buvo kur kas didesnė. Apsukresni jaunuoliai, pajutę gerą progą pasipelnyti, tuoj šoko kirsti lažybų. Ir nors šiame mieste neseniai prasiautė dakotų sukilimas, dabar niekas nesidomėjo, kur baltieji ir kur raudonodžiai. Dabar buvo svarbu tik, kas laimės ir kas pralaimės — kas išloš ir kas praloš.

Smitas širdyje piktinosi tokiu žmonių neprincipingumu.

Didysis Vilkas metė lasą ant kaubojaus, kuriam Harkos širmis buvo įspyręs į kelį. Susirūpinęs skaudančia koja, šis nė nepajuto, kaip kilpa iš užpakalio apjuosė jam pečius. Didysis Vilkas staiga timptelėjo virvę, ir išverstas iš balno raitelis nusirito į smėlį.

Žiūrovai nušvilpė jį. Paėmęs arklį už pavadžių, kaubojus dingo iš maniežo.

Antrasis Rudojo Džimo palydovas truputį per ilgai užsispoksojo į pagautą savo draugą, ir ta proga pasinaudojo Matotaupa. Jis prijojo visai prie pat ir, net nemetęs laso, uždėjo kilpą arkliui ant kaklo. Paskui patraukė virvę, ir arklys pargriuvo. Raitelis supykęs kažką riktelėjo, bet, nespėjus jam atsikelti, pribėgo Harka ir surišo jį. Cirko palapinėje vėl nuaidėjo šaižus indėnų džiaugsmo šūkis. Rudasis Džimas iššovė. Kulka nubruožė Harkos ranką, bet berniukas dabar negalvojo nei apie pavojų, nei apie žaizdą. Matotaupa taip pat paleido šūvį, perspėdamas Rudąjį Džimą.

Raudonodžių pusės pergalė buvo jau čia pat, ir publikos nuotaika vėl pasikeitė. Tie, kurie statė už kaubojus, kėlė baisiausią triukšmą ir patraukė savo pusėn neutraliuosius, kurie nedalyvavo lažybose.

— Gana jau viso šito! — garsiai ir energingai pareiškė Smitas.— Ir kaip galima tokius dalykus leisti!

— Keista, kaipgi direkcija ligi šiol dar neįsikišo! — susierzinę šaukė stebėtojai ložėje.

— Tie pasienio gyventojai ir indėnai taip įsismaginò, kad pamiršo ir save, ir visa kita! — greitakalbe ištratino cirko „Bi end Bi" atstovas, kai antrasis kaubojus taip pat išėjo iš maniežo ir Rudasis Džimas liko vienas prieš tris indėnus.

Manieže prasidėjo nuožmi kova su Ruduoju Džimu. Buvo aišku, kad šis priešininkas daug daugiau sugeba negu jo abu nugalėti kovos draugai, netgi daugiau, negu jis pats kada buvo parodęs. Karštai palaikomas žiūrovų, jis visai įsisiautėjo.

— Mano draugai buvo užklupti iš pasalų! — sušuko jis ir, prišokęs prie visu greičiu lekiančio arklio, vienu šuoliu vėl atsidūrė balne.— Sužeisti jie turėjo palikti kovos lauką! Užtat aš kausiuos su tais raudonodžiais kojotais kaip kadaise Danielis Bunas [3]! Pirmyn!

Audringi plojimai patvirtino, kad jo žodžiai atitiko žiūrovų nuotaiką.

Dabar jau visa publika buvo prieš indėnus. Tačiau, nepaisydami priešiško įžaujančios minios nusistatymo, indėnai rodė visą savo sugebėjimą, ir Rudajam Džimui pasidarė labai riesta. Prisileidęs arčiau Didįjį Vilką, jis trenkė jam pistoleto rankena į smilkinį. Harka, prišokęs iš kitos pusės, nutvėrė Džimą už kojos, norėdamas išversti jį iš balno. Rudajam Džimui pavyko pačiupti Harką už vienos kasos, tačiau berniukas vikriai išsitraukė peilį ir nusipjovė plaukus.

Didysis Vilkas vos laikėsi ant savo arklio — smūgio būta gana stipraus. Rudasis Džimas, saugodamasis Matotaupos laso, pastatė arklį piestu ir iššovė. Kulka nubruožė Harkos arkliui nugarą. Nors žaizda buvo visai menka, arklys, Harkai davus ženklą, krito žemėn ir ėmė spardytis.

---

[3] Bunas Danielis (1743—1820) — garsus Šiaurės Amerikos pionierius, F. Kuperio Odinės Kojinės prototipas.

Visa tai dėjosi prieš pat septintąją ložę, ir nepasakysi, kad arklys atsitiktinai čia pargriuvo. Mat tik įjojęs į manieżą, Harka pamatė ložėje cirko direktorių ir tuos du išsičiustijusius ponus. Be to, jam nepatiko ir tetos Betės bejausmė ir kartu valdinga mina, primenanti jam Frenką Elį. Neliko Harkos nepastebėta ir blyški maža mergaitė. Ji atrodė šiek tiek jaunesnė ir daug baikštesnė negu jo sesutė Uinona. Ir tas žilas ponas ložėje — tai tas pats žmogus, kuris klausė Harką, ar jis yra Siting Bulo sūnus.

Teta Betė ėmė rėkti, pamačiusi visai prieš save arklio kojas. Bijodamas, kad iš tikrųjų neatsitiktų ko blogo, Harka atsistojo tarp arklio ir barjero. Aptekęs dulkėmis, susijaudinęs, visas įsitempęs, nuo kovos įkarščio blizgančiomis akimis, laukė jis artimiausios progos vėl įsijungti į žaidimą, kuris dabar jau labiau panėšėjo į tikrą mūšį. Tuo tarpu Didysis Vilkas atsipeikėjo nuo smūgio, ir juodu su Matotaupa vėl ėmė iš abiejų pusių tykoti prie Rudojo Džimo.

Žiūrovai tiesiog pametė galvas. Atrodė, tuoj tuoj ir jie pradės šaudyti.

Išbalęs direktorius išlėkė iš palapinės ir ėmė šaukti arklininkus ir darbininkus. Tučtuojau rinktis prie maniežo! Tačiau per tą laiką vėjas dar labiau sustiprėjo, medžių viršūnėse jau siautėjo tikra audra, ir niekas negalėjo atsitraukti nuo palapinės virvių ir kuolų, todėl ir darbininkų subėgo visai mažas būrys. Direktorius leidosi toliau ir vos neparbloškė programos vadovo pavaduotojo, kurio kaktoje taip pat jau blizgėjo prakaito lašai.

— Mulki! — užsipuolė jį direktorius.— Geriau eitumėt vaikams snarglio šluostyti! Kur Elis! Dėl dievo meilės, tučtuojau suraskite man Elį!

Jis nubėgo prie direkcijos furgono ir atplėšė duris.

Elis sėdėjo fotelyje ir, pasidėjęs ant kelių kartoninę dėžutę, rūšiavo gabaliukus mėsos.

— Eli! Ko jūs čia tūnote! Argi neturite kito darbo? Kam jums šitas guliašas?

— Tigrams šerti. Žvėreliai jį taip mėgsta...

— Nesąmonė! Tuoj pat einam su manim! Prasti reikalai! Manieže tikra velniava!.. Greičiau, Eli! — Direktorius treptelėjo koja.

— Gal paaiškintumėt...

Elis padėjo dėžutę į sieninę spintą.

— Ne, nieko aš neaiškinsiu! Man reikalingas jūs, ir tučtuojau!

— Kaip programos vadovas, kaip administratorius, režisierius ar dar kas nors kitas? Ir už kokias pareigas jūs manot man ateity mokėti?

— Eime greičiau, nesiutinkit manęs! Nepraleiskite vienintelės progos gyvenime pasirodyti — eikite ir padarykite tvarką! Pavaduotojas visiškai nepajėgia susidoroti, visiškai nepajėgia! Greičiau einam į maniežą...

— Vadinasi, kilo netvarka? Įsivaizduoju.— Elis pasižiūrėjo į laikrodį.— Numeris su pašto karieta tęsiasi perNelyg ilgai. Prieš dešimt minučių turėjo baigtis. Ir tas berniukas tenai, a? Patarčiau jo pasisaugoti, ponas direktoriau. Nepatikimas elementas, velnių priėdęs...

Išblyškęs direktorius stovėjo pravira burna priešais įsišnekėjusį programos vadovą.

— Matote, ponas direktoriau, taip, kaip jūs dabar stovite prieš mane, aš išstovėjau kiaurą dieną prieš tigrę, ir jūs visiškai nesukote dėl manęs galvos. Iš tikrųjų. Pasidarykite pats tvarką savo cirke.

— Eli, aš prašau jus!

— Jūs mane prašote?

— Labai prašau! Eli, eime gi!

— Jeigu jau prašote, negaliu atsisakyti. Eime!

Elis iššoko iš furgono ir pirma direktoriaus dideliais žingsniais nuskubėjo į cirko palapinę.

Programos vadovas pasijuto maloniai paglostytas. „Atrodo, vėl grįžta mano viešpatavimo dienos,— galvojo jis patenkintas,— na gerai, dabar aš parodysiu visiems tiems, kurie manęs nekenčia, jie vėl turės prieš mane lenktis."

— Tik nesikiškite, ponas direktoriau, jeigu aš dar šiąnakt liepsiu gerai įkrėsti berniukui, kuris eina išvien su Ronaldu, ir pasistengsiu pats atsiskaityti su tigre!

Direktorius, tiesą sakant, nelabai ir susigaudė, ką programos vadovas norėjo jam pasakyti. Juk Frenkas Elis daug metų tvarkė visus cirko reikalus, ir direktorius buvo su tuo susitaikęs, jis pasitikėjo juo, ir dabar jam atro-

dė, kad be Elio negalės išsiversti. Tad kokios čia gali būti kalbos, svarbiausia, kad Elis sutinka.

Audra įsisiautėjo kaip reikiant, palapinės sienos plazdėjo, manieže aidėjo pistoletų šūviai, o žiūrovai tiesiog plyšote plyšojo. Ko jie taip įsiaudrino, direktorius suprato tik tada, kai kartu su programos vadovu įžengė į palapinę.

Muzikantai grojo kaip pašėlę, žiūrovai rėkė, šaukė, kai kurie, pakilę iš savo vietų, grūdosi arčiau prie maniežo. Vienoje ložėje stovėjo žilas vyriškis, ir jeigu jis būtų turėjęs su savim pistoletą, tikriausiai būtų šovęs į Didįjį Vilką.

Manieže dabar buvo tik trys žmonės: Rudasis Džimas, surištas lasu ir besiraitantis kaip vikšras, Matotaupa ir Harka. Didysis Vilkas išjojo iš maniežo, vos tik pasirodžius direktoriui ir Eliui.

Matotaupa ir Harka vidury maniežo pastatė piestu savo suprakaitavusius arklius. Orkestras tris kartus sugrojo tušą — Frenko Elio nuomone, visiškai be reikalo. Paskui abu indėnai vėl nuleido arklius, šuoliais prilėkė prie savo šautuvų, gulinčių smėlyje, persisvėrę pasiėmė juos ir, šaudydami į viršų, išlėkė iš maniežo. Bijodami pasipainioti jiems po kojomis, žmonės prasiskyrė į šalis.

Ir štai nuaidėjo dar vienas šūvis, paskutinis. Frenkas Elis pasisuko ir griuvo žemėn. Abu dakotai rūko ir nurūko ant šuoliuojančių mustangų. Žiūrovai iš savo vietų nematė programos vadovo, todėl niekas nepastebėjo, kas jam atsitiko.

Orkestras savo muzika stengėsi dar labiau suaudrinti žiūrovus, kad jie išeitų iš cirko patenkinti. Tačiau publika kurį laiką nežinojo, nė ką manyti — Rudasis Džimas vis dar tebegulėjo surištas manieže.

Pagaliau prišoko Senasis Bobas, perpjovė lasą ir ėmė narplioti jo galus, vis šūkčiodamas:

— Suraišiotas kaip ruletas! Kaip ruletas! Koks kruopštus darbas! — Publikai linksmai klegant, jis glėbesčiavo Rudąjį Džimą ir kalbėjo: — Mano sūnau, mano sūnėne, mano tėve, mano Džimai! Štai mes ir vėl susitikome!

Džimas purtėsi pjuvenas, ir kadangi manieže dabar buvo tik jis ir Senasis Bobas, jiems teko atsakinėti į žiūrovų plojimus.

Publika pamažu aprimo, bet plojo taip smarkiai, kaip ir dera po įdomaus spektaklio. Paskui eilės ėmė retėti.

Džimas paėmė už pavadžių savo arklį, stovintį šalia, ir kartu su Senuoju Bobu patraukė link išėjimo. Laisvąja ranka jis sveikino žiūrovus, vis žvilgčiodamas į ložes ir tuštėjančius suolus, kur tai šen, tai ten dar pasigirsdavo aplodismentai.

Abi moterys šeštoje ložėje smagiai plojo, stengdamosi uždegti publiką ir dar kartą sukelti visuotines ovacijas Rudojo Džimo garbei. Ir tai joms pavyko. Dalis publikos valandėlę stabtelėjo, ir vėl nuaidėjo garsūs plojimai.

Džimas ir Senasis Bobas dar kartą nusilenkė.

— Mano brangusis,— tarė klounas Džimui,— daug šunų ir vilką papjauna. Taip visada buvo, yra ir bus!

— Ką tu čia dabar paistai? Gal ir daugiau žinai tokių posakių? — paklausė Džimas, pavargęs ir susierzinęs. Nors žiūrovai ir karštai jam plojo, jis buvo nepatenkintas savo pralaimėjimu. Ligi šiol Džimas manė, kad kova su trim indėnais — tai tik vaikų žaidimas. Juk tiek kartų buvo įveikęs ir daugiau negu tris priešininkus.

— Aš žinau daugiau tokių posakių! — plepėjo Senasis Bobas ir, prisidėjęs ranką prie širdies, žemai nusilenkė plojantiesiems žiūrovams.— Žinau, kur nežinosi! Pavyzdžiui, griovio neperšokęs, nesakyk „op"! Negirk dienos be vakaro! Tiesos maiše nepaslėpsi! Saugokis bobų liežuvių!

— Užteks jau, užteks!

— Ir aš manau, kad tau jau užteks! — sumurmėjo Senasis Bobas, bet taip neaiškiai, kad Džimas nesuprato jo žodžių.

Aplodismentai nutilo, ir abu artistai išėjo iš maniežo ir palapinės. Bet vos tik jie atsidūrė lauke, iš prieblandos išniro trys žmonės. Vienas nutvėrė už pavadžių Džimo arklį, kiti du iš šonų pačiupo patį Džimą. Pasirodęs ketvirtas atstatė revolverį.

— Atiduokit ginklus geruoju, jei ne, šausiu!

— Kas čia dabar per kvailystės!..

Nespėjo Džimas ištarti šių žodžių, o Senasis Bobas jau atėmė iš jo pistoletą ir peilį.

— Policija! — trumpai tarė žmogus su revolveriu, ir Džimui nieko kito neliko, kaip tik pasiduoti.

Policininkas uždėjo jam antrankius.

— Vadinasi, tu žinojai? — sušnypštė jis Senajam Bobui.— Dabar aš suprantu tavo posakius!

— Na ir gerai! — ramiai atsakė Senasis Bobas.— O kam tu šovei į Harį, kuris man buvo kaip tikras sūnus. Šito aš tau neatleisiu, bandite tu! Dabar Haris išjojo savo keliais ir niekados nebegrįš. Labanaktis!

Senasis Bobas nuėjo.

Pasiekęs savo furgoną, jis įžengė vidun ir susmuko ant kėdės. Žiburio nedegė. Sėdėjo vienas tamsoje ir staiga pravirko.

Išsiverkęs nuėjo į arklides prie savo asilų, glostė juos visus iš eilės ir pasakojo apie naująjį numerį, kurį ketino netrukus paruošti. Jis įtikinėjo gyvulius, kad ateityje dirbs su jais vienas, ir vaizdavosi, kaip žmonės juoksis, kai jis, persirengęs asilu, mėgdžios tikrųjų asilų šuolius. Ir nors jo vaikiškos akys tebebuvo liūdnos, lūpos vėl pradėjo šypsotis.

Atsisveikinęs su asilais, Senasis Bobas nuėjo miegoti, visiškai nekreipdamas dėmesio į triukšmą, kuris ligi pat ryto nesiliovė cirko teritorijoje.

Smitai ir Finliai išėjo iš cirko paskutiniai. Jie nenorėjo grūstis kartu su visa minia.

— Kad aš daugiau kada eičiau į cirką! — tarė teta Betė, visiškai išsisėmusi ir susierzinusi. Jos pudruota kakta buvo išvagota prakaito. Ketei virpėjo lūpos, iš akių ritosi ašaros. Duglas laikėsi šalia jos kaip tikras riteris. Anai Finli užėjo kosulio priepuolis, todėl abi šeimos greitai atsisveikino.

Kai Smitai susėdo į karietą ir arkliai pajudėjo, Samiuelis Smitas pasisodino dukrelę ant kelių. Jos galvutė nusviro tėvui ant peties.

Vos tik jie pasiekė namus, Ketė tuoj pat nuėjo miegoti. Tėvas palinkėjo jai labos nakties, ir, norėdama jį nuraminti, mergaitė apsimetė snaudžianti.

Teta Betė pasijuto blogai ir pasišaukė Samiuelį Smitą. Gal kartais reikėtų iškviesti gydytoją? Tačiau Smitas pa-

tarė jai išgerti įprastinių vaistų, ir po kurio laiko jau galima buvo ją palikti senos tarnaitės globai.

Atsikratęs visų rūpesčių, jis vėl išėjo iš namų. Vežėjui buvo paliepęs laukti, todėl dabar įšoko į karietą ir kiek įkabina arkliai pasileido į policiją.

Kaip miesto pilietis ir labai gerbiamos tetos sūnėnas, jis greitai susirado reikalingą inspektorių.

— Jūs irgi norėjote kai ką pasakyti apie tą katastrofą? — paklausė inspektorius, sėdintis kitapus tuščio stalo.

— Kokią katastrofą? — sukluso Smitas, nujausdamas, kad čia kažkas negerai.

— Nušautas programos vadovas Frenkas Elis, greičiausiai tai vieno iš indėnų darbas. Kai sužinojome apie žmogžudystę, visa indėnų trupė jau buvo pabėgusi. Ligi šiol dar nepavyko nė vieno iš jų sučiupti.

Smitui užgniaužė kvapą.

— Ir arklių nėra?

— Trijų. Kitus jie paliko. Viskas buvo gerai apgalvota, ir, deja, raudonodžiams pavyko labai tiksliai įgyvendinti savo planą. Tuo metu, kai vieni cirko tarnautojai žiūrėjo, kas dedasi manieže, kiti — kad audra nenuverstų palapinės, didžioji trupės dalis slapta dingo iš cirko teritorijos. Galų gale pabėgo tas tėvas su sūnumi, vadinami Topas ir Haris, ir dar vienas indėnas.

— Kaip vadinasi Topas ir Haris iš tikrųjų? Kokiai dakotų genčiai jie priklauso?

— Iš kurgi dabar tai sužinosi!

— Vadinasi, net neaišku, į kurią pusę jie pabėgo. Mat tas trečiasis buvo vienas iš dakotų, kurie užpuolė mano motinos fermą Minesotoje. Jie nušovė mano motiną ir sudegino fermą.

— Jeigu jis būtų mūsų rankose, mes jį pakartume, bet, deja, jis pabėgo. O jeigu jis kilęs iš Minesotos, tai, be abejo, žino visus užkampius, kur galima pasislėpti.

Smitas nurijo seilę. Jis tikėjosi truputį šiltesnio atsakymo, bet nenorėjo pasirodyti esąs sentimentalus.

— Gal kartais kaubojų trupės vadas žino ką nors daugiau apie Topą ir Harį? Juk jie kartu dirbo.

— Džimas? — Inspektorius nusišypsojo. — Jį mes buvome areštavę!

Smitas nustebęs pakėlė antakius.

— Buvote?

— Buvome. Bet jis pabėgo.

— O kuo jis nusikalto?

— Apiplėšė kasą. Tai išaiškinti mums padėjo viena geltonplaukė dama. Ji pavyduliavo Džimui, ir, reikia manyti, ne be pagrindo, kaip jūs, sėdėdami šalia šeštos ložės, turbūt pastebėjote. Ta dama buvo tokia neatsargi, kad slankiojo aplink cirką, norėdama po spektaklio nutverti Džimą. Pavydas paprastai aptemdo žmogui protą. Vienas cirko tarnautojas pastebėjo, kad tai ta pati kasininkė, kuri rudenį Omahoje pabėgo su pinigais. Mes ją suėmėme, ir ji prisipažino, kad Džimas yra jos bendrininkas. Pinigus jis investavo į cirką, reikalavo didelių procentų ir pagaliau išsirūpino teismo sprendimą juos susigrąžinti. Klouno padedami, mes tuoj po spektaklio čiupome jį. Ir nors jis buvo su antrankiais, tačiau bevežant pabėgo. Reikia manyti, kad netrukus pasirodys laukiniuose Vakaruose, kaip ir daugelis nusikaltėlių. Gaila. Nenorėjome trukdyti numerio, būtume paėmę tą paukštį kaip jį paliko maniežo smėlyje indėnai,— surištą lasu!

— Dėkoju, ponas inspektoriau. Jūs papasakojote man daugiau, negu aš galėjau jums pranešti!

Kai po tos nakties trečią kartą patekėjo saulė, audra vis dar tebesiautėjo. Upių tėvas, jau nusimetęs ledus, nešė žemyn dar gelsvus vandenis, gausiai maitinamus tirpstančio sniego. Pakrantes gaubė rūkas, iš miško ir pievų sklido pavasario kvapas, žvilgėjo rasa, skambėjo pirmieji paukščių balsai. Medžių viršūnėse dar šnarėjo paskutiniai pernykščiai lapai, o ant šakelių jau sprogo pumpurai.

Toli nuo gyvenviečių, toli nuo visų pėdsekių ir seklių ryto prieblandoje sėdėjo trys žmonės. Šalia ganėsi jų arkliai.

Visi trys suvalgė drauge po saują mėsos, ir atėjo laikas atsisveikinti.

— Jūs — dakotai! — tarė Didysis Vilkas savo abiem palydovams.— Tu, Matotaupa, patarei ir komandavai mums kaip tikras vadas. Mūsų kariai mielai priimtų tave

į savo naujas palapines šiaurėje, tu tai žinai. Bet tu niekada mums nepasakojai, iš kur atėjai ir kur eini. Aš ir šiandien tavęs šito neklausiu. Tu nenori toliau su manim joti? Mums reikia skirtis?

— Aš girdėjau žodžius, kuriuos tu pasakei man, Didysis Vilke. Mano sūnus Harka ir aš, mes nepamiršime tavęs ir tavo karių. Tačiau mes negalime su jumis eiti. Jūs — dakotai.

Didysis Vilkas nesuprato, ką reiškia šitoks Matotaupos atsakymas, tačiau jautė, kad už tų žodžių slypi didelė paslaptis. Jis nieko daugiau nesakė, tylomis atsisveikino ir pasileido su savo arkliu į šiaurę.

Netrukus ir Matotaupa su Harka sėdo ant savo mustangų ir nujojo į šiaurės vakarus, kur jų laukė nežinia. Sartį ir širmį vos buvo galima nulaikyti. Tarsi bijodami vėl pakliūti į nelaisvę, ir šią trečią dieną jie lėkė kaip pašėlę.

Raiteliai godžiai traukė į plaučius tyrą orą, jis gaivino jiems kraują ir teikė naujų jėgų.

Vidurdienį valandėlę stabtelėjo, kad pailsėtų arkliai. Didysis Vilkas gerai nurodė kelią — jie kaip tik pasiekė vieną iš daugelio nedidelių ežeriukų. Arkliai puolė gerti.

Matotaupa ir Harka atsigulė ant bizono odos, kurią Harka pasiėmė, bėgdamas iš savo gimtosios palapinės. Dabar jie turėjo tik tai, ką ir per paskutinį vaidinimą cirke: arklius, ginklus, ledžingus, mokasinus ir tą mažą kapšelį, kuriame jau nebedaug bebuvo auksinių ir sidabrinių monetų. Bizono odą jiems atnešė Didysis Vilkas, jis atidavė ir mėsos atsargas, kurių turėjo šiek tiek pasirūpinęs.

Net ir gulėdami saulėje, Matotaupa ir Harka juto vėsų šios vietovės alsavimą. Toli, labai toli jie atsidūrė nuo tėvynės, ji liko tarp didžiosios Plato upės ir Juodųjų kalnų. Bet dabar juos skyrė nuo gimtųjų vietų ne tik upės, prerijos ir miškai, ne tik burtininko ištarmė. Visą vasarą ir žiemą jie praleido kitaip negu jų artimieji savo stovykloje. Kitokios buvo jų kovos, kitokie draugai, kitokie skausmai ir rūpesčiai. Motina, brolis, sesuo, draugai, palapinės ugniakuras, bendri žaidimai, bendros medžioklės ir kovos — visa tai jiems dabar atrodė kaip sapnas. Jie daugiau sužinojo apie baltųjų žmonių pasaulį, negu galėjo

sužinoti kariai, gyvenantys prie Plato intakų ir kalnų miškuose. Jie išmoko kitą kalbą, išmoko skaityti ir rašyti, ko nemokėjo nė vienas karys jų gimtinėje. Ir vis dėlto jų neviliojo baltųjų pasaulis, jų miestai ir fermos. Jodinėti ir medžioti begalinėse prerijų platybėse — štai kur jų tikroji paskirtis. Ir šito jie ilgėjosi, ilgėjosi bizono odos palapinių, ramaus ir išdidaus laisvųjų raudonodžių gyvenimo.

Harka prisiminė, kad praėjusį pavasarį, kaip tik šiuo laiku, jis laukė naktį miške tėvo, kuris norėjo atskleisti jam paslaptį. Per tuos metus tiek daug buvo visokiausių įvykių, kad ir jis pats pasidarė nebe tas, Harkai atrodė, kad jis subrendo ne vieneriais, o keleriais metais, dabar jis jau nebe vaikas, o jaunas Matotaupos bendražygis. Daug ko jis per tą laiką neteko. Vienintelis, kas išliko, tai tėvas, dabar jis tik jam vienam priklauso, ir netgi labiau, negu bet kada anksčiau.

Ir jeigu dabar Harka kartu su Matotaupa joja pas galingus siksikus, tai joja ne šiaip sau, ne dėl to, kad užmirštų tą giliai širdin įsiėdusią kančią, jog yra atskirtas nuo tėvynės ir nuo savo genties,— jis turi prieš akis aiškų tikslą, kurį gali pasiekti ir tremtinys: bus tiesus ir drąsus, ir tada visi jį gerbs.

Matotaupa irgi buvo paskendęs mintyse. Jis galvojo apie paskutinius įvykius cirke ir dabar paklausė Harką:

— Kodėl tavęs nekenčia Rudasis Džimas?

— Kaip tai nekenčia? Kad šovė į mane ir mano arklį?

— Taip.

— Turbūt supyko, matydamas, kad mes laimime.

— Tas teisybė. Bet ne tik dėl to.

— Aš įvariau jam baimės su kirviu. Jis netikėjo, kad moku taip gerai jį mėtyti, ir išsigando, o paskui supyko.

— Galimas daiktas. Bet jūs jau ir anksčiau nemėgote vienas kito. Jau nuo Omahos ir net nuo mūsų susitikimo blokhauze.

— Tu taip manai? Džimas labai negražiai pasielgė, leisdamas Toli Skrajojančiam Paukščiui Geltonajai Barzdai užmokėti už bizonų odos apsiaustus.

— Džimas pagalvojo, kad jie mums reikalingi. O Toli Skrajojantis Paukštis davė keletą sidabrinių monetų. Kas gi čia blogo?

— Rudasis Džimas kartu su ta šviesiaplauke moterim pavogė iš kasos pinigus.

— Harka Kietasis Akmenie Nakties Akie!

— Tuo aš nė kiek neabejoju.

— Harka! Džimas — drąsus vyras. Jis ne vagis,— griežtai tarė Matotaupa.— Kas gi, jei ne jis, išvadavo mane iš bedančio Beno blokhauze!

Berniukas daugiau nieko nesakė. Indėnų vaikai griežtai auklėjami neprieštarauti vyresniesiems. Bet Harka tylėjo ne tik dėl to, kad buvo taip išauklėtas. Jis matė, jog tėvas nenori girdėti blogai atsiliepiant apie Džimą, nes, tikėdamas, kad Džimas yra doras žmogus, jis ir pats jautėsi nekaltas.

Kadangi Džimo čia nebuvo, tai Matotaupa daugiau apie jį nebekalbėjo. O gal manė, jog Harka todėl tyli, kad paskutiniai jo žodžiai įtikino berniuką. Ir kodėl gi ne? Juk kadaise, kai Džimas pasirodė Lokės giminės stovykloje, Harka tiesiog negalėjo juo atsižavėti. O blokhauze juos tikrai išgelbėjo tik Džimas!

Ligi vakaro abu indėnai dar norėjo nujoti gerą kelio galą, ir kadangi dabar nebebuvo daugiau kas sakyti ir kas veikti, jie sėdo ant arklių. Bėgdami kartu su Didžiuoju Vilku, ypač pirmomis dienomis, jie toli nujojo ir dabar atsidūrė prerijose į šiaurę nuo Misūrio. Pūtė žvarbus vėjas. Dangumi plaukė pilki debesys, ir netrukus iš jų pabiro kruša. Ledo kruopelės baltavo arklių karčiuose ir raitelių plaukuose. Kai pradėjo temti, oras visai atšalo. Prasidėjo viena iš ledinių šio krašto naktų. Abu indėnai sustojo palei mažytį upeliuką, dar pusiau sukaustytą ledo. Čia augo vienas kitas krūmokšnis, buvo sausų šakų. Netoliese kūpsojo nedidelė kalvelė, šiek tiek sauganti nuo vėjo ir krušos. Tai buvo pati geriausia vieta, kokią tik galima rasti šiuose atviruose plotuose.

Mustangai sugulė. Jie dar nebuvo išmetę žiemos plauko. Ilgi, susivėlę jų gaurai atrodė labai negražiai, bet saugojo nuo šalčio. Harka vargais negalais sukūrė nedi-

delę ugnelę. Paskui abu prisiglaudė prie arklių ir susisupo į tą pačią bizono odos antklodę. Miegojo pakaitomis.

Kai paryčiais vėjas išsklaidė debesis, raiteliai vėl leidosi į kelią. Arkliai buvo labai neramūs, jautė netoli esant vilkus, todėl lėkė nė neraginami.

Taip keliaujant, Matotaupai ir Harkai pamažu aiškėjo, kas tai per kraštas, kuriame jie ketina gyventi. Tačiau kokius ten ras žmones, šito jie kol kas dar nežinojo.

TURINYS

HARKA

KELIAS TREMTIN

Лизелотте Вельскопф-Генрих. ХАРКА. ПУТЬ В ИЗГНАНИЕ. Романы. Серия «Дорогами смелых». На литовском языке. Перевел с немецкого языка А. Друктянис. Издательство «Витурис», 232600, Вильнюс, пр. Ленина 50

ИБ № 171

L. Velskopf-Henrich. HARKA. KELIAS TREMTIN. Serija „Drąsiųjų keliai". Redaktorė E. Zambacevičiūtė. Viršelio dailininkė V. Barmutė. Meninis redaktorius A. Dakinevičius. Techninė redaktorė O. I. Martinkėnaitė. Korektorės G. Snuviškienė, N. Žukauskienė

Duota rinkti 85.11.14. Pasirašyta spaudai 86.01.21. Leidinio Nr. 174. Formatas 84×108 1/32. Popierius spaudos Nr. 2. Garnitūra „Baltika", 10 punktų. Iškilioji spauda. 22,68 sąl. sp. l. 22,95 sąl. spalv. atsp. 21,92 apsk. leid. l. Tiražas 30 000 egz. Užsakymo Nr. 2630. Kaina 2 rb 40 kp

Leidykla „Vyturys", 232600, Vilnius, Lenino pr. 50
Spaudė M. Šumausko spaustuvė, 232600, A. Strazdelio 1

Velskopf-Henrich L.
Ve-102 Harka; Kelias tremtin: Romanai / Iš vok. k. vertė A. Druktenis.— 2-asis leid.— V.: Vyturys, 1986.— 430 p.— (Drąsiųjų keliai; : DK).

VDR rašytojos romanų ciklo „Didžiosios Lokės sūnūs" pirmosiose knygose aprašoma genties vado sūnaus Harkos vaikystė, indėnų kovos prieš kolonizatorius, gausu jų papročių, savitos kultūros ir buities vaizdų.

V $\frac{4703000000—048}{M 856(08)—86}$ 112—86

BBK 84.4VDR-44
U(Vok)